Ci giò antonio baronengha ho venduto il
presente libro ...

C. V. 91 8

DISPVTATIONVM LIBRI DVO,

IN QVIBVS CALVMNIAE, ET captiones Miniſtri anonymi Nemauſenſis, contra Aſſertiones Theologicas,& Philoſophicas in Academia Turnonia, anno M. D. LXXXII. propoſitas, diſcutiuntur:

AVCTORE M. IOANNE HAYO SCOTO, Societatis IESV, in eadem Academia Theologiæ Profeſſore, atquè Artium Decano.

LVGDVNI,

APVD IOANNEM PILLEHOTTE.

SVB SIGNO IESV.

M. D. LXXXIIII.

CVM PRIVILEGIO REGIS.

NOBILISSIMO

GENEROSISSIMOQ. DOMINO D. IVSTO LVDOVICO TVRNONIO Comiti Roſsilionis, inclyto quinquaginta Cataphractorum equitum Duci, &c.

IOANNES HAYVS S. D.

DIVINAE pietatis monimenta, quæ olim in Chriſtiana Repub. viguerunt (Comes Clariſsime) ad Religionis Catholicæ rationem, ex Chriſti Domini præſcripto ritè colendam neceſſaria quibuſdam in regionibus magna ex parte deiecta, in aliis verò prorſus extincta eſſe, ſine magno doloris ſenſu nequeo cogitare. Sed hoc acerbam huiuſce rei recordationem valde mihi auget, quòd video in Sacrarum literarum tractatione non eã adhiberi mentis, iudiciíque ſubmiſsionem, quam omnes præſtantiſsimi Eccleſiæ Catholicæ Doctores, tanquàm ſingulare fidei conſeruandæ præſidium adhibendam cenſuerunt. Quin potius eò inſolētiæ progreſſum eſt, vt quiuis de plebe homuncio intelligentiæ ſuæ imbecillitate, immenſam diuinæ Maieſtatis vim metiri, diuinúmque numen (quod rerum vniuerſi-

tas capere nō poteſt) mentis ſuæ anguſtiis concludere ſe poſſe arbitretur. Tantæ porrò temeritatis, atque impudentiæ culpa vnde manauerit, nimis longum videretur exponere. Repetenda enim eſſet parum ſane grata ciuilium diſſenſionum memoria, quas hominum improbitas toto penè Septētrione non multis ab hinc annis excitauit: Magnúmque exiſtimationis periculum ſubeundum, ſi res in clariſsimarum Prouinciarum oculis, atque in auribus omnium Gentium poſitas breui narratione percurrere tentarem. Ac ſi quis etiam triſtiſsimis his noſtris temporibus Eccleſiæ Chriſti ſtatum tibi explicare vellet, laborem planè inutilem ſuſciperet: cùm tu (qui ob literarum ſtudia, quibus te ab ineunte ætate totum addixiſti, & conſecraſti, non huius tantùm tēporis, ſed anteactam omnium ſeculorum memoriam animo es complexus, maximiſque rebus publicè geſtis, cùm primùm per ætatem licuit, nō affuiſti modò, ſed etiam præfuiſti.) Cùm tu, inquam, Comes clariſsime, quicquid his annis proximis vel præclarè à bonis viris geſtum eſt, vel impiè à perditiſsimis hominibus patratum, ita quaſi recens animo inſculptum habeas, vt quod aliis libri, id tibi memoria cumulatè præſtare poſsit. Neque verò dubito quin, ſi tibi ab omni Reipub. procuratione vacare liceret, doctrinæ atque humanitatis ſtudium armorum vſui coæquates, vel etiam anteponeres, cùm ſapientiſsimorum hominum congreſſus vehementer expetas, ſcholarúmque exercitationibus mirificè oblecteris: diſputationum verò ſubtilitatibus ſic capiaris, vt eruditis Academiæ tuæ ſpatiis nihil antiquius habere videaris. Hinc etiam factum maxima ex parte credimus, vt hoc tuum Lycæum Turnonium magna omnis generis nobilitate Diſcipulorum floreat: qui tibi ea, quæ ex doctrinarum palæſtra accipere cupis ſolatia, abundè ſuppeditant: quique magno non tuæ tantùm Viuarenſium Præfecturæ, ſed & aliarum regionum commodo ingenuis, & Chriſtiano homine dignis artibus informati, & quibus ſe contra veritatis hoſtes tueantur armis muniti, quam in primis ſuis ætatulis incorruptam Pietatis, & Sapientiæ puritatem ſemel imbiberunt, nulla hæreſum eis eripere vnquam poterit immanitas. Cùm itaque in hoc laborioſo docendi munere, aliiſque præclaris Scholarum noſtrarum functionibus, in ſumma pace, & tranquillitate

quillitate (qua Dei gratia, tuoque præſidio fruimur) verſaremur,& hanc Academiam quiſque noſtrum (quam ὡς σπάρταν ἐλαχόμεθα) pro totis,vt aiunt, viribus exornare contenderet, ecce tibi præter omnium expectationem cuiuſdam Nemauſen. Miniſtri contra Theſes noſtras Theologicas, ac Philoſophicas nobis libellus affertur: quem cùm primùm vidimus, Scriptoris temeritatem, & ſtuporem ſatis mirari non potuimus,qui cùm ſanctiſsimos, doctiſsimosque Patres ne à limine quidem ſalutârit, & liberalium diſciplinarum, linguarumque ſupellectilem tenuem admodum comparârit ſibi, ſic tamen nos mendaciis,conuitiisque, ex Caluiniano ludo depromptis onerârit,vt ſcurræ potius,quàm Theologi partes ſibi ſumpſiſſe videatur.Cúmque plerique viri graues(quibus Caluinianæ factionis mores probè perſpecti ſunt,planéque comperti)vigilantiſsimo Rectori noſtro auctores eſſent, ne obſcuri.perſonatique hominis futilibus, putidisque ineptiis reſponderetur:Libellusque ipſe (cuius vnicum exemplar habere vnquam potuimus, idque vnius Ioan. Primaſij I. C. opera) ſuppreſſus omnino videretur.Interim crebri ad nos rumores de illius per multorum ora iactatione deferuntur,frequentibusque Catholicorum literis monemur,ne veritati,noſtro ſilentio, iniuriam aliquam impunè fieri patiamur. Quare ne fortè noſtra mora ſiniſtræ aliquid labis Chriſti Eccleſiæ ab eius aduerſariis aſpergeretur,amicorum precibus penè quotidianis Rector noſter victus, tandem hominis nobis planè incogniti (nomen enim ſuum apponere auſus non eſt, Nemauſenſemque Academiam,quam vocat,Libelli ſuì auctorem fecit) petulantiam à nobis ſcripto comprimendam eſſe iudicauit. Cùm autem inter ſuos Academicos eſſent plurimi,qui longè commodius, elegantiusque præfractæ hominis iſtius temeritati reſiſtere potuiſſent,mihi tamen hoc ideò muneris potiſsimùm demandauit:quòd is ego ſim,qui cùm totos tres annos ſacram Theologiam profeſſus fuerim,& Quæſtiones(aduerſus quas iſte digladiatur)fusè,copioséque in Scholis noſtris tractauerim, vnũ me potiſsimum petere, meóque iugulo gladium intendere, aduerſarius ipſe putaretur. Quo demum labore ſingulari Dei benignitate inter domeſticas occupationes, & debilitatem ſtomachi (qua me perpetuò laborare non ignoras)perfunctus,

illum, Comes clariſsime, non tanquàm munuſculum ſponte oblatum tibi conſecrare, ſed veluti iure debitum offerre decreui. Tu enim is es qui poſt Illuſtriſsimum illum magnum Franciſcum Cardinalem, benigniſsimum Academiæ noſtræ parentem, atquè eximium nobiliſsimæ veſtræ familiæ decus: Poſt religioſiſsimum virum Patrem tuum, antiquæ Pietatis & iuſtitiæ ſingulare ſpecimē, qui noſtram Sodalitatem in hoc ampliſsimo Muſarum Domicilio perhumaniter fouit: Poſt fortiſsimum fratrem tuum, Regis Chriſtianiſsimi apud Pontificem Max. Pium V. oratorem, cuius res præclarè geſtæ non in Gallia tantùm, ſed etiam in Italia, ipſaque Vrbe Roma celebrantur: Denique poſt lectiſsimam, præſtantiſsimámque Heroinam Claudiam Tureniam Matrem tuam, cuius tam multa extant in nos beneficia, Tù inquam, is es, qui Academiæ tuæ patrocinium libenter ſuſcepiſti, noſtrámque Familiam omni auxilio iuuare nō deſtitiſti, atquè eam, non modò ab externis hoſtibus, qui ei internecionem moliebantur, defendiſti, verùm & aduerſus maleuolorum calumnias (quibus ſemper optimi cuiusque labores patent) ſæpe propugnaſti. Quare te etiam, atque etiam rogo, Comes clariſsime, cùm non ſim neſcius futurum vt hoc noſtrum opus, in varias multorum reprehenſiones incurrat, tu pro ea, qua totam Academiam clientelæ tuæ commiſſam benignitate defendis, hunc etiam laborem noſtrum tueri velis: atque in tua ſplendida Bibliotheca ei locum aliquem eſſe patiaris, vt ſi quando animus tuus Reipu. negotiis defeſſus, Caluinianorum captiones cognoſcendi ſtudio teneatur, tu libellum hunc ad manum habeas, ſicque Profeſſorū Academiæ tuæ, ac Miniſtri Nemauſi rationum momentis ad veritatis ſtaterā expenſis, vtri pro veritate pugnent, iudicare poſsis. Vale. Turnonij è Gymnaſio tuo.

1583.

Lectori

Lectori Chriſtiano S.

QVOD ſerius, quàm pij, & eruditi viri cupiebant, hic meus labor in lucem exeat, mirari, Chriſtiane Lector deſines, vbi quæ, conatibus meis moram & tarditatem attulerunt, intellexeris. Spem enim non exiguam nobis Miniſter Nemauſenſis, libello à ſe in lucem edito, iniecerat, ſe coram de propoſitis à nobis Theſibus Theologicis, & Philoſophicis, nobiſcum diſputaturum: Cui vt animos adderemus, eaſdem Theſes Theologicas, ſecundò typis excudendas, ac maturè Nemauſum deferendas curauimus. Verùm homo domi ſuæ (vbi neminem habet qui reſiſtat) audax: foris verò adeò imbellis, ac timidus, vt primum hoſtis conſpectum ferre non poßit, in arenam hactenus deſcendere non eſt auſus; ſed (vt ignauus miles) quos argumentorum telis confodere non potuit, conuitiis, & maledictis impetere aggreſſus eſt. Neque verò ſatis illi fuit libello vno, nomen noſtrum calumniis, & mendaciis laceraſſe, quin & Diagramma ſuum (quo Caluiniana opinionum portenta ad nauſeam inculcat) denuo Theſibus noſtris obiiceret, victoriam de nobis ſe reportaſſe exiſtimans: cùm tamen quid ſit cum hoſte ad Scholarum morem cōfligere (quantùm ex ipſius nugatoriis captionibus coniicere licet) nunquam didicerit. Nos autem ne vllam haberet nouus iſte Theologus excuſationis cauſam, defenſioni noſtræ ante Michaëlitias diſputationes, ſeriò manum admouendam eſſe non iudicauimus, ne fortè ſi ſcripto captiones ſuas diſcuti intellexiſſet, congredi nobiſcum deinceps omnino recuſaret. Frequentiores præterea Academiæ noſtræ hoc anno habitæ diſputationes (quibus prò officij munere, quod in ea ſuſtineo, intereſſe cogebar) me adeò occuparunt, vt exiguum ad ſcriptionem mihi temporis ſpacium ſuppeteret: præterquàm quod Theologiam quotidie explicarem. Ad hæc diu multúmque mihi laborandum fuit in reperiendis Auctorum ſententiis, quas vt plurimùm peruersè Compilator iſte citat. Typographus denique, qui menſem integrum in Libello Quæſtionum noſtratibus Miniſtris à me propoſita

Quæ cauſæ huius Reſpōſionis editionē retardauerint.

propoſita

propoſitarum, excudendo inſumpſit, operis huius editionem, ob aduerſam valetudinem, non parùm eſt moratus: Dum enim omni ſtudio contenderem, vt Libellus ille (qui Miniſtris Nemauſenſibus, in qua ſe occupent, materiam ſuppeditabit) quàm primùm diuulgaretur, omni ſcriptione abſtinui. Huc acceſſerunt quotidianæ Societatis noſtræ non leues occupationes: & valetudo non ſatis firma, ad graues ſcribendi labores perferendos. Habes, Chriſtiane Lector, iuſtiſſimas meæ in hoc opere diuulgando moræ, & tarditatis excuſationes. Reliquum eſt vt conatibus meis benignè faueas, & ſi quid minus ſuauiter à me dictum deprehenderis, tecum ipſe cogites, quicum mihi negotium ſit. Noui enim quàm ſit Caluini & Bezæ Sectator ad omnem maledicendi, & calumniandi licentiam inſtructus, vt omnem ſuam, in hoc præclaro ſtudio, ætatem conſumpſiſſe videatur. Cuius quidem rei vt ſpecimen aliquod tibi exhiberem, delegi aliquot Modeſtiæ ipſius floſculos, quibus, cùm argumenta deſunt, ad Societatem noſtram, more ſuo cohoneſtandam vti voluit, vt primo aſpectu, quid de toto ipſo opere, in Chriſtiana ſchola eruditus quiuis ſentire debeat, tu ipſe facilè perciperes. Te interim rogo, vt me excuſatũ habeas, ſi nonnumquam tibi impolitè loqui videar: Theologus enim, Theologorum Patrum & vocabula non ſatis vſitata vſurpare, & dictionem ipſam minus elegantem imitari non erubui: cum dixi confortatas acies, de nouo, inquiens, *& id genus nonnulla, quibus inter alios Hieronymus, Chriſtianus Cicero, interdum vtitur. Quòd ſi bonam in partem omnia acceperis, quid ſentiant teretes delicatorum aures, non admodum curabo.*

Vale.

MODE

MODESTIAE CALVINIANAE FLOSCVLI, EX MODESTA SCILIcet Miniſtri anonymi Reſponſione, & Expoſtulatione excerpti.

RESPONS. Pag. 2.

ASſertiones ἀθεόλογοι ἀφιλόσοφοι.

Pag. 3. Ieſumagiſtæ, Ieſuzuvvideri, id eſt, Chriſti hoſtes, Vomicæ, ſiue Carcinomata generis humani.

Pag. 4. Pſeudoprophetæ, Balamitæ, vltimi Antichriſti crepitus, Bellorum tubæ, & faces, Sophiſtæ, Corruptores iuuentutis. Circulatores. Obſcuri, & nullius nominis homines. Impudentiſsima calumnia. Indecorum conuitium.

Pag. 5. Inciuilis veſtræ inanitatis, id eſt, ματαιολογίας ἀπολείπτου importuna audacia.

Pag. 8. Inſidioſæ propoſitionum veſtrarum ambages. Vernaculæ & veſtræ genti peculiares fallaciæ. Aſſertiones deſertæ aut indiſertæ.

Pag 9. ψόγοι non λόγοι, id eſt, cauilli.

Pag. 15. Veſtra illa ἑωλοκρασία, id eſt, rancidarum nugarum egeſtio.

Pag. 29. Craſſus ille & Capernaiticus communicandi modus. Vernaculæ vobis atque domeſticæ artis hîc latent inſidiæ.

Pag. 39. Stupida & craſſa ἰχθυμαθία, qualem veſtrę Scholę pręſcribũt.

Pag. 44. Scholæ illæ veſtræ Turnonij imperij oppido quàm infelices. Scomma illiberale, & ſycophanticum, i. planè Ieſuiticum.

Pag. 45. Vobis vt Idolorum, ita hominum veſanum cultum, id eſt, vt εἰδωλολατρείαν, ita ἀνθρωπολατρείαν planè relinquimus.

Pag. 49. Idola id eſt Imagines Iouis, Iunonis, Mineruæ, Chriſti, Mariæ, Petri, Pauli, eodem enim furore, & Chriſti Domini, & Sanctorum nominibus abutimini.

Pag. 50. Veſtra impudentia. Veſtra incredibiliter præfracta audacia.

Pag. 52. Nugaciſsimis mendaciis Idolorum furores in miſerorum populorum animis fouetis. Portentoſiſsimi erroris inſaniã adaugetis. Mendacis Verſipelliſque ſpiritus veteratoriæ ſunt hæ machinæ. Vobis id vnicè penſi eſt, vt collapſa mendacij rudera inſtauretis. Picturatæ illæ Imagines quas veſtrarum præſtigiarum inſignia eſſe vultis. Veſtri illius purulenti & veteris carcinomatis fœda eſt egeſtio. Verborum ſtrophis miſeras hominum conſcientias impudenter circumuenitis.

Pag. 53. Malus ille veſter εἰδωλομανίας Genius huius diſtinctionis Auctor. Veſtræ illius commentitiæ δουλείας iugum. Totum illud veſtrum ὑπερδουλείας cõmentum ὑπερβλάσφημον eſſe intelligamus. Tenebricoſæ ignorantiæ impudentes blaſphemiæ.

β

Pag.54. In re maximè ſeria non nugari modò, ſed & inſanire, & faſcinis præſtigiiſque illudere.

Pag.56. Hæc ſunt myſteria veſtri illius Verbi non ſcripti, quibus vel Bacchanalia, aut Feſcenninæ laſciuiæ, haud impuriores nugas iactare poſſent. Ecquid aliud eſt rabioſè furere, ſi hoc non eſt? Pottentoſæ inſaniæ?

Pag.57. Aduerſus ſtupidam, vecordémque hanc inſaniam, aut inſanam vecordiam, amentémque ſtuporem. Vos quibus hoc propriũ & peculiare eſt, vt in Eccleſia peræquè ſitis εἴδω ποιῆται. Rem veſtram agitis, quum in Idolorum patrocinio, Veritatis Idolum veritati ipſi opponatis.

Pag.58. Eſtis vobis ſemper ſimiles, id eſt, Verſipelles, & Stelliones. Is quippe impoſtor habetur &c.

Pag.59. Dicimus vos nobiſcum agere, veteratoriè & ſycophãticè.

Pag.60. Apocalypſeos cap.9. Prophetiam de locuſtis quæ ex vltima abyſſo prodierunt, vobis propriè Ieſuitis conuenire, ſine conuitio affirmamus. Superſtitioſarum veſtrarum Imaginum aſtipulator.

Pag.61. Vos qua fronte non modò manifeſtam impietatem in Idololatria ſtabilienda audetis defendere, ridiculíſque verborum tricis Veritatem conſpurcare, ſed mendacia etiam rabioſis cõuitiis cumulare? Vt iuuentutem fidei veſtræ cõmiſſam *Diſcatis* nugari, mentiri, conuitiari. Exoletum Idolorum furorem renouatis, conuitia impudenter ingeritis. Iuuẽtutem ſuperſtitionis & calumniæ inſania imbuitis. De tam fœdo argumento λόγων ἅλις.

Pag.63. In vtraque Quæſtione, improbè & ſycophanticè, vel ſi mauultis, imperitè verſati eſtis.

Pag.72. Ecquos Tragelaphos, Centauros, Pegaſos, Ecquas Chimæras, Gorgonas, monſtroſarúmque aliarum naturarum magis importuna & ridicula commenta, potuit olim Socrates æquius & verius Sophiſtis obiicere, quàm veſtris Magiſtris Veritatis ſtudioſus lector, & poteſt & debet. Omnes Vertumni Sophiſtici pro more veſtro facies aſſumite. Veſtræ doctrinæ ſubiectũ eſt Nihil. *Vn beau rien entre deux plats.*

Pag.77. Vos hallucinari affirmamus, & Eccleſiæ Veteríſque Catholicæ conſenſum nouis veſtris commentis opponimus. Emanſorũ atque transfugarum nomina & crimina vobis condonamus.

Pag.78. Hac Μετωρίᾳ nihil monſtroſius excogitari poteſt Quàm portentoſæ Chimeræ, quanta τερατολόγων Tragelaphorum importunitas. Cætera id genus εἰδωλοποιητὰ.

Pag.81. Peræquè eſt ὕπουλον & morbidum.

Pag.82. Apage Canabalicos illos, ſiue Cyclopicos eſus veſtros, & infandum Idoli genus tandem agnoſcatur.

Pag.89. Obſcurum eſſe nõ poteſt, quàm reuerà ſitis vel ψευδόθειλον, vel planè

vel planè ἀθεόλογοι.

Pag.90. Conſtituimus vos in omni veritate eſſe ψευδῶν ποιητάς, nec minus λογεμπόρους quàm ψυχεμπόρους.

Pag.91. Ita à vobis tractata, vt ἀφιλοσοφώτερον, & infelicius quicquam à quoquam non poſsit.

Pag.94. Apage ſymphoniæ veſtræ oppido quàm diſcordis nauſeas. Aſſerimus vos φιλοσόφους & ἀπαιδεύτους eſſe.

EXPOST. pag.3.

In hoc proſtituti pudoris veſtri monumento.

Pag 4. Veſtrum alij pugnant aduerſus cognitam veritatem: alij ignoratione veritatis inoletum mendacium tuentur: Omnéſque certatim in eo elaboratis, vt homines vel in errore detineatis, vel errorem in illis augeatis.

Pag.5. Pro more veſtro, conatus noſtros veteratoriè eluditis.

Pag.16. Non obliti ſumus vos eſſe Ieſuitas, id eſt, decipularum nectendarum architectos, & in verborum diſtinctiuncularumque inſidiis totam artem veſtram occupari. &c.

RESPONS. pag. 97.

Ne in veritate aſſerenda modeſtia in nobis meritò deſideretur, illud verò nobis prouidendum fuit, an verò in hac ſcriptiúncula, id præſtiterimus piorum & cordatorum iudicium eſt.

DE INSCRIPTIONE
LIBELLI MINISTRI.

Miniſter Caluinum imitatur.

CVM primùm in libelli tui præclaram ἐπιγραφὴν oculos conieciſſem, Miniſter, illius egregij Magiſtri tui, in libris ſuis inſcribendis non ferenda calliditas, ſtatim mihi in mentem venit. Is enim (vt de inſtitutionibus Chriſtianis, cùm à doctrina Chriſti penitus abhorreant, deque aliis emētitis librorum eius Inſcriptionibus nihil dicam) in Eccleſiæ Lugdunenſis Præcētorem, petulantiæ ſuæ virus euomere volens honorificè hunc in modum eſt exorſus, *Gratulatio ad venerabilem Presbyterum Dominum Gabrielem de Saconay, Præcentorem Eccleſiæ Lugdunenſis, de pulchra, & eleganti præfatione, quam libro Regis Angliæ inſcripſit.* Decimo verò verſu, ad ganeas, & luſtra orationem ſuam deflexit, ac ſcurræ deinceps ſic partes egit, vt ſine horrore, neſcio an Chriſtianus vllus legere poſſit, quæ nouus ille Gebennenſium Doctor literis mandauit: Tu etiam in eius Schola ad conuitia petulanter iacienda apprimè inſtructus, non potuiſti ſine ementita inſcriptione librum tuum incipere. Cæterùm Nemauſenſem, quam vocas Academiam, Gallia, quod ſciam, hactenus non agnouit, ſicut neque Gebennenſem: Quam Beza, Sectæ veſtræ nunc anteſignanus, in Epiſtola ſua ad Henricum Huntingtonię in Anglia Comitem ex Lemanno lacu nuper ortam eſſe ſomniat. Sed tu quo pacto, quæſo, tuas in Aſſertiones noſtras obiectiones, Reſponſionem vocas? Non videris Ariſtotelem bonum diſſerendi artificem in libris Topico. legiſſe, vbi τοῦ ἐρωτῶντος, καὶ τοῦ ἀποκρινομένου partes his verbis explicat, ἔστι δὲ τοῦ μὲν ἐρωτῶντος τὸ οὕτως μεταγαγεῖν τὸν λόγον, ὥστε ποιῆσαι τὸν ἀποκρινόμενον τὰ ἀδοξότατα λέγειν ἐκ τῶν διὰ τὴν θέσιν ἀναγκαίων. τοῦ δ' ἀποκρινομένου, τὸ μὴ δι' αὐτὸ φαίνεσθαι συμβαίνειν τὸ ἀδύνατον ἢ τὸ παράδοξον ἀλλὰ διὰ τὴν θέσιν. Quæ ſi vera ſunt, vt ſunt, nonne te ἐρωτῶντα eſſe, nos autem ἀποκρίνοντας vides? ſicque tuas obiectiones non ἀπόκρισιν i. reſponſionem, ſed ἐρώτημα hoc eſt interrogationem debere nominari?

Caluiniſtæ pro libidine Academias ſuas inſtituunt.

Miniſtri libellus malè inſcribitur.

Reſponſio.

Ariſtot. li. 8. Top. c. 3.

In Præfationem eiuſdem.

PVlchrè ſanè libellum tuum ordiris, qui noſtra opera, atque induſtria ad Academiam veſtram, nobis planè incognitam, Theſes noſtras fuiſſe delatas ſcribis: Nemauſi, ſicut & alibi, vt illæ diuulgarentur, Academiæ noſtræ Rectorem pro Tabellariorum opportunitate oblata, curaſſe non inficiamur. Quòd autem in illo verſiculo, quem dicis, de Academia veſtra nulla facta fuerit mentio, certò affirmamus. Cæterum ſi noſtram probri loco, Cardinalitiam appellas, te virtutis hoſtem non obſcurè profiteris: Improbus quippe eſt, qui præclarum hoc iuuandæ patriæ in Academia fundanda ampliſsimi

Cardinalis Turnonij ſtudium improbabit. Quod ſi Academiæ, Regiæ habentur, quæ Regia ſunt auctoritate fundatæ, certè Academia noſtra Regia eſt: nam diploma Regiũ penes nos habemus, quo omnia priuilegia, quibus reliquæ in Galliarum Regno Academiæ gaudent, Rex Chriſtianiſsimus liberaliter huic noſtræ conceſsit. Nemauſenſe verò Collegium, regia quidem munificentia iam ſuſtentari fatemur, at ideo negamus Academiam dici: Imò verò fidenter aſſerimus, nullo vos iure Collegij iſtius gubernacula tenere: ſed per vim, & ſummam iniuriam Epiſcopo Nemauſenſi, & Canonicis ipſum ademiſſe. Quod poſtea ſubiungis, de *picturatis* noſtrarum Theſeon *ſtemmatis*, prodit tibi eſſe religioni IESV nomen intueri, qui tamen Lutheri Zuinglij, & aliorum Hæreſiarcharum imagines ſummis in delicijs habes, & in Sacrarium, cum Beza Magiſtro tuo, diligenter reponendas (vt ſuo loco docebo) iudicas. Turnoniæ familiæ ſtemmata, fortaſsis propterea derides, quòd Turnonij Domini Chriſtianæ religionis perpetui cultores, contra pietatis, patriæque hoſtes ſtrenuè ſemper dimicarint, atque vt auitam tuerentur religionem, nullum vnquam vitæ periculum recuſarint. Quòd ſi tibi homini nouo maiores tui ſtemmata nulla reliquerunt, non propterea in illo reſponſionis tuæ *frontiſpicio* Nobilitatem, tua tam modeſta, & eleganti oratione exagitare debuiſſes, hoc præſertim tempore, quo plebis factiones in Nobiles ab improbis hominibus excitatæ, nondum ſint omnino ſublatæ, ne fortè te Auctore eas ſuperioribus annis cœpiſſe, quis meritò ſuſpicetur. Ac tu omnium primus ſomniaſti potius quàm ſcripſiſti, ſtemmata in *frontiſpicio* poſita, doctrinæ eſſe demonſtrationes, atque emblemata. Vide ne cum tuo *frontiſpicio* pudorem omnem amiſeris. Euanuiſſe verò tibi terrorem perlectis Aſſertionibus nemo credet, cùm his latebris, Caluinianam tuam animoſitatem occultari hactenus volueris, ex quibus ignauiæ tuæ in nos fulmina miſerè iacere tibi viſum eſt, ne ſi in iuſtum certamen deſcendiſſes ſcholaſticis telis confoſſus, temeritatis perpetuum eſſes ad omnem poſteritatem exemplum. Aſſertiones deinde noſtras (quæ tua eſt Caluiniana modeſtia) *tantillas* appellas *copias*: Verùm & hac in re te ignauum, & ſocordem eſſe Caluiniſtarũ ducem prodis, cùm nugarum, & captionum tuarum maximæ acies, *tantillas*, vt tu loqueris, *copias* ne tantillùm quidem cõmouere potuerint. Vt verò te in hiſtoriis verſatum probares, inſcitè, & parum ſanè appoſitè tuas faces ad boum cornua alligatas, & Indicта tua nobis hoc loco obtrudis. Si nunc primùm Turnoni Theſes ſanctiſsimo Ieſu nomine, & Mecenatis noſtri exornatæ ſtemmatis in publicam fuiſſent diſputationem propoſitæ, ignorantiæ tuæ facilè ignouiſſem: At cùm te videam vndique conquirere, quæ librum tuum augere queant, non poſſum nõ te fraternè monere, vt reconditam iſtã tuam hiſtoriæ ſcientiam, in tempus magis opportunum reſerues: Aut certè nos, quæ ſit no-

Academia Turnonia Regia eſt. Coll. Nemauſ. nõ debet dici Academia.

Miniſter nomen Ieſu & ſtemmata Turnonia irridet.

Miniſtri barbaralexis.

Miniſtri calumnia.

minis Ieſu, & ampliſsimi Mecenatis noſtri ſtématum, cũ facibus boũ cornibus alligatis, & ludicris tuis carduis affinitas (ne in poſterum ineptus ab omnibus ludius habearis) perſpicuè doceas. Quantùm verò Annibalis Pœni perfidiam in te, tuiſque reſidere orbi teſtatum reliquiſti; tantùm nos, Caluiniſta, honori ducimus à te comparari prę-

Miniſter Annibalis perfidi ſe ſimilem ſignificauit.

ſtantiſsimis illis Pariſienſibus, qui ſemper in Deum & Regem ſingulari fide excelluerunt. Vos autem Burgundionibus, tunc regni Galliæ perduellibus, Regiſque hoſtibus infenſiſsimis dum ſimiles fuiſſe refers, vos perduellionis ſimul, regiæque Maieſtatis inimicos egregia illa tuæ πανσοφίας oſtentatione conuincis. Famoſi porrò, iudicio tuo, ſunt libelli, Miniſter modeſtiſsime, grauiſsima, quæ Aſſertionibus noſtris ſumus complexi fidei Chriſtianæ dogmata: Quę omnibus veſtris lituris (licet in ſutorium atramentum Lacum Lemanum conuerteretis) deleri nunquam poterunt: Et cùm armis, ac caſtris ne vnum quidem hactenus Chriſtianæ fidei iota deleri potuerit, ridiculus (vt leuiſsime dicam) nunc es, qui machina patientiæ & ſilentij (à quibus Factio veſtra ſemper abhorruit) veritatem ſic opprimi potuiſſe, vt in auras euaneſceret, exiſtimaſti. Ais poſtmodum tibi

Miniſter nõ eſt amator pacis.

pacis tempus eſſe optatiſsimum, atque ad omnem diſsidij rumuſculum perhorreſcere. Quod verum eſſe facile crederem, ſi omnium primi in acie Caluini miniſtri confligere cogerentur: At vbi poſt principium, vt inquit ille, vos in tuto poſiti hoſtem (quem nunquam oculis vidiſtis) maledictis & conuitiis laceratis, in animum certè inducere non poſſum, vos pacem optare. Adhæc, cur nos, obſecro, nullum hoſtem in Occitania vidiſſe dicis, cum in ipſomet

Profeſſores Turnonij cũ quibus Miniſtris diſputarint, aut diſputare voluerint.

Nemauſo, Sedenæ, Diæ, Vrræ, Annonæi, Vernuuti, Boſsiuti, Poſsini, Soyoni, Chelari, & alibi, Io. Serranum, Cumbanum, Casbonum, Vinc. Piſam, Mercerium, Galiardum, Cherrerium, alióſque eiuſdem farinæ Miniſtros, Socij noſtri ſæpè vel ad diſputandum inuitarint, vel in diſputatione vicerint, vt teſtes ſunt integræ ciuitates. Iam nobis, ſi audes, exprobra, quod nullo viſo hoſte in Occitania triumphemus. Atque inde fortè euenit, vt diceres, bellum aduerſus veritatem tantopere nobis arridere, cùm nihil antiquius habeamus, quàm eandem veritatem contra Caluini Aſſeclas, alióſque omnes pro virili tueri. Obiice nobis interim falsò quantum voles Cothurnatã ignorantiam, & Sophiſticam Philoſophiam: Nos Chriſtianæ doctrinæ & veræ Philoſophiæ iuſti poſſeſſores, ab ea, quam à Maioribus accepimus, veritatis poſſeſsione, à vobis nouis hominibus, & ante Caluinum mundo incognitis, nulla nos ratione deturbari patiemur. Iuſtam te certaminis ex animo occaſionem expetere, nobis nunquã

Profeſſor. Turnon. ad diſputandũ parati.

Miniſter, perſuadebis, cùm toties oblatam Symmyſtæ tui ſemper recuſarint, & ego Academiæ Turnoniæ nomine proteſtor, nos ſemper eſſe ad fidei noſtræ vobis rationem reddendam paratos, vtque nobiſcum congrediamini in optatis habere. Nos tamen nullam tibi

Miniſter,

Miniſter,vt ais, impoſuimus reſpondendi neceſsitatem. Improbari quidem poſſunt argumentis Aſſertiones: Quòd verò Theſibus vllus reſponderit, neſcio an vſpiam ſcriptum legeris. Theſes autem noſtræ non minus in Catholicis vrbibus,quæ Chriſtianiſsimo Regi parent, fuerunt diuulgatæ,quàm Nemauſi,vbi regnatis.Dic, quæſo, num Catholicas ciuitates (ad quas Aſſertiones noſtras miſimus) vt nobiſcum de fidei noſtræ decretis certarent,prouocauerimus? Miſimus,verbi gratia,Anitium, vbi & Collegium eſt, Profeſſorum & Diſcipulorum numero florens, non tamen propterea de nobis Anitienſes conqueſti ſunt. Omnibus,qui in Academiis doctrinæ ſunt adepti lauream, in Academia Turnonia fit diſputandi poteſtas,exteris præſertim,imò & Caluinianis,qui nullum ſunt Academicum honorem conſecuti. Theſibus,librorum (quos Doctores noſtri in ſingulos annos explicant) Catalogus adiungitur, vt de libris ſibi proſpiciant,qui in noſtram ſe tradere diſciplinam cõſtituerunt: Quamobrem ſumma ratione Academiæ noſtræ Rector, vt paſsim diuulgentur,quàm diligentiſsimè prouidere ſolet. Non erat igitur quòd nos famoſorum libellorum Auctores appellares, cùm nihil in Aſſertionibus noſtris,quod de vllius fama detrahat,ſcriptũ reperiatur. Quis fuerit Caluinus, & quam viuendi rationem Beza Coryphæus veſter ſecutus ſit, nemini obſcurum eſſe poteſt. Sperare verò tibi licet quæcunque animo, cogitationéque complexus es, at ſcias ſpem tuam inanem fore. Sic enim apud omnium ordinum homines, ſecta veſtra iam flagrat inuidia, vt tota tua oratio; quid, inquam, tua? imò omnium Caluiniſtarum,quotquot extant libri, peſsimã, quam de vobis omnes,& meritò,cõceperunt opinionem,extinguere nulla ratione valeant. Paulò pòſt,pernegas Theſes noſtras & Theologicas & Philoſophicas eſſe: Vereor ne fraus aliqua cõiunctionis (&) repetitioni ſubſit.Si eaſdem Theſes,& Theologicas & Philoſophicas eſſe negas:age cum tuis Sodalibus, qui omnem in docendo ordinem, Theologiam cum Philoſophia commiſcentes, perturbant. Conuitium (tuo iudicio) Academiæ noſtræ non facis, cùm Aſſertiones noſtras ineruditas,& inſcitas eſſe petulanter, pro tua modeſtia, ſcribis. Vbi ad rem ventum fuerit, qui nunc pij, eruditi, ſobriique Lectoris iudicium expetis, ſolum Deum (vt alio loco à te factum eſt) veritatis eſſe iudicem vltro fateberis. Ad quid verò Miniſter, in orationis tuæ veſtibulo, de pacis vtilitate,tam elegantèr egiſti? Quis in hoc florentiſsimo Galliæ regno, tot nuper tragœdias excitarit nullus ignorat. De tumultibus quidẽ Scoticis ſi loquendi tempus eſſet, verè dicerem Caluini Miniſtros Scoticam Nobilitatẽ adeò excæcaſſe, vt præceps ad omnem impietatem ruerit. At de his ſatis, ne tuam digrediendi conſuetudinem æmulari videar, qui extra remurioſè nimis de huius regni ſtatu diſſeris, cùm tua curare deberes:Ciuitatis quidem Nemauſenſis voluntas; fides, & diligentia ad pacem

Miniſter [illegible] notatur.

Cur theſes huc, & illuc mittãtur ab Academiæ Rectore.

Pag. 42.

Origo tumultus Gallici.

Nemauſenſium fides.

ad pacem ſeruandam nobis ſatis perſpecta eſt, exeant ſolùm μετὰ τῶν μεζίνων Miniſtri, nulláque de ſeruandis Regis Edictis in poſterum erit Nemauſi contentio. Interim, viri noſtrum præpoſteræ cupiditatis œſtro perciti Regiæ Maieſtatis auctoritatem violent, non ſolùm ſeditioſarum cõcionum facibus, ſed etiam libellis pernicioſis ad diſcordiæ ciuilis incendium concitent, æquis iudicibus relinquo definiendum. Hoc tamẽ vnum ex te ſcire vellem, cur tu (qui diſertis Edictorũ regiorũ verbis cautum eſſe refers, ne quis inuidioſa factionum vocabula in priuatis etiam colloquiis vſurpet) Regia Edicta ita cõtemnas, vt in hoc præclaro tuo ſcripto omnes propè paginæ probrorum in nos, conuitiorúmque plenæ reperiantur? ὁ οὖν διδάσκων ἕτερον, σεαυτὸν οὐ διδάσκεις. Nulla porò in Theſibus noſtris ſunt probra, nudam veritatem ſimplicibus ſumus verbis complexi: Tu ipſe inſignis es calumniator, qui aſſeris vos à nobis Hæreticos, ſicarios, perditos, pietatis hoſtes appellari: nulla enim de vobis ibi facta eſt mentio. Chriſtianæ quidem religionis perfugas, Hæreticos eſſe ſcripſimus, & denuò profitemur: neque hac in re edicto Regio aduerſamur: Si Hæreticus es, tu ipſe videris. Quod ad Sicarios attinet, diximus Bezam, nuper Huſitarum, Lutheranorum, & ex aliis Sectis ſicariorum Imagines typis Geneuæ vt excuderentur curaſſe: de Caluini Miniſtris, ne γρῦ quidem. Quid nunc reſpondebis doctè Caluiniſta? An Academia Turnonia vos ſicarios, perditos, & pietatis hoſtes appellauit? Noli in nos per ſummam iniuriam, populi odiũ concitare: Nos Edictis Regiis paremus. Imò verò neque Caluini Miniſtros, quamuis ſummo iure nobiſcum ageres, in Aſſertionibus noſtris, Hæreticos appellauimus: Verba primæ Theſis ſunt, *Vt mirum ſit noſtri temporis Hæreticos &c.* Si ſoli Caluini Miniſtri in Hæreticis numerandi ſunt, Academiam noſtram violati Edicti ream ingenuè fatebor. Beza præterea mortuorum tantùm Imaginibus Sacrarium (ſic librum ſuum inſcribit) exornat. Vos autem Miniſtri Nemauſenſes, nondum è viuis exceſsiſtis: cur ergo vultis in ſicariis numerari? Quòd ſi in ſanctos Caluini diſcipulos Academia Turnonia aliquam probri iniuriam intulit, cur vobis ſæpè flagitantibus, Senatus regius dicam nobis non ſcripſit? Sicariorum, & perditorũ hominum imagines in Bezæ Sacrario reperiri, ſi negaueris, te vanitatis facilè conuincam. De VVicleffo (quem Beza in Sacrarij ſui *frontiſpicio* tanquam ducem, multis laudibus ornat, cùm hominis imaginem, vt tu loqueris, nõ ſcripſerit) nullus eſſet ſcribendi finis, tot enim opinionum portenta euomuit, quot vix alius ante ipſum. Ac ne diuinare tibi, & non rem certam memorare videar, teſtis huius rei erit vir doctiſsimus Thomas Vvaldenſis, qui multis libris Vvitcleffiſtarum errores diligentiſsimè refutauit: *Hoc nouerit ſanctitas tua* (inquit ille) *quòd citra Priſcillianiſtas Hæreticos, nullus tot antiquorum hæreſes reuocauit in orbem: nullus tot Philoſophorũ anilium*

Rom. 2. 21.

In theſibus Turnoniis ne verbum quidem de Caluiniſtis.

VVicleſi hæreſes quam plurimæ.

In prologo doctrinalis priſcæ fidei

lium repullulare fecit errores,tot probat,tot ſuſtinet iam ſopitos. Ariana ſuperſtitio vix tribus,aut quatuor hæreſibus capitalibus totam concitauit Eccleſiam: Neſtoriana item paucis: Pelagiana, Iouiniana, & cætera tales exortæ paruo numero quamuis nimio,ſua dogmata terminabant. Hic autem quaſi abyſſus dedit vocem ſuam, in vero iudicio de obliteratis vetuſtorum erroribus, ſibi præripit octingentos. Hunc Vvitclefum Chriſtianæ religionis hoſtem, Beza martyrẽ fuiſſe ſomniat, quem tamen conſtat mortem ob hæreſes ſuas non ſuſtinuiſſe, híſque illum compellat vocibus. *Superaret tanto Athleta martyrij corona, quam viuo fruſtra expetitam quadrageſimo demum poſt mortem anno, crematis oſsibus tuis es adeptus.* Nouum martyrij genus in Bezana officina excogitatum, quia ſcilicet Vvitclefi oſſa cremata fuêre, propterea martyr fuit Vviclef, oſſa in Martyrum veſtrorũ Sacrario reponenda erant, non autẽ ipſe Vvitclef, qui pro pietate non occubuit. Quòd ſi Vvitclefum, Hæreticum fuiſſe negaueris, te ab hæreſeos crimine non poteris excuſare. Nam omnes illius errores pro ſacroſanctis Chriſtianæ religionis oraculis ſuſpicere cogeris: Quòd ſi Hæreticus fuit, ergo & homo perditus, & pietatis hoſtis. Sicarius etiam fuiſſe facilè conuincitur, quòd tam multi ex eius ludo ſicarij exierint, vt Anglorum & Bohæmorum teſtantur hiſtoriæ. Vnum ſupereſt tibi perfugium, in Sacrario Bezæ non inueniri eius idolum. At non defuit Bezæ voluntas illius cum cæteris reponendi, ſi alicunde habere potuiſſet, vt ipſe ingenuè fatetur. Quòd autẽ Ioannis Huſsi Imagini Bezæ in Sacrario ſuo locum dederit, qui Bezam nouit, mirari profectò non deſinet, quòd Huſsitæ, tanquam iuratos Chriſtianæ religionis hoſtes, Caluinianos omnes deteſtentur. Ac certè teſtari ipſe poſſum, cùm Bohæmiam peragrârim, multis in rebus à vobis Huſsitas diſſentire. Sacerdotes enim nullos admittunt, qui à Catholicis Epiſcopis (cùm ipſi Epiſcopos nullos habeant) ad rem diuinam faciendam ritè non fuerint conſecrati. Sanctorum inuocationem retinent, imaginibus debitum cultum tribuunt: Qui denique fortè eorum delubrum ingrederetur, cùm altaria, & Imagines ad Eccleſiæ Catholicæ morem paſsim cerneret, ſe in templo Catholicorum eſſe exiſtimaret. At enim germani fratres ſunt Caluiniſtarum, quotquot Eccleſiæ Chriſti bellum indixerunt. Ergo cùm Beza Ioannem Hus martyrem faciat, ſi Huſsitas imitari vultis, ſuſcipite in Germaniam peregrinationẽ, vt martyrem veſtrum vos verè colere omnes intelligãt: Tignarij enim carceris, quo ſeruabatur Hus, Conſtantię etiam nũc reliquię ab Huſsitis magno in honore habentur.

VVitclefus eſt Bezæ Martyr.

Sicarius fuit.

Ioan. Huſſ.

Huſsitæ à Caluinianis differunt.

Neque etiam negare poteris, (ſi Caluini dogmata vera, & Chriſtiana eſſe credis) quin Martinus Lutherus hæreticus fuerit: Is enim (vt infra* dicemus) Sacramẽtarios omnes hæreſeos teneri ſcelere, nõ obſcurè profeſſus eſt. Illum verò Sicarium fuiſſe tota Germania teſta-

Mart. Lutherus Caluiniſtas vocat hereticos.

* *Pag. 18. & 19.*

Vide Surium in comment. rerum in orbe geſtarum.

tur. Eius enim ſtudio, & labore Germaniæ Principes bellum crudele, & exitioſum contra Imperatorem Carolum V. ſuſceperunt: Eiuſq; peſtiferis ſuaſionibus permoti fuerunt Ruſtici, vt contra Clerum, & Nobilitatem arma ſumerent: ſed iuſto Dei iudicio temeritatis ſuæ pœnas dedit, cùm breui temporis ſpatio, centum Ruſticanorum hominum millia in Germania miſerè, à Nobilibus conciſa, interierint. Habes, Bezane patrone, duos Hęreticos, ſicarios, & homines perditos, ac pietatis hoſtes, qui in Caluini caſtris contra Chriſti Eccleſiam non militarũt, ne dicas Academiam Turnoniam regium Edictum violaſſe, quaſi integerrimos ſcilicet Caluini diſcipulos maledictis lacerarit.

Zuinglius ſicarius cuius crudele dictum fuit *Euangelium ſitire ſanguinem. vide Hoſ. in cēſur. de Ador. Trinit.*

Quid de Zuinglio dices, qui Heluetios conſtantiæ, & fortitudinis laude in primis claros, vt inteſtinis bellis ſe conficerent adegit? Et quamuis ſicam vibrans iuſtam ſcelerum ſuorum pœnam perſoluerit: Beza tamen in Diuorum numerum eum aggregat, ſcribens, *Zuinglium, in caſtris miniſterio ſuo fungentem, hoſtilis manus cæſum cremauit, vt serui ſui obitum, Deus duplici dedecore coronaret.* Nega, ſi audes, Zuinglium ſicarium, hæreticum, hominem perditum, & pietatis fuiſſe hoſtem, atque impietatis te ſuſcepiſſe patrocinium conuincemus.

M. Bucerus.

Martinum quoque Bucerum, & Paulum Fagium Lutheranos homines ad Reipub. Chriſtianæ perniciem natos martyrij palmam poſt mortem tuliſſe idem Beza fingit, vt ipſorum Idola meritò in Sacrario à ſe collocata probaret. Idola verò paucorum, qui ex Caluini ſchola, tãquam ex equo Troiano, videlicet, prodierunt, in Sacrarium illud repoſita videmus, vt mirum ſit te Caluini Diſcipulum, tam ſtrenuè pro hoſtium tuorum honore decertare.

Sacrarium Bezæ dicitur vt 3. Æneid. *Auri ſacra fames.*

Atque vt à Sacratio Bezæ ad tuas ineptias redeamus: Tuam deinde perſonatam modeſtiam multis verbis, ſed fruſtra, conaris perſuadere. Doctrinæ veſtræ (quam Apoſtolicam, & Catholicam eſſe dicis) errorem vt oſtendamus, poſtulas: Quod ſanè ex animo tum ſcriptis, tum ſermonibus noſtris hactenus præſtitimus, & vbicunque ſeſe offeret occaſio, nos præſtituros pollicemur, eo quidem ſpiritu, qui veritatē decet, id eſt, lenitatis, & modeſtiæ. Vtri verò noſtrûm ſint Hæretici, Eccleſiæ Catholicæ iudicandum relinquimus: Quæ Caluinianam doctrinam iampridem hæreſeos nomine condemnauit: neque hac de re homini Chriſtiano licet dubitare.

Diſputationes ad quid inſtituantur.

De rebus autem fidei, concertationes iudicamus ſuſcipiendas eſſe, vel vt iis qui iniquam tuentur cauſam error, diſputationis ſubrilitate eripiatur: vel certè vt tam vtili exercitatione aſſuefacti, fidei noſtræ Decreta cõtra hominum improbitatem, (vbi opus fuerit) facilius tueri poſsimus. Tu dum æquos iudices, & legitimum diſputandi modum quæris, inertiæ, & ignauiæ tuæ non obſcuram nobis iniicis ſuſpicionem. Iudicent Auditores, ſeruentur præſcriptæ ab Ariſtotele, in Chriſtianis Academiis longo iam vſu approbatæ diſputationum leges, & nobiſcum (ſi tibi animus eſt) in aliqua Academia congredere: Tibique *Chriſtianæ religionis veritatem ex Chriſti Verbo* contra Caluinianas

πανδεξίας perſpicuè (Deo iuuante) probabimus. Tu enim in Calui- Miniſter ex
ni, & Bezæ ſchola ad malè ſentiendum, & dicendum diligenter ad- plauſtro lo-
modum educatus, ὡς ἐκ τῆς ἁμάξης loqueris, (vt trito fertur veteris quitur.
Comœdiæ prouerbio) atque adeò impotenter inueheris, vt quid di-
cas nihil penſi habere videaris. Nam quid tibi vis Græcule, per tuum
Ieſumagiſtas? (vt reliqua taceam) quod neque Græcè, neque Latinè,
neque etiam Germanicè quicquam aliud ſignificat, niſi te non ſatis,
præ ira, mentis compotem fuiſſe, cùm hæc in nos emoueres. Hæccine
eſt Caluiniana modeſtia? Vbi nunc eſt Regij Edicti auctoritas? Rhe- Miniſter
torico artificio Caluinianam tuam ſcio innocentiam tueberis, qui ex contumelio
intimis Rhetorum præceptis, quibus *Prædicantium* indies reſonant ſus.
ſuggeſta, in nos probris librum tuum accuratè ſanè referciſti. Hæc
tua ſunt, Miniſter, maiore ex parte in nos excogitata elogia, quæ ſin-
gularem veſtram modeſtiam, Caluini Miniſtro dignam prodiderunt:
Quare neglectam à te patietiæ, & ſilentij machinam, procacitati tuæ
in præſens obiiciam, ne tecum videar debacchari. Quiſnam porrò ſit Bezæ mores
Beza, & quam à teneris annis viuendi rationem ſecutus, nō eſt quod ex quibus
pluribus explicem, cùm fœdiſsima ipſius poëmatia Catulli, Proper- intelligātur.
tij, Tibulli, Martialis obſcœnitatem redolentia illud ipſum ſatis, ſu-
perque teſtentur. Quòd ſi hæc tibi non ſufficiant ad mores eius per-
fectè intelligendos, legere poteris eiuſdem Bezæ Epiſtolam ad Me-
liorem Volmarium Rufum: & aliam ad Andream Dudicium Apo-
ſtatam: vt ſileam, quæ de eius vita ſcripſit Hieronymus Bolſecus Do-
ctor Medicus (qui cum eo familiariter vixit) & Doctores Theolo-
gi Claudius Saincteſius Epiſcopus Ebroicenſis in Apologia exami-
nis, ac Gilbertus Genebrardus, Hebraicarum litterarum Profeſſor
Regius in Chronologia ſua, atq; in Præfatione in Pſalmos: Vt nihil
de Lutheranis dicā, qui eum viuis ſuis coloribus depinxerunt. Strin-
gat igitur ille quantum volet, in nos ſuos archilochios iambos, & *a Lib. epigr.*
noſtra proſcindat nomina, cùm ab improbis vituperari maximam *pag.164.*
eſſe laudem ſemper duxerimus. Neque verò graue nobis aut moleſtū *excu. Geneuæ*
videri debet, cùm ille ipſe ſapientiſsimo Cardinali Turnonio, acer- *ann.1576.*
rimo fidei Catholicæ propugnatori, Patrique Patriæ optimo nequa- Beza Illuſt.
quam pepercerit, tali in eum ludens Tetraſticho, Card. Tur-
noniū atro-
citer calum-
niatur.

Indoctus doctos paſcis Turnone: beatus,
Si tam animo ſaperes, quàm tibi menſa ſapit:
Euge tamen, Muſa, veſtras alere improbus artes:
Quum detrectet honos, ſi modò paſcat ὄνος.

Quod quidem cùm multas contineat calumnias, tum illa nobis cen-
ſetur atrociſsima tanti viri ſplendori illata iniuria, qua eum (dum
παρονομασίαν Græculus affectat) ὄνον nominauit: Quem tamen non
ſolùm experientia prudentiſsimum, ſed diuinarum etiam, atque hu-
manarum rerum cognitione ſapientiſsimum fuiſſe ex hiſtoriis, Scri-
ptoribúſque ætatis noſtræ celeberrimis perſpicuum euadit: Vtque

permultos ſilentio prætercam, qui ei ſingularem cùm doctrinæ, tum Sapientiæ laudem tribuerunt, vnus omnium inſtar nobis erit Dionyſius Lambinus, Græcarum literarum Profeſſor Regius, eiuſdémque Cardinalis alumnus, & familiaris in Epiſtola, qua ei ſua in Horatium Commentaria dedicauit, *eum ſingulari ſua prudentia & ſapiētia pacis inter maximos Principes auctorem extitiſſe*, ſcribit. *Cùmque Romana ſedes Pauli quarti obitu vacaret, etiam aduerſariorum ſuorum ſuffragiis, Pontificem Maximum deſignatum fuiſſe* cōmemorat. Quòd ſi ad eius ſapientiam comprobandam hoc, alioqui certiſsimum, argumentum vobis non ſatisfacit, audi quid in altera dicat Epiſtola, quam libris Ariſtotelis de moribus, à ſe Latinitate donatis ad eundē præpoſuit. *Hoc tantùm dicam*, inquit, *illud mihi in te videri ſumma laude, atque admiratione digniſsimum, te hominem maximis Reipubl. curis diſtrictum, plurimis, ac grauiſsimis occupationibus diſtentum, ita non intermittere ſtudia doctrinæ, vt quotidie horas aliquot ad libros veterum vel legendos, vel animo tuo rerum ciuilium cura ſuſpenſo, ac defatigato audiendos tibi ſepares. Quod vt minore negotio, & maiore cū animi oblectatione efficere queas, curaſti vt domi tuæ viros haberes, omnium ingenuarum artium laude præſtantes, quibuſcum de literis, de numerorum, ac magnitudinum proportionibus, ac menſuris, de ſonorum ac vocum diſtinctionibus, & interuallis, de rebus occultis, & ab ipſa natura inuolutis, de variis Poetarum generibus, de optima dicendi figura, de iure ciuili, de rebus diuinis communicare, & ſermones conferre poſſes.* Hæccine qui agit Miniſter, nomine τοῦ ὄνου ab obſcœno Poëta meruit appellari? Nam ſi verum eſt, quod ait Ariſtoteles, Heracliti dictum vſurpans ὄνυς σύρματ' ἂν ἕλεσθαι μᾶλλον ἢ χρυσὸν, ἥδιον γὰρ χρυσοῦ τροφὴ ὄνοις, quomodo his delectabatur doctorum virorum verè aureis ſermonibus, ſi ὄνος, quemadmodum Beza improbè calumniatur, vt vel hac ratione ſe vindicet, quòd idem Cardinalis pro ſua ſingulari in Chriſtianam religionem pietate, atque non vulgari doctrina in conuentu Piſiaco præſidens, confeſsionem Beſanam tantopere ſit auerſatus. Sed audi præterea quid apud Lambinum poſtea ſequatur. *Neque verò nunc primùm iſtud facere inſtituiſti, ſed quo tempore tibi per occupationes tuas ſtudio doctrinæ, & literarum dare operam non licebat, cùm Hiſpanienſes, Italicas, Britannicas legationes obibas, cùm totius Regni Gallici clauum tenebas, gubernaculáque tractabas. Cùm in mediis curarum ciuilium vndis, negotiorúmque publicorum fluctibus verſabaris, eo tempore doctiſsimorum virorum comitatu ſtipatus iter faciebas, equitabas, nauigabas, diuerſabare.* Et poſt nonnulla: *Sed ego, quoniam me quoque in tuorum numerum aggregare voluiſti, cùm tu ſuperioribus annis (vt memoria tenes) Ariſtotelis libros decem de moribus ad Nicomachum Græcos partim legeres, partim me legente regustares, ac recognoſceres, vnáque adhiberes Latinos quoſdam interpretes, ex quibus alij tibi inquinatè loqui, alij non ſatis fideliter Ariſtotelis ſententiam*

Card. Turn. pro ſapiētia ſua Principes inter ſe cōciliat, Pontifexque max. deſignatur.

Card. Turn. quibus ſtudiis oblectaretur.

Ariſt. lib. 10. Ethic. ad Nicom. c. 5.

Legationes obit in Hiſpaniā, Italiā, & Angliā pro rex Galliæ Frācisco 1. ab Hiſpanis capto.

ſententiam interpretari viderentur, atque ob eam cauſam iuſsiſſes me operam dare vt hos libros tibi in Latinam linguam conuerterem, &c. Vidéſne quàm falsò tuus Beza in ſuis vaniſsimis Epigrammatis ſapientiſsimum virum traduxerit? Cui ſi linguæ Græcę, Latinæque cognitio defuiſſet, nunquam ea quæ Lambinus refert potuiſſet efficere. Sed ne fortè dicas Ius vetare de domo Rei teſtem ſumere, audi quid Orator, ſimulque Philoſophus noſtro ſeculo prętantiſsimus, necnon Poëta ſuauiſsimus M. Ant. Muretus de eodem ampliſsimo Cardinali occinerit, *Digeſt. de quæſtionib. l. de minore. §. Nec debet.*

Turnoni antiquæ ſpirans virtutis imago,
Quo ſtupet hac ætas, quóque beata tumet. &c.
Vt tua cùm ſeri repetent monimenta Nepotes,
Si, dederint cœlum quæ tibi facta, rogent:
Poſt alias laudes quas bello, & pace paraſti,
Conſilio moderans tempus vtrumque pari:
Quot quas fudit opes pleno tibi copia cornu
Aſsiduè doctos foueris hiſce viros:
Pectore & ingenuas conſtanti adamaueris artes,
Adiiciet titulis hoc quoque fama tuis.

Mureti Epigra. de Card. Turn. ante Moralia Ariſto. à Lamb. Latinitate donata.

Atque hæc duorum doctiſsimorum hominum teſtimonia proferenda iudicauimus, tum vt optimi, & ſapientiſsimi Academiæ noſtræ Parentis famam à Bezæ conuitiis liberaremus: tum vt qua fide dignus ſit, quóque ſpiritu aduerſus fortiſsimos Catholicæ fidei propugnatores impellatur, omnibus eſſet exploratum. Quamobrem non eſt quod admodum curemus ſi contra nos Beza Iambos ſtringat ſuos, aut ςηλιτευτικοὺς λόγους quaſi alter Gregorius Theologus (ſi Superis placet) nomina noſtra proſcindat. Neque etiam ſcio an noſtræ Sodalitatis quiſquam eum peculiari aliquo operæ confutandum ſuſceperit, niſi forte caſu tantùm in portentoſam aliquam eius opinionem noſtrorum libri, alterius argumēti, incurrerint. Quare imperitè ſanè nos Eratoſtrato confers, quippe qui in tali muſtaceo lauream quærere nec ambiamus, nec ſi maximè vellemus, valeremus. Nam quis neſcit Bezam eſſe perſimilem Eceboli illius Sophiſtæ, Præceptoris Iuliani Apoſtatæ, qui Chriſtianam religionem (quam ſub Cōſtantio profeſſus fuerat) timore ſub Iuliano abiurauit? Sic ille veſter non ſolum Catholicam religionem, ſed etiam Caluinianam (quam nunc tantopere exoſculatur) apertè prodidit, cùm anno 1556. ad Palatinum Electorem, Ottonem Henricum, Lutheri placitis addictiſſimum ſe conferens, vt eius Principis ſibi beneuolentiam conciliaret, eam verbis conceptis Confeſsionem fidei ſcripto edidit, qua verum, & reale, & ſubſtantiale corpus, & ſanguinem Chriſti ſub ſpeciebus rerum viſibilium repræſentari, & exhiberi profeſſus eſt. Cumque hac de re à Tigurinis Zuinglianis argueretur, *Dolum aliquando bonum eſſe, & aliud agere, atque ſimulare*, eis conatus eſt per-

Beza Caluiniſmi præuaricator. Surius in Comment. rerum geſtarū ex Beza, & aliorum ſcriptu.

ſuadere: Quare inania ſunt, quæ tu de Beza tuo nobis minitaris. Ad meliorem verò frugem ſe ille antè recipiat, quàm de aliis ſubleuandis cogitet. Certè nos mentem (Deo iuuante) nunquam mutabimus neque Bezanas imprecationes pertimeſcimus, Deúmque obteſtamur vt Sathanæ ſatellites increpet[a], & abſcindat[b], qui Chriſti Eccleſiam nouis quotidie opinionum portentis conantur perturbare: Aut potius (quod optamus ex animo) ſaniorem eis mentem, pro ſua benignitate, inſpiret. Cæterum quàm bonus Dei ſeruus, tuus Caluinus fuerit, res ab eius Aſſeclis paſsim furioſè perpetratæ, ſatis ſuperque demonſtrant: Cuius quidem manes, qui ab Inferis excitare cuperet, is profectò in ruinam & perniciem totius Chriſtianæ Reip. coniuraſſe videretur. Magnum deinde crimen, & ante hoc tempus ſcilicet inauditum nobis obiicis, Miniſter, quod ſine apertis calumniis, mendaciisque compluribus commemorare non potuiſti: Ioannis nempe Balæi Piſcatoris cadauer hominis obſtinato animo in religione Ref. mortui, procuratione Iuſtini Leſcoti Viennenſis noſtri, humo effoſſum in oppido Andanciæ (Collegij Turnonij iuribus addicto) atque in Rhodanum proiectum fuiſſe. O immane facinus, & dignum propter quod Caluini Miniſter in nos ira exardeſcat! In hoc ſanè facto, tantùm abeſt vt criminis aliquid agnoſcamus, vt niſi à Magiſtratu curaſſemus fieri, nos graui culpa non vacare fateremur. Nam ſi fortè ignoras, ſacros Pontificum Romanorum (quos Chriſti Domini Vicarios in terris eſſe credimus) Canones obſeruare ſtudemus, atque paſsim (iis præſertim in locis, quæ iure aliquo nos contingunt) obſeruari deſideramus. Quoniam autem ius Canonicum, à te ne viſum quidem vnquam eſt, accipe quid, Cap. *Si autem, De Hæreticis*, ſcriptum habeatur, *Si autem in hoc peccato*, (hæreſeos,) *deceſſerit, neque ſub priuilegiorum noſtrorum, quibuſcunque indultorum obtentu: neque ſub alia quacũque occaſione oblatio pro eo fiat, aut inter Chriſtianos accipiat ſepulturam.* Et ne Decretum hoc, tanquam vnius Pontificis commentum ſubſannes, en aliud alterius, eodem Tit. c. *Quicunque. Quicunque Hæreticos, credentes, receptatores, defenſores, vel fautores eorum ſcienter præſumpſerint Eccleſiaſticæ tradere ſepulturæ, vſque ſatisfactionem idoneam, excommunicationis ſententiæ ſe nouerint ſubiacere, nec abſolutionis beneficium mereantur, niſi propriis manibus publicè extumulent, & proiiciant huiuſmodi corpora damnatorum, & locus ille perpetuò careat ſepultura.* Ignoras etiam eodem iure excommunicatos in humo ſacra ſepelire eſſe interdictum *Clem. 1. de Sepulturis*: Quare, cum Religionis Ref. homines ab Eccleſia Catholica excommunicati ſint, quid conquereris, Miniſter, à nobis ius eſſe violatum? Quòd ſi in Romanam Eccleſiam τὸν [illegible] κατ-[illegible], & Romanorum Pontificum Decreta aduerſus humanitatis iura pugnare ediſſeras, quæ vetant mortuorum cadauera effodi, perpende quæſo, quid Ioſias Rex optimus Iudeç (cuius ſtudia paulò pòſt,

tam

---

a Iude V. 9.
b Galat 5. 12.

Legatur Bolſec. de vita Caluini, & Vetus Conſiliarius Regius.

Miniſter ait Balæum mortuum in religione ref. id eſt refractariola, vel, refutata, vel refuga &c.

Hæretici cũ Chriſtianis ſepeliri non debent.

Iliad. α.

tam altè prædicas) fecerit de iis falſorum Prophetarum oſsibus, quæ in ſepulchris Bethel condita fuerant: *Et conuerſus Ioſias, vidit ibi ſepulchra, quæ erant in monte, miſitq́, & tulit oſſa de ſepulchris, & combuſsit ea ſuper altare, & polluit illud iuxta Verbum Domini, quod loquutus fuerat vir Dei, qui prædixerat verba hæc.* I, nunc, & Romanorum Pontificum, ſi audes, Decreta conuelle, ſi vis vnà ſanctiſsimi Regis Ioſiæ factum improbare, qui non id tantùm (quod à Romanis Pontificibus conſtitutum eſt) effecit, neque in profluentem mortuorum oſſa proiicere contentus eſt (vt tu nobis falsò imponis, cùm Balæus tuus non procul à piorum hominum ſepulchris fuerit humatus, vt tota Andancia teſtari poteſt) ſed oſſa effoſſa ſuper illud altare, quod erexerat Hieroboam, concremauit. Habes iam Miniſter, quæ nos iura impulerunt, vt Balæi tui effoſſum cadauer extra humum ſacram ſepeliri curauerimus. Vnde falsò garris, Pacem à nobis ſe violatam conqueri: ex Regis enim [a] Edictis, vos vnà cum Catholicis humari non debere facilè perſpicitur, quum in eis ſtatutum ſit, vt Magiſtratus à vobis rogati, peculiarem locum ad veſtrorum hominum ſepulturam aſsignent. At tu quo tandem iure illos excuſabis, qui ſacra Martyrum oſſa non modò ex tumulis extraxerunt impiè, ſed etiam in fluuium, aut in ignem proiecerunt, quum ea [*] Ius Ciuile diſtrahere, vel mercari vetet? Quid prætereà de iis dices, qui non ſolùm priuatorum hominum ſepulchra, verùm & Regum ipſorum Mauſolea violare præſumpſerunt. Quæ (quamuis hoſtium) ſacra, & religioſa [b] eodem iure ſic eſſe conſtat, vt rei violati ſepulchri, ſupplicio ſummo affici, aut in Inſulam deportari, aut in metallum damnari debeat. Quod attinet ad earum rerum (quas nos violenta audacia perpetrauiſſe ſcribis) commentarium, vbi à te fuerit editum, non deerunt, qui præfractam tuam vanitatem confutabunt. Ex omnibus enim illis tuis rebus, ne vnam quidem proferre poteris, vnde vel minima nomini noſtro dedecoris labes aſpergatur. Neque etiam tibi perſuadere debes illuſtrem Turnonium Comitem vnquam paſſum fuiſſe, vt aliquid contra fas, & iura in ſua ditione à quoquam impunè patraretur. In nos poſtmodũ multa effutis, quæ nullo pacto probabis. Memineris quæſo tui [c] ἀποφθέγματος *Nihil facilius eſſe, quam malè dicere.* Nos quidẽ gladio [d] (qui Dei Verbum eſt) veritatem tuemur: Et igne [e] (quem Chriſtus venit in terram mittere) omnium errorum veſtrorum ſtipulas ſuccèdere pro viribus contendimus. Vos verò non argumentis (quæ vobis deſunt) ſed ferro, flammáque opiniones Caluini propagare voluiſtis. Neque certè erat, quod diceres, nos lucem viuis auferre velle, cùm maximè Caluinianas tenebras Euangelij diuina luce vbique terrarum ab hominum animis diſpellere nitamur. Feritatem porrò Factioni tuæ propriam, ſeruato tibi Miniſter: Societas quidem noſtra, vt Gentes fe-

Pag. 49.
4. Reg. 23. 16.
Dei mãdato improborũ oſſa effodiuntur.

Miniſtri mẽdacium.
Pag. 5.

[a] *Artic. 20. Edict. pacificationis anni 1577. & art. 7. edicti 1581. ſuperius confirmatis.*
[*] *Cod. de Sacroſanct. Eccleſ. l. nemo Martyres.*
[b] *Dig. lib. 47. tit. 12. de ſepulch. violat. l. 4. & 11.*

[c] *Pag. 3.*
[d] *Epheſ. 6. 17.*
[e] *Luc. 12. 49.*
Typog. Geneuen. pro inſigni gladium habet cum inſcriptione, *Non veni pacem mittere ſed gladium.*

ræ, &

ræ, & immanes Chriſtianam lenitatem colant, hactenus (Dei beneficio) diligenter præſtitit. Mitiſsimúmque Ieſu nomen vnà cum ſacris reparationis generis humani inſignibus (quæ tu noſtræ feritatis arma perperam interpretaris) in earum cordibus inſculpere maximoperè deſideramus. Appingimus quoque B B. Apoſtolorum Imaginibus claues, & enſem vt ἱερογλυφικῶς: duplicem Petri poteſtatē, & prædicationem Verbi Dei Paulo peculiariter conceſſam deſignemus. Quarum quidem rerum vſum omnem vos ita peruertiſtis, vt in vos optimè illud Plutarchi, τῇ κλειδὶ τὰ ξύλα σχίζειν, τῇ δ' ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν, quadrare videatur. Cæterum quàm hallucinaris, Miniſter, inter bellorum intemperies Societatem noſtram excreuiſſe aſſerens, cùm longè maior noſtrorum numerus in pacatis regionibus exiſtat, quàm in iis, quæ bellum ciuile paſſæ ſunt: Eaque eſt, in hoc maximè Regno, noſtrorum hominum paucitas, vt colonias in quamplurimas ciuitates, quæ ſummis votis nos expetunt, deducere non poſsimus.

Cur Claues & Enſem imaginibus Petri & Pauli appingamus.

Plutarch. li. περὶ τ' ἀκούειν.

Tu in nos deinceps, bone vir, quò tua charitate Chriſtiana grauiſsimum populi odium concitare niteris, quaſi tumultus bellici, & ciuilis diſcordiæ auctores futuri ſimus. Memineris quid ſanctiſsimus Propheta Elias Achabo Regi ſceleratiſsimo reſponderit: *Non ego turbaui Iſrael, ſed tu, & domus Patris tui, qui reliquiſtis mandata Dei, & ſecuti eſtis Baalim.* Certè nihil vſquam vllo tempore à noſtris vel ſcriptum, vel dictum eſt, quod non ad huius Regni pacem, tranquillitatémque ſpectarit, vt eæ omnes ciuitates abundè teſtantur, in quibus eſt aliquod Societatis noſtræ domicilium, quæ omnes (Dei benignitate) Chriſtianiſsimo Regi parent. Quod ſi fortè vel noſtrorum Conciones, vel ſcripta vobis ἐνθύμιοις ὄσι bilem mouent, quippe quæ errores (quibus plebem indoctam circumuenitis) redarguant, multique propterea, per Dei gratiam, à vobis deficiant, non eſt quòd ſeditionis cauſam vllam in nos deriuare debeatis.

3. Reg. 18. 18.

Profeſſores Turnonij paci ſtudēt.

Dum nos prætereà ματαιολογίας ἀπολιτεύτους (quibus verbis quaſi alter Apollo Pythius, inſcitè tamen, hæc tua Latina *Inanitatis inciuilis* obſcurare voluiſti) accuſas, paucis D. Pauli verbis nonnihil immuitatis reſpōdemus, οὐ ματαιολογοῦμεν, ὦ κράτιστε ὑπηρέτα, ἀλλὰ ἀληθείας, καὶ σωφροσύνης ῥήματα ἀποφθεγγόμεθα. Neque verò nobis dum ἀπολιτεύτους videris nominare, iniuriam facis: Nulli enim noſtrûm πολιτευόντων, imò quotquot ſumus in hoc Sodalitio, μή ποτε ἡμῖν πολιτευτέον ἐν ἅπαντι τῷ βίῳ profitemur. Atque vtinam vos Miniſtri, eſſetis ἀπολιτικώτεροι: ſic enim Reſpub. maiore proculdubio tranquillitate frueretur.

Miniſter verbis græcis inſcitè latina explicat.

Actor. 26.

Verùm, heus tu, qua fronte nos te ἀντικατηγοροῦντα, non ἀντιλοιδοροῦντα habituros dixiſti, cùm libelli tui nulla pagina ſit, quæ quamplurimarum τῶν λοιδοριῶν, καὶ τῶν αἰτιῶν non ſit plena? Sed ſicut διὰ τὰς λοιδορίας σου manum haud verterimus, ita & τὰς κατηγορίας, καὶ αἰτίας τῆς κακοδοξίας ὑμῶν quas & Aſſertiones noſtræ continent, & fuſius in hoc opere pertractamus, vos nunquam poteritis re-

Miniſtri plus æquo πολιτεύουσι.

ritis refellere. Poſtea quàm iuſtè conquereris de Regiorum Edicto rum auctoritate probroſis vocabulis in veſtras Eccleſias à nobis violata, νομοφύλακες Nemauſi iam iudicarunt, quum vobis inſtantibus maximè vt dies nobis ob id diceretur, nihil eſſe cauſæ viri ſapientiſsimi reſponderunt. Non enim Edicta Regis vetant ne Caluini, aut Bezæ errores verbo, ſcriptóque redarguamus. Quod addis *ex religionis controuerſiis natum hominum furorem, impotentius eſſe debacchatum*, præclaris ſanè Religionem tuam *Ref.* effers laudibus quæ furorem hunc in mundum inuexit. Quis enim ante Lutherum, Zuinglium, & Caluinum tot de religione controuerſias excitauit vnquam? Tua verò μέλιτος γλυκίων (vt ait ille) λέξεις, ad quos pios referatur, non video: niſi fortè nos (quos paulò antè in Impiorum numerum retuliſti) vocibus recantatis, intelligas, quibuſcum duntaxat hanc requiſitionem inſtituiſti: Qui profecto non alia, niſi veritatis cauſa, & ſalutis animarum deſiderio, neque illam diſputationem, neque hunc ſcribendi laborem ſuſcepimus. Te autem amicè monitum volumus, ne ita eloquentiæ floribus ſtudeas, vt in Grammaticam pecces turpiter: Vide enim vtrum ex Syntaxis legibus hanc loquendi formam probare poſsis, *Sed rationi, quæ ratio eſſe conſtiterit.* Nominare poſtea debebas *veſtros illos homines*, quos dicis, *plenas hiſce de rebus tractationes perſcripſiſſe*, vt commentaria haberemus ad manum, quorum ſubſidio, quæ tu obſcurè, & nullo ordine effutiſti, facilius poſſemus intelligere. At quid tibi vis per tuas *Quæſtionum circunſtantias, quas in noſtris Aſſertionibus notauimus?* An extra cancellos θέσεων noſtrarum te nolle egredi ſignificas? Plerunque tamen, longiſsimas efficis παρεκβάσεις, atque ad meras nugas, quæ *circunſtantias*, vt tu loqueris, noſtrorum propoſitorum nequaquam attingunt, frequenter digrederis, complura nobis affingens, quæ nunquam cogitauimus, vt ſuo loco oſtendetur. Atq; hæc ad orationis tuæ primordium breuiter reſpondimus. In poſterum, Ieſu Chriſto propitio, quaſi pede collato ſic tecum agemus, vt non ſolùm rationes tuas (ſi quæ ſunt) proferamus, ſed etiam ipſa tua verba, aliqua ex parte inſeramus expendenda. Tu interim Miniſter, omnia æqui, boniqúe conſule.

Pag.6. Controuerſiæ de Religione bella pepererunt.

Home. Ilia.

Pag.6. Miniſter εἰρωνεύει.

Miniſter ſæpiſsime à re propoſita digreditur.

LOCI SCRIPTVRAE SACRAE EXPLICATI.

Geneſ.4.7. Sub te erit appetitus eius &c. pagina 169
Exod.20.4. Non facies tibi ſculptile. 204
Deuter.12.32. Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito. 66
Pſal.18.8. Lex Domini immaculata, &c. 65
Pſal.25.8. Domine dilexi decorem Domus tuæ. 243
Pſal.118.104. Lucerna pedibus meis Verbum tuum. 137
Iſa.1.21. Quomodo facta eſt meretrix ciuitas fidelis. 111. & 112.
Iſa.8.19. Nunquid non populus à Deo requiret viſionem &c. 123
Iſa.59.21. Spiritus meus, qui eſt in te, &c. 50
Matt.1.25. Non cognoſcebat eam, donec &c. 164
Matth.5.25. Eſto conſentiens aduerſario tuo &c. 185
Matt.12.32. Non remittetur ei neq; in hoc ſeculo, &c. 184
Matth.16.18. Super hanc petrã ædificabo Eccleſiam meã. 104.105.&c.
Matth. 19.11. Non omnes capiunt Verbum iſtud. 170
Marci 7.7. In vanum me colunt docentes doctrinas &c. 122.& 123
Ioan. 3. 5. Niſi quis renatus fuerit ex aqua &c. 171
Io.5.39. Scrutamini Scripturas, quia vos putatis &c. 57
Ioan.6.63. Caro non prodeſt quicquam. 320
Ioan.12.8. Me non ſemper habebitis. 327
Ioan.21.25. Sunt & alia multa quæ fecit Ieſus &c. 117
Act.1.26. Et dederunt ſortes eis, &c. 170
Act. 2. 27. Non derelinques animam meam in inferno. 171.
Act.3.21. Quem oportet quidem cælum ſuſcipere. 300
Act.17.11. Quotidie ſcrutantes Scripturas. 139
Act.17.29. Non debemus æſtimare auro, aut argento, &c. 250
Act. 20. 27. Non ſubterfugi quominus annunciarem omne conſilium Dei vobis. 64
Rom.1.16. Virtus enim Dei eſt in ſalutem omni credenti. 56
Rom. 4. 11. Signum accepit circuncisionis, &c. 74
1.Cor.2.9. Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, &c.

&c. 224
1.Cor.2. 13. Spiritualibus ſpiritualia comparantes. 136
1.Cor. 3. 10. 11. 12. Secundum gratiam,quæ data eſt mihi, &c. 188
1. Cor. 4. 6. Ne ſuprà quàm ſcriptum eſt, vnus aduerſus alterum,&c. 124
1.Cor.7.14. Alioquin filij veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt. 157
1.Cor. 8. 4. Nihil eſt Idolum in mundo, 215
Gal.1.8.Sed licet nos,aut Angelus de cęlo euãgelizet vobis præterquã quod euangelizauimus vobis, &c. 66
Gal.3.1. Ante quorum oculos Ieſus proſcriptus eſt. 207. & 208
Galat.5.1. Nolite iterum iugo ſeruitutis contineri. 212
Epheſ.2.20. Superædificati ſuper fundamentum Apoſtolorum,&c. 57
Epheſ. 3. 3. 4. &c. Secundum reuelationem notum mihi factũ eſt Sacramẽtum, &c. 218
Epheſ. 5. 25. Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea &c. 55
Coloſ.3. 2. Quæ ſurſum ſunt ſapite. 321
2. Theſſ. 2. 15. State, & tenete Traditiones,&c. 126
1.Timot.4.5.Sanctificatur per Verbum Dei, & orationẽ. 56
2.Tim.3.15.Ab infantia ſacras litteras noſti,&c. 63
2.Tim.3.16. Omnis Scriptura diuinitus inſpirata,vtilis eſt ad docendum &c.63.& 64
1.Pet.5.3.Neque vt dominantes cleris. 28
1.Pet.5.13.Salutat vos Eccleſia quæ eſt in Babylone collecta. 34
1.Ioan. 5. 21. Cuſtodite vos à Simulachris. 217
Apoc.22.9. Conſeruus enim tuus ſum. 211.

APPRO

APPROBATIO DOCTORVM SACRÆ THEOLOGIÆ.

Hæc Catholica Hæreticorum refutatio, ſingulari eruditione, & pietate referta, digna eſt quæ in publicam totius Eccleſiæ vtilitatem euulgetur. Lugd. CIↃ. IↃ. XCIV.

DE BOLLO. Ord. S. Dominici.

Ioan. Balmeſius. S. I. *Car. Sagerius. S. I.*

NOVS n'empeſchons, ains permettons à M. Iean Hayus Eſcoſſois de la Societé de IESVS, Profeſſeur en Theologie en l'Vniuerſité de Tournon, de mettre en lumiere, & faire imprimer ce preſent liure, intitulé *Diſputationum libri duo, contra anonymũ Miniſtrũ, &c.* n'y trouuãt choſe qui ſoit contre noſtrę ſainĉte Mere Egliſe Catholique, Apoſtolique, Romaine: n'y contre les ſainĉts Decrets, Canons, & Conciles, & ſpecialement contre le ſainĉt Cõcile de Trente dernier. Faiĉt & oĉtroyé ce vingtquatrieſme iour de Mars, mil cinq cens quatre vingts & quatre.

LAVRENCIN Vicaire general ſubſtitut, & Official ordinaire de Lyon.

ARNOLDVS VICINVS, Prouincialis Collegiorum Societatis IESV in Lugdunenſi Prouincia, iuxta Priuilegium eidem Societati à Rege Chriſtianiſſimo 10. die menſis May, anni 1583. conceſſum (quo Bibliopolis omnibus vetatur, ne libros ab eiuſdem Societ. hominibus compoſitos, abſque illorum permiſsione imprimant) permittit Ioãni Pillehotte, Bibliopolæ Lugdunenſi, vt IOANNIS HAYI opus, cui titulus eſt, Diſputationum libri duo, &c. *ad octo proximos annos imprimere, ac liberè diuendere valeat. Datum Turnoni 6. Decembris 1583.*

A. VICINVS.

DISPVTATIONVM LIBER PRIMVS,

In quo tres ſequentes Aſſertiones, ab Anonymi Miniſtri calumniis, & captionibus vindicantur.

ASSERTIONES THEOLOGICAE IN Academia Turnonia anno 1582. diſputatæ.

I.

Singulari Dei beneficio Chriſtianam Eccleſiam rerum ſacrarum monumenta, partim litteris conſignata, partim per Chriſtianorum hominum manus, ſine ſcripto tradita, conſeruaſſe credimus, eorúmque ad ſalutem conſequendam neceſſariam intelligentiam omnibus enodare, ac proponere: vt mirum ſit noſtri temporis Hæreticos, ſcripturas ſacras non ex Eccleſiæ præſcripto, ſed pro ſua libidine interpretari, bonámque earum partem (quam antiquitas approbauit) ex ſacrorum Codicum numero tollere.

I I.

Qui fidei res omnes ad ſcriptum Dei Verbum reuocant, in eos ſe difficultatum laqueos inducunt, vt nullum planè exitum inuenire poſsint: Nam ſcripturam ipſam, quæ traditiones non ſcriptas commendat, aſpernari, Eccleſiæ auctoritatē eleuare, & nullum ſibi ad comprimendam aliorum inſolentiam, qui ſcripturis omnibus fidem planè derogant, præſidium reliquiſſe cōuincuntur, imò & pleráque fidei dogmata (vt de perpetua Dei Matris virginitate, ac infantum baptiſmo) repudiare coguntur.

I I I.

Et cùm ſe nihil niſi ſcripturas loqui profiteantur, pro fidei decretis Hæreſiarcharum errores tanto ſtudio amplectuntur,

vt ſatius ducant ſcripturas ipſas negare, quàm illorũ ineptias repudiare. Quare & Machabæorum libros (quibus eorum qui ex hac vita exceſſerunt in piorum hominum ad Deum precibus, memoriæ, & purgatorij ignis in primis ſtabilitur fides) ex ſacrorum librorum canone eſſe delendos contendunt; Qua in re inſcitiam ſuam produnt, cùm alia multa ſcripturarum teſtimonia ſuppetant, quæ purgatorium eſſe ignem, non obſcurè confirmant.

CAPVT PRIMVM.

CATHOLICVS.

QVAM in libri tui inſcriptione profeſſus es modeſtiã Caluini Miniſter, prima, (vt tu nouo more loqueris.) Reſpõſionis tuæ verba, nõ obſcurè teſtãtur. Tibi negotium eſſe ais cum Ieſuitis, id eſt, vt tu pro tua ſingulari modeſtia interpretaris:

Calumnia Miniſtri.

MINISTER. pag 8.

Cùm eo hominum genere, qui in eo maximè artis ſuæ præſtantiam ponunt, vt ſubtiliſsimis diſputationum laqueis vel prudentiſsimorum ſolertiam circunueniant:

CATHOLICVS.

Miniſter edicta regia contemnit.

Itáne Regiorũm edictorum, quam ab Academia Turnonia violatam paulò anteà conquerebaris, auctoritatem, liberè nunc contemnis? Societatis noſtræ homines, Chriſtianiſsimi Regis patrocinio, in Galliarum Regno dum afflictis Eccleſiæ rebus pro viribus opitulantur, ſubtiliſsimis diſputationum laqueis, vel prudentiſsimorũ ſolertiam, te auctore, conantur circumuenire? Diſputationum noſtrarum ſubtilitatem, Gebennenſium acies, quamuis inſtructiſsima, ferre certè non poterit: Sed dic quæſo, qui Ariſtoteleos fontes exhauſiſſe præ te fers, quænam ſit hæc ars, cuius præſtantiam nobis vendicamus? Quem noſtrum magnificè de artis vel minimæ præſtantia ſe iactãtẽ vnquã audiuiſti? Doctores noſtri, quibus irretire conamini, ſimplicium hominũ animos, in dies laqueos diſſoluũt, atque inauditam (ne quid grauius dicam) viuendi licentiam, quam tuæ Sectæ buccinatores, diſcipulis ſuis magno Reipub. Chriſtianæ malo dederunt, arctiſsimis Chriſtiani inſtituti vinculis reprimere, atquè ad eam quam à Chriſto Domino accepimus Religionis normam traducere, pro virili parte non ceſſant. At tibi videmur vel prudentiſsimorum ſolertiam circumuenire? Dic oro clarius, qui in media luce tenebras quæris; Seductores tibi videntur noſtri ordinis homines? Pro iniuria, magnas tibi rependere gratias cupimus. Vtinam & tu, qui diſputationum ſubtilitatem à limine nondum ſalutaſti, te ſeduci à nobis patiaris,

patiaris (vt cum Apoſtolo dicere poſsimus, Cùm eſſemus aſtuti, dolo te cepimus) id eſt, noſtra opera ad Chriſtianam Eccleſiam aggregari. In memoriam nobis reuocas Chriſtum Dominum à Iudæis Seductorem fuiſſe nuncupatum; quare vel hoc nomine maximè gloriamur, quòd à Caluinianæ ſectæ alumno, nos qui vitam noſtram omnem Chriſtianæ militiæ ſingulari ratione conſecrauimu, eadem qua à Iudæis Chriſtus ἀρχηγὸς noſter, nominis ignominia afficiamur. Maximè enim Societatis noſtræ laudem illuſtras, cùm à Caluiniana diſciplina nos abhorrere dicis. Ex omnibus quas profitemur artibus ſcire cupimus, quàm intelligas luculenta illa tua oratione, *In eo maximè artis ſuæ præſtantiam ponunt*? Putas forraſsis nos omnes in vna aliqua diſciplina ſic occupari, vt cæteras negligamus: at falleris; Pietatem in primis colimus, deinde variarum doctrinarum ſtudiis Iuuentutem fidei noſtræ commiſſam erudimus; ac (quæ Dei eſt benignitas) vberrimos laborum noſtrorum fructus capimus, cùm ex diſcipulis noſtris multi ſint, qui veſtris conatibus reſiſtant, & pro Eccleſia Dei, probitatis, & doctrinarum armis inſtructi, ſtrenuè vobiſcum dimicent.

2. Cor. 12. 16.

a Mat. 27. 63.

Ab improbis vituperari, ſumma eſt laus.

MINISTER. pag. 8.

Prouidendum etiam atque etiam à nobis initio eſt, vt rectè conſtituta quæſtione diſputatio deinceps certius vtiliusq́ progrediatur.

CATHOLICVS.

Prouidentiam tuam laudarem, ſi de quæſtione conſtituenda controuerſia vlla eſſet; eo planè modo quæſtionem conſtituis, quo argumentorum tuorum aciem inſtruis, id eſt, dum ſummum ordinem conſectaris, omnia ſine ordine facis.

MINISTER. pag. 8.

Si quis ex hac diſputatione fructus poteſt exiſtere.

CATHOLICVS.

Aui tui Martini Lutheri κακοήθειαν in memoriam mihi reuocas, qui diſputationis ardore incenſus, claſsicum ſe contra Catholicam Religionem non ob Chriſtum ceciniſſe, auſus eſt dicere. Quòd ſi tuo iudicio, nullus ex hac, quam ſuſcepiſti, diſputatione fructus poſsit exiſtere, quid te ad ſcribendum impulit? operam, oleúmque in re, cuius nullus exiſtet vſus, Chriſtiano homini inſumere non licet.

Miniſter imitatur Lutherum.

Iô. Cochleus in hiſt. de actis & ſcriptis Lutheri ann. 1519.

MINISTER. pag. 8.

Quorſum tamen euadat, non inutile de veritate certamen exiſtimandum eſt (ait Tertullianus) ex quo veritatis aduerſarius, obſtinatior atque inſolentior excedit.

CATHOLICVS.

Ea eſt ingenij mei tarditas, vt quid his verbis, tibi velis aſſequi nequeam. Redi in gratiam cum tua Logica, quæ te dum hæc ſcriberes videtur deſeruiſſe, ac librum Tertulliani adſcribe, vt germanam auctoris ſententiam ex ipſo fonte hauriamus.

MINISTER. pag. 8.

Quoſdam etiam veſtrum cognita, exploratáq; veritati nolle repugnare, charitas iubet vt exiſtimemus.

CATHOLICVS.

Catholicæ doctrinæ veritas Turnoniæ Academiæ profeſſoribus eſt explorata.

Sociorum meorum nomine tibi Miniſter, reſpondeo, doctrinę, in qua inſtituti ſumus, exploratam nobis eſſe veritatém, quam, Dei præſidio, conſtanter ad extremum vitæ ſpiritum retinebimus. Caluini verò ſomnia deteſtamur, & tibi tuíque ſimilibus, qui ſciés prudens non modò certiſsimis Chriſtianę fidei myſteriis repugnas, ſed quibus potes calumniis, detrahis, non grauatè relinquimus. Cur tu ampliſsimum Charitatis munus in ſummas anguſtias redigis? Si charitas iubet, vt de quibuſdam noſtrûm benè exiſtimes, quid te mouit, vt malam quam ſubiicis, de cæteris conciperes opinionem?

MINISTER. pag. 8.

Cæteri ne ſine hoſte & ſanguine ſimplicibus imponant ſpecie veritatis, illud verò à nobis eſt omni ſtudio, & opera elaborandum.

CATHOLICVS.

De hoſte & ſanguine ſomniat Caluini Miniſter.

Virum te prouidum oſtendis, qui memor illius Homerici φωνὸς ἐναντίον, antè conflictum, de hoſte, & ſanguine, tam diligenter cogitas. Nos pro Chriſtiana Religione ſanguinem noſtrũ libenter profundimus: nuper autem natam Caluini doctrinam, ex hominum animis, verbi Dei præſidio extirpare, & ad Gebennenſium lacum, æterna obliuione ſepeliendam, amandare omni ſtudio contendimus.

Pax Caluini Miniſtris parum grata.

Pacémne tibi gratam exiſtimabimus, qui Theologiæ ſcholam, ſine hoſte, & ſanguine, haberi non poſſe apertè, palamque profiteris? Noli quæſo tibi regiam vſurpare poteſtatem, contende argumentis, gladij vſum Regni magiſtratibus relinque: Qui porrò ſunt illi ſimplices quorum patrocinium tibi arrogas? tantúmne abs re tua tibi eſt otij aliena vt cures? qui antea ſimplicitatem profitebaris, ſimplicium nunc defenſionem tibi ſumis? Qua in re proiectam tuam audaciam mirari ſatis non poſſumus, quòd tuo iudicio ſimplex cùm ſis, in certamen non quidem ſanguineis, acerrimis tamen telis confodiendus deſcenderis: ac quaſi cum mulierculis tibi decertandum eſſet, muliebri nos conuitio volueris verberare, vt à fidei Chriſtianæ, quam ſuſcepimus, propugnatione, ad maledicta, quæ in nos ferociter & liberè iacis, retundenda pelliceres.

Homo ſimplex ſimplicium eſt patronus.

Fraus Miniſtri indicatur.

MINISTER. pag. 8.

Prolixæ igitur illa & inſidioſa, propoſitionum veſtrarum ambages, Logices legibus definiendæ ſunt, vt ex inſidiis prodeant vernaculæ illæ, & veſtræ genti peculiares fallaciæ, réſque adeò nullis inuolucris & fucis ipſa ſimplex, & vera perſpiciatur.

CATHOLICVS.

Miniſter ignarus Logices.

Si animum ad mãſuetiores Muſas ἀπ᾽ ἄλλων ὀνύχων Miniſter adieciſſes, nihil contra Logices præcepta, in Theſibus noſtris peccatum

cum inueniſſes. Verum qui hoſtem, & ſanguinem tantopere refor midas, vt in latebris nobis planè incognitis ſimplicitatem tuam hæ rere volueris, meo conſilio, Mathematicorum ſcripta euolues, vt deinceps à Logices vſu paratior, nobiſcum decertes. Numera ſyllabas (ſi ἀνάλυσιν tibi præſcriberem, reſponderes Græcum eſt, non intelligitur) aliquor propoſitionũ Euclidis[a] & Archimedis,[b] ac tũ nobis propoſitionum longitudinem vitio verte. Nos in Theſibus componendis ſummorum Mathematicorum ſatius conſuetudinem ſequendam duximus, quam oſcitantem Gebennenſium inſcitiam, nuper ex Lemanno lacu excitatam. Ambages nobis obiicis, cum tamen nihil ambiguum ex Theſibus protuleris. Inſidias nemini inſtruximus, ſed nudam, & ſimplicem veritatem, perſpicuis verbis propoſuimus. Vernaculas, & peculiares quas tribuis noſtræ genti fallacias (quod ad Gentis quidem nomen attinet) nec Grammaticorum opera intelligere potuimus: Nomina quæſo gentem, cuius vernaculas & peculiares fallacias, te proditurum iactitas.

[a] *Elemẽ. 10. & 18.*

[b] *De lineis ſpir. pr. poſ. 15. & de Conoid. & Sphæroid. propoſ. 3. & 12.*

Profeſſores Tornonij in Theſibus cõponendis Mathematicos imitantur.

MINISTER. pag. 8.

Cuius hæc eſt plana, & perſpicua ἀνάλυσις.

CATHOLICVS.

Si res de qua diſputatur ſimplex ſit, & vera, cur te in ea explicanda defatigas? cur præceptis Logices abuteris & extra eius egrederis cancellos? Nos verò, contra omnem diſſerendi legem, tenebricoſis, in Theſibus ſcribendis, incognitæ ante Caluinum Logicæ, cauernis ſepire, atquẽ (quæ tua eſt auctoritas) includere moliris. Si propoſitionum ἀνάλυσιν te tradere dixeris, diſce antè, in pronomine *cuius* ad Grammaticorum normam loqui, quàm ad Theologorum campum certaturus de rebus grauiſsimis, deſcendas. Tandem ad rẽ ipſam, quin ſummam, immodeſtæ tuæ noua inſcriptione dares Lectori ſignificationem, aggredi non potuiſti.

Miniſter præceptis Logices abutitur.

Miniſtri in Grãmatica erratum.

CAP. II.

MINISTER. pag. 8.

Explicatio primæ quæſtionis è Ieſuitarum Aſſertionibus euoluta.

CATHOLICVS.

O Magnum dicendi artificem, qui quod inuolutum non fuit euoluet! Profer iſta, quæ tu in noſtris Theſibus pro tua ſimplicitate, & modeſtia, inueniſti ſiue verborum, ſiue rerum inuoluta, ac tum demum liberè euoluere poteris, quicquid contra Logices præcepta peccatum eſſe deprehenderis. Tu ais nos veras Logicæ leges deſeruiſſe, ſed cùm nullas omnino à nobis deſertas proferas, ſuſpecta eſt omnibus hæc tua ſingularis ſimplicitas; & vſurpata modeſtia.

Miniſter euoluit quod non eſt inuolutum.

MINISTER. pag. 8.

Quæſtio eſt de verbi Dei, & Eccleſiæ autoritate.

CATHOLICVS.

Somniare videris, Miniſter: In noſtris Theſibus nihil de verbi Dei (ſi Dei verbi nomine τὸ ἔγγραφον tãtùm intelligas) auctoritate ſcriptum reperiſti; fortaſsis tui ſymmyſtę hac de re tecum digladiantur. Præclarum video diſputationis fore exitum cuius inſigni ab cõmẽto initium poſitum eſt Logica Ioann. Caluini, non Ariſtotelis, certò ſcio, te nugari docuit, Pergis tuo more, tibi logices, in qua plane hoſpes es, ſcientiam arrogare.

MINISTER. pag. 8. & 9.

Huic queſtioni de veſtra ſententia explicandæ adhibentur tres aſſertiones, ſed ita deſerta aut indiſerta (dum elegantiam quandam affectantes deſerunt veras leges logices illius quam profitemini) vt hoc vnum noſtra aduerſus veſtrum τὸ ἀμέθοδον reprehenſionis (de qua ſuo loco dicemus) exemplum ſobrio & erudito lectori abunde eſſe poſsit.

CATHOLICVS.

Miniſtri nugæ.

Nugis abũdas, Miniſter, cùm Theſes noſtras *deſertas aut indiſertas* eſſe ſcribis. Nihil hac tua reprehenſione deſertius legi. Sunt tibi Theſes noſtræ *deſertæ aut indiſertæ*. Ex tua Logica neque deſertas neque indiſertas eas probabis: Erraui, me ergo ipſe corrigam, à te fuiſſe deſertas noſtras Theſes probè ſcio, cùm (vt tu ipſe fateris) inuitatus, nobiſcum congredi hactenus non ſis auſus. Sobrium, & eruditum lectorem requiris, qui antea ſimplicium aduocatus veneras, ſobrium te omninò, etiam in tua logica eſſe conuincam, & planè ſiccum, ac ieiunum, doctrinæque Chriſtianæ expertem. Thraſonis poſtea tibi partes ſumis glorioſe, & modeſte Logodædale.

À Miniſtro deſertę Theſes.

MINISTER. pag. 9.

Vos igitur iuuabimus & vobis ipſis arma λογικώτερον expediemus.

CATHOLICVS.

Militis glorioſi vocẽ audio: reſerua tibi arma tua, quæ, vbi amentatis argumentorum noſtrorum haſtis occubueris, vt in Gebennenſium ſuſpenſa delubro ὡς τὰ τῶν ἀρχαίων ἀναθήματα temeritatis tuæ ac inſolentis procacitatis, perpetua ſint teſtimonia, facilè patiar: ac ne videar tibi iniuria, liberalitatis tuæ magnificentiam repudiare, age, videamus tuam in expediendis armis δεξιότητα, & ſolertiam.

MINISTER. pag. 9.

Miniſtri calumnia.

Sic nimirum veſtram hac de re ſententiam diſtinctius & magis logicè debebatis explicare. 1. verbum Dei eſt vel ſcriptum vel non ſcriptum, aut vt totidem verbis dicitis, verbum Dei partim ſcriptis partim traditionibus continetur 2. non omnes fidei res verbo ſcripto continentur, ac proinde ij grauiter peccant, qui omnes res fidei ad verbum ſcriptum reuocant.

CATHOLICVS.

Non potuiſti ſine calumnia præclara hæc tua arma expedire: mendacem memorem eſſe oportet: Vbi in Theſibus noſtris hæc verba.

verba legiſti, *verbum Dei partim ſcriptis, partim traditionibus continetur*: Sententiam verborum non negamus, quam in prima noſtra Theſi his verbis complexi ſumus, *Singulari Dei beneficio, Chriſtianam Eccleſiam, rerum ſacrarum monumenta, partim litteris conſignata, partim ſine ſcripto tradita conſeruaſſe credimus.* Vbi ſunt tua totidem quæ nobis affingis verba? diſce oro verius in poſterum loqui, Cum tuo cõmento miſerabilẽ cõiunxiſti diſſerendi inſcitiam, perindè enim tibi eſt affirmare verbũ Dei eſſe vel ſcriptũ, vel non ſcriptũ, & aſſerere, *verbum Dei partim ſcriptis partim Traditionibus contineri*, at tu negare non audes, verbum Dei eſſe vel ſcriptum, vel non ſcriptum: Logices enim præceptis conſtrictus teneris. (Repete memoria, ſi tamen eas aliquando deguſtaſti, contradicentiũ propoſitionum leges) neque inficiari poteris, verbum Dei partim ſcriptis partim traditionibus contineri: Vide vir modeſtiſsime, quàm rectè, nobis expedieris arma λογικοτεχον, quibus te primo congreſſu conficeremus. Logicè putas te explicaſſe noſtram de verbi Dei auctoritate ſententiam, at in tua diſſerendi ratione, nihil planè logicum reperio, Oro vt Caluiniani aures arrigant, & præclaram noui Thraſonis ratiocinationem audiant,

MINISTER. pag. 9.

Verbum Dei eſt vel ſcriptum vel non ſcriptum, aut verbum Dei partim ſcriptis partim traditionibus continetur, non omnes fidei res verbo ſcripto continẽtur. Ac proinde ij grauiter peccant qui omnes res fidei ad verbum ſcriptum reuocant.

CATHOLICVS.

Nondũ ratiocinationẽ logices didiciſti legibus conſtringere: nulla eſt hîc partium copulatio, quam ſeueræ illæ tuæ logicæ leges præſcribunt. Doce in quem ſyllogiſmorum ordinẽ garrulã tuam infantiam reponamus: Quod ſi facere non poſsis, in gyrum rationis redi, & viros varia doctrinarũ eruditione excultos, tuis ineptiis in poſterũ noli laceſſere. Ne ſin. corollario logico, ad alteram quæſtionem euoluendam accederes, ſubieciſti, Miniſter neſcit ratiocinationem inſtituere.

MINISTER. pag. 9.

Ita de veſtra ſententia verbum Dei eſt ἔγγραφον, & ἄγραφον ſicuti ius ciuile: hæc nimirum è veſtris verbis planè eliciuntur.

CATHOLICVS.

Quàm ſis ſubtilis eliciendi artifex, vel ſimplex lector iudicabit: Perſpicuis verbis diximus, & denuò repetimus, rerum ſacrarum monumenta, partim eſſe litteris conſignata, & partim ſine ſcripto tradita. Nihil ergo ex noſtris verbis elicis, ſed inanem tuam loquacitatem profundis. Quod de iure ciuili adieciſti, quorſum ſpectet ignoro: Iuris ciuilis fortaſsis tibi cognitionem arrogas, qui parum ciuiliter inſtructus, officij onus, quod ſuſtinere non potes, temerè & arrogãter ſuſcepiſti. Eccleſiam Dei eſſe cuſtodem & interpretem verbi Dei nõ

erat

erat,cur tu ex noſtris verbis eliceres, cùm nemo niſi à lingua latina inops,orationis obſcuritatem nobis obiicere poſsit. At induſtriam tuã Caluinianę ſynagogæ probare voluiſti.An *bona fide(vt gloriaris) primariam de verbi & eccleſiæ Dei autoritate quæſtionem expoſueris*, æquus & eruditus lector iudicabit.In tuis ex recondita illa Caluini logica petitis ratiocinationibus,auctoritatis vocẽ nõ legi,quare vt te bona fide egiſſe probes, ad ſubtiliſsimam illam eliciendi artem, qua mirificè es inſtructus,tibi confugiendum erit.Diſsimulare non potes,quin ex noſtris Theſibus maximam ceperis moleſtiam.

MINISTER. pag.9.

Cætera quæ additis ſunt ψόγοι non λόγοι id eſt cauilli non Theologo tantum, Sed ne philoſopho quidem digni à rei,perſonarum, temporiſq; circunſtantiis penitus abhorrentes.

CATHOLICVS.

Accipio libenter, quod mũltiplex tua loquendi diſciplina mihi dat liberaliter,cauillos noſtros(ita tu homo lepidus in rebus grauiſsimis iocaris) Theologo eſſe dignos,operarũ incuria accuſabis, quòd à te excogitatãm loquendi formulam,tam facilè poſteritati ridendã tradiderint. Sed ad rem, quid Theologi perſona indignum à nobis
Hæreticorũ nimia in ſcripturis explicandis licentia profeſſoribus Turnoniis diſplicuit. eſt cõmiſſum? Diſplicuiſſe nobis Hæreticorum nimiam in ſcripturis explicandis licentiam,ac non ferendam,quam ſibi de libris canonicis vſurparunt iudicandi temeritatẽ,non inficiamur. Nihil hac in re peccatum eſt,ſi tibi diſplicet noſtra ſentẽtia, caue ne iure tibi hæreſeos notam inuramus.Tu nihil doces,quod in Theſibus noſtris, à rei,perſonarum, temporúmque circũſtantiis abhorreat. Ex intimis logicæ tuę myſteriis argumenta deprome,quibus ψόγυς, id eſt, vt tu imperitè vertis,*cauillos* noſtros retundas, ne doctorum omnium virorum inſtitutum cõtemnere videaris,cùm pro argumẽtis, ieiunam animi tui ſententiam,& inanem loquacitatem nobis obtrudis.Si infantem tuam eloquentiam exagitare vellem, nullum orationi meæ exitũ reperirem. In qua verò Theſi legiſti quod ex noſtris verbis re confeciſſe ſomnias?

MINISTER. pag.10.

Nugatur Miniſter. *Eccleſiæ autoritas eleuatur, cùm Eccleſia illarum condendarum (traditionum) habeat poteſtatem.*

CATHOLICVS.

De ſimili poteſtate nihil in Theſibus ſcriptum eſſe, ſcio:hìc tuam bonam fidem requiro.

MINISTER. pag.10.

Quia ſcripti verbi autoritas à nõ ſcriptis traditionibus cõmendatur,

CATHOLICVS.

Fallax hæc tua oratio (quam tu Theſibus noſtris agglutinas), infrà ſuo loco excutietur.Euolutionẽ tuam erudita, ac Logico planè digna oratione concludis.

MINI

MINISTER. pag.10.

Hæc ſunt demonſtrationis veſtræ media, id eſt τὰ μέσα συντυχόμεν, Quæ vos non Logicè quidem, ſed Rhetoricè, præter veras diſſerendi leges ita propoſuiſtis, vt in illa Rhetorica occultatione quam affectatis, rerum veritatem penitus occultetis.

CATHOLICVS.

Agnoſco τὸ σκοτεινὸν. nam Græculus voces Latinas, ſæpe Græcis verbis explicat. At dum Logicæ vſum tibi vendicas, in eius laqueos te ſic induiſti, vt nulla Miniſtrorum manus te expedire poſsit. Quis enim non dicam ſummus, ſed plebeius Logicus, demonſtrationem vnam plura habere τὰ μέσα docuit? Si vocis ambiguitate nos ludis, explica quid demonſtrationis nomine velis intelligi. Si multas ratiocinationes vna complexione te deuinxiſſe reſponderis, inuoluiſſe te, quæ aperta & conſpicua erant, cõtra tùm Logicorum, tùm Rhetorum præcepta, nullo negotio cõuincemus. Diſſerendi partes Rhetoribus omnino negas, quando nos *demonſtrationis noſtræ media, nõ Logicè ſed Rhetoricè præter veras diſſerendi leges propoſuiſſe* ſcribis, Timorem nobis fruſtrà iniicere ſtudes, cùm pro tua euoluendi ſolertia, περὶ τοῦ μέσου propoſitæ demonſtrationis ſententiam tuam in alium locum reiicis. At Caluinianus tuus terror, qui in maledictis poſitus eſt, nos non commouet, rerum & non verborum patrocinium ſuſcepimus: argumentis ex Verbo Dei petitis, & telis ex Eccleſiæ Chriſti præſcripto vibratis, commoueri nos ſcias, & non tuis, quibus abundas, ineptiis.

MINISTER. pag.10.

Verùm num illa ex Eccleſiarum noſtrarum doctrina verè à vobis dicantur, ſuis locis viderimus &c.

CATHOLICVS.

Vis ergo demonſtrationis noſtræ τὰ μέσα, Caluiniana trutina examinare, aut certè falſi crimen nobis obiicere: Adſcribe oro Gebennenſia commentaria, quorũ ſubſidio orationis tuæ inuolucra euoluere poſsimus. Nos nullas tibi calumnias inflixìmus: Quæ de hæreticis ſcripſimus, conſcientiæ tuæ candore conuictus, de te dicta eſſe exiſtimas. Euoluendi leges peruertis, cùm inter calumnias, quas vobis inflixiſſe nos fingis, & hanc numeras.

MINISTER. pag.10.

Pro fidei decretis hæreſiarcharum errores tanto ſtudio amplecti, vt ſtatim ducamus ſcripturas negare, quàm noſtras ineptias repudiare.

CATHOLICVS.

Perpende optimè euoluendi, & eliciendi artifex, orationis noſtræ ſimplicitatem, & de Hæreſiarcharum ineptiis nos eſſe locutos facilè diſces. Grammaticorum tricis, ſumma, quæ in te eſt, eruditio Theologica, nullum planè reliquit locum. Modeſtiam tuam breui oratione concludis.

B.

MINISTER. pag. 11.

Sed de conuitiis iam ſatis ſupérque.

CATHOLICVS.

Rectè *ſatis ſupérque*, in tua putida præfatione pro tua modeſtia nos conuitiis verberaſti,& nullum petulantiæ modum antè ſeruare, quàm ſcriptum perficeres,conſtituiſti. Maximum ergo tibi conuitiũ fecimus,cùm *verbum Dei eſſe vel ſcriptum,vel non ſcriptum* (ſi rectè noſtrã ſententiam euoluiſti) ſcripſimus.Sine conuitio etiam Chriſtiano homini non licebit aſſerere,Eccleſiam Dei eſſe & cuſtodem & interpretem Verbi Dei.Si te hæreticum profiteris,quæ hæreticis obiicimus cùm veriſsima ſint, non eſt , quòd in maledictis numeres.

MINISTER. pag. 11.

Miniſtri *ἀναγεν*: nõ enim ſententiam recenſere propriè dicitur.

Conſtituta igitur quæſtione ad rem ipſam ita accedemus,ſi prius, vt veſtram bona fide ſententiam recenſuimus ſic noſtram ſimpliciter fideliterque referamus.

CATHOLICVS.

Si quæſtio,ſine ſententiæ noſtræ explicatione,conſtitui non potuit, cur non & ante conſtitutionis tuæ perfectionem ſententiam tuam explicauiſti? Fortaſsis tuam à quæſtione alienam eſſe ſententiam exiſtimas.Diſtingue,oro, quæſtionem à ſententia,vt ordine diſputationis noſtræ curſus progredi poſsit. Si Caluiniana fide, quam in noſtris Theſibus euoluendis te ſeruaſſe, nemo qui ſcriptum hoc leget,niſi tui ſimilis,negabit , tuam ſententiam referre conſtituiſti, ad lacum Gebẽnenſium tibi neceſſariò redeundum erit,vt gygantes illi, quorum imperium latè patere fingis,nouis venenis lacunas tuas expleant,quò melioribus armis inſtructus,belligerandi gloriã,quam tua ignauia in hoc primo congreſſu attingere non potuiſti, tandem conſequaris.Eruditas tuas Theſes,atque ad Logicorum leges accuratè ſcilicet conſcriptas,inſigni inſcriptione illuſtrare voluiſti.

CAPVT. III.

MINISTER. pag. 11.

Eccleſiarum noſtrarum de verbi , & Eccleſiæ Dei autoritate ſententia.

CATHOLICVS.

Nemauſen. plerique in Catholica religione conſtantes.

Quas Eccleſias intelligas, difficilè eſt , vel coniectura aſſequi. Epiſcopus ſiquidem Nemauſen.catholicus eſt , ciuéſque plerique auitam Catholicam religionem conſtanter retinent: peculiaris eſt hæc tua Miniſter ſententia, quam in Gebẽnenſi ſynagoga, non in Chriſti Eccleſia didiciſti, quamque his verbis Chriſtianorum omnium odio ſubieciſti.

MINISTER. pag. 11.

Vnicum Dei verbum,quo ſalutaris doctrina definitur, agnoſcimus Prophetarum,& Apoſtolorum doctrinam, veteris & noui Teſtamenti

libris

libris comprehenſam.

2 Illo verbo Dei ſcripto omnia fidei dogmata ad ſalutem neceſſaria contineri credimus, neque ab eo vel quicquam demere, vel ad illud quidpiam adiungere cuilibet creaturæ fas eſſe affirmamus:

3. Credimus ſanctam Eccleſiam catholicam & Apoſtolicam, verbo illo ſcripto innixam, eſſe columnam, & firmamentum, id eſt, cuſtodem, & interpretem veritatis.

CATHOLICVS.

Nimis multa ex tua recondita Logica depromis, quæ orationis tuę ieiunitatem produnt. Chriſtiano homini quidlibet garrire permittis, qui *neque cuilibet creaturæ fas eſſe affirmas, à Dei verbo, vel quicquam demere; vel ad illud quidpiam adiungere.* Tibi fortaſsis viro ſapienti, quod cuilibet non licet, permiſſum eſſe exiſtimas. Si inanem tuam ταυτολογίαν vellem excutere, nullum reprehendendi exitum reperirem. Dúmque Logicam latinitatem affectas, in ſequenti oratione pugnantia loqueris.

MINISTER. pag. 11.

Hanc noſtrarum Eccleſiarũ de verbi & eccleſiæ Dei autoritate eſſe ſententiam teſtatur illarum confeſsio poſt annos complures edita, antequam vix, ac ne vix quidem, auditum eſſet in Gallia Ieſuitarum nomen.

CATHOLICVS.

Ad Logicorum ſpinoſas ſubtilitates nimis adhæres, qui Eccleſiarum veſtrarum antiquitatē antiqua loquendi formula explicare nō potuiſti. Docebunt te Grammatici rectum vſum vocum *poſt & antequam:* tuum erat proferre, confeſsiónem vel vnam, *poſt & ante annos* illos tuos *complures editam*, aut vnum certè ex omnibus veſtris ſcriptis, quod vniuerſo terrarum orbi cognitum (vt tu falſò gloriaris) fuerit. Ignorat Miniſter legitimū vocum *poſt & antequam*, vſum.

CAPVT IIII.

MINISTER. pag. 12.

Illuſtre eſt & planè auguſtum verbi & Eccleſiæ Dei nomen, & ab vtriſque noſtrum peræque acceptum Verbi & eccleſiæ nomina primùm ſunt diſtinguenda.

CATHOLICVS.

Ex nominibus nomen facis. Cur verò ea confundis, quæ diſtinguenda ſunt? Logica tua fortaſsis nimis inops te ſubitò ὀνοματοθέτην creans tibi poteſtatem facit noua, rebus etiam antiquis imponendi nomina. *Vis Verbi & Eccleſiæ Dei nomen ab vtriſque noſtrum peraq́ accipi:* quod tuum de nobis iudicium, æquis animis accipere non poſſumus. Lubenter à te diſcerem, cur in explicanda Eccleſiarum veſtrarũ ſentētia *Dei verbum eſſe Prophetarũ*

& Apoſtolorum doctrinam, aſſeruiſti. *Veteris & noui Teſtamenti libris comprehenſam*, nunc verò teipſum vt ſuſpicari quis poſsit quaſi corrigens, inquis,

MINISTER. pag.12.

Verbi Chriſti appellatione, quin veteris & noui Teſtamenti ſiue fœderis libros, qui κατ' ἐξοχὴν Biblia appellantur, nobiſcum intelligatis, minimè dubitamus.

CATHOLICVS.

Quid ſi orator aliquis obtuſum illud tuum, quo in diſputatione de vera Chriſti præſentia Catholicos te planè cõfeciſſe putas de* *contínere & cõtineri* telum, oratoriis lacertis viribúſq; in te retorqueret? Quid reſponderes quærenti? Si Dei Verbum eſt veteris & noui Teſtamenti libris comprehenſum: quomodo verbi Chriſti appellatione ipſos libros intelligis? Agnoſce vim tui argumenti, & contende omnes neruos, vt æquus lector, te obſcuram Eccleſiarum veſtrarum ſententiam explanaſſe intelligat. Si dixeris nullam eſſe in Eccleſiarum veſtrarum ſentẽtia, à te propoſita, obſcuritatem, poſterioremque tuã orationem à priore non differre, ſophiſta es, quãdo nõ doctrinæ, ſed oſtentationis cauſa, Verbi & Eccleſiæ nomina diſtinguenda ſuſcepe ris. Poſteriorem verò tuam orationem, qua Dei verbum *veteris & noui Teſtamenti libros*, priore, qua idem Dei verbum *Prophetarum & Apoſtolorum eſſe doctrinam veteris & noui Teſtamẽti libris comprehenſam* aſſeris, obſcuriorem eſſe, ſi Grammatices præcepta cũ Logicorum ſubtilitatibus coniunxiſti, non inficiaberis. At nondum diſtinctionem perfeciſti tuam,

a Pap.65.& 66.

Retorquetur Miniſtri argumentũ in auctorem.

MINISTER. pag.12.

Quidnam autem verbi non ſcripti ſiue traditionum nomine notetis, vos ipſi etiam explicatis, Rerum ſacrarum monumenta per Chriſtianorum hominum manus ſine ſcripto tradita.

CATHOLICVS.

Cùm Verbi & Eccleſiæ nomina diſtinguere non potueris, quin à noſtris Theſibus ſubſidiũ peteres, quàm rectè antea nobis orationis obſcuritatem obieceris, tuipſe iudicato. Certè planus, vel tuo ipſius iudicio, eõuinceris. Longum nimis eſſet omnes tuas fraudes & fallacias exagitare. Suſcepiſti Verbi, & Eccleſiæ nomina diſtinguẽda, ſuſceptóque diſtinguendi à te muneri factum eſſe ſatis exiſtimaſti, cùm Verbi Chriſti ambitu non ſcriptas traditiones excluderes, qua in re grauiter es hallucinatus: Traditiones enim non ſcriptas, Dei verbum eſſe affirmamus.

Miniſter ſubſidium petit ex Turnoniis Theſibus.

MINISTER. pag.12.

Genus eſt igitur verbum, cuius ſunt ſpecies duæ, & quidem ἀντιδιῃρημέναι ſcriptum & non ſcriptum.

CATHOLICVS.

Quis te ſic argumentari docuit Miniſter? Ex verbi Chriſti & traditionum

ditionum à te confictà diſtinctione, concludis Verbum eſſe genus, cùm tamen efficere debuiſſes, vt oratio tua ſibi conſtaret *Verbũ Dei* aut *Chriſti* eſſe genus: At neque hoc tibi damus. Satiſne ſanus es, qui propterea *Verbum Dei*, ſcripti & non ſcripti, genus eſſe dicis, quòd ſua amplitudine vtrumque Verbum complectatur? Nunquid tuo iudicio, Euãgelium Chriſti domini antè Dei verbum fuit, quàm ſcriberetur: & iam ſcriptũ Dei verbum permanet? Si ergo ad tuæ Logicę præſcriptum nobis neceſſariò argumentandum erit, concludemus Euangeliũ ſuipſius eſſe genus, quod ἀτοπώτατον & ab omni ratione alienum eſſe tu ipſe, quamuis in Logices ſtudiis leuiter admodum ſis tinctus, facilè animaduertis. Intelligis nunc tuas Logices oſtentationes, in diſcrimẽ eſſe adductas. Quia verbum Dei ἀντιστρέφει, & reciprocatur cum verbo ſcripto & non ſcripto, ac latiùs paret, quàm Verbũ ſcriptũ, vis Verbum Dei eſſe ſcripti & nõ ſcripti Verbi genus. Si obtuſæ tuæ diſſerendi ſpinæ nos pungerent: hominẽ albi, & non albi hominis, genus eſſe cõficeres. Nam viciſsim retrò cõmeant, homo, & homo albus, & non albus. Mortalium enim neminem dare poteris, qui neque albus ſit, neque nõ albus. Suadeo vt in Logices ſubtilitatibus tibi temperes, ne Rhetores, quos antea ſpreuiſti, cum Dialecticis communiter in te impetum faciant, quem exiguæ tuarum ſubtilitatum copiæ ferre non poterunt. Nos Verbi Dei nomine, omnem, in qua fides noſtra verſatur, materiam cõplectimur, quam ante ſcripturam omnem extitiſſe, vt ſuſpicor, non inficiaberis. Atque vt tibi omnem calumniandi aditum obſtruam, quod Ioſephus diligentiſsimus alioqui rerum explicator ſcribit de columnis à Setho erectis, à veritate alienum eſſe dices, ne præceptori tuo Bezæ repugnes, qui in oratione, quam Gebẽnæ habuit, cùm Gebennenſium ſcholarum Rector crearetur, hiſtoriam hanc, inter Iudæorum fabulas numerãdam cenſuit, ac ne me Bezam calumniari exiſtimes, adiiciam hominis verba, cuius elegantiam, in Gallicum ſermonem ab ipſomet fortaſsis conuerſam, agnoſce.

Quid Dei verbum ſignificet.

Antiquit. Iudaic. lib. 1. c. 2.

Sans parler des deux colonnes que Seth dreſſa (comme dit Ioſephe) l'vne de brique, l'autre de pierre, ne de tout le reſte que le meſme Autheur a eſcrit d'Abraham à ce propos: car ce ſont choſes, ſelon qu'il me ſemble, qu'il faut mettre auec les fables des Iuifs: & quant à moy ie tiens Ioſephe non ſeulement des autheurs profanes, mais auſsi ridicules & impertinens.

Sur la fin des Ordonnances de Geneue.

Cùm itaque Ioſephi auctoritatem tuus præceptor nihili faciat, viam nobis dedit, qua cõcludamus Dei Verbum multis ſeculis ante omnẽ ſcriptionis vſum inter mortales viguiſſe. Moſem primum litteratum fuiſſe inuentorem probare contendit Euſebius Ethnicorum teſtimoniis. Sed vt de ſcriptionis inuentore tecum non digladiemur, profer vel vnum ex omnibus veteris, & noui Teſtamenti libris, præceptum ante Moſem ſcripto mãdatum. Legis itaque ſcriptio bis mil-

Lib. 9. c. 4. & lib. 10. cap. 3. præparation. Euang.

le quadringentis quinquaginta fere annis dilata eſt. Toto autem hoc temporis interuallo neminem fuiſſe, qui numinis verum ac integrum cultũ, piè, ſanctéque retinuiſſet, ſi negaueris, ſcripti Verbi teſtimonio opprimeris. Lege quæ ſcribit Apoſtolus ad Heb. de fide eorum qui Legis ſcriptionem anteceſſerũt, ac diſce Verbum Dei ſcriptum à non ſcripto non ex tuæ inauditæ logicæ commentis, ſed ex veritatis præſcripto, diſtinguere. Si fidem hominum ſine Verbo Dei conſiſtere poſſe probaueris, in logicis ſubtilitatibus palmam tibi facilè cõcedam, téque virum eſſe, qui Theologiam tam ſubtiliter tractes, vt quod ab omni veritate abhorret, ipſam eſſe veritatem probes, in poſterum putabo. Quid reſpondebis Apoſtolo, qui ſcriptum reliquit *Habentes eundem Spiritum fidei*? Si futuri enim, & præteriti temporis diuerſitatem tollas, nihil inter veterum Patrum fidem, & noſtram videbis intereſſe. Vnus enim Chriſtus Dominus, omniũ Seruator vniuerſis omnium ætatũ hominibus libertatem, & ſalutem dedit. Dices, nondum erant Prophetarum, & Apoſtolorum libri: & tamen eadem fides tùm erat, quam nos iam profitemur, idémque Dei Verbum. Cur tu ergo Dei Verbum ad chartarum anguſtias redigis? Tuo fortaſsis iudicio, propterea Dei Verbum membranis fuit commiſſum, quòd illud mortalium animi capere non potuerint: hoc ſi dixeris, logico aliquo argumento, vt nobis illud probes, ſi tibi fidem haberi vis, neceſſe eſt. Audebis ne Apoſtolos inertiæ, & temeritatis, condemnare, qui ante iniunctum ſibi à Chriſto Domino docendi munus diligentiſsimè obierunt, quàm Euangelium litteris conſignaretur? Putaſne naſcente Eccleſia, primos illos, qui ad Chriſtianam religionem, Apoſtolorum opera, ſe adiunxerunt, minorem ſalutari Euangelij doctrinæ eo nomine habuiſſe fidem, quòd ſcripto nondum eſſet tradita? Cùm tu omnia ad ſcriptum Verbum reuocas, de Scripturarũ auctoritate plurimùm detrahis, vt ſuo loco videbimus. Perturbatiſsimum enim quem ſeruaſti in ſcribendo, ordinẽ ſequi cogor, ne admirabili, quo in primis polles, euoluendi, & eliciendi artificio, abuti in poſterum videar. Ad Eccleſiæ vocem diſtinguendam Socratica logica inſtructus, aggrederis.

Ad Heb. 11. 4. 5. &c. — *2. Cor. 4. 13.*

Apoſtolorũ opera ante Euangelij ſcriptionẽ, multi ſe ad Chriſti eccleſiam adiunxerunt.

CAPVT V.

MINISTER. pag. 12.

De Eccleſiæ appellatione maior eſt dubitatio.

CATHOLICVS.

Quòd tu de Eccleſię appellatione dubitas, non miror, cùm & ipſam eccleſiam de medio remouens, pro ea nouã Caluini ſynagogam, ὡς ἰδέαν τιν' ἀόρατον, ἢ ἀσώματον. quam te docuit Plato, ſubſtituere contendas.

MINISTER. pag. 12.

Ex qua altera de non ſcripto verbo controuerſia naſcitur, quũ illius, & auctor, & cuſtos Eccleſia à vobis eſſe dicatur.

CATH.

CATHOLICVS.

Tu nihil eiuſmodi in noſtris Theſibus legiſti: Caluiniana fides hanc te nobis calumniam imponere docuit. Deum enim & ſcripti Verbi, & non ſcripti auctorem facimus: Quòd ſi tuo iudicio, ex Eccleſiæ appellatione controuerſia de non ſcripto Verbo naſcitur, omnem differendi ordinem peruertiſti, cùm antè Eccleſiæ nominis ambiguitatem tollere debuiſſes, quàm non ſcripti Verbi nomine, quid ſignificaretur, explicares. At audiamus Socratis diſcipulum.

MINISTER. pag. 12.

Quid ergo vocatis Eccleſiam? Chriſtianam reſpondetis Eccleſiam.

CATHOLICVS.

Nóſne ita reſpondemus? Euolue Miniſter Catholicorum omnium ſcripta, & neminem, qui ſic reſpōderit, inuenies. Tu tibi reſpōdes, quàm rectè, videris. Eccleſiam cum D. Auguſtino Catholici aſſerunt, Populum eſſe fidelem per vniuerſum orbem diſperſum. Quam autem habeat vim Eccleſiæ vocabulum, accuratè tractarunt Catholici ſcriptores. Communis conſuetudo obtinuit, vt Eccleſiæ vox ad Rempub. Chriſtianam, fideliúmque tantùm congregationes ſignificandas vſurparetur: quamuis, ſi rationem nominis ſpectemus, Eccleſia euocationem ſignificet, & pro concilio & concione etiam eorum, qui falſam religionē colunt accipiatur. Si hanc Catholicorum doctrinam ignoras, inertiæ & temerariæ tuæ audaciç miſereor, quòd cùm prima doctrinæ noſtræ rudimenta te lateant, recondita fidei noſtræ myſteria labefactare, quantùm in te fuit, ſis auſus. A te verò confictam reſponſionem, acuto in primis argumento euertis, inquiens,

Lib. de Catechiz. rudibus cap. 3. & in Pſal. 90. Conci. 2.

MINISTER. pag. 12.

Nos enim (quos vobis licet hæreticos appellare) ad Chriſtianam quoque Eccleſiam, nos pertinere affirmamus.

CATHOLICVS.

Si hæreticus es, ſub Chriſtianæ Eccleſiæ poteſtatem ſubiiceris, non minus quàm perfuga ſub exercitū, quem deſeruit, Chriſtianus tamen amplius verè non eris. Multæ res ad differendum pertinent, quæ non ſunt ratiocinationes (vt cum logicò logicè agam) ſic multi ſub Chriſtianæ Eccleſiæ imperium ſubiiciūtur, aut, vt tuam barbariem imiter, ad Chriſtianam eccleſiam pertinent (tuam inquam, barbariçm, tibi enim non arridet quòd Ciceronis, Cæſaris, & Terentij loquendi elegantiam nōn redoleat) qui tamen Chriſtiani nō ſunt. Ac, vt ſuſpicor, nōn negabis, fidem Chriſtianam neceſſariam eſſe, vt quis ſit Chriſtianæ Eccleſię membrum. Vna, auctore Apoſtolo, eſt fides, vnius ergo religionis tantùm cultores Chriſtianos appellabis. Vides vt ex ſententia, noſtra ratiocinatio procedit. Ac ne ſine auctore (vt tu facere ſoles) aliquid affirmare tibi videar, audi D. Cypriani, (cuius teſtimoniis tu contra nos abuteris) planam & perſpicuam

Epheſ. 4. 5.

hac de

Chriſtianus quis ex D. Cypriano.
a Lib 4.epi.2.
b De ſimplicit. Prælat
c Lib.2 inſtit. cap.2.§.4
d In Enchir. cap.5.

hac de re ſententiam.[a] *Quiſquis*, inquit, *ille eſt*, *& qualiſcumque eſt*, *Chriſtianus non eſt*, *qui in Chriſti Eccleſia non eſt.* Ac alio in loco:[b] *Non pertinet ad Chriſti præmia*, *qui relinquit Eccleſiam Chriſti*, *alienus eſt*, *prophanus eſt*, *hoſtis eſt*, *habere iam non poteſt Deum patrem*, *qui Eccleſiam non habet matrem.* Si vnius Cypriani, ſanctiſsimi Martyris Chriſti, teſtimonium non ſatis apud te ponderis habet, ei D. Auguſtinum adiungã (quem præceptor tuus [c] Caluinus cæteris patribus præferre ſolet.) *Si diligenter*[d], inquit, *quæ ad Chriſtum pertinent*, *cogitentur*, *nomine tenus inuenitur Chriſtus apud quoſlibet hæreticos*, *qui ſe Chriſtianos vocari volunt*, *re verò ipſa*, *non eſt apud eos.* Imò non grauarum repetere priorem illã ſententiã Diui Cypriani, ipſius Cypriani verbis[e].

e Serm.181.de tempore, c.12.

Quamuis duorum grauiſsimorum Patrum teſtimonia, viro pudenti, ſatis eſſe probè ſciam, vt nobiſcum ſentiat, cùm tamen obfirmato nimis animo Logicæ tuæ adhæreſcas, verendum erit, ne vbi in Philoſophia naturali, quantum Philoſophi numero ternario tribuant deguſtaueris, antè in noſtram ſententiam non ſis iturus, quàm tertius aliquis idoneus teſtis, idem, quod ſuperiores duo, ſe ſentire profiteatur. Qua in re ne Chriſtiani hominis erga te officium neglexiſſe videar, Tertullianus tertius erit, cui ſi fidem habeas, Hæreticos in Eccleſiæ membris non numerabis, ſic igitur ille, *Chriſtianus non intelligendus*, *qui ab Eccleſiæ grege aberrauerit.*

Lib.de Pudicitia.

Hæreticos à grege Chriſti aberraſſe extra controuerſiam eſt, Aliàs enim hæretici non eſſent. Quæ verò ibidẽ ſequuntur, nulla calumnia peruerti poſſunt. *Si hæretici ſunt*, *Chriſtiani eſſe nõ poſſunt*, *non à Chriſto habendo*, *quod de ſua electione ſectati*, *Hæreticorũ nomen admittunt.* Et quamuis tu *ad Chriſtianam Eccleſiã te pertinere* affirmes, non ſtatim conficies te Chriſtianum eſſe.

In breui inſtruct. aduerſus errores Anabap.

Nam & Anabaptiſtæ, quos Caluinus Hæreticos nominat, ſe Chriſtianos eſſe contendunt. Diſce, qui propter acumen tuum Logicum, maximè perſpicua non perſpicis, antè quid ſit ſubtiliter diſputare, quàm futiles tuas argutias nobis irridendas proferre. Rem omnẽ diligenter enodatam poſteà ſic exponis.

MINISTER. pag.12.

Quin explicatius etiam loquimur, *quum Eccleſiam illam*, *de cuius agitur autoritate*, *Catholicam & Apoſtolicam appellamus*, *& in illius nos eſſe & viuere ſinu credimus & profitemur.*

CATHOLICVS.

Pag 4.

Aliud vos credere, & profiteri verbis dicitis, aliud reipſa facitis; Si in Eccleſiæ *Catholicæ vos eſſe*, *& viuere ſinu creditis*, Cur Eccleſiam veſtram non Catholicam, ſed REF. appellatis? Cur non Eccleſiæ Catholicæ ſententiam, de Verbi & Eccleſiæ Dei auctoritate excutiendam propoſuiſtis? Quæ ſit Eccleſiæ Catholicæ de fidei myſteriis ſententia, facilè ſcire poſſumus, vos autem quid ſentiatis, propter ſummã opinionum veſtrarum varietatem, difficilè aſſequimur.

mur. Argutiarum tuarum nullum exitum reperis ſubiungens,

MINISTER. pag. 12.

Nondum ne eſt vocis ambiguitas euoluta? Romanam adiungitis, tanquam definitionis conſtituendæ formam, & differentiam ſpecificam.

CATHOLICVS.

λῆρον λῃρεῖς, Miniſter, & ſomnia tua nobis narras: nemo eſt catholicorum, qui dicat *Romanam, eſſe differentiam ſpecificam* Eccleſiæ Catholicæ & apoſtolicæ. Hoc loco, paulò altius, qua ratione Chriſtiana eccleſia ab Hæreticorum conuenticulis diſtinguatur, immanis tua calumniandi nos audacia, & impudens quicquid in buccam venit, ſcribendi licentia, me repetere cogit. Ac primùm in ipſis Eccleſiæ primordiis [a] Diſcipulos & [b] Fratres fuiſſe nucupatos omnes, qui Chriſto nomina dederant, nemo qui ſcripturas legit, negare poterit: Poſtea verò [c] Chriſtiani proprio nomine appellari Antiochiæ cœperunt, vt hac ratione, à Iudæis diſtinguerentur. Poſtquam autem noua hæreſum immanitas exoriri cœpit, Catholici cognomen ſibi ſumendum iudicarunt, qui in vera Chriſti fide conſtantes perſtiterant: qua de re, accipe grauiſsimi, & antiquiſsimi ſcriptoris Paciani Barcilonenſis Epiſcopi ſententiam, *Cùm poſt Apoſtolos* (inquit) *hæreſes extiterunt, diuerſiſq; nominibus columbã Dei, atque Reginã lacerare, & per partes ſcindere niterentur, cognomen ſuum plebs Apoſtolica poſtulabat, quo incorrupti populi diſtingueret vnitatem,* & paucis interiectis. *Ne æſtues frater, Chriſtianus mihi nomen eſt, Catholicus verò cognomen: illud me nuncupat, iſtud oſtendit: hoc probor, inde ſignificor.*

Act. 6.1.2.7. 11.26. 1. Cor.5.11.

a, Act.6.1.2. 7.† 11 26. b 1.Cor.5.11. c Act.11.26.

Pacian. in epiſtol. ad Sympronianum Nouatianum. Chriſtianus nomen eſt, Catholicus verò, cognomen.

Si quid Catholici vocabulo ſignificetur diſcere cupis, legendus tibi erit Diuus Auguſtinus, ex cuius ſcriptis pauca excerpam, quæ tuam, in tractandis rebus Theologicis, non ferendam inſcitiam, tuis ſectatoribus prodent. Ac primùm, tibi Græculo, eruditiſsimi viri auctoritatem opponam, qui ex nominis Catholici notatione à Diuo Cypriano tradita, Catholicam eccleſiam nullis certis gentium, aut terrarum finibus definiri probat. *Quoniam* [a] *vos potius eſſe Catholicos teſtimonio beati* [b] *Cypriani affirmare conatus es, attende paululum quam Eccleſiam dixerit ille Catholicam, cùm eius defenderet vnitatem: Eccleſia (inquit) Domini luce perfuſa: per totum orbem radios ſuos porrigit. Vnum tamen lumen eſt, quod vbique diffunditur, nec vnitas corporis ſeparatur. Ramos ſuos in vniuerſam terram copia vbertatis extendit, profluentes largiter riuos largius expandit. Vnum tamen caput eſt, & origo vna, & vna mater fœcunditatis ſucceſsibus copioſa. Quid igitur & vos ipſos fallitis, & alios fallere mendaciis impudentibus vultis? Si huius Martyris teſtimonio, veſtra eſt Eccleſia Catholica, oſtendite illam per orbem totum, radios ſuos porrigere; oſtendite illam per vniuerſam terram, ramos ſuos copia vbertatis extendere. Hinc enim & Græco vocabulo Catholica nominatur, quod enim græcè ὅλον*

a Auguſtin. contra Gaudentium lib. 3. cap. 1. b De vnitate eccleſiæ.

dicitur, Latinè totum vel vniuerſum interpretatur. Per totum ergo ſiue ſecundum totum καθ' ὅλον *vnde Catholica nuncupatur. Si hoc noſti, quare te noſſe diſsimulas? Si autem ignoras, quare non prius quàm loqueris quod neſcis, eos qui norunt interrogas? Quod ſi diſplicet tibi, non græcam, ſed aliquam linguam inueni, qua doceas* καθ' ὅλον *non per totum, ſiue ſecundum totum, vel ſecundum vniuerſum ſignificare, & recede à teſtimonio Cypriani. Ille namque contra te loquitur, qui vides quid dicat, per orbem totum dicit, & per vniuerſam terrã porrigi, extendiq́, Catholicam, græco eius nomini ac definitioni cõſentiens.* Quæ ſanctiſsimus hic eccleſiæ doctor Donatiſtis obiicit in ſynagogam Caluinianam optimè quadrant. Verùm tu liberè fateris Caluini eccleſiam non eſſe Catholicam verbis ſequentibus.

MINISTER. pag. 15.

Si vos Profeſſores Turnonij, nos eſſe eccleſiam Catholicam negatis, reſpondebimus, neque vnquam nobis in mentem veniſſe ſimile quicquã, vt vniuerſalis Eccleſia nomen nobis propriè arrogaremus, licet firmiter credamus nos eccleſia Catholica eſſe membra.

CATHOLICVS.

Reſponde quæſo Miniſter, ſi Caluini Eccleſia non eſt Catholica, cuius Eccleſiæ eſt membrum. Catholica enim eccleſia, Caluini doctinam, à fidei decretis abhorrere, atque ad turbas, & ſeditiones cõmouẽdas, in primis idoneam eſſe iudicauit, Huſsitæ, verò Lutherani, Anabaptiſtæ, Suenckfeldiani, Trinitarij, ac reliqua ſectarum veſtrarum genera, vos Caluinianos, tanquam exitioſa prodigia & nefarias peſtes Chriſtianæ Reip. execrantur. Quò igitur confugietis? Nouam ſectam partim ex confictis à vobis nouis opinionum commentis, partim ex damnatis ab hinc multis ſeculis, barbaris ſuperſtitionibus inſtituiſtis. Et tamen homo audaciſsime, Eccleſiæ Catholicæ membra vos eſſe te credere profiteris: Caluiniana eſt hæc tua fides, cuius ea eſt ἐνέργεια vt nihil tam monſtroſè cogitari poſsit, quod ipſa non perficiat. Scio equidem Caluinianæ Sectæ patronos nihil prætermiſiſſe, vt Lutheranorum ſibi gratiam conciliarent: At hoc profecerũt, vt quos in Chriſtiana Religione violanda, fraudes inexpiabiles conceperant, Poſteritati proderent: ſeque dum Germanos, Lutheranæ ſuperſtitionis addictos, omni fraude, & perfidia fallere nitererentur, omnium Sectarum odio irretirent. Caluinus religionis Veſtræ auctor, in libro quem anno Domini 1538. inſcripſit. *Summa confeſsionis de Sacramentis*, Auguſtanam confeſsionem, eandem eſſe, cum Tigurinorum doctrina, homo impudens aſſerere non eſt veritus, quam iniuriam Lutherani non, ferentes, Caluinum à mendacio ſteiiſſe certiſsimis argumentis docuerunt. & ipſe Lutherus, in poſtrema ſua Confeſsione de Cœna Domini *Zuinglianos hæreticos, & in æternũ damnatos*, nõ obſcurè pronunciat. & in Theſi 27. ex iis quas contra Tigurinos ſcripſit, *Hæreticos*, inquit, *ſeriò cenſemus*, & *alienos*

Caluinus mendacij à Lutheranis cõuincitur.

Lutheri de Sacramentariis iudiciũ.

alienos ab eccleſia Dei: Zuinglianos, & omnes Sacramentarios, qui negant corpus & ſanguinem Chriſti ore carnali ſumi, in venerabili Euchariſtia. Longum nimis eſſet commemorare, quoties de Caluino, Beza, eorúmque diſcipulis triumpharint Ioachimus Vueſtphalus, Tilmãnus Heshuſsius, Martinus Kemnicius, ac alij Lutheranę ſuperſtitionis propugnatores, quamuis furoris & petulantiæ palmam vobis concedant. Accipe paucis, iudicio Ioannis Pappi, Theologiæ Lutheranæ in Academia Argentoratenſi doctoris, quibus de rebus Lutherani à vobis diſsideãt. *Agitur,* inquit, *nunc inter nos, de Omnipotentia Dei, de vnione perſonali duarum naturarum in Chriſto, de cõmunicatione idiomatum: de corpore Chriſti glorioſo, de Aſcenſione eius ad cælum, de dextera Dei, de diſcrimine ſacramentorum veteris, & noui Teſtamenti, de vi & efficacia baptiſmi: de prærogatiua infantum natorum ex fidelibus parentibus, de Cœna Domini, de prædeſtinatione: De quibus omnibus articulis nemo pius, & doctrina Chriſtianæ peritus, negare poteſt, magnas inter nos controuerſias eſſe. Et ſanè liberè profiteor me illorum dogmata, de iis omnibus capitibus, improbare & damnare, neque hæc improbando, & damnando, culicem me cribrare puto, & camelum deuorare: ſed grauibus & grauiſsimis erroribus, me opponere.* Hactenus Pappus. Videſne qua ratione Lutherani vos pro fratribus agnoſcere recuſent. Vnde miror vehementer veſtram ἀσέλγειαν quòd tanto ſtudio Lutheranorum amicitiã expetatis, quos probris omnibus, maledictiſque vexare conſueuiſtis: De vobis ſic ſcribit Idem Pappus: *Ipſi, tam infeſtis animis, & tam atrocibus verbis, nos condemnant, vt nihil fieri poſsit inclementius. Vetera ſunt hæc Capernaitæ, Cyclopes, Carniuori, Sanguinibibi, piſtus & panaceus Deus. Noua autem elogia, quibus nos ornãt quis ſine horrore cogitare, (taceo proferre) poteſt. Bezæ enim, noſtra doctrina de mãducatione oris, quam ſpirituali manducationi, (quæ etiam extra Cœnam Domini fit per fidem) opponimus, & de mãducatione indignorum, ſunt duo pili caudæ equinæ. Doctrina de maieſtate filij hominis, eſt ei (ignoſcat ei Dominus) excrementum Sathanæ, quo is, & nobis, & ſibi penè ipſi illudit, nos ei ſumus monſtra non diutius ferenda Germaniæ, & iratiſsimi Sathanæ homines.* Si hæc falſa tibi videntur conuince, hominem Lutheranum mendacij: ſin autem vera, nullam tibi ſcias cum Lutheranis eſſe religionis & fidei communionem. Tu Eccleſiæ Catholicæ membrum te eſſe affirmas, at quid Eccleſiam Catholicam appelles, nondum ex tua recondita Logica deprompſiſti. Et Caluinus, pro cuius doctrina propugnas, ſuam hac de re ſententiam ſic inuoluit, vt interpres egeat interprete. *Ideo* (inquit) *Catholica dicitur, ſeu vniuerſalis, quia non duas aut tres inuenire licet, quin diſcerpatur Chriſtus.* Perinde ergo eſt Caluino, Eccleſiam eſſe Catholicam, & eſſe vnam. Sed vt diſputationi noſtræ modum faciam, cùm præſertim Thomas Stapletonus[a] vir præclara eruditione, atque doctrina re-

Lutherani de Caluino & Beza triumpharunt.

In reſponſione ad primũ Ioan. Sturnij Antipappũ.

De grauiſsimis fidei decretis Lutherani à Caluiniſtis diſsident.

In reſpon. ad primum Io. Sturmij Antipappum.

Bezana modeſtia in Lutheranos.

Lib. 4. Inſtit. c. 1. §. 2.

a Princip. fid. demonſtr.

conditos ſynagogæ veſtræ aculeos vobis planè excuſſerit, & fraudes veſtras omnes in Eccleſia deſcribenda, atque fallacias, ſic exagitarit, vt ioculatoriam veſtram *ματαιολογίαν* omnibus irridendam præbuerit. Pauca de voce Apoſtolica, vbi dixero, ad eccleſiam Romanam, quam barbaro & crudeli odio perſequimini, pro virili parte contra veſtras calumnias defendendam aggrediar. Eccleſiam dici

Eccleſia cur dicatur Apoſtolica.

Apoſtolicam fateris, ſed appellationis reticuiſti cauſam: non enim te latere poteſt, eas ſolas Eccleſias Apoſtolicas dici, quæ, aut ab Apoſtolis fundatæ ſunt, aut cum Apoſtolorum Eccleſiis in fidei doctrina conſentiunt. Longè itaque Caluinianæ voces, à vera Eccleſiæ Apoſtolicæ fide abſunt, cùm Eccleſiæ doctrinæ, quæ ab Apoſtolis, & eorum ſucceſſoribus ad hanc diem mortalibus tradita eſt, planè aduerſentur. Audi ὦ λοίδορε, antiquiſsimū Tertullianū id ipſum quod ego paucis attigi, longa & diſerta oratione explicantem.

Tertullian. lib. de praeſc. aduerſus hæreticos.

Apoſtoli apud vnamquamque ciuitatem Eccleſias condiderunt, ab iis autem ciuitatibus, ſeu Eccleſiis, ab Apoſtolis conſtitutis, traducem fidei, & ſemina doctrinæ, cætera exinde Eccleſiæ mutuatæ ſunt, & quotidie mutuantur, vt Eccleſiæ fiant, ac per hoc & ipſæ Apoſtolicæ deputabuntur, vt ſoboles apoſtolicarum Eccleſiarum. Omne enim genus ad originem ſuam cenſeri debet. Erunt itaque tot, & tantæ Eccleſiæ, vna illa ab Apoſtolis prima, ex qua omnes, ſic omnes primæ & omnes Apoſtolicæ dum omnes vnam probant vnitatem. Quæ ſequuntur vos planè ἀστόμους, & elingues faciunt: nullus enim eſt, contra apertā, & dilucidam veritatem tergiuerſandi locus. Cogita Tertullianum, orationis ſuæ

Eccleſia Caluiniana Tertulliano non eſt Apoſtolica.

fulmen, in Caluinianam ſectam vibraſſe. *Edant* (inquit) *origines Eccleſiarum ſuarum, euoluant ordinem Epiſcoporum, ita per ſucceſſiones, ab initio decurrentes, vt primus ille Epiſcopus aliquem ex Apoſtolis, vel Apoſtolicis viris, qui tamen cum Apoſtolis perſeuerarint, auctorem habuerit, & anteceſſorem.* Ego etiam à te Caluinianæ ſynagogæ patrono peto, & ſummopere contendo, vt mihi vel vnum non dicam Epiſcopum, ſed quemuis alium nominatim, poſt Apoſtolorum ætatem, proferas, qui omnes ſynagogæ veſtræ errores, ante Caluinum defenderit: quod te nunquam facturum, certò mihi perſuadeo. Hic tibi laborandum erit, & omnes ingenij, ac induſtriæ tuæ nerui adhibendi, vt me, ſi mentior, redarguas: Quod ſi non feceris, Caluinianorum ineptum fabulam, te in poſterum iudicabo. Romanæ porrò Eccleſiæ nomen, ita tibi, ac tuis eſt inuidioſum, vt illud vnà cum Eccleſia Catholica ſepultum velis: qua in re, mirabilem tuam ſolertiam laudo, quamuis animum probare non poſsim. Reſpice quoad longiſsimè potes, præteriti temporis ſpatium, & Eccleſiæ Romanæ, in Chriſtiana fide, eam fuiſſe ſemper ſtabilitatem, & conſtantiam, inuenies, vt ne latum vnguem ab Apoſtolorum doctrina hactenus dimoueri potuerit, Hæreſeſque omnes ſua auctoritate oppreſſerit, ac planè deleuerit. Romanorum inprimis fidem laudat

Apoſto-

Apoſtolus[a]. cùm eam in *vniuerſo mundo annunciari* ſcribit: Quam etiam probauerunt omnium ætatum Epiſcopi, qui in Religionis cõtrouerſiis dirimendis, Romani Pontificis iudicio ſtandum eſſe reipſa comprobarunt. Polycarpus [b]enim Chriſti martyr, Diui Ioannis diſcipulus, ex Oriente Romam venit, vt cum Aniceto Romano Põtifice, qua ratione cõtrouerſia de Paſchate ſedari poſſet, intelligeret. Irenæus [c] quoque Lugdunenſis Epiſcopus à Romana Eccleſia, ab Apoſtolis ad ſua tempora Chriſtianæ doctrinæ continuationem petit. Idem facit & Tertullianus. [d] Cyprianíque[e] iudicio, ad *Romanam Eccleſiam, perfidia acceſſum habere nõ poteſt*. Tempus me deficeret, ſi omnia, quæ ad hunc locum ſpectant commemorare vellem: Quare, vt te Caluini diſcipulum, præceptoris tui auctoritate conuincá, perpende, quid pij, & religioſi homines, de Romana Eccleſia ſentire debeant, cùm Romani nominis iuratus hoſtis, veritatis vi, & pondere coactus, multa honorificè, de eadem his verbis prædicet.[f] *Hoc præfari volo, me non negare, quin magnum Romanæ Eccleſiæ honorem, vbique deferant veteres, reuerentérque de ea loquantur: Quod tribus maximè de cauſis fieri arbitror. Opinio enim illa, quæ neſcio quomodo inualuerat fundatam, & conſtitutam eam fuiſſe Petri miniſterio, ad conciliandam gratiam, & auctoritatem, plurimùm valebat. Itaque in Occidente ſedes Apoſtolica, honoris cauſa vocabatur. Deinde quum illic eſſet caput imperij, & hac ratione credibile eſſet præſtantiorès tum doctrina, tum prudentia, tum peritia, & multarum rerum vſu, viros illic eſſe, quàm alibi vſquam, eius rei meritò habebatur ratio, ne & vrbis nobilitas, & alia etiam Dei dona, multò excellentiora contemni viderentur. Acceſsit ad hæc, & tertium: quòd quum Orientales & Græca Eccleſia, Africana etiam, multis opinionum diſſenſionibus inter ſe tumultuarentur, hæc ſedatior aliis, & minus turbulenta fuerit. Ita factum eſt, vt pij & ſancti Epiſcopi, ſedibus ſuis pulſi, illuc ſe, veluti in Aſylum, aut portum quendam ſæpe reciperent. Nam quò minus acuto, & celeri ingenio, ſunt Occidentales Aſiaticis, & Afris, eò etiam ſunt rerum nouarum, minus cupidi, hoc ergo Romana Eccleſia plurimùm addidit auctoritatis, quòd non ita dubiis illis temporibus tumultuata eſt, vt reliquæ, ac doctrinæ ſemel tradita fuit aliis omnibus tenacior. Has, inquam, tres ob cauſas, non vulgari in honore habita fuit, & multis præclaris veterum teſtimoniis cõmendata.* Hactenus Caluinus, qui ſingulare Dei beneficium, Eccleſiæ Romanæ à Domino conceſſum, vt in fide conſtantiam, præ cæteris Eccleſiis ſeruaret, Occidentalium tarditati tribuit, cùm tamen Apoſtolus fidem donum eſſe Dei pronũciet. Quare vehementer miror iſtius noui Euangeliſtæ τὴν ἀναίδειαν, qui Eccleſiæ Romanæ in fide conſtantiam, cum Pelagianis, hominum ingenio adſcribit.

Rom. 1. 8.

Euſeb. lib. 4. hiſt. eccl. c. 15.

Irenæus. lib. 3. aduerſus hæreſes. cap. 3.

d *De præſcri. aduerſus hæret.*

e *Lib. 1. epi. 4.*

f *Lib. 4. Inſt cap. 6. §. 16.*

Præclarum Caluini de Eccleſia Romana iudicium.

Epheſ. 2. 8.

Quòd verò nos Eccleſiam Catholicam appellamus Romanam, tibi abſurdum videtur.

CAPVT VI.

MINISTER. pag. 12.

HAc exceptione ſiue limitatione, quidnā dici poſſit à vero aut veriſimili magis alienum, id eſt, magis ridiculum & abſurdum vos negabitis.

CATHOLICVS.

Dura tua oratio Priſcianum requirit, aut Aſcenſium, qui ad tuū, *Id eſt*, adiiciat, conſtrue ſic: Opus enim habes limatulo, & politulo aliquo iudicio, vt limitationes & exceptiones, quas nobis affingis, explicet: atque vt in phyſicis, te non paruos feciſſe progreſſus oſtentes, Phyſica interpretatione nos conficere voluiſti.

Pag. 12. *Qui vnam corporis partem totum corpus eſſe pronunciaret, non exploderetis?* Et nos viciſsim reſponderi cupimus: num eum inſanire planè iudicares, qui candorem, eſſe nigrorem diceret. Catholici, corporis portionem vnam, cum toto corpore non confundunt, cùm vt Eccleſiam Catholicam ab Hæreticorum conuenticulis diſtinguant, Romanam nuncupant, non magis quàm Apoſtoli

In Symbolo. qui Eccleſiam ſanctam, vt eam magis illuſtrarent, Catholicam appellarunt. Certum enim eſt, nullā eſſe extra Chriſti Eccleſiam, vitæ ſanctimoniam, ac ſine ſanctimonia Eccleſiam conſiſtere non poſſe: tam ergo larè patet Eccleſia ſancta, ac Eccleſia Catholica. Si ergo Catholicos reprehendis, qui vt Religionis integritatem, ab Hæreticorum rabie incorruptam ſeruarent, Romanam (quam vocem nulla Hæreticorum Secta ferre poteſt) iure Eccleſiam Catholicam appellarunt, in Apoſtolos (quæ tua eſt temeritas), incurriſſe te facilè conuincemus.

Cùm Eccleſiam Catholicam Romanam nuncupamus, nullis certis

Pag. 13. terminis eam deſcribimus, neque, vt tu loqueris, *Orbem in Vrbe includimus, neque circumſcribimus.* Sed Romani Pontificis, in omnem Eccleſiam, poteſtatem, quamà Domino accepit, profitemur. Eccleſiámque Romanam (ad quam, vt diximus, auctore Cypriano, perfidia acceſſum habere non poteſt) omnium Eccleſiarum principatum (Caluiniana ſynagoga nequicquam reclamante) obtinere, eiúſque, omnibus qui Chriſtiani haberi volunt, communionem neceſſariam liberè & palàm prædicamus. Redargue D. Cyprianum ſi potes, qui perindè eſſe, cum Pont. Rom. & cum Eccleſia Catholica communicare his

Lib. 4. epiſt. 2. verbis affirmat. *Scripſiſti, vt exemplum earundem litterarum, ad Cornelium collegam noſtrum tranſmitterem, vt depoſita omni ſolicitudine, iam ſciret te ſecum, id eſt cum Catholica Eccleſia communicare.* Cypriani ætate in more poſitum fuiſſe, vt Eccleſiæ Romanæ qui præſideret, Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus appellaretur ex eiuſdem Cypriani verbis, niſi ſumma tua Miniſter, in Chriſti Eccleſiam maleuo-

Lib. 3. epiſt. 11. lentia, & liuor te impediret, facile colligeres: teſtatur enim à quibuſ-

dam

dam ab hæreſi ad fidem Catholicam conuerſis, Cornelium, Romanum Pontificem, Eccleſiæ Catholicę, Epiſcopum fuiſſe nuncupatum. Hunc ſanè loquendi modum D. Cyprianus non reprehendit, cum tamen ipſe in Eccleſia Catholica Epiſcopus eſſet, quem tu noui dogmatis ὑπερασπιστὴς tanquam impium, & ab Apoſtolorum doctrina alienum, exagitandum ſuſcepiſti. Quid D. Hieronymo reſpondebis, qui etſi linguarum perfectam eſſet aſſecutus cognitionem, ex Romana fide hominem Catholicum iudicare non eſt veritus? *Si Romanam* (inquit) *fidem ſuam dicit, ergo Catholici ſumus.* D. Ambroſium, ſi audes, propterea temeritatis, & inſcitiæ argue, quòd idem eſſe iudicârit, cum Epiſcopis Catholicis, & cum Romana Eccleſia communicare: De Satyro enim fratre ſuo, ſic ſcriptum reliquit: *Aduocauit ad ſe Epiſcopum, nec vllam veram putauit, niſi veræ fidei gratiam, percunctatusq́, ex eo eſt, vtrumnam cum Epiſcopis Catholicis, hoc eſt, cum Romana Eccleſia conueniret.* Et D. Auguſt. cui vni quàm toti veſtræ Sectæ, maiorem ducimus habendam fidem, Romanam Eccleſiam, & Romanum Imperium, pro totius orbis Eccleſia, & Imperio accipit, ſcribens: *Non ſolum Epiſcopalia Concilia, & Apoſtolicam Sedem, ſed etiam vniuerſam Romanam Eccleſiam, Romanumq́ imperium, rectiſsimè fuiſſe commotum.* Apud Victorem etiam Africanum, Romanorum nuncupatione Catholici intelliguntur. *Si gladio peremeris, incipient Romani martyrem prædicare,* inquit Iocundus presbyter Arianus, volens Theoderico Ariani Regis filio diſſuadere, ne Armogaſtem Catholicum, morte mulctaret. Si nos propterea explodendos exiſtimas, quòd Eccleſiam Catholicam, appellemus Romanam, vnà ſanctiſsimos Eccleſiæ Patres, quorum non tantùm facta, ſed & orationem imitari conamur: nobiſcum cenſoriæ tuæ ſeueritatis nota inuſtos eiiciendos, atque à Chriſtianorũ numero exterminandos iudicabis. Quod de candore & nigrore tibi propoſui, optimè in vos Caluinianos quadrat, qui Eccleſiæ Catholicæ membra haberi vultis, & tamen Catholicam doctrinam, quam argumentis refutare non poteſtis, nugatoria veſtra differendi ratione irridere, & tanquam noui Salacones, facetiis Caluiniana licentia potius, quàm Scholarum grauitate dignis, vexare non ceſſatis. Vtque hanc diſputationis partem concludam; quamuis Eccleſiam in Vrbe incluſam, Catholicam appellaremus, nihil contra ſcriptum Verbum, à nobis peccatum conuinceres. Eccleſia enim illa, in qua Romanus Pontifex præcipuè ſedet, cum cæteris orbis terræ Eccleſiis, in fidei communione conſociatur; quare & eo modo Catholica appellari poteſt, quo Chriſtianum quemuis, propter fidei cum cæteris Chriſtianis cõmunionem, Catholicum nuncupamus. Tolle itaque vocis ambiguitatem, & quæ obieciſti contra confictam à te Eccleſiæ definitionem, per ſeipſa corruent: tuámque in nos maleuolentiam, ac in differendo non ſolum miſerabi-

Eccleſiæ Romanæ Pontifex, eſt Catholicæ Eccleſiæ epiſcopus.

Apologia 1. aduerſus Ruffinum.

Catholica & Romana fides eadẽ.

Orat. funeb. de exceſſu fratris.

De pecca- to Orig. lib. 2. cap. 17.

De perſecut. Vand. lib. 1.

Chriſtiani, Romani olim edicti.

Eccleſia Romana quomodo dicatur Catholica.

lem, ſed etiam irridendam ἀλογιστίαν facilè prodent. Eccleſiam Romanam grauiſsimi ſceleris accuſas, cùm eam dominatum in cæteras Eccleſias ſibi vſurpaſſe βλασφήμως ſcribis.

MINISTER. pag. 12. & 13.

Haud quaquam hæc eſt Petri doctrina, vt vni Eccleſiæ fas ſit, non in cæteras tantùm Eccleſias imperium, ſed & Catholicæ nomẽ vſurpare.

CATHOLICVS.

Eccleſia Romana in alias nõ vſurpauit Imperium.

Primatum omnium Eccleſiarum, Romanæ à Domino fuiſſe conceſſum, Catholici certiſsimis rationibus iampridem comprobarunt: Quem, ſi imperij nomine intelligis, rectè Romanam Eccleſiam, in omnes Eccleſias imperium habere dices. Et ſi illos ſequeris, qui *vſurpare*, idem eſſe putant ac præter ius vti, negamus Eccleſiam Romanam in alias ſibi imperium vſurpaſſe. Fraudulenta tua oratio diſtinguenda fuit, ne tu, qui perſpicua inuoluere didiciſti, nugatoriis tuis captionibus nos falleres, & à veritatis poſſeſsione dimoueres. Tuam imperij vſurpationem, arguta ratione explicaſſe tibi es viſus dicens,

MINISTER. pag. 13.

Vt cætera ex illa Catholica Romana, id eſt, vniuerſali particulari Catholica Romana appellentur precariò, atque παρωνύμως.

CATHOLICVS.

Miniſter principiorũ Logices ignarus, & ſecum pugnat.

Si quæ ſunt apud Ariſtotelem τὰ παρώνυμα legiſſes; cæteras Eccleſias à Romana non παρωνύμως, ſed ὁμωνύμως dici aſſereres. Ad hæc, cur tecum pugnas? Vis vt cæteræ Eccleſiæ Catholicæ appellentur cùm tuo iudicio, vna tantùm ſit Catholica? Reuoca tibi in memoriam, quod ſuperiore pagina de corporis parte, & toto corpore nobis obieciſti, ſi obliuioſum te dixeris, (quod malum latè patet, inter tui ordinis homines, qui idem modò aiunt, modò negant) ſententiæ tuæ repetitione, quod tibi conſuetudo peperit, malo medebor, *Eum qui vnã corporis partem totum corpus eſſe pronunciaret exploderetis?* Et tibi quid faciemus, qui multas, non tamen omnes corporis partes, totum eſſe corpus pronuncias? Quòd ſi orationem tuam, aliò quàm volebas, à me deriuatam dixeris: profer vnum, qui ex vniuerſali particulari Eccleſia, cæteras Eccleſias Catholicas Romanas appellandas ſcripſerit. Quod ſi facere non potes, noli mirari, quòd te commenti huius auctorem faciam. Leges enim hoc ſtatuunt, vt qui mendacia diuulgant, pro auctoribus habeantur, ſi crimen in alium verè tranſferre non poſsint.

L. vni de famoſ. libell. lib. 9. C. tit 36.

CAPVT VII.

CATHOLICVS.

MAgnam Eccleſiæ Romanæ, compta illa tua oratione, te inuidiam feciſſe putas, qua ipſius in cæteras Eccleſias poteſtatem, irrides dum ſic ſcribis,

MINISTER. pag. 13.

Hanc Catholicæ Romanæ vultis eſſe autoritatem, quæ Eccleſiis per vniuerſum

vniuerſum terrarum orbem variè diſtributis, longè, lateque dominetur, cuius iniuſſu, nulla vſpiam vnquam Eccleſia quicquam de Religionis doctrina, ſiue ritibus conſtituant, cuius denique Decreta, pro Verbo Dei habeantur.

CATHOLICVS.

Videtur publicus aliquis Gebennenſium ſcriba, hanc tuam orationem dictaſſe, cum tam diligenter tibi caueas, Venuſta illa tua vocum *Vſpiam*, & *Vnquam* coniugatione, ne quid in te ad Romanæ Eccleſiæ odium apud omnes conflandum, Caluinianus aliquis deſiderare poſsit: Tolle inſolens & odioſum illud, quo vteris *Dominandi* verbum, ac cætera ſi potes, argumentis, ex Dei Verbo petitis, improba. Si quis negaret ad Hæreticorum furorem reprimendum, fideique res illuſtrandas, magnum habere momentum Cõcilia, Paſtorúmque Eccleſiæ cœtus, non tantùm rerum veterum monimenta ignorare, ſed & in Spiritum Sanctum grauiſsimum committere ſcelus, facilè conuinceretur. Naſcente Chriſti Eccleſia, non antè finem accepit controuerſia de lege veteri obſeruanda, quàm Ieroſolymis, Apoſtoli, coacto concilio, decretum ea de re facerent.[a] Mõtaniſtarum, Nouatianorum, Manichæorum, Arianorum, Huſsitarum, Lutheranorum ferocitatem concilia ritè inſtituta compeſcuerunt, audaciámque fregerunt. Neque Caluinus (qui & Spirituiſancto[b], & Apoſtolis[c], præſcribit) conciliorum omnium authoritatem aſpernari audet: *Priſcas*,[d] (inquiens) *illas ſynodos, vt Nicenam, Conſtantinopolitanam, Epheſinã primam, Chalcedonenſem ac ſimiles, quæ confutandis erroribus habitæ ſunt libenter amplectimur, reueremurq́; vt ſacroſanctas, quantum attinet ad fidei dogmata: nihil enim continent, quàm puram & natiuam ſcripturarum interpretationem, quam ſancti Patres ſpirituali prudentia, ad frangendos Religionis hoſtes, qui tunc emerſerant accommodarunt.* Quorſum hæc, dices, de conciliis? Vt probem magnam eſſe Pontificis Romani, in vniuerſam Eccleſiam auctoritatem, cuius iniuſſu, neque Concilia cogere licet, neque Conciliorum placita, pro fidei decretis antè recipere, quàm ipſius auctoritate firmata fuerint. Priſcas namque illas Synodos (quas Caluinus ſe amplecti & reuereri profitetur) Romani Pontifices, auctoritate diuinitus ſibi conceſſa, confirmarunt. Concilium primò Nicenum, à Syluestro ſummo Pontifice confirmationem & poſtulauit[e], & impetrauit,[f] verba concilij ſunt: *Quicquid conſtituimus in Niceno Concilio, precamur veſtri oris conſortio confirmetur.* Cùm autem, Syluestro iam mortuo, Arianorum furor nondum conſediſſet,[g] Iulius primus, idem rurſus Conciliũ approbauit. Patres deinde Synodi Conſtantinopolitanæ Damaſum his verbis, vt cõſentiat, rogant[h]. *His rebus omnibus tanquam legitimè ſecundum Eccleſiæ canones conſtitutis obſecramus veſtram ſanctitatẽ vt conſentiat.* Damaſúmque, eandem Synodum confirmaſſe auctor eſt Photius Patriarcha Conſtantinopol.[i] De Epheſina verò Synodo

Act. 15 28. 29.
b *Lib. 4. inſt. cap. 8. §. 8.*
c Ibidem.
d *Lib. 4. inſti. cap. 9. §. 8.*
Caluinus quatuor generalia Concilia probat.
Iul. 1. in epiſt. ad Oriẽt.
e *Epi. Concilij Nicens ad Syluestrum.*
f *Epi. Syluest. ad Cõcilium.*
g *In tomo. 1. Concil.*
Romani Põtifices 4. primo Cõcilia generalia cõfirmarũt.
h *Tom. 1. Con.*
i *Epi. ad Michaelem, Bulgar. princip.*

Tom. 2. Cōcil.

ſcribit Cyrillus Patriarcha Alexandrinus, pro Romano Pontifice Concilij præſes quòd Cæleſtinus Papa, *Scripſerit conſona Sanctæ Synodo, & omnia illius geſta confirmauerit.* Chalcedonenſis item Synodus à Leone Romano Pontifice longiſsimis litteris confirmationem efflagitauit. *Rogamus* (inquiunt Concilij Patres) *& tuis decretis noſtrum honora iudicium, & firmitas tua filiis, quod decet adimpleat.*

Epiſt. ad Pulcheriam Auguſtam.

Omnia verò Synodi huius dogmata Leonem confirmaſſe, teſtis eſt ipſe Leo dum ait, *Quòd Imperator, ad omnes Epiſcopos Chalcedonen. Concilij, me ſcripta dirigere voluit, quibus quæ illic de fidei ſunt regula definita firmarem, libenter impleui, ne fallax cuiuſquam ſimulatio, ſententiam meam habere vellet incertam.* Diſce ex his, Caluini Miniſter, quantum ſemper fuerit Pontificis Romani, in Chriſtiano orbe τὸ πρωτεῖον, & auctoritas, ſine cuius conſenſu, neque Concilia cogi, neque coacta, firmam, & ratam in fidei rebus ſententiā pronunciare potuerunt.

Iulius 1. epiſt. 2. 3. q. 6. cap. dudum.

Poſſem, ſi inſtituta breuitas me feſtinare non cogeret, multa proferre Concilia, quæ aut renitente Pontifice Romano coacta, in fœdiſsimos ſunt prolapſa errores: Aut certè, quæ ipſius conſenſum cum obtinere non poſſent, nullum apud Chriſtianos auctoritatis pondus habere potuerunt. Nam Carthaginenſe Cōcilium (cui præfuit D. Cyprianus) poſteritati documentum fuit, ne renitente Pontifice Romano, cœtus vllus Epiſcoporum, quantumuis vel vitæ ſanctimonia, & doctrinæ laude excellentium, de fidei rebus iudiciū ſuum interponat.

Concilia ſine Pontificis Romani auctoritate coacta errarunt.

a Lib. 4. inſt. cap. 7. §. 2.

b Apud D. Auguſt. epiſt. 90.

c Inter epiſt. D. Auguſt. Epiſt. 91.

Et Concilium illud Carthaginenſe tertium, quod nobis [a] Caluinus contra ſummi Pontificis auctoritatem obiecit, Innocentij primi iudicio decreta ſua omnia detulit. *Statutis* ([b] inquit) *noſtræ mediocritatis, etiam Apoſtolicæ Sedis adhibeatur auctoritas:* Cui reſpondens Innocentius ait: [c] *Patres olim non humana, ſed diuina decreuiſſe ſententia, vt quicquid de diſiunctis, remotisq́; prouinciis ageretur, non prius ducerent finiendum, quàm ad illius Sedis notitiam perueniret, vbi tota eius auctoritate, iuſta quæ fuerit pronunciatio firmaretur.*

Epiſt. 106.

Quam reſponſionē D. Auguſtinus mirificè probauit his verbis, *Ad omnia nobis ille reſcripſit, eodem modo quo fas erat, atque oportebat Apoſtolicæ ſedis Antiſtitem.* Quòd autem Eccleſiæ Romanæ decreta pro verbo Dei habeamus tibi ridiculū videtur.

Epiſt. ad Africanos.

At D. Athanaſius definitionem concilij Nicæni de Filio Patri conſubſtantiali, *Verbum Domini permanens in æternum*, appellare non dubitauit. Cōcilium verò Nicænum, vt apud omnes firmum eſſet, Romani Pontificis auctoritate (vt ſupra docuimus) confirmandum erat. Suo etiam loco plura adferemus Conciliorum decreta, quæ tu à Dei verbo, ſine ſumma impietatis nota, non excludes. Venio ad præclaram illam tuam orationem, in qua neque caput, neque pedes inuenio.

CAP

CAPVT VIII.

MINISTER. pag. 13.

Πρωτοκαθεδρίας, Id eſt, primatus dignitatem, quantumlibet omnibus donorum generibus illuſtrium Eccleſiarũ, Catholica communioni repugnare, ipſe docuit Petrus; (cuius cathedram nullo iure legitimo Eccleſia Romana ſibi vendicauit) dum Presbyteros alloquens, ſeipſum illorum συμπρεσβύτερον, atque collegam eſſe profitetur.

CATHOLICVS.

Dic, amabò, qui te in Græcis verſatũ profireris, vbi πρωτοκαθεδρίαν Minister
Primatum ſignificare inueneris? Quæ deinde ſequuntur indigent verba græca
Aſcẽſio. Quæſo vt orationem tuam ritè conſtructam (vt cum Gram imperitè
matico Grammaticè loquar) ad nos remittas, vt certá aliquam ip- vertit.
ſius intelligentiam conſequamur. Logica tua ratiocinatio reſpondet Grãmaticæ tuæ cõcinnitati: *Primatus dignitatem* (inquis) *Catholica communioni repugnare docuit Petrus, dum Presbyteros alloquens ſeip-* Miniſter
ſum illorum συμπρεσβύτερον atque collegam eſſe profitetur. Quod ſe Pe aliquid ſa-
trus presbyterorũ collegam appellarit, nuſquã inuenio. Noli, quæ- cris litteris
ſo, pro tua libidine aliquid Verbo Dei ἐῤῥάπτειν. Sed ad rem. Si adiicit.
perfeciſſes argumentũ ex Logicorum præſcripto, tibi facilè reſpondiſſem ex eorundem decretis. Voluiſti nos tua Caluiniana Logica fallere. Nemo noſtrum dubitat, quin D. Petrus fuerit συμπρεσβύτερος, id eſt, (vt vulgata Bibliorum editio habet) conſenior: At inde non cõcludes, nullum eſſe in Eccleſia primatum. Nunquid Chriſtus Do- *Matt.* 12. 49.
minus diſcipulos ſuos ſæpe Fratres appellat? Confice inde cum tua †28. 10. *Ioan.*
Logica, Chriſtum Dominum in omnem Eccleſiam principatum nõ 20. 17.
habuiſſe, nec ἀρχιποιμένα fuiſſe. Sic quia D. Petrus non ſolus fuit Epiſcopus (alioquin alij non eſſent Epiſcopi) ſe συμπρεσβύτερον τῶν πρεσβυτέρων eſſe ſcripſit. Et quamuis Epiſcopi omnes Ordinis ſacramento ſint pares, eſt tamen inter eos gradus & dignitatis diſtinctio. Metropolitani enim maiores ſunt Epiſcopis quibus præſunt, & Pontifex Romanus omnium Epiſcoporum eſt maximus. Nondum perficere potuiſti quod volebas: quare eundem ſummi Pontificis principatum Apoſtoli Petri teſtimonio conuellere conaris,

MINISTER. pag. 13.

Vnumq́ſummum Paſtorem, id eſt, ἀρχιποιμένα *Chriſtum agnoſcens* (Petrus) *diſertè vetat, ne quis in Catholica Eccleſia communione aduerſus particulares Eccleſias dominatum vſurpet.*

CATHOLICVS.

Adſcribam ipſius Apoſtoli verba, vt diſertum ipſius veritum ab 1. *Pet.* 5. 3.
omnibus deſertius intelligatur μηδ᾽ ὡς κατακυριεύοντες τῶν κλήρων, Id eſt, neque vt dominantes cleris: Si tibi perſpecta eſt vis vocis τοῦ κατακυριεύειν, ignorationem tuam prodis, hunc locum nobis obiiciens. Nemo eſt enim Catholicorum, qui Romanum Pontificem

Rom. Pont. in Chriſtianos poteſtas non eſt tyrannica.

tyrannicam, in Chriſtianos vſurpaſſe poteſtatem aſſerit. Ratione præpoſitionis κατὰ, vox κατακυριεύοντες ſignificat vſum tyrannidis, ſeu dominatus tyrannici. Vetat ergo D. Petrus Epiſcopos, in clerum, id eſt, populum Chriſtianum, qui ipſis veluti ſorte obtigit, dominari, & tyrannidem exercere. Verùm vt ad tuam parentheſim redeam, *Cuius Petri Cathedram nullo iure legitimo, Eccleſia Romana ſibi vendicauit*, Multa dicis Miniſter, quæ probare non potes. Romanum enim Pontificem in Petri Cathedra legitimo iure ſedere, ſumma eſt totius Antiquitatis conſenſio. Nam in primis, ſi D. Hieronymo fidem habes, errorem hunc tuum depones, qui ad Damaſum his verbis ſcribit: *Beatitudini tuæ, id eſt, Cathedræ Petri communione conſocior, ſuper illam Petram, ædificatam Eccleſiam ſcio.* cum D. Hieronymo ſentit & D. Auguſtinus, qui Donatiſtarum furorem, Pontificum Romanorum ſucceſſione repreſsit. *Numerate (inquit) vel ab ipſa Petri ſede, & in illo Patrum ordine quis cui ſucceſsit, videte.* Atque his antiquior D. Cyprianus, Nouatianos (contra quos diſputabat) ad Petri Cathedram vocat, vt in vnitatem Eccleſiæ ſe recipiant, cùm ait, *Qui Eccleſiæ renititur, & reſiſtit, qui Cathedram Petri (ſuper quam fundata eſt Eccleſia) deſerit, in Eccleſia ſe eſſe confidit?* Et alio in loco appellat, Cornelij, tum Romani Pontificis ſedem, *Petri Cathedram, & Eccleſiam principalem, vnde vnitas Sacerdotalis exorta eſt.* Si trium ſanctiſsimorum Eccleſiæ Doctorum teſtimonia te commouere non poterunt, vt falſam de Romana Eccleſia opinionem relinquas, fruſtrà in aliorum, qui idem planè ſenſerunt, ſententiis adſcribendis laborarem. Obſcura orationis tuæ ἡ ἀφροντιστεία, mihi plus negotij faceſſit, quàm omnia tua argumenta, quæ prorſus inania ſunt, atque ἀθεόλογα.

Pontifex Romanus in Petri cathedra ſedet Hieron de Romani Pont. cathedra iudiciū.

Auguſt. in Pſal. contra partē Donati.

Cyprian. vocat nouatianos ad Petri Cathedram.

Cyprian. lib. de vnitate Eccleſiæ.

Idem lib. 1. epiſt. 3.

Romani Pont. ſedes eſt Cypriano Petri Cathedra, & Eccleſia principalis.

MINISTER. pag. 13.

Quidnam hodie ex eiuſdem illius veritatis regula, iis edicturum Petrum credibile eſt, qui Catholicæ nomen proprio quodam iure ſibi vendicarent?

CATHOLICVS.

Quid ais doctiſsime ἀγράμματε? Animus tuus in patinis erat fortaſsis, dum hæc ſcriberes. Quid enim monſtri tua luculenta oratione nobis parias, non aſſequimur; *Ex eiuſdem illius veritatis regula.* Quam regulam anteà nominaſti? Quorſum cócinna hæc tua pronominum *Eiuſdem illius* copulatio ſpectat nō video. Dum nimis ornatè ſcribere conaris, obſcuritatis inuolucris omnia inuoluis, *Qui Catholicæ*, inquis, *nomen*: Vereor ne tua oratio parum ſit Catholica, Scio apud veteres Eccleſiaſticos ſcriptores, vocem *Catholicæ*, ſic nonnunquam vſurpari, vt ſine omni adiectione, cum Eccleſia Chriſtiana reciprocetur, nominiſq; ſubſtantiui (vt Grāmaticè loquar) naturā induat. Hoc tibi anteà cognitum fuiſſe dices, ſed

Miniſtri oratio obſcura.

Auguſt. de vera Relig. cap. 7.

Vſus vocis *Catholicæ* apud veteres.

nemo

nemo credet te eorum voces vſurpare, quorũ doctrinã non ſequeris.

CAPVT IX.

CATHOLICVS.

RHetores poſtea, quorum differendi morem anteà exagitaſti, admirabili ſanè artificio imitaris.

MINISTER. pag. 13.

Mittimus ea quæ à noſtris hominibus, opportunè in hoc argumento afferri ſolent, Petrúſne fuerit Romæ, ibi ne docuerit, & paſſus ſit, & ſi ita ſit, idcircóne conſequatur Romanæ Eccleſiæ primatum in cæteras Eccleſias deberi, quæ tamen ſi à nobis reponerentur, veſtra eram be ſæpius repetita, id à nobis meritò extorqueret.

CATHOLICVS.

Pergratum puto Symmyſtis tuis feciſſes, ſi hanc tuam venuſtam orationem in extremas terrarum oras miſiſſes. Parũ enim hoc loco opportuna eſt, cùm in Theſibus noſtris, (quas exagitandas ſuſcepiſti) ne verbum vnum de D. Petro legeris. Sed hoc tuis παρέργοις condonamus. Quatuor ſunt de quibus dubitas, an nimirum D. Petrus Romæ fuerit, an Romæ docuerit, an Romæ mortem pro Chriſto obierit, ſeu (vt tu loqueris) *paſſus ſit*, & an propterea ſequatur Eccleſiam Romanam omnium eſſe Eccleſiarum principem. Si nominaſſes veſtros homines qui his de rebus opportunè, tuo iudicio, diſputarunt, magnam apud nos gratiam iniuiſſes. Quòd ſi in Caluini ſententia te conquieſcere dixeris, eius (ſi quis in te pudor ſit) efficiam vt te pudeat. Caluinus quibus poteſt argumentis, D. Petrum Romæ non fuiſſe contendit, ſumma tamen Eccleſiæ Doctorum conſenſione conuictus, ait ſe [a] *non pugnare quin Roma mortuus fuerit*. Hæc eſt Caluiniana Logica, rem apud omnes certam, & teſtatam in dubium vocare. In qua te optimè exercitatum profiteris, cum tua de quatuor illis iam commemoratis capitibus prætermiſſione. Dubitat itaque Caluinus in ſuis Inſtitutionibus an Petrus Romæ mortuus fuerit. At aliis in locis negat Petrum Romæ fuiſſe. [b] *Multi*, inquit, *ex veteribus Romam ænigmaticè Babylonis nomine putarunt notari, hoc commentum Papiſtæ libenter arripiunt, &c.* Cur hoc cõmentum Caluini credibile ſit, diſcipulis ſuis reliquit explicandũ. Catholici verò quin Petrus Romæ & fuerit, & docuerit, & mortuus ſit ibidem nunquam dubitauerunt. Rectè ergò à te prætermiſſa ſunt, quæ à veſtris hominibus in hoc argumento afferri ſolent. Tricæ enim ſunt, & Apinæ: Nos autem cõtra tuæ Sectæ Auctores tibi omnẽ Antiquitatem opponimus. Ac primò, Clementem Romanum Diui Petri diſcipulum, quem nugarum veſtrarum agmina deterrere non poterunt, quin pro veritate contra vos teſtimoniũ dicat, ſic Diuum Petrum loquentem faciens. *Romam cùm veniſſet* Simon Magus, *in Theatrum meridie & in quadã die prodiiſſet, iuſsiſſetque ſuis operis vt me quoque in Theatrũ raperent, promittebat ſe per aërem volaturum.*

Miniſter extra rem agit.

Caluin. non negat Petrũ Romę fuiſſe.

[a] *Lib. 4. inſti. cap. 6. §. 15.*

[b] *In 1. Pet. 5. 13. & in c. 2. ad Gal. 7.*

Caluinus in veteres iniurioſus.

Clemẽs lib. 6. de conſtitut. Apoſt. cap. 9.

Petrus Romæ fuit.

cum verò cunctis, promiſſi huius expectatione ſuſpenſi tenerētur, iamq́, à dæmonibus in altum ſublatus Simon ſublimis per aerem volaret, dicens ſe in cœlum aſcendere, vt inde bona ipſis ſuppeditaret, cūctiq́, qui adſtabant, illum tanquam Deum concelebrarent: Ego manus in cælum pariter cum mente tendens, Deo ſupplicabam, vt illam peſtem per Filium ſuum Dominum noſtrum rumperet, & vires dæmonum (quibus ad fallendum, & perdendum homines, vtebatur) amputaret &c.

Ac ne fortè in vno Clemente omne ſententiæ noſtræ præſidium collocaſſe tibi videamur, non grauabor aliorum Patrum teſtimonia adiicere, vt omnes intelligant opportunè à te prætermiſſa, quæ tui ordinis homines, in ſuis libris nugati ſunt.

Iren. lib. 3. aduerſus hæreſis c. 3.
Eccleſia Romana ab Apoſtolis Petro & Paulo fundata.

Irenæus Eccleſiæ Romanæ originem ad D. Petrum & Paulum reuocat: *Maximam* appellans & *antiquiſſimam & omnibus cognitam, à glorioſiſſimis duobus Apoſtolis, Petro & Paulo Romæ fundatam, & conſtitutam Eccleſiam.* Reſponde D. Irenæo, Miniſter, qui Romanam Eccleſiam contemnis, cúmque ὡς τις ἐϛὶ σου λόγος ἄκυρος erraſſe, conuince, & cùm Romanam Eccleſiam Petrus & Paulus fundarint, ac conſtituerint: nullus eſt dubitationi locus relictus, quin vterque Romæ fuerit.

Irenæus Eccleſiam Romanā prædicat.
Petrus Romæ docuit.
Irenæus lib. 3. cap. 1.

Ac ne vllum in te ſcrupulum reſidere, hac de re patiar, accipe aliud præclarum eiuſdem Doctoris teſtimonium. *Cùm Petrus & Paulus Romæ* (inquit) *euangelizarent & fundarent Eccleſiam.* Explica nobis quid ſit Romæ euangelizare. Reuoca ad ratiocinationem aliquam, Irenæi ſententiam, & conclude Petrum Romæ non fuiſſe, quod ſi feceris, te Caluinianorum coryphæum iudicabo: ſin minus, agnoſce τὸ αὐθαδές σου, & temeritatem, quòd in dubium vocare auſus ſis, rem apud omnes notam, & illuſtribus Antiquitatis teſtimoniis, à multis contra veſtros clamores, iampridem confirmatam. Tertullianus etiam, cùm D. Petrum, & Romæ fuiſſe ſcribit, & pro Chriſto ſanguinem ibidem fudiſſe, luculentam vobis infligit plagam, cuius cicatricem, nulla tēporis longinquitas poterit obducere, dum ſic ſcribit:

Tertul. de præſcript. aduerſus Hæreticos.
Petrus Romæ ſanguinem ſuum profudit.

Si Italiæ adiaces, habes Romam, vnde nobis quoque auctoritas præſtò eſt. Felix Eccleſia cui totam doctrinam Apoſtoli, cum ſanguine ſuo profuderunt vbi Petrus, paſſioni Dominicæ adæquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur, vbi Apoſtolus Ioannes poſteaquam in oleum igneum demerſus, nihil paſſus eſt, in Inſulam relegatur. Vidéſne quàm opportunè Caluiniani tui dubitent an Petrus Romæ fuerit, ibidem docuerit, & mortuus ſit, cùm Tertullianus ſcribat Apoſtolos Petrum & Paulum, Eccleſiæ Romanæ, totam ſuam doctrinam cum ſanguine ſuo profudiſſe? Effice oro cū tua Logica, vt qui ſanguinē profundit, nihil patiatur, & à veſtro mendacio, ſtare Tertullianū non inficiabimur.

Cyprian. lib. 1. epiſt. 3.
Qui ex Africa Romam nauigabant, ad Petri cathedram ibant.

D. Cypr. vt ſuſpicor, nō repugnabis, cuius teſtimoniis, (vt ſuo loco videbimus) contra nos abuteris. Sic igitur ille: *Poſt iſta adhuc inſuper Pſeudoepiſcopo ſibi ab hæreticis cōſtituto, nauigare audent, & ad Petri Cathedram, atque Eccleſiam principalem, vnde vnitas Sacerdotalis*

dotalis exorta eſt, à Schiſmaticis & profanis litteras ferre, nec cogitare eos eſſe Romanos, quorum fides, Apoſtolo prædicante laudata eſt, ad quos perfidia habere non poſsit acceſſum. Si Petri Cathedra, Romæ eſt, fuit ergo aliquando Romę Petrus. Expecto à te ſingularem aliquam verborum D. Cypriani interpretationé. Nam qua ratione argumentationem meam enerues non video, niſi fortè cum Rabbinis vocis (cathedræ) ambiguitatem nobis obiicias. Quem hiſtoricum Euſebio Cæſarienſi oppones, qui D. Petrum, & Romæ fuiſſe, & ibidem in crucem actum, tanquam rem notiſsimam poſteritati his verbis prodidit, *Sub ipſo Claudij imperio, Dei prouidentia fortem, ac præpotentem, & reliquorum omnium Apoſtolorum, propter virtutis amplitudinem facilè principem, Petrum, Romam verſus ad Simonem Magum: delendum quaſi manu deduxit.* Alio item in loco, *Paulum Romæ Nerone regnante ſecuri percuſſum, & Petrum etiam ſuffixum cruci hiſtoriarum monumentis proditum eſt. Quinetiam inſignis, ac teſtata Petri & Pauli inſcriptio, quæ in cœmiteriis Romæ, ad hoc vſque tempus manet, huius rei geſtæ fidem facit.* Tu veterum monumenta, inſignéſque, ac teſtatas Apoſtolorum ἐπιγραφὰς, planè contemnis Miniſter, vt cum Caluino tuo rem, quæ ambiguitatem nullã habet, in dubium voces: Ac tandem, ſi dubitationibus veſtris certum non præſcripſeritis modum, an Roma ſit Roma dubitabitis. Audebiſne barbariem tuam, cum Chriſtiani Ciceronis eloquentia conferre? Reprehende doctiſsime Pyrrhonie, Lactanrij diſertam orationem qua Petrum Romæ & docuiſſe, & à Nerone interemptum fuiſſe non obſcurè ita commemorat, *Chriſtus decedens, aperuit Diſcipulis ſuis futura omnia, quæ Petrus, & Paulus Romæ prædicauerunt, & ea prædicatio in memoriam ſcripta permanſit:* & paucis interiectis: *Cùm eos Nero interemiſſet, Iudæorum nomen, & gentem Veſpaſianus extinxit, fecitque omnia quæ illi futura prædixerant.* Lactantio ætate quidem inferior, at doctrinarum varia eruditione, & vitæ ſanctimonia longè ſuperior Diuus Hieronymus, teſtimonio ſuo τὴν ἐποχὴν veſtram omnem diſpellit, cùm Catholicorum ſententiam ad hunc modum confirmat. *Simon Petrus Princeps Apoſtolorum poſt Epiſcopatum Antiochenſis Eccleſiæ ad expugnandum Simonem Magum, Romam pergit. Ibique vigintiquinque annis Cathedram Sacerdotalem tenuit, vſque ad vltimum, hoc eſt, decimum quartum Neronis annum, à quo & affixus cruci martyrio coronatus eſt, capite ad terram verſo, & in ſublime pedibus eleuato, aſſerens ſe indignum, quòd ſic crucifigeretur vt Dominus ſuus.* D. Ambroſius etiam, qui veſanam Arianorum rabiem ſæpius fuit expertus, cùm Eccleſiam Dei prouidentia regi, & gubernari, probaret illuſtri, & Mediolanenſibus notiſsimo D. Petri facto in oratione publica (quam ad eos habuit de conſtantia retinenda) omnem dubitandi anſam vobis præcidit. *Petrus*, inquiens, *victo Simone cùm præcepta Dei populo ſeminaret, doceret*

Euſeb. Cæſ. lib. 2. hiſtor. Eccleſ. c. 14.

Ibidem c. 24.

Lactant. de vera Sapientia li. 4. c. 21.

Nero Petrũ & Paulũ interemit.

Hieron. in Catalogo ſcript. eccleſiaſtic.

Petrus Romam iuit vt Simonẽ Magum expugnaret.

D. Petrus inuerſo capite cruci affixus eſt Romæ.

Idem refert Hegeſipp. lib. 3. hiſtor. c. 2.

Ambroſ. li. 5. epiſtol. Orat. in Auxentiũ.

caſtimoniam, excitauit animos Gentilium, quibus eum quærentibus Chriſtianæ animæ deprecatæ ſunt, vt paulisper cederet: & quamuis eſſet cupidus paſsionis, tamen contemplatione populi precantis inflexus eſt. Rogabatur enim, vt ad inſtituendum & confirmandum populum ſe reſeruaret. Quid multa? nocte muro egredi cœpit, & videns ſibi in porta Chriſtum occurrere, Vrbémque ingredi, ait, Domine quo vadis? Reſpondit Chriſtus, Venio Romam iterum crucifigi. Intellexit Petrus ad ſuam crucem, diuinum pertinere reſponſum: Chriſtus enim non poterat iterum crucifigi, qui carnem paſsione ſuſceptæ mortis exuerat. Quod enim mortuus eſt, peccato mortuus eſt ſemel, quod autem viuit, viuit Deo. Intellexit ergo Petrus, quòd iterum Chriſtus crucifigendus eſſet in ſeruulo, itaque ſponte remeauit, interrogantibus Chriſtianis, reſponſum reddidit, ſtatimq́ correptus, per crucem ſuam honorificauit dominum Ieſum. Hanc ipſam hiſtoriam luculenter, vt vides, explicatam à D. Ambroſio, narrat & grauiſsimus auctor Hegeſippus. Quò te vertes, vt de re certiſsima, meritò te dubitaſſe nobis probes? Si nullum haberemus Antiquitatis teſtimonium litteris mandatum, Romani populi conſenſus, ac monumenta Antiquitatis quæ Romæ vel nunc viſuntur, D. Petrum & Romæ fuiſſe, & Chriſtianorum conſilio, dum in fugam ſe daret, à Chriſto Domino vt rediret monitum, ac tandem in crucem actum, mortem obiiſſe, contra veſtram ἀπιςίαν & proteruitatẽ abundè nobis probarent. Latet vos fortè nouos homines, quod Donatiſtis hoſtibus Eccleſiæ Romanæ, probè cognitum & perſpectum fuiſſe ex Optato Mileuitano cognoſcimus, dum eorum patronum graui hac oratione alloquitur. *Negare non potes, ſcire te in vrbe Roma, Petro primo, Cathedram Epiſcopalem eſſe collatam, in qua ſederit omnium Apoſtolorum caput Petrus.* Extrema tua impudentia, me longiorem facit quàm volebam: Crambem nō es auſus denuò coquere, ne tibi exedenda eſſet: At ab aliis coctam in guttur tuum ingeram, vt eius ſuauitatem velis nolis degustes. Orationis D. Chryſoſtomi feſtiuitatem aures tuæ (modo planè ſtupidus non ſis) refugere non poterunt. *Piſcator,* inquit, *Petrus, quoniam virtutem eſt perſecutus, & ciuitatem maximè regiam occupauit, etiam poſt mortem reſplendet ſole clarius.* Gebennenſem ciuitatem, quam vos veſtræ ſectæ Regiam feciſtis, à D. Chryſoſtomo, hoc loco intelligi, logico aliquo argumento nobis perſuade. Extant præterea duæ D. Chryſoſt. orationes Græcæ Geneuæ nuper excuſæ, Bibliopolæ Lugdunenſis ſumptibus, in quarum priore, quæ D D. Petri & Pauli laudationem continet, hæc ita leguntur: κοιμῶνται δὲ (πέτρος καὶ παῦλος δηλονότι) ἐν τῇ μεγαλοπόλει ῥώμῃ τῇ ἀρχαίᾳ μηνὶ ἰουνίῳ εἰκάδι ἐννάτῃ, ἐπὶ νέρωνος τοῦ ἀνομωτάτου βασιλέων ἀναιρεθέντες. In poſteriore verò, quæ duodecim Apoſtolorum encomium cōtinet, hæc referūtur, πέτρος ἐντεῦθεν μαθητεύει τὴν ῥώμην, παῦλος ἐκεῖθεν εὐαγγελίζεται κόσμον. hæc Chryſoſtomus, quæ Latina non faciam, vt tu qui Græcæ linguæ

Chriſtus occurrit Petro ad vrbis Romæ portam.

Hegeſipp. lib. 3. hiſt. cap. 2.

Optat. Mileuit. lib. 2. de Schiſmate Donatiſtarũ.

Chryſoſt. in Pſal. 48.

cæ linguæ cognitionem tibi arrogas, Symmiſtis tuis ἀναλφαβητοῖς οὖσιν, ea poſsis rogatus exponere. D. Auguſtinus, acumen veſtrum non reformidabit, qui ſæpius de infeſtiſsimis Hæreticis triumphauit. Perpende ergo, ſi quid in ipſius oratione cum veſtra ſententia repugnans inueneris. *Iouem ſe credi volebat* (Simon Magus) *Mineruam verò, meretricem quandam, Selenem, quam ſibi ſociam ſcelerum fecerat, imagineſque & ſuam & eiuſdem meretricis diſcipulis ſuis prebebat adorandas, quas & Romæ tanquam Deorũ ſimulachra, auctoritate publica conſtituerat. In qua vrbe beatus Apoſtolus Petrus, eum vera omnipotentis Dei virtute extinxit.* D. Auguſtini teſtimonio, D. Petrus Romæ diuina virtute, Simonem Magum extinxit, Caluini tamen patrono, prætermittenda erant, quæ à Caluinianis in hoc argumento opportunè afferri ſolent. Quæ ſequuntur à D. Auguſtino tibi dicta exiſtima. *Puto tibi eam partem orbis ſufficere debere, in qua primum Apoſtolorum ſuorum voluit Dominus glorioſiſsimo martyrio coronare, cui Eccleſiæ præſidentem beatum Innocentium, ſi audire voluiſſes, iam tunc periculoſam iuuentutem tuam Pelagianis laqueis exuiſſes.* Caluinianis laqueis adeò conſtrictus videris, Miniſter, vt neque D. Auguſtini, neque alterius cuiuſpiam præſidio, iis eximi te poſſe exiſtimem. Patere tamen, vt cum D. Auguſtino te paucis interrogem. *Cathedra tibi quid fecit Eccleſiæ Romanæ, in qua Petrus ſedit, & in qua hodie Anaſtaſius ſedet?* Tibi certò ſcio vehementer diſplicuiſſe quòd Caluinũ Eccleſia Romana in Hæreticorũ numerũ adſcripſerit: At ſi ſapis, Caluinianos errores, quibus imbutus es (fortaſsis, antequàm per ætatem, verum à falſo poſſes diſtinguere) libenti animo reiicies: ac ad Eccleſiam Catholicam (extra quam nulla eſt ſalus) te primo quoque tempore adiunges: Quod vt facias, vel hoc, te maximè mouere debet, quòd Caluinianæ doctrinæ, tam infirma videas eſſe fundamenta, vt leuiſsima ratione conuellantur. Si verò Caluinum obſtinato animo defendere perſeueraueris, Chriſtianæ Religionis capitalem hoſtem, Oroſij grauiſsimi & antiquiſſimi hiſtorici teſtimonio, te eſſe conuincam; qui neminem, ſuæ memoriæ Ethnicorum inueniri exiſtimauit, qui ciuile bellum à *Furio Camillo Scriboniano* excitatum, propter aduentum D. Petri in Vrbem, naſcentémque Romanam Eccleſiam, fuiſſe extinctum inficiaretur. Cuius hæc verba ſunt, *Exordio, regni eius* (Claudij) *Petrus Apoſtolus Domini noſtri Ieſu Chriſti Romam venit, & ſalutarem cunctis credentibus fidem, fideli verbo docuit, potentiſsimiſq; virtutibus approbauit, atque exin Chriſtiani, Romæ eſſe cœperunt:* & paulò pòſt: *Triſtius ac pernicioſius vrbi Romæ nihil vnquam fuiſſe, quàm bella ciuilia ſatis notum eſt. Itaque propter aduentum Apoſtoli Petri, & tenera Chriſtianorum germina, vix dum pauca ad ſancta fidei profeſsionem erumpentia, hanc exorientem tyrannidem, & conſurgens iſtud ciuile bellum neget quiſquam diuinitus eſſe compreſſum, qui præ-*

Auguſt. lib. de hæreſibus ad quod vult Deũ hæreſi. 1. Idem fert habet D. Ireneus lib. 1. aduerſ. hæreſ. cap. 20.

D. Petrus Romæ extinxit Simonē Magum.

Auguſt. Contra Iulianum Pelagianum lib. 1. c. 2.

Auguſt. Contra litteras Petiliani lib. 2. cap. 51.

Vt Auguſt. tempore Anaſtaſius, ſic hodie Greg. XIII. in cathedra Petri ſedet.

Caluinianæ doctrinæ fundamenta infirma.

Oroſius lib. 7. hiſtor.

Quo tẽpore auctore Oroſio D. Petrus Romam venit.

Ciuile bellũ propter aduentum D. Petri in vrbem compreſſum.

teritis temporibus de compreſsione bellorum ciuilium ſimile probans exemplum. Noli quæſo, dum infenſo nimis animo Eccleſiã Romanã inſectaris, honorem Deo, pro ſummo in Romanam Rempublicam beneficio, debitum detrahere, ne Ethnicis, qui à Chriſtiano nomine abhorrebant, mentiendi licentia ſuperior inueniaris. Tu fortaſsis non contentus, tam multis grauiſsimorum virorum teſtimoniis, ad ſcriptum Dei Verbum nos vocabis; ex quo vt aliqua certa ratio eruatur, qua D. Petri in Vrbem aduentus confirmari poſsit, te in primis cupere dices: Tibi morem geram, & Verbi ſcripti teſtimonio, cum aliis Catholicis, qui ante me feliciter in eodem ſunt argumento verſati, Catholicam ſententiã confirmare conabor. Si ipſum D. Petrum controuerſiæ fecero iudicem, non grauatè, vt ſuſpicor, ipſius ſententiæ aſſentieris: Et quamuis ſciam, te inſignem eſſe artificem corrumpendi aliorum ſententias, orationis tamen, qua vtitur Apoſtolus, ea eſt perſpicuitas, vt tu Caluini diſcipulus, quin in Symmyſtarum tuorum offenſionem incurras (qui ex hoc D. Petri teſtimonio Romanam vrbem, eſſe Babylonem contendunt) eam peruertere nequeas. *Salutat vos* (ait [a] D. Petrus) *Eccleſia quæ eſt in Babylone collecta, & Marcus filius meus.* Si Babylonis nomine Romanam vrbem hoc loco intelligi negaueris, conuince Verbo ſcripto ex alia Babylone, D. Petrum hanc Epiſtolam ſcripſiſſe. Certè Papias Hieropolitanus Epiſcopus, Euſebius, & D. Hieronymus Romę eam ſcriptam eſſe, Babylonisque nomine Romam ſignificari cõtendunt. Probat etiam Franciſcus Turrianus noſter eiuſdem Verbi teſtimonio contra Sadeelem, D. Petrum Romæ fuiſſe. Conſtat enim tum ex Epiſtola ad Romanos, [b] tum ex Actis [c] Apoſtolorum in Vrbe, antè multos, Chriſto nomina dediſſe, quàm D. Paulus ad eam vinctus mitteretur: quos D. Petri ſtudio, & labore, veritatis lucem aſpexiſſe nemo inficiabitur, niſi qui ab alio eo antiquiore, Eccleſiam Romanam fundatam probet. Ex his, facilè quiuis perſpiciet, quàm opportunè quæ à veſtris hominibus de hoc argumento afferri ſolent, ſilentio prætereris: Sunt enim (vt aliàs dictum eſt) nugæ planè aniles. Caluini argumentationes vna negatione nituntur, quia Apoſtolus Paulus, non nominat in ſuis Epiſtolis D. Petrum: & D. Lucas in Actis ipſius mentionem non facit, propterea eum Romæ nunquam fuiſſe concludit. Si quis noſtrum tam bellè ratiocinaretur, eum ex Philoſophorum Scholis meritò explodendum indicaretis. Quamuis enim & Romę fuerit D. Petrus, atque ibidẽ in crucem actus, non tamẽ intra Vrbis mœnia ſic ſe continebat, vt in alias terrarum oras nunquam excurreret. Mirari ergo non debuit Caluinus, ſi Apoſtolus in Epiſtolis ad Romanos, Philippenſes, & Timotheum, illum non nominarit. D. Lucas verò, non omnia eſt litteris perſecutus, quæ vel D. Paulus perfecit: nam concertationem quam cum D. Petro ſe habuiſſe ipſe Apoſtolus profitetur, nuſquam in Apoſtolorum

D. Petrum Romę fuiſſe verbo Dei ſcripto probatur.

[a] 1. Pet. 5. 13.

Romam Babylonis nomine Petrus intelligit.

Vide Euſebiũ lib. 2. hiſt. Eccleſiaſt. c. 4. D. Hieron. in catalogo, & Oecumen. in Comen. in epiſt. D. Petr.

[b] *Rom. cap. 1.*

[c] *Act. cap. 28.*

D. Petrus Eccleſiæ Romanæ fundamenta iecit.

Caluini argumenta negatione nituntur.

Galat. 2. 11. 12. &c.

Apoſtolorum Actis deſcriptam inuenies. Atque hæc de tribus dubitationum tuarum capitibus paucis dicta ſint. Quartum etiam caput prudéter omiſiſti, nā quamuis tria priora cóceſſeris, nemo eſt noſtrū, qui indè cócludet, *Romanæ Eccleſiæ, in cæteras Eccleſias primatū deberi.* Non enim eſt hæc noſtra ratiocinatio, Petrus Romæ fuit, Romæ docuit, & Romæ mortem pro Chriſto obiit; Ergo Romana Eccleſia, in cæteras Eccleſias principatum habet: Verùm ad hunc modum, ratiocinationem noſtram inſtituimus: Chriſtus Dominus in Euangelio Petro dixit, *Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum*, & quod promiſit ſe facturum, poſteà præſtitit, cùm ei paſcendas ſuas oues tradidit, dicés, [b] *Paſce oues meas*, Ergo fuit omnium Chriſtianorum princeps à Domino cónſtitutùs: Quare qui in Cathedra Petro ſuccedunt, omnium Chriſtianorum principes, ex inſtitutione diuina fiunt. Tu quidem negas ſuper Petrum ædificatam eſſe Eccleſiam, quàm rectè poſtea intelliges. Vt tecum progrediar omnem ſcribendi ordinem cogor peruertere.

Matth. 16. 18. 19.
Romanæ Eccleſiæ in cæteras principatus quo modo ex Euangelio có probetur.
[b] *Ioan. 21. 18.*

CAPVT X.

MINISTER. pag. 13.

Hoc dicimus, etiam ſi hodie Petrus Romæ doceret, Romanaq́; Eccleſia primæuis illis, augustiſque dotibus, quibus olim floruit, etiamnum floreret, ei tamen in cæteras Eccleſias dominatum nullo modo deberi, & minus quidem Catholicæ Eccleſiæ nomen per ſe, & primò ei conuenire, vt ex ea poſtea omnes Eccleſiæ, nomen precario ſortirentur.

CATHOLICVS.

Semper ad odioſum illum tuum dominatum confugis, ac Ariſtotelis libros ὑςερῶν ἀναλυτικῶν diſcipulis tuis interpretari videris, cùm Logicis illis eloquentiæ floſculis, *per ſe & primò*, orationem tuam per ſe ſatis incultam, ita diligenter ornaueris. Qua ratione Eccleſia Romana ſit Catholica, & contrà, Catholica Eccleſia vocis Romanæ adiectione, Hæreticorum conuenticula omnibus prodat, ſuprà à nobis eſt abundè explicatum. Ab argumentis deinde ad conuitia orationem tuam deflectis.

Elegantiæ floſculi.

MINISTER. pag. 14.

Atqui & Romanam Eccleſiam maximis næuis laborare, ne ipſe quidem Gregorius Pontifex Romanus negat quippe quæ poſt Bernardi tempus (qui illius morbos Eugenio etiam Pontifici, tam luculenter repræſentauit) melior aut emendatior, haudquaquam euaſerit.

Ex Calvino lib. 4. inſtit. c. 5. §. 12.

CATHOLICVS.

Tuum erat Miniſter, hos maximos næuos oſtendere: aut certè D. Gregorij librum, vt certi aliquid tibi reſpondere poſſemus, proferre. Quòd ſi per næuos, doctrinæ corruptionem intelligis, te pro inſigni calumniatore habebimus, quoad Gregorij teſtimonio, Eccle-

ſiam Romanam, Chriſtianæ doctrinæ integritatem, cum errorũ prauitate commutaſſe, probaueris. Si verò corruptos hominum mores nobis obiicis, Non inficiamur, multos in Chriſti Eccleſia eſſe vitiis deditos, quos tamen ſi cum Hæreſum veſtrarum architectis cõferas, facilè intelliges vos (vt cũ Chriſto loquar) διϋλίζειν τὸν κώνωπα, τὸν δὲ κάμηλον καταπίνειν. Atque ne odio in vos permotus eſſe videar, nihil amplius de vitæ veſtræ integritate dicam, ſed ad vnum Caluinum Sectæ veſtræ parentem amandabo, vt ab eo cognoſcatis quid de veſtris moribus ſentiendum ſit. Lege itaque eius Commentaria in caput 11.1. ad Corinth. §. 30. Concionem 30. in epiſt. ad Epheſ. & Concio. 10 in eandem, vbi ſic habet. *Il eſt certain qu'en la Papauté l'on ne verra pas de monſtres ſi horribles comme on en voit là où l'Euangile ſe preſche.* Optarē vt ſtylum tuum emendares, qui Romanæ Eccleſiæ næuos tam appoſitè nobis obiicis, vt D. Gregorij tempora cum D. Bernardi ætate deſultoria tua temporum notatione compingas. Si fidem D. Bernardo haberes, non tam petulanter inueheteris in Eccleſiam Romanam, cuius Pontifices ipſe ſemper obſeruauit, & coluit.

Matt. 23.24.

Caluinus diſcipulos ſuos horribilia eſſe mõſtra teſtatur.

MINISTER. pag. 14.

Inſulſa Miniſtri interrogatio.

Quid igitur? Si Romana Eccleſia à Catholica Eccleſia communione ſeſe ſeiunxerit, num Catholicæ Eccleſiæ nomen iure retinebit?

CATHOLICVS.

Ego viciſsim à te quæro, ſi cælum ruat, num Gebennenſium ὀλιγαρχίαν vſpiam cohærere dices? Videris Bœotio quodam craſsior, cùm tam ignauam interrogationem nobis irridendam ſcripto commiſeris. Tuum erat antè probare Eccleſiam Romanam ſe à Catholicæ Eccleſiæ communione ſeiunxiſſe, quàm venuſta tua interrogatione velle nos premere.

MINISTER. pag. 14.

E latebris igitur exeat veſter ille æquiuocationis, id eſt ὁμωνυμίας anguis, Ieſuita, quem ſub Chriſtiana Eccleſia nomine, & velo obtegebatis.

CATHOLICVS.

Næ tu magnus es ὀφιοῦχος, qui tam ſagaciter anguium rimari latebras didiciſti: tuámque laudo prudentiam, qui cùm rem tibi eſſe cũ iis ſcires, qui (vt alio loco innuis) nouas Athenas huc inuexerunt, vocem barbaram Græca exponere voluiſti. Sed vide quæſo, ne tu ipſe διὰ τὴν ὁμωνυμίαν lapſus pro æquiuocationis angue (vt tu ais) τὸν ὄφιν φεύγοντα ἐπὶ τὸν δράκοντα, vt ſcribit Propheta καὶ τὸν ὄφιν σκολιὸν deprehenderis. Falſum enim eſt in noſtra de Eccleſia Theſi, anguem æquiuocationis latere. Tu porro ſcis quis ille de quo Chriſtus dicit ψεύστης ἐστὶ, καὶ πατὴρ αὐτοῦ.

Iſa. 27.1.

Ioan. 8.44.

MINISTER. pag. 14.

Hoc diſertè profitemur, nos Eccleſiæ nomine Catholicam Romanam illam

illam Eccleſiam,qua ſub veſtra definitione intelligatur, haudquaquam intelligere.

CATHOLICVS.

Anguis tuus te Lectori imponere docuit,cùm nobis definitioné, à te confectã impudétet nimis tribuas.Si me mentiri ſuſpicaris,profer ex noſtris Theſibus verba,quibus Eccleſiæ definitioné illam tuã ſumus complexi. Fac oro,vt huius orationis tuæ,*qua ſub veſtra definitione intelligitur,* ſuauitatem deguſtemus,ac perfice,vt quod ſub definitione latere exiſtimas,ſuprà eam, vt ab omnibus poſsit conſpici,emineat. Miniſter commẽtum ſuum aliis attribuit.

MINISTER. pag.14.

Ac præter quidem Petri cæterorumq́, Apoſtolorum doctrinam,veterisq́, adeò & Catholicæ Eccleſiæ conſenſum, id dici diſertæ omnium voces teſtantur,è quibus hæc pauca liceat delibare.

CATHOLICVS.

Quæ ſunt hæ voces omnium, quas tu cõminiſceris? Refuta quæ adduximus pro noſtra ſententia, Antiquitatis teſtimonia, & tum diſertas tuas voces excutiemus; & D.Petrum redarguis,qui Romæ ſe ſcripſiſſe teſtatus eſt,vt Caluinum,vel ad ſpeciem ab extremæ vanitatis nota vindices. D Petrus Romæ ſcripſit.

CAPVT XI.

EX Cypriano tres delibaſti, aut potius delumbaſti ſententias, quarum prima eſt: Miniſter delumbat.ſententias Cypriani.

MINISTER. pag. 14.

Cyprianus lib.1.epiſtola 8. Deus vnus eſt, & Chriſtus vnus eſt, & Eccleſia vna eſt, & Cathedra vna, ſuper Petram Domini voce fundata, Quiſquis alibi collegerit,ſpargit.Adulterium eſt,impium eſt,ſacrilegum eſt quodcunque furore humano inſtituitur,vt diſpoſitio diuina violetur.

CATHOLICVS.

Aſtutè reticuiſti illa D.Cypriani verba. *Aliud altare conſtitui, aut ſacerdotium nouum fieri præter vnum altare,& vnum ſacerdotiũ non poteſt, quiſquis alibi, &c.*Dices hæc verba à te prætermiſſa, ad ſuſceptam diſputationem non pertinere. Tu planè nihil diſputas, ſed decurtatis Patrum ſententiis, librum tuum ματεύεις. Quid in hac D. Cypriani oratione reperiſti,quod cum Theſibus noſtris pugnet,aut Romanæ Eccleſiæ principatum euertat? *Eccleſia vna eſt, & Cathedra eſt vna ſuper petram Domini voce fundata.* Conclude Eccleſiam Romanam non eſſe omnium Eccleſiarum principem. De Petra verò ſuper quam Eccleſia fundata eſt, paulò poſt videbimus. Altaris & Sacerdotij nomina,Caluiniana Secta ferre non poteſt, ac propterea in D.Cypriani ſententia,Homo parùm in diſputando vafer,quæ à me nunc repoſita ſunt ſilentio prætériiſti. Ex Caluino Callidè Miniſter quæ ſibi aduerſantur reticet.

Caluinus lib. 4. inſtit. cap. 6. §. 17.

poſtea Cypriani ſententiam es mutuatus, quam tu in duas partitus es.

MINISTER. pag. 14.

Idem Epiſcopatus vnus eſt, cuius à ſingulis in ſolidum pars tenetur. Idem tractà. 3. de ſimpl. præl. Eccleſia vna eſt, quæ in multitudinem latius incremento fœcunditatis extenditur, quomodò multi radij ſunt, & lumen vnum, & rami arboris multi, robur autem vnum, radice tenaci fundatum; & quomodo de fonte vno, riui plurimi defluunt, & numeroſitas licet diffuſa eſſe videatur, exundantis copiæ largitate, vnitas tamen ſeruatur in origine, ſic Eccleſia Domini luce perfuſa, per totum orbem radios ſuos porrigit: vnum tamen eſt quod vtique diffunditur, neque vnitas corporis ſeparatur.

CATHOLICVS.

Cypriani librum, ex quo priorem deſcripſiſti ſententiæ partem, cur non nominaſti? Fallere nos fortaſſe voluiſti: Sed ne tui fallantur, quæ in Cypriani oratione à te neglecta ſunt, reponemus. *Vnitas tamen ſeruatur in origine: auelle radium Solis à corpore, diuiſionem lucis vnitas non capit, ab arbore frange ramum, fractus germinare non poterit: à fonte præcide riuum, præciſus areſcet: Sic & Eccleſia Domini luce perfuſa, per orbem totum radios ſuos porrigit. Vnũ tamen lumen eſt quod vbique diffunditur, nec vnitas corporis ſeparatur, ramos ſuos in vniuerſam terram copia vbertatis extendit: profluentes largiter riuos latius expandit, vnum tamen caput eſt, & origo vna, & vna mater fœcunditatis, ſucceſsibus copioſa.* Quàm ſis in Logicis ſubtilitatibus obtuſus, qui ſcripta tua legit, fugere poteſt neminem. Nudas enim Auctorum ſententias deſcribens, quid ex iis concludere velis, nobis diuinandum relinquis. Aliter Caluinus tuus, qui ex D. Cypriani ſententia, argutè ſuo indicio, ad hunc modum ratiocinatur: *Vides vt Chriſti vnius, Epiſcopatum vniuerſalem faciat, qui totam ſub ſe Eccleſiam capiat, illius partes in ſolidum ab omnibus teneri dicat, qui ſub hoc capite Epiſcopatu funguntur, vbi primatus Sedis Romanæ, ſi penes Chriſtum ſolum integer reſidet Epiſcopatus, à ſingulis pars eius in ſolidum tenetur?* Diſce, ô bone Euanthe, à tuo Protagora argumentari, id eſt, propoſita veritate, quàm longiſsimè aberrare. Quod hoc loco D. Cyprianus dicat penes Chriſtum ſolum integrum reſidere Epiſcopatum, nunquam probabit Caluinus; nomine vnius Epiſcopatus Eccleſiam intelligi, cui vnũ Epiſcopum, Chriſti Domini in terris Vicarium præſidere vult; huius vnius Epiſcopatus, à ſingulis Epiſcopis, in ſolidum partem teneri ait, quia ſinguli Epiſcopi, de Chriſtianis ſuæ curæ commiſsis, Domino ſunt rationem redditurí, vt ipſe alio loco ſe explicat. *Et ſingulis Paſtoribus portio gregis ſit aſcripta, quam regat vnuſquiſque & gubernet, rationem ſui actus Domino redditurus.* Nomine verò Capitis, Cyprianum non intellexiſſe Chriſtum Dominũ, ipſemet ibidem.

Hoc vnum caput Eccleſiæ eſt Pontifex Romanus.

Caluin. lib. 4. inſtit. cap. 6. §. 17.

Cyprianus lib. 1. epiſt. 3.

ibidem teſtatur:explicans enim cauſam, vnde hæreſes, & ſchiſmata
oriantur: *Hoc*, inquit, *eo ſit fratres dilectiſsimi, dum ad veritatis
originem non reditur, nec caput quæritur, Magiſtri cæleſtis doctrina
ſeruatur, quæ ſi quis conſideret, & examinet tractatu longo, atque ar-
gumentis opus non eſt: probatio eſt ad fidem facilis compendio veri-
tatis, loquitur Dominus ad Petrum, Ego tibi dico*, inquit, *quia tu es* Matth.16.
Petrus, & ſuper iſtam petram ædificabo Eccleſiam meam, & portæ in- 18.19.
*ferorum non vincent eam, tibi dabo claues regni cælorum, & quæ liga-
ueris ſuper terram, erunt ligata & in cælis, & quæcunque ſolueris
ſuper terram, erunt ſoluta & in cælis. Et eidem poſt reſurrectionem*
dicit, *Paſce oues meas, & quamuis Apoſtolis omnibus poſt reſur-* Ioan.21.17.
ctionem ſuam, parem poteſtatem tribuat, & dicat: Sicut miſit me Ioan.20. 21.
*Pater, & ego mitto vos, accipite Spiritum ſanctum. Si cui remiſeritis
peccata remittuntur illi, ſi cui tenueritis, tenebuntur, tamen vt vnita-
tem manifeſtaret, vnitatis eiuſdem originem ab vno incipientem ſua
auctoritate diſpoſuit. Hoc erant vtique & cæteri Apoſtoli, quod fuit
Petrus, pari conſortio præditi, & honoris & poteſtatis, ſed exordium
ab vnitate proficiſcitur, & primatus Petro datur, vt vna Eccleſia
Chriſti, & Cathedra vna monſtretur.* Si diligenter Caluinus verbo-
rum omnium ſententiæ D. Cypriani pondera examinaſſet, vnitatē
Eccleſiæ ab vnitate Epiſcopatus Petri pendere intellexiſſet, quāuis Petrus quo-
parem cum cæteris Apoſtolis, à Domino accepiſſe Petrum remit- modo aliis
tendi peccata poteſtatem dicat, omnibus tamen eum antepōnit, Apoſtolis ſu
cùm *exordium ab vnitate proficiſci* ſcribit, *vt Eccleſia vna mon-* petior ex D
ſtretur. Si D. Cyprianus, vt nugatur Caluinus, de Chriſto Domi- Cypriano.
no, & non de D. Petro loquatur, explicet mihi illa Cypriani ver-
ba, *vt vnitatem manifeſtaret, vnitatis eiuſdem originem ab vno inci-
pientem ſua auctoritate diſpoſuit.* Dicat quid ſit Chriſtum Dominū
ſua auctoritate diſpoſuiſſe, vt vnitatis origo, ab vno principium ca
piat. Quòd verò ait Cyprianus, *Hoc erant vtique & cæteri Apo-
ſtoli, quod fuit Petrus, pari conſortio præditi, & honoris & poteſtatis.*
Intelligendum eſt ante inſtitutum à Domino Eccleſiæ principatū;
omnes enim erant Apoſtoli: at vbi à Domino creatus fuit D. Pe-
trus Eccleſiæ vniuerſæ princeps, & paſtor, fieri non potuit, vt cæ-
teri Apoſtoli eſſent D. Petro omni honore & poteſtate pares. Ex-
plica & tu mihi, quomodo *primatus*, auctore Cypriano, fuerit Pe-
tro datus, ſi Petrus Chriſtianorum omnium princeps non fuit.
Miror autem non tuam (cùm Theologiam primis digitis, vt aiunt,
non attigeris) ſed Caluini ſtupiditatem, quòd hunc Cypriani locum
quo grauiſsimi Eccleſiæ propugnatores contra Lutheranos ſunt vſi, *Roffenſis cō-*
nobis audacter nimis obiiciat. Non eſt cur ei credamus, cùm ipſe *tra aſſert.*
Cyprianus identidem de Romanæ Eccleſiæ, Pontificiſque pri- *Luth. art. 25.*
matu, multa & honorificè, & grauiter prædicet. Putaſne eum
Eccleſiam Romanam (quam Catholicæ matricem, ac radicem ap-
pellat)

pellat)in ordinẽ redegiſſe? *Nos* (inquit) *ſingulis nauigantibus ne cum ſcandalo vllo nauigarent rationem reddidiſſe nos ſcimus , & hortatos eſſe, vt Eccleſia Catholicæ matricem , & radicem agnoſcerent ac tenerent.* Quid ad ea reſpondebis, Miniſter , quæ paucis interiectis idem ſubiicit, Cornelium Romanum Pontificem alloquens, *Vt te vniuerſi collegæ noſtri & communicationem tuam, id eſt Catholicæ Eccleſiæ vnitatem pariter & charitatem probarent firmiter, ac tenerent.* Perinde Cypriano eſt communicationem Cornelij Romani Pontificis, & Catholicæ Eccleſiæ vnitatem tenere. Num vides hæc omnia optimè cum iis cõgruere, quæ de origine vnitatis Eccleſiæ aliàs idem Auctor ſcripſit, vt eùm Romanam Eccleſiam, appellat *Petri Cathedram , atque Eccleſiam principalem vnde vnitas ſacerdotalis exorta eſt?* Atque vt Caluinum, qui ſolum Chriſtum Eccleſiæ Catholicæ à Cypriano Epiſcopum appellari fingit, apertè falli conuincam : audi quid planè, & perſpicuè hac de re idem Martyr ſentiat , cùm confeſsionem eorum qui à ſchiſmate ad Eccleſiam redierunt, his verbis poſteritati tradiderit, & comprobarit. *Nos*(inquiunt) *Cornelium Epiſcopum ſanctiſsimæ Catholicæ Eccleſiæ electum à Deo omnipotente, & Chriſto Domino noſtro ſcimus, nos errorem noſtrum confitemur , circumuenti ſumus, perfidia loquacitate factioſa amentes, videbamur quaſi quandam communicationem cum Schiſmatico homine habuiſſe , ſyncera tamen mens noſtra ſemper in Eccleſia fuit: nec ignoramus. vnum Deum eſſe, & vnum Chriſtum eſſe Dominum, quem confeſsi ſumus, vnum Spiritũ ſanctum, vnum Epiſcopum in Catholica Eccleſia eſſe debere.* Age aduerſus Cyprianum, ſi audes, qui hanc confeſsionem admiſit & probauit , in qua Cornelius Romanus Pontifex, Eccleſiæ Catholicæ Epiſcopus appellatur , & vnum in Eccleſia Epiſcopum eſſe debere aſſeritur. Cornelio Romano Epiſcopo quod ſcribit Cyprianus , veſtras calumnias refutat. *Factus eſt autem Cornelius* (inquit) *de Dei & Chriſti eius iudicio, de clericorum penè omnium teſtimonio , de plebis quæ tunc affuit ſuffragio, & de Sacerdotum antiquorum , & bonorum virorum collegio , cùm nemo ante ſe factus eſſet: cum Fabiani locus , id eſt, cùm locus Petri, & gradus cathedræ ſacerdotalis vacaret , quo occupato de Dei voluntate, atque omnium noſtrum conſenſione firmato: Quiſquis iam Epiſcopus fieri voluerit, foris fiat neceſſe eſt, nec habeat Eccleſiæ ordinationem, quia Eccleſia non tenet vnitatem. Quiſquis ille fuerit, multùm licet de ſe iactans, & ſibi plurimùm vendicãs, prophanus eſt, alienus eſt, foris eſt : Et cùm poſt primum , ſecundus eſſe non poſſit, Quiſquis poſt vnum, qui ſolus eſſe debeat. factus eſt, non tam ſecundus ille, ſed nullus eſt.* Si rei in te eſt vlius ſenſus, facilè perſpicis Cyprianum ſentire Cornelium Romanum Pontificem, omnium Epiſcoporum fuiſſe principem, aliàs non ſolus eſſe debuit, ſi cæteri Epiſcopi pares ipſi poteſtate fuiſſent. Atque vt de Cypriano loqui deſinã, omnes Caluinianorum calumnias præclara illa oratione ſua coercet, qua ſchiſ-

Cyprianus lib. 4. epiſt. 8. ad Corneliũ Romanum. Pontif.

Rom. Pontificis cõmunio, & Eccleſiæ Catholicæ, Cypriano eſt eadem.

Cyprian. lib. 1. epiſt. 3.

Cyprian. lib. 3. epiſt. 11.

Ponti. Rom. Eccl. Catho. Epiſcopus à ſchiſmaticis reſipiſcentibus agnoſcitur.

Cyprian. lib. 4. epiſt. 2.

Locus Rom. Põtificis eſt locus Petri.

qua ſchiſmatum & hæreſum immanitates, ex ſummi Pontificis cõtemptu exoriri ſcribit, *Neque enim aliunde hæreſes obortæ ſunt, aut natæ ſunt ſchiſmata quàm inde, quòd ſacerdoti Dei non obtemperatur: nec vnus in Eccleſia ad tempus Sacerdos, & ad tẽpus iudex, vice Chriſti, cogitatur: cui ſi ſecundum magiſteria diuina obtemperaret fraternitas vniuerſa, nemo aduerſum Sacerdotum collegium quicquam moueret, nemo poſt diuinum iudicium, poſt populi ſuffragium, poſt Coepiſcoporum conſenſum; iudicem ſe non iam Epiſcopi ſed Dei faceret.* Euolue Caluini patrone, orationem Cypriani, & explica quis ſit, *Vnus ad tempus in Eccleſiā ſacerdos, & ad tempus iudex vice Chriſti.* Si penes Chriſtũm ſolum (vt præceptor tuus Caluinus ſomniat) ſenſit Cyprianus *integrum reſidere Epiſcopatum*, neceſſariò Chriſtus erit ad tempus, & non (vt nos ſcriptura docet) *in æternum Sacerdos:* erit & Chriſtus vice Chriſti iudex. Quæ ſi abſurda tibi videntur, patere Caluinianum ſoporem tibi excuti; vt depulſa errorum caligine veritatem intueri poſsis.

Cyprian. lib. 1. epiſt. 3.

Contẽptus vnius Pontificis hæreſum origo.

Heb 6. *Pſal. 109. 4.*

CAPVT XII.

CATHOLICVS.

A Cypriano ad Hieronymum ſcriptionem tuam (diſputationem dicere non audeo, cùm nihil planè diſputes) transferre tibi viſum eſt.

MINISTER. pag. 14.

Hieronymus epiſtola ad Euagrium. Si autoritas quæritur, Orbis maior eſt vrbe. Quid mihi profers vnius vrbis conſuetudinem? quid paucitatem, de qua ortum eſt ſupercilium; in leges Eccleſiæ vindicas? Vbicunque fuerit Epiſcopus, ſiue Romæ, ſiue Eugubÿ, ſiue Conſtantinopoli, ſiue Rhegÿ, eiuſdem meriti eſt, & eiuſdem ſacerdotÿ, potentia diuitiarũ, & paupertatis humilitas; ſuperiorem vel inferiorem Epiſcopum non facit.

Miniſter decurtatas Pactum ſenten tias citat.

CATHOLICVS.

Quid in Diui Hieronymi oratione tibi tantopere diſplicuit, vt eã non tantùm decurtatã redderes, ſed & omnẽ ipſius ordinẽ immutares? Si D. Hiero. patrocinio, Caluini errorẽ defendi poſſe exiſtimaſti, quid te impulit vt ipſius ſententiam miro tuo euoluendi artificio corrũperes? Reſpõdebis, te in præceptoris tui verba iurauiſſe *ψολαγρίζεις*. Itaque D. Hieronymi ſententiã à te, & Caluino deprauatã ex ipſo Auctore ſic reſtituendam ſcias. *Quid enim facit excepta ordinatione Epiſcopus quod Presbyter non faciat? nec altera Romanæ vrbis Eccleſia, altera totius orbis exiſtimanda eſt: & Galliæ & Britannia, & Africa & Perſis, & Oriens, & India, & omnes Barbaræ nationes vnum Chriſtum adorant, vnã obſeruant regulam. Si autoritas quæritur, orbis maior eſt vrbe, Vbicunque fuerit Epiſcopus, ſiue Romæ, ſiue Eugubÿ, ſiue Conſtantinopoli ſiue Rhegÿ, ſiue Alexandriæ ſiue Tanis, eiuſdem*

Caluin. lib. 4. inſtitut. c. 7. § 3.

meriti, eiuſdem eſt & ſacerdotij. Potentia diuitiarum, & paupertatis humilitas, vel ſublimiorem, vel inferiorem Epiſcopum non facit. Cæterum omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt. Sed dicis, quomodo Romæ ad teſtimonium Diaconi Presbyter ordinatur? Quid mihi profers vnius vrbis conſuetudinem? Caluinus ait D. Hieronymum Eccleſiam Romanam oratione ſua in ordinem redegiſſe: tu verò ſententiæ D. Hieronymi deprauatione contentus, nihil ex ea concludis. Atque vt Caluinum hallucinari doceam. Primùm D. Hieronymus teſtatur Epiſcopum eſſe ſuperiorem presbytero. *Quid* (inquiens) *facit excepta ordinatione, Epiſcopus quod presbyter non facit?* Cæterum D. Hieronymi in hac epiſtola conſilium eſt eos, qui Diaconos Presbyteris ſuperiores eſſe volebant, confutare, vt hæc verba in eiuſdem epiſtolæ initio poſita, ſatis declarant. *Audio quendam in tantam erupiſſe vecordiam, vt Diaconos Presbyteris, id eſt Epiſcopis anteferret.* Quorum errorem eò maximè redarguit, quod ſi ita eſſet, ipſi etiam Diaconi Epiſcopis (qui & ipſi Presbyteri ſunt) eſſent anteferendi, Non enim ipſi à presbyteris in ordine quo Presbyteri ſunt, diſtinguuntur, cùm ad Presbyterorum Epiſcoporúmque preces Chriſti corpus æquè conficiatur. Et quoniam qui Diaconos Presbyteris maiores eſſe dicebant morem vrbis obiecerant, quo ad teſtimonium Diaconi Presbyter ordinatur. Reſpõdit D. Hieronymus: *Si auctoritas quæritur, orbis maior eſt Vrbe.* Non reprehendit Eccleſiæ Romanæ morem, ſed ait contrarium fieri in aliis Chriſtiani orbis Eccleſiis. Epiſcopos omnes eiuſdem eſſe refert *meriti & ſacerdotij.* Nam vnus non eſt magis Epiſcopus quàm alius, omnes enim ſunt Apoſtolorũ ſucceſſores, verum etiam eſt, *potentiam diuitiarum, & paupertatis humilitatem, vel ſublimiorem vel inferiorem Epiſcopum non facere.* Nihil hîc habes de poteſtate gubernandi Eccleſiam: neque dixit D. Hieronymus, omnes Epiſcopos eiuſdẽ eſſe poteſtatis & honoris: Sed paucis verbis locutus eſt, de Ordinis, non autem de Iuriſdictionis poteſtate. In cœtu autem veſtro nullos admittitis Epiſcopos, nullũ vultis inter Miniſtros veſtros eſſe dignitatis ordinem. Vt porrò intelligas, Caluinum nugatum eſſe cùm ſcripſit, D. Hieronymum redegiſſe Romanam Eccleſiam in ordinem, audi quàm honorificè de Romana Eccleſia ſentiat, ad Damaſum Romanũ Pontificẽ ſcribens: *Ego cum ſucceſſore Piſcatoris & diſcipulo crucis loquor. Ego nullũ primum, niſi Chriſtum ſequens, Beatitudini tuæ, id eſt cathedræ Petri communione conſocior; ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio, quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt, Si quis in ea non fuerit, peribit regnante diluuio. Non noui Vitalem, Meletium reſpuo, ignoro Paulinum. Quicunque tecum non colligit, ſpargit: hoc eſt, qui Chriſti non eſt, Antichriſti eſt.* Videntur tibi verba hæc eſſe hominis, Eccleſiam Romanam in ordinem redigẽtis? Qui cathedræ Petri communione non conſociatur, Hieronymi iudicio, *extra domum*

Orbis Vrbe quomodo maior apud Hieronymum.

Hieron. ad Damaſum epiſt. Extra Romanam Eccleſiam non eſt ſalus.

domum comedit agnum, in arca Noe non eſt, & peribit regnante diluuio. Vbi obſecro agnum comedet Synagoga Caluiniana quæ Romanæ Eccleſiæ communionem aſpernatur? Noua erit vobis ædificanda arca, ne Carybdis vos abſorbeat. Ac in alia ad eundem Damaſum Epiſtola: *Ariana* (inquit) *rabies fremit, hinc in tres partes ſciſſa Eccleſia ad ſe rapere me feſtinat, monachorum circa me manentium antiqua in me ſurgit auctoritas, ego interim clamito: ſi quis Cathedræ Petri iungitur, meus eſt: Meletius, Vitalis, atque Paulinus, tibi hærere ſe dicunt.* Et paucis interiectis, *Idcirco obteſtor Beatitudinem tuã, vt mihi litteris tuis apud quem in Syria debeam communicare ſignifices, noli deſpicere animam, pro qua Chriſtus mortuus eſt.* Ad firmiſsimum igitur præſidium Romani Pontificis, quod nulla hæreſum tempeſtas concutere potuit, confugit D. Hieronymus, de cuius in fidei decretis firmitudine ſi dubitaſſet, nunquam ex Syria ipſum fuiſſet obteſtatus, vt quibuſcum communicaret, litteris ſuis ei præſcriberet.

Hieron. ad Dam. epiſt.

D. Hieron. de ſede Romana iudicium.

CAPVT XIII.

CATHOLICVS.

POſtea in D. Gregorij teſtimonio, Miniſter, omne tuæ cauſſæ τὸ στήριγμα ϗ ἑδραίωσιν collocas.

MINISTER. pag. 14. & 15.

Gregorius libro primo Epiſtola 80. Nullus vnquam deceſſorum meorum hoc profano vocabulo vti voluit: quia videlicet ſi vnus Patriarcha vniuerſalis, Patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed abſit hoc à Chriſtiana mente. In illo ſceleſto vocabulo conſentire, nihil aliud eſt, quàm fidem perdere. Aliud eſt quod conſeruanda vnitati fidei, aliud quod debemus comprimenda elationi. Ego autem fidenter dico, quia quiſquis ſe vniuerſalem ſacerdotem vocat, vel vocari deſiderat, in elatione ſua Antichriſtum præcurrit, &c.

CATHOLICVS.

Perperam ex tuo Caluino delibaſti hæc paucula, cùm in epiſt. 80. lib. 1. D. Gregorius nihil eiuſmodi habeat; & in epiſtola 36. lib. 4. non omnia habeantur, quæ tu hoc loco inter ſe iungere, & miro artificio, vt lectorem falleres, copulare voluiſti. Diſtinguam ergo quę tu confudiſti, vt omnes intelligant, quàm ſis in Veterum ſcriptis verſatus. In Epiſtola igitur illa 36. lib. 4. *Ante hos ſiquidem annos, octo* (inquit Gregorius) *ſanctæ memoriæ deceſſoris mei Pelagij tempore, frater & coepiſcopus noſter, Ioannes in Conſtantinopolitana vrbe, ex cauſa alia occaſionem quærens Synodum fecit, in qua ſe Vniuerſalem appellare conatus eſt: quod mox idem deceſſor meus, vt agnouit,*

Caluin. lib. 4. inſt. c. 7. § 4.

Miniſter malè citat Doctores.

Gregor. ad Eulogiũ Alexandrinum, & Anaſtaſiũ Antiochen. Epiſcopos.

directis litteris, ex auctoritate ſancti Petri Apoſtoli, eiuſdem Synodi acta caſſauit: quarum videlicet Epiſtolarum ſanctitati veſtræ exemplaria ſtudui deſtinare: Diaconum verò, qui iuxta morem, pro reſponſis Eccleſiæ faciendis, piiſsimorum Dominorum veſtigiis adhærebat, cum præfato conſacerdote noſtro Miſſarum ſolemnia celebrare prohibuit: Et paucis interiectis: *Sicut enim veneranda veſtra ſanctitas nouit, mihi per ſanctam Chalcedonen. Synodum, Pontifici Sedis Apoſtolicæ, cui, Deo diſponente, deſeruio, hoc Vniuerſitatis nomen oblatum eſt, ſed nullus vnquam deceſſorum meorum, hoc tam profano vocabulo vti conſenſit. Quia videlicet, ſi vnus Patriarcha vniuerſalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur, ſed abſit hoc, abſit à Chriſtiana mente id ſibi velle quempiam arripere, vnde fratrum ſuorum honorem imminuere ex quantulacumque parte videatur. Cùm ergo nos hunc honorem nolumus oblatum ſuſcipere, penſate quàm ignominioſum ſit, hunc ſibi quempiam violenter vſurpare voluiſſe: propterea Sanctitas veſtra in ſuis Epiſtolis, neminem vnquam vniuerſalem nominet, ne ſibi debitum detrahat, cum alteri offert honorem indebitum.* Et nõ longè à fine: *Prouidendum ne in vnius veneno ſermonis, viuentia in Chriſti corpore membra moriantur: ſi enim hoc dici licenter permittitur, honor Patriarcharum omnium negatur, & cùm fortaſsè is in errore perit, qui Vniuerſalis dicitur, nullus iam Epiſcopus remanſiſſe in ſtatu veritatis inuenitur. Oportet ergo, vt conſtanter, ac ſine præiudicio ſeruetis, ſicut accepiſtis Eccleſias, & nihil ſibi in nobis hæc tentatio diabolica vſurpationis adſcribat, ſtate fortes, ſtate ſecuri, ſcripta cum Vniuerſalis nominis falſitate, nec dare vnquam, nec recipere præſumatis.* Hæc ex D. Gregorio deſcribenda duxi, vt omnes intelligant, quã ſis in tranſcribendis, deprauatis à magiſtro tuo, veterum ſententiis ſyncerus artifex. Voluiſti quippe *ἐν τῷ ὑπερηφανεστάτῳ συγγράμματί σου* tuo ſcripto ſanctiſsimi viri ſingulari modeſtia abuti. Nam quia Gregorius vniuerſalis Epiſcopi nomen contempſit, tuo, & Caluini iudicio vniuerſæ etiam Eccleſiæ procurationem ſuſtinere recuſauit. Lege quæ D. Gregorius de Pelagio ſecundo ſcripſit (quæ Caluinus tuus dedita opera prætermiſit, ne ipſius fraus deprehenderetur) ac diſce Romanum Pontificem Conſtantinopolitanæ Synodi acta reſcidiſſe, Conſtantinopolitanúmque Epiſcopum ne rem diuinam faceret prohibuiſſe: An hoc vnquam feciſſet, ſi Conſtantinopolitanam Eccleſiam in ſua eſſe ditione poſitam dubitaſſet? Immò inueterato tuo in Eccleſiam Romanam odio obcæcatus, quid Vniuerſalis Patriarchæ nomine Gregorius intellexerit non vidiſti. Vniuerſalis enim Epiſcopus à D. Gregorio, is dicitur, qui ſic vniuerſę Eccleſiæ præeſt vt ipſe ſolus & alius nemo, Epiſcopus ſit: quam huius vocabuli intelligentiam veram eſſe ex ſententia D. Gregorij hæc ipſius verba planè conuincunt: *Si vnus Patriarcha vniuerſalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur, ſi hoc licenter dici permittitur,*

Pontifex Rom. vniuerſalis dictus eſt à Calcedonen Synodo.

Vniuerſalis Epiſcopus quis ſit D. Gregorio.

tur, honor Patriarcharum omnium negatur, & cùm fortaſſe is in errore perit, qui Vniuerſalis dicitur, nullus iam Epiſcopus mãſiſſe in ſtatu veritatis inuenitur. Ac non minus perſpicuè in epiſtola ad Ioannem Epiſcopum Conſtantinopolitanum (qui Vniuerſalis nomẽ ſibi vſurpauerat) germanam eſſe eam, quam attulimus huius vocabuli ſignificationem, his verbis expreſsit: *Qui indignum te eſſe fatebaris, vt Epiſcopus dici debuiſſes, ad hoc quandóque perductus es, vt deſpectis fratribus, Epiſcopus appetas ſolus vocari.* Gregor. PP. lib. 4. epiſt. 38

MINISTER. pag. 15.

Et alibi propinqua iam eſſe Antichriſti tempora deſignantur.

CATHOLICVS.

Hæc à D. Gregorio ſcripta non negamus, ſed oro vt Gregorium diligenter legas, & in poſterum locos, quibus ſingula ſcripſerit diligentius notes. Pergis in tua Dialectica argumentatione, inania verba fundere.

MINISTER. pag. 15.

Ecquidnam verò aliud in hiſce commemorandis quam actum ageremus, niſi nos veſtra illa excuſaret ἰωλοκρασία id eſt, rancidarum nugarũ egeſtio? qua nos ſanè cogit, vt idem reponentibus, idem quoque rependamus.

CATHOLICVS.

Diſce antè oro, quid ſit Græcas voces interpretari, quàm tuam ἰωλοκρασίαν in nos euomas: quod vbi feceris, fac vt ſcitum hoc conuitium tuum (quod in Chriſtianam Eccleſiam iacis) cum modeſta Libri tui inſcriptione congruat: At ſi Chriſtianæ Eccleſiæ doctrina (quam nos Theſibus noſtris ſumus cõplexi) *rancidarum* eſt, vt vis, *nugarum egeſtio*, cùm nobis idem reponentibus, te ſcribis idẽ rependere, quicquid contra nos lutulento tuo ſcripto effudiſti, in rancidis nugis numerandum eſſe diffiteri non poteris.

MINISTER. pag. 15.

Ecquinam autem de Eccleſia Romana potius credendum eſt quàm ei qui & Romanæ Eccleſiæ fuit Epiſcopus, & meliori, etiam ſeculo vixit?

CATHOLICVS.

Anteà ſcripſiſti, Gregorij tempore Eccleſiam Romanam *maximis nauis laboraſſe*: nunc verò ais eundem *meliori ſeculo vixiſſe*: At ſi ſingularem tuam in ſcribendo conſtantiam agitare vellem, nullus eſſet modus. Quare accipio quam mihi offers conditionem, de Romanæ Eccleſiæ principatu, Romaníque Pontificis poteſtate, Gregorius ſit de vtriuſque noſtrûm communi ſententia Iudex, qui his verbis totam noſtram litem ſuo iudicio reſoluet. *Cunctis Euangelium ſcientibus liquet, quòd voce Domini, ſancto & omnium Apoſtolorum Petro principi Apoſtolo totius Eccleſiæ cura commiſſa eſt: ipſi quippe dicitur, Petre amas me, paſce oues meas.* & paucis interiectis, *cura ei totius Eccleſiæ, & principatus committitur, & tamen Vniuerſalis Apo-* Miniſter ſibi contradicit. Gregor. PP. lib. 4. epiſt. 32. Ioan. 21. 17.

Gregor. in Pſal. 5. pœnit. *ſtolus non vocatur.* De Romana Eccleſia, nihil te in hac Gregorij ſententia audire dices. Accipe ergo aliam quæ omnem tibi dubitandi ſcrupulum eximet; Sic enim de Mauritio Imperatore ſcribit: *Intantum autem ſua temeritatem extendit veſania, vt caput omnium Eccleſiarum, Romanam Eccleſiam ſibi vindicet, & in domina gentium terrena ius poteſtatis vſurpet: quod omninò ille fieri prohibuit, qui hanc beato Petro Apoſtolo ſpecialiter commiſit.* Vides Romanam Eccleſiam, omnium Eccleſiarum caput à D. Gregorio appellari, eiúſque curam D. Petro Apoſtolo ſingulari ratione fuiſſe commiſſam. Vides & hinc iſtam tuam concluſionem penitus corruere.

Eccleſia Romana omnium Eccleſiarũ caput.

MINISTER. pag. 15.

Nefas igitur ſit Catholica ſiue Apoſtolica Eccleſia nomine Romanam eccleſiam propriè intelligere, cæterarúmque Eccleſiarum autoritatem; & appellationem à Romana eccleſia mutuari.

CATHOLICVS.

Cùm nomine Catholicæ ſiue Apoſtolicæ Eccleſiæ Romanam Eccleſiam appellamus, eam Romanam Eccleſiam intelligimus, quæ nullis regionis terminis ſepta tenetur: ſed per omnium gẽtium oras peruadens, Romani Pontificis ſe poteſtati ſubiectam eſſe profitetur.

CAPVT XIIII.

MINISTER. pag. 15.

QVod ſi vt æquiſsimum & veriſsimum à vobis euincimus Ieſuitæ, vſq; ex iniuſta hac rei vociſq; poſſeſsione vos deturbari patimini, explicatis ambigui inſidiis ad veram Eccleſiæ definitionem nullo fallaciæ metu inueſtigandam progrediemur.

CATHOLICVS.

Tuo iudicio cauſam euiciſti: abſit vt veritatis, æquitatiſque patrocinium deſerentes, tuæ inani ἀπεραντολογίᾳ ſuccumbamus. Hactenus calumniis, & conuitiis, nullo autem firmo argumento decertaſti: & tamen quaſi victor Caluiniano more nunc exultas. Quæ in te immiſimus iacula, nulla Theologorum tuorum induſtria educi poterunt, quin mortiferas plagas, quas vobis inflixerunt, omnibus prodant. Negare non audes, quin rei, vociſque Eccleſiæ poſſeſſores ſimus, quàmuis tibi poſſeſsio noſtra iniuſta videatur. Profer in medium primum huius iniuſtæ poſſeſsionis auctorem: quod niſi feceris, nulla ratione certam, quam ab Apoſtolorum temporibus obtinuimus, hæreditatis poſſeſsionem, Caluiniano furori diripiendam relinquemus. *Fallacias* non metuis, qui omne tuum ſtudium in eo ponis, vt Chriſtianos omni fraude circumuenias, cùm pro Chriſtianæ religionis oraculis, Caluini ſomnia ſubſtituere non verearis. Iniquiſsimam deinde nobis, vt ad Eccleſiæ definitionem progrediaris, proponis conditionem.

MINI-

MINISTER. pag. 15.

Hac lege vt poſthac, vos veſtriq́, dediſcatis falſam illam profanamq́, Eccleſiæ Catholicæ Romanæ appellationem.

CATHOLICVS.

Trade quæſo nobis nouam aliquam dediſcendi artem, qui tam duram & iniuſtam rigidus profectò νομοθέτης nobis imponis legem, vt quod cum nutricis lacte ſuximus, ad vnicam tuam voculam ſempiterna obliuione deleamus.

MINISTER. pag. 15.

Aequúmque eſſe oſtendatis, vt Eccleſia Romana, ſi Eccleſiæ Catholicæ & Apoſtolicæ membrum cenſenda ſit, ſeſe illius autoritati iudicióque ſubmittat, séque ab ea emendari patiatur.

CATHOLICVS.

Eccleſia Romana, eſt ipſa Eccleſia Catholica, & Apoſtolica, quæ, cùm in decernendis iis rebus, (quæ ad fidem & mores Chriſtianorum pertinent) errare non poſſit, emendatione veſtra non indiget.

MINISTER. pag. 15.

Ac proinde hoc primum erit inſtitutæ quæſtionis caput, quo Chriſtianæ Eccleſiæ nomen explicetur ex contrarij remotione, id eſt, καθ' ἀφαίρεσιν τοῦ ἐναντίου. Miniſter Latina more ſuo grecè interpretatur.

CATHOLICVS.

Si cætera diſputationis tuæ capita huic primo reſponderint, fœdiſsimum nobis monſtrum paries, quod vbi à Chriſtiana Eccleſia argumentorum telis propulſauerimus, in vos fulmen vibrabit ſuum, quidque ſit Chriſtianæ fidei dignitatem oppugnare, non ſine Caluinianæ Sectæ dedecore docebit. *Chriſtianæ verò Eccleſiæ nomen ex contrarij remotione* te explicaſſe gloriaris, quaſi Romana Eccleſia, Chriſtiana eſſe non poſsit: Si enim (vt tu ſomnias) Romana Eccleſia eſt contraria Eccleſiæ Chriſtianæ, non magis erit Romana Eccleſia Chriſtiana, quàm candor eſt nigror. Apoſtolus ergo ad Romanos ſcribens, tuo iudicio, non ad Chriſtianam Eccleſiam ſcripſit. Animaduertíſne quorſum ſpectet tua *contrarij remotio?* eò certè, vt te planè conuincat, inſanire, dum Chriſtianam Eccleſiam oppugnas. Vehementer tibi placet illa tua τοῦ ἐναντίου ἀφαίρεσις, de qua hanc ſubiecisti clauſulam, *Quam primam rectè & ſolidè aſtruendæ veritatis viam eſſe demonſtrationis leges docent.*

Si Dialecticas demonſtrationum leges hoc loco intelligis, dum contraria remouere conaris, te parum eſſe in dialecticis exercitatum, facilè oſtenderem. Veritatem nouam, (commenta nimirum Caluini) pro Chriſtianæ religionis veritate nobis obtrudis, *primam viam aſtruendæ veritatis,* præſcribens.

Tandem *Eccleſiæ Catholicæ & Apoſtolicæ veram ex veris germanisq́, notis ſuis definitionem*, te nobis traditurum profiteris. Nullam hactenus attuliſti falſam Eccleſiæ à nobis traditam definitionem. Pag. 15.

Illius

Illius enim, quam ſuprà nobis affinxiſti, nullum prorſus Auctorẽ inuenies. Profectò deliraret, qui ſic Eccleſiam tecum definiret, *Eccleſiam Chriſtianam Romanam:* Repete quæſo, dico definiendi leges, & nullam hîc obſeruari inuenies.

MINISTER. pag. 16.

Chriſtus non fruſtra eſt mortuus, ac proinde nos non temerè profitemur in ſymbolis, nos credere ſanctam Eccleſiam Catholicam.

CATHOLICVS.

Caluin. lib. 3. inſt. c. 17. §. 3.
a 1. Ioan. 3. 8.
b Caluin. li. 3. inſt. c. 14. §. 9. & 11.
c Caluinus in antidoto. Concil. Trident. ſeſſion 6.

Si Magiſtri tui doctrinam probas, velis nolis, fateri cogeris Chriſtum Dominum fruſtra eſſe mortuum. Docet enim omnia opera noſtra *probrum magis quàm laudem perpetuò mereri, ac inquinata eſſe, peccatiſque magis quàm virtutibus accenſenda.* Tu, vt ſuſpicor, nõ negabis Chriſtum veniſſe, & pro nobis mortem oppetiiſſe, [a] *vt opera diaboli diſſolueret.* Sed oro te, ſi omnia hominum opera ſunt peccata, vt vos aſſeritis [b]; quænam ſunt hæc opera, quæ Chriſtum diſſoluiſſe Apoſtolus ſcribit? & ſi cum Caluino[c], Iuſtitiam noſtrã omnem extra nos conſtituiſtis, quomodo negaris Chriſtum fruſtra eſſe mortuum? Non video qua ratione peccata noſtra deleantur, ſi omnis noſtra iuſtitia extra nos eſt. Quod addis, *Eccleſiam Catholicam propriis, veriſque notis agnoſci poſſe, & à falſis adulteriniſque cœtibus diſcriminari.* mihi pergratum eſt, vt & illud quod ſubiicis:

Miniſter doctrinæ perpetuitatẽ agnoſcit.

MINISTER. pag. 16.

Sempiternam fore Eccleſiam in mediis etiam mundi pereuntis perturbationibus, neque orphanam relictum iri teſtatur veritas.

CATHOLICVS.

Caluin. lib. 4. inſtit. c. 2. §. 3.

Tu videris quonam pacto hæc Eccleſiæ perpetuitas, cum Caluini doctrina conſiſtat, qui veteres Patres Irenæum, Tertullianum, Origenem, Auguſtinum, Optatum, optimo iure contra Hæreticos ſucceſsionem Epiſcoporum obieciſſe, ita ſcribit: *Cùm extra controuerſiam eſſet, nihil à principio vſque ad illam ætatem mutatum fuiſſe: in doctrina ſumebant, quod omnibus nouis erroribus conficiendis ſufficeret, illis oppugnari doctrinam ab ipſis vſque Apoſtolis conſtanter, & vnanimi conſenſu retentam.* Et in Gallica ſuarum Inſtitutionũ editione, apertè nullam in Eccleſia Romana fuiſſe doctrinę, ab Apoſtolorum temporibus, vſque ad Patrum illorum ætatem mutationẽ factam his verbis profitetur: *C'eſtoit vne choſe notoire, & ſans doute, que depuis l'aage des Apoſtres, iuſques à leur temps, il ne s'eſtoit faict nul changement de doctrine, ny à Rome, ny aux autres villes.*

Miniſter à Caluino diſſentit.
Caluin. lib. 4. Inſtit. c. 17. §. 49.
Caluin. lib. 4. inſt. c. 2. §. 4.

Poſteà verò factam perſpicuè indicat, cùm ſcribit Gregoriũ *vltimum Romæ Epiſcopum iurè dici poſſe.* Quòd ſi corrupta tuo iudicio non fuit, non minorem habere debes fidem doctrinæ Eccleſiæ, poſt Gregorij tempora, quàm Caluinus eidem doctrinæ temporibus Patrum habendam eſſe docuit. Vbi enim Dei Verbum eſt corruptũ, Eccleſia Chriſti conſiſtere nequit, vt auctor eſt tuus Caluinus.

Túque cum eodem Verbum Dei facis Eccleſiæ notam: interire ergo nequit Dei Verbum, quin vnà & Eccleſia intereat.

MINISTER. pag.16.

Omninò veritas niſi ex veritate intelligi poteſt.

CATHOLICVS.

Neſcio an aliquid operarum in curia hîc exciderit; certè tua in ſcribendo ſingularis infantia, me vehementer mouet, vt exiſtimem, non aliam fuiſſe operarum negligentiam, quàm tuam latinæ linguæ inſcitiam. Vis fortaſsis veritatem non poſſe, niſi ex veritate concludi, quid reſpondebis Logicis, qui ex falſis verum effici poſſe, certò ſibi perſuadent?

CAPVT XV.

MINISTER. pag. 16.

Ecquis verò Prophetarum & Apoſtolorum ſcripta, Veritatis illius eſſe autographum, erudita autem & orthodoxa Eccleſia conſenſum, eiuſdem illius Veritatis interpretem eſſe negauerit? Quid ſit ſcripturæ αὐτόγραφον.

CATHOLICVS.

Mirum erit ſi in Archiuis veſtris vllius veritatis Chriſtianæ *Autographum* reperiatur, cùm primi Sectæ veſtræ Auctores omnia vetuſtatis monumenta, vt igni traderentur diligenter elaborarint. Explica nobis quid ſit *Autographum*, & vide ne pro Prophetarum & Apoſtolorum ſcriptis, nobis ſubiicias Maroti, & Bezæ cantiones, quas nos exectamur, & vobis modulandas lubenter relinquimus. Quam autem veritatem hoc loco intelligas, planè ignoro. Anteà ſcripſiſti: *Omninò veritas niſi ex veritate intelligi poteſt*, nunc verò ais, *Veritatis illius, & eiuſdem illius veritatis*. Si te tua Grammatica vſum Pronominum non perfectè docuit, ſuadeo vt legas Deſpauterium, ex quo quæ in te deſiderantur, facilè intelliges. Quod ſubiungis interim perpendemus.

MINISTER. pag.16.

Memineritis autem quidnã agatur, id eſt, non hoc eſſe iuſtum certamen, ſed velitationem, ac proindè de plurimis paucula nos delibare.

CATHOLICVS.

In re perſpicua admonitionem tuam non deſideramus: Nudus enim cùm ſis, tamquam leuis armaturę miles, nuſquã audes conſiſtere, vt cominus cum hoſte manum conſeras: ſed (pro haſta, clypeo, gladio, cæteriſque in iuſto milite requiſitis armis) conuitiis, & fallaciis armatus veritatem oppugnas.

MINISTER. pag.16.

Nos certè Romana Eccleſia claues ſiue Cathedram (quemadmodum vos eam deſcribitis) Catholica illius quam quærimus, veras eſſe notas pernegamus, quas videlicet veras germanaſq́; Prophetis, & ab ipſius Eccleſia capite, ipſaq́; vera etiam & Catholica Eccleſia ita didicimus.

CATHOLICVS.

S. Hippolyt. lib. de conſummatione mundi. *ἀρνοῦμαι* i. nego. Antichriſti nota.

Facilius eſt tibi pernegare omnia quàm minimum Chriſtianæ Religionis dogma infirmare. Memineris vocabulum ἀρνοῦμαι, eſſe vnam ex Antichriſti notis, quam vos ipſius οἱ πρόδρομοι tanquam vobis familiarem frequenter vſurpatis. Vis deinde Notas tuas Prophetis fuiſſe cognitas: Suſpicor Prophetas tuos eſſe Caluinum & Bezam, qui non intelligunt quæ ipſi vaticinantur. Scriptum Dei Verbum (vt tu vis) eſt Eccleſiæ Nota. Doce Iacobum Patriarchã (quem Prophetam fuiſſe negare non audebis) & cæteros, qui ante extiterunt, quàm verbum vllum eſſet literis mandatum, aliquam habuiſſe huius Notæ cognitionem.

Geneſ. 49. 1.

CAPVT XVI.

MINISTER. pag. 16.

E*Saias 54. Hoc fœdus meum cum eis dixit Dominus, Spiritus meus qui in te eſt, & verba mea quæ poſui in ore tuo, & non recedent ab ore tuo, nec ab ore ſeminis tui.*

CATHOLICVS.

Miniſter malè citat.

Non rectè legiſti Iſaiam, cùm in cap. 54. nihil eiuſmodi ſcriptum ſit, ſed in cap. 59. 21. verba illa reperiantur, quibus hæc quę callidè reticuiſti, adiunguntur: *Et de ore ſeminis ſeminis tui, dicit Dominus à modò & vſque in ſempiternum.* Deſcribitur hoc loco fœdus, quod cum Chriſtiano populo Dominus facturus erat eiuſmodi futurum, vt non in tabulis lapideis incideretur, ſed in hominum animis exararetur. Spiritus Chriſti Domini Eccleſiæ datus eam nunquam deſeret, efficietque vt in perpetuum Chriſtianorum hominum aures diuinis laudibus perſonent. Nihil hîc habes de ſcripto Verbo, euolue, & inueſtiga diligenter ſingula, & ſi ſcripti Verbi aliqua hîc fiat mentio, nos cauſa cecidiſſe ingenuè fatebimur. Et quamuis tibi demus Iſaiam eo loco nominaſſe ſcriptum Verbum, non tamen rectè propterea concludes, eum ſenſiſſe ſcriptum Verbum eſſe Eccleſiæ Notã. Cùm hoc Iſaię vaticinio mirificè congruit, quod ſcripſit Ieremias: *Dabo legem meã in viſceribus eorũ & in corde eorum ſcribã eã, & ero eis in Deũ, & ipſi erũt mihi in populũ,* & poſt pauca [b], *ſi defecerint leges iſtæ coram me, dicit Dominus, tunc & ſemen Iſraël deficiet, vt non ſit gens coram me cunctis diebus.* Et caput illud his verbis concludit[c], *Sanctum Domini non euelletur, & non deſtruetur vltra in perpetuum.* Perſcrutare Prophetæ huius αὐτόγραφον ſi apud te eſt, & perpende, an legem in tabulis lapideis, membranis, charta, aut alia ſimili re deſcribendam prædicet, *In corde* (inquit) *eorum ſcribam eam.* Perpetuitas Eccleſiæ his Prophetarum teſtimoniis in primis confirmatur: vt & aliis multis Scripturæ ſententiis, quibus recenſendis propter breuitatis rationem ſuperſedebo. Caluinus tuus ex loco illo Iſaiæ quem contra nos adduxiſti, concludit *dignos eſſe, qui fame*

Ierem. c. 31. 33. Eccleſiæ perpetuitas à Prophetis prædicta. [b] *Verſ. 36.* [c] *Verſ. 40.*

Caluin. lib. 4. inſt. c. 1 §. 5.

fame & inedia pereant, quicunque ſpiritualem animæ cibum, diuinitus ſibi per manus Eccleſiæ porrectum reſpuunt. Te fefellerunt verba illa Caluini, *& hac nota pridẽ regnũ Chriſti inſignierat Iſaias.* Leuiter nimis voluiſti tua paucula ex Caluino delibare, cùm de ſcripto Verbo eo loco nullam faciat mentionem: Redi ad Gebenenſes doctores, quorum opera, vbi prima Caluinianæ doctrinæ rudimenta didiceris, nugis egregiè inſtructus, liberius nobiſcum certamen inſtitues.

MINISTER. pag. 16.

Ioan. 10. 4. Oues meæ audiunt vocem meam, & ſequuntur me, alienũ autem nequaquam ſequentur, ſed fugient ab eo, quia non norunt vocem alienorum.

CATHOLICVS.

Ineptiarum tuarum præſidium omne in hoc Ioannis teſtimonio videris collocaſſe, cùm non tantùm caput, ſed & verſum (licet mendosè) citaueris: Non enim verſu 4. ſed 2. verba quæ citaſti ſcribuntur. Hunc verò locum ex Caluino es mutuatus, qui eo vtitur ad probandum Eccleſiam non eſſe, vbi verbum Dei non apparet. Voluiſti deinde grauiſsima D. Auguſtini interpretatione, iugulum noſtrum petere. *Caluin. lib. 4. inſt. c. 2. §. 4.*

MINISTER. pag. 16.

Id eſt, vt interpretatur Auguſtinus contra Petil. epiſtola, cap. 10. habeo manifeſtiſsimam vocem paſtoris mei, commendantis mihi, & ſine vllis ambagibus exprimentis Eccleſiam: mihi imputato, ſi ab eius grege qui eſt ipſa Eccleſia, per verba hominum ſeduci, atque aberrare voluero, quum me præſertim admonuerit dicens: Quæ ſunt oues meæ, vocem meam audiunt, & ſequuntur me. Ecce vox eius clara & aperta, & exaudita. Qui enim non ſequitur, quomodo ſe ouem eius dicere audebit? Nemo mihi dicat, Quid dixit Donatus, aut quid dixit Parmenianus, aut Pontius, aut quilibet illorum, quia nec Catholicis quidem Epiſcopis conſentiendum eſt, ſicubi fortè falluntur, vt contra Canonicas Scripturas aliquid ſentiant.

CATHOLICVS.

Catholici non diſsident à D. Auguſtino, vt te exiſtimare coniicimus, qui eius nuda verba profers: Tuum erat Theſes noſtras argumentatione aliqua improbare. Concedimus quidem tibi in Scripturis haberi vocem Domini commendantis Eccleſiam: At inde non efficies, Verbum ſcriptum eſſe Eccleſiæ notam, quaſi illi vera eſſent Chriſti Eccleſia, qui ſcriptum Verbum proferunt, hoc Lutherani, Trinitarij, Anabaptiſtæ, faciũt, fecit & diabolus[a] ac Iudæi[b] contra Chriſtum differentes. Docet ergo D. Auguſtinus (quod nos libenter amplectimur) eximia illa, quibus Chriſtus Eccleſiam locupletare, & ornare voluit, beneficia, ſacrarum literarum monumentis eſſe prodita. Sic contra Donatiſtas ex ſcripturis conuincit Eccleſiam, eſſe multi- *Verbũ Dei ſcriptũ Eccleſiæ nota eſſe non poteſt. a Mat. 4. 6. b Ioan. 7. 42*

tudinem conſpicuam ac interire non poſſe. Subiicis & alterum eiuſdē teſtimonium.

MINISTER. pag. 17.

Idem ibidem capite ſecundo inter nos & Donatiſtas quæſtio eſt, vbi ſit Eccleſia, quid ergo facturi ſumus? in verbis noſtris eam quæſituri, an in verbis Capitis ſui Domini noſtri Ieſu Chriſti: potius quòd in illius verbis eam quærere debemus, qui veritas eſt, & optimè nouit corpus ſuum.

CATHOLICVS.

Neque hic locus cōtra nos facit, cùm nō dubitemus, quin in Scripturis tradantur beneficia illa quæ Chriſtus in Eccleſiam ſuam cōtulit. Vtque ſententia D. Auguſtini ab omnibus intelligatur, adiiciam quæ ſtatim conſequuntur: *Nouit enim Dominus qui ſunt eius. Quæ ſunt autem verba noſtra, in quibus eam quæri non oportet, aduertite, & videte etiam ibi quid interſit inter noſtra verba & illorum, & tamen in verbis noſtris Eccleſiam quæri nolumus: Quicquid nobis inuicem obiicimus de traditione Codicum diuinorum, de thurificatione, de perſecutionibus, verba noſtra ſunt, & in talibus quidem nos hunc tenemus modum, vt vel vtraque vera eſſe deputent, ſiue quæ à nobis, ſiue quæ ab ipſis dicūtur, vel vtraque falſa, vel noſtra vera, & ſua falſa: vel noſtra falſa, & ſua vera, & in his omnibus nullum eſſe crimen orbis Chriſtiani, cui nos communicamus, oſtendimus.* Ex his facilè eſt animaduertere omnem D. Auguſtini orationem eò ſpectare, vt Donatiſtarum furorem conuincat, qui Chriſtianam Eccleſiam, ſolos Donatiſtas complecti exiſtimarunt: Nam Catholicos in Africa, grauia quædam ſcelera commiſiſſe, ac propterea Eccleſiam apud eos interiiſſe, confinxerant: quibus acutè ſanè reſpondet D. Auguſtinus, Catholicos Africanos cum cæteris Chriſtiani orbis Eccleſiis fidei communionem retinere, quare quæ mutuò ſibi obiecerāt Catholici Africani & Donatiſtæ, hominum verba erant, & in Eccleſias extra Africam nullò modo poterant deriuari. Aliundè ergo quàm ex incerta hominum innocentia, quænam eſſet vera Chriſti Eccleſia indagandum erat. Cùm verò in Scripturis plurima de Eccleſia ſcripta legantur, ex iis petenda, D. Auguſtini iudicio, erant quæ controuerſiam illam, inter Catholicos & Donatiſtas dirimerent, vt ſi quæ, in ſcripturis tribuuntur Eccleſiæ Chriſti, in Donatiſtarum Eccleſiam omnia conuenirent, Donatiſtas cauſam obtinuiſſe concederetur: ſin minus, paterentur ſe in Schiſmaticis haberi. Me nihil imponere Doctori tantò tertia quæ à te nobis obiicitur, eiuſdem ſententia planum facit.

Eccleſia Chriſti quomodo in ſcripturis inquirenda.

Cur Donatiſtæ Eccleſiam in Africa periiſſe contēdebāt.

MINISTER. pag. 17.

Idem cap. 3. ſed vt dicere inceperam, non audiamus, hæc dico, hæc dicit: ſed audiamus hæc dicit Dominus: ſunt certè libri dominici, quorum auctoritati vtrique conſentimus, vtrique credimus, vtrique ſeruimus, ibi quæramus Eccleſiam, ibi diſcutiamus cauſam noſtram.

CATHOLICVS.

Cùm de fidei rebus orta controuerſia, ex Scripturis commodè ſedari poteſt, inſanus eſſet qui neglecta Scripturarum auctoritate in hominis vllius ſententia acquieſcendum eſſe exiſtimaret, quod ſignificat Auguſtinus.

MINISTER. pag. 17.

Idem totus Chriſtus caput & corpus eſt, caput vnigenitus Dei filius & corpus eius Eccleſia, ſponſus & ſponſa, duo in carne vna, quicunque de ipſo capite à ſcripturis ſanctis diſſentiunt, etiam ſi in omnibus locis inueniantur, in quibus Eccleſia deſignata eſt, non ſunt in Eccleſia. &c.

CATHOLICVS.

Aſtutè interrupiſti D. Auguſtini orationem, quæ veſtram ſynagogam alienam eſſe à Chriſti Eccleſia non obſcurè oſtendit. Addam ergo quæ ſequuntur in cap. 4. lib. de vnitate Eccleſiæ. *Et rurſus quicunque de ipſo capite ſcripturis ſanctis conſentiunt, & vnitati Eccleſiæ non communicant, non ſunt in Eccleſia, quia de Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, ab ipſius Chriſti teſtificatione diſſentiunt.* Si Caluiniana Secta cùm Chriſti Eccleſia communicat, te obteſtor, vt mihi paucis vbinam gentium ſit hæc Eccleſia Chriſti commonſtres. Quod ſi doctrinam veſtram, omnem terrarum orbem occupaſſe dixeris, res ipſa te ψεύδους & vanitatis redarguet: Rem enim perſpicuè falſam, argumentis improbandam non iudico. Quòd porrò D. Auguſtinus (qui fidei noſtræ dogmata Verbo non ſcripto plerumque cõfirmat) in controuerſia cum Donatiſtis de Eccleſia, ad ſcriptum Verbum prouocarit, Donatiſtarum fecit obſtinatio, & ſpes certa obtinendæ cauſæ. Lege diligenter D. Auguſtinum, ac me nihil fingere fateberis: ſic enim ille, quaſi conſilij ſui interpres, ait: *Obſcurius dixerunt Prophetæ de Chriſto, quàm de Eccleſia: puto propterea, quia videbant in ſpiritu contra Eccleſiam homines facturos eſſe particulas, & de Chriſto non tantam litem habituros, de Eccleſia magnas contentiones excitaturos: Ideo illud vnde maiores lites futuræ erant, clarius prædictum, & apertius prophetatum eſt, vt ad iudicium illis valeat, qui viderunt, & foras fugerunt à me.*

Auguſt. in Pſal. 30. Cur de Eccleſia quàm de Chriſto clarius eſt Prophetatū.

CAPVT XVII.

CATHOLICVS.

Deinde à Rhetoribus (quos antea exagitaſti) inſignem concludendi rationem mutuaris, inquiens: *Sed quid plura ex infinita penè copia commemoremus?* Tenuis eſt ſanè Patrum, qui pro te faciunt, copia: Imò, vt verum dicam, ne vnius quidem Doctoris Eccleſiæ teſtimonio τὸ σὺ ἄτοπον confirmare poteris.

MINISTER. pag. 17.

Ex quibus illud Axioma verum eſt, Eccleſiæ notam primariam, &

quaſi ἐντελέχειαι eſſe Verbum Dei, & in eo, & per illud Eccleſiam quærendam.

CATHOLICVS.

Hoc eſt logicè argumentari, ſilentio inuoluere quæ tuum erroré probare poterant. Si Verbum Dei ſcriptum eſt *primaria Eccleſiæ nota*, ante Verbum ſcriptum cognoſci non potuit. Si tibi Turca aliquis de Secta veſtra litem moueret, in quo Verbo ſcripto iſtam tuam primariam notam inuenires? Scriptum Dei Verbum (non enim τὸ ἄγραφον agnoſcis) tuo iudicio eſt, quaſi ἐντελέχεια Eccleſiæ, fuit ergo Chriſti Eccleſia imperfecta ante noui Teſtamenti ἐντελέχειαν ſcriptam. Diſce precor ex Philoſophis, quid ſit ἐντελέχεια; nolo namque iam in eiuſmodi philoſophicis decertationibus inſiſtere.

MINISTER. pag. 17.

Omnes autem ἑτεροδιδασκαλίαν, id eſt, *quæcunque extra hoc Verbum, & ſine hoc Verbo docentur eſſe vocem peregrini, quam veluti adulteri, caſta Chriſti ſponſa auerſari, ac fugere debeat.*

CATHOLICVS.

Miniſter impropriè loquitur.

Si Logicogrammaticus tuam infantiam exagitaret, neſcio an tua oratio cohæreret. Cogita tibi cum eiuſmodi homine, negotium eſſe (nam meum hac de re iudicium non interponam) ne illi repugnare videar, qui ſcripſit *Res contenta doceri*. vis ea quæ ſine Verbo ſcripto in arte aliqua traduntur, diſciplinam ab aliquo accipere poſſe, hoc enim non obſcurè ſignificat tua ex intima philoſophia petita oratio, *quæcunque ſine hoc Verbo docentur*: Suſcipe quæſo, hanc curam, vt res inanimas tandem ratiocinantes ad normam tuæ nouæ Logicę habeamus. Hactenus tuus logicográmaticus.

MINISTER. pag. 17.

Non enim tanta támque auguſtæ res quæ ad veram æternámque felicitatem pertinent, hominum arbitrio erant relinquendæ.

CATHOLICVS.

Ad tuam libidinem vis Eccleſiæ Chriſti maieſtatem minuere, cùm ipſius de fidei rebus iudicium, hominum eſſe exiſtimas. Quid aliud de Chriſtiana Eccleſia ſentiret Turca? Prophetas, Euangeliſtas, & vno verbo, omnes ſacros Scriptores in ordinem rediges, qui tam impiè de Eccleſia Chriſti ſentire potuiſti. Nunquid ante omnem ſcriptionis vſum, quæ ad beandos homines neceſſaria erant, Eccleſiæ perſpecta & cognita fuere? Cur Deum præpotentem accuſas, qui ſeculis multis, *Quæ ad veram fœlicitatem pertinent* (vt tu nugaris) *hominum arbitrio reliquit?* Si te Caluini diſcipulum, in conſilium adhibuiſſet, naſcente mundo litteris omnia quæ ad æternam beatitudinem ſpectant, conſignaſſet.

MINISTER. pag. 17.

Idcirco doctrinam illam θεόπνευστον & ſalutarem, certis quibuſdam literarum monumentis commendari, & notariorum (quorum fides ſit

omni

omni exceptione maior) miniſterio placuit optimo ſapientiſsimoq́; Deo conſignari.

CATHOLICVS.

De Eccleſiæ, in rebus ſuæ fidei creditis, conſtantia, tuo iudicio Deus videtur dubitaſſe, qui membranis commendauit, quod caſtiſſimæ ſponſæ committere noluit. Membranas ergo, in quibus Dei Verbum primùm exaratum eſt, perpetuas fore iudicas: Eccleſiam verò, cuius iudicium humanum planè eſſe exiſtimas, tantis eſſe omnium rerum mutationibus obnoxiam, vt Dei Verbum ſine ſcripto ſeruare non potuerit. Multis annis noui Teſtamenti doctrina ſine ſcripto, propagata & conſeruata eſt, immò barbaras quaſdam gentes Irenæi ætate vixiſſe, quæ ſine ſcriptionis ſubſidio, doctrinã ab Apoſtolis acceptam diligenter cuſtodirent, idem ſanctiſsimus Chriſti martyr narrat. *Quibus* (inquit) *ſi aliquis annunciauerit ea, quæ ab Hæreticis adinuenta ſunt, ſtatim concludentes aures longè longiùs fugerent.* Huc ſpectat luculenta illa D. Auguſtini oratio, *Homo fide, ſpe, & charitate ſubnixus, eáque inconcuſsè retinens, non indiget ſcripturis, niſi ad alios inſtruendos. Itaque multi per hæc tria, etiam in ſolitudine ſine codicibus viuunt. Vnde in illis arbitror iam completum eſſe quod dictum eſt, ſiue Prophetiæ euacuabuntur, ſiue linguæ ceſſabunt, ſiue ſcientia deſtruetur; quibus tamen quaſi machinis tanta fidei & ſpei, & charitatis ineſt inſtructio, vt perfectum aliquid tenentes, ea quæ ſunt ex parte non quærant.* Cùm igitur omnia ad ſcriptum Verbũ reuocanda cenſeas, hoc tuum dogma de conſignanda ſalutari doctrina literarũ monumentis, ſcripti Verbi teſtimonio confirma, aut certè in poſterum Catholicam doctrinam calumniari deſine.

Doctrina ſine Verbo ſcripto traditur.

Iren. lib. 3. aduerſus hæreſes. cap. 4.

Auguſti. li. 1. de doctrina Chriſtia. c. 39.

Multi ſine ſcripturis ſalui eſſe poſſunt.

1 Cor. 13. 8.

Caluiniſtæ Verbo ſcripto, ſua confirmare nequeunt.

MINISTER. pag. 17.

Quocirca vt verum eſt, Chriſtum ſanctificare Eccleſiam ſuam per Verbum, in eóque Verbo illam eſſe quærendam, ita quoque verũ eſt, illud Verbum eſſe ſcripta Prophetarum & Apoſtolorũ: ſicuti eadem Veritas diſertè teſtatur.

CATHOLICVS.

Quorſum ſpectat hæc tam altè repetita comparatio? *Chriſtus Dominus* (vt ſcribit Apoſtolus) *dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ.* Si nomine Verbi, Bibliorum volumen intelligi dixeris, planè inſanies: cùm certum ſit Apoſtolum agere de verbis illis, ſine quibus ex Chriſti Domini inſtitutione non perficitur Baptiſmi Sacramentum; vt rectè hunc locum interpretatus eſt D. Athanaſ. his verbis: *Purificauit lauacro aquæ, hoc eſt, in Baptiſmi Verbo, & vitæ, Patris ſcilicet, & Filij, & Spiritusſancti nomine.* Quam ſententiam confirmat Anſelmus, *Verbum*, inquiens, *vocat, inuocationem diuinitatis quod à baptizante ſuper aquam profertur.* Feſellit te fortaſsis, analogia & ſimilitudo

Ephe. 5. 25. 26

Athanaſ. in comment. in c. 5. ad Ephe.

Anſel. in comment. in 5. c. ad Ephes.

meriti, eiuſdem eſt & ſacerdotij. Potentia diuitiarum, & paupertatis humilitas, vel ſublimiorem, vel inferiorem Epiſcopum non facit. Cæterum omnes Apoſtolorum ſucceſſores ſunt. Sed dicis, quomodo Romæ ad teſtimonium Diaconi Presbyter ordinatur? Quid mihi profers vnius vrbis conſuetudinem? Caluinus ait D. Hieronymum Eccleſiam Romanam oratione ſua in ordinem redegiſſe: tu verò ſententię D. Hieronymi deprauatione contentus, nihil ex ea concludis. Atque vt Caluinum hallucinari doceam. Primùm D. Hieronymus teſtatur Epiſcopum eſſe ſuperiorem presbytero. *Quid* (inquiens) *facit excepta ordinatione, Epiſcopus quod presbyter non facit?* Cæterum D. Hieronymi in hac epiſtola conſilium eſt eos, qui Diaconos Presbyteris ſuperiores eſſe volebant, confutare, vt hæc verba in eiuſdem epiſtolæ initio poſita, ſatis declarant. *Audio quendam in tantam erupiſſe vecordiam, vt Diaconos Presbyteris, id eſt Epiſcopis anteferret.* Quorum errorem eò maximè redarguit, quod ſi ita eſſet, ipſi etiam Diaconi Epiſcopis (qui & ipſi Presbyteri ſunt) eſſent anteferendi, Non enim ipſi à presbyteris in ordine quo Presbyteri ſunt, diſtinguntur, cùm ad Presbyterorum Epiſcoporúmque preces Chriſti corpus æquè conficiatur. Et quoniam qui Diaconos Presbyteris maiores eſſe dicebant morem vrbis obiecerant, quo ad teſtimonium Diaconi Presbyter ordinatur. Reſpódit D. Hieronymus: *Si auctoritas quæritur, orbis maior eſt Vrbe.* Non reprehendit Eccleſiæ Romanæ morem, ſed ait contrarium fieri in aliis Chriſtiani orbis Eccleſiis. Epiſcopos omnes eiuſdem eſſe refert *meriti & ſacerdotij*: Nam vnus non eſt magis Epiſcopus quàm alius, omnes enim ſunt Apoſtolorũ ſucceſſores, verum etiam eſt, *potentiam diuitiarum, & paupertatis humilitatem, vel ſublimiorem vel inferiorem Epiſcopum non facere.* Nihil hîc habes de poteſtate gubernandi Eccleſiam: neque dixit D. Hieronymus, omnes Epiſcopos eiuſdẽ eſſe poteſtatis & honoris: Sed paucis verbis locutus eſt, de Ordinis, non autem de Iuriſdictionis poteſtate. In cœtu autem veſtro nullos admittitis Epiſcopos, nullũ vultis inter Miniſtros veſtros eſſe dignitatis ordinem. Vt porrò intelligas, Caluinum nugatum eſſe cùm ſcripſit, D. Hieronymum redegiſſe Romanam Eccleſiam in ordinem, audi quàm honorificè de Romana Eccleſia ſentiat, ad Damaſum Romanũ Pontificẽ ſcribens: *Ego cum ſucceſſore Piſcatoris & diſcipulo crucis loquor. Ego nullũ primum, niſi Chriſtum ſequens, Beatitudini tuæ, id eſt cathedræ Petri communione conſocior; ſuper illam petram ædificatam Eccleſiam ſcio, quicumque extra hanc domum agnum comederit, profanus eſt, Si quis in ea non fuerit, peribit regnante diluuio. Non noui Vitalem, Meletium reſpuo, ignoro Paulinum. Quicunque tecum non colligit, ſpargit: hoc eſt, qui Chriſti non eſt, Antichriſti eſt.* Videntur tibi verba hæc eſſe hominis, Eccleſiam Romanam in ordinem redigẽtis? Qui cathedræ Petri communione non conſociatur, Hieronymi iudicio, *extra domum*

Orbis Vrbe quomodo maior apud Hieronymum.

Hieron. ad Damaſum epiſt.

Extra Romanam Eccleſiam non eſt ſalus.

domum comedit agnum, in arca Noe non eſt, & peribit regnante dilu-uio. Vbi obſecro agnum comedet Synagoga Caluiniana quæ Romanæ Eccleſiæ communionem aſpernatur? Noua erit vobis ædificanda arca, ne Carybdis vos abſorbeat. Ac in alia ad eundem Damaſum Epiſtola: *Ariana* (inquit) *rabies fremit, hinc in tres partes ſciſſa Eccleſia ad ſe rapere me feſtinat, monachorum circa me manentium antiqua in me ſurgit auctoritas, ego interim clamito: ſi quis Cathedræ Petri iungitur, meus eſt: Meletius, Vitalis, atque Paulinus, tibi hærere ſe dicunt.* Et paucis interiectis, *Idcircò obteſtor Beatitudinem tuã, vt mihi litteris tuis apud quem in Syria debeam communicare ſignifices, noli deſpicere animam, pro qua Chriſtus mortuus eſt.* Ad firmiſsimum igitur præſidium Romani Pontificis, quod nulla hæreſum tempeſtas concutere potuit, confugit D. Hieronymus, de cuius in fidei decretis firmitudine ſi dubitaſſet, nunquam ex Syria ipſum fuiſſet obteſtatus, vt quibuſcum communicaret, litteris ſuis ei præſcriberet.

Hieron. ad Dam. epiſt.

D. Hieron. de ſede Romana iudicium.

CAPVT XIII.

CATHOLICVS.

POſtea in D. Gregorij teſtimonio, Miniſter, omne tuæ cauſſæ τὸ ςήειγμα ϗ ϐεϐαίωσιν collocas.

MINISTER. pag. 14. & 15.

Gregorius libro primo Epiſtola 80. Nullus vnquam deceſſorum meorum hoc profano vocabulo vti voluit: quia videlicet ſi vnus Patriarcha vniuerſalis, Patriarcharum nomen cæteris derogatur. Sed abſit hoc à Chriſtiana mente. In illo ſceleſto vocabulo conſentire, nihil aliud eſt, quàm fidem perdere. Aliud eſt quod conſeruandæ vnitati fidei, aliud quod debemus comprimendæ elationi. Ego autem fidenter dico, quia quiſquis ſe vniuerſalem ſacerdotem vocat, vel vocari deſiderat, in elatione ſua Antichriſtum præcurrit, &c.

CATHOLICVS.

Perperam ex tuo Caluino delibaſti hæc paucula, cùm in epiſt. 80. lib. 1. D. Gregorius nihil eiuſmodi habeat; & in epiſtola 36. lib. 4. non omnia habeantur, quæ tu hoc loco inter ſe iungere, & miro artificio, vt lectorem falleres, copulare voluiſti. Diſtinguam ergo quę tu confudiſti, vt omnes intelligant, quàm ſis in Veterum ſcriptis verſatus. In Epiſtola igitur illa 36. lib. 4. *Ante hos ſiquidem annos, octo* (inquit Gregorius) *ſanctæ memoriæ deceſſoris mei Pelagij tempore, frater & coepiſcopus noſter, Ioannes in Conſtantinopolitana vrbe, ex cauſa alia occaſionem quærens Synodum fecit, in qua ſe Vniuerſalem appellare conatus eſt: quod mox idem deceſſor meus, vt agnouit,*

Caluin. lib. 4. inſt. c. 7. §. 4.

Miniſter malè citat Doctores.

Gregor. ad Eulogiũ Alexandrinum, & Anaſtaſiũ Antiochen. Epiſcopos.

directis litteris, ex auctoritate ſancti Petri Apoſtoli, eiuſdem Synodi acta caſſauit: quarum videlicet Epiſtolarum ſanctitati veſtræ exemplaria ſtudui deſtinare: Diaconum verò, qui iuxta morem, pro reſponſis Eccleſiæ faciendis, piſsimorum Dominorum veſtigiis adhærebat, cum præfato conſacerdote noſtro Miſſarum ſolemnia celebrare prohibuit: Et paucis interiectis: *Sicut enim veneranda veſtra ſanctitas nouit, mihi per ſanctam Chalcedonen. Synodum, Pontifici Sedis Apoſtolicæ, cui, Deo diſponente, deſeruio, hoc Vniuerſitatis nomen oblatum eſt, ſed nullus vnquam deceſſorum meorum, hoc tam profano vocabulo vti conſenſit. Quia videlicet, ſi vnus Patriarcha vniuerſalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur, ſed abſit hoc, abſit à Chriſtiana mente id ſibi velle quempiam arripere, vnde fratrum ſuorum honorem imminuere ex quantulacumque parte videatur. Cùm ergo nos hunc honorem nolumus oblatum ſuſcipere, penſate quàm ignominioſum ſit, hunc ſibi quempiam violenter vſurpare voluiſſe: propterea Sanctitas veſtra in ſuis Epiſtolis, neminem vnquam vniuerſalem nominet, ne ſibi debitum detrahat, cum alteri offert honorem indebitum.* Et nõ longè à fine: *Prouidendum ne in vnius veneno ſermonis, viuentia in Chriſti corpore membra moriantur: ſi enim hoc dici licenter permittitur, honor Patriarcharum omnium negatur, & cùm fortaſsè is in errore perit, qui Vniuerſalis dicitur, nullus iam Epiſcopus remanſiſſe in ſtatu veritatis inuenitur. Oportet ergo, vt conſtanter, ac ſine præiudicio ſeruetis, ſicut accepiſtis Eccleſias, & nihil ſibi in nobis hæc tentatio diabolicæ vſurpationis adſcribat, ſtate fortes, ſtate ſecuri, ſcripta cum Vniuerſalis nominis falſitate, nec dare vnquam, nec recipere præſumatis.* Hæc ex D. Gregorio deſcribenda duxi, vt omnes intelligant, quã ſis in tranſcribendis, deprauatis à magiſtro tuo, veterum ſententiis ſyncerus artifex. Voluiſti quippe ἐν τῷ ὑπερηφανεστάτῳ συγγράμματί σου tuo ſcripto ſanctiſsimi viri ſingulari modeſtia abuti. Nam quia Gregorius vniuerſalis Epiſcopi nomen contempſit, tuo, & Caluini iudicio vniuerſæ etiam Eccleſiæ procurationem ſuſtinere recuſauit. Lege quæ D. Gregorius de Pelagio ſecundo ſcripſit (quæ Caluinus tuus dedita opera prætermiſit, ne ipſius fraus deprehenderetur) ac diſce Romanum Pontificem Conſtantinopolitanæ Synodi acta reſcidiſſe, Conſtantinopolitanúmque Epiſcopum ne rem diuinam faceret prohibuiſſe: An hoc vnquam feciſſet, ſi Conſtantinopolitanam Eccleſiam in ſua eſſe ditione poſitam dubitaſſet? Immò inueterato tuo in Eccleſiam Romanam odio obcæcatus, quid Vniuerſalis Patriarchæ nomine Gregorius intellexerit non vidiſti. Vniuerſalis enim Epiſcopus à D. Gregorio, is dicitur, qui ſic vniuerſę Eccleſiæ præeſt vt ipſe ſolus & alius nemo, Epiſcopus ſit: quam huius vocabuli intelligentiam veram eſſe ex ſententia D. Gregorij hæc ipſius verba planè conuincunt: *Si vnus Patriarcha vniuerſalis dicitur, Patriarcharum nomen cæteris derogatur, ſi hoc licenter dici permittitur,*

Pontifex Rom. vniuerſalis dictus eſt à Calcedonen Synodo.

Vniuerſalis Epiſcopus quis ſit D. Gregorio.

tur, honor Patriarcharum omnium negatur, & cùm fortaſſe is in errore perit, qui Vniuerſalis dicitur, nullus iam Epiſcopus mãſiſſe in ſtatu veritatis inuenitur. Ac non minus perſpicuè in epiſtola ad Ioannem Epiſcopum Conſtantinopolitanum (qui Vniuerſalis nomẽ ſibi vſurpauerat) germanam eſſe eam, quam attulimus huius vocabuli ſignificationem, his verbis expreſsit: *Qui indignum te eſſe fatebaris, vt Epiſcopus dici debuiſſes, ad hoc quandóque perductus es, vt deſpectis fratribus, Epiſcopus appetas ſolus vocari.* Gregor. PP. lib. 4. epiſt. 38

MINISTER. pag. 15.

Et alibi propinqua iam eſſe Antichriſti tempora deſignantur.

CATHOLICVS.

Hæc à D. Gregorio ſcripta non negamus, ſed oro vt Gregorium diligenter legas, & in poſterum locos, quibus ſingula ſcripſerit diligentius notes. Pergis in tua Dialectica argumentatione, inania verba fundere.

MINISTER. pag. 15.

Ecquidnam verò aliud in hiſce commemorandis quam actum agere-mus, niſi nos veſtra illa excuſaret ἑωλοκρασία *id eſt, rancidarum nugarũ egeſtio? quæ nos ſanè cogit, vt idem reponentibus, idem quoque rependamus.*

CATHOLICVS.

Diſce antè oro, quid ſit Græcas voces interpretari, quàm tuam ἑωλοκρασίαν in nos euomas: quod vbi feceris, fac vt ſcitum hoc conuitium tuum (quod in Chriſtianam Eccleſiam iacis) cum modeſta Libri tui inſcriptione congruat: At ſi Chriſtianæ Eccleſiæ doctrina (quam nos Theſibus noſtris ſumus cõplexi) *rancidarum* eſt, vt vis, *nugarum egeſtio*, cùm nobis idem reponentibus, te ſcribis idẽ rependere, quicquid contra nos lutulento tuo ſcripto effudiſti, in rancidis nugis numerandum eſſe diffiteri non poteris.

MINISTER. pag. 15.

Eccuinam autem de Eccleſia Romana potius credendum eſt quàm ei qui & Romanæ Eccleſiæ fuit Epiſcopus, & meliori, etiam ſeculo vixit?

CATHOLICVS.

Anteà ſcripſiſti, Gregorij tempore Eccleſiam Romanam *maximis nauis laboraſſe*: nunc verò ais eundem *meliori ſeculo vixiſſe*: At ſi ſingularem tuam in ſcribendo conſtantiam agitare vellem, nullus eſſet modus. Quare accipio quam mihi offers conditionem, de Romanæ Eccleſiæ principatu, Romanique Pontificis poteſtate, Gregorius ſit de vtriuſque noſtrûm communi ſententia Iudex, qui his verbis totam noſtram litem ſuo iudicio reſoluet. *Cunctis Euangelium ſcientibus liquet, quòd voce Domini, ſancto & omnium Apoſtolorum Petro principi Apoſtolo totius Eccleſiæ cura commiſſa eſt: ipſi quippe dicitur, Petre amas me, paſce oues meas.* & paucis interiectis, *cura ei totius Eccleſiæ, & principatus committitur, & tamen Vniuerſalis Apo-*

Miniſter ſibi contradicit.

Gregor. PP. lib. 4. epiſt. 32.

Ioan. 21. 17.

Gregor. in Pſal.5.pænit.

ſtolus non vocatur. De Romana Eccleſia, nihil te in hac Gregorij ſententia audire dices. Accipe ergo aliam quæ omnem tibi dubitandi ſcrupulum eximet; Sic enim de Mauritio Imperatore ſcribit: *Intantum autem ſua temeritatem extendit veſania, vt caput omnium Eccleſiarum, Romanam Eccleſiam ſibi vindicet, & in domina gentium terrena ius poteſtatis vſurpet: quod omninò ille fieri prohibuit, qui hanc beato Petro Apoſtolo ſpecialiter commiſit.* Vides Romanam Eccleſiam, omnium Eccleſiarum caput à D. Gregorio appellari, eiúſque curam D. Petro Apoſtolo ſingulari ratione fuiſſe commiſſam. Vides & hinc iſtam tuam concluſionem penitus corruere.

Eccleſia Romana omnium Eccleſiarũ caput.

MINISTER. pag. 15.

Nefas igitur ſit Catholica ſiue Apoſtolica Eccleſia nomine Romanam eccleſiam propriè intelligere, cæterarũmque Eccleſiarum autoritatem, & appellationem à Romana eccleſia mutuari.

CATHOLICVS.

Cùm nomine Catholicæ ſiue Apoſtolicæ Eccleſiæ Romanam Eccleſiam appellamus, eam Romanam Eccleſiam intelligimus, quæ nullis regionis terminis ſepta tenetur: ſed per omnium gẽtium oras peruadens, Romani Pontificis ſe poteſtati ſubiectam eſſe profitetur.

CAPVT XIII.

MINISTER. pag. 15.

Quod ſi vt æquiſſimum & veriſſimum à vobis euincimus Ieſuitæ, vóſq; ex iniuſta hac rei vociſq; poſſeſſione vos deturbari patimini, explicatis ambigui inſidiis ad veram Eccleſiæ definitionem nullo fallaciæ metu inueſtigandam progrediemur.

CATHOLICVS.

Tuo iudicio cauſam euiciſti: abſit vt veritatis, æquitatiſque patrocinium deſerentes, tuæ inani ἀπεραντολογίᾳ ſuccumbamus. Hactenus calumniis, & conuitiis, nullo autem firmo argumento decertaſti: & tamen quaſi victor Caluiniano more nunc exultas. Quæ in te immiſimus iacula, nulla Theologorum tuorum induſtria educi potuerunt, quin mortiferas plagas, quas vobis inflixerunt, omnibus prodant. Negare non audes, quin rei, vociſque Eccleſiæ poſſeſſores ſimus, quàmuis tibi poſſeſſio noſtra iniuſta videatur. Profer in medium primum huius iniuſtæ poſſeſſionis auctorem: quod niſi feceris, nulla ratione certam, quam ab Apoſtolorum temporibus obtinuimus, hæreditatis poſſeſſionem, Caluiniano furori diripiendam relinquemus. *Fallacias* non metuis, qui omne tuum ſtudium in eo ponis, vt Chriſtianos omni fraude circumuenias, cùm pro Chriſtianæ religionis oraculis, Caluini ſomnia ſubſtituere non verearis. Iniquiſſimam deinde nobis, vt ad Eccleſiæ definitionem progrediaris, proponis conditionem.

MINISTER. pag. 15.

Hac lege vt poſthac, vos veſtriq́, dediſcatis falſam illam profanamq́, Eccleſiæ Catholicæ Romanæ appellationem.

CATHOLICVS.

Trade quæſo nobis nouam aliquam dediſcendi artem, qui tam duram & iniuſtam rigidus profectò νομοθέτης nobis imponis legem, vt quod cum nutricis lacte ſuximus, ad vnicam tuam voculam ſempiterna obliuione deleamus.

MINISTER. pag. 15.

Aequúmque eſſe oſtendatis, vt Eccleſia Romana, ſi Eccleſiæ Catholicæ & Apoſtolicæ membrum cenſenda ſit, ſeſe illius autoritati iudicióque ſubmittat, séque ab ea emendari patiatur.

CATHOLICVS.

Eccleſia Romana, eſt ipſa Eccleſia Catholica, & Apoſtolica, quæ, cùm in decernendis iis rebus, (quæ ad fidem & mores Chriſtianorum pertinent) errare non poſsit, emendatione veſtra non indiget.

MINISTER. pag. 15.

Ac proinde hoc primum erit inſtitutæ quæſtionis caput; quo Chriſtianæ Eccleſiæ nomen explicetur ex contrarÿ remotione; id eſt, καθ' ἀφαίρεσιν τοῦ ἐναντίου.

Miniſter Latina more ſuo græcè interpretatur.

CATHOLICVS.

Si cætera diſputationis tuæ capita huic primo reſponderint, fœdiſsimum nobis monſtrum paries, quod vbi à Chriſtiana Eccleſia argumentorum telis propulſauerimus, in vos fulmen vibrabit ſuum, quidque ſit Chriſtianæ fidei dignitatem oppugnare, non ſine Caluinianæ Sectæ dedecore docebit. *Chriſtianæ verò Eccleſiæ nomen ex contrarÿ remotione* te explicaſſe gloriaris, quaſi Romana Eccleſia, Chriſtiana eſſe non poſsit: Si enim (vt tu ſomnias) Romana Eccleſia eſt contraria Eccleſiæ Chriſtianæ, non magis erit Romana Eccleſia Chriſtiana, quàm candor eſt nigror. Apoſtolus ergo ad Romanos ſcribens, tuo iudicio, non ad Chriſtianam Eccleſiam ſcripſit. Animaduertíſne quorſum ſpectet tua *contrarÿ remotio?* eò certè, vt te planè conuincat, inſanire; dum Chriſtianam Eccleſiam oppugnas. Vehementer tibi placet illa tua τοῦ ἐναντίου ἀφαίρεσις, de qua hanc ſubiecisti clauſulam, *Quam primam rectè & ſolidè aſtruendæ veritatis viam eſſe demonſtrationis leges docent.*

Si Dialecticas demonſtrationum leges hoc loco intelligis, dum contraria remouere conaris, te parum eſſe in dialecticis exercitatum, facilè oſtenderem. Veritatem nouam, (commenta nimirum Caluini) pro Chriſtianæ religionis veritate nobis obtrudis, *primam viam aſtruendæ veritatis,* præſcribens.

Tandem *Eccleſiæ Catholicæ & Apoſtolicæ veram ex veris germanisq́ notis ſuis definitionem*, te nobis traditurum profiteris. Nullam hactenus attuliſti falſam Eccleſiæ à nobis traditam definitionem. Pag. 15.

Illius

Illius enim, quam ſuprà nobis affinxiſti, nullum prorſus Auctoré inuenies. Profectò deliraret, qui ſic Eccleſiam tecum definiret, *Eccleſiam Chriſtianam Romanam*: Repete quæſo, dico definiendi leges, & nullam hîc obſeruari inuenies.

MINISTER. pag. 16.

Chriſtus non fruſtra eſt mortuus, ac proinde nos non temerè profitemur in ſymbolis, nos credere ſanctam Eccleſiam Catholicam.

CATHOLICVS.

Si Magiſtri tui doctrinam probas, velis nolis, fateri cogeris Chriſtum Dominum fruſtra eſſe mortuum. Docet enim omnia opera noſtra *probrum magis quàm laudem perpetuò mereri, ac inquinata eſſe, peccatisq́; magis quàm virtutibus accenſenda.* Tu, vt ſuſpicor, nó negabis Chriſtum veniſſe, & pro nobis mortem oppetiiſſe, [a] *vt opera diaboli diſſolueret.* Sed oro te, ſi omnia hominum opera ſunt peccata, vt vos aſſeritis [b], quænam ſunt hæc opera, quæ Chriſtum diſſoluiſſe Apoſtolus ſcribit? & ſi cum Caluino [c], Iuſtitiam noſtrã omnem extra nos conſtituiſtis, quomodo negatis Chriſtum fruſtra eſſe mortuum? Non video qua ratione peccata noſtra deleantur, ſi omnis noſtra iuſtitia extra nos eſt. Quod addis, *Eccleſiam Catholicam propriis, verisq́; notis agnoſci poſſe, & à falſis adulterinisq́; cœtibus diſcriminari.* mihi pergratum eſt, vt & illud quod ſubiicis:

Caluin. lib. 3. inſt. c. 17. §. 3.
a 1. Ioan. 3. 8.
b Caluin. li. 3. inſt. c. 14. §. 9. & 11.
c Caluinus in antidoto. Concil. Trident. ſeſſion 6.
Miniſter doctrinæ perpetuitaté agnoſcit.

MINISTER. pag. 16.

Sempiternam fore Eccleſiam in mediis etiam mundi pereuntis perturbationibus, neque orphanam relictum iri teſtatur veritas.

CATHOLICVS.

Tu videris quonam pacto hæc Eccleſiæ perpetuitas, cum Caluini doctrina conſiſtat, qui veteres Patres Irenæum, Tertullianum, Origenem, Auguſtinum, Optatum, optimo iure contra Hæreticos ſucceſſionem Epiſcoporum obieciſſe, ita ſcribit: *Cùm extra controuerſiam eſſet, nihil à principio vſque ad illam ætatem mutatum fuiſſe: in doctrina ſumebant, quod omnibus nouis erroribus conficiendis ſufficeret, illis oppugnari doctrinam ab ipſis vſque Apoſtolis conſtanter, & vnanimi conſenſu retentam.* Et in Gallica ſuarum Inſtitutionũ editione, apertè nullam in Eccleſia Romana fuiſſe doctrinę, ab Apoſtolorum temporibus, vſque ad Patrum illorum ætatem mutationé factam his verbis profitetur: *C'eſtoit vne choſe notoire, & ſans doute, que depuis l'aage des Apoſtres, iuſques à leur temps, il ne s'eſtoit faict nul changement de doctrine, ny à Rome, ny aux autres villes.* Poſteà verò factam perſpicuè indicat, cùm ſcribit Gregoriũ *vltimum Romæ Epiſcopum iurè dici poſſe.* Quòd ſi corrupta tuo iudicio non fuit, non minorem habere debes fidem doctrinæ Eccleſiæ, poſt Gregorij tempora, quàm Caluinus eidem doctrinæ temporibus Patrum habendam eſſe docuit. Vbi enim Dei Verbum eſt corruptũ, Eccleſia Chriſti conſiſtere nequit, vt auctor eſt tuus Caluinus. Túque

Caluin. lib. 4. inſtit. c. 2. §. 3.
Miniſter à Caluino diſſentit.
Caluin. lib. 4. inſtit. c. 17. §. 49.
Caluin. lib. 4. inſt. c. 2. §. 4.

Túque cum eodem Verbum Dei facis Eccleſiæ notam : intetite ergo nequit Dei Verbum, quin vnà & Eccleſia intereat.

MINISTER. pag. 16.

Omninò veritas niſi ex veritate intelligi poteſt.

CATHOLICVS.

Neſcio an aliquid operarum in curia hîc exciderit: certè tua in ſcribendo ſingularis infantia, me vehementer mouet, vt exiſtimem, non aliam fuiſſe operarum negligentiam, quàm tuam latinæ linguæ inſcitiam. Vis fortaſsis veritatem non poſſe, niſi ex veritate concludi, quid reſpondebis Logicis, qui ex falſis verum effici poſſe, certò ſibi perſuadent?

CAPVT XV.

MINISTER. pag. 16.

Ecquis verò Prophetarum & Apoſtolorum ſcripta, Veritatis illius eſſe autographum, erudita autem & orthodoxa Eccleſiæ conſenſum, eiuſdem illius Veritatis interpretem eſſe negauerit? Quid ſit ſcripturæ αὐτόγραφον.

CATHOLICVS.

Mirum erit ſi in Archiuis veſtris vllius veritatis Chriſtianæ *Autographum* repetiatur, cùm primi Sectæ veſtræ Auctores omnia vetuſtatis monumenta, vt igni traderentur diligenter elaborarint. Explica nobis quid ſit *Autographum*, & vide ne pro Prophetarum & Apoſtolorum ſcriptis, nobis ſubiicias Maroti, & Bezæ cantiones, quas nos exectamur, & vobis modulandas lubenter relinquimus. Quam autem veritatem hoc loco intelligas, planè ignoro. Anteà ſcripſiſti: *Omninò veritas niſi ex veritate intelligi poteſt*, nunc verò ais, *Veritatis illius, & eiuſdem illius veritatis*. Si te tua Grammatica vſum Pronominum non perfectè docuit, ſuadeo vt legas Deſpauterium, ex quo quæ in te deſiderantur, facilè intelliges. Quod ſubiungis interim perpendemus.

MINISTER. pag. 16.

Memineritis autem quidnã agatur, id eſt, non hoc eſſe iuſtum certamen, ſed velitationem, ac proindè de plurimis paucula nos delibare.

CATHOLICVS.

In re perſpicua admonitionem tuam non deſideramus: Nudus enim cùm ſis, tamquam leuis armaturę miles, nuſquã audes conſiſtere, vt cominus cum hoſte manum conferas: ſed (pro haſta, clypeo, gladio, cæteriſque in iuſto milite requiſitis armis) conuitiis, & fallaciis armatus veritatem oppugnas.

MINISTER. pag. 16.

Nos certè Romanæ Eccleſiæ claues ſiue Cathedram (quemadmodum vos eam deſcribitis) Catholicæ illius quam quærimus, veras eſſe notas pernegamus, quas videlicet veras germanaſq́ Prophetis, & ab ipſius Eccleſiæ capite, ipſaq́ vera etiam & Catholica Eccleſia ita didicimus.

CATHOLICVS.

S. Hippolyt. lib. de conſummatione mundi.

ἀρνοῦμαι i. nego. Antichriſti nota.

Facilius eſt tibi pernegare omnia quàm minimum Chriſtianæ Religionis dogma infirmare. Memineris vocabulum ἀρνοῦμαι, eſſe vnam ex Antichriſti notis, quam vos ipſius οἱ πρόδρομοι tanquam vobis familiarem frequenter vſurpatis. Vis deinde Notas tuas Prophetis fuiſſe cognitas: Suſpicor Prophetas tuos eſſe Caluinum & Bezam, qui non intelligunt quæ ipſi vaticinantur. Scriptum Dei Verbum (vt tu vis) eſt Eccleſiæ Nota. Doce Iacobum Patriarchā (quem Prophetam fuiſſe negare non audebis) & cæteros, qui ante extiterunt, quàm verbum vllum eſſet literis mandatum, aliquam habuiſſe huius Notæ cognitionem.

Geneſ. 49. 1.

CAPVT XVI.

MINISTER.

pag. 16.

E*Saias 54. Hoc fœdus meum cum eis dixit Dominus, Spiritus meus qui in te eſt, & verba mea quæ poſui in ore tuo, & non recedent ab ore tuo, nec ab ore ſeminis tui.*

CATHOLICVS.

Miniſter malè citat.

Non rectè legiſti Iſaiam, cùm in cap. 54. nihil eiuſmodi ſcriptum ſit, ſed in cap. 59. 21. verba illa reperiantur, quibus hæc quę callidè reticuiſti, adiunguntur: *Et de ore ſeminis ſeminis tui, dicit Dominus à modò & vſque in ſempiternum.* Deſcribitur hoc loco fœdus, quod cum Chriſtiano populo Dominus facturus erat eiuſmodi futurum, vt non in tabulis lapideis incideretur, ſed in hominum animis exararetur. Spiritus Chriſti Domini Eccleſiæ datus eam nunquam deſeret, efficietque vt in perpetuum Chriſtianorum hominum aures diuinis laudibus perſonent. Nihil hîc habes de ſcripto Verbo, euolue, & inueſtiga diligenter ſingula, & ſi ſcripti Verbi aliqua hîc fiat mentio, nos cauſa cecidiſſe ingenuè fatebimur. Et quamuis tibi demus Iſaiam eo loco nominaſſe ſcriptum Verbum, non tamen rectè propterea concludes, eum ſenſiſſe ſcriptum Verbum eſſe Eccleſiæ Notā. Cùm hoc Iſaię vaticinio mirificè congruit, quod ſcripſit Ieremias: *Dabo legem meā in viſceribus eorū & in corde eorum ſcribā eā, & ero eis in Deū, & ipſi erūt mihi in populū,* & poſt pauca [b], *ſi defecerint leges iſtæ coram me, dicit Dominus, tunc & ſemen Iſraël deficiet, vt non ſit gens coram me cunctis diebus.* Et caput illud his verbis concludit[c], *Sanctum Domini non euelletur, & non deſtruetur vltra in perpetuum.* Perſcrutare Prophetæ huius αὐτόγραφον ſi apud te eſt, & perpende, an legem in tabulis lapideis, membranis, charta, aut alia ſimili re deſcribendam prædicet, *In corde* (inquit) *eorum ſcribam eam.* Perpetuitas Eccleſiæ his Prophetarum teſtimoniis in primis confirmatur: vt & aliis multis Scripturæ ſententiis, quibus recenſendis propter breuitatis rationem ſuperſedebo. Caluinus tuus ex loco illo Iſaiæ quem contra nos adduxiſti, concludit *dignos eſſe, qui*

Ierem. c. 31. 33.

Eccleſiæ perpetuitas à Prophetis prædicta.

b Verſ. 36.

c Verſ. 40.

Caluin. lib. 4. Inſtit. c. 1 §. 5.

fame

fame & inedia pereant, quicunque ſpiritualem animæ cibum, diuinitus ſibi per manus Eccleſiæ porrectum reſpuunt. Te fefellerunt verba illa Caluini, *& hac nota pridẽ regnũ Chriſti inſignierat Iſaias.* Leuiter nimis voluiſti tua paucula ex Caluino delibare, cùm de ſcripto Verbo eo loco nullam faciat mentionem: Redi ad Gebenenſes doctores, quorum opera, vbi prima Caluinianæ doctrinæ rudimenta didiceris, nugis egregiè inſtructus, liberius nobiſcum certamen inſtitues.

MINISTER. pag. 16.

Ioan. 10. 4. Oues meæ audiunt vocem meam, & ſequuntur me, alienũ autem nequaquam ſequentur, ſed fugient ab eo, quia non norunt vocem alienorum.

CATHOLICVS.

Ineptiarum tuarum præſidium omne in hoc Ioannis teſtimonio videris collocaſſe, cùm non tantùm caput, ſed & verſum (licet mendoſè) citaueris: Non enim verſu 4. ſed 2. verba quæ citaſti ſcribuntur. Hunc verò locum ex Caluino es mutuatus, qui eo vtitur ad probandum Eccleſiam non eſſe, vbi verbum Dei non apparet. Voluiſti deinde grauiſsima D. Auguſtini interpretatione, iugulum noſtrum petere. *Caluin. lib. 4. inſt. c. 2. §. 4.*

MINISTER. pag. 16.

Id eſt, vt interpretatur Auguſtinus contra Petil. epiſtola, cap. 16. habeo manifeſtiſsimam vocem paſtoris mei, commendantis mihi, & ſine vllis ambagibus exprimentis Eccleſiam: mihi imputato; ſi ab eius grege qui eſt ipſa Eccleſia, per verba hominum ſeduci, atque aberrare voluero, quum me præſertim admonuerit dicens: Quæ ſunt oues meæ, vocem meam audiunt, & ſequuntur me. Ecce vox eius clara & aperta, & exaudita. Qui enim non ſequitur, quomodo ſe ouem eius dicere audebit? Nemo mihi dicat, Quid dixit Donatus, aut quid dixit Parmenianus, aut Pontius, aut quilibet illorum, quia nec Catholicis quidem Epiſcopis conſentiendum eſt, ſicubi fortè falluntur, vt contra Canonicas Scripturas aliquid ſentiant.

CATHOLICVS.

Catholici non diſsident à D. Auguſtino, vt te exiſtimare coniicimus, qui eius nuda verba profers: Tuum erat Theſes noſtras argumentatione aliqua improbare. Concedimus quidem tibi in Scripturis haberi vocem Domini commendantis Eccleſiam: At inde non efficies, Verbum ſcriptum eſſe Eccleſiæ notam, quaſi illi vera eſſent Chriſti Eccleſia, qui ſcriptum Verbum proferunt, hoc Lutherani, Trinitarij, Anabaptiſtæ, faciũt, fecit & diabolus [a] ac Iudæi [b] contra Chriſtum diſſerentes. Docet ergo D. Auguſtinus (quod nos libenter amplectimur) eximia illa, quibus Chriſtus Eccleſiam locupletare, & ornare voluit, beneficia, ſacrarum literarum monumentis eſſe prodita. Sic contra Donatiſtas ex ſcripturis conuincit Eccleſiam, eſſe multi-

Verbũ Dei ſcriptũ Eccleſiæ nota eſſe non poteſt.

a Mat. 4. 6.
b Ioan. 7. 42

tudinem conſpicuam ac interire non poſſe. Subiicis & alterum eiuſdẽ teſtimonium.

MINISTER. pag. 17.

Idem ibidem capite ſecundo inter nos & Donatiſtas quæſtio eſt, vbi ſit Eccleſia, quid ergo facturi ſumus? in verbis noſtris eam quæſituri, an in verbis Capitis ſui Domini noſtri Ieſu Chriſti: potius quòd in illius verbis eam quærere debemus, qui veritas eſt, & optimè nouit corpus ſuum.

CATHOLICVS.

Neque hic locus cõtra nos facit, cùm nõ dubitemus, quin in Scripturis tradantur beneficia illa quæ Chriſtus in Eccleſiam ſuam cõtulit. Vtque ſententia D. Auguſtini ab omnibus intelligatur, adiiciam quæ ſtatim conſequuntur: *Nouit enim Dominus qui ſunt eius. Quæ ſunt autem verba noſtra, in quibus eam quæri non oportet, aduertite, & videte etiam ibi quid interſit inter noſtra verba & illorum, & tamen in verbis noſtris Eccleſiam quæri nolumus: Quicquid nobis inuicem obiicimus de traditione Codicum diuinorum, de thurificatione, de perſecutionibus, verba noſtra ſunt, & in talibus quidem nos hunc tenemus modum, vt vel vtraque vera eſſe deputent, ſiue quæ à nobis, ſiue quæ ab ipſis dicũtur, vel vtraque falſa, vel noſtra vera, & ſua falſa: vel noſtra falſa, & ſua vera, & in his omnibus nullum eſſe crimen orbis Chriſtiani, cui nos communicamus, oſtendimus.* Ex his facilè eſt animaduertere omnem D. Auguſtini orationem eò ſpectare, vt Donatiſtarum furorem conuincat, qui Chriſtianam Eccleſiam, ſolos Donatiſtas complecti exiſtimarunt: Nam Catholicos in Africa, grauia quædam ſcelera commiſiſſe, ac propterea Eccleſiam apud eos interiiſſe, confinxerant: quibus acutè ſanè reſpondet D. Auguſtinus, Catholicos Africanos cum cæteris Chriſtiani orbis Eccleſiis fidei communionem retinere, quare quæ mutuò ſibi obiecerãt Catholici Africani & Donatiſtæ, hominum verba erant, & in Eccleſias extra Africam nullo modo poterant deriuari. Aliundè ergo quàm ex incerta hominum innocentia, quænam eſſet vera Chriſti Eccleſia indagandum erat. Cùm verò in Scripturis plurima de Eccleſia ſcripta legantur, ex iis petenda, D. Auguſtini iudicio, erant quæ controuerſiam illam, inter Catholicos & Donatiſtas dirimerent, vt ſi quæ, in ſcripturis tribuuntur Eccleſiæ Chriſti, in Donatiſtarum Eccleſiam omnia conuenirent, Donatiſtas cauſam obtinuiſſe concederetur: ſin minus, paterentur ſe in Schiſmaticis haberi. Me nihil imponere Doctori tanto tertia quæ à te nobis obiicitur, eiuſdem ſententia planum facit.

Eccleſia Chriſti quomodo in ſcripturis inquirenda.

Cur Donatiſtæ Eccleſiam in Africa periiſſe contẽdebãt.

MINISTER. pag. 17.

Idem cap. 3. ſed vt dicere inceperam, non audiamus, hæc dico, hæc dicit: ſed audiamus hæc dicit Dominus: ſunt certè libri dominici, quorum auctoritati vtrique conſentimus, vtrique credimus, vtrique ſeruimus, ibi quæramus Eccleſiam, ibi diſcutiamus cauſam noſtram.

CATHO

CATHOLICVS.

Cùm de fidei rebus orta controuerſia, ex Scripturis commodè ſedari poteſt, inſanus eſſet qui neglecta Scripturarum auctoritate in hominis vllius ſententia acquieſcendum eſſe exiſtimaret, quod ſignificat Auguſtinus.

MINISTER. pag. 17.

Idem totus Chriſtus caput & corpus eſt, caput vnigenitus Dei filius & corpus eius Eccleſia, ſponſus & ſponſa, duo in carne vna, quicunque de ipſo capite à ſcripturis ſanctis diſſentiunt, etiam ſi in omnibus locis inueniantur, in quibus Eccleſia deſignata eſt, non ſunt in Eccleſia. &c.

CATHOLICVS.

Aſtutè interrupiſti D. Auguſtini orationem, quæ veſtram ſynagogam alienam eſſe à Chriſti Eccleſia non obſcurè oſtendit. Addam ergo quæ ſequuntur in cap. 4. lib. de vnitate Eccleſiæ. *Et rurſus quicunque de ipſo capite ſcripturis ſanctis conſentiunt, & vnitati Eccleſiæ non communicant, non ſunt in Eccleſia, quia de Chriſti corpore, quod eſt Eccleſia, ab ipſius Chriſti teſtificatione diſſentiunt.* Si Caluiniana Secta cùm Chriſti Eccleſia communicat, te obteſtor, vt mihi paucis vbinam gentium ſit hæc Eccleſia Chriſti commonſtres. Quod ſi doctrinam veſtram, omnem terrarum orbem occupaſſe dixeris, res ipſa te ψεύδους & vanitatis redarguet: Rem enim perſpicuè falſam, argumentis improbandam non iudico. Quòd porrò D. Auguſtinus (qui fidei noſtræ dogmata Verbo non ſcripto plerumque cõfirmat) in controuerſia cum Donatiſtis de Eccleſia, ad ſcriptum Verbum prouocarit, Donatiſtarum fecit obſtinatio, & ſpes certa obtinendæ cauſæ. Lege diligenter D. Auguſtinum, ac me nihil fingere fateberis: ſic enim ille, quaſi conſilij ſui interpres, ait: *Obſcurius dixerunt Prophetæ de Chriſto, quàm de Eccleſia: puto propterea, quia videbant in ſpiritu contra Eccleſiam homines facturos eſſe particulas, & de Chriſto non tantam litem habituros, de Eccleſia magnas contentiones excitaturos: Ideo illud vnde maiores lites futuræ erant, clarius prædictum, & apertius prophetatum eſt, vt ad iudicium illis valeat, qui viderunt, & foras fugerunt à me.*

Auguſt. in Pſal. 50. Cur de Eccleſia quàm de Chriſto clarius eſt Prophetatũ.

CAPVT XVII.

CATHOLICVS.

DEinde à Rhetoribus (quos antea exagitaſti) inſignem concludendi rationem mutuaris, inquiens: *Sed quid plura ex infinita penè copia commemoremus?* Tenuis eſt ſanè Patrum, qui pro te faciunt, copia: Imò, vt verum dicam, ne vnius quidem Doctoris Eccleſiæ teſtimonio τό ου ἄτοπον confirmare poteris.

MINISTER. pag. 17.

Ex quibus illud Axioma verum eſt, Eccleſia notam primariam, &

quaſi ἐντελέχειαν eſſe Verbum Dei, & in eo, & per illud Eccleſiam quærendam.

CATHOLICVS.

Hoc eſt logicè argumentari, ſilentio inuoluere quæ tuum errorẽ probare poterant. Si Verbum Dei ſcriptum eſt *primaria Eccleſiæ nota*, ante Verbum ſcriptum cognoſci non potuit. Si tibi Turca aliquis de Secta veſtra litem moueret, in quo Verbo ſcripto iſtam tuam primariam notam inuenires? Scriptum Dei Verbum (non enim τὸ ἄγραφον agnoſcis) tuo iudicio eſt, quaſi ἐντελέχεια Eccleſiæ, fuit ergo Chriſti Eccleſia imperfecta ante noui Teſtamenti ἐντελέχειαν ſcriptam. Diſce precor ex Philoſophis, quid ſit ἐντελέχεια; nolo namque iam in eiuſmodi philoſophicis decertationibus inſiſtere.

MINISTER. pag. 17.

Omnes autem ἀπροσδιοναύσα, id eſt, *quæcunque extra hoc Verbum, & ſine hoc Verbo docentur eſſe vocem peregrini, quam veluti adulteri, caſta Chriſti ſponſa auerſari, ac fugere debeat.*

CATHOLICVS.

Miniſter impropriè loquitur.

Si Logicogrammaticus tuam infantiam exagitaret, neſcio an tua oratio cohæreret. Cogita tibi cum eiuſmodi homine negotium eſſe (nam meum hac de re iudicium non interponam) ne illi repugnare videaris, qui ſcripſit *Res contenta doceri.* vis ea quæ ſine Verbo ſcripto in arte aliqua traduntur, diſciplinam ab aliquo accipere poſſe, hoc enim non obſcurè ſignificat tua ex intima philoſophia petita oratio, *quæcunque ſine hoc Verbo docentur*: Suſcipe quæſo, hanc curam, vt res inanimas tandem ratiocinantes ad normam tuæ nouæ Logicę habeamus. Hactenus tuus logicogrãmaticus.

MINISTER. pag. 17.

Non enim tanta tamque auguſtæ res quæ ad veram æternámque fœlicitatem pertinent, hominum arbitrio erant relinquendæ.

CATHOLICVS.

Ad tuam libidinem vis Eccleſiæ Chriſti maieſtatem minuere, cùm ipſius de fidei rebus iudicium, hominum eſſe exiſtimas. Quid aliud de Chriſtiana Eccleſia ſentiret Turca? Prophetas, Euangeliſtas, & vno verbo, omnes ſacros Scriptores in ordinem rediges, qui tam impiè de Eccleſia Chriſti ſentire potuiſti. Nunquid ante omnem ſcriptionis vſum, quæ ad beandos homines neceſſaria erant, Eccleſiæ perſpecta & cognita fuere? Cur Deum præpotentem accuſas, qui ſeculis multis, *Quæ ad veram fœlicitatem pertinent* (vt tu nugaris) *hominum arbitrio reliquit?* Si te Caluini diſcipulum, in conſilium adhibuiſſet, naſcente mundo litteris omnia quæ ad æternam beatitudinem ſpectant, conſignaſſet.

MINISTER. pag. 17.

Idcirco doctrinam illam θεόπνευστον & ſalutarem, certis quibuſdam literarum monumentis commendari, & notariorum (quorum fides ſit omni

omni exceptione maior) miniſterio placuit optimo ſapientiſsimoq; Deo conſignari.

CATHOLICVS.

De Eccleſiæ, in rebus ſuæ fidei creditis, conſtantia, tuo iudicio Deus videtur dubitaſſe, qui membranis commendauit, quod caſtiſſimæ ſponſæ committere noluit. Membranas ergo, in quibus Dei Verbum primùm exaratum eſt, perpetuas fore iudicas: Eccleſiam verò, cuius iudicium humanum planè eſſe exiſtimas, tantis eſſe omnium rerum mutationibus obnoxiam, vt Dei Verbum ſine ſcripto ſeruare non potuerit. Multis annis noui Teſtamenti doctrina ſine ſcripto, propagata & conſeruata eſt, immò barbaras quaſdam gentes Irenæi ætate vixiſſe, quæ ſine ſcriptionis ſubſidio, doctrinã ab Apoſtolis acceptam diligenter cuſtodirent, idem ſanctiſsimus Chriſti martyr narrat. *Quibus* (inquit) *ſi aliquis annunciauerit ea, quæ ab Hæreticis adinuenta ſunt, ſtatim concludentes aures longò longiùs fugerent.* Huc ſpectat luculenta illa D. Auguſtini oratio, *Homo fide, ſpe, & charitate ſubnixus, eáque inconcuſsè retinens, non indiget ſcripturis, niſi ad alios inſtruendos. Itaque multi per hæc tria, etiam in ſolitudine ſine codicibus viuunt. Vnde in illis arbitror iam completum eſſe quod dictum eſt, ſiue Prophetiæ euacuabuntur, ſiue linguæ ceſſabunt, ſiue ſcientia deſtruetur; quibus tamen quaſi machinis tanta fidei & ſpei, & charitatis ineſt inſtructio, vt perfectum aliquid tenentes, ea quæ ſunt ex parte non quærant.* Cùm igitur omnia ad ſcriptum Verbũ reuocanda cenſeas, hoc tuum dogma de conſignanda ſalutari doctrina literarũ monumentis, ſcripti Verbi teſtimonio confirma, aut certè in poſterum Catholicam doctrinam calumniari deſine.

Doctrina ſine Verbo ſcripto traditur.

Iren. lib. 3. aduerſus hæreſes cap. 4.

Auguſti. li. 1. de doctrina Chriſtia. c. 39.

Multi ſine ſcripturis ſalui eſſe poſſunt.

1 Cor. 13. 8.

Caluiniſtæ Verbo ſcripto, ſua confirmare nequeunt.

MINISTER. pag. 17.

Quocirca vt verum eſt, Chriſtum ſanctificare Eccleſiam ſuam per Verbum, in eóque Verbo illam eſſe quærendam, ita quoque verũ eſt, illud Verbum eſſe ſcripta Prophetarum, & Apoſtolorũ: ſicuti eadem Veritas defertè teſtatur.

CATHOLICVS.

Quorſum ſpectat hæc tam altè repetita comparatio? *Chriſtus Dominus* (vt ſcribit Apoſtolus) *dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ.* Si nomine Verbi, Bibliorum volumen intelligi dixeris, planè inſanies: cùm certum ſit Apoſtolum agere de verbis illis, ſine quibus ex Chriſti Domini inſtitutione non perficitur Baptiſmi Sacramentum; Vt rectè hunc locum interpretatus eſt D. Athanaſ. his verbis: *Purificauit lauacro aquæ, hoc eſt, in Baptiſmi Verbo, & vitæ, Patris ſcilicet, & Filij, & Spiritusſancti nomine.* Quam ſententiam confirmat Anſelmus, *Verbum,* inquiens, *vocat, inuocationem diuinitatis quod à baptizante ſuper aquam profertur.* Fefellit te fortaſsis, analogia & ſimilitudo

Ephe. c. 5. 25. 26

Athanaſ. in comment. in c. 5. ad Ephe.

Anſel. in comment. in 5. c. ad Epheſ.

1 Timot. 4. 5. ſimilitudo verborũ, quibus Apoſtolus ad Timotheum vtitur, *Sanctificatur enim per Verbum Dei, & orationem:* At hoc loco de ſanctificatione cibi agit, vt ex integra Apoſtoli oratione perſpicuum eſt. *Omnis creatura Dei bona eſt, & nihil reiiciendum, quod cum gratiarũ actione percipitur. Sanctificatur enim per Verbum Dei, & orationem.*

Athan. in comment. in c. 4 epiſt. 1. ad Timot.

Quomodo ſanctificatur cibus per Verbum Dei.

Caluin. lib. 4. inſtit. c. 14 §. 17.

Quem locum accuratè expoſuit Athanaſius. *Sanctificatur* (inquit) *per Verbum Dei, & orationem: Ergo immundum erit niſi ſanctificetur? Nequaquam, ſed ex permiſſu id ponit. Nam primùm aſſeuerando nihil dicit immundum: deinde concedimus,* inquit, *immundum id fieri, habes tamen quam adhibere poſsis medelam, cruce obſigna, laudem Deo & gratias redde, ſic immunditia, & fœditas omnis dilabetur.* Scio equidẽ Caluinianum veſtrum dogma de ſanctificatione, quæ fit per veſtras conciones, eodem planè modo, quo per ſacramenta: Sic enim veſter ille Coryphæus. *Fixum maneat non eſſe aliàs Sacramentorum, quàm Verbi Dei partes, quæ ſunt offerre nobis, ac proponere Christum, & in eo cæleſtis gratiæ theſauros.* Cuius dogmatis abſurditatem conuincunt quæ in Apoſtolorum Actis ſcripta ſunt. Si enim Apoſtolorum concionibus fuiſſent primi illi, qui Chriſto Domino nomina dederunt; ſanctimoniam ac peccatorum remiſsionem adepti, cur eis D.

Actor. 2. 38. Petrus ſuaſiſſet *Corde compunctis, vt pœnitentiam agerent, & baptizaretur vnuſquiſque eorum in remiſsionem peccatorum?* Cur Philip-

Actor. 8. 38. pus Eunuchum non tantùm erudire in fidei rebus, ſed & Baptiſmo initiari voluit, ſi omnem innocentiam ſoli verbo deberi exiſtimauit? Cur & vos, qui ἄλλα μὲν λέγειν, ἄλλο δὲ πράττειν εἰώθατε, infantibus, qui conciones veſtras planè non intelligunt, Baptiſmi ſacramentũ con-

Roman. 1. 16. ferre non veremini? Dices fortaſsis[a] *Euangelium eſſe Dei virtutem in ſalutem omni credenti.* Hoc non inficiamur, at Apoſtolus ibidem ſe

Roman. 1. 17. interpretatur. [b] *In eo enim* (inquiens) *reuelatur iuſtitia Dei ex fide in fidem.* Non ergo ſentit Paulus Euangelium donare hominibus

Verbũ Dei quo pacto Eccleſiam ſanctificet.

Anſel. in cõment. in c. 1. ad Rom.

ſalutem aliter, quàm proponendo, promittendo, offerendo, & *reuelando iuſtitiam Dei ex fide.* Si Anſelmo fidem habes, errorem tuum relinques. Nam Apoſtoli ſententiam ad hunc modum explicat. *Euangelium eſt virtus Dei, id eſt, quod in Euangelio prædicatur, videlicet crux, & mors, & reſurrectio Saluatoris, eſt virtus Dei, quamuis ſtultitia videatur incredulis.* Si Eccleſia Chriſti ſanctificatur per Verbum, id eſt, vt tu interpretaris, *per Scripta Prophetarũ, & Apoſtolorum,* nõ ſemper fuit Chriſti Eccleſia ſancta, cùm non ſemper habuerit Apoſtolorum, & Prophetarum ſcripta. Ad diſertas tuas teſtificationes venio, in quibus cùm cauſæ tuæ præſidium omne colloces, mirum eſt, quàm Logices, ac cæterarum bonarum artium inopiam in te prodant.

CAP.

CAPVT XVIII.

CATHOLICVS.

Videris tibi apud indoctam plebem verba facere, te ſola Scripturarum recitatione, de nobis triumphare exiſtimans.

MINISTER. pag. 17.

Ioan 5. Scrutamini ſcripturas, quia vos videmini vobis, in ipſis vitam aeternam habere, & illa ſunt quæ teſtificantur de me.

CATHOLICVS.

De Scripturis veteris Teſtamenti tantùm hic locus intelligi poteſt: Si quid ergo pro te facit, conclude ſolas veteris Teſtamenti Scripturas eſſe Eccleſiæ ἐντελέχειαν & notam primariam: inſtitue ratiocinationem, vt tibi certi aliquid reſpondeamus. Nos credimus omnibus quæ ſcripta ſunt, ex quibus tuum dogma noſtro iudicio, probare non poteris, quòd ſi fallimur, nos certis ratiocinationibus errare conuince.

MINISTER. pag. 17.

Epheſ. 2. 20. Superſtructi ſuper fundamentum Apoſtolorũ & Prophetarum, cuius angularis lapis, eſt ipſe Ieſus Chriſtus: in quo totum ædificium congruenter coagmentatum, creſcit vt ſit ſanctum templum Domino.

CATHOLICVS.

Quid opus fuit mutare ſenſum orationis Apoſtoli, tuâque noua interpretatione eam obſcuram facere? *Cuius*, inquis, *angularis lapis, eſt ipſe Ieſus Chriſtus*, cùm Græcè habeatur, ὄντος ἀκρογωνιαίου αὐτοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, *exiſtente ſummo angulari ipſo Ieſu Chriſto*, vt ad verbum Latinè Græca oratio exprimatur. De litterarum monumentis nullus eſt hic ſermo, ſed fidem, doctrinamque intelligit Apoſtolus; Infirmum, ex tua ſententia, fuiſſet ædificiũ Eccleſiæ, cùm nondum perfecta fuiſſent ipſius fundamenta, non enim cùm ſcriberet Apoſtolus omnes noui Teſtamenti libri extabant. Lege quæ de hoc loco ſubtiliter diſputat Franciſcus Turrianus noſter aduerſus Sadeelem, & Caluini tui, ſingularem inſcitiam agnoſces, qui Catholicos (quos Rabulas appellat) hoc Apoſtoli verbo pulchrè refelli gloriatur, cùm, vt antea dixi, de Apoſtolorum ſcriptis ne verbum vnum hoc loco Paulus faciat. Probabiliter etiam diſputat Thomas Stapletonus, acerrimus Catholicæ religionis propugnator, nomine Prophetarum intelligi ſermonum Interpretes, de quibus cap. 3. 5. locutus eſt Apoſtolus ſcribens illis eſſe reuelatum myſterium Chriſti: & cap. 4. 11. 12. docens Chriſtum Dominum aliquos eiuſmodi interpretandi munus qui ſubirent, Eccleſiæ ſuæ reliquiſſe.

Caluin. lib. 1. inſt. c. 7. §. 2.
Stapl. Demonſtrat. Principiorũ fidei lib. 9. c. 3.

MINISTER. pag. 17.

1. Cor. 3. 11. Fundamentum aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Ieſus Chriſtus.

CATHOLICVS.

Næ tu ridiculus es, Miniſter, qui librum tuum Scripturæ ſententiis, quæ ad ſuſceptam diſputationem nihil omnino faciunt, refercis. Nihil de ſcripto Verbo hoc loco inuenis, niſi forraſsis, quę eſt tua inſcitia, ipſum Chriſtum Dominum ſcriptum eſſe Verbum ſentias, ſicque perinde tibi erit, dicere ſcriptum Verbum eſſe Notam Eccleſiæ, & Chriſtum eſſe eccleſiæ Notam. Scio Caluinum hoc loco abuti, vt probet D. Petrum non eſſe fundamentū Eccleſiæ, vt poſtea dicemus. *Caluin. lib. 4. inſt. c. 6. §. 6.*

MINISTER. pag. 18.

2. Pet. 1. 20. Nulla Prophetia ſcripturæ propria eſt ἐπιλύσεως, i. explicationis.

CATHOLICVS.

Ad diſputationem de Notis Eccleſiæ hic locus non pertinet. Vera quidem eſt oratio D. Petri, at ex ea non efficies ſcriptum Verbum eſſe Eccleſiæ Notam.

MINISTER. pag. 18.

Gal. 1. 7. Non eſt aliud Euangelium, ſed nonnulli vos turbant, & volunt inuertere Euangelium Chriſti.

CATHOLICVS.

Vos Caluiniani inuertitis Euangelium Chriſti, dum commenta Caluini pro ſacroſanctis religionis noſtræ oraculis populo proponitis. Non nominat hoc loco Paulus ſcriptum Verbum: implora Græcorum opem, & conuince Apoſtolum nomine Euangelij, ſcriptum Verbum ſignificaſſe.

MINISTER. pag. 18.

Verùm quid pluribus opus eſt, quaſi hac de re à piis dubitetur?

CATHOLICVS.

Piorum eſt nemo, qui tuæ incredibilis ἀλογίας non miretur. Probandum enim ſuſcepiſti Eccleſiæ primariam Notam eſſe Verbum Dei, ac pro argumētis aliquot Scripturæ locos, qui ne contortè quidem Catholicam veritatem euertunt, nobis obiſcere te non puduit.

CAPVT XIX.

MINISTER. pag. 18.

Eccleſiæ tamen Catholicæ conſenſum, huius veritatis firmamento ſtabilitum obiter indicabimus.

CATHOLICVS.

Si fundamentum erroris tui non aliter in Eccleſiæ conſenſu poſueris, quàm in Scripturæ veritate feciſti, omnis tua firmitas per ſe, ſine dubitatione corruet.

MINISTER. pag. 18.

Tertul. de præſcript. hæret. Nobis nihil licet ex noſtro arbitrio inducere, ſed neque eligere, quod aliquis de arbitrio ſuo induxerit. Apoſtolos Domini habemus auctores, qui nec ipſi quicquam de ſuo arbitrio,

trio, quod inducerent, elegerunt: ſed acceptam à Chriſto diſciplinam, fideliter nationibus aſsignarunt.

CATHOLICVS.

Tertullianũ ſi diligenter legiſſes, nunquam librum eius de præſcriptionibus aduerſus Hæreticos appellaſſes, *De præſcriptis hæret.* Vidiſti apud tuum Caluinum Tertul. de præſcrip. hæret. & ne vox manca & imperfecta ad nos veniret, eam ſic perficere tibi viſum eſt *de præſcriptis*. Adiiciam quæ antecedunt verba illa quæ nobis obiicis, vt quid voluerit Tertul. omnes planè intelligant. *Hæreſes, inquit, dicta Græca voce ex interpretatione electionis, qua quis ſiue ad inſtituendas, ſiue ad ſuſcipiendas vtitur: Ideo & ſibi damnatum dixit hæreticum.* (Apoſtolus ſcilicet ad Titum ſcribens) *quia & in quo damnatur ſibi elegit: Nobis verò nihil &c.* Facilè eſt obſeruare Tertullianum hoc loco de arbitrio, & electione Hæreticorum propriè agere. Nulli mortalium licet vlla fidei dogmata arbitratu ſuo excogitare. Falſus es, vt ſuſpicor, verbis illis, *Sed acceptam à Chriſto diſciplinam fideliter nationibus aſsignarunt.* Perinde tibi eſt aſſignare diſciplinam & eam ſcribere: ſi ita ſentis, probabis maiorem Apoſtolorum partem, non diligenter ſuſceptum à Chriſto Domino docendi munus ſuſtinuiſſe, cùm tantùm Petri, Pauli, Ioãnis, Iacobi, Matthæi, & Iudæ ſcripta habeamus: An verò hi omnia ad ſalutem neceſſaria ſcriptis ſuis ſint cõplexi, infrà diſſeremus. *Fideliter ergo aſsignarunt Apoſtoli nationibus acceptam à Chriſto Domino diſciplinam,* Dum nationes erudirent in Chriſtianæ Religionis myſteriis, nihilque ad earum ſalutem neceſſarium, ipſis occultum eſſe voluerunt.

Miniſter ne titulos quidem librorum veterũ nouit.

Tertull. Lib. de præſcript. aduerſus Hæretic.

Ad Tit. cap. 3, 11.

MINISTER. pag. 18.

Idem Apologia cap. 44. Quo plenius & impreſsius, tam ipſum, quàm diſpoſitiones eius, & voluntates audiremus, Deus inſtrumentum adiunxit literatura, ſi quis velit de Deo inquirere, & inquiſitum inuenire, & inuento credere, & credito deſeruire.

CATHOLICVS.

Tertullianus cap. 44. Apologetici aduerſus gentes, docet quantũ incommodi reſpub. patiatur ex morte innocentium Chriſtianorum. Tu verò ex cap. 17. caput 44 feciſti. Lubenter te ex hac Tertulliani oratione pro tua nota diſputantem audirem, vt notare & obſeruare poſſem argumenti tui vim. Nos tibi veram eſſe Tertulliani ſententiam concedimus. At ille neque ſolis Scripturis ait contineri fidei noſtræ dogmata, neque Scripturas eſſe Eccleſiæ Chriſtianæ primariam Notam aſſeuerat. Quid reſpondebis Tertulliano in illo tuo de *Præſcriptis hæret.* libro neganti hæreticos admittendos ad diſputationem de Scripturis, tum quòd Catholici ſoli ſint legitimi Scripturarum poſſeſſores, tum etiam quòd eiuſmodi diſputationes plus calamitatis, quàm boni dare ſoleant. *Scripturas obtendunt* (de hære-

Tertull. lib. de præſcriptionibus aduerſus Hæreticos.

Hæretici ſcripturis abutuntur.

ticis agit, *Et hac ſua audacia ſtatim quoſdam mouent, in ipſo verò congreſſu firmos quidem fatigant, infirmos capiunt, medios cum ſcrupulo dimittunt. Hunc igitur potiſſimum gradum obſtruimus, non admittendi eos ad illam de Scripturis diſputationem.* Et paucis interiectis: *Deinde quoniam nihil proficiat congreſsio Scripturarum, niſi planè vt aut ſtomachi quis ineat verſionem, aut cerebri.* Et poſt pauca: *Ergo non ad Scripturas prouocandum eſt, nec in his conſtituendum certamen, quibus aut nulla, aut incerta victoria eſt, aut parum certa. Nam etſi non ita euaderet conlatio Scripturarum, vt vtramque partem parem ſiſteret, ordo rerum deſiderabat illud prius proponi, quod nunc ſolùm diſputandum eſt: Quibus competat fides ipſa, cuius ſint Scriptura, à quo, & per quos, & quando, & quibus tradita ſit diſciplina, qua fiunt Chriſtiani. Vbi enim apparuerit eſſe veritatem diſciplina, & fidei Chriſtiana, illic erit veritas Scripturarum & expoſitionum, & omnium traditionum Chriſtianorum.* Si tu Caluini Miniſter, Tertulliani vis iudicio ſtare, ex Scripturis non erit conſtituendum certamen. Adduxiſti pro te egregium teſtem, qui ante omnem congreſsionem te audiendum negat. Equidem cupio Tertullianum, inter nos arbitrum dari, quem tu non poteris recuſare, cùm pro tuo errore eum teſtem laudaueris. Diſputationis ergo initium ordiri oportebit à quæſtione illa: *Quibus cõpetat fides ipſa.* Secundo loco quærendum erit: *Cuius ſint Scriptura,* ad extremum, *A quo, & per quos, & quando, & quibus tradita ſit diſciplina qua fiunt Chriſtiani.* Vbi de his inter nos conuenerit, ſublata erit de omnibus rebus fidei cõtrouerſia: de quibus vt aliquid certi ſtatuatur, cupio vt ad normam, & præſcriptum ipſius Tertulliani, omnis noſtra diſputatio dirigatur. Quòd ſi eius Præſcriptiones nondum legiſti, accipe duas quæ Caluinianam doctrinam funditus euertunt.

Cum Hæreticis non diſputandũ ex Scripturis.

Tertul. lib. de præſcrip. aduerſus Hæret.

Matt. 11. 27.

Hanc dirigimus Præſcriptionem ſi Dominus Ieſus Chriſtus Apoſtolos miſit ad prædicandum, alios non eſſe recipiendos prædicatores, quàm quos Chriſtus inſtituit, quia nec alius patrem nouit niſi filius, & cui filius reuelauit, & nec aliis videtur reuelaſſe filius, quàm Apoſtolis, quos miſit ad prædicandum, vtique quod illis reuelauit. Quid autem prædicauerint, id eſt, quid illis Chriſtus reuelauerit, & hic præſcribam non aliter probari debere, niſi per eaſdem Eccleſias, quas ipſi Apoſtoli condiderunt, ipſi eis prædicando, tam viua (quod aiunt) voce, quàm per Epiſtolas poſtea, ſi hæc ita ſunt, conſtat proinde omnem doctrinam, quæ cum illis Eccleſiis Apoſtolicis matricibus, & originalibus fidei conſpiret, veritati deputandam, & ſine dubio tenentem, quod Eccleſia ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo ſuſcepit. Reliquam verò omnem doctrinam de mendacio præiudicandam, quæ ſapiat contra veritatem Eccleſiarum & Apoſtolorum, & Chriſti, & Dei. Præclaræ ſunt hæ Tertulliani Præſcriptiones, quas ſi approbares, Catholicus eſſes, atque Romanæ Eccleſiæ filius. Præſtare facilè poterimus, quæ nobis Tertullianus

Eccleſiæ matrices, Apoſtolicæ ſunt in fidei doctrina ſequendæ.

tullianus

tullianus præſcribit,qui Romanæ Eccleſiæ doctrinam ſartam tectam eſſe volumus,ac Caluini cæterorúmque id genus hominum ſomnia ex eiuſdem Eccleſiæ Romanæ ſententia, damnanda iudicamus. Vis Præſcriptionum Tertulliani vſum ſcire? non grauabor eum ipſius verbis adſcribere. *Age iam qui voles curioſitatem melius exercere in negotio ſalutis tuæ,percurre Eccleſias Apoſtolicas, apud quas ipſæ adhuc cathedræ Apoſtolorum ſuis locis præſidentur, apud quas ipſæ authenticæ literæ eorum recitantur,ſonantes vocem, & repræſentantes facies vniuſcuiuſque.* Et poſt pauca, *Si autem Italiæ adiaces,habes Romanam vnde nobis quoque auctoritas præſtò eſt ſtatuta. felix Eccleſia,cui totam doctrinam Apoſtoli cum ſanguine ſuo profuderunt. Vbi Petrus paſſioni Dominicæ adæquatur, vbi Paulus Ioannis exitu coronatur,vbi Apoſtolus Ioannes poſteaquàm in oleum igneum demerſus nihil paſſus eſt,in inſulam relegatur. Videamus quid didicerit, quid docuerit.* Quò te vertes Caluini Miniſter? Quam Eccleſiam Apoſtolicam inuenies quæ ſomnia veſtra ſe ab Apoſtolis didiciſſe teſtabitur? Subterfugiũ illud Scripturarum,vobis cum cæteris Hæreticis commune, Tertulliani Præſcriptiones ſuſtulerunt. Videndum erit, quid ab Apoſtolis didicerit, & quid docuerit,& quid nunc doceat Romana Eccleſia. Lege decreta Cócilij Tridentini,& facilè diſces Sectæ veſtræ placita meram eſſe Chriſtianæ doctrinæ corruptelam.

Præſcriptionum Tertulliani vſus.

Eccl. Romanæ laus ex Tertull.

Petrus, Paulus,& Ioannes Romæ fuerunt.

CAPVT XX.

MINISTER. pag.18.

Hilarius lib.1. de Trinit. Quum itaque de rebus Dei ſermo eſt,concedamus cognitionem ſui Deo dictiſque pia veneratione famulemur,idoneus enim ſibi teſtis eſt,qui per ſe cognitus non eſt.

CATHOLICVS.

Hilarium planè non intelligis, qui eum errori tuo fauere exiſtimas:concedimus quidem tibi veram eſſe Hilarij ſententiam. Ergò inquies,ſcriptum Dei Verbum eſt primaria Eccleſiæ nota: Si hoc modo,non argumenteris,explica nobis animi tui ſenſa aliqua diſerta oratione,qui tam diſertè locos tuos proponis, vt ex iis qua ratione argumenta pro veſtris erroribus ſint eruenda, ſilentio penitus inuoluas.

MINISTER. pag.18.

Complures alios huius generis locos de induſtria prætermittimus.

CATHOLICVS.

Hanc tuam egregiam παράλειψιν nemo niſi tui ſimilis,non ridebit, Miniſter:Prætermiſſos ais,de induſtria huius generis locos complures, qui hos paucos ex Caluiniana ſentina, non ex ipſis fontibus hauſiſti.

MINISTER. pag.18.

Neque enim exiſtimamus piorum quenquam dubitare, Verbum Dei

quod Eccleſiæ fundamentum ſubſtrauimus, Prophetarum & Apoſtolorum ſcriptis contineri, quorum videlicet maior eſt omni exceptione autoritas.

CATHOLICVS.

Nemo eſt noſtrum qui neget Verbum Dei ſcriptis Apoſtolorum & Prophetarum contineri. Cæterum à te libenter diſcemus, quid ſentias de ſcriptis Marci, & Lucæ, quos Apoſtolos non fuiſſe conſtat, Quid item per Prophetarum ſcripta intelligas: Difficile enim vobis erit probare omnia quæ in veteri teſtamento leguntur à Prophetis eſſe conſcripta. Vehementer etiam cupimus, vt omnes Scriptores veteris Teſtaméti, nominatim in prophetis eſſe numerandos, ſubtili aliqua ratiocinatione ex Dei Verbo comprobes. Certè Caluinus[a] negat ſiue Paulũ, ſiue alium quemuis ex Apoſtolis ſcripſiſſe Epiſtolam ad Hebræos, quamuis multis in locis ſecum pugnans, Apoſtolo eam tribuat.[b]

a In præfat. epiſt. ad Heb. & in cap. 1. eiuſdem epiſt. § 3.
b Lib. 1. inſt. c. 13. § 26. & c. 15. § 2. & ſerm. 5 in epiſtol. ad Epheſ.

MINISTER. pag. 18.

Hoc tamen demonſtrationi noſtræ ponimus axioma, vobis (niſi planè inſanitis) minimè repugnantibus, Verbum Dei non Prophetarũ & Apoſtolorum ſcriptis tantum definiri, ſed nefas quoque eſſe exiſtimare quicquam ad ſalutem noſtram pertinere. Quod non illorum monumentis planè, & perfectè contineatur.

CATHOLICVS.

Vt malè poſuiſti initia diſputationis tuæ, ſic cætera quæ inde ſequi exiſtimaſti, peſsimè à te ſunt conſtituta. *Ponis axioma demonſtrationi,* Prorſus non aſſequor orationis tuæ venuſtatem. Magiſter tuus te hoc modo barbarè effutire quicquid in buccam venit, docuit. Nos quidem, Deo laus, non inſanimus, ſed tuam miramur ἀπαιδευσίαν, qui ea ponis quæ præcipua fidei veſtræ dogmata planè euertunt. In quo quæſo Apoſtolorum, aut Prophetarum opere ſcriptum inueniſti fundamentum illud Sectæ veſtræ à Caluino præclarè iactum, *Fidem eſſe diuinæ erga nos beneuolentiæ, firmam certamq́; cognitionem, quæ gratuitæ in Chriſto promiſsionis veritate fundata, per Spiritum ſanctum & reuelatur mẽtibus noſtris & cordibus obſignatur?* Vbi planè in Prophetarum aut Apoſtolorum ſcriptis legiſti, alterum illud doctrinæ veſtræ axioma, *Fidei radicem nunquam è pio pectore euelli, quin ima in parte defixa hæreat, vtcunq; decuſſa huc aut illuc inclinare videatur?* Hæc ſunt doctrinæ veſtræ præcipua capita, quæ nullo Dei verbo planè contineri ne tu ipſe quidem inficiaberis. Non negabis etiam numeri Sacramentorum cognitionem, Chriſtiano homini eſſe in primis neceſſariam. Profer ergo Scripturæ locum, in quo planè ſcriptum ſit, duo tantùm eſſe Sacraméta: ſed hac de re pluribus aliàs, vbi ad doctrinæ veſtræ myſteria examinanda peruenerimus.

Caluin. lib. 3. inſt. c. 2. § 7.
Præcipua doctrinæ Caluinianæ capita in ſcripturis non extant.
Caluin. lib. 3. inſt. c. 2. § 21.

CAPVT

CAPVT XXI.

MINISTER. pag. 18.

NEque enim tantùm diſerta extant hac de re, & Verbi & Eccleſia teſtimonia, qua certam indubitatámque omnium rerum ad ſalutem neceſſariarum cognitionem eis aſſerant atque vendicent, ſed & omnibus peregrinarum doctrinarum generibus iter obſtruant.

CATHOLICVS.

Non tantùm diſertum, ſed & grauiſsimum te eſſe Theologum iudicabo, ſi ex diſertis tuis Verbi, & Eccleſiæ teſtimoniis vel vnum protuleris quod, *omnium rerum ad ſalutem neceſſariarum cognitionem ſcripturis aſſerat atque vendicet.* In venditationis tuæ acie collocas Apoſtolum, cum ais:

MINISTER. pag. 18.

2. Timot. 3. 16. A puero ſacras literas noſti, qua te poſſunt ſapientem reddere in ſalute, qua eſt per fidem in Ieſu Christo. Tota Scriptura diuinitus inſpirata vtilis, ad doctrinam, ad redargutionem, ad correctionem, ad inſtitutionē qua eſt in iuſtitia, vt perfectus ſit homo Dei, ad omne opus bonum perfectè inſtructus.

CATHOLICVS.

Si quæ proximè antecedūt orationem illam, quam prō deſerta veritate tua adfers, diligenter perpendiſſes, fortaſsis non tam audacter locum hunc aduerſum nos auſus fuiſſes adducere. *Tu verò*, inquit Paulus, *permane in iis, qua didiciſti, & credita ſunt tibi, ſciens à quo didiceris.* Quæro ex te, num tuo iudicio, his verbis Apoſtolus fidei noſtræ myſteria ſit complexus, vt & illis, *Formam habe ſanorum verborū, qua à me audiſti in fide, & in dilectione in Chriſto Ieſu.* De ſcripto Verbo nihil audis. Si verò Apoſtolus omnia literis fuiſſe commendata exiſtimaſſet, ſuperuacanea planè fuiſſet hæc ipſius oratio. Sed quid, dices, reſpondendum eſt illis verbis, *à puero ſacras literas noſti?* Nodum hunc (ſi quis eſt) facilè tibi expediemus. Apoſtoli ſententia eſt de Scriptis veteris Teſtamenti intelligenda, quorum intelligentiam Timotheus à puero fuerat conſequutus. Si argumentum, quod in his verbis reſidere exiſtimas, pro tuo errore quicquam faceret, concluderes nihil in Marci & Lucæ ſcriptis ad ſalutem reperiri neceſſarium, quod in Prophetarum, & Apoſtolorum libris perſpicuè non reperiatur. Lege Doctoris tui harmoniam, (ſi non tanta rerum ſacrarum cognitione polles, vt ab his duobus Euangeliſtis literis mandata, ab aliis verò prætermiſſa intelligere valeas,) & quàm rectè *poſueris demōſtrationi tua axioma*, facilè perſpicies. Fatemur cum Apoſtolo *Omnem ſcripturam diuinitus inſpiratam eſſe vtilem ad docendum &c.* At non rectè inde cōcludes ſolam Scripturam eſſe vtilem ad docendum. Neque etiam negabis, vt ſuſpicor, hanc ſentētiam de ſingulis Scripturæ partibus optimè

2 Tim. 3. 14.

2. Timot. 1. 13. Paulus multa verbo docuit, quæ ab eo non ſunt ſcripta.

Miniſter πᾶσαν ἀντὶ τῆς ὅλης ſumit. optimè poſſe intelligi, quamuis πᾶσα γραφὴ tu malè verteris *Tota ſcriptura*. Si in vnam Scripturæ partem conuenit optimè Apoſtoli ſententia, verbi gratia, in Epiſtolam ad Philemonem, ergo hoc Apoſtoli teſtimonium, breuiſsimæ huic Epiſtolæ, *omnium rerum ad ſalutem neceſſariarum cognitionem aſſerit*. Cur ergo inanem ſumimus operam in cæteris ſacræ Scripturæ libris euoluendis, cùm in huius vnius Epiſtolæ anguſtiis, omnia ad ſalutem neceſſaria nobis abundè ſuppetant? Quòd ſi errorem tuum conſiſtere non poſſe dixeris, niſi Apoſtolum per omnem Scripturam, Bibliorum volumina omnia intellexiſſe obſtinato animo tuearis, quid de his Scripturis, quę dum hæc ab Apoſtolo ſcriberentur, nondum extabant ſenties, qualia ſunt Ioannis Euangelium, & Apocalypſis?

Idem ineptè cognitionē tribuit Scriptis.

MINISTER. pag. 19.

Act. 20.27. Non ſubterfugi quo minus annunciarem vobis omne Dei conſilium.

CATHOLICVS.

Non ait Paulus ſe ſcripſiſſe omne Dei conſilium: Exiſtimas fortaſſe Apoſtolum, ex ſcripto ſemper ad populum declamaſſe. Age, Caluini Miniſter, Elice ex hac Apoſtoli ſentẽtia, tuũ axioma quod *demonſtrationi tuæ*, venuſtè ſanè, *poſuiſti*. Hoc modo tibi erit neceſſariò ratiocinandum. *Apoſtolus non ſubterfugit, quominus annunciaret maioribus natu Eccleſiæ Epheſinæ omne Dei conſilium, ergo Prophetarum, & Apoſtolorum ſcriptis certam, indubitatámque omniũ rerum ad ſalutem neceſſariarum cognitionem aſſeruit.* Quis oro, non dicam Dialecticæ tuæ peritus, ſed etiam rudis ad tam ineptam, & Caluini miniſtro dignam ratiocinationem riſum tenere poterit? Tu aliter ἐνθύμημα tuum non formabis, ſi tibi conſtare volueris, cùm ego diſiunctas illius partes, verbis tuis paululum immutatis, conglutinarim.

Ridicula Miniſtri ratiocinatio.

MINISTER. pag. 19.

Hebr. 1. Deus multis vicibus, multiſq; modis olim loquutus Patribus per Prophetas, vltimis hiſce diebus loquutus eſt nobis per Filium.

CATHOLICVS.

Tibi videtur vox Multifariam, barbara, cuius loco ſubſtituiſti *multis vicibus*, diſce quid ſit Græcũ vocabulum πολυμερῶς, ac tunc primùm liberè corrige aliorum interpretum errores. Quid vis ex hac ſententia efficere? Axioma fortaſsis *quod demonſtrationi tuæ poſuiſti*, vt ſic tecum loquar: Mihi crede, ad normam Dialecticæ Ariſtotelis, nunquam inſtitues ratiocinationem, vel probabilem, quæ axioma tuum confirmet. *Deus multifariam, multiſq; modis Patribus in Prophetis loquutus eſt:* nemo noſtrum hoc negat. Dices eum eſſe loquutum per Prophetarum ſcripta: eſto. Et per Prophetas etiam qui nihil ſcripſerunt, vt per Heliſeũ. *Loquutus eſt etiam Apoſtolis in Filio.* At ſcripta Filij Dei, quæ rerum omnium ad ſalutem neceſſariarum

riarum cognitionem contineant,proferre non poteris. Pauca ſcri- *Ioan.8.6.8.*
pſiſſe,legimus Dei Filium in terra. Si *autographum* huius ſcripti apud te habes, magno nos beneficio afficies, ſi illud nobis legendum tranſmiſeris.

MINISTER. pag. 19.

Ioan. 14.&c. Quum venerit Spiritus ille veritatis, deducet vos in omnem veritatem &c.

CATHOLICVS.

Quod ex cap.14.Ioannis profers,cap.16.ſcribitur. Cæterum non inde concludes,quod in tuo axiomate poſuiſti, *Omnia nimirum ad ſalutem neceſſaria Prophetarum & Apoſtolorum ſcriptis contineri.* Gaudeo verò te à Magiſtri tui blaſphemia abhorrere,cùm fatearis Spiritum ſanctum Apoſtolos in omnem veritatem ſine vlla reſtri-
ctione deduxiſſe: Caluinus autē partes ſuggerendi tantùm,quæ ante *Caluin.lib.4.*
Chriſtus ore docuerat,ei aſsignet.Quod nihil aliud eſt, quàm cum *inſt.c.8.§.8.*
Eunomianis,& Macedonianis Spiritumſanctum Patris, & Filij mi-
niſtrum facere. Longè aliter D. Chryſoſto. *Ideo*, inquit, *Spiritui* *Chryſ. homil.*
ſeruata eſt maior doctrina portio,ne putarent illum minorem, Et ipſe *1.in acta Apoſtolorum.*
Chriſtus Dominus, *Adhuc multa, habeo vobis dicere, ſed non poteſtis* *Ioan.16.12.13*
portare modò: Cùm autem venerit ille Spiritus veritatis, docebit vos *Ambroſ.lib.*
omnem veritatem. Qui omnem dicit, vt ait Ambroſ. *nihil præterit,* *2.de Spiritu*
non diem,non horam,non præterita,non futura. *ſancto.c.12.*

MINISTER. pag. 19.

Pſal.19. Lex Dei perfecta conuertens animam,teſtimonium Iehoua fidele &c.

CATHOLICVS.

Egregius es Miniſter,Scripturarum interpres, qui nomen Dei ἀνεκφώνητον in vna breui ſententia, & Latinè reddis,& Hebraicè legendum omnibus proponis. Vis tibi Hebraica verba aſcribam?
תורת יהוה תמימה משיבת נפש עדות יהוה נאמנה
neemana Iehoua hedut napeſc meſcibat temima Iehoua Torah. Græcam etiam lxx. interpretationem, ex qua ſententiæ huius in-
telligētia omnibus perſpicua erit,adiiciam.Ὁ νόμος κυρίυ ἄμωμος ἐπι- *Pſal.18.8.*
στρέφων ψυχάς, ἡ μαρτυρία κυρίυ πιστή. Ex hac Dauidis ſententia, ſic formabis ratiocinationem, ni fallor. *Lex Dei eſt perfecta, & teſtimonium Iehoua fidele, Ergo Verbum Dei, Prophetarum, & Apoſtolorum ſcriptis tantùm definitur.* Volo autem prius, quàm tibi
reſpondeā,ex te ipſo quærere, an hæc Dei Lex, *Non loqueris contra* *Exod.20.14.*
proximum tuum falſum teſtimonium,ſit perfecta? Si negaueris,ergo
tuo iudicio,eſt imperfecta,ſeu nō perfecta.Quis eam obſecro,perfi- *Deuter.32.4.*
ciet? Atqui Dei omnia opera perfecta ſunt:erit ergo & hæc Lex perfecta. Ex ea conclude, Verbum Dei Prophetarum & Apoſtolorum ſcriptis tātùm definiri. Vox תמימה temima ſignificat immaculatam,vt D.Hieron.vertit,ſeu perfectam:nihil enim poteſt vllus mor-

talium in Dei Lege perfectionis deſiderare: Eſt enim (vt ait Euthymius) *irreprehenſibilis: quid enim in ea eſt quod accuſari poſsit?* Ad hęc, tu nomine Legis, putas tantùm Legem ſcriptam eſſe intelligendam, quaſi Dei Lex ſine ſcripto non poſſet conſiſtere. Qua in re grauiſsimè hallucinaris: Nam fuiſſe Legem datam Adamo πρωτοπλάστῳ non negabis: Et tamen ſcriptæ Legis nulla ante Moſem mentio in Scripturis eſt facta.

Euthym. in Pſal.18.

Gen.2.16.17.

MINISTER. pag. 19.

Deuter.12.&c. Quicquid ego præcipio, id obſeruabitis, ad hoc nihil addetis, ab hoc nihil detrahetis, non declinabitis ad dextram &c.

CATHOLICVS.

In extremis verbis cap.12. Deut. ſcriptum eſt. *Quod præcipio tibi, hoc tantùm facito Domino, nec addas quicquam, nec minuas.* Tu verè addis Scripturis, & addendo violas præceptum Domini, cùm in cap. illo 12. ſcriptum eſſe vis, quod non fuit à Moſe ſcriptum: fortaſſe in tuo *autographo* habentur & illa verba, *non declinabitis ad dexteram*, & alia multa quæ tu inſinuas hac tua, venuſta clauſula *&c*. Prohibet Dominus ne quicquam addatur libris Moſis, tanquam à Moſe ſcriptum. Nam ſi ſenſiſſet Moſes, vt tu videris ſignificare, omnia ad ſalutem neceſſaria in Pentateucho contineri, Apoſtolorum ſcripta eſſent reiicienda, & nouum erit *tuæ demonſtrationi ponendum axioma*, hoc videlicet, *Nefas eſſe exiſtimare quicquam ad ſalutem noſtram pertinere hac, quod nō Moſis monimentis planè, & perfectè cōtineatur.* Sed, dic amabò, an Domini præceptum violarit qui in extremo capite Deuteronomij mortem Moſis deſcripſit? Negare non audebis caput illud Deuteronomij eſſe partem.

MINISTER. pag. 19.

Galat.1.8. Etiamſi nos aut Angelus è cælo euangelizet vobis præter id quod vobis euangelizauimus anathema eſto.

CATHOLICVS.

Apoſtolus his verbis non cenſet reiicienda omnia quæ ipſe non docuerat, ſed iis aliena, & repugnantia: Neque ſcriptam doctrinam hoc loco nominat, non enim ait, *præterquam quod ſcripſi: aut, præter id quod in ſacræ ſcripturæ libris ſcriptum eſt*: Sed, *præterquam quod accepiſtis*. Imò potiſsimum doctrinam ſine ſcripto traditam ſignificat. *Ego* (inquit alio loco idem Apoſtolus)[a] *accepi à Domino quod & tradidi vobis*. Accepit [b] autem ſine ſcripto Euangelium *per reuelationem*. Præterea[c] *notum* (inquit) *vobis facio Euangelium quod prædicaui vobis, quod & accepiſtis, in quo & ſtatis*. Profer hoc ſcriptum Euangelium, quod Corinthij ab Apoſtolo acceperant. Ac ne re diutius detineam, Vnus Auguſtinus pro nobis tibi reſpondebit, *Admonitio*, (inquit) *beatiſsimi Pauli, de veſtris cordibus non recedat, ſi quis vobis euangelizauerit, præterquam quod accepiſtis, anathema ſit*. Non ait *pluſquam accepiſtis*, ſed *præterquam quod accepiſtis: Nam ſi illud diceret, ſibi*

a 1. Cor.11.23.
b Gal.1.12.
c 1. Cor.15.1.
Auguſt. tractatu 98. in Ioan.

Quid ſit apud D. Paulum accipere, præterquàm quod accepiſtis.

ret, ſibi praiudicaret qui cupiebat venire ad Theſſalonicenſes, vt ſuppleret qua illorum fides defuerunt. Sed qui ſupplet, quod minus erat, addit, non quod inerat tollit. Qui autem pratergreditur regulam fidei, non accedit in via, ſed recedit de via. Quod itaque ait Dominus, adhuc multa habeo vobis dicere ſed non poteſtis portare modò, adiicienda illis fuerant, qua neſciebant, non qua didicerant, euertenda. Tu verò, ſi luber, ὦ κεραυνοφόρε, ὦ τερπικέραυνε, orationis tuæ fulmina in D. Auguſtinū verte, Ex hoc eodem loco Apoſtoli, quem tu nobis obiicis, duo grauiſsimi & acerrimi Religionis Chriſtianæ, contra Hæreticos propugnatores, Athanaſius, & Cyrillus Alexandrinus, Traditiones cōfirmant. Audi Athanaſij ſententiam vt eam & recitat, & confirmat Cyrillus. *Si autem quis prater hac, ex diuinis Scripturis, alium docet eſſe filium Dei, & alium qui ex Maria adoptatus eſt in filium, ſic vt nos, ita vt ſint duo filij, vnus ſecundum carnem filius Dei, nempe is qui ex Deo: & alter ſecundum gratiam, nempe is qui ex Maria homo, vel ſi quis Domini noſtri carnem ſupernè dicat, & non ex Maria virgine, vel conuerſam Diuinitatem in carnem, vel confuſam vel immutatam, vel paſsibilem Domini Deitatem, vel inadorabilem Domini noſtri carnem, vt hominis, hunc anathematizat ſancta & Catholica Eccleſia, optemperans in hoc diuino Apoſtolo dicenti: Si quis vobis euangelizauerit prater id quod accepiſtis, anathema ſit: hac quidem beatus Athanaſius.* Si omnia fidei dogmata, quæ hîc numerari vides, eſſent ſcripti Verbi teſtimoniis confirmanda, ſine vllo traditionum non ſcriptarum ſubſidio, ſudandum tibi eſſet. Quod ſi mihi fidem non habes, fac periculum, vt intelligamus tibi tantam eſſe diuinitus conceſſam rerum ſacrarum intelligentiam, vt quæ omnes Eccleſiæ Doctores hactenus ſolo ſcripti Verbi præſidio perficere non potuerunt, tu nullo labore nobis valeas explicare.

Ioan 16 12.

Cyrill. Alex. de fide recta ad reginas li. 1. ex Athan.

Multa fidei dogmata quæ Verbo ſcripto confirmari nequeunt.

CAPVT XXII.

MINISTER. pag. 19.

Nonne videtis nos de induſtria complures Scriptura locos pratermiſiſſe.

CATHOLICVS.

Nihil prorſus tale videmus, cùm eas nobis duntaxat obieceris Scripturæ ſententias, quæ ad præſentem diſputationem non pertinent. Fac vt reipſa intelligamus hanc tuam induſtriam in prætermittendis Scripturæ locis, quam in iis nullo ordine deſcribendis ex Magiſtrorum tuorum ſcriptis, percipere nondum ſanè potuimus.

MINISTER. pag. 19.

Sed pauca audite de Eccleſia Catholica conſenſu. Irenaus aduerſus Valent. Scriptura quidem perfecta ſunt, quippe à Verbo Dei & ſpiritu eius ducta. Nos autem quum & iuniores ſimus & nouiſsimi à Verbo Dei, & ſpiritu eius: quum & eorum qua in communi hominum vita quaſi

ante pedes noſtros verſantur, multa ſint quæ noſtram ſcientiam fugiant hæc quoque ipſa Deo committimus.

CATHOLICVS.

Miniſter Irenæum non videtur legiſſe.

Voluiſti nobis negotium faceſſere: Quorſum vbi nihil opus eſt, & capita, & verſus numeras, vbi verò res maximè poſtulat, ne librũ quidem nominas? Adiiciam integram ſententiam Irenęi, quæ habetur lib. 2. adverſus hæreſes cap. 47. *Vnus, & idem Demiurgus, qui & vuluam plaſmauit, & ſolem creauit, & vnus idem Dominus, qui & ſtipulam eduxit, & triticum augens multiplicauit, & horreum præparauit. Si autem omnium, quæ in Scripturis requiruntur, abſolutiones non poſſumus inuenire, alterum tamen Deum, præter eum, qui eſt, non requiramus: Impietas enim hæc maxima eſt. Credere autem hæc talia debemus Deo, qui & nos fecit, rectiſsimè ſcientes, quia Scripturæ quidẽ perfectæ ſunt, quippe à Verbo Dei, & ſpiritu eius dictæ: nos autem ſecundum quod minores ſumus, & nouiſsimi à Verbo Dei, & ſpiritu eius, ſecundum hoc & ſcientia myſteriorum eius indigemus, Et non eſt mirum ſi in ſpiritalibus cæleſtibus, in his quæ habent reuelari, hoc patimur nos. Quandoquidem etiam eorum, quæ ante pedes ſunt, dico autem quæ ſunt in hac creatura, quæ & conteruntur à nobis, & videntur & ſunt nobiſcum, multa fugerunt noſtram ſcientiam & Deo hæc ipſa committimus. Oportet enim eum præ omnibus præcellere.* Quid inuenis in hac Irenæi ſententia, quod iſtud tuum Axioma confirmet? Irenæus ait ſcripturas eſſe perfectas, ergo nefas eſſe ſentit exiſtimare quicquam ad ſalutem noſtram pertinere, quod Prophetarum, & Apoſtolorum ſcriptis non planè, & perfectè contineatur? ô Pugionem plumbeum! quo hic nouus Caluini ἀκροβάτης nos iugulatos iri putat. Perpende cauſam huius perfectionis, quam idem ſubiungit, & noli in poſterum verbum vnum, ex Auctoris ſcripto (quod forte nunquam vidiſti) arripere, ne pro Theologo, ridiculus Sophiſta apud omnes habearis. Sunt itaque Auctore Irenæo *Scripturæ perfectæ, quippe à Verbo Dei, & ſpiritu eius dictæ*. Perfectionem ergo Scripturarum is in eo vult eſſe poſitam, quòd nihil contineant, quod non veriſsimum, & certiſsimum, ab omníque falſitatis ſuſpicione alienum ſit: & cùm Deũ rerum omnium eſſe Auctorem, & effectorem Scripturæ doceant, impietas maxima eſt, inducere plures Deos, vt fecerunt Hæretici, quos Irenæus refutat. At tu, qui ad eius patrocinium confugiendum duxiſti, explica ſi potes, illa eiuſdem Auctoris verba, *Si autem omnium quæ in Scripturis requiruntur abſolutiones non poſſumus inuenire, alterum tamen Deum, præter eum qui eſt, non requiramus.* Apage igitur & diſce quid ſit argumentari, qui nobis tela, quibus te confodiamus ἀμαχητὶ, dum errores tuos pro viribus tueris, nobis copioſè ſuppeditas.

Non omnia in ſcripturis reperiuntur. Scripturæ perfectæ ſunt.

Quo ſenſu Scripturæ perfectæ dicantur ab Irenæo.

MINISTER. Pag. 19

Auguſtinus de Geneſ. ad lit. maior eſt Scripturæ autoritas, quàm omnis huma

nis humani ingeniÿ capacitas comprehendere poteſt. Profectò inuiolabilem Sacrarum litterarum autoritatem confiteri debemus.

CATHOLICVS.

Aut planè,nec vſu,nec ratione cognitum habes Miniſter, quid ſcripſerit D. Auguſtinus eo quem notas loco : aut omninò impudens es,qui decurtatam tanti viri ſententiam nobis obiicis.In cap. 5.lib.2.de Geneſi ad literam. diſputans de aquis, quæ ſuprà cœlos ſunt,caput illud his verbis concludit:*Quoquo modo autem,& quales libet ibi aquæ ſint, eſſe eas ibi minimè dubitemus. Maior eſt quippe Scripturæ huius auctoritas, quàm omnis humani ingeniÿ capacitas.* Nos libentèr in D.Auguſt.ſententiã imus : imò planè impius eſſet, qui vel minimum de Scripturarum auctoritate detraheret, eámque omnibus hominum ratiocinationibus non anteponeret.Quod verò eiuſdem ſententiæ adiunxiſti. *Profectò inuiolabilem Sacrarum literarum autoritatem confiteri debemus,* nobis non aduerſatur.Damnamus enim omnes,qui ſacrarũ literarum auctoritatem violant Aquas ſupra cœlos eſſe credẽdũ eſt.

MINISTER. pag.19.

Idem de peccatorum meritis lib.1.cap.22. Cedamus, & conſentiamus autoritati Scripturæ ſanctæ,quæ neſcit falli,& fallere.

CATHOLICVS.

Nos lubenter cedimus auctoritati Scripturæ, quæ neſcit falli nec fallere. Sed quid ex hac ſententia erues pro tuo Axiomate ? Perſpicax nimis eſt hæc tua ἀγχίνοια & ſolertia,quæ omnes Auctorum ſententias ad Axioma tuum confirmandum detorquere te docuit.

MINISTER. pag.19.

Idem ſuper Ioan.tracta.49.cap.11. Quum Dominus Ieſus multa feciſſet,non omnia ſcripta ſunt,ſicuti idem Sanctus Euangeliſta teſtatur, multa Dominũ Chriſtũ,& dixiſſe,& feciſſe,quæ ſcripta non ſunt,electa ſunt autem quæ ſcriberentur,quæ ſaluti credentiũ ſufficere videbantur.

CATHOLICVS.

Diligenter notas cap.11.illius Tractatus,qui in capita non diſtribuitur.Dices te intelligere caput Euãgelij D.Ioannis. Quid intelligas neſcimus, cùm ex obſcura tua oratione certam aliquã ſententiã elicere difficulter admodum valeamus. Certum eſt D. Auguſtinum de miraculis Chriſti Domini hanc ſententiam ſcripſiſſe. Ex multis enim miraculis (inquit) quæ fecit Chriſtus Dominus pauca ſcripto ſunt commendata, quæ ſufficere videbantur ſaluti credentium. Nam miracula, quæ D.Ioannes commemorat, ſufficiunt ad perſuadendũ Chriſtum eſſe Dei filiũ, & vera eſſe omnia, quæ ipſe docuit. Obſeruanda eſt etiam D.Auguſtini loquendi ratio,Nõ enim ait, *Quæ ſaluti credentium ſufficiebant, ſed ſufficere videbantur.* Conſtat ſiquidem ex Luca Dominum multa docuiſſe Apoſtolos ad fidem ſpectantia, quæ ſcripto non ſunt tradita : Multa quoque Spiritumſanctum docuiſſe Eccleſiam, quæ nuſquam in Scripturis ſacris leguntur. Miniſter in citandis locis frequenter fallitur. *Act.1.3.*

MINISTER. pag.19.

Cyprian. Homil.ad Tit.1.Euangelium omnia continet, præſentia & futura,honorem & pietatem omnem, ſimul fidem prædicatione Verbi concluſit, ſicut enim præco præſentibus omnibus in theatro prædicat, ita & nos publicè prædicamus, ea ratione vt nihil addamus,ſed ea tantum quæ audiuimus,dicamus. Ea quippe virtus præconis eſt, veraciter quæ ſibi credita ſunt, omnia perſequi, non aliquid addere, aut immutare, aut auferre.

CATHOLICVS.

Miniſter hallucinatur homiliã Chryſoſtomi Cypriano tribuens.

Quid ais bone vir? Vbinam terrarum verſari te putas,qui D. Cypriano non tantùm ſententiam vnam, ſed & Homiliam integram contra communem omnium opinionem affingis? In operibus eius quæ ad manus noſtras toties recuſa peruenerunt, non inuenio vllam Homiliam in epiſtolam ad Titum: Parum,dices, intereſt Cyprianum pro Chryſoſtomo nominare: Vt hoc tibi demus, fortaſsis in tuis Aduerſariis Cypriani nomen habes:ſaltem Homilia indicãda erat.*Homil.*inquis,*ad Tit.1.* Neſcio an intelligas primum caput: an verò Homiliam primam:At hæc leuia ſunt: illud ſanè grauiſsimum & planè in Chriſtiano homine non ferendum, quòd vt errorem tuũ comprobares, Chryſoſtomi ſententiam deprauare ſis auſus.Verba

Tit.1.3. illa Apoſtoli, ***Manifeſtauit tẽporibus ſuis Verbum ſuum in prædicatione, quæ credita eſt mihi***, explicat idem Auctor, ad hunc modum. ***Hæc eſt Prædicatio; omnia enim Euangelium continet & præſentia, & futura, honorem, pietatem, fidem,ſimul omnia Prædicationis verbo concluſit.*** Tu verò corrigere voluiſti Chryſoſtomi erratum, cum fingis eum ſcripſiſſe, ***omnem ſimul fidem prædicatione Verbi concluſit.*** Mirum eſt, te pro verbi tui prædicatione non ſuppoſuiſſe, ***Verbi ſcriptione***, Vt quàm ſis inſignis in deprauandis Veterum ſcriptis planus, apud omnem poſteritatem teſtatum relinqueres.Reliquam præterea ſententiæ partem ita deſcripſiſti, quaſi de ſe loqueretur, non autem Apoſtolum explicaret: cogor ergo illius ſententiam integram adſcribere, vt Lector intelligat, qua fide nobiſcum agas. ***In prædicatione, Hoc eſt apertè cum magna loquendi libertate, hoc vtiq; eſt in prædicatione;ſicut enim præco præſentibus omnibus in theatro prædicat, ita & nos, inquit, publicè prædicamus, ea ratione vt nihil addamus, ſed ea tantùm quæ audiuimus, prædicemus. Ea quippe virtus præconis eſt, veraciter quæ ſibi credita ſunt omnia proſequi, non aliquid addere, aut immutare, aut auferre. Si igitur prædicare oportet, magna id fiducia atque conſtantia faciendum eſt, alioqui nulla erit prædicationis virtus. Idcirco & Chriſtus non ait, dicite in auribus, ſed prædicate ſuper tecta. Nempe & ex dicendi modo, & ex loco prædicationem apertam, atque illuſtrem oportere eſſe commendat.*** Hæc ille, vbi ne verbũ quidem de Scriptura vides:Probandum tibi erat Miniſter,omnia fide tenẽda,ſcripto Verbo eſſe definita,prout Axioma illud tuũ poſtulabat. Tu

Miniſter Chryſoſtomi ſenten. corrumpit.

bat. Tu portò Euangelium cum ſcripto Verbo confundis, qua in re grauiter hallucinaris, cùm antè fuerit Euangelium, quàm vllum noui Teſtamenti Verbum literis mandaretur.

MINISTER. pag. 19.

Gregorius in Paſtoral. cap. 44. Scriptura Prophetici ſermonis in tenebris vitæ præſentis facta eſt nobis lucerna, & lumen itineris, &c.

CATHOLICVS.

Verbis nos vis paſcere, qui ex cap. 44. Paſtoralium D. Gregorij (quod nuſquam eſt) ſententiam, inſcitiæ tuæ teſtem nobis profers. Scio Paſtoralia in quatuor eſſe partes diſtributa, in quarum nulla tot capita vnquam reperire potui. Cæterùm vt demus Caluiniano Miniſtro, poteſtatem partiendi & diuidendi ad ſuam libidinem, veterum Auctorum ſcripta, faciamus D. Gregorium cap. 44. Paſtoral. ſic ſcripſiſſe: nobis non repugnabit, qui vltro concedimus, *Scripturam prophetici ſermonis, in tenebris vitæ præſentis factam eſſe nobis lucernam, & lumen itineris:* non propterea tamen concludes Axioma, quod *demonſtrationi tuæ poſuiſti*, verum eſſe. Non enim ait D. Gregorius, ſolam Scripturam prophetici ſermonis nobis eſſe lucernam, & lumen itineris: imò ſi hæc ſententia, vt tu exiſtimas, pro te faceret, bonam Scripturæ ſacræ partem, tanquam omninò non neceſſariam reiicere cogereris, aut ſanè concedere quæcunque ſcripta ſunt, eſſe *Scripturas prophetici ſermonis.* Inſtitue ad præſcriptum Dialecticæ ratiocinationem, & me nihil à veritate alienum ſcripſiſſe, facilè intelliges.

Miniſter D. Gregorij capita malè notat.

CAPVT XXIII.

MINISTER. pag. 20.

HIC quoque nos temperabimus: è tanta enim copia, & in hoc quidem inſtituto noſtro vix audemus paucula delibare.

CATHOLICVS.

O moderatum Caluini Miniſtrum! qui hæc paucula ex Caluiniſtarum inopia delibauit; quæ in Chriſtianam veritatem, nullo ordine, nulla diſſerendi methodo, ſed perturbatè omnia propoſuit. Qui vndique decerpſiſti, quæ ad Catholicam doctrinam euertendam facere exiſtimabas, paucula te delibaſſe credemus? Noli hominũ facilitate abuti: nemo noſtrûm eſt, qui veſtris oratoriis floſculis, & inani loquacitate ſe falli patietur. Nos tantam illam tuam copiam, vbi tua opera in lucem venerit, in magnam inopiam, Deo fauente, vertemus.

MINISTER. pag. 20.

Ex his tamen efficitur, quod ad argumentum maximè pertinet, omnes res fidei in ſcripto illo Verbo, cuius quæritur autoritas, id eſt, Prophetarum, & Apoſtolorum ſcriptis planè, & perſpicuè contineri, vt nefas ſit aliam quampiam doctrinam ad ſupplementum exquiri.

CATHO

CATHOLICVS.

Tu ſemper concludis, nihil tamen probas. Quamuis tibi daremus (quod nulla ratione dandum eſt) omnes res fidei in ſcripto Verbo planè,& perſpicuè contineri, non tamen hinc efficeres ſcriptum Verbum eſſe primariam Eccleſiæ Notam. Si Argumēti itaque vocabulo,axioma illud tuum de Eccleſiæ primaria Nota intelligis, neceſſe eſt,vt nouis & firmioribus Theologicis armis inſtructus, in campū certaturus deſcendas.Quòd ſi paucula illa tua,ex *ἱεροφάντων σου* ſcriptis delibata teſtimonia, Argumenti nomine te complecti dixeris,hæc oratio tua non cohærebit, *Ex his efficitur,quod ad argumentum maximè pertinet.* Diſtinguis enim tua *Paucula* ab argumento. Quod ais,ſcripti Verbi hoc loco quæri auctoritatem : nulla eſt nobis,quod ſciam,vobiſcum de ſcripti Verbi auctoritate (quam ſummam eſſe vtrique volumus)contentio. Vobis de rebus omnibus κατὰ τὰ συμφέροντα ἐπέχειν permiſſum eſt,nobiſque multa affingere, quæ populi in nos odium poſſint concitare. Quòd autem de ſupplemento ais, meræ ſunt calumniæ: Cùm enim Euangelium antè Apoſtolorum opera eſſet diuulgatum,quàm vllus noui Teſtamenti Scriptor Verbum vnum literis mandaſſet, planè non intelligo , qua ratione non ſcriptum Verbum, ſit Verbi ſcripti ſupplementum. Idem eſt & ſcripti,& non ſcripti Verbi auctor Deus, ne quempiam fallas ſcribens,aliam eſſe Verbi ſcripti,& aliam nō ſcripti Verbi doctrinā.

MINISTER. pag.20.

Iam & illud vt neceſſarium huic concluſioni πόρισμα adiungendum eſt,Sacramenta Verbi eſſe teſſeras atque ſigilla.

CATHOLICVS.

παρέκβασις Miniſtri à propoſito aliena.

Modò librum tuum, quibus potes errorum portentis refercias, omnia erunt tibi neceſſaria. Quid opus fuit cum diſputatione de Notis Eccleſiæ,miſcere quæſtionem non minus grauem de vi & ratione Sacramentorū? Age, (quādoquidem ita tibi placet) paucis excutiamus tuas teſſeras,& ſigillata Sacramenta reuellamus, vt omnes ſingularem veſtram in obſignandis Caluini decretis,induſtriam perſpectam habeant.

Caluinus lib. 4. Inſtit. cap. 14. §. 3. & 5.

Vis igitur cum eo Sacramenta eſſe Verbi teſſeras, atque ſigilla. Præclarum ſanè ponis diſputationis tuę,de auctoritate Verbi fundamentum.Sacramentum eſt Verbi ſigillum,ergo à Sacramento Verbum auctoritatem (vt ſic tecum loquar *precariò*) mutuatur.Quis eſt enim alius ſigilli vſus,niſi literis,quæ illo obſignantur,auctoritatem,fidémque,vt adiungamus efficere? Hoc argumentum non latuit Caluinum, quod etſi diſſoluere non potuit, ne ſuccubuiſſe videretur, illud appoſito exemplo ſcilicet, ſigilli , & diplomatis eludere eſt conatus. *Breuiter* , inquiens , *reſponſum ſit ſigilla, quæ diplomatibus,aliiſq; publicis actis appenduntur,per ſe accepta nihil ſunt , vtpote quæ fruſtra appenſa forent,ſi membrana nihil haberet deſcriptum, neque tamen ideo non confirmant , atque obſignant , quod*

Caluinus ibidem §. 5.

ſcriptum

ſcriptum eſt, dum ſcriptis adduntur. Si hanc Caluini ſimilitudinem commentitiam,futilémque oſtendero, noua tibi erit argumenti excogitanda diſſolutio. Non negabis, vt ſuſpicor, Dei Verbum ſummam habere auctoritatem ab omni Sacramento ſeiunctam: Sacramentum verò quicquid habet auctoritatis,à Dei Verbo accipere. Diplomati autem Regis,ſi regio ſigno non fuerit obſignatum, nulla habetur fides : accipit ergo diploma, à ſigno auctoritatem: Signo verò non propterea fidem habemus,quod Regiis litteris ſit appenſum,ſed quia Regium eſſe ſcimus,non ergo à litteris, ſed à Rege auctoritatem habet. Caluini tui ſimilitudinem planè euerſam vides, cùm nulla ſit inter diplomata,& Dei Verbum ſimilitudo, vt neque inter Sacramenta,& ſigilla quæ diplomatis ſunt appenſa. Hallucinatur etiam Caluinus, maiorem exiſtimans eſſe in Sacramentis promiſsionum diuinarum perſpicuitatem, quàm ſit in Dei Verbo. *Sacramenta,* inquit, *& promiſsiones afferunt clariſsimas, & hoc habent præ Verbo peculiare, quod eas veluti in tabula depictas nobis ad viuũ repræſentant.* Quam Dei promiſsionem, vobis repræſentat profana Caluini Cœna? Si quis infidelium vos menſæ in templis veſtris aſsidentes,& cãtillantes cerneret, nõ exiſtimaret à vobis veterẽ Saliorũ epulandi ritum eſſe renouatum. Poſſem & alia multa à Caluino confi cta,& à Sacramenti natura planè abhorrentia hoc loco exagitare, quæ propter breuitatis rationem, ſilentio prætereunda ſunt. Ex ſigillatis tuis Sacramentis poſteà ſic concludis.

Sacramenta ſigilla non ſunt, vt vult Caluinus.

Lib. 4. Inſtit. c. 14. §. 5.

MINISTER. pag. 20.

Ac proinde in his Eccleſiæ notis quas inueſtigamus, de Verbo vniuocè dici, idémque reipſa planè eſſe: modo tantum diſtingui, & ratione.

CATHOLICVS.

Quid audio? *Sacramenta dicuntur vniuocè de Verbo,* & Verbum Dei tantùm eſt illud quod ſcriptis Apoſtolorum, & Prophetarum continetur? Ergo ſcripta hæc Apoſtolorum, & Prophetarum erunt Sacramenta. Cúmque in ſynagoga veſtra duo tantum recipi vultis Sacramẽta, Baptiſmum & Cœnam, neceſſariò ſcriptum Verbum erit aut Baptiſmus, aut Cœna. Animaduertiſne quorſum tendat inſignis iſta tua Dialectica, *Sacramenta de verbo vniuocè dici?* Nouum hoc Miniſter, introducis inter Chriſtianos παράδοξον. Hactenus Geneuæ litem Chriſti Eccleſiæ de Sacramentorum numero mouiſtis: Nunc tu tanquam nouus aliquis Arceſilas nouam errorum Academiam Nemauſi aperire cœpiſti περὶ τῆς συνωνυμίας Verbi & Sacramẽtorum. *Modo tantùm, & ratione Verbum & Sacramenta diſtingui vis, cùm reipſa planè idem ſint.* Si ita eſt, cur plebi pro Caluiniana Cœna, Bibliorum volumina nõ tradis deuoranda? Non minus enim charta, in qua Dei Verbum ſcriptum eſt, videri poteſt, quàm panis & vinum.

Caluinus lib. 4. Inſtit. cap. 18. §. 20.

Miniſtri de Sacramẽtis παράδοξον.

MINISTER. pag.20.

Verbum auditur, Sacramenta videntur: Illud, quidem per aures hac verò, per oculos docent.

CATHOLICVS.

Optimè, *Verbum auditur:* Quodnam, quæſo, Verbum? Scriptúmne? Nunquid & verba illa quibus Sacramenta conſecrantur audiri poſſunt? At quàm præclarè argumentum inſtituis, *Verbum per aures, Sacramenta verò per oculos docent:* Ergo Sacramenta, & Verbum modo tantùm, & ratione diſtinguuntur. Negabis te ſic ratiocinari: Id lubenter tibi cōcederem, cùm nullam hîc videam vel ratiocinationis ſpeciem. Omnia confundis, non intelligens neque quæ loqueris, neque de quibus affirmas. Saltem negare non poteris quin *Scriptum Verbum per oculos doceat:* ergo ſcriptum Verbum neque modo, neque ratione à Sacramentis diſtinguitur. Excogita nouam aliquam inter Sacramenta, & Verbum tuum diſtinctionem: quam enim àttuliſti planè euerſam vides.

MINISTER. pag.20.

Vtrinſque ſubiectum idem eſt, Ieſus Chriſtus.

CATHOLICVS.

Liberè hîc ingenij mei accuſabo tarditatem, cùm quid per Subiectum intelligas, aſſequi prorſus nequeam. Si enim vis, Chriſtum eſſe Baptiſmi materiam, & Concionem eiuſdem Baptiſmi formam cum tuo Caluino, modò tibi conſtes, perficiendum erit vt Baptiſmus ex Chriſto Domino, & Concione tanquam ſuis partibus conſtans nos *per oculos doceat.*

Caluin. lib. 4. inſt. c. 17. §. 39. Miniſtri τὸ ἄτοπον.

CAPVT XXIIII.

MINISTER. pag. 20.

VNde Apoſtolus Rom. 4. & ſignum accepit Circunciſionis, quod obſignaret iuſtitiam fidei.

CATHOLICVS.

Mihi diuinandum relinquis, quorſum hanc Pauli ſententiam adduxeris, vti arbitror: Sacramenta eſſe verbi ſigilla, te hoc Doctoris gentium teſtimonio conuincere poſſe exiſtimas: Sed erras Miniſter. Primùm enim Apoſtolus non ſcribit Circunciſionem eſſe ſigillum promiſsionis, aut pacti, ſed *ſignaculum iuſtitiæ:* quia, vt ait Origenes, claudit, & velat iuſtitiam fidei, donec ſuo tempore in aduentu Chriſti, patefiat quomodo verè iuſtificetur filius Abrahæ, qui eſt ex ſemine promiſsionis. Deinde fatemur Abrahamū antè fuiſſe iuſtificatum, quàm circuncideretur: At non propterea concludes, omnes ipſius poſteros prius ſanctimoniam, & iuſtitiam fuiſſe conſecutos, quàm Circunciſionis ſignaculum acciperent. Quod accuratè docet D. Aug. his verbis: *Sicut in Abraham præceſſit fidei iuſtitia, & acceſſit circunciſio ſignaculum iuſtitiæ fidei, ita in Cornelio præceſſit ſanctificatio ſpiritalis*

Caluin. lib. 4. inſt. c. 14 §. 5. Origen. in c. 4. ad Rom. Circuncifio, cur Iuſtitiæ ſignaculum dicatur.

Auguſt. lib. 4. de Baptiſmo contra Donatiſtas cap. 24.

ritalis in dono Spiritusſancti, & acceſsit Sacramentum regenerationis, in lauacro Baptiſmi, Et ſicut in Iſaac, qui octauo natiuitatis ſuæ die circuncisus eſt, præceſsit ſignaculum iuſtitiæ fidei: & quoniam Patris fidem imitatus eſt, ſecuta eſt in creſcente, ipſa iuſtitia, cuius ſignaculum in Infante præceſſerat: Ita & in baptizatis infantibus, præcedit regenerationis Sacramentum, & ſi Chriſtianam tenuerint pietatem, ſequitur etiam in corde conuerſio, cuius myſterium præceſsit in corpore. Implora Gebennenſes tuos, Miniſter, vt tibi contra hunc clariſsimum Eccleſiæ Catholicæ Doctorem ſubſidio veniant, cuius oratione ſigillatum veſtrum dogma omninò proſtratum facilè animaduertis.

MINISTER. pag. 20.

Epheſ. 5. Vt Eccleſiam ſanctificaret purgatã, lauacro aquæ per Verbum: quemadmodum interpretatur Auguſtinus Tract. 80. ſuper Ioan. Lege Apoſtolum, & vide quid adiungat, Vt eam ſanctificaret, inquit, mundans eam lauacro aquæ in Verbo. Mundatio igitur nequaquam fluxo, & labili tribueretur elemento, niſi adderetur in Verbo. & idem de Cataclyſ. cap. 3. Detrahe Verbum, & quid eſt aqua? Accedit Verbum ad elementum, & fit ſacramentum, etiam ipſum tanquam viſibile verbum.

CATHOLICVS.

Apoſtoli ſententia contra vos facit, qui Eccleſiam Chriſti ſceleribus omnibus eſſe contaminatam defenditis, lauacróque aquæ per Verbum nũquam expiari.[a] Voluiſti nos terrere tuo *Quemadmodum,* cuius nullum vſum hîc video. D. Auguſtinus Catholicam doctrinam in primis hac oratione confirmat: Nos enim certò nobis perſuademus, Elementum aquæ non poſſe delere peccata, niſi cum Verbo fuerit coniunctum. Nam, vt ipſe alibi ſcribit,[b] *Verbis Euangelicis Baptiſmus conſecratur.* & clarius alio in loco, vbi conciones veſtras (quas pro Baptiſmi forma ſubſtituiſtis [c]) planè ſuperuacaneas eſſe teſtatur. [d] *Quamobrem,* inquit, *ſi Euãgelicis Verbis In nomine Patris, & Filij, & Spiritusſancti, Marcion Baptiſmum conſecrabat, integrum erat Sacramentum, quamuis eius fides ſub eiſdem verbis aliud opinantis, quàm Catholica Veritas docet, non eſſet integra.* Euangelicis Verbis In nomine Patris, & Filij, & Spiritusſancti, conſecrandus eſt Baptiſmus, vt vult D. Auguſtinus, non autem Miniſtri Caluiniani concione. Non videris legiſſe eiuſdem ſermonem, de Cataclyſmo, cùm ei adſcribis quod in cap. illo 3. nuſquam inuenitur: Quare quæ illius, ſunt, vt omnes intelligant perfectam ipſius ſententiam ſubiiciam. *Aqua illa non ſolum corporis ſordes mundat, ſed animam à peccatis liberat. Debetis autem noſſe cur virtus illius aqua, & animæ proſit, & corpori. non enim omnis aqua mundat: ſanctificatur hæc per conſecrationem Verbi: tolle enim Verbum, & quid eſt aqua niſi aqua? accedit Verbum ad elementum, & fit Sacramentum. Virtus Verbi per aquam mundauit nos, quia per aquas ambulauit.* Voluiſti perficere ſanctiſsi-

[a] *Caluin. li. 4 inſt. c. 15 § 10*

[b] *Auguſt. lib. 6. de baptiſmo contra Donatiſtas cap. 17.*

[c] *Caluin li. 4. inſt. c. 17. § 39*

[d] *Auguſt. lib. 3. de baptiſmo contra Donatiſtas cap. 15.*

Auguſt. de Cataclyſmo cap. 3.

mi huius Eccleſiæ Doctoris orationem clauſula illa, *etiam ipſum tanquam viſibile Verbum.* Dices clauſulam hanc haberi in eius ſcriptis: Non inficior, At nego haberi cap. illo 3. de Cataclyſmo, vt tu ſomniaſti: Tract. verò 80. in Ioan, idem ſcribit: *Accedit Verbũ ad elementum, & fit Sacramẽtum: etiam ipſum tanquam viſibile Verbum.* Agnoſcimus Sacramentum eſſe viſibile Verbum, at non inde efficies Sacramentum ratione tantum à Verbo ſcripto diſtingui. Tibi facio poteſtatem petendi ſubſidium à Philoſophis, qui accuratè diſputãt de totius à partibus ſuis diſtinctione. Dic quæſo, num ratione tantùm manus tua, qua ſcripſiſti librum tuum, à cæteris partibus diſtinguatur, an verò re ipſa? Vel ſi mauis, peto, an corporis tui moles ab vna quauis parte, ratione tantùm, & modo, ac nõ re ipſa disiungatur? Expecto quid ad hoc reſpondeas.

MINISTER. pag. 20.

Hoc tantùm volumus, certas eſſe Eccleſiæ notas, quæ vt veræ felicitatis hæres, ita ſalutaris doctrinæ cuſtos eſt. Illam autem Verbo & Sacramentis contineri, non tam ex noſtris, quàm ex ipſius veritatis vi hactenus oſtendimus.

CATHOLICVS.

Nemo Chriſtianorum eſt, qui Eccleſię certas eſſe Notas inficietur, Deique Verbum & Sacramenta in eadem exiſtere. Adduxiſti quidẽ varias, ſine vllo ordine, Scripturæ & Patrum ſententias, at nullam planè ex iis inſtituiſti ratiocinationem, quæ concluderet, *Eccleſiam Verbo & Sacramentis contineri.*

MINISTER. pag. 20.

Quid inde colligimus? Id nimirum, Profeſſores, Turnonij quod ad inſtitutum ſermonem ſpectat maximè, Quænam veræ ſint Eccleſiæ notæ, vt ad illius definitionem tandem aliquando perueniamus.

CATHOLICVS.

Oramus vehementer, vt hanc tuam collectionem in lucem proferas: caue tamen, ne dum diligenter nimis concludere vis, collectio tua omninò euaneſcat.

MINISTER. pag. 20.

Quum igitur Verbum & Sacramenta veras eſſe Eccleſiæ Catholicæ notas, non nos quidem demonſtrauimus, ſed ipſa demonſtrauit veritas omninò Eccleſiæ Catholicæ illa erit vera, & τεχμηριώδης definitio.

CATHOLICVS.

Tu plus tibi aſſumis quàm res, & ipſa veritas tibi concedit. Veritatem porrò, quam hîc tam θριαμβικῶς iactitas, nondum ex ſcripto tuo elicere potuimus: Quare eam in Democriti fortè puteo adhuc latitantem, fac arte tua mirabili, vt inde eductam, & omnibus ſuis depictam numeris in lucem proferas, ad Verbi Dei præſcriptum tanquã ad Lydium lapidem, examinandam. Interim diſce ἀληθεύειν, vt in poſterũ aliqua tibi, vel à tuæ Sectæ hominibus fides habeatur.

CAPVT XXV.

MINISTER. pag. 21.

E*Ccleſia Catholica eſt Sanctorum Communio.1: Cœtus viſibilis amplectentium Verbum Dei,& ex illius inſtituto rectè vtentium Sacramentis.*

CATHOLICVS.

Mirum eſt quid te mouerit, vt Caluini definitione neglecta, ab hoſtibus Sectæ veſtræ [a] Magdeburgenſibus Eccleſiæ definitionem peteres. Proponam tibi Caluini definitionem, vt videam quid in ea reprehēdas[b] *Miniſter. Quid eſt Eccleſia? Puer. Corpus ac Societas Fidelium, quos Deus ad vitam æternam prædeſtinauit:* Quam definitionē probat idem alibi ſcribens: [c] *Soli Deo permittendam eſſe cognitionem ſuæ Eccleſiæ, cuius fundamentum eſt arcana illius electio.* Explica nobis qua ratione, tua definitio cum Caluini doctrina poſsit cōſiſtere. Tu vis Eccleſiam eſſe *Cœtum viſibilem*, ille contrà contendit, *Soli Deo permittendam eſſe cognitionem ſuæ Eccleſiæ.* Sed vt tam inſignem iniuriam à te in Caluinum immiſſam, eius aſſeclis relinquā propulſandam, quàm rectè Eccleſiam definieris videamus. Si Eccleſiæ vim vniuerſam tua definitione es complexus, ſolis iuſtis in Eccleſia locum relinquis, nam hi ſoli ſunt, qui rectè Sacramentis vtuntur. Tibi ne plus tribuemus quàm Paulo, qui Corinthiorum Eccleſiā agnouit, in qua erant nonnulli flagitiis cōtaminati? *Omnino*, inquit, *auditur inter vos fornicatio, & talis fornicatio qualis nec inter gentes, ita vt vxorem patris aliquis habeat, & vos inflati eſtis: & nō magis luctum habuiſtis, vt tollatur de medio veſtrum, qui hoc opus fecit.* Dices fortaſsis, hunc inceſtum non fuiſſe Eccleſiæ membrum: At quid de cæteris Corinthiis iudicas, quos Apoſtolus inflatos fuiſſe ſcribit, quamuis fratres appellârit? Et ſi is qui inceſtum fecit, poſt perpetratum flagitium non fuit Eccleſiæ membrum, cur eum Apoſtolus excommunicationis vinculo irretire voluit? Præterea, eoſdem Corinthios accuſans, ſcribit, *Sed vos iniuriam facitis, & fraudatis, & hoc fratribus.* Vbi eſt nunc tua *Sanctorum communio*? Rectè argumentantur Dialectici, Petrus eſt homo, ergo Petrus eſt animal, Cur non & nobis Theologis ſic licebit ratiocinari? Corinthij (quos Apoſtolus accuſauit) fuerunt Eccleſia, ergo & fuerunt Sanctorum cōmmunio, cùm Eccleſia (te auctore) non minus ſit Communio Sanctorum, quàm Petrus eſt homo. Dices te definiuiſſe Catholicam, & non Corinthiorum Eccleſiam: Certè ſi Eccleſia quæuis, Eccleſia nominari debet, tua definitio (ſi perfecta eſt) eam complectitur. Perperā etiam fuiſſe Corinthios Euchariſtiæ Sacramento vſos te fugere non poteſt, cùm Apoſtolus dicat, [c] *Conuenientibus vobis in vnum, iam non eſt Dominicam Cœnam manducare.* Et ibidem teſtatur, abuſum Corinthiorum in hoc ſacroſancto Sacramento. Deum acerrimè puni-

[a] *Cent 1. li. 1. c. 4. tit. de Eccleſia.*

Miniſter à Caluini doctrina diſſentit.

[b] *In Cathechiſmo Geneuē. de fide.*

[c] *Calui. lib. 4. inſt. c. 1. §. 2.*

1. Cor. 5. 1. 2.

1. Cor. 6. 8.

1. Cor. 5. 4.

1. Cor. 11. 20.

[c] *1. Cor. 11 3.* Cal. ſerm. de Natiu. Ioan. Bapt. ſcribit, [illegible] Corinthios ob id peſte laboraſſe.

uiſſe. *Ideo*, inquit, *inter vos multi infirmi, & imbecilles, & dormiunt multi.* Si prætereà illi ſoli qui amplectuntur *Verbum Dei & ex illius inſtituto, rectè vtuntur Sacramentis*, ſunt Eccleſiæ membra, qua ratione Euangelicas parabolas in Eccleſiam docebis conuenire? Nempe de area[a] Dominica, in qua ſimul triticum & paleæ: de ſagena[b] miſſa in mare, in qua ſunt piſces boni & mali: de agro[c] Domini, in quo creſcunt zizania vſque ad meſſem: de decem[d] Virginibus, quarum ſunt quinque fatuæ. Ex his omnibus locis ſumpſit Diuus Auguſtinus argumenta, quibus Donatiſtarum errorem (quem tu iam renouas) accuratè redarguit. Vnum eſt quod à te lubenter diſcerem, an Nemauſenſis veſtra Congregatio ſit *Sanctorum communio, &c.* Si affirmes, cõcludam Nemauſenſem veſtrã Congregationẽ eſſe Eccleſiam Catholicam, cùm ei Eccleſiæ Catholicæ definitio, à te tradita conueniat, quod tamen anteà his verbis ſcribens negaſti. *Si vos viciſſim Profeſſores Turnonij, nos eſſe Eccleſiam Catholicam negatis, duo reſpondebimus, vnum neque vnquam nobis in mentem veniſſe ſimile quicquam vt vniuerſalis Eccleſiæ nomen nobis propriè arrogaremus.* Si verò neges eſſe *Sanctorum communionem* (quod te facturum non puto) erit Sathanæ ſynagoga, cùm quicquid Sanctorum ἐν τῇ κοινωνίᾳ non contineatur, in partem Sathanæ veniat.

a Matt 3. 12.
b 13. 47.
c Matt 13. 24
d Matth. 25. 1. 2.

Pagin. 15.

MINISTER. pag. 21.

Verbum & Sacramenta, viſibilis illius, quam quærimus, Eccleſiæ, viſibiles eſſe notas ſi negatis, piæ certè animæ agnoſcent.

CATHOLICVS.

Paulò antea ſcripſiſti[b]: *Non vos, ſed ipſam veritatem demonſtraſſe Verbum & ſacramenta veras eſſe Eccleſiæ Catholicæ Notas*, nunc verò tuæ veritatis demonſtrationi diffidens, ad piarum animarum agnitionem cõfugis. Tu ſanè nos valde ſtupidos iudicas; quòd veritatis demonſtrationi (quam te falsò in lucem protuliſſe iactitaſti) non aſſentiamur. Sed vt piæ Animæ, (quarum opem nunc imploras) à nobis cognoſcantur, ſubiicis.

b Pag. 20.

MINISTER. pag. 21.

Quæ ad veram illam Eccleſiam in ipſa viſibili variis hominum generibus permixta, hominibus quidem inuiſibilem, Deo autem vni notam, ſe pertinere intelligunt.

CATHOLICVS.

Inuiſibilis ergo Eccleſia, eſt in Eccleſia viſibili: & piæ illæ tuæ Animæ ſunt in Eccleſia inuiſibili, ergo ſunt & viſibilis, & inuiſibilis Eccleſiæ membra: ſeu (vt te nouum Ciceronem imiter) ad viſibilem & inuiſibilem Eccleſiam pertinent. Deinde, cùm tu *Eccleſiam inuiſibilem*, appellas *veram Eccleſiam*, Inſinuare videris viſibilem Eccleſiam, falſam eſſe Eccleſiã: Piæ tuæ ergo Animæ, erunt & veræ, & falſæ Eccleſiæ membra. Bone Deus! Eccleſiam nobis Miniſter verè τερατώδη cum tuo Caluino depingis? Si negaueris pias tuas Animas,

Miniſter Eccleſiã monſtroſam depingit. Caluin. lib. 4. inſt. c. 1. §. 3.

mas, viſibilis Eccleſiæ eſſe membra; Explica nobis ſingularem aliquã rationem, qua inuiſibilis Eccleſia, ſit in Eccleſia viſibili. Turcæ, & Iudæi eandem multis in locis cum Chriſtianis vrbem incolunt, & tamen Turcarum, & Iudæorum cœtus non ſunt in Eccleſia. Antea etiam definiuiſti *Eccleſiam Catholicam eſſe cœtum viſibilem*: At tuæ piæ animæ ſunt inuiſibiles, non ergo ſunt Eccleſiæ Catholicæ membra; niſi dicas omnem Chriſtianorum cœtum viſibilem quidẽ eſſe, ſingulos verò ex hoc cœtu mente, non autem oculis à nobis poſſe conſpici. *Piæ tuæ animæ* (vt ſomnias) *ad inuiſibilem Eccleſiam Deo vni notam ſe pertinere intelligunt*: Quod ſi ita eſt, ergo inuiſibilem Eccleſiam cognoſcunt: nam ſi non cognoſcerẽt, qua ratione ad inuiſibilem Eccleſiam *ſe pertinere dicerent*? Sic dicam te eſſe filium Chimæræ, & me hoc intelligere, (quamuis nec te, nec Chimęram cognoſcam): Si verò cognoſcunt inuiſibilem Eccleſiam, ergo tua inuiſibilis Eccleſia *non eſt iam vni Deo nota*. Non video quo pacto te hinc extricare poſsis, niſi dixeris multas eſſe Chriſti Eccleſias inuiſibiles, & pias tuas animas rudem & adumbratam habere Eccleſiæ illius (cuius ſunt membra) intelligentiam: At ne hoc quidem modo te expedies: ſemper enim Eccleſiæ illius (*ad quam piæ Animæ ſe pertinere intelligunt*) intelligentiam aliquam ipſis animis concedere cogeris.

Eccleſia Calviniſtarum monſtroſa.

Eccleſiæ definitio à Miniſtro allata euertitur.

CAPVT XXVI.

MINISTER. pag. 21.

Geminam enim vnius Eccleſiæ faciem diſtinguendam eſſe, non modò Verbi Dei eruditæque vetuſtatis veritas, ſed veſtrorum quoque Doctorum conſenſus docet.

CATHOLICVS.

Si de facie Miniſter, eruditam Chriſtianæ Religionis Antiquitatem agnouiſſes, non tam facilè pugnantia loquereris: Antea, tuo iudicio, *Vera Eccleſia fuit in Viſibili variis hominum generibus permixta: nunc verò, geminam vnius Eccleſiæ faciem diſtinguis.* Erit ergo vna facies in altera. Profer tuam eruditam Vetuſtatem, vt intelligamus quænam ſint hæ *geminæ facies Eccleſiæ* quas tu nobis obiicis, quarum vnam fortaſsis vis à nobis conſpici, alteram in latebris occultari. Scio Eccleſiæ vocem nónunquam pro eis qui æterno æuo in cælis fruuntur accipi, quos tua definitio non cõplectitur.

Miniſter pugnantia loquitur, & bifrontem Eccleſiam facit, ſicut Poëtæ finxerunt eſſe Ianum.

MINISTER. pag. 21.

De viſibili agimus, quum de illius notis agimus, quas non incertas & vagas, ſed veris indubitatisq́ diſcriminibus illuſtres eſſe affirmamus.

CATHOLICVS.

Viſibilem Eccleſiam definiendam ſuſcepiſti, cur ergo nos voluiſti fallere, tradens Eccleſiæ Catholicæ definitionem: & *viſibilis*

vocabulum teticens? Si quis definiret animal eſſe, id quod rationis eſt particeps, & poſtea ſe non animal vniuersè, ſed hominem definiuiſſe diceret, in Sophiſtis, vel tuo iudicio, meritò eſſet numerandus. De te verò quid ſentiemus Miniſter, qui cùm Eccleſiam Catholicam definiuiſſes, viſibilem à te duntaxat eſſe definitam, tandem nobis ſubiicis. Orationem tuam vagari, & errare video, qui *Eccleſia notas veris indubitatisq́ diſcriminibus, illuſtres eſſe affirmas.* Illuſtra nobis quæſo hæc tua diſcrimina penicillo Caluiniano, vt exploratum habere poſsimus, quę diſcrimina intelligas, an Notarum inter ſe, an verò Chriſti Eccleſiæ à Sathanæ Synagogis.

MINISTER. pag. 21.

Vobis illam æquiuocam, ſolo nomine ſpecioſam Eccleſiā relinquimus.

CATHOLICVS.

Et re, & nomine ſpecioſam contendimus, imò probauimus eſſe Eccleſiam Romanam. Quòd ſi te parum moueant, quæ ſuprà à nobis adducta ſunt, reuereberis, vt ſuſpicor, Imperatoriam maieſtatem, quæ Eccleſiam Romanam, ipſiúsque Pontifices vehementer coluit, & obſeruauit: *Cunctos populos*, inquiunt, Grat. Valentin. & Theodoſ. Imppp. *quos clementiæ noſtra regit imperium, in tali volumus religione verſari, quam Diuum Petrum Apoſtolum tradidiſſe Romanis, religio vſque adhuc ab ipſo inſinuata declarat, quámque Pontificem Damaſum ſequi claret.* Profer ſimile Imperatoris vllius de Gebenenſium Synagoga decretum, atque apud vos aliquam Eccleſiæ ſpeciem eſſe non inficiabimur. Adiiciam & aliam illuſtrem Iuſtiniani de Eccleſia Romana legem, vt omnes intelligant tuæ Sectæ hominum, in deprimenda Chriſti Eccleſia fraudes, *Vt Legum originem anterior Roma ſortita eſt, ita & ſummi Pontificatus apicem apud eam eſſe nemo eſt qui dubitet: vnde & nos neceſſarium duximus, patriam legum, fontem ſacerdotij, ſpeciali noſtri numinis lege illuſtrare, vt ex hac in vniuerſas Eccleſias Catholicas, quæ vſque ad Oceanum poſita ſunt, ſaluberrimæ legis vigor extendatur, & ſit totius Occidentis, necnon & Orientis &c. Lex propria ad honorem Dei conſecrata.*

Lib. 1. Cod. de ſumma trin. & fide cath.

Lex Imperatoris de Eccleſia Romana.

In prin. auth. vt ecc. Rom. cent. anno. gau. præſcr.

Nemo Iuſtiniani ætate dubitauit Summi Pontificatus apicem, apud Eccleſiam Romanā eſſe, quam tu Caluini Miniſter, impudenter nimis, ſolo nomine ſpecioſam nuncupas. At benè habet, nullum teſtem profers, qui intolerabilem iſtam tuam ἀλαζονείαν approbet.

MINISTER. pag. 21.

Ne nobis Eccleſia Romana claues, aut commentitiam quandam Petri cathedram opponatis.

CATHOLICVS.

In gladiatoria exiſtimas te exerceri arte, qui tam diligenter aduerſariis tuis præſcribis, quid tibi opponere debeant. In Eccleſia Romana, nullam nouimus, commentitiam Petri Cathedram: Clauium verò, quas à Chriſto Domino eandem Eccleſiam accepiſſe certò nobis

nobis perſuademus, contra Caluinianos conatus, tueri auctoritatem non ceſſabimus: & dum Eccleſiæ Romanæ claues contemnis, tibi omnem ad Regnum cælorum aditum planè obſtruis. *Quodcunque ligaueris*, inquit Dominus Petro, *ſuper terram, erit ligatum & in cælis.* Hanc ligandi in terris poteſtatem, aut in Chriſti Eccleſia eſſe negabis, aut certè Petri ſucceſſoribus in primis, eam iure conceſſam dices.

Matth.16.19.

MINISTER. pag.21.

Non aureas, aut argenteas claues, aut eburneam Cathedram didicimus in Verbo illo Dei, quo vno fides noſtra innititur.

CATHOLICVS.

Didiciſti in re graui, cùm nulla ſuppetunt argumenta, argenteis clauibus, & eburneis cathedris nos ludere. At quamuis Geneuæ D. Petri templum per ſummum ſcelus occupetis, Petri tamen claues vos accepiſſe à Chriſto nulla ratione probare poteritis.

MINISTER. pag.21.

Non palatia illa laqueata templorum, aut viſibilis cuiuſdam Capitis diadema: quod quaſi auiti imperij inſigne, à Petro repetitis.

CATHOLICVS.

Tu diſputationis laqueos declinare conaris, cùm *Palatia laqueata templorũ*, nobis obiicis. Vis fortaſsis palatium eſſe templi partem aliquam, nam aliud quid velis tua noua loquendi formula, planè nõ intelligo. Priuatæ tuorum ædes, Catholicorum ſpoliis magnificè, & ſplendidè ornãtur, & tu nobis laqueata templorum recta probari loco audes obiicere. Diademata quòd hactenus, qui veſtris capitibus impoſuerit inuentus ſit nemo, malè vos habere certum eſt: Nam primę nobilitatis Scotum, doctrinæ veſtræ cultorem, nominare poſſum, qui teſtabitur Ioannem Knox, terræ filium, primum & ſummum noui Euangelij veſtri apud noſtrates buccinatorem, vt viduam regij ſanguinis fœminam in matrimonio (ſi tamen execrandum apoſtatæ Sacerdotis inceſtum, matrimonium appellare liceat) habere quiret, nihil prætermiſiſſe. Et cùm ad optata peruenire non poſſet, odio ardens & vlciſcendi ſtudio incenſus nobiliſsimam fœminæ illius familiam, & gentem omnem non antè pro virili delere & exterminare ceſſauit, quàm miſerrimus homuncio ex hac luce migraret. Facilè autem exiſtimabat ſe vnà cum coniuge, Regni potiturum, cùm Caluiniano artificio, fœminæ fratres, proximos Sereniſsimæ Scotorum Reginæ tunc hæredes, è medio nullo negotio ſuſtuliſſet. Nam & antea duas fœminas Anglas, matrem & filiam quibus Geneuæ flagitiosè abutebatur (vt conſtans rumor eſt) interfecerat.

Miniſter Scotus nihil intentatum reliquit, vt Regni potiretur.

Miniſtri Scoti flagitium & crudelitas.

MINISTER. pag. 21.

Regni Cælorum claues tantùm didicimus, Verbum Dei, Petri cathedram, ipſius doctrinã in Eccleſia Dei ſonantem: Templum Dei, Eccleſiã Prophetarum, & Apoſtolorũ doctrina innixã credimus, & profitemur.

Matt. 16.19.

Minister per claues Petro traditas ſcriptum Verbum ridiculè intelligit.

Beza in conf. fidei ſuæ. cap. 4. art. 7.

a 1. Cor. 3. 16.

b Luc. 19. 46. Iſa. 56. 7.

Quid nomine clauium Regni Cęlorum Catholici intelligant.

Chriſtum Dominum regni cœlorum claues Petro Apoſtolorum principi ſe traditurum promiſiſſe legimus: Quare cùm *ſcriptum Dei Verbum*(non ſcriptum enim tanquam profanum reiicis)*regni cælorũ eſſe claues* aſſeris, tibi probandum erit Dominum Petro Bibliorum volumẽ tradidiſſe. Nihil enim ſe facturum Dominus pollicitus eſt, quod reipſa non perfecerit, aut ſuo tempore non ſit perfecturus. Hęc eſt præclara veſtra Caluiniana doctrina, quæ nullo ſtabili fundamento innixa, delirantium ſomnia, pro fidei noſtræ decretis, omnibus exſibilanda proponit. Nam ſi ita ſit, certè quicumque habebit ſcriptum Dei Verbum, Regni cælorum etiam (vt vos fingitis) claues poſſidebit: poteſtatem ergo habebit ligandi atque ſoluendi, non minorem, quam D. Petrus. Si dixeris non omnes Chriſtianos verũ ſcriptum Dei verbum habere, te non ſatis ſanum omnes iudicabunt, cùm ſcripti Verbi lectionem, tanquam ad ſalutem omninò neceſſariam, omnibus etiam ſordidis opificibus prædicare non intermittatis. *Petri* verò *Cathedra* eſt tibi *ipſius doctrina in Eccleſia Dei ſonans*. Cùm doctrina illa, quam tu Petri appellas, vbique terrarum audiatur, Cathedram etiam Petri nuſquam non eſſe, omnéſque in Petri cathedra ſedere, qui ipſius colunt diſciplinam, inficiari, non poteris, pro vna Petri Cathedra (in qua Romanum Pontificem ſedere nemo, niſi tui ſimilis, negabit innumera tua nobis τὰ φάσματα ſubſtituẽt. Tẽpla etiam omnia, in quibus Chriſtiani ad rem diuinam faciendam, æternique numinis opẽ implorandã, côueniunt, tollere videris, cùm *templum Dei, Eccleſiam, Prophetarum, & Apoſtolorum doctrinæ innixam te credere, & profiteri ſcribis*. Nam ſi Chriſtianorum templa Deo eſſe grata exiſtimaſſes, intempeſtiua planè eſſet tua hæc interpretatio. Neminem noſtrũ latet Chriſtianos eſſe Dei templum [a]: At non propterea ſacras Chriſtianorum ædes aſpernari debes, cùm Dominus dixerit [b], *Domus mea, domus orationis eſt*. Quid autem Clauium regni cælorum nomine intelligatur, paucis accipe. Nomine igitur harum Clauium omnem Eccleſiaſticam cõplectimur poteſtatem. Cùm enim clauibus reſerare, & claudere, non tantùm arcas, & priuatarum ædium ianuas, ſed & vrbium portas ſoleamus, Clauium vocabulum ad poteſtatem deſignandam translatum eſſe, in Repub. planè hoſpes erit, qui negabit: Vſus namque obtinuit, vt nouis Magiſtratibus, portarum claues inter cætera poteſtatis ſuæ inſignia deferantur. Regni ergo cœlorum Claues, ſe Dominus Petro daturum promiſit, id eſt, ſummam reſerandi & claudendi regnum cælorum poteſtatem, gubernandíque principatum: ſiue Regni cælorum nomine ſempiternum quo beati fruuntur æuum: ſiue eorum qui in terris ſub Domini inſignibus decertant communionem intelligas. Ac ne tibi contra Scripturæ morem, Clauium vocabulo (vt tu facis) abuti videar, audi Iſaiam ſententiam noſtram dilucidis

verbis

verbis confirmantè: *Dabo clauem domus Dauid, ſuper humerum eius & aperiet, & non erit qui claudat: & claudet, & non erit qui aperiat.* Biblia Chriſtum ſuper humerum ſuũ accepturum, Propheta his verbis fuiſſet vaticinatus, ſi commentum illud tuum de clauibus regni cœlorum verum eſſet. Sed quid D. Ioanni reſpondebis, qui optimè cum Iſaia congruit, ſcribens. *Hæc dicit Sanctus, qui habet clauem Dauid qui aperit, & nemo claudit, claudit, & nemo aperit.* Diſce igitur à Chriſtianis Theologis, clauem in Scripturis, poteſtatem ſignificare: non autem, vt falſò tibi perſuaſiſti, vtriuſque Teſtamenti doctrinam. Quę Theologi accuratè de clauibus poteſtatis, & ſcientiæ diſputant, propter breuitatem in præſens attingere non audeo. Quare vbi de Petri Cathedra pauca dixero, cœptam nugarum tuarũ refutationẽ, vt hactenus feci, pro virili perſequar. Cathedra Petri, eſt auctoritas quam Petrus in Chriſti Eccleſia habuit docendi, ac Chriſtiano populo iuſſa deſcribendi: nam hoc modo, Cathedræ vocabulum vſurpauit Propheta regius ſcribens, *Beatus vir qui in Cathedra peſtilentiæ non ſedit.* Scio equidem nomine Cathedræ Moyſis graues aliquos Theologos, eius doctrinam intelligere: At non propterea, ni fallor, legitimam Magiſtratuum Eccleſiaſticorum vocationem tolles, quam Caluinus inſinuari teſtatur, ſic ſcribens, *Sedet in Cathedra Moſis qui non ex ſeipſo, vel proprio ſenſu, ſed ex Dei autoritate & Verbo præcipit. Simul tamen legitima vocatio hic notatur.*

Iſai.c.22.22

Apoc.3.7.

Quid ſit Petri Cathedra.

Pſal.1.1.

Cal. in harm. ad.23. Matt. §.2.

MINISTER. pag. 21.

Huius autem licet facies propter hominum peccata ſæpenumero cõmutetur, manet tamen immobile ſempiternúmque eius fundamentum, Verbum Dei.

CATHOLICVS.

Vis, quantum ex tua præclara doctrina coniicere licet, Bibliorum volumen manere ſemper incorruptum, quamuis Eccleſia variis perturbationũ procellis agitata: faciem mutet, id eſt, ex Viſibili fiat Inuiſibilis, & contrà, ex tenebris, hominum oculis denuò ſe conſpiciendam præbeat. Nos ſcimus à Domino eſſe dictum *Cælum & terra tranſibunt, Verba autem mea nõ præteribunt.* Cùm nondum ſcriptum Euangelium extaret, *Verbum etiam Domini*, vt inquit Iſaias, *manet in æternum.* At literarum perpetuum fuiſſe, aut etiam fore vſum, hactenus in Scripturis non legi. Imò plerique ex Veteribus [a], exiſtimant omnes ante captiuitatem Babylonicam, veteris Teſtamenti conſcriptos libros, à Iudaici nominis hoſtibus deletos, ab Eſdra verò non ſine ſingulari Diuino afflatu fuiſſe denuò reſtitutos. Nulla ſanè vnquam erunt tam grauia hominum peccata, nullæ tam funeſtæ hæreſes (quas per Inferorum portas Scriptura intelligit) quæ Eccleſiæ, firmiſsimo fundamento innixæ, ſtabilitatem concutere poſsint: Verbo Domini [b], & non falſis veſtris dogmatis credendum nobis eſt: Portis verò Inferi tua faciei commutatio in Eccleſiam cõtra Chriſti

Matth.24.35.
Iſa.c.40.8.

a Iren.li.3.ad uerſ.Hæreſ.c.25.Tertul.de habit.mulier. Auguſt.lib.2.de mirab. ſac.ſcript.c.33

b Mat.16.18.

promiſſum, imperium tribuit.

MINISTER. pag.21.

Quod inter illas varias variarum rerum viciſsitudines, atque mutationes conſtanter perdurat, & in illo Catholica illa quam credimus Eccleſia, in qua veritas eſt, & ſalus conſtanter conſeruatur.

CATHOLICVS.

Quàm tibi conſtanter & veritati conuenienter ſcribas, parum te laborare video, modò inani loquacitate aures hominum oppleas. Stabilem etiam & ipſam Eccleſiam permanere in quacunque rerum viciſsitudine ſi inficiaberis, Verbi Dei perpetuitatem negare cogeris. Tuo iudicio, *In ſcripto Verbo, Catholica Eccleſia conſtanter conſeruatur*, ſcriptam nobis ergo facies Eccleſiam. Vulgò dicimus in Eccleſia ſcriptum Verbum conſeruari: At in ſcripto Verbo, qua ratione conſeruetur Eccleſia, à te ſi me ſcripto Dei Verbo docere poſſis, lubenter diſcam. Excogitabis, credo, aliqua τὰ [illegible] ſcholia, vt dictorum tuorum conſtantiam tuearis. Si per ſcriptum Verbum Eccleſiam conſeruari oratione tua te ſignificare dixeris: Qui ante omne ſcriptum Verbum Eccleſiam cõſeruauit, & ſine ſcripto eandem facilè conſeruare poterit.

Matth.16.18.

CAPVT XXVII.

MINISTER. pag.21.

Hanc igitur dicimus Eccleſiam, Ieſuita, quæ non humanarum opinionum fulcris, humanave autoritatis præſidiis, ſed vnico vnius Dei Verbo innititur.

CATHOLICVS.

Scriptam Eccleſiam dicis, Miniſter, ac ex ſcripta tandem pictam, imò nullam facies. Deus vult hominum vti opera in conſeruanda Eccleſia ſua, vt teſtatur Apoſtolus, aſſerens, *Deum dediſſe quoſdã quidẽ Apoſtolos, quoſdam autem Prophetas, alios verò Euangeliſtas, alios autem Paſtores & Doctores ad conſummationem Sanctorum, in opus miniſterij in ædificationem Corporis Chriſti.*

Epheſ.4.11.

MINISTER. pag.21.

Hanc colimus, hanc amplectimur, hanc vt matrem & dominam veneramur, & ſuum de ſeipſa teſtimonium lubenter audimus.

CATHOLICVS.

Ex domina (vt in progreſſu videbimus) miſerrimam ſordiſsimorum quoruncunque hominum ſeruam facies. Trium Patrum quas profers ſententias, Eccleſiæ teſtimonium appellas: Et ſi tibi vel ſexcentorum Patrum teſtimonia, contra Caluini decreta obiiciamus, tanquam hominum delirationes aſpernari & reiicere non vereris. Quod pro vobis videtur facere, eſt ſcriptum Dei Verbum: quod verò vobis aduerſatur, in hominum commentis (quæ veſtra eſt auctoritas) numerandum prorſus iudicatis.

MINIST

MINISTER. pag. 21.

Hilarius in Pſal. 126. Domus hæc ædificanda per Deum eſt, humanis enim operibus extructa, non permanet, nec doctrinis ſeculi inſtituta conſiſtit, neque inani labore ſolicitudinis noſtræ cuſtodietur, extruenda aliter eſt, cuſtodiēda aliter eſt: non ſuper terram, non ſuper fluxam & dilabentem arenam initianda, ſed fundamentum eius ſuper Prophetas & Apoſtolos collocandum.

CATHOLICVS.

Primùm tibi reſpondeo nullam in hac D. Hilarij ſententia de Verbo ſcripto (quod tu ſolum vrges) fieri mentionem. Deinde ad Eccleſiam non pertinere (ſicut à te perperam adducitur) verba hæc quæ præcedunt, apertè declarant. *Vbi ſedes æterna Domini? vbi requies ſempiterna? Quod habitabile ei templum? nempe illud de quo dictum eſt, Vos eſtis templum Dei, & Spiritus Dei habitat in vobis. Hæc domus & hoc templum Dei eſt, doctrinis, & virtutibus Dei plenum, & ſanctitate cordis diuini capax incolatus: De quo idem hic Propheta teſtatus eſt, Sanctum templum tuum: mirabile in æquitate. Sanctitas, æquitas, continentia humana Deo templum eſt. Domus ergo hæc ædificanda per Deum eſt: humanis enim operibus extructa non permanet &c.* quæ ſubiungis. Iamne vides D. Hilarium de ſingulis Chriſtianorum animis, qui per inhabitantem Spiritus Sancti gratiam, & virtutes diuinitus infuſas, templum Dei facti ſunt, locutum eſſe? Quid hic locus ad ſuſceptam de Eccleſia Dei viſibili diſputationē pertinet? Deſine igitur contortis peruersè in tuā ſententiā Patrum teſtim niis, populum decipere.

2. Cor. 6. 16.

Pſal. 64. 5.

Miniſtri fraus detegitur.

MINISTER. pag 22.

Idem libro 6. de Trinit. Hæc fides, Eccleſiæ eſt fundamentum: ſuper hanc confeſſionis petram Eccleſiæ ædificatio eſt, hæc fides regni cæleſtis habet claues, hæc fides eſt, Quæ in terris ſoluerit, aut ligauerit & ligata ſunt in cælis & ſoluta.

CATHOLICVS.

Si Hilarius ſcriptum Dei Verbum Eccleſiæ fundamentum facit, cur tu ipſius orationem immutaſti? Cur orationis diſperſas partes nouo tuo artificio ſic colligaſti, vt qui Hilarium non legiſſet, ie ad Verbum ipſius ſentētiam omnem exſcripſiſſe iudicaret? Vt ergo orationis illius, partium ordinem reſtituam, & quæ tu copulare voluiſti vt Lectorem falleres, in Hilario diſiuncta eſſe omnes intelligant, decerpam ex eodem & quæ tu nobis obiicis, & quæ omnem eiuſdem ſententiam illuſtrare poterunt. *Neque enim Petro tantum* (inquit ille) *ex confeſſo honore laus reddita eſt, ſed ex agnitione myſterij, quia non Chriſtum ſolùm: ſed Chriſtum Dei filium eſſe confeſſus eſt.* Et poſt pauca: *Pater dicendo hic eſt filius meus, Petro reuelauit vt diceret, Tu es filius Dei: quia in eo quod dicitur, Hic eſt, reuelantis indicium eſt: in eo verò quod reſpondetur, Tu es, confitentis agnitio eſt; Super hanc igitur confeſſionis petram Eccleſiæ ædificatio*

Hilarius lib. 6. de Trinit.

eſt, ſed ſenſus carnis & ſanguinis, confeſsionis huius intelligentiam non reuelat. Hoc eſt diuinæ reuelationis Sacramentum, Chriſtum Dei filium non ſolùm nuncupare, ſed etiam credere, aut nunquid nuncupatio potius quàm natura Petro reuelata eſt? Si nuncupatio? iam hanc à Domino frequenter audierat ſe eſſe Dei filium confitente. In quo ergo reuelationis eſt gloria? Naturæ ſcilicet, non nominis, cùm frequentata nominis profeſsio iam fuiſſet. Hæc fides Eccleſiæ eſt fundamentum, per hanc fidem, infirmæ aduerſus eam ſunt portæ inferorum: hæc fides, regni cæleſtis habet claues, hæc fides, quæ in terris ſolueris: aut ligaueris, & ligata ſunt in cælis & ſoluta: hæc fides paternæ reuelationis eſt munus, &c. De ſcripto Dei Verbo ſummum eſt in hac Hilarij oratione, ſilentium, quam non video quorſum adduxeris, niſi vt ex ea probares, ſuper Petrum non fuiſſe ædificatam Eccleſiam: Quia *ſuper confeſsionis petram Eccleſiæ ædificationem eſſe* ſcribit Hilarius. Concludere te putas Petrum non eſſe à Domino conſtitutum Eccleſiæ fundamentum: aut quia ait, *Hanc fidem eſſe Eccleſiæ fundamentum,* Petrum à fundamento (tuo iudicio) excludit. Inſignis es Hilarij interpres, qui inconſtantiæ Notam ipſi inurere non vereris, modò quauis ratione, ipſius verba ad ſententiam tuam confirmandam rapere valeas. Audi præclaram & dilucidam Hilarij ſententiam, quę Caluinianam caliginem ab omnium oculis facilè diſpellet: *Dignum planè confeſsio Petri præmium conſecuta eſt, quia Dei filium in homine vidiſſet. Beatus hic eſt vt vltra humanum oculos intendiſſe, & vidiſſe laudatus eſt, non id quod ex carne & ſanguine erat, contuens; ſed Dei filium cæleſtis Patris reuelatione conſpiciens, dignúſque iudicatus qui quod in Chriſto Dei eſſet primus cognoſceret. O in nuncupatione noui nominis, felix Eccleſiæ fundamentum, dignáque ædificatione illius petra, quæ infernas leges, & tartari portas, & omnia mortis clauſtra diſſolueret, O beatus cæli ianitor! cuius arbitrio claues æterni aditus traduntur, cuius terreſtre iudicium præiudicata auctoritas ſit in cælo, vt quæ in terris aut ligata ſunt, aut ſoluta ſtatuti eiuſdem conditionem obtineant, & in cælo.* Nihil contra te clarius dici potuit: Petrum enim appellat, *Felix Eccleſiæ fundamentum.* Seiunge ergo nunc confeſſionem & fidem Petri à Petro, vt Petrum Eccleſiæ eſſe fundamentũ neges. Fides Petri à Petro ſeiuncta, vt non habet Eccleſiæ claues, ita neque ſuper eam in alio quouis homine Eccleſia ædificata eſt, quare cùm ſcribit Hilarius, *Hæc fides Eccleſiæ eſt fundamẽtum.* Hanc habet ſententiam; Petrus in fide conſtans & ſtabilis, diuina benignitate factus eſt fundamentum Eccleſiæ. Nam paulò poſt verba illa, quæ tu in nos contorſiſti, ſcriptũ ab eodem legimus, de D. Petro (cuius auctoritatem diuinitus acceptam vos Caluiniani ferre non poteſtis.) *Qui in cunctorum Apoſtolorum ſilentio Dei filium reuelatione patris intelligens, vltra humanæ infirmitatis modum ſupereminentem beatæ fidei ſuæ confeſsione gloriam promeruit.* Et ante verba-

Super confeſsionem Petri Eccleſia ædificatur.

Hilar. can. 16. in Matt.

Petrus eſt Eccleſiæ fundamentum.

Hilarius lib. 6. de Trinit.

verba illa, quorum ordinem tibi mutare viſum eſt, noſtram ſententiam his verbis confirmat. *Poſt Sacramenti confeſsionem beatus Simon ædificationi Eccleſiæ ſubiacens, & claues regni cœleſtis accipiens, &c.* Alio item in loco, ne gloriari poſsis Hilarium eſſe tuum, vt ἀλέγως te feciſſe poſtea docebo. *Cùm quadã, inquit, de paſsione ſua loquutus, ad diſcipulos fuiſſet, & Petrus tanquam indignum hoc Dei Filio deteſtatus eſſet, Petro, cui ſuperius claues regni cœlorum dederat: ſuper quem Eccleſiam ædificaturus erat, aduerſus quam portæ inferi nihil valerent, qui, quæ in terris vel ſoluiſſet, vel ligaſſet, ea in cœlis vel ſoluta perſiſterent, vel ligata. Hunc itaque tali conuitio deteſtantem hoc Sacramentum paſsionis excepit, vade poſt me Sathana ſcandalum mihi es. Tanta enim ei religio fuit pro humani generis ſalute patiendi, vt Petrum primum Filij Dei confeſſorem, Eccleſiæ fundamentum, cœleſtis regni ianitorem, & in terreno iudicio iudicem cœli, Sathanæ conuitio nuncuparet.* Noli amplius Hilarium tibi vendicare, qui Dominum, *ſuper Petrum Eccleſiam ædificaturum* ſcribit, & eundem *Eccleſiæ fundamentum* apertè pronunciat. Hilar. in Pſ. l. 131. Præclara D. Petri elogia.

CAPVT XXVIII

MINISTER. pag. 22.

Chryſoſto. Homilia de Pentecoſt. Super hanc petram, non dixit ſuper Petrum, non enim ſuper hominẽ, ſed fidem Petri ædificauit Eccleſiam ſuam: Quænam autẽ erat fides, Tu es Chriſtus Filius Dei viui.

CATHOLICVS.

Si tu adiecisses quæ ſequuntur in D. Chryſoſtomo, ac fideliter ipſius verba recitaſſes, facilè intellexiſſet Lector, ſummum Chriſtianorum Oratorem, myſticum hoc loco ſententiæ Chriſti Domini ſenſum tradidiſſe: Probat enim firmitatem & perpetuitatem Eccleſiæ. *Dixit Chriſtus, cœlum & terra tranſibunt, Verba autem mea non præteribunt: facilius eſt cœlum præterire, & terram deuocari, quàm Verba mea excidere: quæ autem ſunt verba eius, adducamus in medium: videamus ne fortè interciderint, nõ dubitans dico, ſed hæreticos obcludo. Quæ ergo ſunt verba? Cœlum, & terra tranſibunt, Verba autem mea non præteribunt? qui Sermones? quæ Verba? Tu es Petrus & ſuper hanc Petrã ædificabo Eccleſiam meam, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam: ſuper hanc petram: non dixit, ſuper Petrum: non enim ſuper hominem, ſed ſuper fidem* (tu adiecisti Petri) *ædificauit Eccleſiam ſuam. Quid autem erat fides? Tu es Chriſtus Filius Dei viui? Petram vocauit Eccleſiam, fluctus ſuſcipientem, & non titubantem: etenim Eccleſia tot ſuſcipit tentationes, non tamen vincitur. Quid eſt ſuper Petram: hoc eſt ſuper Confeſsionem, ſuper Sermones pietatis.* Hunc locum D. Chryſoſtomi excutiamus, qui (vt tibi videtur) ſentit Eccleſiam eſſe ædificatam ſuper fidem Petri: Cùm Eccleſia ſuper Petrum fide deſtitutum fundari nequeat, vt neque ſuper nudam fidem ab omni homine ſeiunctam. Rectè igitur aſſerit Dominum dixiſſe *Super hanc* Chr. ſ. ſt. ſerm. de Pentecoſt.

petram, & non ſuper Petrum: qui enim Petrum dicit, nudum hominẽ nulla fidei rationẽ habita ſignificat: Qui verò dicit hanc petram, fidem etiam ipſam complectitur. Quòd ſi Germanum orationis Christi ſenſum (quem vulgò literalem appellamus) hoc loco tradidit D. Chryſoſt. quomodo ait, Dominũ Petram vocaſſe *Eccleſiam fluctus ſuſcipientem & non titubantem?* ædificauit ne Dominus auctore Chryſoſtomo Eccleſiam ſuam ſuper Eccleſiam? qua ratione ſcribit *ſuper petram hoc eſt, ſuper confeſsionem, ſuper Sermones pietatis?* Nunquid Chriſtiani omnes Chriſtum confitentur? nunquid plurimi de pietate ſermones faciunt? Super has petras tibi videtur Chriſtus Eccleſiam ædificaſſe. Myſticum ergo ſenſum verborum Chriſti, hoc loco nobis apertè tradidit, quod ante eum fecit Origenes, ſcribens [a] *Petram eſſe, quiſquis Chriſti diſcipulus eſt.* at idem [b] alibi propriam verborum Domini ſententiam expreſsit, *Petrus*, inquit, *per promiſsionem meruit fieri Eccleſiæ fundamentum.* Ac vt Chryſoſtomi auctoritate commenta tua refutem, accipe ſi placet quid ille ex profeſſo verba Domini explicans, de hac Petra, quam Eccleſiæ voluit eſſe fundamentum, ſentiat: poſtquam enim explicauit *ſuper hanc petram*, id eſt, *ſuper fidem*, paucis interiectis ſubiicit, *ſublimiora Petrum ſapere Chriſtus facit, & Eccleſiæ Paſtorem conſtituit.* Et poſt pauca ait, *Chriſtum hoc loco id agere, vt homo piſcator, quauis petra firmior reddatur, vniuerſo terrarum orbe reluctante, & Ieremiam quidem vni genti, hunc verò, vniuerſo terrarum orbi à Chriſto præponi. Denique tu*, inquit, *ex his omnibus quanta ſit Petri poteſtas intellige. Et ego tibi dico, quia tu es Petrus, & ego ſuper te ædificabo Eccleſiam meam.* Vbi es Miniſter? Hæcne verba D. Chryſoſtomi, *Ego ſuper te ædificabo Eccleſiam meam*, non te feriunt? Eccum aliud eiuſdem Doctoris de Petri auctoritate iudicium. *Princeps Apoſtolorum Petrus ſuper quem Chriſtus fundauit Eccleſiam, verè immobilis petra eſt, firma confeſsio, nonne pauper erat, &c.* Perſpicis Petrum appellari, firmam confeſsionem, quæ nulla ratione vacillare poteſt. Si omnia quæ Diuus Chryſoſtomus, pro Diui Petri dignitate in ſcriptis reliquit commemorare vellem, de ſuſceptæ breuitatis ratione à me neglecta, æquius Lector meritò mecum expoſtularet: Dabit tamen vt ſpero, veniam, ſi vno aut altero eiuſdem Auctoris teſtimonio noſtrorum ἀνταγωνιστῶν peruicaciam deteſtabilem eſſe docuero. *Sanctũ*, inquit, *ac iuſtum eſt ſummis & meritis honoribus Apoſtolum prædicari, in quo & ſuam Eccleſiam pro diuina illius vocis præmio, qua ipſum Dei filium eſſe prædicauit, ædificaturum ſe prædixit Dei filius.* & paucis interiectis, ipſum Apoſtolum ita compellat: *Vbinam ſunt claues regni cælorum? Vbinam appellatio qua Eccleſiæ firmamentum nominaris?* & paulò poſt: *Verè hic eſt Apoſtolorum firmamentum & ſacratus cælorum magiſter:* ac ſub finem Homiliæ, *Tu verò ô Petre, Chriſti Eccleſiæ petra, & firmamentum, ſumme Apoſtolorum vertex,* adeſto

a Origen. in Mat. tract. 1.
b In Matth. tract. 3.

Chryſo. Hom. 55. in Matt.

Petrus vniuerſo terrarum orbi præponitur.

Chryſo. ex variis in Matt. locis, hom. 27.

Chryſo ſerm. in adorat. venerabiliũ catenarum & gladij Apoſtolorum Principis.
Petri encomia.

adeſto hodie miſertus noſtri &c. Et alio loco non minus perſpicuam contra veſtras ineptias habuit orationem. *Vide*, inquit, *cuiuſmodi peccato permiſit ſubiici Petrum illum, talem, ac tantum virum, Apoſtolorum verticem, fundamentum immobile, petram ſtabilem, & quæ frangi non poſſet, Eccleſiæ principem, portum inexpugnabilem, turrim firmam, & quæ non poſſet concuti. Petrus inquam, illa Eccleſiæ columna, ac propugnaculum, puellæ vnius non minas, ſed vnicum verbum nõ ſuſtinuit, verbum puella proceſſit, & columna illa concutiebatur, illa loquuta eſt, & propugnaculum fluctuauit, permiſſus eſt peccare is, cui Eccleſia credenda erat, illa videlicet Eccleſiarum columna, & portus fidei. Petrus orbis terrarum magiſter, peccare permiſſus fuit, ob eam maximè cauſam, quòd populorum multitudo illi credenda erat, ne ſeuerus & innocens, à venia propriis fratribus impartienda eſſet alienus.* Sed quoniam Græcis videris delectari, eiuſdem celeberrimi Doctoris nonnulla tibi Græca proferam, ex illis duabus orationibus, quas Geneuæ excuſas antè dixi, deprõpta τί δὲ καὶ πρὸς Πέτρον ἐρῶ; τὸ γλυκὺ τῆς ἐκκλησίας θέαμα, ὁ λαμπαδὼν τῆς οἰκουμένης, ὁ καθηγητὴς τῶν ἀποστόλων, ἡ στερεὰ τῆς πίστεως πέτρα, τὸ γηραλέον τῆς ἐκκλησίας φρόνημα, ὁ τὰς κλεῖς τῆς βασιλείας οὐρανῶν ἐξ αὐτοῦ τοῦ κυρίου εἰληφώς. Intellextin, quæ eximius hic ἐκκλησιαστὴς, & quanta in ea præclara concione D. Petro tribuat? Audin, qualem ei cum in vniuerſam Eccleſiam, tum in ipſos Apoſtolos cõferat poteſtatem? Accipe etiam, quę in altera oratione idem dixerit, vt quod in primis optamus tanti viri auctoritate permotus, cum Eccleſia Romana (cuius Petrus fundator extitit) in gratiam redeas, ὁ τὴν ὁλκάδα καταλιπὼν, καὶ τὴν ἐκκλησίαν παραλαβὼν εἰς κυβέρνησιν, ὁ κλειδοῦχος τῶν οὐρανῶν προσκληθεὶς, καὶ δεσμεῖν καὶ λύειν ἐπὶ τῆς γῆς ἐν ἐξουσίᾳ δεξάμενος, καὶ πρὸς μακρὰν τελευθεὶς εἰς αἰῶνα τῶν πιστῶν εὑρέθη θεμέλιος. I nunc, & Chryſoſtomum pro tuo apud tuos venditato, quem aduerſus vos δὶς διὰ πάντων pugnare oſtendimus. Reliqua eſt D. Auguſtini ſententia, quam tu vltimo loco poſuiſti, cum tamen nihil planè contra principatum Petri, aut aliud Chriſtianæ Eccleſiæ dogma faciat.

Chryſ. homil. in ſanctos Petrum Apoſtolum & Eliam Prophetam.

Petrus cur peccare permiſſus eſt à Deo.

Petrus Apoſtolorum Doctor.

Petrus Eccleſiæ vniuerſæ rector.

CAPVT XXIX.

MINISTER. pag.22.

A*Vguſt. de Ciuitate Dei lib. 18. cap. 54. Nos ergo qui ſumus, vocamúrque Chriſtiani, non in Petrum credimus: ſed in quẽ credidit Petrus, Petri de Chriſto ædificati ſermonibus, ille Petri magiſter. Chriſtus, in doctrina quæ ad vitam ducit æternam, ipſe eſt magiſter noſter.*

CATHOLICVS.

Nos hæc omnia vera eſſe fatemur ingenuè: Non inde tamen concludes, Petrum non eſſe Eccleſiæ fundamentum. Inſtitue (ſi Logices artem calles) ratiocinationem aliquam, ex qua quod propoſuiſti colligas. Quid autem Diuus Auguſtinus ſenſerit, ſuo loco expli-

cabitur, vbi nimirum ad tuam inanem huius ſententiæ repetitionem peruentum fuerit.

MINISTER. Pag. 22.

Magna certè iniuria fit Sanctiſsimo Apoſtolo Petro, cùm ea doctrina quam ipſe docuit, pro qua paſſus eſt, quam denique ſcripto fideliter commendauit, imaginaria neſcio cuius cathedræ ſpecie, & prætextu ſubuertitur: & Petri perſona Petri doctrinæ opponitur.

CATHOLICVS.

Vos ipſi eſtis Caluiniani, qui non tantū ſanctiſsimo Petro, ?d & Chriſto Domino iniuriā facitis, negantes, contra perſpicuam ipſius Domini ſententiam, ſuper Petrum ædificatam eſſe Chriſti Eccleſiā. Profer ſcriptam à D. Petro ſententiam, qua ſuper ſe ædificatam eſſe Eccleſiam neget: Quod ſi facere non valeas, cur tu temeritatem omnibus prodis tuam? Nunquam enim docebis, Catholicos Petri perſonam, Petri doctrinæ opponere, ſicut nec Petri doctrinam, eiuſdem Cathedra ſubuerti.

MINISTER. pag. 22.

At disertè prædixerat Spiritus Sanctus, Antichriſtum in templo Dei tanquam Deum ſeſſurum.

CATHOLICVS.

Quorſum de Antichriſto hæc nobis ingeris? Quàm præclarè omnia orationis tuæ membra ſunt inter ſe connexa! *Magna fit iniuria Petro, cùm Petri perſona Petri doctrinæ opponitur, at disertè prædixerat Spiritus Sanctus, &c.* Saltatoria eſt hęc tua eloquentia Miniſter, cùm à Petro ad Antichriſtum κυφοτάτως tranſeas. Et quia tu ita vis, leuitatem tuam hac in re iam ſequar. Scimus quidem ſcriptum eſſe. *Ne quis vos ſeducat vllo modo, quoniam niſi venerit diſceſsio primùm, & reuelatus fuerit homo peccati, filius perditionis, qui aduerſatur & extollitur ſupra omne quod dicitur Deus, aut colitur, ita vt in templo Dei ſedeat oſtendens ſe tanquam ſit Deus.* Quem Apoſtoli locum tuus ἑρμῆς Beza dum vult interpretari planè corrumpit. Nam in primis iudicio ſuo aliud dicit Apoſtolus, aliud verò ſentit. *Loquitur*, inquit, *de Antichriſto, tanquam de vno quopiam homine, cùm tamen totum Eccleſiaſticæ tyrannidis corpus intelligat*: Eſt ne hoc ferendum in homine qui ſe Chriſtianum profitetur, ſanctiſsimo Chriſti Apoſtolo fraudatoris perſonam imponere? Si Paulus loquitur de Antichriſto tanquam de vno quopiam homine, vt re vera facit, vbi ſcriptum legit Beza, Apoſtolum *totum Eccleſiaſticæ tyrannidis corpus intellexiſſe?* Tu iudicio, ſoli ſcripto Verbo fides eſt habenda. Reſpōdeat ergo Beza, ſi poſsit, vbi hanc Apoſtoli explicationem in ſcripto Verbo legerit? Præterea & Antichriſti patrociniū ſuſcipiet. Nam, qua ratione dicit nonnullos ex ſanctis Patribus tyrannidi Antichriſti per imprudentiam ſubſeruiiſſe, eadem dicet & alius quiſpiam, Antichriſtum per imprudentiam ſe Chriſto oppoſuiſſe.

2. Theſſ. 2. 3.

Beza in c. 2. epiſt. 2. Theſſ. Mendacij inſimulat Apoſtolum.

fuiſſe. Vbi eſt hæc imprudentia ſanctorum Patrum ſcripto Verbo teſtata? Cùm verò deinceps ſubiungit: *Manifeſtè eſſe hallucinatos, quicunque de vno quopiam homine putarunt hoc intelligi.* Veteris Eccleſiæ conſenſum aſpernatur, cùm ea ſit conſtans orthodoxorum Patrum ſententia, Antichriſtum vnum fore hominem, qui ſibi honorem diuinum vſurpabit. Ita Ambroſ. Chryſoſto. Theodor. Theophilact. Sedulius, Primaſius, Haymo in commentariis in 2. ca. 2. ad Theſſal. Ita etiam ſentiunt D. Auguſt. lib. 20 de Ciuitate Dei capit. 19. Hieron. in Danielis cap. 7. & 11. & ad Algas. quæſt. 11. Irenæus libr. 5. c. 25. Theodoret. in Epitome diuinorum decretorum. Gregor. lib. 14. Moral. in Iob cap. 11. & Hippolytus libello de conſummatione mūdi. Quòd ſi falluntur qui de vno quopiam homine Apoſtolum locutum eſſe ſentiunt, falſus eſt & ipſe Apoſtolus de Antichriſto ſcribens, *Qui extollitur ſupra omne quod dicitur Deus aut colitur:* Quod ſanè in plures conuenire minimè poteſt, vnus enim eſt qui ſe hoc modo extollit: Sedebit Antichriſtus in templo Dei, non tamen vniuerſum Eccleſiæ Chriſti corpus (vt vos ſomniatis) occupabit, ſed quia multi à Chriſtiana Religione ad ipſum deſciſent, propterea in templo Dei ſedebit. Aut ſi Cyrillo Hieroſolymitano credis. *In templo ſedebit quod reliquum eſt Iudæorum, abſit enim vt in hoc id fiat in quo ſumus.* Lege Hylarium can. 25. in Matth. Chryſoſt. Hieron. & Auguſtinum, ac Cyrilli ſententiam probabis. Viden igitur quàm inanis fuerit ille tuus in tua tam altè repetita diſputatione conatus? Tantùm enim abeſt, vt quod te feciſſe iactitas, præſtiteris, vt potius quicquid ſeu ex Verbo Dei, ſeu ex antiquis Patribus (quos tu indubitatam Eccleſiam vocas) protuliſti, id omne νῦν πρὸς Διόνυσον, dici debeat, noſtræque cauſæ magis multò patrocinetur, quàm tuæ.

Antichriſtus eſt futurus vnus homo

2. Theſſal. 2. 3.

Cyril. Hieroſ. Catechef. myſtag. 15.

CAPVT XXX.

CATHOLICVS.

HActenus in quæſtione conſtituenda tuo iudicio, Miniſter, deſudaſti, hoc enim ſignificas illo tuo *ſubſtrato diſputationis fundamento.* Si autem quod ex eo *conſequitur perſpicuum eſt*, vt ais, cur non diſputandi hoc loco finem facis? Perſpicua vis (vt ſuſpicor) obſcurare, & lucem rebus per ſe claris, verborum tuorum ambagibus & inuolucris adimere, quò facilius Lectorem circūuenire poſsis.

MINISTER. pag. 22.

Eccleſia ædificio ſæpe comparatur. Quidnam prius eſt, ipſumne fundamentum, an tota ædificij moles?

Egregia eſt hæc tua Philoſophandi ratio, ô noue Dedale? Quaſi verò ignoremus ædificia vno temporis momēto non poſſe conſtrui, ſed primùm iaci fundamenta, deinde parietes erigi, tum cæteras ædificij partes longo labore conſummari. Ideo-ne concludes Deum antè dediſſe Verbum ſcriptum, quàm Eccleſiam ædificaret? Dic

obſecro, cuinam fuerit hoc ſcriptum Verbum à Deo datum? Noli leges Deo imponere: Noli infinitam eius vim imbecillitatis humanæ regula metiri. Primum Eccleſiæ fundamentum eſt Agnus ille, *Apoc.13.8.* quem D. Ioan. ab origine mundi occiſum eſſe ſcripſit. Et quia voluiſti nos arguta ſcilicet quæſtione, irretire, à te viciſsim quæro, vtrum prius ſit fundamentum terræ, an vniuerſa terræ moles: ſi prius fundamẽtum eſſe dixeris, doce nos quodnam ſit hoc fundamentum quod ante terram extitit. Nam fundamentum ſi terram habere nega- *Pſal.81.5.* ueris, Scripturæ teſtimoniis conuinceris. Vidéſne fundamentum *Prouer.8.19.* non debere neceſſariò antecedere illud cuius eſt fundamentum?

MINISTER. pag. 22.

In Ariſtot. libris hæc verba non reperio.

Ariſtoteleum ne ignoratis menſuram menſurato ipſo priorem eſſe, id eſt, τὸ μέτρον τοῦ μετρητοῦ. Verbum Eccleſiæ fundamentum poſuimus.

CATHOLICVS.

Eſto, *menſura ſit menſurato prior*, non tamen ſemper tempore, nam tempus eſt menſura motus, licet tempus motum non antecedat, ſi Ariſtoteli fides habeatur. Cæterum τὸ μετρητὸν, non eſt propriè menſuratum, vt putas, Miniſter, ſed menſurabile, vt Philoſophi loquuntur. Sed hæc iam miſſa faciamus. Tu proba interim ſcriptum Verbum prius eſſe Eccleſia, vel Eccleſiæ fundamentum: Quod ſi feceris tibi inter omnes tuos Symmyſtas (qui hoc perficere hactenus non potuerunt) palmam dabimus. Addis paulò poſt,

MINISTER. pag. 22.

Miniſtri barbaries.

Vt piis & ſobriis lectoribus perſpicuum ſit qua fide, & fronte audeatis nobis obiicere eleuari atque deprimi à nobis Eccleſiæ autoritatem, eadem nimirum veritate, qua nos Scripturas Sacras repudiare cauſamini.

CATHOLICVS.

Nunquid cauſare, quin barbariem tuam hac tua compta oratione prodas? putas te ad populũ nũc garrire quod gallicè dicitur *cauſer*. Quæſo antequam alios latinitatis, velut aliquis Ariſtarchus arguas, diſce à Grammaticis Latinè, & non Barbarè loqui. Nos & fronte & fide optima, vos vtrunque feciſſe contendimus, & ſuo loco nihil à vero alienum nos ſcripſiſſe perſpicuum omnibus faciemus.

MINISTER. pag. 33.

Veſtra quidem omnia de ψευδωνύμῳ & ementita Eccleſia déque Verbo non ſcripto myſteria penitus repudiamus.

CATHOLICVS.

Miniſter dãdi caſum τῷ ψευδωνύμῳ cum præpoſitione de imperitè iungit.

Non moramur tuam repudiationem. In Synagoga Caluini multa probabimus eſſe myſteria non ſcripta, cum Verbo ſcripto planè pugnantia. Turca idem quod tu dicet: nam Eccleſiam Chriſti aſpernatur, & fidei noſtræ decreta funditus repudiat. Tuum erat certis rationibus, ex Verbo ſcripto petitis, Chriſtianam doctrinam refutare, nam

tare, nam tibi ſimpliciter aſſerenti & nihil probanti non magis quàm Turcæ credendum putamus.

MINISTER. pag. 23.

Vt noſtra de tam ſeriis argumentis explicata ſententia, ad veſtrarum illarum aſſertionum capita ſingulatim explicanda accedamus.

CATHOLICVS.

Hactenus ergo à te nihil eſt actum, cùm tamen initio tui ſcripti, primam noſtram Quæſtionem te accuratè explicaſſe non obſcurè ſis profeſſus. At fortè ſingulatim Aſſertionum noſtrarum capita te negabis expoſuiſſe, cùm tamen non tantùm capita, ſed & verba primæ Quæſtionis te voluiſſe euoluere, inficiari non poſsis.

MINISTER. pag. 23.

De Eccleſia autem autoritate hæc credimus ex luculentis Verbi Dei teſtimoniis 1. Tim 3. 15. Eccleſiam eſſe domum Dei viuentis, columnam & ſtabilimentum veritatis. Gal. 4. 16. Sublimem caleſtémque Hieruſalem eſſe omnium noſtrûm matrem, id eſt, eorum omnium matrem quorum Deus pater eſt in Pſal. ſæpe, in Prophetis è Sione ſalutem eſſe, ſiue redemptione populo, & ſalutem fore in Sion. 1 remiſsionis peccatorum ſalutiſque æterna eſſe hæredem. Pſal. 144. Beatum eſſe populum cui ſic eſt, beatum populum cuius Iehoua eſt Deus, id eſt, veram ſolidamque felicitatem ei propriè conſtare & in ea ſola eſſe ſalutem.

CATHOLICVS.

Hæc ſunt quæ tu *ex Dei teſtimoniis de Eccleſia autoritate credis*, vbi ad rem ventum fuerit, quæ nunc luculenta appellas Scripturæ teſtimonia, in primis tenebricoſa eſſe dices D. induſtria Domini teſtimonium ſilentio preteriiſti, *Qui vos audit, me audit*: Quia hæc quæ tu adfers, vt cætera omnia Scripturę teſtimonia, pro Chriſtiana, quam tuemur, veritate in primis faciunt, nos tuam conceſsionem luculentam vehementer probamus. *Luc. 10. 16.*

MINISTER. pag. 23.

Auguſta nimirũ térque maxima de Eccleſia dignitate & autoritate prædicantur, quæ tantùm abeſt vt verbis extenuemus, quaſi Eccleſia dignitas verbi Dei obſtruat luminibus, vt planè credamus in hac Eccleſia dignitate omnẽ ſalutaris doctrina, noſtraque adeò fœlicitatis cardinem ac ſummam verſari, vt qui contra ſapiat penitus deſipiat.

CATHOLICVS.

Re ipſa, omnem fidem Eccleſię detrahitis, cuius dignitatem te verbis extenuare negas. Docebo enim vos, non in maiore pretio, Eccleſiæ quàm Turcæ habere teſtimonium: penitus ergo vos deſipere veſtro teſtimonio conuincam.

MINISTER. pag. 23.

Tertul. aduerſus Martionem lib. 4. In ſumma, ſi conſtat id verius eſſe quod prius, id prius quod & ab initio, quod ab Apoſtolis, pariter

vtique conſtabit id eſſe ab Apoſtolis traditum, quod apud Eccleſias Apoſtolorum fuerit ſacroſanctum.

CATHOLICVS.

Miniſter Tertulliani mutilã ſententiã affert quæ tamen cum eius doctrina pugnat.

Tertullianus his verbis(quæ tu corruptè ex tuorũ ſcriptis deſumpſiſti) pro Traditionibus nõ ſcriptis contra te teſtimonium dicit:Si enim conſtat,*id eſſe ab Apoſtolis traditum quod apud Eccleſias Apoſtolorum fuerit ſacroſanctum*: Chriſtianum de non ſcripto Dei Verbo dogma,cùm in Romana Eccleſia (quam Apoſtolorum eſſe, teſtimonio Tertulliani ſuprà probauimus) Sacroſanctum ſit, ab Apoſtolis erit traditum. *Id prius*, inquit Tertullianus, *quod & ab initio, ab initio, quod ab Apoſtolis*.

MINISTER. pag. 23.

Miniſter per peram Tertull.lib.in ſcribit.

Idem & præſcript. aduerſus Hæret. Conſtat omnem doctrinam, quæ cum illis Eccleſiis Apoſtolicis matricibus & originalibus fidei conſpiret veritati deputandam: & ſine dubio tenentes quod Eccleſiæ ab Apoſtolis, Apoſtoli à Chriſto, Chriſtus à Deo ſuſcepit: Reliquam verò doctrinam, de mendacio præiudicandam, quæ ſapiat contra veritatem Eccleſiarum, & Apoſtolorum, & Chriſti, & Dei.

CATHOLICVS.

Quia Tertulliani opera, vt coniicere licet, nondum legiſti, imprudens hãc ipſius luculentam orationem (quæ omnes Caluini technas contra Eccleſiæ traditiones diſcutit) nobis obieciſti; ita tamen vt germanum verborũ ipſius ſenſum corrumpere ſis conatus. Quod enim ſcripſit Tertul. *Et ſine dubio tenentem*, tu ex reconditis veſtris *autographis* exſcripſiſti, *& ſine dubio tenẽtes*,& cùm idem dicat,*reliquam verò omnem doctrinam de mendacio præiudicandam*,in tuo nouo *autographo* legiſti *reliquam doctrinam*. Timebas fortè ne nouam Caluini doctrinam ad mendacia ablegaret. Proiectam interim audaciam tuam mirari ſatis nequeo, quòd illud, quo maximè euertitur errorum veſtrorum fundamentum, quaſi pro vobis faceret, vſurpaueris.

Miniſter Tertullianũ mutilat.

CAPVT XXXI.

MINISTER. pag. 23.

V*Erbi, & Eccleſiæ autoritas comparatur.*

CATHOLICVS.

Si auctoritates inter ſe comparãtur, ſcripſiſſes, orationis tuæ ſententiam intellexiſſem: Nunc verò, quid velit tuum ænigma, Lectori diuinandum reliquiſti. Optimè es in Ariſtotelea Philoſophia verſatus, qui nondum diſputationem tuam rectè inſcribere didiciſti: fortaſsis venalem Verbi & Eccleſiæ auctoritatem eſſe putaſti, ſiquidem ea,tuo iudicio,comparatur.

MINISTER. pag. 23.& 24.

Quandoquidem autem controuerſia principalis ad quam paulatim accedimus,

accedimus, cardo in eo poſitus eſt, vt diſquiratur pertineátne ad Eccleſiæ autoritatem, non modò ſcriptum illud Verbum pro arbitratu ſuo interpretari, id eſt (vt vos loquimini) eorum quæ ad ſalutem pertinent neceſſariam intelligentiam, omnibus enodare, atque proponere, ſed & Verbum aliquod non ſcriptum habere: omninò poſtulat inſtituta demõſtrationis ἀκολουθία atque ſeries, vt quoniam oſtendimus, Verbum Dei primariam eſſe atque principem Eccleſiæ Catholicæ Notam, Verbi quoque & Eccleſiæ, inter ſe gradus intelligamus: quidnam præcédat, quidnã ſubſequatur, ſitne verum quod docetis, Verbum Dei ab Eccleſiæ determinatione & iudicio pendere, illiúsque diiudicandi poteſtatem penes Eccleſiam eſſe necne.

CATHOLICVS.

Paulatim efficere conaberis Eccleſiam, ex domina ſeruam: nam hoc non obſcurè præ ſe fert illa tua præclara oratio *pro arbitratu ſuo interpretari*, quaſi Eccleſia poſſet in Scripturarum interpretatione labi, & errare. Neque oſtendiſti, neque veſtri omnes Miniſtri vnquam probabunt, ſcriptum Dei Verbum eſſe primariam Eccleſiæ Catholicæ Notam: Vt enim hoc probetis, luculentum aliquod ex *antographo* veſtro teſtimonium vobis in mediũ erit proferendum, in quo veſtrum hoc commentum totidem verbis ſcriptum ſit. Nam cùm ſoli ſcripto Verbo fidem adhibendam iudicetis, cur nobis durum hoc onus imponitis, vt etiam phantaſmatis veſtris nullo Scripturæ teſtimonio nixis credamus? *vis intelligere Verbi & Eccleſiæ inter ſe gradus*: gradatim ad ſummam eloquentiam peruenies, vbi hos tuos gradus *Verbi & Eccleſiæ*, inter ſe probè cognitos & perſpectos habueris, vt tuam imiter ſermonis elegantiam: & tuas *Determinationes Eccleſiæ* nobis apud probatum linguæ Latinę Auctorem reperiri probaueris. Voces *gradus & determinationes* Ciceronianas eſſe non diffiteor; earum tamen vim, & vſum te ignorare, nullus vel mediocriter in Latina lingua verſatus negabit.

Miniſter ἀκυρολογίας notatur.

MINISTER. pag. 24.

Audite igitur quidnam de toto hoc genere ſtatuat Apoſtolus, ſummus huius controuerſiæ arbiter. 1. Cor. 3. 10. &c. Secundum gratiam Dei quæ data eſt mihi, vt peritus Architectus fundamentum poſui: alius autem ſuperædificat. Porrò quiſque videat quomodò ſuperædificet: nam fundamentum aliud nemo poteſt ponere præter id quod poſitum eſt, quod eſt Ieſus Chriſtus. Quòd ſi quis ſuperædificet ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam: cuiuſque opus manifeſtum fiet. Dies enim declarabit: nam per ignem retegetur, & cuiuſque opus quale ſit, ignis probabit. Vnus ille locus pro multis erit.

CATHOLICVS.

Cur non erit hic vnus locus pro multis? Nos hunc vnum locum pro ſexcentis accipimus: nam veriſsima ſunt quæ Apoſtolus ſcribit, quæ paulò pòſt à me fuſius exponentur.

Eccleſia

MINISTER. pag. 24.

Eccleſiæ fundamentum diſertè ſubſternitur, Ieſus Chriſtus: qui non niſi in Verbo ſuo rectè cognoſci poteſt.

CATHOLICVS.

Dic, oro, in quo Verbo ſcripto cognouit D. Petrus Chriſtum
a Mat 16.16. Dominum, cùm eum confiteretur eſſe [a] *Chriſtum Filium Dei viui?*
b Act.9.5. Vbi ſcripta erant illa Verba Domini ad Paulum, [b] *Ego ſum Ieſus quem tu perſequeris*, quibus Paulus Chriſtum Dominum cognouit?
c Ioan. 10.15. Dic etiam, in quo Verbo ſcripto Pater filium nouit?[c] In quo verbo
d Ioan.8.56. ante omnem ſcripturam, Abrahamus *Chriſti diem vidit*[d], &c, ſi *Ieſus Chriſtus, non niſi in Verbo ſuo ſcripto rectè cognoſci poteſt*, Nulli omnino Chriſtiani rectam erant cognitionem Chriſti Domini conſecuti, antequam Euangelium ſcriberetur.

MINISTER. pag. 24.

Ac proinde Verbum illud per ſe, & vniuocè, id eſt, καθ' αὑτὸ & συνωνύμως, dicitur fundamentum Eccleſiæ.

CATHOLICVS.

A Logicis diſce, obſecro, Miniſter, quid ſit per ſe, & vniuocè dici: Nam ſuſcepta ſcribendi breuitas, me omnes tuos loquendi modos ſingulatim examinare non permittit.

MINISTER. pag. 24.

Vt & eiuſdem ædificandæ ratio tota atque molitio, quæ architectorũ opera & miniſterio abſoluitur.

CATHOLICVS.

Hîc hærere cogor, nam in tua oratione neque caput, neque pedes reperio. Vis forſitan, *ædificandi rationem vniuocè dici fundamentum Eccleſiæ.* Da operam alicui Logico, qui tibi Ariſtotelis Categorias explicet. Adhibuiſti doctrinæ tuæ obſcuritatis latebram, vt Oedipus aliquis ab inferis, ſit euocandus, qui nobis exponat quæ tu pag. 25. effutire voluiſti. Dabis ergo mihi veniam, ſi præclara animi tui ſenſa dum explico, aliqua in re à iudicio tuo aberrem.

MINISTER. pag. 24.

Deus enim eſt operis illius πρωτουργὸς & τελεσιουργός. i. princeps, & efficiens cauſa, ſuorum ſeruorum laboribus dans incrementum. Eccleſia architectos illos ſuppeditat, dum ipſa ædificatur.

CATHOLICVS.

Si Operis illius nomine, molitionem Eccleſiæ intelligis, concedimus facile Deum eſſe cauſam principem, & τελεσιουργὸν, hoc eſt, perficientem, aut, ad finem opus perducentem, & non ſolùm (vt tu vertis) efficientem. Nam de illo verè dictũ ab Apoſtolo credimus, *Qui*
Philip.2.13. *operatur velle, & perficere pro bona voluntate.* Cæterùm Eccleſia nequit antè architectos ſuppeditare, quàm ipſa extiterit: Quare cupimus vt nobis explanes, quid ſignificet illa orationis tuæ pars, *dum ipſa ædificatur.*

MINI

MINISTER. pag. 24.& 25

Subſtrato conſtitutoq́; fundamento, ſuperſtruuntur variorum generum materia. Vt ædificij illius ſacri, & verè aurei (ſicuti à Prophetis deſcribitur) moles & συναρμολογία exſurgat, conſentaneum eſt, vt aureo fundamento, aurea quoque materia, aurea proportione, ab aureis architectis ſuperinducatur.

CATHOLICVS.

Nihil niſi aurũ loqueris, noue Chryſologe: Si Prophetas aliquos nominaſſes, facilius de orationis tuæ ſententia iudicium tuliſſemus. Quid? Neſcis in Chriſti Eccleſia (quam Apoſtolus magnam domum appellat) *non ſolùm eſſe vaſa aurea & argentea, ſed & lignea, & fictilia, & quædam quidem in honorem, quædam autem in contumeliam?* Si dilucidius explicaſſes an per illam tuam materiam auream, homines aureos, vel hominum actiones auro conſtantes intelligas, magnum nobis aditum ad ſequentis orationis tuæ intelligentiam feciſſes. 2.Tim.2.20.

MINISTER. pag. 24.

Quòd ſi ligna, fœnum, ſtipula, & huiuſmodi materia aureo ædificio minimè apta, ab iis qui ſeſe ædificij architectos profitebantur, ingeratur: Accedet operis iudicium, quo materiarum illarum peregrinarum & ἑτερογενίων diſcrimina explorabuntur, atque pateſient.

CATHOLICVS.

Purum, putũ, ingeris τὸ ξύλον, *ſtipula & huiuſmodi materia ingeratur:* Volebas fortaſsis dicere *operis iudicium*, cui hoc officij munus tribuis, vt materiarum diſcrimina exploraret. Tu non ſatis orationẽ tuam diſcriminas, quæ, quomodo inter ſe materiæ peregrinæ differãt, nobis ſignificat, cùm tamen facile ſit coniicere, te voluiſſe deſignare diſcrimina materiarũ peregrinarum, a materiis germanis & propriis. Miniſtri ſolœciſmus.

MINISTER. pag. 24.

Ignis autem examen, id eſt, recta & conſentanea variarum materiarum explorandarum ratio, erit ille ignis.

CATHOLICVS.

O præclarum Apoſtoli interpretem! O acumen Peripatetico dignum! Examen ignis (de quo loquitur Apoſtolus) eſt veſtra *ratio explorandarum materiarum*, & hæc veſtra ratio *erit ille ignis*. Quis, niſi ſtipes, orationem tuam probabit? Imò planè ſtipes erit, qui ſe aſſequi quod velis, affirmabit. Nos vbi de Purgatorio igne diſputandum fuerit, Deo propitio, quem ignem hoc loco intelligat Apoſtolus, explicabimus. Sed quis eſt ignis ille, quem tu fore dicis *rectam & conſentaneam variarum materiarum explorandarum rationem*? Qualia verò ſint veſtra opera, ignis ille perpetuus, niſi reſipueritis, probabit.

MINISTER. pag. 25.

Dies itaque per ignem, quale ſit totum illud rerum fundamento ſuperſtructarum genus, verè & dilucidè declarabit. Figurata autem orationis, hæc eſt nuda & ſimplex ſententia, vera omnis doctrina, hæc eſt

certa & ſempiterna lex in Eccleſia Dei, vt à fucata & adulterina doctrina vera faciē noménque ementiēte, diiudicetur atque diſtinguatur.

CATHOLICVS.

Proba ſcripti Verbi teſtimonio, hanc eſſe nudam, & ſimplicem verborum Apoſtoli ſententiam. Non inficiamur in Eccleſia Dei fucatas omnes doctrinas, à veritate planè diſtingui, ſed quòd hoc fuerit Pauli hoc loco inſtitutum, nullo ſcripto Dei Verbo probabis. Planè nudus es, & inops ab omni doctrina Theologica, cùm tua *nuda & ſimplici ſententia.* Explica portò deinceps quid nomine Ignis ſignificet Apoſtolus, quid item per Diem.

CAPVT XXXII.

MINISTER. pag. 25.

FVndamentum Eccleſiæ Catholicæ vnum ſubſternitur, Ieſus Chriſtus, ſiue ipſius verbum: cui fundamenti appellatio idcirco attribuitur, quòd neque Chriſtus à ſuo Verbo, neque Verbum à Chriſto ſeiungi ſeparariue vllo modo poſſit.

CATHOLICVS.

Miniſtri abſurdum. Non ergo ante fuit Chriſtus Dominus, quàm Euangelium ſcriberetur. Repete memoria quid de ſe dixerit, *Antequam Abraham fieret, ego ſum.* (*Ioan.8.58.*) Proba ſcripti Verbi teſtimonio Euangelium fuiſſe litteris antè conſignatum, quàm Abraham exiſteret, aut ſanè conclude aliqua noua demonſtratione, Bibliorum volumen aſcendiſſe cum Chriſto Domino ſupra omnes cælos: (*Epheſ.4.10.*) nam Chriſtum in terris eſſe omninò negatis.

MINISTER. pag. 25.

Chriſtiana igitur Eccleſia hoc ſubſternitur fundamentum, ſine quo neque conſtare, neque Eccleſia dici vllo modo poteſt.

CATHOLICVS.

Nihil eiuſmodi in ſcripto Verbo legiſti, Eccleſiam Chriſti fuiſſe multis annis ſine omni Scriptura noui Teſtaméti, non ibis inficias. Et quamuis nunc gentes aliquæ, Scripturæ vſum non tenerent, ab Eccleſia tamē non propterea excluderentur. Lege quæ ſupra ex Irenæo contra hoc tuum commentum adduximus.

MINISTER. pag. 25.

Huic tamen veritati varij variorum generum Doctores, qui in Eccleſia docuerunt, & docent, varia ſuperſtruxerunt: (Miniſtri hyperbaton.) *veræ doctrinæ veram, & conſentaneo quinam modo doctrinam, adiungentes, eandem planè & ὁμογενῆ & καθ' ὀρθοτομίαν, veræ illius formulæ docendi, quam ὑποτύπωσιν ὑγιαινόντων λόγων. id eſt exemplar ſanorū ſermonum vocat Apoſtolus. 2.Tim.1.13. & 2.15. ex regula Veritatem ex veritate docendam eſſe, id eſt vt loquitur Petrus εἴ τις λαλεῖ, ὡς λόγια. 1.Pet.4.11.*

CATH

CATHOLICVS.

Adeò es in oratione tua varius, vt nullum neque principium, neque finem eloquentiæ tuæ deſertæ reperire valeam. *Varÿ*, inquis, *Doctores varia ſuperſtruxerunt veræ doctrinæ verã & cõſentaneo quinam modo doctrinam adiungentes.* Suſpicor te voluiſſe dicere *conſentaneo quodam modo*, quamuis & ſic inſtituta oratio dura ſit. Sed hæc miſſa faciamus: Quos Doctores variorum generum vis intelligere? nonne quos Chriſtus ἀναβὰς ὑπεράνω ἔδωκε ποιμένας, καὶ διδασκάλους. Epheſ. 4.10. Qui quidem ὡς ἐν ματαιότητι τοῦ νοὸς αὐτῶν docuerunt, ibidem verſũ 17. Sed ſicut καθ᾽ ἀγγελίαν, ἣν ἤκουσαν ἀπ᾽ ἀρχῆς acceperũt 1. Ioan. 3.11. Quod illi quidem διὰ τοῦ ἐν αὐτοῖς χαρίσματος, ὃ ἐδόθη αὐτοῖς διὰ τῆς προφητείας μετὰ ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ πρεσβυτερίου habuerunt. Nam qui aliter ad populum docendum accederent, quomodo eos ab illorum numero eximes, de quibus ſcribunt Apoſtoli in concilio Hieroſolymitano congregati οἷς οὐ διεστειλάμεθα; Act. 15.24. Quomodo eos inter fures non numerabis, qui μὴ εἰσερχόμενοι διὰ τῆς θύρας εἰς τὴν αὐλὴν τῶν προβάτων, ἀλλ᾽ ἀναβαίνοντες ἀλλαχόθεν Ioan. 10.1. Hæc quidem præter meum morem ex quam plurimis Scripturæ locis collegi, quæ legitimam Doctorum noſtrorum vocationem confirmant: nouam verò, & extraordinariam veſtræ Sectæ Miniſtrorum ſubintroductionem euertunt, vt tibi nobis Græcas Scripturas, quaſi βε-τευδὸν hoc loco colligenti, ex iiſdem aliquid tibi ἀμοιβαδίως rependerem. Quæ quidem ſacræ Scripturæ teſtimonia nequaquam more tuo volui exponere, qui verſionẽ communem dum immutas, ſæpiſſimè hallucinaris, ſicut hoc loco tibi diſplicuit forma ſanorum verborum, maluiſti exẽplar dicere. Nã nolo, vt tu facis μὴ ὑπερφρονεῖν, παρ᾽ ὃ δεῖ φρονεῖν ἀλλὰ φρονεῖν εἰς τὸ σωφρονεῖν Rom. 12.3. Quod deniq; ais regulam illam *veritatem ex veritate docendam eſſe 1. Pet. 4. 11. ſcriptam eſſe*, grauiſsimè falleris: nam. ſi verbum verbo velis reddere, hæc erit Græcæ orationis D. Petri ſententia. *Si quis loquitur, vt eloquia.*

MINISTER. pag. 25.

Plerique contra Eccleſiã Doctores, fundamentum quidem illud retinentes, non ſimplicem quidem illam, genuinamq́; veritatem ſuperſtruxerunt, ſed ſua commenta: veritatis quidem, atque vtilitatis ſpecie commendata, de quibus tamen iudicium ſit faciendum, ex eiuſdem illius Verbi analogia: quæ perſpicuè patefaciet, quidnam à Doctoribus fundamentum illud in Eccleſia retinentibus veri, aut falſi dicatur.

CATHOLICVS.

Tandem poſt longos anfractus, commenta tua nobis deguſtanda proponis. Scripti enim Verbi analogiam exiſtimas patefacere, quid à Doctoribus fundamentum, puta Chriſtum Dominum, retinentibus veri aut falſi dicatur. Si certa eſſet hæc tua norma, non erraſſent multi, qui accuratè varios Scripturarum inter ſe locos contulerunt. Imò hæreſum omniũ Auctores, huic tuæ Regulę innituntur. Atque

Αναλογία nõ eſt ſcripturarum bona ſemper interpres.

vt ſilentio prætercam hæreſes noſtra memoria antiquiores. Vos Caluiniani confertis verba illa Chriſti, *Hoc eſt corpus meum* cum aliis
Matt.26.26. Scripturæ locis. Idem faciunt & Lutherani, Zuingliani & aliæ Sectæ, & tamen non idem eſt omnium de horum verborum ſententia, iudicium. Si dixeris vos ſolos, eſſe germanum ſenſum aſſecutos, impudentia erit non ferenda, cùm alij vobis & doctrina, & diligentia, & antiquitate, & numero, denique omnibus, quæ in Theologo requiruntur longe ſint ſuperiores: ac cæteri Hæretici, optimo iure dicent vos deſipere, ſi vos ſolos ſapere dicatis. Quid erit tibi cum tua Analogia faciẽdum, cùm vnius vocis in Scripturis ſummam inueneris ambiguitatem, maximámque orationum inter ſe diſsimilitudinem? Qua ratione eum qui æternæ Dei electioni hominem quemuis impedimentum afferre poſſe contendit, errare conuinces, cùm ſe
Ioan.6.70. Chriſti Domini ſententia muniet, *Nonne ego vos duodecim elegi, & vnus ex vobis Diabolus eſt?* Si dixeris Dominum de cooptatione in Apoſtolatum locutum eſſe, ad tuam Analogiam confugiet, nam in aliis Scripturæ locis, Electionis nomine, æterna Dei erga mortales
a Mat.22.14. beneuolentia, & ſingularis amor ſignificatur, vt [a] *Multi ſunt vocati,*
b Ioan 15.16. *pauci verò electi* [b] *Non vos me elegiſtis, ſed ego elegi vos.* & [c] *Elegit nos*
c Epheſ.1.4. *in ipſo, ante mundi conſtitutionem.* Quid deinde tibi ſubſidij adfert tua Analogia, cùm ſingularem aliquam loquendi rationem, ſemel
Rom.6.4. tantùm in Scripturis inueneris, cuiuſmodi hæc eſt: *Conſepulti enim ſumus cum illo per Baptiſmum in mortem?* Si reſponderis, nos alibi ab
Coloſ.2.12. eodem Apoſtolo ſcriptum legere, *Conſepulti in Baptiſmo.* Quid iuuabit Analogia, vt hos duos locos intelligas? Ac ne te multis detineã, ex tuæ Analogiæ præſcripto, explica nobis ſequentes diui Pauli, quas apud alios Scriptores ſacros non inuenies, ſingulares loquendi formulas, Galat.2.19. *Chriſto confixus ſum cruci:* Rom 6. 6. *Vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt:* Rom.7.23. *Video aliam legem in membris meis repugnantẽ legi mentis meæ, & captiuantẽ me in lege peccati, quæ eſt in membris meis.* Vbi hæc pauca Apoſtoli teſtimonia, ex Analogiæ tuæ præſcripto explicaueris, plura in medium adducam, quæ nõ leue tibi negotium faceſſent. Quid prætereà reſpondebis Arianis negantibus vnam eſſe Patris & Filij eſſentiam? Quod enim ſcriptũ
Ioan.10.30. eſt, *Ego & Pater vnum ſumus,* cum illis apud eundem Ioan. Apoſtolum Verbis Domini contulerunt, *Rogo, vt omnes vnum ſint, ſicut tu*
Ioan.17.20. 21. *pater in me, & ego in te.* Certè Ariani de te triumphabunt, ſi non aliundè, quàm ex *Verbi Analogia,* cõtra ipſorũ tela prẽſidiũ petieris. Denique, vt tandem concludã, ſi vera eſſet tua Regula, ſuperuacanea eſſent Caluini, Bezæ, & aliorum veſtræ Sectæ principũ, quæ in ſacras literas commentaria ſcripſerunt: aut certè fateri cogeris, aliud nihil eos retuliſſe in libros ſuos, quàm nudam Scripturæ locorum inter ſe comparationem.

MINIS

MINISTER. pag.25.

Denique Veritatis examen, in Eccleſia Doctorum ſententiis totum eſt à Verbo Dei: quod nimirum à ſeipſo, vt aurum ab auro, rectè explorari poteſt.

CATHOLICVS.

Appoſitam affers de *auro ab auro explorando* ſimilitudinem, apud aurifices parùm vſitatam: Nemo fuit hactenus, qui ſingulari ratione *aurum ab auro explorarit*: Non enim maior eſt auri cum auro, quàm aliarum rerum inter ſe copulatio, vt argenti cum argento, æris cum ære. Doce, quæſo, aurifices ſingularem hanc explorandi aurum rationem, ne in poſterum, vt auri puritatem perſpectam habeant, Lydij, ſeu Heraclij lapidis vſum requirant. Proba ſimplici Verbi teſtimonio, quod tu ſine auctore aſſeris, *veritatis examen in Eccleſia Doctorum ſententiis totum eſſe à Verbo Dei* nimirum ſcripto. Nam, vt ſæpe dictum eſt, ἄγραφον non agnoſcis, & tecum non amplius hac de re digladiabimur. Miniſter auri probandi, parum vſitatam artem docet.

CAPVT XXXIII.

MINISTER. pag.25.& 26.

Hic animis igitur adeſte, Ieſuitæ, huc ingeniorum veſtrorũ aciem omnẽ conuertite. hic enim vniuerſæ diſputationis cardo verſatur: Aduerſus Aſſertiones illas comminùs eſt conſerendum. Pij & eruditi legant, intelligant, iudicent.

CATHOLICVS.

Nemo pius, & eruditus te ὑπερφρονοῦντα non mirabitur, Miniſter, cùm ἐν ταῖς παρασκευαῖς verboſus ſis, & inſolens: vbi verò ad rem ventum eſt, exilis, & ieiunus exiſtas. Sed quorſum hic tuus ad nos λόγος ἐγκλητικὸς? Ad quid hæc tua tam glorioſa inuitatio *Huc animis adeſte*? Memineris Entelli, & Daretis. Ecce preſtò ſumus, vt te eadem inculcantem audiamus. In hac enim pag.26. in qua te comminus pugnaturum, inſtar glorioſi militis, inſolenter iactas, nihil planè noui affers, ſed pro nouis argumentis, inani eorum quę à me ſuprà refutata ſunt repetitione, chartam tuam refercis. In extremis verò paginæ verbis Logicam tuam nobis deguſtandam propoſuiſti, cum probas:

MINISTER. pag.26.

Priorem eſſe Verbi quàm Eccleſiæ autoritatem: omnibus illis modis, quibus aliquid prius dici poteſt. Siue enim tempus ſpectetur Verbum prius extitiſſe affirmandum eſt, quàm Eccleſia extiterit, quum Verbi vi & efficacitate ſit congregata: ſiue eſſendi conſequentia conſideretur, i. vt loquuntur τὸ μὴ ἀντιστρέφον κατὰ τὴν τοῦ εἶναι ἀκολούθησιν*, neque enim idcirco Verbum eſt, quia extat Eccleſia luculenter.*

CATHOLICVS.

Nos ſuprà probauimus Eccleſiam Dei fuiſſe ante ſcriptum Ver-

bum, neque vllo ſcripti Verbi teſtimonio probabis *Scripti Verbi vi & efficacitate Eccleſiam eſſe congregatam.* Doce nos, quæſo, quid ſit *Eccleſiam extare luculenter.* Putas fortaſſe eam in tenebris latere poſſe, & mundo non eſſe conſpicuam? quo nihil abſurdius dici poteſt. Nam hac ratione famæ celebritate Iudæorum Synagogam (quę nunc omnium oculis conſpicitur) Chriſti Eccleſię anteponeres.

MINISTER. pag. 27.

In mediis Eccleſiæ perturbationibus, idem perſtat Dei Verbum, à quo Eccleſia inſtauratur, vt primum conſtituitur.

CATHOLICVS.

Eadem ſemper perſtat Eccleſia, quæ nullis perturbationibus opprimi poteſt. Magis multò credendum eſt his Domini verbis: *Ego vobiſcum ſum omnibus diebus vſque ad conſummationem ſeculi,* quàm ταῖς φλυαρίαις, & nugis quibus nos obtunditis: Neque enim Eccleſia, vel Chriſti teſtimonio, concidere poteſt, neque proinde inſtaurari. Da interim operam ne deinceps orator, nimium poëticè loquaris, ἐναλλαγὴν verborum temporibus abutens, vt nobis tuam orationem obſcuram efficeres. Dicendum ſiquidem tibi erat, non *vt primùm conſtituitur,* ſed, *vt primùm ab eo conſtituta eſt.*

Matt. 28. 20. — Miniſter verborum temporibus abutitur.

MINISTER. pag. 27.

Prior eſt quoque Verbi autoritas, ſi vel generatio, vel ordo rerum ſpectetur: Deus enim, vt diſertè ait Iacobus, nos progenuit ſermone veritatis, vt in Eccleſia cenſeremur.

CATHOLICVS.

Nullus eſt apud D. Iacobum de ſcripto Verbo ſermo: nam verba ipſius ſunt, *Voluntariè genuit nos Verbo veritatis, vt ſimus initium aliquod creaturæ eius.* Tu omnia trahis ad Verbum ſcriptum, ſine vlla Verbi ſcripti auctoritate: Sic & Apoſtolus, *Per Euangelium,* inquit, *ego vos genui.* Profer ſcriptum Euangelium, per quod Apoſtolus Corinthios genuerit. Nō potuiſti deinde in præclara tua diſputatione progreſſum facere, niſi etiā nomini noſtro detraheres.

Iaco. 1. 18. — *1. Corin. 4. 15.*

MINISTER. pag. 28.

Auguſtum Chriſtiani nomen vbique ſonat: niſi vos, Ieſuitæ, importunæ nouitatis pruritu ementita ſocietatis Ieſu nomen importaſſetis.

CATHOLICVS.

Nos omnes quotquot ſumus Auguſtum Chriſtiani nomen, etiā cum capitis noſtri periculo, vbique terrarum prædicamus. Quòd ſi neſcis, lege inter alias, Luſitanorum hiſtoriam Geneuæ nuper in lucem editam, & diſces, quanta hominum vis Societatis noſtrę, quam tu calumniaris, ſtudio & opera, Chriſto ſe conſecrârit, & inuenies gentes maioribus noſtris incognitas, Chriſti nomen paſsim ſonare, Chriſtianámque Religionem (quam vos Caluiniani opprimere contenditis) omni obſeruantia colere. Si porrò diligenter legiſſes Apoſtolum, non noſtra primùm memoria, Societatis Ieſu nomē fuiſſe importa-

Chriſtiani omnes, ſunt ſocietatis Ieſu.

importatum ſentires: *Fidelis Deus* (inquit ille) *per quem vocati eſtis in ſocietatē filij eius Ieſu Chriſti Domini noſtri.* Et Diuus Ioannes Chriſtianos omnes alloquens ſcribit, *Vt vos ſocietatem habeatis nobiſcum, & ſocietas noſtra ſit cum Patre & Filio eius Ieſu Chriſto.* 1. Corint. 1. 9. 1. Ioan. 1. 3.

MINISTER. pag. 28.

Itaque, vt Papatum, qui in Romana Eccleſia ſinu primariam ſedem occupauit, conſtanter negamus eſſe Eccleſiam Catholicam: ita conſtanter affirmamus, Deum Eccleſiam ſuam in Papatu cōſeruare, vt in ruderibus conſeruatur laceri ædificij fundamentum. Eccleſia in Papatu, Miniſtro & Caluino teſtibus conſeruata eſt.

CATHOLICVS.

Mutuatus es & perperàm hanc tuam egregiam ſententiam ex Caluini tui ſcriptis, qui inter alia, quod nobis obtrudis commentum, his verbis expreſſit: *Quemadmodum ita ſæpè diruuntur ædificia, vt fundamenta & ruinæ maneant, ita non paſſus eſt Eccleſiam ſuam ab Antichriſto, vel à fundamento ſubuerti, vel ſolo æquari, ſed ab ipſa quoque vaſtatione ſemirutum ædificium ſupereſſe voluit. Quum Eccleſiæ titulum non ſimpliciter volumus concedere Papiſtis, non ideo Eccleſias apud eos eſſe inficiamur &c.* Si Deus in Papatu (vt tu ὀλιγώρως loqueris) Eccleſiam ſuam conſeruat, ergo & in eodem Papatu ſunt Notæ illæ Eccleſiæ Dei, ſine quibus ipſa nequit conſiſtere. Eiuſmodi autem Notæ ſunt (vt tu ipſe vis) Verbum Dei, & legitimus Sacramentorum vſus: Quid ergo amplius in Eccleſia Romana deſideras? Dices Romanam Eccleſiam non eſſe Chriſti Eccleſiam, in Romana tamen Eccleſia conſeruari Chriſti Eccleſiam; Nouam hanc à Caluino didiciſti philoſophiam. Si in Papatu cōſeruatur Eccleſia Chriſti, ergo mutua eſt Eccleſiæ tuæ (quàm Chriſti eſſe ais) & Papatus communio, aliàs non in Papatu, ſed extra eum erit: vt Iudæi non dicuntur eſſe in Eccleſia Chriſti, quamuis paſſim inter Chriſtianos vitàm agant. Quòd ſi tua Chriſti Eccleſia fuit in Papatu, iiſdem ritibus & cerimoniis Deum coluit, quibus Eccleſia Romana. Veſtro ergo iudicio Idololatriæ crimine deuincta tenebatur. Neque eſt quod ad ignorantiam confugiatis, cùm, Idololatras nulla ignorantię excuſatio à ſcelere vindicare poſſit. Explica nobis vbinam terrarũ, ante Caluinum, fuerit hæc Eccleſia, quam tu Deum, in Papatu conſeruaſſe fingis. Certè Caluinus pro vna tua, multas facit Eccleſias, quas lacero ædificio potius, quàm fundamento (quod in ruderibus conſeruari ſcribis) comparat. *Patet nos minimè negare, quin ſub eius (Romani Pontificis) tyrannide Eccleſiæ maneāt, &c.* Corruptę fuerũt hæ Eccleſiæ veſtræ, auctore Caluino, exitialibus doctrinis: non ergo fuerunt Chriſti Eccleſiæ, niſi Chriſtum falſi ἀπιστῶς arguatis, cùm D. Petro diceret: *Super hanc petrā ædificabo Eccleſiā meā, & portæ inferi non præualebunt aduerſus eam.* De ſeruanda Chriſti Domini maieſtate parum laborare videmini, modò ſomnia veſtra indoctæ plebi, quoquo modo perſuadeatis.

Lib. 4. Inſtit. cap. 2. §. 11.

Ibidem. §. 12.

Notæ veræ Eccleſiæ ſunt in Roma. Eccleſia etiam Caluiniſtarum iudicio.

Caluinus lib. 4 Inſtit. cap. 2. §. 12.

Matt. 16. 18.

MINI

MINISTER. pag. 28.

Scriptura diſertè teſtatur Petram illam cui ædificatur Eccleſia, eſſe Chriſtum, ſanctámque illam, & firmam de Chriſto confeſsionem, Tu es Chriſtus filius Dei viuentis: & Petrus diſertè profitetur vnicum eſſe Chriſtum ἀρχιποίμενα *& caput Eccleſiæ ſuæ.*

CATHOLICVS.

Perinde tibi eſt, ſuper Petram, & Petræ (ſeu firmæ de Chriſto confeſsioni) Eccleſiam ædificari. Doce ex qua Scripturæ parte, has tuas præclaras loquendi formulas collegeris. Nos quidem legimus
Matt.16.18. *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam:* non autem, *huic petræ,* vel *huic firmæ confeſsioni ædificabo Eccleſiam meam.* Sed ad rem, Ex Scripturis neque apertè, neque obſcurè probabis verba illa Domini, *Super hanc petram ædificabo Eccleſiam meam,* eum habere ſenſum (quem Theologi litteralem appellant,) vt nomine Petræ, ipſe Chriſtus intelligatur. Senſus enim huius loci ex tua ſententia hic eſſet, *ædificabo Eccleſiam meam ſuper me*: At certum eſt ſuper
Apocal 13.8. Chriſtum iam fuiſſe ædificatam Eccleſiam, cùm *Agnus ab origine mundi occiſus eſt.* Quòd ſi ad Euangelicæ Eccleſiæ ſtatum hæc verba referri putas, falleris, quòd iam eſſent eius iacta fundamenta, cùm Chriſtus Apoſtolos anteà delegiſſet. Et quoniam in diſputatione de Imaginibus, Grammaticis mirificè delectaris, reſponde, an Chriſtus his verbis, *Super hanc Petram,* non petram aliquam anteà à ſe oſtenſam deſignarit? Certè ſe hoc loco petram eſſe non dixit, ſed D. Petrum, *Tu es Petrus:* quare ſuper Petrum, quem nominauit hanc Petram, ædificaturum ſe Eccleſiam promiſit. Petrus enim, & Petra in lingua Syriaca Chriſto vernacula, eodem nomine Cephas appellantur, quare in nouo Teſtamento Syriaco ſic ſcriptum eſt:

Syriacæ linguæ reſpondet Gallica, quæ Petrum & Petram *Pierre* nominat.

אנת כפא ועל כפא חדן אבני ית צבורי

Ant Cepha, veal Cepha haden ebne iat tsiburi

id eſt, tu es Petra, & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam.

CAPVT XXXIIII.

Super Petrū fundata eſt Eccleſia.

Acne more tuo, ſine teſtibus quippiam aſſerere videar, ſententias Veterum adſcribam, qui ſuper Petrum fundatam eſſe Eccleſiam, dilucidis & perſpicuis verbis teſtantur. Atque in primis
Clem. Rom. epiſt. 1. ad Iacobum fratrē Domini. Clemens D. Petri diſcipulus hac de re ſic nobis ſcriptum reliquit. *Simon Petrus veræ fidei meritò, & integræ prædicationis obtentu, fundamentum eſſe Eccleſiæ definitus eſt: qua de cauſa etiam Domini ore*
Tertullia. de præſcrip. aduerſus hæret. *cognominatus eſt Petrus.* Tertullianus, *Latuit aliquid Petrum ædificandæ Eccleſiæ Petram dictum.* Origenes, qui myſticos ſenſus lubenter ſequi ſolet (vt ſuprà obſeruatum eſt) Petrum Eccleſiæ eſſe fundamentum, & petram aſſerit.
Orige. homil. 5. in Exodū. *Vide,* inquit, *magno illi Eccleſiæ fundamento, & petræ ſolidiſsimæ, ſuper quam Chriſtus fundauit Eccle-*
Matth. 14.31. *ſiam, quid dicatur à Domino, Modicæ, inquit, fidei quare dubitaſti?*

Hippolytus

Hippolytus Martyr [a] *Princeps Petrus,fidei Petra.* Cum his optimè ſentit D.Cyprianus,[b] cuius etiam teſtimoniis cõtra nos abuſus es, *Petrus*, inquiens, *ſuper quem ædificata ab eodẽm Domino fuerat Eccleſia, vnus pro omnibus loquẽs;& Eccleſiæ voce reſpondens ait,* [c] *Domine ad quem ibimus &c.* Item alibi, [d] *Loquitur illic Petrus, Super quem ædificanda fuerat Eccleſia.* & alio loco[e], *Petrus quem primum Dominus elegit, & ſuper quem ædificauit Eccleſiã ſuam.*[f] D. Baſilius Petrum ait eſſe Petrã,Chriſtus, *Verè eſt immobilis Petra, Petrus verò propter Petram.* Et poſt pauca, *Petra eſt,& Petram fecit.* Et alio loco clarius,[g] *Videte quomodo oportet vos cõuerſari in domo Dei,quæ eſt Eccleſia Dei viuentis, cuius fundamenta in montibus ſanctis, eſt enim ædificata in Apoſtolis & Prophetis, qui eius fundamenta iecerunt,quorum vnus erat Petrus,ſuper quam Petram pollicitus fuerat ſuam ſe ædificaturum Eccleſiam.* Et paucis interiectis, *Anima beati Petri nominata meritò eſt Petra ſublimis, quòd in fide radices ſolidè defixerit &c.* Cum Diuo Baſilio optimè ſentit ſtudiorum ſocietate ipſi coniunctiſsimus Diuus Gregorius Nazianzenus [h] his verbis de Apoſtolis Petro & Ioanne diſſerens: *Vides quemadmodum ex Chriſti diſcipulis, magnis vtique omnibus, & excelſis,atque electione dignis hic Petra vocetur, atque Eccleſiæ fundamenta fidei ſuæ credita habeat: ille impenſius ametur, & ſuprà pectus Ieſu requieſcat, ac reliqui Diſcipuli poſthaberi ſe tranquillo animo ferant.* Audi & Epiphanium[i], contra te apertiſsimè teſtimonium dicentem. *Ipſe Dominus conſtituit eum* (Petrum) *primum Apoſtolorum, petram firmam ſuper quam Eccleſia Dei ædificata eſt, & portæ inferorum nõ valebunt aduerſus illam. Portæ autem inferorum ſunt Hæreſes, & Hæreſiarchæ: iuxta omnem enim modum in ipſo firmata eſt fides, qui accepit clauem cælorum, & ſoluit in terra & ligat in cælo. In hoc enim omnes quæſtiones ac ſubtilitates fidei inueniuntur.* D.Ambroſiũ quem magnus Theodoſius Orbis Imperator ſumma obſeruantià coluit, fortaſsis reuereberis, qui variis in locis Petrum fundamentum eſſe & petram Eccleſiæ ſic confirmat. *Denique vt ſcias, quod* (Chriſtus) *ſecundùm hominem rogat, diuinitate imperat, habes in Euangelio quod Petro dixit: Rogaui pro te vt non deficiat fides tua. Eidem autem ſuprà dicenti, Tu es Chriſtus Filius Dei viui, reſpondit. Tu es Petrus & ſuper hanc Petram ædificabo Eccleſiam meam, & tibi dabo claues regni cælorum: Ergo cui propria auctoritate regnum dabat, huius fidem firmare non poterat, quem cum petram dicit, firmamentum Eccleſiæ indicauit?* Et alibi, *Petrus fidelior factus eſt poſtquam fidem ſe perdidiſſe defleuit, atque ideo maiorem gratiam reperit, quàm amiſit. Tanquam bonus enim Paſtor tuendum gregem accepit, vt qui ſibi antè infirmus fuerat, fieret omnibus firmamentum: & qui ipſe interrogationis tentatione nutauerat, cæteros fidei ſtabilitate fundaret. Denique pro ſoliditate deuotionis Eccleſiarum Petra dicitur, ſicut ait Dominus, Tu es Petrus &*

a Hippolytus in oratio. de conſummat. mundi.
b Cypria. li. 1. epiſtola 3.
c Ioan. 6. 68.
d Et libro 4. epiſtola 9.
e Et epiſtola ad Quirinũ.
f D. Baſilius in concione de pœnitẽtia.
g In c. 2. Iſa.
h Gregor. Nazianze. in orat. de moderatione in diſputatione ſeruanda.
Reliqui Diſcipuli poſt Petrum habendi ſunt.
i Epiphan. in Ancorato.
Portæ inferorum ſunt hæreſes.
Ambro. li. 4. de fide. cap. 3.
Luc. 22. 32.
Matt. 16. 16.
Ambr. ſer. 47
Petrus poſt lapſum firmior.

ſuper hanc Petram adificabo Eccleſiam meam. Petra enim dicitur eo quòd primus in Nationibus, fides fundamenta poſuerit, & tanquam ſaxum immobile totius operis Chriſtiani compagem, molemq́ contineat. Et alio loco. *Primum ſignum mirabilium ſuorum Petrus fecit, claudo pedum reſtituendo veſtigia, diximus frequenter ipſum Petrum à Domino nuncupatum, ſicut ait, Tu es Petrus, & ſuper hanc petram adificabo Eccleſiam meam. Si ergo Petrus petra eſt ſuper quam adificatur Eccleſia, rectè prius pedes ſanat, vt ſicut in Eccleſia fidei fundamentum continet, ita & in homine membrorum fundamenta confirmet.* D. Hieronymus etiam contra te firmum dat nobis, & graue teſtimonium. *Super vnum*, inquit, *montium Chriſtus fundat Eccleſiam, & loquitur ad eum, Tu es Petrus & ſuper hanc petram adificabo Eccleſiam meam.* Et alibi, *Non ſolùm Chriſtus Petra, ſed & Apoſtolo Petro donauit, vt vocaretur Petra.* Et rurſus, *At dicis, ſuper Petrum fundatur Eccleſia, licet idipſum in alio loco ſuper omnes Apoſtolos fiat, & cuncti claues regni cælorum accipiant, & ex aquo ſuper eos Eccleſia fortitudo ſolidetur, tamen propterea inter duodecim vnus eligitur, vt capite conſtituto Schiſmatis tollatur occaſio.* Item, *Quid* (inquit) *Platoni, & Petro? Vt ille enim princeps Philoſophorum, ita hic Apoſtolorum fuit, ſuper quem Eccleſia Domini ſtabili mole fundata eſt, qua nec impetu fluminis, nec vlla tempeſtate concutitur.* Concute ſi potes has D. Hieronymi ſententias, vt te Iouiniani, & Pelagij germanum diſcipulum probes. Et locum illum Matthæi explicans, *Tu es Petrus & ſuper hanc petram &c. Sicut ipſe lumen Apoſtolis donauit, vt lumen mundi appellarentur, cateraque ex Domino ſortiti ſunt vocabula, ita & Simoni, qui credebat in Petram Chriſtum, Petri largitus eſt nomen, ac ſecundum metaphoram Petra, rectè dicitur ei adificabo Eccleſiam meam ſuper te.* Et paucis interiectis, *Prudens Lector inquirat, quomodo poſt tantam beatitudinem Beatus es Simon Bar-iona &c. nunc audiat vade retrò me Satana, ſcandalum mihi es: Aut qua ſit tam repentina conuerſio, vt poſt tanta pramia Satanas appelletur? ſed ſi conſideret, qui hoc quarit, Petro illam benedictionem, & beatitudinem, ac poteſtatem, & adificationem, ſuper eum Eccleſia in futuro promiſſam, non in præſenti datam intelliget: adificabo, inquit, ſuper te Eccleſiam meam, & porta inferi non praualebunt aduerſus eam: Et dabo tibi claues regni cœlorum, omnia de futuro: Qua ſi ſtatim dediſſet ei, nunquam in eo praua confeſſionis error inueniſſet locum.* Placet tibi vehementer, vt video, ſententia illa D. Auguſtini, quam de integro repetis.

Ambr. ſerm. 68.

Actor. 5.

Petrus ſanās claudū, quid ſignificet

Hieron. in c. 2. Iſa. & in cap. 16. Ierem.

Et li. 1. aduerſus Iouinianum.

Quare vnus Apoſtolis præſit.

Lib. 1. aduerſus Pelagia.

Petrus princeps Apoſtolorum.

Idem in 16. ca. Matt.

Qualis promiſſio Petro facta fuerit.

MINISTER. pag. 28.

Nos ergo qui ſumus & vocamur Chriſtiani, non in Petrum credimus, ſed in quem credidit Petrus, Petri de Chriſto adificati ſermonibus &c.

CATHOLICVS.

Si adificamur Petri ſermonibus de Chriſto non excludit D. Auguſtinus B. Petrum omnino à ratione fundamenti. Ac ne inſolenter

de Doctore

de Doctore tanto glorieris, aſcribam ipſius de verborum Chriſti Domini ſententia, iudicium. *In hoc*, inquit, *libro* contra epiſtolam Donati, *dixi in quodam loco de Apoſtolo Petro, quòd in eo tanquam in petra fundata ſit Eccleſia, qui ſenſus etiam cantatur ore multorum in verſibus beatiſsimi Ambroſij, vbi de Gallo gallinaceo ait: Hoc ipſa petra Eccleſia canente, culpam diluit: ſed ſcio me poſteà ſæpiſsimè ſic expoſuiſſe, quod à Domino dictum eſt. Tu es Petrus & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam, vt ſuper hunc intelligeretur, quem confeſſus eſt Petrus dicens, Tu es Chriſtus Filius Dei viui, ac ſi Petrus ab hac petra appellatus, perſonam Eccleſiæ figuraret, quæ ſuper hanc petram ædificatur, & accepit claues regni cœlorum: Non enim dictum eſt illi, Tu es petra, ſed tu es Petrus, Petra autem erat Chriſtus, quem confeſſus Simon, ſicut eum tota Eccleſia confitetur, dictus eſt Petrus. Harum autem duarum ſententiarum, quæ ſit probabilior, eligat lector.* D. Auguſtinus Lectori poteſtatem facit, vt nomine Petræ, aut ipſum Chriſtum, aut ipſum Petrum intelligat. Quid verò eundem mouerit, vt nomine Petræ Chriſtum Dominum frequenter explicarit, optimè meo iudicio docet Thomas Stapletonus, lubenter enim, cùm ex profeſſo Scripturæ locum non explicat, myſticos ſenſus rimatur. Et quia Donatiſtæ; ætate D. Auguſtini Sacramẽtorum vim in hominum ſanctimonia ponebant, ne ipſorum errori fauere videretur, ſi diceret ſuper Petrum fuiſſe ædificatam Eccleſiam, alteram eſt ſecutus ſententiam. Taceo quod D. Auguſtinus non fuerit perfectam linguæ Hebraicæ ſcientiam conſecutus, quare mirum non eſt, ſi Petrum & Petram in illo Matthæi loco, eodem appellari nomine non exiſtimarit. Inficiari etiam non potes, quin ſæpius ſuper Petrum ædificatam eſſe Eccleſiam ſenſerit idem Eccleſiæ Doctor, vt obſeruauit Hieronymus Torrenſis Societatis noſtræ Theologus in confeſsione Auguſtiniana. Si omnium qui Petrum, Eccleſiæ petram, & fundamentum fuiſſe ex diuina inſtitutione aſſerunt, ſententias vellem deſcribere, haud dubiè eſſem æquo longior, paucisſimis itaque contentus ero. Accipe ergo præclarum Cyrilli Alexandrini pro nobis teſtimonium. *Nec Simon fore iam nomẽ ſibi, ſed Petrus prædicit, vocabulo ipſo cõmodè ſignificans, quòd in eo, tanquam in petra, lapidéque firmiſsimo, ſuam eſſet ædificaturus Eccleſiam.* Theodoretus quoque epiſtola ad Monachos Conſtantinop. & ad Eulalium, ſuo calculo ſententiam noſtram comprobat, vt & ſuper Canti. *In Petro*, inquiens, *Apoſtolorum principe Dominus in Euangeliis ſe Eccleſiam ſuam ædificaturum promiſit.* Atque vt concludam, Ægyptij Pontifices, quorum facile princeps fuit D. Athanaſius, nullum vobis dubitandi locum relinquunt his verbis, ad Romanum Pontificem ſcribentes. *Similiter & à ſupradictis patribus* (Nicenæ Synodi) *eſt definitum conſonanter, vt ſi quiſquam Epiſcoporum, aut Metropolitanum, aut cõprouinciales, vel iudices ſuſpectos habuerit, veſtram ſanctam Romanam interpellet ſedem, cui ab ipſo Domi-*

Auguſt. lib. 1. Retract. cap. 21.

Super hanc Petram &c. de Chriſto & Petro poteſt intelligi.

Tho. Staplet: Princip. fidei. demonſtrat. lib 6. cap. 5.

Cur Auguſt. per Petrum Chriſtum frequenter intelligat.

Cyrill. Alex. lib. 2. in Ioan. cap. 12.

Theodoret. in Cãtica Canticorum.

Concil. Alex. in epiſt. ad felicem Rom. Pont.

Appellatio ad Roman. Pont. à Nicena Synodo ſancita.

no poteſtas ligandi ac ſoluendi ſpeciali eſt priuilegio ſuper alios conceſſa: Ipſa enim firmamentum à Deo fixum, & immobile percepit, quoniam ipſam formam vniuerſorum titulorum lucidiſsimam Dominus Ieſus Chriſtus veſtram Apoſtolicam conſtituit ſedem. Ipſa enim ſacer vertex in quo Eccleſia vertuntur, ſuſtentantur, releuantur. Et ſicut in Chriſto, Chriſtiani: & in Petra, id eſt Chriſto, Petrus, Petri renouãtur Eccleſiæ, Tu es enim (ſicut diuinum veraciter teſtatur eloquium) Petrus, & ſuper fundamentum tuum Eccleſiæ columnæ, id eſt, Epiſcopi, qui Eccleſiam ſuſtinere, & propriis humeris portare debent, tibi ſunt confirmatæ, tibiq́; claues regni cælorum commiſit, atque ligare & ſoluere poteſtatiuè quæ in terra, & quæ in cælis ſunt promulgauit. Tu profanarum hæreſum, & impetitorum, atque omnium inſiſtantium depoſitor, vt princeps & doctor, caputq́; omnium orthodoxæ doctrinæ, & immaculatæ fidei extiſtis. Si tot Patrum grauiſsimorum ſententiis non moueris Miniſter, vt tandem nobiſcum, id eſt, cum Catholica Eccleſia, pro cuius doctrina propugnamus, omnino ſentias, quorum teſtimoniis moueri poſsis non video. Quòd porro ais, *Petrum diſertè profiteri vnicum eſſe Chriſtum* ἀρχιποιμένα, *& caput Eccleſiæ ſuæ*, Vellem diſertè nobis locum D. Petri notaſſes: in cuius Epiſtolis, Capitis nomen, ſemel tantùm inueniri exiſtimo, *Lapis quem reprobauerunt ædificantes hic factus eſt in caput anguli.* Non latuit Caluinum tuum, quid reſpondeant Catholici ad illud quod nobis obiicis argumentum de vnico capite Chriſto. *Nec me latet*, inquit, *quid cauillari ſoleant cum hoc illis obiicitur Epheſ. 4. Chriſtus caput eſt, ex quo totum corpus compactum: Chriſtum ſcilicet propriè vocari vnicum caput, quia ſua autoritate, ſuóque nomine ſolus regnet, ſed illud nihil obſtare quo minus ſub ipſo ſit alterum caput miniſteriale, vt loquuntur, quod eius vices in terris gerat, verùm hoc cauillo nihil proficiunt, niſi prius oſtenderint hoc miniſterium: à Chriſto, eſſe ordinatum.* Vidéſne Caluinũ hærentem, ac quò ſe vertat neſcientem? Vna enim & perſpicua Capitis diſtinctione, omnes ipſius captiones diſſoluuntur. Chriſtus enim eſt primarium Eccleſiæ caput, ipſi Eccleſiæ cœleſtia dona cumulatè impertiens: Pontifex verò Romanus Petri ſucceſſor, & ipſius Chriſti Domini in terris vicarius, poteſtate ſibi diuinitus conceſſa, Eccleſiæ politiam moderatur, & quæ ad ſanctimoniam aut acquirendã aut conſeruandam conducere iudicat ſanctiſsimis legibus conſtituit. Miniſteriale ergo eſt caput, vt loquitur tuus Caluinus. Sed vt eodem (quo ille contra nos abutitur) teſtimonio te conuincam. *Creſcamus* (inquit Apoſtolus) *in illo per omnia, qui eſt caput Chriſtus, ex quo totum corpus compactum, & connexum per omnem iuncturam ſubminiſtrationis &c.* His verbis Apoſtolus ſubiicit Chriſto capiti totum Eccleſiæ corpus, quod certè ſine capite nequit conſiſtere: habet ergo Eccleſia caput proprium & peculiare præter Chriſtum. Quid præterea ad illud reſpondebis? *Non poteſt oculus dicere manui, opera tua non*

Rom. Pont. omniũ Eccleſiarum curã habet.

Pont. Rom. damnat hæreſes.

1. Pet. 2.

Cal. li. 4. Inſt. c. 6. § 9.

Epheſ. 4. 15. 16.

1. Cor. 12. 21.

nõ indigeo: aut iterũ caput pedibus, non eſtis mihi neceſſarij. Si verum eſſet quod ſcripſiſti, *Chriſtum eſſe vnicum caput Eccleſiæ ſuæ*, non poterit dicere pedibus, *Non eſtis mihi neceſſarij.* Cùm Deus aliquo nõ indigeat, vt idem Paulus ait Act. 17. 25. Reſponde diſertè huic argumento, Vel deinceps cauillari deſine. Et cùm vos Caluiniani frequenter in ore habeatis *vnum corpus vnicum habere caput*, Monebo te tantùm, vt diligẽter Scripturas legas, quod vbi feceris, nobiſcum ſenties nihil abſurdi eſſe, vni corpori myſtico plura capita, certo inter ſe ordine copulata tribuere. Moſes [a] nominat capita exercitus Iſrael. Et tamen certum eſt Deum totius fuiſſe exercitus caput. Et [b] ad ſonitum tubæ iubentur venire ad Moſem capita multitudinis Iſrael. Meminiſſe te oportebit, qui Scripturarum ſcientiam tibi arrogas, verborum Samuelis ad Saulem, [c] *Nonne cùm paruulus eſſes in oculis tuis, caput in tribubus Iſrael factus es?* Et illorum Apoſtoli: [d] *Vir eſt caput mulieris.* Rex etiam Chriſtianiſsimus caput eſt Gallorum, non tamen, vt ſuſpicor, Deum & populi Iſrael, & mulierum, ac Gallorum eſſe caput negabis. Voluiſti poſtea ſpecimen doctrinæ tuæ nobis dare, cùm ſine omni probatione, Eccleſiæ Chriſti doctrinam de cultu Imaginum & Reliquiarum, ac inuocatione eorum qui in cælis æterno æuo nunc fruuntur, aſpernaris, & repudias.

Corpus myſticum duo poteſt habere capita.

a Num. 1. 16. 18. 20.
b Num. 10. 4.
c 1. Reg. 15. 17.
d 1. Cor. 11. 3.

CAPVT XXXV.

MINISTER. pag. 28.

Pretioſa eſt mors Sanctorum in conſpectu Domini, ac proinde conducit ad fortitudinis & conſtantiæ exemplum omnibus piis, vt eorum qui piè in Eccleſia vixerunt, & mortui ſunt, memoria ſanctè cuſtodiatur, & certis monumentis recolatur.

CATHOLICVS.

Caluinianam Sectam, tu Miniſter Proteo mutabilior, hac tua doctrina planè prodis, quæ Sanctorum memorias variis modis in Eccleſia ab omni Chriſtiano populo religioſiſsimè (prout ab Apoſtolo mandatum fuerat) conſeruatas ſua importuna innouandi libidine tollere conata eſt: Et quantũ in ſe fuit, effecit, vt quæ Patrũ monumenta Gottorum, Vandalorum, Hunnorum, & cæterorum barbarorum rabiem effugerant, ſempiterna obliuione delerẽtur. Cùmque glorioſiſsimorum Chriſti Martyrum, & Confeſſorum nomina, ab ipſa D. Cypriani ætate, certo anni die notata fuiſſent, & ab Euſebio Cæſarienſi, & S. Hieronymo, aliiſque permultis in volumina (quæ illi Martyrologia vocauerunt) collecta, & cuique anni diei, (quo videlicet illi ex hac vita deceſſerant) aſsignata, veſtra, inquam, Secta hæc volumina omni ſtudio, & labore tentauit ſupprimere, & pro illis probatis Sanctorum virorum monumentis, neſcio quas ſcriptiunculas Foxus, Criſpinus, Pantaleon, & Beza euulgarunt, quibus (præter claros nonnullos viros vobiſcum, ſicut cani,

e Ad Hebr. 13. 7.

Cypria. lib. 3. epiſt. 6.

Faſti ab Hæreticis conſcripti.

& balneo conuenientes) quaſdam hominum quiſquilias complexi ſunt, quas (expunctis Sanctorum nominibus) in eas nouas tabulas noui homines referre voluerunt, vt ad deſtruenda antiquę religionis, & auitæ pietatis ornamenta, Poſteritati exempla nõ deeſſent.

MINISTER. pag. 28.

Aurum illud eſt Chriſtiana doctrina fundamentum.

CATHOLICVS.

Explica, oro, quid inter ſe differant Chriſtiana doctrina, & Chriſtianæ doctrinæ fundamentum: ſi enim non differre dixeris, quorſum ea nunc diſtinguis? Paleas ab auro ſciungere non potuiſti, quin fidei noſtræ decreta, nullo tamen argumento, quæ commoueri non poſſunt, conuellere conareris.

MINISTER. pag. 28. & 29.

At cùm ad colendam Sanctorum memoriam, imagines eis collocantur, atque conſecrantur, eorum oſſa reliquiæq́; adorantur, nomina inuocantur, Palea eſt, ſiue ſtipula, Veritatis fundamento ſuperſtructa: quam eiuſdem illius Veritatis ignis comburet.

CATHOLICVS.

De Imaginibus ſuo loco dicemus. Miror interim vehementer tuam ἀναισχυντίαν, quòd tam audacter Eccleſiæ Catholicæ de cultu reliquiarum, & inuocatione Sanctorum doctrinam, ſola aſſeueratione ſis auſus reiicere. Vbi eſt nunc tuum ſcriptum Verbum, cui ſoli fidem haberi vis? Et quia Vigilantij errorem de reliquiarũ cultu renouas, Hieronymi in eum ſententiam producam, vt in poſterum ſcias quibuſcum tibi ſit negotium. Exiſtima tecum agere D. Hieronymum, cùm Vigilantij partes defendendas ſuſceperis. *Quis*, inquit, *aliquando Martyres adorauit? quis hominem putauit Deum? dolet Vigilantius, Martyrum reliquias pretioſo operiri velamine: ergo ſacrilegus fuit Conſtantinus Imperator, qui ſanctas reliquias Andreæ, Lucæ, & Timothei tranſtulit Conſtantinopolim, apud quas dæmones rugiunt? Sacrilegus, & nunc Arcadius, qui oſſa Beati Samuelis, longo poſt tempore, de Iudæa tranſtulit in Thraciam? Omnes Epiſcopi non ſolùm ſacrilegi, ſed & fatui iudicandi, qui cineres diſſolutos in ſerico, & vaſe aureo portauerunt. Stulti omnium Eccleſiarum populi, qui occurrerunt ſanctis reliquiis, & tanta lætitia quaſi viuentem, præſentémque Prophetam cernerent ſuſceperunt, vt de Paleſtina vſque Chalcedonem iungerentur populorum examina, & in Chriſti laudem vnà voce reſonarent. Malè ergo facit Romanus Pontifex, qui ſuper mortuorum hominum Petri & Pauli, ſecundum nos, oſſa veneranda: ſecundum te, vilem puluiſculum, offert Domino ſacrificia, & tumulos eorum Chriſti arbitratur altaria?* Neque eſt, cur alterius quàm eiuſdem Hieronymi teſtimonio, te Vigilantij errorem tueri probem, cùm Sanctos inuocandos negas. *Si*, inquit, *Apoſtoli & Martyres adhuc in corpore conſtituti, poſſunt orare pro cæteris, quando pro ſe adhuc eſſe*

Hieron. contra Vigilantium. Reliquiarũ honor antiquiſsimus.

Pont. Rom. ſuper Martyrum tumulos ſacrum facit.

Hiero. contra Vigilant.

eſſe debent ſoliciti, quantò magis poſt coronas, aut poſtquàm cum Chriſto eſſe cœperint minus valebunt? Denique Sancti non appellantur mortui, ſed dormientes. Redis tandem ad diſtinguendam Verbi ſcripti auctoritatem ab auctoritate Eccleſiæ. Sanctorum interceſsio.

MINISTER. pag. 29.

Vtrique, id eſt, & Verbo, & Eccleſia, tribuenda quidē erat autoritas, ſed ſuo modo, ſua: qui modus facilè expediri diſtinguiq; poteſt. Vernacula vobis atque domeſtica artis hic latent inſidia: quod enim certa quadam ratione dicitur, & intelligi debet de Eccleſia, id vniuersè & abſolutè interpretamini.

CATHOLICVS.

Quàm lepidæ lexeis compoſtæ, vt teſſerulæ omnes, *Sed ſuo modo ſua:* Certè ſi cum Valla tibi res eſſet, tuū *ſua* & *ſua* cum Poggio in piſtrinum amandaſſet. Sed ad rem, nóſne hoc facimus? ſi tibi vis vllus mortalium credat, doce quandò eiuſmodi à nobis quid factū fuerit: conuitia ſunt hæc planè ſcurrilia. Tu plurima nullo ordine effundis, quæ probare nunquam poteris. Cuperem vt nobis aperires, iſtius vernaculæ & domeſticæ nobis prorſus incognitæ artis inſidias. Quòd verò ſcribis, *Hoc genere machina Chriſtum oppugnabat Satan, quum ad præcipitem, & temerariam fiduciam hominū impelleret.* Nos maximè mouere debet, ne veſtris nugis, quas Scripturæ teſtimoniis confirmare conamini, contra Eccleſiæ decreta fidem habeamus, cùm & Dæmon, ex Scripturis impietatem Domino perſuadere contenderit. Quorſum ſpectet quod à te ſubiicitur, nó video. Matth. 4. 6.

MINISTER. pag. 29.

Quaſi hæc non rectè conſtare poſſint, Quàm magnifica de te dicuntur, ciuitas Dei! & quomodo facta eſt meretrix, ciuitas fidelis? Eſt nimirum fallacia, quam à dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter vocant, id eſt, τ̃ πρός τι ὡς ἁπλῶς λεγομένου.

CATHOLICVS.

Næ tu Rhetor magnificus es, dicens quàm magnifica! Sed nónne ſapientius feciſſes, ſi verſione contentus eſſes cómuni? δεδοξασμένα ἐλαλήθη περί σοῦ habent lxx. Neque ab Hebræis Codicibus petes ſubſidium, cùm ipſe etiam Vatablus, quem vnum aliquando communi verſioni ſoles opponere, præclara non magnifica, vt tu, interpretetur. Sed quid ais bone Logice? *Secundum quid* eſt-ne tibi πρός τι? Quæ in Categoriis Ariſtot. τὰ πρός τι dicuntur, à quo vnquam *ſecundum quid* dicta ſunt? Sed benè habet δεύτεραι γὰρ φροντίδες (σοφώτεραι: Paulò poſt enim tuum *ſecundum quid* te corrigens, κατά τι nuncupas. Quæcunque autem in Scripturis dicuntur, optimè conſtant: nullam inuenies repugnantiam quæ non diſſoluatur. Non video quorſum has duas Scripturæ ſententias nobis obiicias, niſi velis Chriſti Eccleſiam eſſe factam meretricem, quod ſi ſentis, planè impius & indignus es, qui in Chriſtianis numeraris. Accipe ſentétiam verborum Iſaiæ ex D. Hieronymi Commentariis: *Miratur* (Iſaias) Cap. 1. 21.

ſpiritu, quòd ciuitas quæ quondam fidelis fuit, vel fidelium receptaculum, ſubitò facta ſit meretrix, quod quidem & in Iſaiæ temporibus intelligi poteſt, ſed plenius refertur ad paſſionem Chriſti. Sententia ergo Iſaiæ de Chriſti Eccleſia non poteſt intelligi. Quòd attinet ad
Pſal. 86. 3. verba illa Pſalmi: *Quàm magnifica de te dicuntur ciuitas Dei.* D. Hierony. in Comment. de Chriſti Eccleſia eſſe dicta exiſtimat, ſed vt demus de Hieruſalem, Dauidem locutum eſſe, confice ex his duabus Scripturæ ſententiis, captionem à *dicto ſecundum quid ad dictum ſimpliciter*: doce vtra ex his duabus ſententiis in ciuitatem Hieroſolymitanam *ſecundum quid*, conueniat, & vtra ſimpliciter. Deinde præclaram videlicet, de Eccleſiæ Chriſti auctoritate ſententiam ſubiicis.

CAPVT XXXVI.

MINISTER. pag. 30.

NOS *affirmamus Eccleſiam, à ſponſi ſui voce pendere: intolerabilémque eſſe audaciam, exiſtimare in arbitrio & poteſtate Eccleſiæ eſſe, Verbi Dei ſententiam ita moderari, vt noua decreta condat, Apoſtolorúmque nomina ipſorum doctrinæ opponat.*

CATHOLICVS.

Si nouis erroribus Chriſti Eccleſiam improbi homines inficere non ceſſant, impudens eſt, qui ad Eccleſiæ gubernaculum ſedentibus ſilentium imperat. Cùm verò noua decreta conduntur, quæ errores condemnant, & fidei res, omnibus explicatas proponunt: non propterea noua fides in Chriſti Eccleſiam inducitur, ſed controuerſiæ de fidei rebus, ſedantur. Neque eſt, cur dicas Eccleſiam Apoſtolorum nomina, ipſorum doctrinę opponere, cùm nihil antiquius ea ſe habere profiteatur.

MINISTER. pag. 30.

Eccleſiæ autoritas agnoſcenda quidem eſt, ſed non infinita. Illa veritatis cuſtos & interpres eſto, non ſimpliciter quidem & abſolutè, ſed ſecundum quid. i. οὐχ ἁπλῶς, *ſed* κατά τι. *Neque enim ipſa de veritate ſtatuit, vt illud planè ſit verum, & rectum, quod verum & rectum eſſe, ipſa ex ſe conſtituerit: ſed ipſa demum eſto verax & fidelis Eccleſia, ſi ex* αὐτοπίστου *& indubitata veritate verum à falſo diiudicarit. Quæ veritas nihil aliud eſt, quàm Verbum illud Dei ſcriptum: ac proinde ille eſto legitimus Dei cultus. i.* λογικὴ λατρεία *(vt loquitur Apoſtolus) qui ex* λόγου *. i. Verbi legibus ſit conſtitutus, quum obedientia ſine mandato eſſe non poſſit.*

Præpoſitio ex cum dādi caſu, & Latinorū græca interpretatio.

CATHOLICVS.

Tandem Eccleſiam in ordinem redigis, cùm ipſam ſimpliciter veritatis cuſtodem & interpretem eſſe negas. Inficiari non poteris, quin & Synagoga Iudæorum, quæ pro vera Religione ſuperſtitionem colit, ſit ſecundum quid (vt tu loqueris) & interpres & cuſtos.

cuſtos veritatis. Omnia enim quæ vos Caluiniani in veteri Teſtamento probatis, Iudæi diligenter conſeruant. Vnde D. Auguſt.ait: *Quod per omnes ferè terras, gentéſque diſperſi ſunt Iudæi, illius vnius veri Dei prouidentia eſt, vt quod Deorum falſorum vſquequaque ſimulacra, aræ, luci, templa euertuntur, & ſacrificia prohibentur, de Codicibus eorum probetur, quemadmodum hoc fuerit tantò antè prophetatum, ne fortè cum legeretur in noſtris, à nobis putaretur confictum.* Ecce tibi, Miniſter, profero Iudæos κατά τι, veritatis cuſtodes, cùm libros ſacros, nulla temporum iniuria vitiatos, retineant, vt ex 8. volumine expoſitionum Origenis probat Hieronymus in cap. 6. Iſaiæ, & confirmat Auguſtinus lib. 15. de Ciuit. Dei cap. 13. Interpretandi quoque munus *ſecundum quid* eiſdem, credo, Iudæis non negabis: Nam vt ex Terentio, Cicerone, Cæſare, Demoſthene, Æſchine, Xenophonte, Platone Ethnicis hominibus, Latini Græcíque ſermonis cognitionem haurimus, vt ſacras literas Græcè, Latinéque ſcriptas facilius percipiamus, ita Hebræorum vocabulorum vim, & intelligentiam, ex Rabbinorum שרשים nos petere, Imò & reconditos ſenſus, cum Chriſtiana fide non repugnantes, vt ſuſpicor, non prohibebis. Quare Iudæorum Synagoga erit &, *ſecundum quid*, ſacrarum litterarum interpres. Vide quantum Eccleſiæ Chriſti tribuis, cui Iudæorum Synagogam, impura ſuperſtitione planè contaminatam, æquare cogeris: Eccleſia autem non ſeiungitur à Chriſto: Vnde inanis eſt illa tua cauillatio. *Neque ipſa de veritate ſtatuit, vt illud planè ſit verum, & rectum, quod verum, & rectũ ipſa ex ſe conſtituerit.* Adeſt enim perpetuò Eccleſiæ Spiritusſanctus. Quare non minus rectè in ſedandis fidei, aut morum controuerſiis, Eccleſia iam poteſt vſurpare Apoſtolicum illud, *Viſum eſt Spirituiſancto, & nobis*, quàm ipſimet Apoſtoli in rebus ſimilibus fecerunt. Adhæc vis *Eccleſiam ex indubitata veritate verum à falſo diiudicare.* Si extra Scripturam (vt vos vultis) nulla eſt planè Chriſtiano homini neceſſaria Veritas, quid opus eſt nouam hanc Regulam, vera à falſis diſtinguendi, nobis tradere? Quæ in Scripturis vera aſſeruntur, à Chriſtiano homine ſine ſcelere, negari non poſſunt. Si dixeris veritates omnes Scripturæ conſentaneas, ex ipſis Scripturis neceſſariò eſſe diudiicandas, cõcludam non omnia, quibus fidem habemus, in Scripruris reperiri: nam his conſentaneis, cùm veriſsima ſint, fidem, & veſtram Sectam adiungere ſuſpicor. Poſtmodum appoſitè ſanè diuinis laudibus matrimonium ornas.

Aug. lib. 4. de Ciui. Dei cap. 34.

Cur Iudæi ſint per totum orbem diſperſi.

Act. 15. 28.

MINISTER. pag. 30.

Nihil aut melius quidpiam, aut præclarius in hominum vita eſſe poteſt, quàm cùm vir & vxor communibus animis, & ſententiis, familiã adminiſtrant.

CATHOLICVS.

Quid reſpondebis Apoſtolo dicenti, *Qui matrimonio iungit* 1. Cor. 7. 38.

virginem ſuam bene facit, & qui non iungit melius facit? Certè ſi virginitas eſt matrimonio præferenda, erit aliquid præclarius familiæ, ex communi viri & vxoris ſententia adminiſtratione. Diſce quæſo, ab iis qui moralem Philoſophiam tractarunt, quid ſit adminiſtrare Ciuitatem, Rempub. Regnum, Imperium, ac tum primùm côtende nihil eſſe in hominum vita, familiæ adminiſtratione præclarius.

Chryſo. lib. de virginitate. Virginitas Matrimonio præſtat. Sed vt intelligas Virginitatem multò antecellere Matrimonio, aſcribam præclaram D. Chryſoſt. ſententiam. *Bonum eſt connubium, eſt verò ob eam cauſam virginitas admirabilis, quia eo quod bonum eſt, melior exiſtit, tantòque melior quantò remigibus gubernator: quantò eſt militibus Dux præſtantior: Ac ſi libet, illud adiungam, tanto nuptiis virginitatem præſtare, quantò cœlum terra, quantò hominibus Angeli antecellunt.* Chryſoſtomo, vt innumeros alios prætermittam, vnum adiungam Gregorium Theologum, qui Matrimonium quidem laudat, Virginitati tamen potiores partes tribuit his verbis: καθαρὸς ὢν (Græca enim eius tibi forte magis arridebunt quàm Latina) καὶ μετὰ τὸν γάμον, ἐμὸς ὁ κίνδυνος, ἐγὼ τούτου συναρμοστής, ἐγὼ νυμφοστόλος. οὐ γὰρ ἐπεὶ ἡ παρθενία τιμιωτέρα, ἐν τοῖς ἀτίμοις ὁ γάμος. *Gregor. in oration. in ſanctum Baptiſma.* Nónne igitur aliquid in rebus humanis coniugio inuenitur præſtantius, ipſa videlicet Virginitas, cùm illa honorabilior Matrimonio à Theologo nominetur? *Idem in Homil. in Verba Domini.* Alio item in loco tuam apertè ſic redarguit opinionem: καλὸς ὁ γάμος, ἀλλ' οὐκ ἔχω λέγειν, ὅτι καὶ ὑψηλότερον παρθενίας. οὐδὲ γὰρ ἂν ἦν τι μέγα ἡ παρθενία μὴ καλοῦ καλλίων τυγχάνουσα. Si melior eſt bono Matrimonio Virginitas, quomodo tu nihil melius coniugio audes dicere? Prætereo eiuſdem de Virginitate carmen, in quo cùm Matrimonium & Virginitatem inter ſe quaſi de dignitate certantia inducat, ipſi Virginitati palmam aſsignat.

MINISTER. pag. 30.

Aduerſus quem (virum) vſurpare autoritatem vxori vetat Apoſtolus. Euangelium non eſt Matthæi, ſiue Ioannis, ſed ſecundum Matthæum, & Ioannem.

CATHOLICVS.

Vide primùm, Miniſter, num melius dicatur, *vxorem vetat Apoſtolus.* Deinde non intelligo quorſum hunc loquendi modum reprehenderis *Euangelium Matthæi* &c. Quomodo defendes Caluinum tuum qui Euangelium dicit eſſe Lucæ: *Solus* (inquit) *Lucas in ſuum Euangelium præfatur.* Et paucis interiectis: *Hac lege Euangeliũ ſuum Theophilo nuncupat Lucas.* Et iterum, *Miniſtros ſermonis vocat, à quibus accepit ſuum Euangelium.* Et poſtea, *Appoſitè Lucas Euangelium ſuum à Ioanne Baptiſta orditur.* Doce Caluinum Latinè loqui, ex cuius venenaris ſcriptis, quæ in nos effutis, diligenter hauſiſti. *Caluinus in harm. ad ca. 1. Lucæ.* Quòd ſi in verba Magiſtri te non iuraſſe reſponderis, quid ad illud Apoſtoli dices, *Euangelium noſtrum non fuit ad vos in ſermone tantum.* *1. Theſſal. 1. 5.* Et alio loco. *Memor eſto Dominum Ieſum Chriſtum reſurrexiſſe à mortuis ex* *2. Timot. 2. 8.*

tuis ex ſemine Dauid, ſecundum Euangelium meum. Poſſem antiquiſsimos Eccleſiæ Doctores laudare, qui non abhorruerunt ab ea loquendi ratione, quam tu immeritò aſpernaris. Et quia res perſpicua eſt, hoc vnius Auguſtini teſtimonio contentus ero: *Totum Euangelium Ioannis contra Hæreticos eſt.* Hæc non alia de cauſa à me adducta ſunt, Ariſtarche noſter, niſi vt omnes intelligerent quàm benè ſis in Scripturæ ſacræ & Veterum lectione verſatus, qui etiam factionis tuæ τοῦ αὐτοκράτορος ſcripta legiſſe non videris: Non quòd hunc loquendi morem reprehendam εὐαγγέλιον κατὰ ματθαῖον, hoc eſt, *Euangelium ſecundum Matthæum*, quem Eccleſia Latina, vt vides, à Græca eſt mutuata, & in Sacroſancto Miſſæ ſacrificio quotidie vſurpat. Hoc vnum etiam à te poſtulo, vt mihi nempe certo aliquo Scripturæ teſtimonio probes, (qui omnia ad ſcriptum Verbum reuocas) Matthæum eo modo ſuum Euangelium inſcripſiſſe, tecúmque de hac loquendi ratione non amplius decertabo. In q. ex nouo teſtam. q. 65.

CAPVT XXXVIII.

MINISTER. pag. 31.

Q*Vod de Verbo hactenus diximus, iterum inculcamus.*

CATHOLICVS.

Si tibi ſuppetunt argumenta, quibus Theſes noſtras te infirmare poſſe exiſtimas, quid attinet idem tam frequenter inculcare? Obiicis deinde nobis *Aphoriſticam Aſſertionum noſtrarum breuitatem*, immemor præclaræ illius tuæ orationis, qua primo congreſſu de nobis triumphare voluiſti. *Prolixæ illæ & inſidioſæ propoſitionum veſtrarum ambages, Logices legibus defringendæ ſunt.* Eædem Aſſertiones tibi ſunt fortè κατά τι καὶ ἁπλῶς prolixæ & breues. Atque vt te egregiè in Catholicorum ſcriptis verſatum probares, teſtimonia aliqua pro Traditionibus tibi-ipſi obiicis: Nos quidem patrocinio tuo non indigemus, Miniſter, diſſolue quæ tibi obiicimus, & eris nobis magnus Apollo. Pag. 8. Miniſtri notatur contradictio.

MINISTER. pag. 32.

Ea quæ ab Apoſtolis perſcripta ſunt, an ad plenam, ſolidamq́; ſalutis noſtræ cognitionem ſatis valeant?

CATHOLICVS.

Miror te vehemẽter, qui Caluini doctrinam ſequeris, quòd omne erroris tui præſidium in hac vna interrogatiuncula ponere ſis auſus. Cùm ex fidei definitione quam ille tradidit, [a] cõcludamus quod maximè ad ſalutem neceſſarium exiſtimatis in Scripturis non reperiri. Si tu fidem Caluino habes, doce in quo Scripturæ libro legiſti, diuinæ erga I. S. Caluini Miniſtrum beneuolentiæ firmam certámque cognitionem. Quòd ſi Scripturæ Verbis deſtitutus Præceptori tuo id ἁπλῶς καὶ μὴ κατά τι aſſerenti credendum eſſe putas, non Chriſti, ſed Caluini fidem habere conuincêris. Ac ne videar tui ἐρωτήματος vim

Caluin. lib. 3. inſt. c. 2 §. 7. Vide cap. 20. huius lib.

Caluiniſtæ fide tenent quæ nõ ſunt in Scriptura.

ſubterfugere voluiſſe. Reſpondeo, in paucis Scripturæ verbis, generatim contineri quæcunque ad Chriſtiani hominis ſalutem deſiderantur. Vidéſne quàm liberaliter tecum agam, qui in paucis verbis contineri affirmem, quæ tu vniuerſam Scripturam complecti, me negaturum exiſtimaſti? Sed caue ne fallaris, nam quamuis generaliter

a Mat.18.17. b 1.Tim.3.15. cōprehendat breuis oratio illa Domini,[a] qua præcipit Eccleſiæ obtemperandum (vt & illa Apoſtoli[b] *Eccleſia eſt columna & firmamentum veritatis*) omnia fidei noſtræ myſteria, non tamen inde concludes, nihil ſpeciatim fide Chriſtiana teneri, quod non ſit in Scripturis expreſſum. Quòd ſi apud Catholicum aliquem Scriptorem legiſti aliquando, omnia ad ſalutem neceſſaria in Scripturis eſſe explicata, ſcias eum de iis Religionis noſtræ myſteriis loqui, quæ ignorare nemo Chriſtianus, ſine ſcelere, poteſt. Non te adeò hallucinari exiſtimo vt quæcunque in ſacris litteris continentur, ab omnibus neceſſariò explicatè, & diſtinctè credi velis, cùm & veſtri magni Rabbini plurima ignorent: & D. Auguſtinus multa in Scripturis latere ſcribat, quæ, ex Hæreticorum deliratiouibus occaſione accepta, à Catholicis

Auguſt.li.16. de ciuit. Dei cap.2. Doctoribus ſunt illuſtrata. *Multa*, inquit, *ad fidem Catholicam pertinentia, dum Hæreticorum callida inquietudine agitantur vt aduerſus eos defendi poſſint, & conſiderantur diligentius, & intelliguntur clarius, & inſtantius prædicantur, & ab aduerſario mota quæſtio diſcendi exiſtit occaſio.* Vt illorum ſententiam magis explicem, qui omnia ad ſalutē neceſſaria in Scripturis reperiri docent: Scito multa eſſe Chriſtianæ fidei arcana, quæ omnes Chriſtiani comperta habere minimè tenentur, quæ tamen obfirmato animo aſpernari, ſine perfidiæ nota nemo poteſt. Nunquā auditoribus tuis omnibus perſuadebis, vt omnia Caluini ſcripta, memoria comprehendant. Ecquiſnam eſt Miniſtrorum, qui omnia quę in Bibliorum voluminibus ſcripta ſunt, non dicam intelligat, ſed memoria teneat? Si quis tamen veſtrûm improbaret vel minimam Scripturæ ſententiam, cuius cognitio explicata non eſt ad ſalutem neceſſaria, à cæteris tanquam veritatis hoſtis ex Caluiniſtarum *Conſiſtorio* exploderetur. Habes ad argutam tuam interrogationem, breuem quidem, ſed quam nunquam infirmabis, reſponſionem.

Chriſtiani non tenentur omnia fidei dogmata explicatè cognoſcere.

MINISTER. pag.32.

Omnia eorū quæ geſſit, inuenuſta oratio.

Eſto, non omnia ſcripſerint Apoſtoli eorū quæ Chriſtus geſſit: quemadmodum teſtatur Ioannes. Illáne temerè ab eis prætermiſſa, eorúmque literis caruiſſe, exiſtimabitis?

CATHOLICVS.

Nihil ab Apoſtolis eſt temerè prætermiſſum, quamuis tu inſcitiam tuam prodas, cùm illius prætermiſsionis cauſam à te excogitatam ita ſubiicis. *Cauſam ipſe Ioannes reddit, Tot tantáque nimirum fuiſſe à Chriſto geſta, vt ea mundus capere non poſſet ſi ſcriberentur. Addit Auguſtinus, ea quæ ſcripta ſunt, ad ſalutem fuiſſe ſatis.* Quàm ſis diligens

cauſarum

cauſarum inueſtigator,docebit te Caluinus,qui longè aliam verborum D.Ioannis affert ſententiam. *Ne quis*, inquit,*eius*(Ioannis)*ſermonem ſuſpectum habeat, ac ſi ad gratiam eſſet compoſitus, propterea quòd à Chriſto diligebatur,hanc obiectionem anticipat, plura à ſe praterita fuiſſe dicens,quàm ſcripta nec de quibuſuis Chriſti actionibus loquitur,ſed qua ad publicum eius munus ſpectabant.* De tua prætermiſſionis cauſa in hac Caluini explicatione ne verbum vnum audis. Ioannem Hyperbole fuiſſe vſum,plerique ex Veteribus concedunt, quorum ſententiam probat & ipſe Caluinus: Quod etiam ex voce Græca χωρῆσαι (qua vtitur Apoſtolus) confirmari poteſt,nam ad locorum ſpatium propriè refertur. Imò idem Euangelij ſui concluſione Hæreticorum inſolentiam comprimit,qui omnia ad ſacros libros reuocant. Negat enim omnia Chriſti Domini geſta ſe Euangelio ſuo eſſe complexum. Si ergo propterea plurima ſilentio prætériit quòd *ea mundus capere non poſſet*, dic quæſo, cur Euangelium ſuum ſcripſit,cùm nemo ſit omnium qui perfectam,vel primi capitis intelligentiam ſatis ſit aſſecutus? quaſi omnia quæ ab eo de Domini geſtis prætermiſſa ſunt,faciliora eſſent primis Euangelij ipſius, verbis?*In principio erat Verbum,&c.*Cùm D.Auguſtini decurtatam recipetis ſententiam ſatis prodis te in Auguſtiniana doctrina parum eſſe verſatum. Sic enim ille, *Electa ſunt qua ſcriberentur, qua ſaluti credentium ſufficere videbantur.*Quibus tantùm ſignificat ex admirandis Chriſti Domini operibus,admirabili Spiritusſancti conſilio,& prouidentia factum eſſe,vt ea ſcriptis mandarentur, quæ ad conſtituendam fidem aliarum rerum omnium, quæ litteris comprehenſæ non ſunt,ſatis ſufficere poterát.Quam ſententiam idem eodem loco perſpicuè tradit.*Audiſtis*,inquit,*quia Dominus Ieſus mortuum ſuſcitauit, ſufficit tibi vt ſcias,quia ſi vellet,omnes mortuos ſuſcitaret:& hoc quidem ſibi ad finem ſeculi reſeruauit.* Et poſt pauca: *O portebat vt modò aliqua faceret, quibus datis velut ſua virtutis indiciis, credamus in eum.*Nos infrà D. Auguſtini pro Traditionibus non ſcriptis, te ita obruemus ſententiis,vt ſi Chriſtianus vllus in te eſt pudor, in poſterum hiſcere non audeas.

Cal. in c.21 Ioan.§.24. Cur multa Chriſti geſta ad publicū eius munus ſpectantia Ioannes prætermiſerit.

Ioan.21.25.

Ioan.1.1.

Pag.19. eadē Auguſt.ſententia habetur. Augu. tract. 49.in Ioan. Cur quædā ſcripta ſint.

MINISTER. pag.32.

Erátne igitur neceſſe illa cognoſci, ſi eorum Mundus capax non eſſet,ac proinde ſi non eſſent profutura?

CATHOLICVS.

Diximus D.Ioan. ὑπερβολικῶς locutū eſſe:Quòd autem concludis,*ac proinde ſi non eſſent profutura*,Turcæ,aut Iudæo,Chriſtiani nominis hoſti, ſimilem concludendi rationem,ſi verè Chriſtianus eſſes, reliquiſſes.Nihil enim,ſiue geſta,ſiue dicta Chriſti Domini ſpectes inuenire poteris,quod & Eccleſiæ non profuerit, & mortalibus omnibus, ſi cognoſceretur, magnum non potuerit vtilitatis fructum afferre. D. Lucas teſtatur Chriſtum Dominum poſt reſurrectionem *Act.1.3.*

Actor.1.3. per dies quadraginta apparuiſſe Diſcipulis, & de Regno Dei permulta feciſſe verba, quæ tamen ab Euangeliſtarum nemine ſcripta extant. Hæc quæ Chriſtus Dominus ſummo ſtudio iamiam ad Patrem profecturus Diſcipulos ſuos docuit, tuo iudicio, ſuperuacanea erant, & non profutura, cùm Euangeliſtæ ea litteris non conſignarint.

MINISTER. pag 32.

Deus ne temerè hoc voluit: Eccleſiámque ſuam celare aliquid, quod ad ipſius ſalutem pertineret? noluit illa ſcribi (reſpondebitis) ſed viua voce per Apoſtolos voluit doceri. Hoccine modo magis capax fuit mundus, ſalutaris illius doctrinæ, quàm ſcripto? quaſi verò Deus multis vicibus, multiſq; modis olim loquutus, temerè voluerit doctrinam illam ſcripto commendari, vt humanis commentis omnem anſam præcideret. & in hac delira mundi ſenecta ſapientior ſit mundus, & diuini enim illius conſilij cauſam Ioannes diſertè reddit: vel certè Ioannem arguite mendacij.

CATHOLICVS.

Ierem.c.31.33. Inani tuæ loquacitati reſpondebit pro nobis Ieremias. *Hoc*, inquit, *erit pactum, quod feriam cum domo Iſrael poſt dies illos, dicit Dominus: Dabo legem meam in viſceribus eorum, & in corde eorum ſcribam eam, & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum.* Quam
*Heb.*10.16. ſententiam vſurpat Apoſtolus, vt legem Euangelicam veteri antecellere probet. Quære à Spiritu ſancto. *Hoccine modo magis capax fuerit mundus ſalutaris doctrinæ, quàm ſcripto?* Verba Prophetæ perſpicua ſunt, & à multis Catholicis Scriptoribus factionis veſtræ hominibus obiecta, vt inanem laborem ſumerem, ſi in iis explicandis diutius immorarer. Vbi porro ſcriptum eſt, quod tu audacter affirmas, *Deum voluiſſe doctrinam ſcripto commendari, vt humanis commentis omnem anſam præcideret?* Repete quæ ſuprà ex Tertulliano adduximus de Hæreticis, & tuas anſas nondum præciſas inuenies: Ac diligenter perpende præclaram eiuſdem Auctoris ſen-
a Tertull. de præſcript. aduerſus hæret. ſententiam, quæ tibi reſipiſcendi anſam dabit. [a] *Nec periclitor dicere ipſas quoque Scripturas ſic eſſe ex Dei voluntate diſpoſitas, vt Hæreticis materias ſubminiſtrarent, cùm legant oportere hereſes eſſe* [b], *quæ ſine Scripturis eſſe non poſſent.* Et alio loco in eandem ſententiam ſcribit idem, *Sed vtantur Hæretici omnes Scripturis eius, cuius vtuntur etiam Mundo: erit illis hoc quoque in teſtimonium iudicij, quod de exemplis ipſius blaſphemias ſuas inſtruunt.* Cum Tertul. conſentit Diuus Auguſt. ſcribens: [c] *Multa de illo* (Chriſto) *in Scripturis inueniuntur ita dicta, vt impias Hæreticorum mentes, prius volentes docere, quàm noſſe in errorem miſerint.* Et quamuis nullum contra hanc tuam falſam opinionem haberemus Catholici Scriptoris teſtimonium, res ipſa te omnino conuinceret: cùm nullum a Chriſto nato extiterit tempus, in quo tot errorum monſtra viguerint, ac hoc

Scripturæ Tertul. iudicio hæreticis materias ſubminiſtrant.

b 1.Cor.11.19

Idem Tertul. de carne Chriſti.

c Auguſt. de fide & ſymbolo ca.9.

ac hoc noſtro infœlici ſeculo, quo Scripturæ ſacræ paſsim omnium linguis, ab omni hominum genere ſine vllo delectu curioſè lectitantur. Quod de *delira mundi ſenecta* ſubiicis, non aſſequor quorſum ſpectet, niſi Chriſto Domino δῆθ. τὸν συ [illegible] velis illudere, cùm tempus hoc in quo lux Euangelij per extremas terrarũ oras, magno Chriſtianæ Eccleſiæ commodo peruagatur, *Deliram mundi ſenectam appellas.* Lege quæ Prophetæ de Chriſti Eccleſia vaticinati ſunt, atque hoc tuum Democriticum dictum, in cæteris Sectæ veſtræ blaſphemiis meritò reponendum iudicabis. Quod ais poſtmodum, *Diuini illius conſilij cauſam Ioannem reddidiſſe*, nouum eſt in Caluini officina excogitatum commentum. Tu affingis Ioanni, quod Ioannem feciſſe, probare non poteris: & tamen non puduit te nobis dicere, *Vel certè Ioannem arguito mendacij.* Hæc eſt Caluini veſtri religio, qui Apoſtolis, ipſiſque Spirituiſancto præſcribit. *Iſa. 41. 65. Pſal. 2.* *Caluin lib. 4. inſt. c. 8. §. 8.*

CAPVT XXXIX.

MINISTER. pag. 33.

Canones illi Apoſtolorum, quos tanti facitis & Clementis διατυπώσεις quæ appellantur, erunt non ſcriptum Verbum. atqui illa ſunt ſcripta, Non ſentitis vos pugnantia loqui: quaſi Verbum illud veſtrum non ſcriptum ſit ſcriptum.

CATHOLICVS.

Acumen hoc eſt planè Caluini Miniſtro dignum, quo nihil vnquam ineptius legi. *Verbum non ſcriptum* illud appellamus, quod in ſacræ Scripturæ libris apertè non continetur. Nemo eſt noſtrum, qui Canones Apoſtolorũ, & Scripra Clementis in Canonicis Scripturæ libris numeret. Reſtitue nobis διλήμματος tui cornua, quæ paucis verbis conuulſa vides. Verbum non ſcriptum cum ſcripto Verbo non pugnat, Quòd ſi tu docere poteris, Chriſti Eccleſiam vel minimum dogma non ſcriptum, Verbo ſcripto repugnans tradidiſſe, de nobis te triumphaſſe apud tuos iactitato. *Verbũ non ſcriptum quid.*

MINISTER. pag. 33. & 34.

Quod de Pauli traditionibus, & decretis profertur, planè repugnat non ſcripti illius Verbi decretis, perſpicuè enim ait, ſe id tradidiſſe quod accepit à Domino, quum de Sacra Cœna inſtitutione loquitur. 1. ad Cor. 10. 17.

CATHOLICVS.

Nullam profers repugnantiam Miniſter, ſed incredibilem tuam inſcitiam prodis: Quis te ſic argumentari docuit, *Apoſtolus ait ſe id tradidiſſe quod accepit à Domino, ergo quod de Pauli traditionibus & decretis profertur, planè repugnat non ſcripti illius Verbi decretis?* Si negaueris te ſic eſſe argumentatum, quorſum orationis tuæ partes verbis illis, *Perſpicuè enim ait*, copulare voluiſti? Negare non poteris, quin Apoſtolus 1. Corint. 11. & non 10. vt tu ſomnias, ſcripſerit

pſerit ſe tradidiſſe Corinthiis, quod à Domino acceperat. Hanc autem Traditionem non ait fuiſſe mandatam litteris, neque ſe in vllius ſcripto legiſſe, verùm contrarium inſinuat. Quare concludemus Corinthios ſine Scripto, accepiſſe Euchariſtiæ inſtitutionem.

MINISTER. pag. 34.

Decreta illa, ſiue Traditiones de virginibus velandis in cœtibus Eccleſiaſticis, & Hieroſolymitana Synodi in qua Apoſtoli præfuerunt decreta de ſuffocato, haudquaquam obſeruantur hodie in Eccleſia Romana.

CATHOLICVS.

Noli quæſo, tibi eorum quæ in Eccleſia Romana fiunt cognitionem arrogare: in qua cùm Virgines velari negas, aut te rerum noſtrarum imperitum oſtendis, aut certè te falſitatis patrociniũ ſuſcepiſſe profiteris. De velandis ergo Virginibus accipe Concilij Tridentini decretum. [a] *Simili quoque anathemati ſubiicit eos, qui ſanctam Virginum, vel aliarum mulierum voluntatem, veli accipiendi, vel voti emittendi quoquo modo ſine iuſta cauſa impedierint.* [a] Et D. Ambroſ. ait illa Apoſtoli verba, [b] *Melius eſt nubere quàm vri.* ad non pollutam, & ad nondum velatam Virginem pertinere, *Quæ ſe ſpopondit Chriſto, & ſanctum velamen accepit, iam nupſit, iam immortali iuncta eſt viro, & iam ſi voluerit nubere communi lege coniugij, adulterium perpetrat, ancilla mortis efficitur.* Lutheri autem meretrix (vt de aliis nihil dicam) ſi vobis credimus, ancilla vitæ facta eſt, cùm ex Monaſterio ad inceſtos Apoſtatæ complexus conuolauit. Si verò per *Decreta tua de Virginibus velandis* intelligis quod, ſcripſit Apoſtolus *1. Corint. 11. 5. Omnis mulier orans, aut prophetans non velato capite, deturpat caput ſuum,* Ridiculus planè es, cùm hoc decretum litteris ſit traditum, quod etiam ipſa (ſine ſcriptis) natura ſatis per ſe docet. Denique vnum tantùm reperio de abſtinendo à ſuffocato, Apoſtolorũ decretũ. Quare vbi illa tua plura Decreta protuleris, tibi facilè reſpondebitur. Eſt & hoc decretum nunc ſcriptum, vt mirum ſit te illud hoc loco vſurpare, quaſi à nobis pro Decreto non ſcripto habeatur: quod quidem in Eccleſia Romana non ſeruatur: quia diuino afflatu edocta intellexit Apoſtolos hoc feciſſe, non vt perpetuò à Chriſtianis ſeruaretur, ſed tantùm propter conſeruandam inter primos Chriſtianos ex Iudæis & gentibus conuerſos conſociationem. Vos verò Caluiniani, qui omnia ad ſcriptum Verbum reuocatis, nullam prætendere poteſtis violati ſcripti Decreti excuſationem, cùm nullo ſcripto Verbo facta ſit vobis poteſtas, vt contra hoc Apoſtolorum Decretum, ſuffocatum comedere valeatis. Cùm rurſus nobis rationem intelligendi, veterum de Traditionibus ſententias ſuppeditas, Sectæ veſtræ cauſam omninò euertis.

Conc. Tridẽt. ſeßio. 25. c. 18. Rom. Eccleſiæ de virg. velandis decretum.
Amb. ad virginẽ lapſam cap. 5.
b 1. Cor. 7. 9.
Act. 15. 29.

MINIS.

MINISTER. pag. 34.

Quomodo Chryſoſtomi, Epiphanij, cæterorúmque veteris Eccleſiæ patrum de Traditionibus ſententia intelligi debeat, Euſebius de illo doctrinæ genere loquens, è Polycarpi Apoſtolorum diſcipuli verbis notat, omnia nimirum cum Scripturis præclarè conſenſiſſe. i. vt totidem verbis ait, πάντα ταῖς γραφαῖς σύμφωνα γεγονέναι.

CATHOLICVS.

Vellem locum Euſebij notaſſes Miniſter, cùm tam diligenter tuã orationem Græcis Euſebij verbis te interpretari profitearis. Nullam ex Traditionibus, quas Eccleſia Romana obſeruat inuenies, quæ nõ optimè cum Scripturis ſacris conſentiat. Traditiones itaque non ſcriptas, tuo iudicio, Chryſoſtomus, Epiphanius, cæteriq́ue veteris Eccleſiæ Patres probant. Cur ergo nobis vitio vertis, quòd eaſdem traditiones, defendendas ſuſcepimus? Quòd ſi *Euſebius notat quomodo Chryſoſtomi & Epiphanij de Traditionibus ſententia intelligi debeat*, fuit ſanè ætate, aut par, aut poſterior Chryſoſtomo, & Epiphanio, quare & Arcadius (quo imperante hi vixerunt) antiquior fuit Conſtantino magno, cui Euſebius admodum familiaris fuit. Da in poſterum melius operam Chronologiæ, ne tuam ἀνιστορησίαν, ſicut & aliàs ſæpè, Lectores irrideant.

Traditiones cum Scripturis conſentiunt.

Miniſter in chronologia turpiter fallitur.

MINISTER. pag. 34.

Neque verò aliter loquutos fuiſſe Patres, quàm vt Traditionum nomine, Apoſtolica decreta de ritibus diſciplinæ Eccleſiæ, non verò noui cuiuſdam Verbi non ſcripti, dogmata ſignificarent, ex aliorum locorum comparatione apparet, in quibus Scripturarum dignitatem tantopere commendant.

CATHOLICVS.

Nouam argumentandi rationem in Chriſti Eccleſiam introducere conaris, Miniſter. *Patres Scripturarum dignitatem tantopere commendant, ergo Traditionum nomine non intelligunt dogmata Verbi non ſcripti, ſed Apoſtolica decreta, de ritibus diſciplinæ Eccleſiaſticæ.* Vide præclarum vſum tuæ Analogiæ, (ex qua omnia quæ in Scripturis ardua, & difficilia ſunt te poſſe intelligere, antea poſuiſti) cùm tam turpiter in re facili, ex eadem hallucineris. Si ratio ex commendatione Scripturæ petita, eſſet firma, concluderes neque decreta de ritibus diſciplinæ Eccleſiaſticæ, Traditionum nomine Patres intellexiſſe. Quid reſpondebis Diuo Baſilio, qui dogmata non ſcripta in Eccleſia haberi, hac luculenta oratione confirmat? *Dogmata quæ in Eccleſia prædicantur, quædam habemus è doctrina ſcripto prodita: quædam rurſus ex Apoſtolorum traditione, in myſterio, id eſt, in occulto tradita recipimus, quorum vtraque parem vim habent ad pietatem.* Vbi tuas captiones diſſoluero, certiſsimis Patrum teſtimoniis docebo, per Traditiones Eccleſiaſticas, Veteres non tantùm decreta de Eccleſiaſticæ diſciplinæ ritibus, verùm etiam dogmata

Inepta Miniſtri argumentatio.

Baſil. lib. de ſpiritu ſancto cap. 27.

ad fidem ſpectantia intellexiſſe. Tertulliani demũ ſententiam affers, quæ cauſæ noſtræ magis, quàm tuæ patrocinatur.

CAPVT XL.

MINISTER. pag. 34.

Miniſter nõ videtur legiſſe inſcriptionem libri quem citat.

* Legendũ, ſubiicientes.

* Diſciplinatu, deſideratur.

R*Ectè Tertullianus de præſcriptis Hæreticorum: ſolent dicere, inquit, non omnia Apoſtolos ſciſſe, eadem agitati dementia qua rurſus conuertunt, omnia quidem Apoſtolos ſciſſe, ſed non omnia omnibus tradidiſſe. In vtroque Chriſtum reprehenſioni iniicientes *, qui aut minus inſtructos, aut parum ſimplices Apoſtolos miſerit: Quis enim integra mentis credere poteſt, aliquid eos ignoraſſe, quos magiſtros Dominus dedit, indiuiduos habitos in comitatu, in * conuictu quibus obſcura quæque ſeorſim ediſſerebat, illis dicens, Datum eſſe cognoſcere arcana.*

CATHOLICVS.

Miniſter imperfectam Tertull. ſententiã edit.

a *Caluin. in Harm ad 21. ca. Matth. §. 28. & ad 24. cap. eiuſdem §. 36.*

Præteriiſti ſtudiò verba illa quibus Tertullianus ſententiam ſuam concludit, *quæ populo intelligere non liceret.* Dico Tertullianum his verbis pro nobis Catholicis, contra vos Caluinianos facere: Nam ſi agitabantur dementia, qui negarunt Apoſtolos omnia ſciſſe, quid de Caluino veſtro ſentiendum erit, qui Chriſto Domino inſcitiæ tenebras affingere non eſt veritus?[a] Tertullianus porrò ne ſemel quidem in hac oratione, quam tu nobis obiicis, Scripturas nominat. Cùm verò dicat *Apoſtolis datum eſſe cognoſcere arcana quæ populo intelligere non liceret*, veſtram redarguit παραφρόνησιν, qui nihil vultis in Chriſti Eccleſia eſſe arcanum. À Tertulliano ad Scripturas confugis ὕστερον πρότερον ὁμηρικῶς, ex quibus non tela modò, ſed etiam fulmina in nos iacere te exiſtimas.

MINISTER. pag. 35.

Omninò haud euincetis Traditiones illas non ſcriptas in Verbo Dei commendari: quin potius fulmina illa auribus veſtris obtonabunt, In vanum me colunt docentes ſecundum mandata hominum, & ad legem, & ad teſtimoniũ ſi non dixerint iuxta hoc Verbum, nihil habent lucis.

CATHOLICVS.

Auguſt. lib. 1. contra Maximinum.

Nos tonitrua tua non timemus: nam quod à Maximino hæretico mutuò accepiſti, neque oratoriis, neque dialecticis lacertis in nos potuiſti vibrare; cùm nudam ſententiam propoſueris. Auctor eſt D. Auguſtinus, Maximinum Arianorum Epiſcopum in ipſo diſputationis cõgreſſu, eundem vſurpaſſe locum, quem tu nobis obiicis. *Si quid* (inquit Maximinus Auguſtino) *de diuinis Scripturis protuleris, quod commune eſt cum omnibus, neceſſe eſt vt audiamus: hæ verò voces, quæ extra Scripturam ſunt, nullo caſu à nobis ſuſcipiuntur. Præterea cùm ipſe Dominus moneat nos, & dicat, Sine cauſa colunt me, docentes mandata & præcepta hominum.* Tibi valdè arridet hoc Epiſcopi Ariani fulmen: vereór ne & doctrina Arianorum tibi nõ omninò diſpliceat. Sed mittamus iſta. Nõ exiſtimo te hoc Scripturę teſtimonio

teſtimonio leges omnes ciuiles velle reiicere, cùm ſcias ſcriptum, *Subiecti eſtote omni humanæ creaturæ propter Deum, ſiue Regi quaſi præcellenti.* 1. Pet. 2. 13. Quòd ſi diligenter, quæ cum illa (quam nobis obiicis) ſententia ſunt coniuncta perpendiſſes, facilè intellexiſſes Dominũ, Iudæorum impietatem redarguere, qui cùm Dei mandata negligerent, omne ſtudium vt hominum mandatis obtemperarent, ponebant. Scriptum enim reliquit Marcus Dominum Phariſæis & Scribis dixiſſe, *Relinquentes mandatum Dei tenetis traditiones hominum.* Mar. ca. 7. 8. Vitio ergo illis Dominus vertit mandatorum Dei neglectionem: Eccleſia autem Chriſti, primas ſemper Dei mandatis tribuit. Probè enim nouit ſcriptum eſſe Deo potius quàm hominibus obtemperandum. Act. 5. 29. Quòd ſi hominum mandata non repugnant diuinis præceptis, ſed ad ea ſiue illuſtranda, ſiue conſeruanda adiumento eſſe poſſunt, impius planè erit qui ea iudicauerit aſpernanda. Nimis es Chriſti Eccleſiæ infenſus, qui Scripturæ ſententiam qua Dominus partim vanas, partim impias Phariſæorum δευτερώσεις refutauit, ad Eccleſiæ Traditiones ab Apoſtolis acceptas, improbandas arripuiſti. Locum autem Iſaiæ, ex quo alteram illam ſententiam à te cum Domini verbis copulatam, deſumpſiſti (ne deprauatam à te Scripturam deprehenderemus) ſilentio voluiſti prætetire. Sic igitur Propheta: *Nunquid non populus à Deo requiret viſionem pro viuis à mortuis? ad legem magis & ad teſtimonium, quòd ſi non dixerint iuxta verbum hoc, non erit eis matutina lux.* Quas Traditiones Dominus improbauit. Iſa. 8. 19. 20. Tibi viſum fuit vertere dictionem Hebræam שחר ſchacar, quæ Auroram ſignificat, *nihil habent lucis.* Sententia orationis Iſaiæ hæc eſt: Si homines impij vobis perſuadere voluerint, vt in rebus incertis eos de vitæ veſtræ rationibus conſulatis, qui magicarum artium diſciplinis, hominibus imperitis illudunt, illorum impiam orationem deteſtamini, ſic dicentes: *Nunquid non populus à Deo requiret viſionẽ à viuis pro mortuis*, id eſt, num populus (qui in Dei tutela eſt) Deum in rebus afflictis non conſulet? ſed mortuos pro viuentium incolumitate venerabitur? *Ad legem magis & ad teſtimonium*, id eſt, hæc cura eſt nobis præcipua, vt legem illius, & teſtimonium conſulamus. In lege autem ſcriptum eſt: *Nec inueniatur in te qui Ariolos ſciſcitetur, & obſeruet ſomnia, atque auguria, nec ſit maleficus, nec incantator, nec qui Pythones conſulat, nec diuinos & quærat à mortuis veritatem, omnia enim hæc abominatur Dominus.* Deut. 18. 10. 11. & 12. Subiicit deinde Iſaias quod nobis obiicis, *Quòd ſi non dixerint iuxta Verbum hoc non erit eis matutina lux*, id eſt, qui hac ſententia *Ad legem magis & ad teſtimonium*, non repulerint importunitatem impiorum eis perſuadentium, vt in rebus incertis eos conſulant, quos dæmonis ſpiritus incitat, magnum dabunt ſuæ cæcitatis indiciũ: in tenebris enim verſantur, nec matutina lux illis exoritur, qui ſe tantæ impietatis ſocietate contaminant. Animaduertíſne, ὦ Ζεῦ ὑψιβρεμέτα, fulmen

tuum nobis nihil obeſſe? Vult Iſaias importunitatem eorũ, qui per ſuadere nituntur Dæmonum inuocationem, oratione illa, *Nunquid non populus, &c.* eſſe reprimendam. Conclude ex hac Prophetæ oratione ſi potes, Traditiones non ſcriptas eſſe improbandas: Et ſi quis tibi perſuadere conaretur Epiſtolam ad Hebræos non eſſe in canonicis libris numerandam, reſponderésne, *Nunquid non populus à Deo requiret?*

CAPVT XLI.

MINISTER. pag. 35.

SEmpiterna erit oraculorum iſtorum autoritas, vt diſcatis ſupra id quod ſcriptum eſt, non ſapere: & regula ἐθελοθρησκείας. i. voluntarij cultus, qui primarius eſt fœtus Verbi illius veſtri non ſcripti: Mandata & Doctrinas hominum, habere quidem ſpeciem ſapientiæ, ſed nullius eſſe pretij. Col. 3. 20.

CATHOLICVS.

1. Cor. 4. 6.

Cal. in ca. 4. prioris epiſt. ad Cor. §. 6.

Parum prudenter (ne quid grauius dicam) hanc nobis, Miniſter, Apoſtoli ſententiam obiicis: Ait enim, *Hac autem fratres transfiguraui in me, & Apollo propter vos, vt in nobis diſcatis ne ſupra quàm ſcriptum eſt, vnus aduerſus alterum infletur pro alio.* Vel vt Græcè legitur ἵνα ἐν ἡμῖν μάθητε τὸ μὴ ὑπὲρ ὃ γέγραπται φρονεῖν, id eſt, *vt in nobis diſcatis ne ſupra quod ſcriptum eſt ſapere.* Nam tuus Caluinus impudentiam tuã coarguit, ſententiam Apoſtoli ſic exprimens. *Supra id quod ſcriptum eſt bifariam poteſt exponi, vel vt ad Pauli ſcripta, vel vt ad Scripturæ teſtimonia, quæ adduxit referatur: ſed quia parum eſt in hac re momenti, liberum ſit lectoribus eligere vtrum volent.* Ad præſcriptũ tuæ Logices certa aliqua ratiocinatione conclude ex hac Pauli ſententia Traditiones non ſcriptas eſſe reiiciendas: Quod ſi feceris, aut ſolis eius ſcriptis, aut ſolũ iis quæ adduxit Scripturæ teſtimoniis (ſi Caluini interpretationẽ probes) fides erit habẽda. Cæterũ cũ Caluini cõmenta nihil faciamus, adſcribã loci huius ex Theophylacti commentariis explicationẽ.

Theophil. in c. 4. 1. Epiſtol. ad Corint.

Quæ dicta ſuperius de Corinthiorũ diſſenſionibus ſunt, & præcipuè qui cæteros iudicarent ideo protulimus, vt ex noſtræ perſonæ figura, nil vltra quàm quod ſcriptum eſt ſapere perdiſcatis. Ediſſerit enim in hunc modum Scriptura, & ſuperbiam interdicit. Qui prior eſſe inter vos mauult ſit hic omnium vltimus, & qui ſe humilem reddit, exaltabitur, & alia eiuſmodi multa. Iam venio ad voluntarios cultùs, quos tu irrides, Miniſter, Inter nos vocẽ ἐθελοθρησκείας ſuperſtitionem ſignificare conuenit, nam Caluinus tuus ita Latinè reddidit, *Quæ ſpeciem quidẽ habent in ſuperſtitione.* De eius etymologia non eſt cur digladiemur cùm præſertim Franciſcus Turrianus Societatis noſtræ Theologus, copiosè hac de re, contra Caluinum, Marloratum, & Magdeburgenſes diſputarit.

Franc. Turrian li. 5. pro Epiſt. Pontificum cap. 7.

Cultus voluntarij ex

Quòd *voluntarios cultus tanquam primarium non ſcripti Verbi fœtum* irrideas, tuo more

facis,

facis, qui quod tuo palato non ſapit, tanquam cum Scripturis pugnans, repudiandum iudicas. Si Dauidis Pſalmos (in quotum locum Marotti & Bezæ cantiunculas ſubſtituiſtis) diligenter non dicam didiciſſes, ſed lectitaſſes aliquando, non tam liberè voluntarios cultus reiecisſes, cùm in illis hæc tibi vel non quærenti occurriſſent, *voluntariè ſacrificabo tibi.* Sacrificium Dauidis, cultum fuiſſe, vt ſuſpicor, non inficiaberis. Non enim dixit, Sacrificabo νενομισμένως, ſiue ἐννόμως, ſiue κατὰ νόμον, id eſt, ſecundum præſcriptum Legis, ſed ἑκουσίως θύσω σοι. Volũtariè ſacrificabo tibi: & Hebraicè, בנדבה אזבחה לך Bindaua Ezbecha Lach. Diſce à Rabbinis veſtris ſignificationem vocis נדב Nadau, ac tum nobis obiice Verbi non ſcripti fœtus. Quòd ſi voluntarios omnes cultus Scriptura condemnarit, explica nobis quod à Moſe ſcriptum eſt. *Si voto vel ſponte quiſpiam obtulerit hoſtiã eadem ſimiliter edetur die.* Et alio loco, *Homo qui obtulerit victimam pacificorum Domino, vel vota ſoluens, vel ſpontè offerens tam de bobus quàm de ouibus immaculatum offeret, vt acceptabile ſit.* Corrige oro Moſen, quem audis præcipientem voluntariam victimam offerri, immaculatam, vt ſit *Deo acceptabilis.* In re perſpicua non eſt cur immorer. Qui liberum arbitrium omninò tollitis, quid mirum, ſi voluntarios etiã cultus aſpernamini? In verſu 20. cap. 3. ad Coloſ. non inuenies *Mandata & doctrinas hominum nullius eſſe pretij,* vt tu exiſtimas. Profer Scripturæ Verba, & tibi reſpondebimus. Conaris Catholicorum pro Traditionibus non ſcriptis argumenta diſſoluere breui reſponſione, quam Scripturæ teſtimonio non confirmas, quod nobis moueret admirationem, ſi inſtitutum tuum aliunde exploratum non haberemus.

Scriptura probantur.

Pſal. 53. 8.

Leuit. 7. 16.

Leuit. 22. 21.

MINISTER. pag. 35.

In ſumma, non eſt verum, Ieſuita, non ſcripti illius Verbi traditiones in Scriptura commendari, quales vos conſtituiſtis. Eſt enim Elenchus Sophiſticus, quem ἄγνοιαν λέξεως vocant, è decipulis illis veſtris vna. Traditionis enim vocabulo in Apoſtolorum ſcriptis intelligitur, vel doctrinæ applicatio, & ὀρθοτομία, vel rituum & diſciplinæ conſtitutio.

CATHOLICVS.

Vereor ne te deceperint tua Dictionaria, vt cum tuis decipulis Priſciano (vt vulgò dicitur) colaphum inflixeris: ſed tecum agant Grammatici. Nam ἄγνοιαν λέξεως (quam nobis temerè obiicis) in te vel in ipſo tuæ reprehenſionis limine meritò retorquebunt. Si autem Traditionis nomine ipſam doctrinã in Scripturis intelligi docuero, manus dabis, ni fallor: Atq; vt à Caluino ordiar, cuius interpretationẽ nõ negabis, accipe quid nomine Traditionum, ſeu Inſtitutionum (vt ipſe loquitur) intelligat. *Tenete inſtitutiones. Quod nonnulli ad præcepta externæ politiæ reſtringunt, mihi nõ placet: modum enim ſtandi indicat, atque ad inflexibile robur inſtrui, res longè altior eſt externa diſciplina. Quare totam doctrinam (meo iudicio) hoc nomine complecti-*

Cal. in ca. 2. epiſtol. 2. ad Theſſal. §. 15.

Cal per Traditiones do

ctrinam intelligit.

tur, ac ſi diceret, habere eos in quo firmi conſiſtant, ſi vt erant ab eo inſtituti pergant in ſana doctrina. Et paucis interiectis. *Paulus capite proximo Traditionē ponet pro regula à ſe tradita, & ipſa Verbi ſignificatio generalis eſt. Contextus autem (vt dixi) poſtulat vt hîc ſumatur de tota doctrina in qua inſtituti fuerant.* Excogita nouam intelligentiam verborum Apoſtoli.[a] *State & tenete Traditiones quas didiciſtis ſiue per ſermonem, ſiue per epiſtolam noſtram* [b] Et *Denunciamus vobis vt ſubtrahatis vos ab omni fratre ambulante inordinatè, & non ſecũdum Traditionem, quam acceperũt à nobis.* Caue ne his fulminibus tactus, in ciueres conuertaris. Quæ Chryſoſtomus Homi. 4. in cap. 2. Epiſtolæ 2. ad Theſſ. ſcribit, tu (qui nunquam forte Chryſoſtomum legiſti) ad Homil. 82. in Matthæum refers. Non grauabor autẽ Chriſtiani noſtri Periclis aurea verba (quibus Apoſtolum explicat) aſcribere, quæ tu præclaro ſanè cauillo eludere cogitaſti. *Hinc*, inquit, *Patet quòd non omnia per Epiſtolam tradiderint, ſed multa etiam ſine literis, eadem verò fide digna ſunt tam illa quàm iſta, Itaque Traditionem quoque Eccleſiæ, fide dignam putamus, Traditio eſt, nihil quæras amplius, oſtendit hic multos à Traditionibus iſtis fuiſſe dimotos.* Quam nunc audiuiſti D. Chryſoſtomi ſententiam, inuenies apud Athanaſium eiſdem propè verbis, vt ſcias. D. Chryſoſtomum ita Apoſtolum interpretatum eſſe, vt antiquiſsimi Eccleſiæ Doctores ante ipſum fecerant. *Hinc ſanè* (inquit Athanaſius) *perſpicuum eſt pleraque Paulum ſine ſcriptis ſermone duntaxat, hoc eſt viua voce, non Epiſtolis ſolùm his tradidiſſe. Non enim ſecus illa atque hæc fide ſunt digna. Itaq; & Eccleſiæ Traditionẽ dignam exiſtimamus, cui præſtanda ſit fides, vt ſi quid ab ea ſit Traditum, nihil vltra perquiras. Oſtendit præterea ex his dictis, permultos eſſe inter eos qui in fide labarent.* Confer has duas antiquiſsimorum Patrum inter ſe Verborum Apoſtoli explicationes, & Traditionum nomine etiam fidei dogmata vtrumque intellexiſſe deprehendes. Nihilominus adhuc Eccleſiæ veteris auctoritate, Traditiones non ſcriptas ex Eccleſiæ finibus exterminare conaris.

a 2. Theſſal. 2. 15.

b 2. Theſſal. 3. 6.

Miniſter in citando hallucinatur.

Chryſo. hom. 4. in cap. 2. epiſtol. 2. ad Theſſ.

Traditiones ad fidei dogmata pertinent.

Athanaſ. in c. 2 epiſt. 2. ad Theſſal.

CAPVT XLII.

MINISTER. pag. 36.

QVæ, & quatenus traditiones recipi, aut repudiari debeant, ex illius ipſius Eccleſiæ, cuius nomen & autoritatem prætexitis, ſententia perſpicuum eſt. Tertullianus de præſcript. Hæretic. Ergo quæramus an & traditio non ſcripta recipi non debeat. Planè negamus recipiendam, ſi nulla exempla præiudicent aliarum obſeruationum, quæ ſine ullius ſcripturæ inſtrumento ſolius traditionis titulo exinde vindicemus.

Miniſter Tertul. corruptè ſemper ferè citat.

CATHOLICVS.

In libro Tertul. de præſcrip. aduerſus Hæreticos hanc ſententiam

non

non inuenies, vt mirum ſit te Antiquitatis cognitionem tibi vſurpare, qui veterum librorum inſcriptiones ignoras: & ex Tertulliani Præſcriptionibus ſatis ſupérque multa, ſupra adduximus quæ veſtra pro ſolo Verbo ſcripto portenta frangere valeant. Imò ſententia (quam tu neſcio ex quo Caluini libro tranſcripſiſti) errorem eundē planè euertit. Audi quid dicat Tertullianus, & perpende an Coronã Militis in Hæreticorū Præſcriptiones commutaris. *Quomodo*, inquit, *vſurpari quid poteſt ſi traditum prius non eſt? Etiam in Traditionis obtentu exigenda eſt, inquis, auctoritas ſcripta. Ergo quæramus an & Traditio non ſcripta non debeat recipi? Planè negabimus recipiendam, ſi nulla exempla præiudicent aliarum obſeruationum, quas ſine vllius Scripturæ inſtrumento ſolius Traditionis titulo, exinde conſuetudinis patrocinio vindicamus.* His verbis, Eccleſiæ Traditiones luculenter probat Auctor hic antiquiſsimus, *Conſuetudinis patrocinio* munitas. Quæ ſequuntur apud Tertullia. ſi legiſſes, nunquam eius teſtimonio contra nos fuiſſes abuſus: Hoc tute tibi intriſti, tibi exedendum eſt, Miniſter: Accipe ergo veteris Eccleſiæ, quas recenſet teſtis hic (vt falsò putas) tuus, Traditiones non ſcriptas, hunc in modum orationem ſuam perſequens: *Denique vt à baptiſmate ingrediar, aquam adituri ibidem, ſed & aliquanto prius in Eccleſia ſub Antiſtitis manu conteſtamur nos renuntiare Diabolo, & pompæ, & Angelis eius. Dehinc ter mergitamur, amplius aliquid reſpondentes, quàm Dominus in Euangelio determinauit, Inde ſuſcepti lactis & mellis concordiam prægustamus, exque ea die, lauacro quotidiano per totam hebdomadam abſtinemus, Euchariſtiæ ſacramentum, & in tempore victus, & omnibus mandatum à Domino, etiam antelucanis cœtibus nec de aliorum manu quàm præſidentium ſumimus. Oblationes pro defunctis, pro natalitiis, annua die facimus: Die Dominico ieiunium nefas ducimus, vel de geniculis adorare, eadem immunitate à Die Paſcha in Pentecoſtem vſque gaudemus. Calicis, aut panis etiam noſtri aliquid decuti in terram anxiè patimur. Ad omnem progreſſum atque promotum, ad omnem aditum, & exitum, ad veſtitum, & calceatum, ad lauacra, ad menſas, ad lumina, ad cubilia, ad ſedilia, quacunque nos conuerſatio exercet, frontem crucis ſignaculo terimus. Harum, & aliarum eiuſmodi diſciplinarum, ſi legem expoſtules Scripturarum, nullam inuenies: Traditio tibi prætendetur autrix, conſuetudo confirmatrix, & fides obſeruatrix.* A Tertulliano, ſi ſapis, non petes in poſterum contra Traditiones non ſcriptas, patrocinium: Quod ſi feceris, & alia ex eodem Auctore, quæ tuas ineptias conuincunt, proferemus. Ab hoc deinde ad Cyprianum venis qui cauſam veſtram non minus ſententiis ſuis iugulabit.

Tertull. lib. de Corona Militis.

Traditiones probantur conſuetudinis patrocinio confirmatę.

Quædam Traditiones antiquę.

Signū crucis in fróte vſitatiſsim. Nota Miniſter.

MINISTER. pag. 36.

Cyprianus ad Demetriadem. Conſuetudo ſine Veritate, vetuſtas erroris eſt: quæ impedire non debet, quominus veritas præualeat & vincat.

vincat. Idem, ſi conſuetudinem opponas, aduertendum eſt quod Dominus dicit, Ego ſum via veritas & vita, non dicit: Ego ſum conſuetudo. Idem de Verbi illius veſtri non ſcripti traditionibus, Verbi ſcripti autoritati contrariis. Adulterum eſt, impium eſt, quodcunque humano furore inſtituitur, vt diſpoſitio diuina violetur.

CATHOLICVS.

Inſignis Miniſtri in Patribus citandis vel inſcitia, vel malitia.

Qua fide nobiſcum agas, æquus iudicabit Lector: Ego certè in Cypriani operibus nullam inuenio ad Demetriadem Epiſtolam. Scio quidem eundem contra Demetrianum, Chriſtiani nominis hoſtem, ſcripſiſſe: Cumque exiſtimarem te, nominis cognatione falſum, *Demetriadem* pro *Demetriano* vſurpaſſe: Neque in eo quidem opere, quam tu tribuis B. Cypriano, ſententiam inuenire potui. In Epiſtola verò ad Pompeium, (quam tu decurtatam, & partiū perturbatione, aliam factam nobis obiicis) primam reperio orationē, quam eo, quo ſcripta eſt, modo reſtituam. *Nec conſuetudo*, inquit, *quæ apud quoſdam obrepſerat, impedire debet quò minus veritas præualeat, & vincat: Nam conſuetudo ſine veritate, vetuſtas erroris eſt, propter quod relicto errore ſequamur veritatem. ſcientes quia & apud Eſdram veritas vicit.* Quæ autem ſecundo loco à te eidem tribuitur ſententia, in epiſtola illa *ad Pompeium non reperitur.* Verba fortaſsis quæ præceptores tuos mouere potuerunt, vt S. Martyrem ſic ſcripſiſſe exiſtimarent, hæc ſunt, *Benedictus Deus veritatis, quam veritatem nobis Chriſtus oſtendens in Euangelio ſuo dicit, Ego ſum veritas.* Cùm Diuus Cyprianus Traditionem ſibi à Stephano Romano Pontifice obiectam, ſacris litteris aduerſari crederet, rectè præ diuinis oraculis contemnendam eſſe dixit, prudenterque cenſuit nihil eſſe approbādum diuinis Scripturis contrarium. Doce vllam in Chriſti Eccleſia vel minimam conſuetudinem eſſe à Veritate ſeiunctam, & locum hunc contra nos facere non inficiabimur. Quam denique eidem ſancto Patri ſententiam tribuis, apud illum inuenire non potui, eam tamen vt veram approbamus. Hactenus tuis aduerſus Traditiones obiectionibus cumulatiſsimè ſatisfeci: Nunc verò aliqua adiiciam quæ (ſi denuo congredi nobiſcum volueris) tibi, vt puto, negotium faceſſent. Ac primùm qui doces ſolis Scripturis fidem eſſe habendam, hoc ipſum perſpicuo aliquo Scripturæ teſtimonio tibi initio probandum fuit. Tu negas Eccleſiæ decretis eſſe ſtandum quæ in Scripturis non exprimuntur, & tamen veſtro huic commento de fide ſolis Scripturis habenda, quod in Scripturis non extat, qui repugnant, tuo iudicio, grauiter hallucinantur; Vbinam ſcriptum legiſti hoc conſilio cæleſtia oracula eſſe litteris conſignata, vt quod ſcripto mandatum non eſſet tanquam à veritate Chriſtiana alienum continuò reiiceretur? Volue Veterum monimenta, & quid ſacros Scriptores mouerit, vt cæleſtem (quam diuinitus acceperant) doctrinam ſcripto poſteritati relinquerent, nullo negotio diſces.

Cyprian. in epiſt. ad Pompeium.

3. Eſd. 3.

Miniſtri præter Scripturam ſoli Scripturæ credunt.

Certè

Caluin. in argumento in harmoniam. *Euſeb. Cæſar. hiſt. Eccleſ. lib. 3. ca. 24.* Cur Apoſtoli pauca ſcripſerint.

Certè Euſebius (quem tuus Caluinus contemnit) Apoſtolos in erudiendis populis occupatos, pauca ſcripſiſſe teſtatur, *Venerabiles*, inquiens, *& verè Deo digni Apoſtoli Chriſti, vniuerſo orbi, regni cælorum ſcientiam tradiderunt, paruiducentes plures libros condere quòd huiuſcemodi prædicationis aſſertio non argumento humani ſermonis, ſed aſtipulatione diuinæ virtutis indigeat. Denique Paulus qui inter omnes Apoſtolos eruditior etiam in Verbis videtur, & in ſenſibus præpotens non amplius quàm paruum epiſtolarum ſuarum corpus reliquit*, Et paucis interiectis, quo conſilio Matthæus, & Ioannes ad ſcribendum animum, appulerint ſic explicat, *Matthæus primò Hebræis prædicauerat, verùm cùm pararet tranſire ad Gentes, patria lingua Scripturam compoſuit, & quæ prædicauerat comprehendens, dereliquit his ad memoriam à quibus proficiſcebatur, vt Gẽtibus prædicaret.* Si vos Caluiniani exiſtimatis D. Matthæũ ex his quæ docuerat, ſcribẽda delegiſſe omnia, quæ ad Chriſtianũ hominẽ informandũ ſufficere ducebat, confiteamini etiã neceſſe eſt, aut quæ ille omiſit minimè eſſe neceſſaria, aut magnã, ſanctiſsimũ Chriſti Apoſtolũ ignominiam contraxiſſe, qui præclara ſuæ Genti, Chriſtianæ religionis myſteria ab aliis Euangeliſtis litterarũ monimẽtis prodita, inuiderit. De Ioãne verò cur Euangelium ſcripſerit his verbis exponit: *Ioannem tradunt vſque ad vltimum penè vitæ ſuæ tẽpus abſque vllius Scripturæ indiciis Euangelium prædicaſſe. Sed cũ triũ Euãgeliorũ ad ipſum notitia perueniſſet, probaſſe quidem dicitur fidem, & veritatem dictorum: deeſſe tamen vidit aliqua, & ea maximè, quæ primò prædicationis ſuæ tempore Dominus geſſerat.* Audis. Ioannem aliqua ex parte ſuppleuiſſe, quæ reliqui tres Euangeliſtæ ſilentio prætererant, quos niſi docendi munere negligenter functos eſſe exiſtimes, tibi neceſſariò perſuadebis, nunquam eos in animum induxiſſe ſuum, omnia quæ de Chriſto Domino ſermone tradiderant literis mandare. Quòd ſi non vnum aliquem Scriptorẽ Eccleſiaſticum, omnia Religionis noſtræ myſteria ſcripto mandaſſe conceſſeris, quæ vniuerſum noui Teſtamenti corpus complectitur, in nouos te indues laqueos: Nam ſaltem Eccleſiam Chriſti multis annis ſine Verbo ſcripto viguiſſe non negabis, neque ante eam omnibus ſuis numeris fuiſſe perfectam (cùm ſine ſcripto Verbo Eccleſiam conſiſtere non poſſe iudices) quàm D. Ioannes Euangelium ſuum in lucem ederet. Atque vt ſingulorum in ſcribendo Euangeliſtarum inſtitutum lõgiore oratione nõ perſequar, euolue vel vnius Pauli Epiſtolas, & diſces quæ ſcripta ſunt, eſſe tantùm Summas myſteriorum, quæ ille ſermone anteà docuerat. Nam ad traditam ſine ſcripto doctrinam, ipſe Apoſtolus lectores frequenter remittit, quod ex ſequentibus locis conſtare qui negauerit, in meridiana luce nihil omnino videbit. *Rogo vos fratres vt obſeruetis eos qui diſſenſiones, & offendicula præter doctrinam quam vos didiciſtis, faciunt.* Si Verbi ſcripti doctrinam his verbis intelligendam exiſtimas, cupimus vt

Matthæi Euangelium quando ſcriptum.

Ioan. tria Euangelia probat & ſuũ adiicit.

Apoſtolus ad traditiones lectorem remittit. *Rom. 16. 17.*

[a] 1.Cor.4.17. nobis hoc Verbum ſcriptum proferas. [a] *Miſi ad vos Timotheum, qui vos commonefaciet vias meas, quæ ſunt in Chriſto Ieſu, ſicut vbique in omni Eccleſia doceo.* Tuo iudicio dicendum fuit, *Sicut ad omnes*
[b] 1.Cor.7.17. [c] 1.Cor.15.11. *Eccleſias ſcribo.* [b] *Sicut in omnibus Eccleſiis doceo.* &, [c] *Siue enim ego, ſiue illi, ſic prædicamus, & ſic credidiſtis.* Crediderunt ergo Corinthij Verbo non ſcripto, In illis etiam verbis quæ contra Traditiones facere putas, non ſcriptam doctriná luculenter idem ita probat,
Galat.1.9. *Si quis vobis euãgeliſauerit præter id quod accepiſtis, anathema ſit.* De ſcripto Verbo ſummũ eſt vbiq; ſilentiũ. *Quæ & didiciſtis, & accepi-*
Philip.4.9. *ſtis & audiſtis & vidiſtis in me, hæc agite, & Deus pacis erit vobiſcũ.* Redargue, ſi audes, Apoſtolum, qui nó ſolã Scripturam, rerum agendarum facit normam, & regulam: Nec minus clarè veſtram audaciam
1.Theſſ.4.1.2. reprimit ſcribens Theſſalonicenſibus, *Rogamus vos & obſecramus in Domino Ieſu, vt quemadmodum accepiſtis a nobis, quomodo oporteat vos ambulare, & placere Deo: ſic & ambuletis vt abundetis magis: Scitis enim quæ præcepta dederim vobis.* Profer hæc præcepta ſcripto conſignata, quæ Apoſtolus Theſſalonicenſibus dederat. Ac ne te multis detineam, Timotheo in memoriam reuocat doctrinam ſine ſcripto acceptã, dicens, *Quæ audiſti à me per multos teſtes, hæc commenda fide-*
2.Tim.2.1.2. *libus hominibus, qui idonei erunt & alios docere.* Si Paulus te cóſiliario fuiſſet vſus, eiuſmodi præceptum Timotheo non dediſſet, ſed omnia oracula cæleſtia literis tradita toti mundo lectitanda diuulgaſſet. Et quia præ vna Scriptura, Traditiones omnes contemnis, eamque omnia ad ſalutem neceſſaria perſpicuè complecti arbitreris, Dic, amabo
Dilẽma quo Miniſter vtrinque capitur. te, an in neceſſariis ad ſalutem numeres, credere hanc (quam manibus paſsim Chriſtiani terunt) eſſe illam ſacram Scripturam, quam Apoſtoli Eccleſiæ tradiderunt? Si dubitas, omnia ergo, quæ in Scripturis continentur, tibi incerta erunt: Si verò id certiſsimum eſſe fidei fundamentum tibi perſuades, vnde hanc, quam de his libris habes, perſuaſionem hauſiſti? Vbinam ſcriptum eſt certum eſſe aliquem ſacrorum librorum numerum? Quòd ſi dicas te inſcriptionibus, aut librorum initiis fidere, vt quia ſcriptum eſt, *Euangelium Ieſu Chriſti ſecundum Ioannẽ*, aut, *Paulus Apoſtolus Ieſu Chriſti*, in eadem ſemper hærebis ſalebra. Nam faciamus eodem modo inſcribi quemuis profani Scriptoris librum, nunquid propterea aut Euangelium Ioannis
Caluin. in comment. c. 5. prioris ad Cor. § 9. & in c. 3. epiſt. ad Epheſ. § 3. aut Pauli Epiſtola erit? Et cùm Caluinus ſcribat *Multas ex D. Pauli Epiſtolis excidiſſe*, faciamus apud vos inueniri alicuius Epiſtolæ (quæ multis ſeculis delituerat) αὐτόγραφον, quo indicio probabis ab Apoſtolo id eſſe conſcriptum? Stylus certè te fallet, cùm non ſit idem in omnibus Epiſtolis, quas Eccleſia ipſa recipit. Sed quia fortaſsis in erudito Mathematicorum puluere nondum certare didiciſti, Miniſter, hęc noſtra Poſitio ab acumine tuo irridebitur, aliter argumentum inſtituam: Multi olim Chriſtianorum manibus terebantur libri, aut Apoſtolorum, aut Diſcipulorum Chriſti nomine editi, vt

Paſtor

Paſtor, ſiue Hermes, Pauli Acta, Epiſtola Barnabæ, doctrina Apoſtolorum, Apocalypſis Petri, Euangelium ſecundum Hebræos, Petri, & Thomæ, & Matthiæ, Euangelia, Andreæ, & Ioannis, atquè aliorum Apoſtolorum Actus. Si à te quærerem cur hos omnes libros reiicias, & eos quos Eccleſia in Canonem recepit, probes, tibi neceſſariò erit confugiendum ad Eccleſiæ auctoritatem, (quam tu planè contemnis eam errare poſſe aſſerens.) Si enim vel in vno fidei dogmate errare poſsit, qui ſcies eam in Scripturis definiendis non erraſſe? Si dixeris, hos libros quos ex Euſebio recenſui, iam non extare, ac propterea quæſtionem meam locum non habere; Neque hac ratione te expedies. *Nam Protoeuangelium D. Iacobi, Nicodemi Euangelium. Hermæ Eccleſiam, Paſtorem, & ſimilitudines*, in Theologica Bibliotheca Baſileæ per Henricum Petri anno Domini 1555. excuſa, inuenies. Suſcepta Reſponſionis meæ breuitas, inchoatam relinquere cogit diſputationem, vt veteris Eccleſiæ (cuius cognitionem nullo iure tibi vſurpas) auctoritate, Traditiones non ſcriptas confirmem. In acie B. Dionyſium D. Pauli diſcipulum collocabo, qui furorem veſtrum contra Catholicam veritatem, ſua diſerta oratione reprimit. *Primi*, inquit, *illi noſtri ſacerdotalis muneris duces, in iis quæ nobis ſunt familiaria, ſumma illa, & ſuperſubſtantialia, partim ſcriptis, partim non ſcriptis Inſtitutionibus ſuis (iuxta quod ſacræ definiunt leges) nobis tradiderunt.*

Euſeb. libr. 3. hiſt. Eccl. c. 25

Non omnes (qui Apoſtolorum eſſe dicuntur) libros Eccleſia recipit.

Dion. Areop. Eccle. hierar. cap. 1.

CAPVT XLIII.

CATHOLICVS.

IRenæus ſanctiſsimus Chriſti martyr, Traditionum pondere Valentinum, Marcionem, Cerinthum, cæteróſque Hæreticos vehementer premit, Traditionibus docens fidem eſſe habendam, iis potiſsimum quas Romana, maxima & antiquiſsima, cæteræque Eccleſiæ ab Apoſtolis conſtitutę religioſè conſeruarunt. Tanti Auctoris verba fideliter referam: *Traditionem itaque Apoſtolorum*, inquit ille, *in toto mundo manifeſtatam, in Eccleſia adeſt perſpicere omnibus, qui verba velint audire, & habemus annumerare eos, qui ab Apoſtolis inſtituti ſunt Epiſcopi in Eccleſiis, & ſucceſſores eorum vſque ad nos, qui nihil tale docuerunt, neque cognouerunt, quale ab his deliratur. Etenim ſi recondita myſteria ſciſſent Apoſtoli, quæ ſeorſim & latenter ab reliquis, perfectos docebant, his vel maximè traderent ea, quibus etiam ipſas Eccleſias committebant. Valde enim perfectos & irreprahenſibiles, in omnibus eos volebant eſſe: quos & ſucceſſores relinquebãt, ſuum ipſorum locum magiſterij tradentes, quibus emendatè agentibus fieret magna vtilitas, lapſis autem ſumma calamitas. Sed quoniam valdè longum eſt in hoc tali volumine, omnium Eccleſiarum enumerare ſucceſſiones, maximæ & antiquiſsimæ & omnibus cognitæ, à glorioſiſsimis duobus Apoſtolis Petro, & Paulo Romæ fundatæ, & conſtitutæ Eccleſiæ, eam quam habet ab Apoſtolis Traditionem, & annunciatam*

Irenæus aduerſus hæreſes Valentini, & ſimilium, lib. 3. cap. 3.

Apoſtolorum Traditiones, & ſucceſſiones, delirationes Hæreticorum arguunt.

Eccl. Romanæ fides,

& traditio Hęreticos confundunt.

hominibus fidem per ſucceſsiones Epiſcoporum peruenientem vſque ad nos indicantes, confundimus omnes eos, qui quoquo modo vel per ſui placentiam malam, vel vanam gloriam, vel per cæcitatem & malam ſententiam, præterquam oportet colligunt. Ad hanc enim Eccleſiam propter potentiorem principalitatem, neceſſe eſt omnem conuenire Eccleſiam, hoc eſt, qui ſunt vndique fideles, in qua ſemper ab his qui ſunt vndique, conſeruata eſt ea, quæ ab Apoſtolis eſt Traditio. Recenſet poſtea ordine Epiſcopos Romanos, ad Eleutherium, qui ſuo tempore Chriſti Eccleſiæ præfuit, ac continuò ſubiicit: *Hac ordinatione, & ſucceſsione, ea quæ eſt ab Apoſtolis in Eccleſia Traditio, & veritatis præconizatio peruenit vſque ad nos: & eſt pleniſsima hæc oſtenſio, vnam & eandem viuificatricem fidem eſſe, quæ in Eccleſia ab Apoſtolis vſque nunc ſit conſeruata, & tradita in veritate.* Et quia Irenæi contra nos abuſus es teſtimonio, aliam eiuſdem ſententiam adiiciam, quæ inanem tuam loquacitatem ſilere coget. *Tanta*, inquit, *oſtenſiones cùm ſint hæc, Non oportet adhuc quærere apud alios veritatem, quam facilè eſt ab Eccleſia ſumere, cùm Apoſtoli quaſi in depoſitorium diues, pleniſsimè in ea contulerint omnia, quæ ſint veritatis, vti omnis quicunque velit, ſumat ex ea potum vitæ, hæc eſt enim vitæ introitus, omnes autem reliqui fures ſunt & latrones, propter quod oportet deuitare quidem illos. Quæ autem ſunt Eccleſiæ, cum magna diligentia diligere, & apprehendere veritatis Traditionē. Quid enim & ſi quibus de aliqua modica quæſtione diſceptatio eſſet, nonne oporteret in antiquiſsimas recurrere Eccleſias, in quibus Apoſtoli conuerſati ſunt, & ab eis de præſenti quæſtione ſumere quod certum & re liquidum eſt? Quid autem ſi neque Apoſtoli quidem Scripturas reliquiſſent nobis, nonne oportebat ordinem ſequi Traditionis, quam tradiderunt iis, quibus committebant Eccleſias? Cui ordinationi aſſentiunt multæ gentes Barbarorum, eorum qui in Chriſtum credunt ſine charactere, vel atramento. ſcriptam habentes per ſpiritum in cordibus ſuis ſalutem, & veterem Traditionem diligenter cuſtodientes.* Et poſtquam recenſuit aliquot fidei dogmata quæ barbaræ Gentes ſine ſcripto retinent, ſubiicit, *Hanc fidem, qui ſine literis crediderunt, quantum ad ſermonem noſtrum barbari ſunt, quantum autem ad ſententiam, & conſuetudinem, & conuerſationem propter fidem perquàm ſapientiſsimi ſunt, & placent Deo, conuerſantes in omni iuſtitia, & caſtitate & ſapientia, quibus ſi aliquis annuntiauerit ea, quæ ab Hæreticis adinuenta ſunt proprio ſermone eorum colloquens, ſtatim concludentes aures, longo longius fugient, ne audire quidem ſuſtinentes blaſphemum colloquium. Sic per illam veterem Apoſtolorum Traditionem, ne in conceptionem quidem mentis admittunt quodcunque eorum portentiloquiū eſt.* Quid reſpondebis Caluini Miniſter, huic tam diſertæ Irenæi Chriſti martyris ſententiæ, qui Polycarpum Apoſtolorum diſcipulum vidit? Clemens Alexandrinus antiquiſsimus item Auctor, teſtatur

Ad Rom. Eccleſiam vt omniū præcipuam, aliæ omnes debent conuenire.

Irenæus lib 3. aduerſus Hæreſes Valentini & ſimilium cap 4.

Ab Eccleſia vt promptuario ditiſsimo veritas peti debet.

Pro dirimendis controuerſiis recurrendum eſt ad Eccleſias antiquiſsimas, & Traditiones.

Multi ſine Scripturis Deo placebant.

Barbaræ nationes Chriſtianæ Hęreticos fugiūt.

Clemēs Alex. lib. 1. ſtromatum.

ſtatur ſe ad ſcribendum animum adiunxiſſe, non oſtentandi ingenij gratia, ſed ad obliuionis remedium. *Non eſt*, inquit, *hoc opus, Scriptura artificioſè comparata ad oſtentationem, ſed mihi ad ſenectutem reconduntur monimenta, obliuionis medicamentũ, verè imago & adumbratio euidentium, & animatarum illarum orationum, quas dignus habitus ſum qui audirem, & virorum beatorum, quique reuera erant maximi pretij, & æſtimationis.* Et paucis interiectis. *Qui veram beatæ doctrinæ ſeruabant Traditionem, ſtatim à Petro, & Iacobo, & Ioanne, & Paulo, Sanctis Apoſtolis, ad nos quoque Deo volente peruenerunt, illa à maioribus data, & Apoſtolica daturi ſemina.* Si omnia fuiſſent litteris ſacris compræhenſa, quæ ad Chriſtianorum hominum animos fide, & pietate informandos momentum aliquod habuiſſent, inanem ſuſcepiſſet Clemens laborem, in commendandis denuò quę à viris ſanctiſsimis acceperat, litterarum monimentis. Lege quæ apud Euſebium, Ignatius Apoſtolorum diſcipulus (qui Chriſtum Dominum vidit) de Apoſtolorum Traditionibus ſcripſerit; ac inuenies eas ad hæreſes comprimendas in primis eſſe accommodatas. Scribit præterea idem Euſebius Irenæum, Florini impietatem Eccleſiæ communi conſenſu compeſcuiſſe, hæc eius verba referens, *Hac dogmata, Florine, quæ aſſeris, confidenter dico, quia non ſunt ſanæ ſententiæ, hæc dogmata non ſunt conſona Eccleſiaſticæ fidei: hac dogmata, ne illi quidem, qui de Eccleſia pulſi ſunt Heretici, potuerunt aliquando commentari: hac dogmata ſancti illi presbyteri, qui ante nos fuerunt, nunquam protulere, illi qui & Apoſtolos viderant, quos & tu noſti.* Ac ipſe Euſebius quid de Traditionibus ſenſerit, ſi intelligere cupis, lege quam adſcribo ſententiam. *Cæterum Moſes in tabulis inanimatis, Chriſtus autem in mentibus vita præditis, perfecta noui Teſtamenti documenta deſcripſit, eius verò diſcipuli ad Magiſtri ſui nutum auribus multorum, doctrinam ſuam commodantes, quæcunque quidem veluti vltra habitum progreſsis, à perfecto ipſorum magiſtro præcepta fuerant, ea iis qui capere poterant, tradiderunt, quæcunque verò iis conuenire arbitrabantur qui animas adhuc affectibus obnoxias gererent, curationisq́; indigentes, ea ipſi ad imbecillitatem multorum ſe demittentes, partim literis, partim ſine literis quaſi iure quodam non ſcripto, ſeruanda commodarunt.* Epiphanij ſententiam quam tu in *pana.40.* reperiri ſcribis pag. 32. libelli tui prætermittere nolui, vt mutilam à te neſcio vnde deſcriptam, omnibus ſuis numeris perfectam Chriſtiano Lectori legendam proponerem. Quid velis cum tuo pana.40. non intelligo: Certè Epiphanij ſententia contra hæreſes libro 2. Tomo 1. contra hæreſim 61. quæ fuit Apoſtolicorum, habetur. Vniuerſum autẽ Panarium in libros tres diuiditur Si Arithmeticam aliquando deguſtaſti, explica nobis myſterium illius numeri tui 40. Verba Epiphanij ſunt, *Oportet & Traditione vti, non enim omnia à diuina Scriptura accipi poſſunt, quapropter aliqua in Scriptu-*

Cur Clemens ſcripſerit.

Apoſtolorũ Traditio ad ſucceſſores peruenit.

Euſeb. Cæſar. lib. 3. hiſt. Eccleſ. c. 36.

Idem Euſeb. lib. 5. hiſt. Eccleſ. cap. 20.

Ex Irenæi epiſtola ad Florinum.

Euſeb. lib. 1. de demõſtrat. Euang. ca. 8

Miniſter vt ſolet Patres malè citat.

Epiphan. contra Hæreſ. 61.

ris,aliqua in Traditione ſancti Apoſtoli tradiderunt. Hîc tibi viſum fuit finire Epiphanij ſententiam, quo conſilio, æquo Lectori diiu-narſdum relinquo. Subiicit ergo, *Quemadmodum dicit ſanctus Apoſtolus* [a] *ſicut tradidi vobis,& alibi,* [b] *Sic doceo, & ſic tradidi in Eccleſiis, & ſi contineetis niſi fruſtra credidiſtis. Tradiderunt itaque ſancti Dei Apoſtoli peccatum eſſe,poſt decretam virginitatem ad nuptias conuerti.* Audis Caluini Miniſter, Traditionem Apoſtolicam, quam vos Caluiniani,ſeruandam negatis. D. Hieronymus quem tuarum ineptiarum patronum adoptas,Traditionum non ſcriptarum auctoritatem tuetur,& defendit,his verbis, *Etiam ſi Scripturæ auctoritas non ſubeſſet,totius orbis in hanc partem conſenſus, inſtar præcepti obtineret:Nam & multa alia, quæ per Traditionem in Eccleſiis obſeruantur,auctoritatem ſibi ſcriptæ legis vſurpauerunt.* Et ne in Patrum teſtimoniis inculcandis Lectori moleſtus eſſe videar, vbi adſcripſero vnam,aut alteram B.Auguſtini ſententiam,indicabo quibus in locis grauiſsimi Auctores Traditiones non ſcriptas probarint. Audi ergo breuem(cui nunquam reſpondebis)pro Traditionibus,tam illuſtris Eccleſiæ Catholicæ Doctoris orationem. *Quòd nos admonet*(Cyprianus) *vt ad fontem recurramus, id eſt ad Apoſtolicam Traditionem, & inde canalem in noſtra tempora dirigamus,optimum eſt, & ſine dubitatione faciendum.* Audi & aliam,longiorem quidem,quæ tamen veſtrā de ſolis Scripturis recipiendis opinionem luculenter refutat, *Dices illam narrationem non eſſe Matthei, quam Matthei eſſe dicit vniuerſa Eccleſia ab Apoſtolicis Sedibus vſque ad præſentes Epiſcopos certa ſucceſsione perducta.Tu mihi quid contra lecturus es? aliquem fortè librum Manichei,vbi Ieſus negatur eſſe natus ex virgine.Sicut ergo ego credo illum librum eſſe Manichei,quoniam ex ipſo tempore,quo Manicheus viuebat in carne, per Diſcipulos eius certa ſucceſsione Præpoſitorum veſtrorum,ad veſtra vſque tempora cuſtoditus, atque perductus eſt: ſic & iſtum librum crede eſſe Matthei, quem ex illo tempore, quo Mattheus ipſe in carne vixit,non interrupta ſerie temporum,Eccleſia certa connexionis ſucceſsione, vſque ad tempora iſta perduxit.* Si tibi diſplicet hæc D. Auguſtini ſententia, expreſſo aliquo ſcripti Verbi teſtimonio, hunc librum eſſe Matthæi probato: quod ſi facere non potes,Noli tibi Scripturæ cognitionem arrogare,cùm rem in primis Chriſtianæ Eccleſiæ neceſſariam, ſcripto Verbo confirmare nequeas. De Traditionibus non ſcriptis,lege(ſi,veritatis cognoſcendæ ſtudio teneris)B.Dionyſ.de Eccleſ.Hierarchia cap. 7. Tertul. In exhort.ad Caſtitatem: Cyprianum de ablutione pedum:Cyrillū Hieroſolym. Catecheſi 5.Clemēt.Alexand.lib.2. Stromatum:Epiphanium contra Aërium hæreſi 75.Ambroſ.Epiſt.83.Serm.34.de Quadrageſima, lib. 8.com.in 17.cap.Lucæ:D.Auguſt.Epiſt.118.ad Ianuarium cap.1.lib.4. contra Donatiſtas cap.24.lib.2.cap.7.lib.5.cap. 23. Leonem Magnum ſermone 2.de Ieiunio Pentecoſtes,& alios quos breuitatis cauſa prætereo.

[a] 2.Cor.11. 2.
[b] 1.Cor.15.2.

Nubere poſt decretā virginitatē eſt peccatum.

Hieron.in dialogo aduerſus Luciferianos.

Traditiones, ſcriptæ legis auctoritatem habent.

Auguſt.de Baptiſmo cōtra donatiſtas lib.5.cap.26.

Ad traditionem recurrendum.

Idē Auguſt. Cōtra Fauſtū Manichæum. lib.28.cap.2.

Matthæi Euāgeliū per traditionem illius eſſe ſcimus.

Auctores veteres qui de Traditionibus ſcripſerunt præter eos quorum ſententiæ citatæ ſunt antè.

tereo. Nouam deinde inſcriptionem facis, quo ad ſingula, quæ à nobis proponuntur te reſponſurum profiteris, eadem repetens quæ anteà toties inculcaſti: Ad tuam ſemper Analogiam confugis, eam acuto in primis argumento te probaſſe putans, dum ſic ſcribis:

CAPVT XLIIII.

MINISTER. pag. 57.

SI phanaticorum hominum Scripturis abutentium error depellendus fuerit, eandem illam rationem ſequetur Catholica Eccleſia, quam Chriſtus, & Apoſtoli in mendacy refutationibus obſeruarunt. Chriſtus certè Sathanam Scriptura abutentem nõ aliunde quàm ex eadem Scriptura refutauit. Apoſtoli, ex Prophetarum ſcriptis alienas doctrinas ſolent refellere, ſuámque doctrinam confirmare.

CATHOLICVS.

Eſto quod Chriſtus Dominus Sathanam Scripturæ teſtimonio *Matt. 9. 25. Marc. 5. 41. 42. Luca 7. 14. 15. Ioan. 11 43. 44.*
confutârit, non tamen præcepit, vt ſolis Scripturis nos contra Hæreticorum furores tueremur. Aliud eſt autem Dominum feciſſe aliquid, & aliud præcepiſſe vt & alij idem facerent: Is enim à morte ad vitam aliquos reuocauit: Itaque ſi firmum eſſet tuum argumentum, deberetis & vos Miniſtri, idem facere. *Belſech. in vita Caluini cap 13.* Quod quidem quàm malè Caluino veſtro ceſſerit cùm id ſemel tentaſſet lippis & tonſoribus notum eſt. *Prateol. lib. 2. de viſis hæret. in dictione Caluinus.* *Caluini miraculum.* Chriſtus etiam Iudæos orationis ſuauitate ad veritatem agnoſcendam voluit allicere, quos quidem obſtinato animo in errore perſiſtentes, admirandis quæ edidit in omnium conſpectu operibus, vt crederent admonuit dicens, *Si non facio opera Patris mei, nolite credere mihi: ſi autem facio, & ſi mihi non vultis credere, operibus credite, vt cognoſcatis & credatis quia Pater in me eſt, & ego in Patre.* *Ioan 10. 37. 38* *Chriſtus præter ſcripturas aliis rationibus doctrinã ſuam probat.* Aliunde præterea quàm ex Scripturis Iudæos conuincit Dominus; dicens. [a] *Si ego in Beelzebub eiicio dæmonia, filij veſtri in quo eiiciunt?* *a Luca 11. 19.* Apoſtolos etiam aliis ex rebus quàm ex Scripturis argumenta duxiſſe, nemo qui Scripturas legit, inficiari poteſt. *Apoſtoli aliis ex rebus quàm ex ſcripturis argumenta ſumpſerunt.* *Si Chriſtus* (inquit Paulus;) [b] *non reſurrexit, inanis eſt ergo prædicatio noſtra, inanis eſt & fides veſtra. Inuenimur autem & falſi teſtes Dei.* Doce Apoſtolum argumentandi rationem, qui omnia ad ſcriptum Verbum neceſſariò reuocas. Nobis rem gratam facies, ſi quæcunque in Epiſtolis Apoſtolorum ſcripta ſunt, atquè in Apocalypſi B. Ioannis, certiſſimis Scripturæ teſtimoniis ab iiſdem fuiſſe confirmata docueris. *b 1. Cor. 15. 14.* Suſcipe quæſo hunc laborem, Eccleſiæ Chriſti in primis ſalutarem, & factioni Caluinianæ honorificum. Apoſtolus qui de ſe ſcripſit, *Omnibus omnia factus ſum vt omnes facerem ſaluos*, non video qua *1. Cor. 9. 22.* ratione ſolius Scripturæ teſtimoniis Iudæos & Gentes refutârit, cùm Gentes Scripturis fidem non haberent. Quòd ſi Beza (vt Caluinus in Franciam Antarcticam Richerium) te ad Sinarum Regna mitteret

teret (quibus adhuc non illuxit Euangelij ſplendor) nunquid Scripturarum teſtimoniis, cum barbaris illis Gentibus decertares, qui Deum mundi huius Architectum eſſe negant? Conſule Epiſtolam ad Titum, & dic nobis quorſum Epimenidem teſtem adduxerit [a] Apoſtolus? Refer etiam cur ipſe apud Athenienſes Arati, [b] in re grauiſsima, teſtimonio vſus ſit? Expone denique cur Menandri verſum, ad Corinthios [c] ſcribens idem vſurpârit?

a ad Tit. 1. 12.
b Act. 17. 28.
c 1. Cor. 15. 33.

MINISTER. pag. 37.

Ita enim ſtatuimus, in vera commodaq́ Verbi interpretatione, ſiue fides doctrina agatur, ſiue ex fidei Analogia, loci cuiuſdam obſcuri explicatio depromenda ſit, ſequendam eſſe eam regulam quam Spiritusſanctus perſcripſit, vt ſpiritualia cum iis quæ ſpiritualia ſunt, & ſpiritualiter quidem comparentur. 1. Cor. 2. 13.

CATHOLICVS.

Miniſter addit Scripturæ.

Nimium tibi arrogas, Miniſter, cùm non contentus his D. Pauli verbis *ſpiritualibus ſpiritualia comparantes*, diuerſis characteribus ea quæ non ſunt apud Apoſtolum, tanquam eſſent ipſius verba, notare voluiſti. Ieiunus vero nimis es Decretorum Architectus, qui omnem interpretandi Scripturas rationem, ad Analogiæ tuæ anguſtias reuocas. Nam quamuis ſpiritualia cum ſpiritualibus Doctor Gentium compararit, hoc tamen non præcepit omnibus in rebus ſemper eſſe faciendum. Quinimò nunquam probabis eum ſemper ex hac tua Analogia obſcuros Scripturæ locos explicauiſſe. Silentio præterire non poſſum, quàm rectè tibi cum Magiſtro tuo Caluino conueniat, qui non tantùm Scripturas auges, ſed ab eius ſententia deſciſcere voluiſti. Primùm enim ille contendit legendum eſſe, *Spiritualibus ſpiritualia coaptantes*, & non *comparantes*: Deinde longè alium Apoſtoli fuiſſe ſenſum, quàm tu exiſtimas, his verbis docet. *Dicit ergo Apoſtolus, ſeſe aptare ſpiritualia ſpiritualibus, dum Verba Dei accommodat, hoc eſt, caleſtem illam Spiritus ſapientiam temperat oratione ſimplici, & quæ natiuam Spiritus energiam præ ſe ferat.* Accuſa iam Caluinum, ſi audes, qui ſua interpretatione ad Analogiam tuam, hunc locum, vt tu facis, non refert. Certè Anſelmus, grauiſsimus auctor, longè aliter, quàm tu hæc verba interpretatur. *Comparantes ſpiritualia verba, ſpiritualibus viris, id eſt, ita moderantes ea quæ dicimus, vt conueniant capacitati ſingulorum, quia pro varietate ſenſus auditorum, diſtinguimus ea quæ loquimur, & comparamus intellectui vniuſcuiuſque, attendentes quid cui dicamus.* Conuince ſi potes Anſelmum ex Decreti tui præſcripto, vt aliquis Analogiæ tuæ vſus exiſtat. Scio equidem Chryſoſt. Euthymium, & Theophylactum, aliam huius loci expoſitionem afferre quæ nihil cõtra nos facit, cùm non negemus, quin ex Analogia ſit petenda nonnunquam loci alicuius difficilis explicatio: Sed quòd omnes Scripturæ obſcuritates vna Analogiæ regula tolli poſsint, nunquam probabis. Dauidis poſtmodum teſtimonia.

Miniſter à Caluino diſſentit.
Caluin. in c. 2. epiſt. 1. ad Cor. §. 13.

Anſel. in c. 2. epiſt. 1. ad Cor.

monio Traditiones non ſcriptas niteris improbare.

MINISTER. pag. 37.

Conſtanter affirmamus, eam eſſe lucem Verbi Dei, vt ſicuti ex eo ſolo ſapere nos oportet, ita ex eo ipſe tota ſuiipſius cognitio ſit haurięda, non verò peregrinæ cognitionis cuiuſdam facibus illuſtranda. Vere enim Propheta, lucem illam & lucernam pedibus ſuis, id eſt, vniuerſæ vitæ ducem atque auſpicem eſſe ait.

CATHOLICVS.

Vt intelligātur Scripturæ ſacræ, & linguarū & Philoſophiæ omnis cognitio, eſt maximè vtilis. Lege lib. 3. D. Auguſtini de Doctrina Chriſtiana, & intelliges grauiter à vobis erratum eſſe, qui Idiotas quoſuis ad ſacras litteras populo explicandas admittitis. Qua de re videtur conqueri B. Hieronymus, *Sola* (inquiens) *Scripturarum ars eſt, quam ſibi paſſim omnes vendicant, hanc garrula anus, hanc delirus ſenex, hanc Sophiſta verboſus, hanc vniuerſi præſumunt, lacerant, docent, antequam diſcant.* A Dauide poſtea dictum fatemur, *Lucerna pedibus meis Verbum tuum, & lumen ſemitis meis.* Nihil hinc tamen contra Traditiones non ſcriptas concludes, quas Dei Verbum eſſe conſtanter affirmauimus, & ſuprà Scripturæ teſtimoniis probauimus. Si verò tibi placet editio 70. Interpretum pro voce *Verbum*, legendū erit *Lex*, λύχνος τοῖς ποσί μου ὁ νόμος σου, *Lucerna pedibus meis Lex tua.* De lege Moſaica locutum eſſe Prophetam Græci Interpretes docent. Quare ſi oratio tua pondus aliquod haberet contra Traditiones non ſcriptas: & legem Euangelicam, non eſſe lucernam pedibus noſtris concluderet. Nos quidem concedimus vera eſſe quæ Dauid de lege Moſaica ſcripſit: At cùm non dixerit ſolam legem Moſaicam eſſe lucernam pedibus, planè es ineptus, qui quod Propheta legi Moſaicæ tribuit, in Verbum non ſcriptum conuenire non poſſe exiſtimas. Accipe quam tradidit Euthymius orationis Propheticæ explicationem. *Sciendum eſt quòd lex Moſaica iuxta literam intellecta, lucerna iis eſt, qui per illam virtutum ſemitam incedunt quæ ad actiones pertinet, ſpiritualiter verò intellecta, lucerna illis eſt, qui ad contemplationis callem feruntur per Deum.*

Hieronym in Epiſt. ad Paulinum.

Scripturę nō debent ab omnibus explicari.

Pſal. 118. 104.

Euthymius in Pſal. 118.

Miniſter quæ nihil ad rem faciunt, adfert.

Probas demum *nihil diſſentaneum, aut abſurdum vnquam vſpiam in tota Scriptura inueniri poſſe:* quaſi verò hac de re vlla eſſet inter eos, qui Chriſtianam religionem colunt, diſſenſio: Voluiſti augere librum tuum vt video, verbis nihil ad præſentem diſputationem pertinentibus. Cæterum, *Scripturam habere infallibilem doctrinæ ſuæ demonſtrationem*, appoſitè teſtimonio Apoſtoli te confirmaſſe putas. *Pag. 38.*

CAPV XLV.

MINISTER. pag. 38.

Qvam Scripturæ ſanctæ demonſtrationem, magnus ille & verus demonſtrator Paulus luculenter deſcribit, Qua etiam loquimur

non ſermonibus quos docet humana ſapientia, ſed quos docet Spiritus ſanctus facta illa rerum ſpiritualium cum ſpiritualibus comparatione. 1. Corinth. 2. 13.

CATHOLICVS.

Si à vulgatæ editionis verbis abhorres, cur non verſionem Calui-
ni ſequutus es? Tua paraphraſi Lectorem vis fortè fallere. Certè com
munis verſio melius (quod ſine pace tua dictum velim) Græca D.
Pauli verba exprimit, quàm tu ea paraphraſi tua potueris aſſequi.
*ἃ καὶ λαλοῦμεν οὐκ ἐν διδακτοῖς ἀνθρωπίνης σοφίας λόγοις, ἀλλ᾽ ἐν διδακτοῖς
πνεύματος ἁγίου.* Quæ & loquimur, non in doctis humanæ ſapientiæ
verbis, ſed in doctrina Spiritusſancti. Miror verò te, qui hic Analo-
giam prædicas *διδακτὸν*, quos docet reddidiſſe, cùm ſi Analogiam
tuam conſideres, doctum reddere debuiſſes. *θήσω* (inquit Iſa. 54. 13.)
πάντας τοὺς υἱούς σου διδακτοὺς θεοῦ: Ponam vniuerſos filios tuos do-
Ioan. 6. 45. ctos à Deo. Ad quem Prophetæ locum Christus Dominus reſpiciẽs
καὶ ἔσονται πάντες διδακτοὶ θεοῦ. Et erunt omnes docibiles Dei, vel à Deo
docti. Sed heus tu, Quam quæſo demonſtrationem, ſi ex Logicorum
pręceptis loquaris, in tota Scriptura ſacra reperies? Tu certè à ſacræ
Theologiæ ianua aberras, dum ſacrę doctrinę, quę nullę ei proprię
ſunt, demonſtrationes aſsignas. Magnus verò, vt tu loqueris, demon-
1. Cor. 2. 2. ſtrator ille nihil arbitratus eſt ſe ſcire pręter Ieſum Chriſtum, &
eum crucifixum. Cuius quidem orationes fuerunt, *non in perſuaſibi-
libus humanæ ſapientiæ verbis ἀλλ᾽ ἐν ἀποδείξει πνεύματος καὶ δυνάμεως.*
Ibid. 4. Ab Apoſtolo ad Auguſtinum orationem transfers tuam.

MINISTER. pag. 38.

Sic enim (vt ait Auguſt.) Scripturas temperauit Spiritusſanctus, vt quod alicubi obſcurius dictum eſt, clarius alibi explicetur.

CATHOLICVS.

Timuiſti ne ſi locum pręſtantiſsimi Eccleſię Doctoris indicaſſes,
aliquid deprehenderemus, quod tuę doctrinę non eſſet conſenta-
neum: Verùm ipſa eius verba proferam, vt quod tu ſilere voluiſti,
omnibus ſit perſpicuum. Poſtquam ergo Scripturas optima ratione
obſcuras & difficiles eſſe ad intelligendum docuiſſet, concludit.
Auguſt. lib. 2. de doctrina Chriſti. cap. 6. *Magnificè igitur & ſalubriter Spiritusſanctus ita Scripturas ſanctas
modificauit, vt locis apertioribus fami occurreret, obſcurioribus autem
faſtidia detergeret. Nihil enim ferè de illis obſcuritatibus eruitur,
quod non planiſsimè dictum alibi reperiatur.* Hanc ſententiam de
iis myſteriis intelligendam, quæ credere hominem neceſſe eſt,
docet idem Auctor ad Voluſianum his verbis: *Tanta eſt Chri-
Auguſt. epiſt. 3. ſtianarum profunditas litterarum, vt in eis quotidie proficerem,
ſi eas ſolas ab ineunte pueritia vſque ad decrepitam ſenectutem
maximo otio, ſummo ſtudio, meliore ingenio conarer addiſcere: non
quòd ad ea quæ neceſſaria ſunt ſaluti, tanta in eis perueniatur dif-
ficultate: ſed cùm quiſque ibi fidem tenuerit, ſine qua piè rectéque
non ve*

Cur ſcripturæ partim faciles, partim ſunt difficiles.

Sacrarum literarum profunditas.

non viuitur, tam multa, tamque multiplicibus myſteriorum vmbraculis opaca intelligenda proficientibus reſtant, tantáque non ſolum in verbis quibus iſta dicta ſunt, verùm etiam in rebus quæ intelligendæ ſunt, latet altitudo ſapientiæ, vt annoſiſsimis, acutiſsimis, flagrantiſsimisq́; cupiditate diſcendi, hoc contingat, quod eadem Scriptura quodam loco habet, cùm conſummauerit homo tunc incipiet, Si quæ tu præcipis de tua Analogia vera eſſent, orationem hanc D. Auguſtini inanem eſſe conuincerent, vt & illam qua, *In Scripturis ſanctis multò ſe neſcire plura, quàm ſcire profitetur*. Verùm quamuis tibi concederem nihil obſcurum eſſe in vno Scripturæ loco, quod in alio non ſit apertius & explicatius, nulla tamen ratione concludes certum, obſcuri alicuius loci eum eſſe ſenſum, quem aliis apertioribus verbis Scriptura alibi declarat: Nam alioqui nihil iam in Scripturis eſſet tam recõditum, quod Maiorum noſtrorum induſtria, multis abhinc ſeculis non diuulgaſſet. Irenæus etiam ſanctiſsimus Chriſti martyr, docet aliquot exemplis & rationibus, multa eſſe in Scripturis ſanctis abſtruſa, ad quæ humana intelligentia non poteſt penetrare, ſed quæ ſoli diuinæ cognitioni committenda ſunt. *Si*, inquit, *& in rebus creaturæ quædam quidem eorum adiacent Deo, quædam autem & in noſtram venerunt ſcientiam, quid mali eſt, ſi & eorum quæ in Scripturis requiruntur, vniuerſis Scripturis ſpiritalibus exiſtentibus quædam quidem abſoluamus ſecundum gratiam Dei: quædam autem commendemus Deo, & non ſolùm in hoc ſeculo, ſed & in futuro, vt ſemper quidem Deus doceat, homo autem ſemper diſcat, quæ ſunt à Deo?*

Eccleſ. 18. 6.

Auguſt. epiſt. 119.

Iren. lib. 2. aduerſus hæreſes cap. 47.

Quare quædam in ſacris litteris ſint recondita.

MINISTER. pag 38.

ILlud ipſum (Verbum) quod fides noſtræ firmamentum eſt, eiuſdem eſt experimentum, quemadmodum de Beroenſibus refert Lucas Act. 16. 9. Qui auditam ex Paulo doctrinam, cum Prophetarum ſcriptis contulerunt, vt viderent an hæc ita ſe haberent.

CATHOLICVS.

Act. 16. Ne ſemel quidem Beroenſes nominantur, & tamen tu audacter non modò caput, ſed & verſum proferre voluiſti. *Hi autem*, inquit Lucas, *erant nobiliores eorum qui ſunt Theſſalonicæ, qui ſuſceperunt Verbum cum omni auiditate: quotidie ſcrutantes Scripturas, ſi hæc ita ſe haberent.* Quid hîc locus ad rem facit Miniſter? Num ideo de Apoſtoli doctrina hi viri nobiles ſibi iudicandi poteſtatem arrogarunt: quia ſcrutati ſunt Scripturas? Quæſtio hæc vehementer torſit Caluinum præceptorem tuum, qui vt ſe expediret, ad occultos Spiritusſancti afflatus confugit. *Non*, inquiens, *ſic debent accipi Lucæ verba, quaſi iudicium ſibi ſumpſerint Theſſalonicenſes, vel diſputauerint, an recipienda eſſet Dei veritas.* (Neque Turcæ diſputabunt, an veritas Dei ſit recipienda) *tantùm Pauli doctrinã exigebant ad Scripturæ amuſsim, non ſecus atque aurum igne probatur. Scriptura enim verè Lydius eſt lapis, ad quem examinanda ſunt*

Act. 17. 11.

Caluin. in comm. in 17. c. Act §. 11.

omnes doctrinæ. Tu tamen ſentis aurum auro eſſe explorandum. Certè qui aurum igni, aut heraclęo lapide probat, de auri puritate & bonitate dubitat. Exempla ergo hæc Caluini, ſi præſenti quæſtioni eſſent accommodata, nobiles hos de Apoſtoli doctrina dubitaſſe concluderent. *Si quis excipiat hoc genus examinis fore ambiguum, cùm ſæpe obſcura ſit Scriptura, & in varios ſenſus flectatur, dico ſimul adhibendum eſſe iudicium ſpiritus, qui non abs re vocatur ſpiritus diſcretionis.* O Caluinum miſerum, cui non contigit Diſcipuli certiſsimam Analogiæ noſſe Regulam, quæ omnes Scripturę obſcuritates illuſtrat, difficultateſque tollit! At Caluini Spiritus cum Lutherani hominis Spiritu omninò pugnat, vter ergo erit *ſpiritus diſcretionis*? In errore ſuo pergit ἀρχεταῖρος ille veſter. *Cæterùm duce, ac directore ſpiritu non aliunde quàm ex Scripturis iudicium facient fideles de qualibet doctrina.* Præclarum ſanè iudicium facit de Apoſtoli doctrina, quam non minus ad Scripturarum normam examinari vult, quàm ſi eſſet profani alicuius hominis commentum; Quod verò Theſſalonicenſibus de eiuſdem doctrina facere licuit, nonne & Chriſtianis omnibus idem licebit? Reuocentur ergo omnia quæ ſcripſit Apoſtolus, in dubium, vt ſingulare Caluini dogma tueamur. Stet, ait, fixum axioma, *Nullam doctrinam fide eſſe dignam, niſi quam in Scripturis fundatam eſſe deprehendimus:* Vt ergo doctrinæ Pauli credamus, eius fundamenta in Scripturis deberet nobis eſſe perſpecta, quæ ſi nos latuerint, & doctrinam ipſam tanquam Scripturæ minimè conſentaneam, aſpernabimur. In quibus Scripturis fuit doctrina Moſis fundata? Quaſi minor haberi debeat Paulo docenti fides, quàm eidem ſcribenti. Certè ſi hoc Caluini dogma verum eſſet, omnem Chriſtianam fidem euerteret funditus: nó enim cunctis datum eſt Scripturarum latebras perſcrutari. Verború porrò D. Lucæ ſententiam ex Euthymio aſcribam, ne exiſtimes doctrinam Apoſtoli à Chriſtianis in dubium vocatam eſſe. *Hi*, inquit, *nō tanquam increduli indagabant, ſiue ſcrutabantur Scripturas (iam enim crediderant) ſed tanquam expertes Traditionis veterum Prophetarū, & propterea fide robuſtiores effecti ſunt, cùm ſcrutarentur Scripturas, ac inuenirent veterum ſermonibus conſona eſſe opera diſpenſationis Domini in carne.* Scrutari hoc modo Scripturas, non eſt de Apoſtoli doctrina dubitare: nam & Eccleſiæ Catholicæ Doctores diligenter, qua ratione Euangelij doctrina, cum Prophetarum ſcriptis conſentiat, in dies inquirunt, nec tamen propterea doctrinam Euangelicam in dubium vocant, imò quamuis multa inueniant in Euangelio quæ non ſatis ſciant, quibus Prophetarum oraculis prædicta fuerint, non propterea de fidei ſuæ firmitate, vel tantulùm remittunt. Et quamuis tibi darem, Nobiles hos, antè fidei Chriſtianæ myſteriis noluiſſe aſſentiri, quàm eorum veritas Prophetarum vaticiniis fuiſſet confirmata, non tamen vllo ſcripti

Spiritus Hæreticorum contrarij.

Euthym. in cap. 17 Act. Apoſt.

Verbi teſtimonio concludes hoc iis licere, qui Chriſto iam nomina dederunt.

CAPVT XLVI.

MINISTER. pag. 38.

SI cum veritatis hoſtibus dimicandum eſt, non efficacior machina adhiberi poteſt ad mendacium expugnandum, tuendamq́; veritatem, quàm ipſum Verbum. Certè non alio telo Nicena Synodus Arium, Conſtantinopolitana Macedonium, Epheſina Neſtorium, Chalcedonenſis Eutychen, Auguſtinus Donatum, & Pelagium iugulauit.

Miniſtri argumentum.

CATHOLICVS.

Inania tua Commenta prodis, Miniſter, quæ ſi ad Doctorum hominum manus peruenerint garrulum te & inanem arbitrabuntur. Quàm malè autem vobis (qui ſoli ſcripto Verbo vos adhęrere profitemini) ceſſerint ſuſceptæ cum Anabaptiſtis & Trinitariis diſputationes, libri veſtri vniuerſo mundo teſtantur, nam eorum captionibus conuicti, ad Eccleſiæ auctoritatem (quam vos alioqui contemnitis) confugiſtis, & in ea ſola omne doctrinæ veſtræ præſidium collocaſtis. Quòd verò ſolius ſcripti Verbi telo Concilia illa à te commemorata, Hæreticos confoderint, probare non poteris. Audi Euſebium Cæſarienſem, qui Concilio Niceno interfuit, cauſam reddentem cur eidem Concilio contra Arium conſenſerit. *Praducandum eſt,* inquit, *eſſe conſubſtantialem Patri Filium, eo quod nullam æqualitatem ad creaturas factas Dei Filius habeat, ſed ſoli Patri genitori per omnem modum ſit ſimilis, & non ſit ex alia qualibet ſubſtantia vel eſſentia, ſed ex Patris. Quod etiam ipſum hoc modo interpretatum bene ſe habere viſum eſt ad conſentiendum, quoniam & priſcorum Epiſcopos aliquos conſcriptores eloquentes & nobiles agnouimus, in Patris & Filij Theologia (id eſt diuina ratiocinatione) nomine Conſubſtantialis vſos.* Et Athanaſius (quem Caluinus tuus Synodo Nicenę falsò præſediſſe ſcribit) *Qui in Nicena,* inquit, *Synodo conuenerant, cùm hanc haberent mentem, tales etiam dictiones ſcripſerunt. Cæterum quod non ex ſeipſis fingentes has commenti ſunt, ſed ex maioribus qui ipſos præceſſerant traditas pronunciauerunt, age & hoc diſſeramus ne vel hæc illis cauſatio relinquatur.* Et poſtquam concilium Nicenum cum Patribus naſcentis Eccleſiæ conſenſiſſe docuit, concludit, *Ecce nos quidem ex Patribus ad Patres per manus traditam fuiſſe hanc ſententiam demonſtrauimus. Vos autem ò noui Iudæi, & Caiphæ diſcipuli, quos tandem nominum veſtrorum poteſtis oſtendere progenitores, ſed neminem prudentium ac ſapientium dicere poteritis: omnes enim vos auerſantur præter vnum Diabolum, Siquidem hic ſolus vobis iſtius defectionis Pater fuit, qui & initio in vos ſuperſeminauit iſtam impietatem, & nunc perſuaſit vobis vt conuitiis inceſſatis vniuerſalem Synodum, quod non veſtra ſed hæc ſcripſerint, quæ hi qui ab initio ipſi viderunt & miniſtri*

Caluiniſtæ ad Eccleſiæ auctoritatẽ confugiunt. *Inter cæt. ſiunt lib. 1. de Hæret. ſuæ temp. & in Cēſura de adorando Trinit.*

Hiſt. tripart. lib. 2. c. 11. Euſe. Cęſar Patrum auctoritate fultus, Arium damnauit.

Caluin. lib. 4. inſt. c. 7. §. 1.

Athanaſ. in libello pro decretis Nicenæ Synodi. Patres Niceni Cōcil maiorum ſuorū veſtigia ſecuti ſunt.

Diabolus Hæreticis perſuaſit vt cōſectarentur vniuerſales Synodos conuitiis.

fuerunt Verbi tradiderunt. Quam enim Synodus ſcripto confeſſa eſt fidem, hæc eſt vniuerſalis Eccleſiæ, hanc defendentes beati Patres ſic ſcripſerunt, & condemnarunt Arianam hæreſim. Perpende diligenter præclaram hanc Athanaſij orationem, & non modò commenti tui falſitatem, ſed & Caluinianos mores, veſtramque Eccleſiæ calumniandæ rationem deprehendes. Accipe & aliam eiuſdem Patris ſententiam in Epiſtola ad Afros, *Epiſcopi* (Catholici concilij Niceni, inquit) *non ſibimet adinuenientes verba, ſed habentes hæc à Patribus teſtimonia conſcripſerunt: veteres enim Sacerdotes ante eos penè centum triginta, magnæ Romæ, ciuitatisq́; noſtræ accuſauerunt omnes, qui dicunt facturam aut creaturam eſſe filium, & non conſubſtantialem Patri, & hoc ſciebat Euſebius Cæſarienſis Epiſcopus, qui primùm defendebat Arianorum Sectam, nouiſſimè verò ſubſcripſit Niceno Concilio: Scripſit autem & ciuibus ſuis, confirmans: quia & Antiquorum aliquos doctos, & illuſtres Epiſcopos, & conſcriptores agnouiſſet nomine Conſubſtantialitatis vſos in Patris & Filij deitate.* Optimè cum his antiquiſsimis, & omni doctrinarum laude excellentiſsimis Doctoribus conſentit Theodoretus grauiſsimus ſcriptor, de Nicena Synodo ſic ſcribens: *Multis ibi bene, & rectè, nonnullis perperam ſentientibus, obtinuit illa, quæ tunc per vniuerſum Orbem vicerat, ac diuulgata fuerat fidei confeſsio.* Quod ad Conſtantinopolitanam Synodum attinet, diſce prius quorſum habita fuerit, quàm de telo, quo dicis Macedonium iugulatum, ſententiá feras: *Breues*, aiunt Concilij Patres, *præſcripſimus ac pronunciauimus quoſdam quaſi terminos, regulasve, quibus & Patrum, qui Niceæ congregati fuerunt, fidem confirmauimus, comprobauimúsque, & quæ aduerſus eam oborta ſunt, peruerſas Hæreſes, ac prauas opiniones, extrema cum execratione ac deteſtatione reprobauimus.* Nihil de tuo vnico telo audis, quo Macedonium fuiſſe iugulatum ſcribis, ſed & concilij Decretum, quo hæreſes condemnantur, adiiciam. *Statuerunt ergo qui Conſtantinopoli conuenerũt ſancti Patres, trecentorum decem & octo Patrum, qui Niceæ conuenerant fidem non abrogari, ſed firmam, ac ſtabilem manere oportere, & omnem Hæreſim anathematizari, & ſpecialiter Eunomianorum, ſeu Eudoxianorum, & Semiarianorum, ſiue Spiritusſancti aduerſariorũ, & Sabellianorum, & Marcellianorum, & Photinianorum, & Apollinariſtarum.* Tuum vnicum telum, ne ſemel quidem in hoc Canone nominatur. Canonem quoque ſeptimum (cùm, quæ in Scripturis expreſsè non ſunt, complectatur) aſcribere non grauabor, vt omnes intelligant Caluinianam Sectam ſanctiſsimi huius Concilij auctoritati immeritò contradicere. *Eos qui rectæ fidei adiiciuntur, & parti eorum qui ex Hæreticis ſeruantur, recipimus ſecundum ſubiectam hic conſequentiam, & conſuetudinem: Arrianos quidem & Macedonianos, & Sabbatianos, & Nouatianos, qui dicunt ſeipſos Catharos, & Ariſteros, hoc eſt mundos, vel ſiniſtros & Teſſaradecatitas, ſiue Tetraditas,*

Hiſt. Tripartita lib. 2. c. 7. & Theod. lib. 4. hiſt. Eccleſ. cap. 8.

Cõcil. Rom. contra Ariũ. Euſeb. ſubſcribit Niceno Concil.

Theodoret. in Philotheo.

In epiſt. nuncupat. Cõcilij Conſtantinop. ad Theodoſiũ magnum.

Can. 1. Cõcilij. Conſtantino.

Quomodo Hæretici recipiebantur

traditas, & Apollinariſtas recipimus, dantes quidem libellos, & omnẽ hæreſim anathematizantes, quæ non ſentit, vt ſancta Dei Catholica & Apoſtolica Eccleſia, & ſignatos ſiue vnctos, primùm ſancto Chriſmate, & frontem, & oculos, & nares, & os, & aures, & eos ſignantes dicimus ſignaculum doni Spiritus ſancti &c. Audis Macedonianos ad Chriſti Eccleſiam ſecundum conſuetudinem (quam vos Caluiniani irridetis) aggregari. Nemo in hiſtoriis verſatus negabit Conſtantinopolitanam Synodum, propterea in primis fuiſſe habitam, vt firmaretur & explicaretur Niceni Concilij fides: Quare non ſolis Scripturis innixi Concilij illius Patres, Macedonianam hæreſimre preſſerunt. Epheſinam Synodum nunquam legiſti, qui non alio quàm Scripti Verbi telo illam iugulaſſe Neſtoriũ ſomnias: Vanitatem tuam non alio quàm ipſius teſtimonio refutabimus. *Sequentes itaque* (inquiunt Concilij Epheſini Patres) *omnium Sanctorum Patrum Confeſsiones, quas loquente in eis Sancto ſpiritu protulerunt, & intentioni quæ eſt in eorum intellectibus, æquis veſtigiis inhærentes, atque iter ambulantes regiũ, profitemur &c.* In Cócilio Chalcedonenſi extat diſputatio inter Theophilum, Mamamque Presbyteros, & Eutychetem, in qua quiuis cernere poteſt, hunc obfirmato animo dixiſſe, duas Chriſti naturas nuſquam in Scripturis reperiri, illos verò communi Patrum ſententia impium dogma refelliſſe: & quia obſignatis tabellis vis fortè vt tecum agam, Accipe quod in ipſis Concilij Chalcedonenſis actis ſcriptum reperio. *Hæc eadem*, inquit Mamas, *& ego profiteor, quæ etiam reuerendiſsimus Presbyter Theophilus profeſſus eſt: Nam nobis tacentibus, & minimè ei volentibus de vlla cauſa loqui, ipſe certabat dicens de dogmate ſicut ſapiebat, & leniter reprehendimus eum: Dicebat enim, quia Deus verbum incarnatus, humanam naturam, quæ ceciderat, venit erigere. Statim reſpondens dixi, Qualem? Dixit iterum ille, quia humanam naturam. Dico ego: fige in memoriã, quia humanam naturam, & à qua natura hæc ſuſcepta eſt? Dicebat quia ego à Sanctis Scripturis non didici de duabus Naturis: Dixi ego, quia neque de Homouſion à ſanctis Scripturis edocti ſumus, ſed à ſanctis Patribus, qui Scripturas & piè intellexerunt, & expoſuerunt fideliter, ſic ergo accepimus & de Homouſion, & de ex duabus naturis eſſe Chriſtum filium Dei.* Diſce Eutychetem vnico illo tuo telo hæreſim ſuam tutari conatum. Dioſcorus verò Alexandriæ Epiſcopus impij Eutychetis fautor & patronus, cùm videret ſuam prouocationem ad nudam Scripturam, nihili à Concilio fieri, impietaté ſuam Athanaſij, Gregorij, Cyrilliq́ue teſtimonis perſuadere eſt conatus. *Dioſcorus Reuerendiſsimus Epiſcopus Alexandriæ dixit: Manifeſtè ideò damnatus eſt Flauianus, quoniam poſt adunationem duas dicit Naturas. Ego autem teſtimonia habeo Sanctorum Patrum, Athanaſij, Gregorij, Cyrilli, in multis locis, quia non oportet dicere poſt adunationem duas Naturas, ſed vnam Naturam Dei Verbi incarnatam: ego cum*

olim in Eccleſia.

Hiſt. tripart. lib. 9. cap. 13. Nicephor. lib. 12. cap. 10.

De concilio Epheſino.

Concil. Chalced. Act. 1.

Non omnia dogmata fidei extát in Scripturis.

Concil. Chalced. act. 1.

Hæretici teſtimoniis Patrum vtuntur.

cum Patribus eiicior, ego defendo Patrum dogmata, non tranſgredior in aliquo, & horum teſtimonia non ſimpliciter, neque tranſitoriè; ſed in libris habeo. Cæterùm cùm Concilij Chalcedonenſis Patres, probè intelligerent hanc impij Dioſcori orationem eſſe mendacij & peruerſitatis plenam, ſimul cum Eutychete eum damnarunt. Atque vt intelligas quantùm hoc Concilium, Patrum orthodoxorum decretis tribuerit, duas tibi proferam eiuſdem ſententias, quas tu nulla ratione peruertere poteris.

Concil. Chalced. act. 5.

Sancta & magna hæc Synodus, quod antiquitus in fide prædicatur, immobile ſemper hoc dicens, ante omnia ſtatuit, vt trecentorum decem & octo Patrum venerabilium fides illibata permaneat, & propter eos quidem, qui Sancto ſpiritui obuiare nituntur, eam Traditionem quæ in auguſtiſsima Conſtantinopolitana vrbe poſteà, congregatis centum & quinquaginta Patribus, de ſubſtantia Sancti ſpiritus fuerat decreta, confirmat: Accipe rurſus quid idem Concilium dicat, *Diuiniſsimus & piiſsimus Dominus noſter Imperator ad Sanctam Synodum dixit, Dicat Sancta Synodus, ſi ſecundum omnium Sanctorum Epiſcoporum expoſitionem, diffinitio nunc relecta prolata eſt. Omnes clamauerunt, omnes ſic credimus, vna fides, vna voluntas, omnes idipſum ſapimus, omnes conſentientes ſubſcripſimus, omnes orthodoxi ſumus: Hæc fides Patrum, hæc fides Apoſtolorum, hæc fides Orthodoxorum, hæc fides Orbem terræ ſaluauit.*

Concil. Chalced. act. 6. Decreta Cōcil. ſecūdum SS. Patrum expoſitionē facta ſunt.

CAPVT XLVII.

CATHOLICVS.

BAuguſtinum tuum eſſe putas, qui Hæreticorum mōſtra ex Traditionibus nō ſcriptis, & Eccleſiæ cærimoniis creberrimè confurauit. Quòd ſi Doctor hic celeberrimus *non alio, quàm ſcripti Verbi telo, Donatiſtas iugulauit*, Quorſum ſpectat præclara illa oratio, qua Cyprianum ſanctiſsimum Chriſti Martyrem ab impietate excuſat, quòd contra Eccleſiæ Chriſti conſuetudinem ſtatuerit, vt ab Hæreticis Baptiſmi Sacramento initiati, denuò Baptiſmum ſuſciperent? *Nolite* (Donatiſtæ) *nobis auctoritatem obiicere Cypriani, ad Baptiſmi repetitionem, ſed tenete nobiſcum exemplum Cypriani ad vnitatis conſeruationem: Nondum enim erat diligenter illa Baptiſmi quæſtio pertractata, ſed tamen ſaluberrimam conſuetudinem tenebat Eccleſia, in ipſis quoque Schiſmaticis & Hæreticis corrigere quod prauum eſt, non iterare quod datum eſt: ſanare quod vulneratum eſt, non curare quod ſanum eſt. Quam conſuetudinem credo ex Apoſtolica Traditione venientem, ſicut multa non inueniuntur in Litteris eorum, neque in Conciliis poſteriorum, & tamen quia per vniuerſam cuſtodiuntur Eccleſiam, non niſi ab ipſis tradita & commēdata creduntur. Hanc ergo ſaluberrimam conſuetudinem, per Agrippinum prædeceſſorem ſuum dicit ſanctus Cyprianus quaſi cœpiſſe corrigi, ſed ſicut diligentius inquiſita veritas docuit, quæ poſt magnos dubitationis fluctus, ad plenarij Concilij confirmationem perducta eſt, verius creditur per Agrippinum corrumpi cœpiſſe.*

Auguſt. lib. 2 de baptiſmo contra Donatiſtas c. 7.

Aug. non ſolis ſcripturis contra Donatiſtas pugnat.

Conſuetudines in Eccleſia receptæ ſunt Apoſtolicæ.

piſſe non corrigi. Lege hanc orationem, & ſi telum tuum vnicum inueneris, non erit cur in poſterum tecum decertemus. Audi & quam adfert erroris D. Cypriani excuſationem. Nam omnia exſcribere moleſtum eſt. *Nec arbitror*, inquit, *beatum Cyprianum, propter aliud contra conſuetudinem quid ſentiret liberius exprompſiſſe, prioremque dixiſſe, niſi vt alium ſi fortè exiſteret cui eſſet melius reuelatum, gratiſſimè acciperet, & oſtenderet imitandam non ſolùm docendi diligentiam; ſed etiam diſcendi modeſtiam.* Et poſt pauca docet eum Agrippini prædeceſſoris ſui exemplo impulſum, vt contra vniuerſalem Eccleſię conſuetudinem de Hæreticorum Baptiſmo definiret. Et quoniam tu (quantum coniectura aſſequor) Auguſtini ſcripta nondum euoluiſti, ſed aliundè quod nobis obiicis, delibaſti, vt in poſterum, temeraria hac tua licentia, occaſionem iuſtam habeas abſtinēdi, ex eodem fonte hoc etiam tibi propinabo. *Nondum factum erat* Concilium vniuerſale (de Hæreticorum Baptiſmo) *quia conſuetudinis robore tenebatur Orbis terrarum, & hæc ſola opponebatur inducere volentibus nouitatem, quia non poterant apprehendere veritatem, poſteà tamen, dum inter multos ex vtraque parte tractatur, & quæritur, non ſolum inuenta eſt, ſed etiam ad plenarij Concilij auctoritatem, roburq́; perducta poſt Cypriani quidem paſſionem, ſed antequàm nos nati eſſemus. Hanc autem fuiſſe conſuetudinem Eccleſiæ, quæ poſteà multis diſcuſsis ambagibus perſpecta veritate plenario Concilio confirmata eſt, ſatis oſtenditur ex ipſius Beati Cypriani verbis in eadem ad Iubaianum epiſtola, quæ in Concilio lecta commemoratur. Ait enim: Sed dicit aliquis, Quid ergo fiet de iis qui in præteritum de hæreſi ad Eccleſiam venientes ſine Baptiſmo admiſsi ſunt? Vbi certè quid fieri ſoleret, & ſi non fieri vellet, ſatis oſtendit, & eo ipſo quòd Concilium Agrippini commemorat, apertè indicat fuiſſe aliam conſuetudinem Eccleſiæ. Neque enim opus erat, hoc Concilio velle ſtatuere, ſi iam conſuetudine tenebatur, & in ipſo Concilio nonnullæ ſententiæ omninò declarant eos contra Eccleſiæ conſuetudinem decreuiſſe quod decernendum eſſe arbitrati ſunt: Quapropter illud vnum iſti conſiderent, quod omnibus patet, ſi auctoritas Cypriani ſequenda eſt, magis eam ſequendam eſſe in vnitate ſeruanda, quàm in Eccleſiæ conſuetudine commutanda.* Et alio loco Eccleſiæ auctoritatem Donatiſtis obiicit. *Non accipio*, inquit, *quod de baptizandis Hæreticis, & Schiſmaticis beatus Cyprianus ſenſit, quia hoc Eccleſia non accipit, pro qua Beatus Cyprianus ſanguinem fudit.* Scripta b. Auguſtini contra Pelagium & Pelagianos, aut nunquam legiſti, Miniſter, aut τῆς ψευδολογίας, nota te non liberabis, cùm ſcripſiſti. *Certè non alio telo quàm ſcripto Verbo Auguſtinus Pelagium iugulauit.* Multis enim D. Ambroſij teſtimoniis, Pelagij portenta à veritate abhorrere docuit, vt videre potes lib. 1. contra Pelagium, & Celeſtium cap. 44. 45. 46. 49. & 50. Ac ne nudos tibi locos indicaſſe videar, ex eodem exſcribam vnam, aut alteram ſententiam. *Audiat*, inquit,

Auguſt. lib. 2. de baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 8.

Auguſt. lib. 2. de baptiſmo contra Donatiſtas, cap. 9.

Cōſuetudo ſola opponitur aduerſus nouitatem.

Auguſt. lib. 2. contra Creſconium grammaticū, c. 32.

Ambroſij teſtimoniis Auguſtinus Pelagium confutat.

Auguſt. lib. 2. contra Pelagiũ & Celeſtium c. 44.
Deus hominum actionibus cooperatur.
1. Cor. 10. 31.
Luc. 7. 42.

illum venerabilem Antiſtitem Ambroſium dicentem, & docentem in ſecundo libro expoſitionis Euangelij ſecundum Lucam, cooperari Dominum etiam voluntatibus noſtris. Vides itaque, inquit, quia vbique Domini virtus ſtudiis cooperatur humanis, vt nemo poſſit ædificare ſine Domino, nemo cuſtodire ſine Domino, nemo quicquam incipere ſine Domino, & ideo iuxta Apoſtolum, ſiue manducatis ſiue bibitis, omnia in Dei gloriã facite. Videtis quemadmodum ſanctus Ambroſius, etiam illud quod ſolent homines dicere, nos incipimus & Deus perficit, his verbis abſtulit, dicens, neminem quicquam vel incipere ſine Deo. Item in ſexto libro eiuſdem operis, cum de duobus illis fœneratoris vnius debitoribus ageret: Secundum hominem, inquit, plus fortaſſe offendit, qui plus debuerat, ſed per miſericordiam Domini cauſa mutatur, vt amplius diligat qui amplius debuit, ſi tamen gratiam conſequatur. Ecce apertiſſimè prædicat Catholicus Doctor etiam ipſam dilectionem qua quiſque amplius diligit, ad beneficium gratiæ pertinere. Quid reſpondebis Caluini Miniſter? qua ratione te defendes? Confugiendum tibi erit ad eliciendi artem: Nam contra aperta D. Auguſtini teſtimonia nihil eſt quod poſsis hiſcere. Docet idem præterea à Pontificibus Romanis & Cõciliis Pelagium fuiſſe damnatum.

Auguſt. lib. 2. contra Pelagium & Celeſtium c. 17.
Eodem lib. 2. cap. 40.

Profecto inquiẽs *ſentientis in tam nefandi erroris auctores* (Pelagium & Celeſtium) *Epiſcopalia Concilia, & Apoſtolicam ſedem, vniuerſumq; Romanam Eccleſiam Romanumq; Imperium, quod Deo propitio Chriſtianum eſt, rectiſſimè fuiſſe commotum, donec reſipiſcant de Diaboli laqueis.* Et opus illud contra Pelagium & Celeſtium concludens. *Cùm exponeret Ambroſius Euangelium ſecundum Lucam, non enim virilis coitus, inquit, vuluæ virginalis ſecreta reſerauit, ſed immaculatum ſemen inuiolabili vtero Spiritusſanctus infudit. Solus enim per omnia ex natis de fœmina ſanctus Dominus Ieſus, qui terrenæ contagia corruptelæ, immaculati partus nouitate non ſenſerit, & cœleſti maieſtate depulerit. His tamen verbis hominis Dei quem tanto præconio*

Ibidem c. 41.

ipſe laudauit Pelagius, contradicit, & dicit, ſicut ſine virtute, ita nos ſine vitio procreari. Quid igitur reſtat, niſi vt aut quum Pelagius ſuum damnet errorem, aut eum ſic Ambroſium laudaſſe pœniteat. Sed quia iſta ſecũdum Catholicam fidem beatus Ambroſius vt Epiſcopus Catholicus eſt locutus, ſequitur vt ab hac vera fidei deuius meritò Pelagius cum Celeſtio diſcipulo ſuo Catholicæ Eccleſiæ ſit auctoritate damnatus, niſi eum non Ambroſium laudaſſe ſed contra Ambroſium ſenſiſſe pœniteat. Quòd D. Auguſtinus Iulianum Pelagianum, non tantùm ſcripti Verbi telo iugularit, ipſe luculenta oratione teſtatur cùm ait, *Quantum breuiter potero ſententiis non meis, ſed eorum qui fuerunt ante nos, & aduerſus impios fidem Catholicam defenderunt, inanes argutias tuas, & elaborata argumenta conuincam.* Dices te eſſe de ſolo Pelagio locutum, & non de Pelagij diſcipulis, quaſi qui doctrinam Pelagij euertit, Pelagium iugulaſſe non dicatur: Et in ipſo diſputationis ingreſſu, Iulianum his verbis alloquitur. *Tu qui tam crebrò nobis Manichæorum nomen opponis, quos & quales viros, & quantos fidei Catholicæ defenſores*

Auguſt. lib. 1. contra Iulianum Pelagianum cap. 1.
Ibidem ca. 2.

ſores tam execrabili criminatione appetere audeas, ſi euigilas intuere. Non quidem omnium de hac re ſententias, nec omnes eorum quos commemorabo, me congregaturum eſſe polliceor, quia nimis longum eſt, & neceſſe eſſe non arbitror, ſed ponam pauca paucorum, quibus tamen noſtri contradictores cogantur erubeſcere, & cedere, ſi vllus in eis vel Dei timor, vel hominum pudor tantum malum peruicaciæ ſuperauerit. Irenæus Lugdunenſis Epiſcopus non longè à temporibus Apoſtolorum fuit &c. Affert poſtea Irenęi, Cypriani, Olympij, Hilarij, Ambroſij, Innocentij, Gregorij, Baſilij magni, Ioannis Chryſoſtomi, Retitij, & Hieronymi ſententias quibus Iuliani impietatem ſe planè confeciſſe exiſtimauit. Nec tantùm Eccleſiæ Doctorum ſententiis, ſed & cærimoniis inter Chriſtianos ſola Traditione non ſcripta receptis eoſdem Pelagianos ſic confutauit. *Secundum ſuam calliditatem, non inueniunt quid ad hoc reſpondeant, quòd exorcizantur & exſufflantur infantes, hoc enim proculdubio fallaciter fit, ſi Diabolus eis non dominatur: Si autem dominatur, & ideo non fallaciter exorcizantur & exufflantur per quid dominatur, niſi per peccatum princeps vtique peccatorum. Proinde ſi iam erubeſcunt, nec audent dicere hac in Eccleſia mendaciter geri, fateantur quod perierat etiam in paruulis quæri.* Non pudet vos Caluinianos exorcizandi & exufflandi cærimonias, ex quibus firmiſsimum petit telum D. Auguſtinus, quo Pelagianos iugulauit, aſpernari, & tanquam hominum τα ῥαδιουργήματα repudiare. Qua in re Pelagianis (quorum ſententiam vt infrà dicam, aliqua ex parte, defenditis) longè eſtis impudentiores. Atquè vt de D. Auguſtino tandem loqui deſinam luculentum eſt, & illud eiuſdem teſtimonium contra tuum de vnico Verbi Scripti telo commentum. *Vbi paruulos* (*inquit libro 1. de peccat. merit. & remiſsion. cap. 33.*) *ponimus baptizatos, niſi inter fideles, ſicut vniuerſa vbique Eccleſia clamat auctoritas: Ergo inter eos qui crediderunt, &c.*

Auguſt. Iulianum conuincit Irenęi & aliorum Patrum teſtimoniis.

Auguſtin. epiſt. 105. Ex cærimoniis Eccleſiæ Auguſt. argumentatur.

CAPVT XLVIII.

CATHOLICVS.

OBiicis poſteà noſtris Scholis ſtupidam neſcio quam, & craſſam ἠλιθιότητα cùm Chriſti Domini, & non Pythagoræ diſcipuli ſimus. Fortaſsis hac Græca voce implicitam vulgi fidem (de qua Scholaſtici loquuntur) quam Magiſter tuus Caluinus exagitat, intellexiſti. Quòd ſi probauero eum non potuiſſe ſine mendacio contra illam diſputare, fortaſsis & tua corruet ἐχεμυθία. *Præterquam*, inquit Caluinus, *quòd caliginoſa ſua definitione totam vim fidei deterunt, ac ferè exinaniunt Scholaſtici, commentum fabricarunt implicitæ fidei, quo nomine craſsiſsimam ignorantiam ornantes, miſeram plebeculæ cum magna pernicie illudunt.* Nemo eſt Scholaſticorum qui ſcripſerit fidem Implicitã eſſe, vt hic ἀπαιδεύτως nugatur craſ-

Caluin. lib. 3. inſt. c. 2. §. 2.

De fide implicita quid ſentiant Theologi. *D. Thom. 2. 2 q 2. art. 5.*

ſiſsimam ignorantiam. Audi quid ſentiant de implicita fide Scholaſtici ex B. Thomæ ſcriptis, quæ, vt ſuo loco dicemus, te nunquam legiſſe facilè eſt ex inſcitia tua conijcere. *Fidei obiectum per ſe,* inquit D. Thomas, *eſt id per quod homo Beatus efficitur, per accidens autem aut ſecundariò ſe habent ad obiectum virtutis omnia, quæ in Sacra Scriptura diuinitus tradita continentur, ſicut quòd Abraham habuit duos filios: quòd Dauid fuit filius Iſai, & alia huiuſmodi: quantum ergo ad prima credibilia, quæ ſunt Articuli fidei, tenetur homo explicitè credere, ſicut & tenetur habere fidem, Quantùm autem ad alia credibilia, non tenetur homo explicitè credere, ſed ſolum implicitè, vel in præparatione animi, inquantùm paratus eſt credere quicquid diuina Scriptura continet: Sed tunc ſolum huiuſmodi tenetur explicitè credere, quando hoc ei conſtiterit in doctrina fidei contineri.* Nihil hîc audis de craſsiſsima Caluini ignorantia, quam Scholaſticis impudenter nimis affinxit: Cum autem eos reprehendit, & B. Auguſtinum, quē ipſi ſecuti ſunt, reprehēdat neceſſe eſt: Sic enim de ea fide loquitur.

August. cōtra Epiſtolā fundamenti c. 4.

In Catholica Eccleſia, vt omittam ſynceriſsimam ſapientiam, ad cuius cognitionem pauci ſpiritales in hac vita perueniunt, vt eam ex minima quidem parte, quia homines ſunt, ſed tamen ſine dubitatione cognoſcāt: Ceteram quippe turbam, non intelligendi viuacitas, ſed credendi ſimplicitas tutiſsimā facit. Hæc credendi ſimplicitas, eſt implicita illa Scholaſticorum fides, quam Caluinus cùm exagitat ſecum ipſe pugnat: nam eam & ipſe probare cogitur his verbis: *Non inficior (quæ ſumus ignorantia circunſepti) quin plurima nobis implicita nunc ſint, & etiam ſint futura, donec depoſita carnis mole, propius ad Dei præſentiam acceſſerimus, in quibus ipſis nihil magis expediat, quàm iudicium ſuſpendere, animum autem offirmare ad tenendam cum Eccleſia vnitatem.* Obiice nunc Caluino præceptori tuo ἐχεμυθία, qui Implicitam fidem, quam paulò anteà reprehenderat tanquam Scholaſticorum commentum, nunc ſui immemor probat. Tu ſcribis, vt prouerbium habet, quicquid in buccam venit: nullum enim penitus ordinem ſeruas, ſed in hac tua ſcriptiuncula contrà quàm ille præceperit, *Serpentes auibus geminantur: Tygribus, agni.*

Caluinus ſecum ipſe pugnat. *Caluin. lib. 3. Inſt. ca. 2. § 3.*

MINISTER. pag. 39.

Non eſt verbum Dei Lesbya regula, IESVITÆ, *eſt ſempiterna veritatis amuſsis &c.*

CATHOLICVS.

Nihil in Theſibus noſtris quas improbandas ſuſcepiſti, Miniſter, de Lesbia tua regula legiſti. Nihil Scripturis ſacris, verius, certius & firmius inueniri poſſe disertè profitemur, quāuis vos Caluiniani eas non aliter, quàm ſi Lesbiæ eſſent regulæ, tractetis, vt qui hoc ſcriptum legerit, facilè iudicare poteſt.

MINI

MINISTER. pag. 40.

Quòd Eccleſia Verbũ amplectitur, ſuffragióque ſuo obſignat, haudquaquam ex dubia, aut alioqui controuerſa, authenticam, validámque reddit: ſed quia veritatem eſſe agnoſcit Dei ſui, cui ſubſcribat, cui ſe ſubmittat, atque adeò quam colat, atque veneretur.

CATHOLICVS.

Hanc tuam à Caluino mutuò accepiſti doctrinam, imò & verba propè ſingula, vt in eius Inſtitutionibus videre licet. Catholici porrò docent Eccleſiæ Chriſti munus & officium eſſe docere, qui libri pro ſacris habendi ſint. Quod cùm facit, libros approbare dicitur: Non enim Approbandi vox, nouam aliquam diuinis Scripturis (quas tu ſolas Verbi nomine intelligis) vim, auctoritatémque tribuit: Nam quamuis Scripturarum veritas per ſe certiſsima ſit, plerunque tamen hominibus eſt incognita, propterea neceſſaria fuit Eccleſiæ auctoritas, cuius vi & pondere mortales ſcriptum Dei Verbum ab Apocryphis libris diſtingui cognoſcerent. Cùm verò te videam in Theologicis, & Philoſophicis ſtudiis planè ξενίζοντα, & peregrinum, exemplo rem demonſtrare conabor. Dubitatum eſt aliquando de ſtatu animarum poſt mortem, quam dubitationem ſuſtulit Eccleſiæ auctoritas, cùm definiuit eorum, qui à peccatis mortiferis liberi, ex hac vita exceſſerunt animas, ſi nulla pro peccatis admiſsis perſoluenda ſubeſſet pœna, æterna beatitudine mox donari (licet Caluinus tuus impiè ſentiat, ſolius Chriſti Domini animam cœlum incolere, ac apud inferos nullius mortalis animum ante mundi finem excruciari.) Certè hæc Eccleſiæ de ſtatu animarum ſententia, non fecit vt hominum animæ bearentur, ſed tantùm hoc præſtitit, vt Chriſtiani quid de re anteà controuerſa, deinceps ſentiendum eſſet, intelligerent. Non ſatis Caluini tui ſtupiditatem incredibilem deplorare poſſum, qui vt Catholicorum quæſtiunculæ reſpondeat, in eos ſe difficultatum laqueos induit, ex quibus eum nunquam expedies, cùm ait: *Quod autem rogant* (Catholici) *Vnde perſuadebimur à Deo fluxiſſe Scripturas, niſi ad Eccleſiæ decretum confugiamus? perinde eſt, ac ſi quis roget, vnde diſcemus lucem diſcernere à tenebris &c.* Nemo eſt mortalium (modo aſpectus ſenſum habeat) qui lucem à tenebris non diſtinguat, Quare ſi vera eſt hæc Caluini reſponſio, *de Scripturarum veritatis ſenſu*, nemo niſi à mente inops dubitabit; nihil ergo prohibere video quo minus Iudæi, & Turcæ, ac barbaræ Gentes ad Chriſtianam religionem ſe ſponte adiungant, præter Codicum ſacrorum inopiam: Nam idem ille tuus Magiſter ait, *Vbi ſermonem Dei eſſe qui proponitur in confeſſo eſt, nemo eſt tam deploratæ audaciæ, niſi fortè & ſenſu communi, & humanitate quoque ipſa deſtitutus, qui fidẽ loquenti derogare auſit.* Sermonem autem eſſe Dei, qui in Scripturis proponitur, nemo (ſi eidem Caluino, vt dictum eſt, credamus) dubitare poterit. Diſſolue

Cal. li. 1. Inſt. c. 7. §. 2.

Eccl. Catholica qui Sacros libros approbet.

Caluin. lib. 3. inſt. c. 25. §. 6. & in Pſychopannychia.

Cal. lib. 1. Inſt. cap. 7. § 2.

De Scripturæ veritate abſurdiſsima Caluini ſententia.

Lib. 1. Inſtit. c. 7. §. 1.

hunc nodum, & cœleſtes illas ſpiritus motiones, ad quas (cùm ſe aliter expedire nequit) Caluinus tuus confugit, certiſsimis argumentis diſcutiemus. Quod verò diximus ſacram Scripturam ratione noſtri ab Eccleſia ſumere auctoritatem, luculenter à B. Auguſtino confirmatur, cùm ait: *Ego Euangelio non crederem, niſi me Catholicæ Eccleſiæ commoueret auctoritas.* Quod quidē teſtimoniū apertè ſibi aduerſari cùm Caluinus animaduerteret ſic ipſum στοχαστικῶς interpretatus eſt: *Significat ſe cùm alienus eſſet à fide, nō aliter potuiſſe adduci, vt Euangelium amplecteretur pro certa Dei veritate, quam Eccleſiæ auctoritate victum.* Itáne verò, Archiſynagoge? Nonne Auguſtinus cùm hæc ſcriberet in fide Catholica iampridem confirmatus erat? Non negabis, vt arbitror. Atque vt alia prætermittam argumenta quæ in medium afferre poſſem, hoc vnum duntaxat proferam, quo vel nolens à ſententia tua cogêris diſcedere. Si nanque vera eſſet hæc explanatio tua, Caluine, Auguſtinus dicere debebat *Credidiſſem*, & *commouiſſet*, alienū nempe à fide Catholica. Ergo ſe iam fidelem credere, atque Eccleſiæ auctoritate cōmoueri dilucidè profitetur. Qui etiam à fide eſt alienus, hominū doctrinam, & mores cōmendare poteſt: At Eccleſiæ Catholicæ vim, & poteſtatem aſpernatur. Cùm verò D. Auguſtinus Eccleſiam Catholicā nominat, ſatis indicat commentum illud Caluini planè eſſe futile: Cur enim à fide alienus, Eccleſiæ auctoritate potius, quàm Manichæorum commoueri debuit, vt Euangelio crederet? Eodem quoque capite, ſub finē, perſpicuis verbis ad hunc modum ſcribit, *In locum Traditoris Chriſti qui ſucceſſerit, in Apoſtolorum Actibus legimus, cui libro neceſſe eſt me credere, ſi credo Euangelio, quoniam vtramque Scripturam ſimiliter mihi Catholica commendat auctoritas.* Certè Miniſter, cùm hæc ille ſcriberet, à fide Chriſtiana alienus non erat. Et cap. 4. eiuſdem libri, præclarum hoc Eccleſiæ Catholicę reliquit encomium. *Vt omittam ſapientiam, quam in Eccleſia eſſe Catholica non creditis, multa ſunt alia quæ in eius gremio me iuſtiſsimè tenent. Tenet conſenſio populorum atque gentium, tenet auctoritas miraculis inchoata, ſpe nutrita, charitate aucta, vetuſtate firmata, tenet ab ipſa ſede Petri Apoſtoli, cui paſcendas oues ſuas poſt reſurrectionem Dominus commendauit, vſque ad præſentem Epiſcopatum, ſucceſſio Sacerdotum. Tenet poſtremò ipſum Catholicæ nomen, quod non ſine cauſa inter tam multas hæreſes, ſic iſta Eccleſia ſola obtinuit, vt cùm omnes Hæretici ſe Catholicos dici velint, quærenti tamen peregrino alicui, vbi ad Catholicam conueniatur nullus hæreticorum vel Baſilicam ſuam vel domum audeat oſtendere. Iſta ergo tot, & tanta Chriſtiani nominis chariſſima vincula rectè hominem tenent credentem in Catholica Eccleſia, etiam ſi propter noſtra intelligentiæ tarditatem, vel vitæ meritum, veritas nondum ſe aperiſſimè oſtendat.* Perpende, Miniſter quid D. Auguſtinus de ſe iam Epiſcopo ſcripſerit, & intelliges quàm vana ſit illa verborum ipſius, à Caluino

Aug. contra epiſt. fundamenti. c. 5.
Caluin. lib. 1. Inſt. c. 7. §. 3.
Act. 1.
Actis creditur ſicut Euangelio, ex Eccleſiæ auctoritate.
Aug. contra epiſt. fundamenti. cap. 4.
Quæ D. Auguſt. in fide Catho. retineat.
Ioan. 21. 17.

à Caluino allata explicatio. Atque vt tandem concludamus, Eccleſiæ Catholicæ Theologi, non ſentiunt id ſolùm ineſſe Scripturæ ſacræ ponderis & momenti, quod illi Eccleſia tribuit, vt Caluinus cauillatur: ſed omnem Scripturarum vim & firmitatem Spiritui ſancto, primario Scripturarum auctori, aſsignant. Cæterùm cùm Eccleſia Catholica ab Apoſtolis ſacros libros acceperit, & acceptos ſingulari Dei beneficio incorruptos cuſtodierit, certò ſibi perſuadent Catholici, Euangelium (exempli cauſa) Matthæi verum & ſacrum eſſe: Illud autem quod Petri eſſe dicitur, Apocryphum. *Quis eſt tam demens* (inquit D. Auguſtinus) *qui hodie credat eſſe Epiſtolam Christi quam protulerit Manichæus, & non credat facta vel dicta eſſe Chriſti, quæ ſcripſit Matthæus: aut ſi etiam de Matthæo vtrum ipſe iſta ſcripſerit dubitat, de ipſo quoque Matthæo non potius id credat quod inuenit in Eccleſia, quæ ab ipſius Matthæi temporibus vſque ad hoc tempus, certa ſucceſsionum ſerie declaratur.* At de his hactenus, plura vbi reſponderis, Deo volente, audies. Sed quid? Video te ad Rhetorum patrocinium ex Logicorum ſpinis confugiſſe. *Aug. lib. 28. cõtra Fauſtũ cap. 4.*

CAPVT XLIX.

MINISTER. pag. 40.

Q Vid igitur? Nullane erit Eccleſiæ autoritas: Imò permagna. Neque enim exiſtimandum eſt, Verbi autoritatem cum Eccleſiæ cõuenire non poſſe: ſed ſuo modo, vti iam diximus. Primaria igitur Verbo Dei autoritas debetur, quam ab Eccleſiæ autoritate pendere tam alienum eſt à ratione quam Veritatem, hominum autoritati ſubiici.

CATHOLICVS.

Quo modo ſcripti Verbi auctoritas, ratione duntaxat hominum ab Eccleſiæ auctoritate pendeat, ſuprà eſt à nobis explicatum. Cogor interim diuinare ex aliorum tuæ factionis hominum ſcriptis, quid incondita tua oratione velis. Negas quantum coniectura aſſequi poſſum, parem eſſe Verbi ſcripti, & Eccleſiæ auctoritatem: At facilè eſt tibi omnia negare, ſed cur neges difficile eſt certam rationem reddere, quam vbi ex Caluino vel aliis hauſtam, in lucem protuleris, non deerit quod reſpondeamus. Cùm autem poſtea Scholaſticorum doctrinam te irridere putas, ſummis eam effers laudibus.

MINISTER. pag. 41.

Non ab illorum ſcriptis penitus abhorremus, ſed veluti è ſtercore Enniano colligentes aurum.

CATHOLICVS.

Nemo eſt noſtrûm qui ſermonis elegantiam Scholaſticis tribuerit: At reconditam rerum diſciplinam tu, vel inuitus, ipſis concedis. Nam aliter, ex ipſorum ſtercore aurum colligere te poſſe non exiſtimares. Ex veſtris autem ſcriptis, ne plumbum quidẽ, vllus eſt qui colligat: Nam [illegible] puro, putoque Dei Verbo (quod vos paſsim ia-

Scholaſtici Doctores quanti fiant ab Hæreticis.

Franciſc. Stancar. lib. de Trinit. & mediatore.

Doctrina Hæreticorũ nulla.

ctatis) ſunt ἄνθρακες ὑμῶν ὁ θησαυρός. Ac ne tibi aliquid fingere videar, citabo veſtri ordinis hominem, qui commentis veſtris quantum ſit tribuendum, pro me teſtimonium dicet, is eſt Franciſcus Stácarus, qui iudicat, *Vnum Petrum Lombardum pluris eſſe faciendum quàm centum Lutheros, ducentos Melanchtones, quadringẽtos Petros Martyres, & quingentos Caluinos, atque ſi omnes in mortario, contunderentur, non exprimi poſſe vnam vnciam veræ Theologiæ, præſertim in articulis de Trinitate, Incarnatione Mediatoris, & Sacramẽtis: eſſe ter miſeros & infelices, qui neſciant quid ſcribant, aut de quibus affirment.* Si vnus Petrus Lombardus, qui Scholaſticæ Theologiæ rudimenta & incunabula tantùm tradidit, quingentis Caluinis eſt præferendus., quid, ſi ſubtiliſsimos illos Scholaſticos diſputatores D. D. Thomam, Bonauenturam, Scotum, Albertum Magnum, Durandum, ac cæteros, quos nominare longum eſſet, cum Beza, & aliis id genus hominibus conferrem, Deus immortalis! quanto interuallo præclaros illos inſcitiæ tuæ Magiſtros poſt ſe relinquerent! Quia verò temporis anguſtiæ longiorem de auctoritate Patrum, & Doctorum Eccleſiæ diſputationem inſtituere non patiuntur, quantum ſit Conciliis, atque Eccleſiæ Romanæ in fidei rebus tribuendum, ex Agathonis ſanctiſsimi Pontificis, quam adſcripſi, oratione facile intelliges.

Agatho in epiſt. ad Conſtantinũ Imperatorẽ, Heracliũ, & Tiberium Auguſtos.

Quo modo, inquit, *ad plenum poterit inueniri Scripturarum ſcientia, niſi quæ regulariter à ſanctis, atque Apoſtolicis prædeceſſoribus, & venerabilibus quinque Conciliis definita ſunt, cum ſimplicitate cordis, & ſine ambiguitate, à Patribus traditam fidem conſeruamus. Vnum ac præcipuum bonum ſemper habere optantes, atque ſtudentes, vt nihil de eis quæ regulariter definita ſunt minuatur, nihil mutetur, vel augeatur, ſed eadẽ & verbis, & ſenſibus illibata à nobis cuſtodiãtur. Quibus portitoribus & teſtimonia aliquorum ſanctorum Patrum, quos hæc Apoſtolica Chriſti Eccleſia ſuſcipit, cum eorum libris tradidimus, vt facultatem ſuggerendi à benigniſsimo veſtræ Chriſtianitatis Imperio conſecuti ex his duntaxat ſatisfacere ſtudeant, dum imperialis manſuetudo præceperit, quid hæc ſpiritalis mater eorum, ac à Deo propagati Imperij Apoſtolica Chriſti Eccleſia credat & prædicet, &c.* Cæterùm præſens Eccleſiæ calamitas (quamuis nullum haberemus Antiquitatis exemplum) ſatis confirmat ſanctorum Patrum doctrinam

Deficientes à Patribus à fide deficiũt.

abieciſſe neminem, qui non fidem ſimul atque religionem perdiderit, quod cùm probè perſpectum haberent Pelagiani (longè æquiores Patribus quàm vos Caluiniani) inficiari nunquam auſi fuerunt, Scripturas à Sanctis illis rectè fuiſſe intellectas, vt ſcriptum reliquit D. Auguſtinus,

Auguſt. de gratia Chriſti contra Pelagiũ & Celeſt. li. 1, c. 42

Vtinam (inquiens) *ergo ſaltem in Catholicorum virorum ſcriptis, à quibus eas rectè intellectas eſſe non dubitant* (Pelagius & Celeſtius) *quid de adiutorio diuinæ gratiæ ſentiendum non negligenter attenderent, nec ſuæ ſententiæ amore nimio præterirent.* Prætereà Neſtorius non alia de cauſa in Photini impietatem incurrit, quàm

quàm quod veteres Patres neglexerit, vt ſcribit Socrates. Si omnia quæ ad auctoritatẽ Patrũ ſpectant eſſent accuratè tractanda, longiſſimè ab inſtituto digrederer. Quare vt huic diſputationi finem imponam, quantum Patrum auctoritati Chalcedonenſe Conciliũ tribuerit, paucis accipe. *Quoniam quidam* (inquit Cõcilium) *ſimulant confiteri eã* (fidẽ Nicenam) *& conſentire ei, falsè verò interpretantur ad id quod eis placet intellectus virtute, & circumueniunt veritatem, erroris & perditionis filij conſtituti, neceſſarium viſum eſt, Sanctorum & Catholicorum Patrum proferre teſtimonia, quæ poſſunt ſatisfacere, quemadmodum eam intellexerunt, & prædicare confiſi ſunt, quatenus ex manifeſto, & omnes rectam & immaculatam fidem habentes, ſic & intelligant, & interpretentur & prædicent eam.* Quòd ſi Concilium hoc nihil ponderis apud te habet, ſaltem præceptorem tuum Caluinum reuereberis, qui ſcripſit, *Non leue eſſe ſtabiliendæ fidei adminiculum, Doctorum omnium conſenſum.* At quantum Eccleſiæ Chriſti tribuas, diu diſsimulare non potuiſti, ſcribens.

Socrat. Eccleſiaſt. hiſt. lib. 7 cap 32.
Concil. Calced. act. 1.
Chalcedonenſe Concilium multum tribuit Patribus
Caluin. in comment. in epiſt. ad Galat. c. 2 §. 2.

MINISTER. pag. 41.

Nondum natum erat decretum, Eccleſia non poteſt errare.

CATHOLICVS.

Quaſi verò Cypriani, Auguſtini, Hieronymi, & Chryſoſtomi temporibus, nódum eſſet *nata* prior D. Pauli ad Timotheum Epiſtola, in qua ſcriptũ eſt, *Eccleſiam eſſe columnam, & firmamentum veritatis.* Si errare poteſt Eccleſia, quî ſcis eam non erraſſe? Cõfugies ad ſcriptum tuum Verbum; ſed cùm (vt ſuprà probatum eſt) de ſcripti Verbi auctoritate, tibi ſine Eccleſia non conſtet, quî ſcies Eccleſiam, cùm tibi ſcriptum Verbum proponit, non errare? Reſponde Caluini Miniſter, ſi potes; facio tibi poteſtatem confugiendi ad tuas diſtinctiones, *ſimpliciter, & ſecundum quid.* Hæretici in Ruſsia, quæ Regi Poloniæ paret, ex nouo Teſtamento ſuperioribus annis, omnia quæ diuinitatem Chriſti Domini probant, deleuerunt: Qua ratione ipſorum impietatem conuinces, qui Eccleſiam poſſe in fidei rebus errare, impudenter affirmare non es veritus? Dicent nouum Teſtamentum ab impiis hominibus fuiſſe corruptum. Cõuince eorum inſolentiam certo aliquo Scripturæ teſtimonio: Crede mihi, ſi tibi cum huiuſmodi hominibus negotium eſſet (niſi Eccleſiæ auctoritatem ſartam tectam eſſe cuperes) Andabatarum more clauſis oculis, vt dicitur, eſſet digladiandum.

1. Tim. c. 3. 15.
Trinitarii quæ ex nouo teſtam. eraſerint.

MINISTER. pag. 42.

Patres non vt veritatis iudices atque arbitros (vnicum enim Iudicem veritatis agnoſcimus, Deum ex illo ſuo Verbo ſcripto, quod voluntatis ſuæ expreſſam declarationem eſſe voluit) ſed vt iuratos, & vocatos teſtes audiendos eſſe affirmamus: & quidem pro more atque inſtituto legitimorum iudiciorum, vt ſui etiam teſtimonij cauſas reddant:

cauſas nimirum non aliunde quàm ex ipſo Verbo, de cuius interpretatione agitur, depromptas.

CATHOLICVS.

Præclarum ſanè in Chriſti Eccleſiam inducere conaris iudicandi morem nunquam antea auditum. Nunquid iudicis eſt, decertantiũ rationes audire, ac pro veritate ſententiam ferre? Quam verò ſententiam feret ſcriptum Verbum, quod neque audire, neque loqui poteſt? Quis erit iudex cùm de ipſo ſcripto Verbo controuerſia fuerit exorta? At *Deum dicis eſſe iudicem veritatis ex ſcripto ſuo Verbo.* Verùm hæc tua oratio, omnem iudicandi de veritate poteſtatem, hominibus adimit, eámque ſoli ſcripto Verbo tribuit, cùm tamen aliam Deus ipſe voluerit inter homines eſſe, ſedandarum controuerſiarum

Deut. 17. 8. 9. Deus diſſidentes ad ſacerdotes remittit.

rationem: Non enim ad ſcriptum Verbum, ſed ad legitimos Iudices, eos qui de veritate inter ſe diſsident, ablegauit. *Si difficile*, inquiens, *& ambiguum apud te iudicium eſſe proſpexeris, inter ſanguinem & ſanguinem, cauſam & cauſam, lepram & non lepram, & iudicum inter portas tuas videris verba variari, ſurge, & aſcende ad locum quem elegerit Dominus Deus tuus, veniéſque ad Sacerdotes Leuitici generis, & ad iudicem qui fuerit illo tempore, quaréſque ab eis, qui indicabũnt tibi iudicij veritatem.* Si hominum nemo, fuiſſet iudex veritatis, nõ præſcripſiſſet Dominus hanc Iudæis, quam audis in iudiciis ſeruandam

Malac. 2. 7. normam. Ad hæc, Malachias Propheta, *Labia*, inquit, *Sacerdotis cuſtodient ſcientiam, & Legem requirent ex ore eius.* Corrige, ſi audes, *Spiritumſanctum*, & dicito, *Legem requirent ex ſolo ſcripto Verbo.* Certè Chriſtiani, qui erant Antiochiæ, ſcriptum habebant Verbum, cùm ad Apoſtolos mitterent, qui de controuerſia graui, iudicium, & ſententiam ipſorum expoſcerẽt. At ſi tuis ſomniis adhæreamus, violarunt Apoſtoli præſcriptum à Deo ordinem, cùm ſibi de veritate, (cuius ſolum Deum ex ſcripto Verbo iudicem facis) iudicandi po-

Act. 15. 28. teſtatem ſumpſerunt. *Viſum eſt* (inquiunt Apoſtoli) *Spiritui ſancto & nobis, &c.* Ex tuæ doctrinæ præſcripto dicendum erat, *Viſum eſt Deo ex ſuo ſcripto Verbo.* Hæc tua falſa opinio eò planè ſpectat, vt Iudicia omnia tollantur, ac ad Acephalorum morem, vnuſquiſque ſcripti Verbi perperam intellecti, patrocinio, quam ipſe velit errorum ſuorum licentiam ſibi vſurpet: vt de Chriſti Eccleſia dici poſ-

Iudic. 17. 6. ſit, quod de Iudæorum Synagoga ſcriptũ legimus. *In diebus illis non erat rex in Iſrael, ſed vnuſquiſque quod ſibi rectum videbatur, hoc faciebat.* Quænam porrò ſint hæ teſtimoniorum cauſæ, quas tu in legitimis iudiciis requiri aſſeris, vbi explicaris, de Patrum auctoritate accuratius multò tecum libenter diſſeremus.

CAPVT L.

MINISTER. pag. 42.

NVllus eſt, & planè ἄλογος veſter hac in re metus, vt de autoritate Eccleſiæ actum ſit, niſi Verbi illius non ſcripti, & ſine Verbo ſcripto, &

pto,& contra eiuſdem autoritatem,myſteria in Eccleſiam importētur, illo metu carete,& veſtrum errorem moniti cauete:niſi perſpicua veritati, vltrò bellum indicere inſtituiſtis.

CATHOLICVS.

Tu ſanè Miniſter,veritati apertum indixiſti bellum, qui nobis, quod nulli Chriſtianorum in mentem venit, affingis. Profer θέσεων noſtrarum verba,ex quibus tu ſummus eliciendi artifex, deprompſiſti ἀλογίαν illam quam nobis aſcribis, *vt de autoritate Eccleſiæ actum ſit, niſi contra Verbi ſcripti autoritatem myſteria Verbi non ſcripti in Eccleſiam importentur.* Non potuiſti Theſes noſtras refutare,quin Caluiniano more nobiſcum ageres.

MINISTER. pag. 42.

Eiuſdem planè generis,eſt illud incommodum quod vltimo loco affertis,fore nimirum vt ſine illo Verbo non ſcripto,pleraque fidei dogmata repudientur,ac proinde Eccleſiæ pereant. Pleraque illa, ad duo reſtringitis, Infantum videlicet baptiſmum, & perpetuam Dei Matris Virginitatem. Si qua alia ſint,docete: vt pro virili noſtra vobis laborantibus ſuccurramus.

CATHOLICVS.

Erras turpiter Miniſter, non enim reſtringimus ad duo (vt à te Ciceronianam ſermonis puritatem diſcam) neque tam anguſtis, vt tu ſomnias, Dogmatum non ſcriptorum numerũ terminis coercemus; Docebimus plura eſſe,vbi tuas ineptias repudiauerimus. Cur autem à te, etiam ſi maximè laboraremus, ſubſidium petere debeamus,cauſam nullam reperio,cùm Theologica ſtudia à limine nondum te ſalutaſſe, tua ſcribendi inſcitia ſatis, ſupérque prodat.

MINISTER. pag. 43.

De infantum Baptiſmo certum habemus teſtimonium in Verbo ſcripto,ne inanem adhibeatis operam in euoluendis Verbi illius non ſcripti aduerſariis,ſiue commentariis,aut teſtibus exquirendis.

CATHOLICVS.

Anteà nobis exprobraueras, quod Verbi non ſcripti nomine, ea intelligeremus,quæ Clemens ſcripto conſignauit,nunc verò tui immemor, *Verbi non ſcripti aduerſaria,ſiue commentaria* nobis concedis. Confugies ſcio, ad tibi familiarem diſtinctionem, *Secundum quid & ſimpliciter*, vt te in Logicorum ſubtilitatibus egregiè eſſe verſatum, re ipſa probes. Dic mihi vtri vis potius credamus,tibi-ne Caluini diſcipulo, parum,aut nihil omninò in Theologicis ſtudiis exercitato, an ſummo Eccleſiæ Doctori D. Auguſtino? Reſponde *Simpliciter & non ſecundum quid.* Tu affirmas audacter, quod ſummus Hæreticorum ἀνταγωνιστὴς conſtanter his verbis negat, *Conſuetudo matris Eccleſiæ,in baptizandis paruulis nequaquam ſpernenda eſt,neque vllo modo ſuperflua putanda, nec omninò credenda, niſi Apoſtolica eſſet traditio.* Si vllum certum exiſtimaſſet eſſe in Scri-

Auguſt. de Geneſi ad literam.lib.10. cap.23.

Baptiſmus infantium nõ habetur in ſacris literis.

pturis pro infantum Baptiſmo, teſtimonium nunquam proculdubio ſcripſiſſet.

MINISTER. pag. 43.

Chriſti hac de re voluntas luculenter his verbis expreſſa eſt, Sinite paruulos venire ad me, quoniam talium eſt regnum cœlorum.

CATHOLICVS.

Caluin. in inſtructione aduerſus Anabaptiſt. a Idem lib. 4. inſt. c. 16. § 7.

Quęcunque vos Caluiniani Anabaptiſtis, pro infantum Baptiſmo, obiicitis, apud Catholicos Scriptores longè accuratius, quàm in veſtris ſcriptis tractata inueniuntur. Quare ne videar fanaticorum hominum impietati fauere, vos (qui & Eccleſiæ auctoritatem, & Traditiones non ſcriptas floccifacitis) nullis certis teſtimoniis, Anabaptiſtarum inſaniam poſſe, reprimere ἐναργῶς docebo. Caluinus itaque ex inſtituto contra illos differens, non tam audacter, vt tu facis, ait, *Se habere hac de re in ſcripto Verbo teſtimonium*, Sed quaſi de victoria deſperans, ſubmiſsè his verbis orditur, *A nobis probandum eſt, Verbo Dei conſentaneum eſſe, quod infantes baptizamus.* Et ſanè teſtimonium, quod in acie collocas, ſilentio præterit, quamuis id alio vſurpet loco. [a] Verebatur enim ne ab Anabaptiſtis cogeretur, ex Verbis Domini certam aliquam raciocinationem conficere, qua Infantum Baptiſmum concluderet. Nemo Chriſtianorum eſt, qui neget Dominum noſtrum, hanc, quam attuliſti, ſententiam protuliſſe, at cùm Baptiſmi nomen non audiant, an de Baptiſmo intelligi debeat Eccleſiæ auctoritate ſepoſita, meritò quiuis poſſunt ambigere. A te igitur ex his Verbis Domini, ad Dialecticorum præſcripta, firmam aliquam ratiocinationem expectamus, quę perſpicuè concludat Infantes eſſe Baptiſmi ſacramento initiandos.

Matt. 19. 14. Beza in qq. & reſpō. de ſacram. q 120. & 121. Cal. in Antidoto artic. 1. Pariſien.

Interim vt habeas ad ratiocinationem tuam rectè inſtituendam, aliquid ſubſidij, quod Dominus dixit, *Sinite paruulos, & nolite eos prohibere ad me venire, talium eſt enim regnum cœlorum,* Excute diligenter, an & de Infantibus, ab infidelibus Parentibus progenitis, ſit intelligendum, quos negatis in Chriſtianorum numerum per baptiſmum cooptari poſſe: an verò de iis ſolùm, qui à Chriſtianis Parentibus ſunt procreati, quos à Matris vtero ſanctificatos eſſe perhibetis.

MINISTER. pag. 43.

Et magni Apoſtoli de mandatis ſuis diſerta explicatio, Liberi veſtri ſancti ſunt. Signum ne iis denegetur, quibus data res eſt?

CATHOLICVS.

Caluin. in Antidoto artic. 1. Pariſiēſ. & in form. bapt. adminiſtrand.

Neſcimus quænam mandata intelligas, quorum diſertam ab Apoſtolo explicationem verbis illis, *Liberi veſtri ſancti ſunt*, traditam eſſe ſcribis. Si Caluini doctrina vera eſſet, te rectè argumentari negaret nemo. Ita enim ſcribit, *Baptiſmo opus habere infantes, non tanquam adiumento ad ſalutem neceſſario, ſed tanquam ſigillo ad obſignandam in illis adoptionis gratiam diuinitus ordinato. Sanctos enim*

fidelium

fidelium liberos naſci tradit Paulus. Hæc ſunt religionis veſtræ principia, contra Scripturarum auctoritatem poſita. Audi quid Apoſtolus fidelis viri filius, dicat: *Eramus natura filij iræ ſicut & cæteri.* Quę locum ſic explicat Caluinus, vt impietatem, quam aliis in locis defenderat, planè ſecum pugnans, euertat. *Pronuntiat*, inquit, *vniuerſos ſine exceptione ſub reatu eſſe, donec per Chriſtum liberentur, tam Iudæos, quàm gentiles. Per filios iræ, ſimpliciter intellige perditos, ac morte æterna dignos, ira enim iudicium Dei ſignificat. Ideò filij iræ, perindè valet, atque coram Deo damnati: Tales fuiſſe Iudæos, & quicunque in Eccleſia excelluerunt, Paulus hîc docet, idque natura, id eſt, ipſa origine, & ab vtero matris: naturaliter nos omnes damnationi obnoxios Paulus docet, ergo peccatum in nobis hæret, quia Deus non damnat innocentes.* Obiicit poſtea ipſe ſibi. *Cur Paulus Iudæos iræ & maledictioni ſubiiciat, vt reliquos, cùm tamen eſſent ſemen benedictum? Reſpondeo naturam eſſe communem, Iudæos tantùm in hoc differre à Gentibus, quòd Deus eos promiſſionis gratia ab exitio liberat, ſed illud eſt ſuperueniens remediũ.* Hæc reſponſio cum ſuperiore eius doctrina, κατὰ διάμετρον, pugnat: Deinde concludens, idem apertiùs affirmat hoc modo; *Hæc damnatio, cuius meminit Paulus, nequaquam à Deo manat, ſed à deprauata natura, quia nunc non naſcuntur qualis initio creatus fuit Adam, ſed ex degenere, & vitioſo homine adulterinum ſemen.* Quibus Verbis nõ obſcurè teſtatur omnes in peccato naſci, ſi enim *nunc non naſcimur qualis initio creatus fuit Adam*, Ergo nunc non naſcimur Sancti; aut certè, ſi Sancti naſcimur; vt doctrina Caluini vera ſit, concedere oportebit Adamum fuiſſe expertem ſanctimoniæ omnis, & iuſtitiæ à Deo creatum. Sed apage cum Caluino tuo Miniſter: nullum haud dubiè inuenies Catholicum Scriptorem, qui neget Chriſtianorum filios in peccato naſci. Itaq; quod ait Apoſtolus, *Eramus natura filij iræ*, Explicat D. Athaſius, *verè, propriè, & congruenter.* Ac, cùm Dauid ex fidelibus parentibus progenitus teſtetur ſe *in iniquitatibus cõceptum*, certè dum conciperetur nullam habuit ſanctimoniam: cupio ergo vt mihi explices, quando ſit eam adeptus: Nam ſi peccato contaminatus, in lucem à Matre eſt editus, impia erit, pro qua propugnas, Caluini doctrina. Ne verò tecum de re Catholicis omnibus explorata, diutius digladier, ſententia illa, *Sanctificatus eſt vir infidelis per mulierem fidelem, & ſanctificata eſt mulier infidelis per virum fidelem, alioquin filij veſtri immundi eſſent, nunc autem Sancti ſunt.* Chriſtianæ, quam tuemur, veritati non aduerſatur. Nam Apoſtolus ait, *Virum infidelem per mulierem fidelem ſanctificari*, Et contrà. Atqui certum eſt Virum infidelem, quamuis in matrimonio mulierem fidelem habeat, non eſſe ſanctimoniam eam conſecutum, quam Sacræ literæ neceſſariam eſſe docent, vt quis ſit Dei filius, à peccatis originali, & mortiferis liber, cùm ſcriptum ſit, *Qui incredulus eſt filio, non videbit*

Epheſ. 2. 3. *Caluin. in c. 2. epiſt. ad Epheſ. § 3.*

Caluinus ſuum de infantũ ſanctificatione dogma ſecũ pugnans euertit.

Caluino fideliũ infantes naſcũtur iræ filij.

Epheſ. 2. 3. *Athana. in c. 2. epiſtol. ad Epheſ.* *Pſal. 50. 7.*

1. Cor. 7. 14.

Ioan. 3. 36.

Auguſt.lib. 2.de peccat. meritis & remiſſ.cap.25. & 26.

vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum. Cùm Pelagiani (quorum eſtis imitatores) hunc locum B. Auguſtino obiicerent, vt Chriſtianorũ filios, non eſſe ad remiſsionem peccatorum baptizandos concluderent; quid illis reſponderit aſcribam, vt vos cum Pelagianis ad improbitatem doctos omnes intelligant. *Noſtra* (inquit D.Auguſtinus) *imò ipſius Apoſtoli ſententia, qui dixit, ex vno omnes ad condemnationem, & ex vno omnes ad iuſtificationem vitæ, quàm non ſit contrarium hoc quod ais cùm de re alia ageret, alioquin filij veſtri immundi eſſent, nunc autem Sancti ſunt, paululum attende. non vnius modi eſt ſanctificatio: Nam & Catechumenos ſecundum quendam modum ſuum per ſignum Chriſti, & orationem manus impoſitionis puto ſanctificari, & quod accipiũt quamuis, non ſit corpus Christi, ſanctum eſt tamen, & ſanctius, quàm cibi, quibus alimur, quoniam Sacramentum eſt: Verum & ipſos Cibos quibus ad neceſsitatem ſuſtentandæ huius vitæ alimur, ſanctificari idem Apoſtolus dixit, per Verbum Dei & orationem, qua oramus vtique noſtra corpuſcula refecturi. Sicut autem iſta ciborum ſanctificatio non efficit, vt quod in os intrauerit, non in ventrem vadat, & in ſeceſſum emittatur per corruptionẽ, qua omnia terrena ſoluuntur, vndè ad aliam eſcam quæ non corrumpitur, nos Dominus exhortatur, ita ſanctificatio Catechumenorum, ſi non fuerit baptizatus, non ei valet ad intrandum regnum cœlorum, aut ad peccatorũ remiſsionem. Ac per hoc, & illa ſanctificatio cuiuſcunque modi ſit, quam in filiis fidelium eſſe dixit Apoſtolus, ad iſtam de Baptiſmo, & de peccati origine, vel remiſsione, quæſtionem omnino non pertinet: nam & coniuges infideles in coniugibus fidelibus ſanctificari dicit, eo ipſo loco ita loquens, Sanctificatur enim vir infidelis in vxore, & ſanctificatur mulier infidelis in marito, alioquin filij veſtri immundi eſſent, nunc autem ſancti ſunt. Non opinor, quiſquam tam infideliter intelligit, quodlibet in his verbis intelligat, vt ob hoc exiſtimet, etiam maritũ non Chriſtianum, quia Chriſtiana fuerit vxor eius: neque iam baptizari oportere, & ad peccatorum remiſsionem perueniſſe, & in regnum cœlorum eſſe intraturũ, quia ſanctificatus dictus eſt in vxore.*

Rom.5.16.

1.Cor.7.14.

Panis benedictus Catechumenorum.

1.Tim.4.5.

Ioan.6.

Baptiſmus ad ſalutem neceſſarius etiam ſanctificatis.

1.Cor.7.14.

Auguſt.lib. 3.de peccat. merit. & remiſſ.cap.12.]

Et alio loco non minus perſpicuis verbis errorẽ veſtrum ſic refutat. *Quod ait Apoſtolus, cùm fideles moneret, vt ſe ab infidelibus coniugibus non disiungerent: Sanctificatus eſt enim vir infidelis &c. aut ſic eſt accipiendum, quemadmodum & nos alibi, & Pelagius, cùm eandem ad Corinthios epiſtolam tractaret, expoſuit, quòd exempla iam præceſſerant, & virorum quos vxores, & fœminarum quas mariti lucrifecerant Chriſto, & paruulorum ad quos faciendos Chriſtianos, voluntas Chriſtiana etiam vnius parentis euicerat. Aut ſi quod magis verba Apoſtoli videntur ſonare, & quodam modo cogere, aliqua illic intelligenda eſt ſanctificatio, qua ſanctificabantur vir, vel mulier infidelis in coniuge fideli, & qua Sancti naſcebantur filij fidelium, ſiue quia in menſtruo cruore mulieris, à concubitu continebat quicunque vir vel fœmina id in lege didicerat, nam hoc Ezechiel inter illa præcepta ponit, quæ non figuratè accipienda ſunt, ſiue propter aliam quamlibet, quæ ibi apertè propoſita non eſt, ex ipſa neceſsitudine cõiugiorum, atque filiorum ſanctitatis aſperginem:*

Vir ab vxore quî ſanctificetur, & contrà.

Ezech.18 6.

Filij fideliũ quo pacto Sancti.

aſperginem: Illud tamen ſine dubitatione tenendum eſt, quæcunque illa ſanctificatio ſit, non valere ad Chriſtianos faciendos, atquè ad dimittenda peccata, niſi Chriſtiana, & Eccleſiaſtica inſtitutione, & Sacramentis efficiantur fideles: nam nec coniuges infideles quamlibet Sanctis & iuſtis coniugibus hæreant, ab iniquitate mundantur, quæ à regno Dei ſeparatos in damnationem venire compellit: nec paruuli de quibuslibet Sanctis, iuſtisq́ procreati, originalis peccati reatu abſoluuntur, niſi in Chriſto fuerint baptizati, pro quibus tantò impenſius loqui debemus, quantò pro ſe ipſi minus poſſunt. Negat itaque Auguſtinus rem, (id eſt, ſanctificationem) datam eſſe paruulis, quos baptiſmo initiari, vel propterea contendit. Orationis verò Apoſtoli, germanam intelligentiam tradidit D. Hieronymus Paulino quærenti, *Quo modo Sancti ſint, qui de fidelibus, id eſt, baptizatis naſcuntur, cùm ſine dono gratiæ, poſtea acceptæ & cuſtoditæ, ſalui eſſe non poſſint:* Sic reſpondens, *De problemate tuo, Tertullianus in libris de Monogamia diſſeruit, aſſerens Sanctos dici fidelium filios, quòd quaſi candidati ſint fidei, & nullis Idololatriæ ſordibus polluantur, ſimúlque conſidera quòd & vaſa ſacra in tabernaculo legimus, & cætera quæ ad ritum cerimoniarum pertinent, cum vtique ſancta eſſe non poſſint, niſi ea quæ ſentiunt, & venerantur Deum. Idioma igitur Scripturarum eſt, vt interdum, Sanctos pro mundis, & purificatis, atque expiatis nominēt: ſicut & Bethſabee ſanctificata ſcribitur* [a] *ab immunditia ſua: & ipſum templum ſanctuarium* [b] *nominatur.* Hanc Tertulliani, & D. Hieronymi interpretationem plurimum cóſirmat ſignificatio vocis Hebraicæ קדש; chadaſch.

Coniuges fidelium, & filij indigent baptiſmo.

Gratia ad ſalutem poſt ortum neceſſaria.

Hier. in epiſt. ad Paulinū.

Quid dicatur Sanctum in ſcripturis.

a 2. Reg. 11. 4.
b Exo. 15. 17.

CAPVT LI.

CATHOLICVS.

ALiud erit iam tibi Miniſter, Scripturæ teſtimonium quærendum, vt probes Chriſtianorum infantes eſſe baptizandos, cùm hæc tua diſerta, quam affers, Apoſtoli explicatio nihil tuum errorem iuuet.

MINISTER. pag. 43.

Expreſſum extat Dei mandatum de infantibus octauo die circuncidendis. Quum Baptiſmum in Circunciſionis locum ſucceſſiſſe vos quoque agnoſcatis, (eſt enim vtrunque Sacramentum remiſſionis peccatorum, & mortificationis Iuſtitiæq́ noſtræ ſigillum) & vberiorem quam ſub Lege gratiam nobis datam eſſe prædicetis: cur minus erit benè noſtris ſub Euangelio, quàm Patrum infantibus ſub lege: quum Eccleſia ius peræquè ad noſtros, ac ad illorum liberos pertineat?

CATHOLICVS.

Pro me reſpondebit Auguſtinus, qui certum hoc tuum teſtimonium τὸ ἰκαςικῶν, & coniecturam eſſe exiſtimat. *Sicut in latrone,* inquit, *quia per neceſſitatem, corporaliter baptiſmus defuit, perfecta ſalus eſt, quia per pietatem ſpiritualiter affuit, ſic cùm & ipſis præſtò*

Auguſt. lib. 4. de baptiſmo contra Donatiſtas. c. 23.

eſt, ſi

eſt, ſi per neceſsitatem deſit quod latroni affuit, perficitur ſalus, quod traditum tenet vniuerſitas Eccleſiæ, cùm paruuli infantes baptizantur, qui certè nondum poſſunt corde credere ad iuſtitiam, & ore confiteri ad ſalutem, quod latro potuit: quinetiam flendo & vagiendo, cùm in eis myſterium celebratur, ipſis myſticis, vocibus obſtrepunt, & tamen nullus Chriſtianorum dixerit eos inaniter baptizari: & ſi quiſquam in hac re auctoritatem diuinam quærat, quanquam quod vniuerſa tenet Eccleſia, nec Concilijs inſtitutum, ſed ſemper retentum eſt: non niſi auctoritate Apoſtolica traditum rectiſsimè creditur, tamen veraciter conucere poſſumus, quid valeat in paruulis Baptiſmi ſacramentum ex Circunciſione carnis, quam prior populus accepit. Perpende diligẽter præclaram hanc D. Auguſtini orationem, & in Apoſtolicis Traditionibus diuinam eſſe vim, facilè perſpicies. Quamuis autem in illo Scripturæ loco, Baptiſmi præceptum contineri, tibi concederemus, non tamen puellulas Baptiſmo initiandas eſſe ex tuo *expreſſo mandato de infantibus octauo die circuncidendis*: concludes, niſi nouam planè, ac Iudæis parùm cognitam circuncidendi fœminas rationem, ex tua recondita eliciendi arte deprompſeris. Cúmque Hebræis nõ fuerit permiſſum, ante octauum vitæ diem infantem circuncidere, ſi certum eſt tuum argumentum, ante octauum diem non licet Chriſtianis infantes ſuos Baptiſmo tingere. Nos quidem, maximi facimus argumẽtum illud à Circunciſione petitum: ſi tamen Traditioni Eccleſiæ (vt tu facis) quis fidem deroget, non neceſſariò, obfirmato animo negantem infantum Baptiſmum, conuincet. Quòd ſi infantes *rem* (hoc eſt gratiam) ſunt conſecuti ante baptiſmum, *Baptiſmus* certè illis *Sacramentum remiſsionis peccatorum nõ erit*. Explica nobis interim, qua ratione Chriſtianorum infantes Sancti naſcãtur, ſi non antè Peccatum originis deleatur, quàm Baptiſmum ſuſcipiant.

Baptiſmus infantium eſt traditio Apoſtolica.

Puellas baptiſandas eſſe Miniſter probare non poteſt, ex eo quem adducit loco.

Miniſter non ſibi conſtat.

MINISTER. pag. 43.

Totas familias Apoſtoli baptizarunt, an infantes prætermiſerunt?

CATHOLICVS.

Hoc quidem ab Apoſtolis factitatum nos ingenuè profitemur: Tuum verò eſſe contendimus, Infantum Baptiſmum, expreſſo, & ſcripto Dei Verbo, præceptum demonſtrare, quò melius Anabaptiſtarum furorem coercere poſsis.

MINISTER. pag. 43.

Verùm alia argumenta prætermittimus à noſtris Eccleſijs Anabaptiſtarum furoribus oppoſita, quos ſine veſtri illius Verbi non ſcripti myſterijs illa potuerunt refutare.

CATHOLICVS.

Saltem non refutarunt: neque tantam fuiſſe argumentorum veſtrorum vim, quantam tu prædicas, nobis antè perſuadebis, quàm Anabaptiſtarum furores à vobis refutatos intelligamus. Diſce à Dialecticis, quid inter *Potuerunt refutare, & refutarunt*, interſit:

Certè

Certè non exiſtimo te, ſi ſanus es, leuiſsima ex iis quibus veſtræ Eccleſiæ ſunt vſæ, vt errorem tuum defenderes, ſcripto conſignare voluiſſe: Quanta autem ſit cæterorum, quæ tu orator nouus ſilentio prætereis, firmitas, ex dictis æquus Lector facilè iudicabit.

MINISTER. pag. 43.

At cur eodem iure mulieres à ſacra Euchariſtia communione non exturbatis, & ad Verbum illud non ſcriptum reuocatis, vt mulieres quoque vobis obligetis?

CATHOLICVS.

Orationis tuæ ſententiam, ex Caluini ſcriptis petere oportet: Nouam enim partium orationis tuæ inter ſe copulationem, ſine interprete ægrè admodum percipere valeo. Cùm Anabapriſtę Caluinum argumento illo vulgari premerent, *Nuſquam commemorari paruulorum Baptiſmo Apoſtolos eſſe vſos,* Reſpondit, *Nuſquam etiam legi adminiſtratam ab ipſis fuiſſe Cœnam, vel vnica mulieri: Cur ergo plus difficultatis in vno, quàm in altero conſtituunt?* Quæſtio tua, quam à Caluino es mutuatus, ſi errorum veſtrorum principia vera eſſent, non tam facilè, vt ipſe exiſtimat, diſſolui poſset. Verùm, cùm nos, omnibus in rebus, Eccleſiæ Catholicæ auctoritatem ſartam tectam eſſe velimus, nullo negotio reſpondemus, Apoſtolos multa feciſſe, quæ in Scripturis ſacris non leguntur, in Eccleſia tamen diuino beneficio, per Traditionem non ſcriptam diligenter retinentur. Ac vt de infantum Baptiſmo, cum Diuo Auguſtino concludam. *Conſuetudo matris Eccleſiæ in baptizandis paruulis nequaquam ſpernenda eſt, neque vllo modo ſuperflua deputanda, nec omnino credenda, niſi Apoſtolica eſſet Traditio.*

Caluin. in inſtruct. aduerſus Anabaptiſtas.

Auguſt. de Geneſi ad literam lib. 10. cap.23.

Baptiſmus puerorũ ex Apoſtolica traditione.

CAPVT LII.

MINISTER. pag. 43.

QVod de perpetua Sanctæ Mariæ Virginis, quam inter omnes mulieres feliciſsimam credimus, & erudita Vetuſtatis more, Dei matrem etiam appellamus, Virginitate dicitis, perexiguum ſanè eſt: dummodò auguſtum illud, & planè diuinum de Virginis partu myſterium retineatur, Ecce virgo pariet. De quo myſterio dilucida extant in Prophetarum & Apoſtolorum ſcriptis teſtimonia.

CATHOLICVS.

Fidei Chriſtianæ dogma, eſt tibi Caluini miniſtro *res perexigua:* Quid ergo magnum eſſe iudicabis? Beza (quem tu magnum Theologum nuncupas) in fidei Articulis in Conuentu Piſsiaco propoſitis, perpetuam Dei genitricis Virginitatem numerauit: Quã poſteà, cùm certo Scripturæ teſtimonio confirmare non poſſet, ex Articulorum numero reiecit: imò contra Brentium diſſerens, planè negauit, contràque *dilucida, quæ extare* concedis, *in Prophetarum & Apoſtolorum ſcriptis teſtimonia,* in partu Virginitatis iacturam, Dei Matrem feciſſe, impurus Poëta [illegible] cõtendit. Perexiguum eſt

Claudius ſanctesius in 4. repetitione de veritate Euchariſtiæ, c. 4.

Bezæ inconſtantia & impietas.

vobis,damnatam Iouiniani hæreſim renouare, qui Auguſtino teſte, *Virginitatem Mariæ deſtruebat, eam pariendo fuiſſe corruptam aſſerens.* Suſcipe, ſi audes, impietatis contra diuinum de Virginis ſacroſanctę partu myſterium patrocinium,vt Bezam magni Theologi nomine à te meritò inſignitum nobis confirmes.

Aug. lib. de hæreſibus, hæreſi 82.

MINISTER. pag. 43.

Si nato Chriſto Mariam Ioſephus cognouiſſet,ecquid tandem eſſet incommodi,quum in ſancta Virginis matrimonio.Chriſtus matrimoniū ſanctificare voluerit,& miraculo primùm à ſe edito illud honeſtare?

Horrēdum Miniſtri dictum de B. Mariæ perpetua virginitate.

CATHOLICVS.

Iuliani Apoſtatæ impiiſsimam vocem audire mihi videor: Quid enim infenſiſsimo Chriſtianæ religionis hoſti, deteſtabilius in mentem venire potuit, quàm quod à te modò dictum eſt, vt thalamus ille Chriſti Seruatoris noſtri puriſsimus,alieno ſemine pollueretur? Nihil-ne incommodi fuiſſet, ſi perpetuæ Virginitatis votum, quod Deo nuncupauerat ἡ ἁγία ἀειπαρθένος violaſſet? Apage iſtud Machometi probrum,Beatiſsimæ Virgini à Caluini Miniſtro obiectum,& illi Virgini quam κατὰ τὴν ἐξοχὴν, diuinus Vates Iſaias, non cōmuni nomine בתולה sed העלמה nominarit:Quippe quę ſicut reliquis omnibus Virginibus nomen excellentius ſortita eſt, ſic etiam præ omnibus aliis Virginibus,Virginitatis ſtudium toto vitæ ſuæ tempore amplexa eſt: Niſi fortè, recutiris verpis Miniſter velit ſe adiungere, qui hanc præclaram vocem העלמה non ſingulari illi Virgini,ſed leui cuicunque adoleſcentulæ conuenire poſſe autumant. Caluini porrò Præceptoris tui doctrinæ repugnas, qui ſponſalia tantùm fuiſſe inter ſanctiſsimam Virginem & Ioſephum facta contendit: Explicans enim verba illa Matthæi, *Chriſti autem generatio,ſic erat &c. Senſus,* inquit, *erit,nondum Virginem traditam fuiſſe in manum viri à parentibus,ſed adhuc ſub eorum cuſtodia vixiſſe,* Et paulò anteà, *Quoad fidem coniugij, ſimul ac puella viro promiſſa erat,Iudæi inſtar legitimæ vxoris habebant,itaque Lex adulterij damnabat, qua ſponſalibus contractis caſtitatem violauerant.* Excogita, aut potius elice, nouam aliquam verborum Caluini tui explicationem, qua doceas tuum ſcriptum ab ipſius ſententia non abhorrere.Ex eo verò quòd Chriſtus Dominus miraculo Matrimoniū honeſtārit, tantùm concludes Matrimonium eſſe rem ſanctā:Quod Catholici omnes confitentur, qui & illud in ſeptem Eccleſiæ Sacramentis (quod vos non facitis) optimo iure numerant.

Vide D. Auguſt. de Sācta Virginitate cap. 4.

Miniſter Caluino repugnat.

Calvin. in Matt. ca. 1. §. 18.

Calv. in harmon. ad ca. 1. Matt. §. 18. Ioan. 2.

Catholici pluris faciūt Matrimonium quàm Hæretici.

MINISTER. pag. 43.

Veteris & orthodoxa Eccleſia, de perpetua Dei Matris Virginitate hac in re ſententiam amplectimur.

CATHOLICVS.

Cur obſecro de *perpetua Dei Matris Virginitate veteris Eccleſiæ ſententiam amplecteris,* cùm tamen in aliis fidei dogmatis eam pror-

ſus aſperneris? Cúmque exiſtimes Eccleſiam errare poſſe, vnde eam hac in re deſinienda ab errore liberam eſſe didiciſti?

Reſponde prætereà qua fronte ſapientiſsimi viri Diui Hieronymi prudentiam deſideres? *Quòd* (inquis) *in virum non alioqui (vt apparet) malum, neque indoctum, tanto impetu inuehatur.* Hinc ſanè verum eſſe conſtat Craſsi ἀγελάστου dictum, *Similes habent labra lactucas.* Hæreſiarcha tuo iudicio, non eſt malus? Contemptorem Dei, eiúſque Matris ſanctiſsimæ, ſcelere liberare conaris? Quid hoc aliud eſt, quàm ſceleſti hominis perfidiam probare? Nonne ſcis morte eſſe dignos, non ſolùm eos qui mala faciunt, ſed etiam qui facientibus conſentiunt? Neque indoctus tibi eſt Heluidius. Vidiſtíne eius libros, ex quibus de hominis eruditione iudicium ferre potueris? Quis veterum, obſecro, doctrinæ laudem Heluidio vnquam tribuit? Vtri potius habenda eſt fides, tibi-ne an D. Hieronymo, qui Heluidij ſcripta diligenter legit, quidq; de eius eruditione ſentiẽdũ ſit, ita nobis explicat. *Nuper rogatus à fratribus, vt aduerſus libellum cuiuſdam Heluidij reſponderem: facere diſtuli, non quòd difficile, fuerit hominem ruſticanum, & vix primis quoque imbutum litteris ſuper veri aſſertione conuincere, ſed ne reſpondendo dignus fieret qui vinceretur. Huc accedebat, quòd verebar ne homo turbulentus, & ſolus in vniuerſo mundo, ſimul laicus & Sacerdos qui (vt ait ille) loquacitatem facundiam exiſtimat, & maledicere omnibus, bonæ conſcientiæ ſignum arbitratur, accepta materia diſputandi amplius inciperet blaſphemare, & quaſi de ſublimi loco in totum Orbem ferre ſententiam, méque quia veritate non poſſet, laceraret conuitiis.* Quæ à D. Hieronymo, Heluidio tribui audis, in vos Caluini Miniſtros optimè quadrant, qui ſimul & laici, & Sacerdotes eſſe vultis.

Miniſter in D. Hieron. contumelioſus.

Rom. 1. 32.

Miniſter Heluidii ſcripta non vidit.

Hieron. ad verſ. Heluidium.

Hæreticus indoctus cõtrà quàm ſentiat Miniſter.

Miniſtri ſimiles Heluidij.

MINISTER. pag. 43. & 44.

Sed ad perpetuam Sanctæ θεοτόκου Virginitatem, nihil opus erat ad Verbum illud Non ſcriptum confugere, cùm ex ſcripto ſatis perſpicuè poſsit illa colligi.

CATHOLICVS.

Stupidus ergo fuit D. Hieronymus, qui ex ſcripto Verbo perſpicuè illam non collegerit. Demens planè Beza, qui contra ſcriptũ illud tuum Verbum, corruptam fuiſſe Dei Matris Virginitatem ſe probaſſe exiſtimauit. Tibi ſoli eſt perſpicuum, quod hactenus mortales omnes latuit.

Miniſter omnibus oculatior ſcilicet.

MINISTER. pag. 44.

Ait enim disertè ſcriptura, Ioſephum non cognouiſſe Mariam donec peperiſſet filium ſuum: eodem planè genere dicendi, quo dicitur Michol Dauidis vxor, nullos liberos ſuſtuliſſe vſque ad diem obitus ſui, id eſt nunquam: & Chriſtus ipſe in cælum aſcendens, ecce vobiſcum ero, inquit, vſque ad conſummationem ſæculi. Ex quibus verbis colligi non poteſt Chriſtum nobiſcum non eſſe futurum poſt conſummationem ſæculi

Miniſter corrumpit textum ſcripturæ: non enim dixit Chriſtus vobiſcũ ero, ſed vobiſcũ ſum & grecè μεθ' ὑμῶν εἰμι

CATHOLICVS.

Tu anteà ab eruditione Heluidium laudaſti, & nunc te ipſa hominem doces fuiſſe in diuinis literis planè hoſpitem, cùm eodem argumento, quo ipſe Dei Matris Virginitatem labefactare ſibi viſus eſt, tu eam defendas. Alterum ſanè veſtrûm in ſumma rerum ſacrarum ignoratione, neceſſariò verſari concedere cogeris. Quonam argumento Heluidium cõuinces, qui negat *idem tuum dicendi genus?* Vnico verbo tua perſpicuitas corruit, & in ſummam eſt conuerſa obſcuritatem. Nos ex Traditione Apoſtolica, de perpetua B. Mariæ Virginitate, optimè probamus verba illa Matthæi: *Non cognoſcebat eam, donec peperit filium ſuum primogenitum.* nihil contra eiuſdem τὴν ἀειπαρθενίαν facere. Et quemadmodum tu dicis ex verbis Domini, *Ecce vobiſcum ero &c. colligi non poſſe Chriſtum nobiſcum non eſſe futurum poſt conſummationem ſeculi*, Ita dicet aliquis (qui non Heluidium, ſed Heluidij impietatem, contra tuam inſcitiam tueri volet) ex verbis illis *Non cognoſcebat*, colligi non poſſe τὴν ἁγίαν Θεοτόκον poſt partum, Virginitatis ſuæ detrimentum cepiſſe, & præterea nihil. Inſtituenda tibi erit hunc in modum ratiocinatio: Ex verbis Matthæi non colligimus Dei Genitricis Virginitatem fuiſſe imminutam, ergo credendum eſt eandem Dei Genitricem, Virginitatem perpetuam conſeruaſſe. Si tibi non placet hic ratiocinandi modus, doce qua in re, poſitis tuis principiis, à me ſit peccatum.

Miniſtri inſcitia.

Matt. c. 1. 25.

MINISTER. pag. 44.

Particula enim, vſque, interdum ita refertur ad tempus præcedens, vt de ſequenti non affirmetur contrarium: Quemadmodum magnus ille Theodorus Beza, quem omnium doctorum conſenſus Theologum appellat, vobis, Ieſuitæ, illum necquicquam laceſſentibus, in aureis illis ſuis Annotationibus doctiſsimè ſcripſit.

CATHOLICVS.

Perſpicua ſanè dogmatis fidei probatio, *Vſque, interdum refertur ad tempus præcedens, vt de ſequenti non affirmetur contrarium.* Et interdum, imò ſæpiſsimè in Scripturis aliter accipitur vox, *Vſque*, ſiue *donec*, atque locis à te citatis, *In ſudore vultus tui veſcêris pane tuo: donec reuertaris in terram de qua ſumptus es:* Dic nobis, an *donec* hoc loco ſignificet nunquam? *Camelis tuis hauriam aquam, donec cuncti bibant.* Nega Rebeccam hauſiſſe aquam, & Camelos bibiſſe contra Scripturam, *Effundénſque* Rebecca *hydriam in canalibus recurrit ad puteum, vt hauriret aquam, & hauſtam omnibus camelis dedit. Non auferetur ſceptrum de Iuda, & dux de femore eius, donec veniat qui mittendus eſt.* Si hoc loco, *Donec*, ſignificat nunquam, neceſſe eſt vt nobis probes, *ſceptrum de Iuda* non eſſe ablatum, aut certè Meſsiam nondum veniſſe. Lege Scripturas, atque ex Eccleſiæ interpretatione earum veram, & germanam intelligentiam diſce.

Vſque, & donec geminã habent ſignificationem.

Geneſ. 3. 19.

Gene. 24. 19.

Gene. 24. 20.

Gene. 49. 10.

diſce.Nos plurima teſtimonia *ad tria* non *reſtringimus*, ſed breuitaris cauſa longiore teſtimoniorum enumeratione ſuperſedimus: Et quia tuus Beza rem perſpicuam (ſi tu rectè ipſius verba exſcripſiſti) obſcurauit, adiiciam argumenti illius Heluidij ſolutionem, quam poſt D. Hieronymum, D. Thomas, Scholaſticorum princeps *B. Thom. in 3. part. q. 28. art. 3. ad 5*
attulit. *Dicit Hieronymus quod Vſque, vel Donec, in Scripturis, dupliciter poteſt intelligi, quandoque enim deſignat certum tempus, ſecundum illud Galat. 3. Propter tranſgreſſionem Lex poſita eſt, donec veniret ſemen cui promiſerat. Quandoque verò ſignat infinitum tempus, ſecundum illud Pſalmi, Oculi noſtri ad Dominum Deum noſtrum, donec miſereatur noſtri.* *Pſal. 122. 2.* *Ex quo non eſt intelligendum, quòd poſt impetratam miſericordiam, oculi auertantur à Deo. Et ſecundum hunc modum loquendi, ſignificantur ea de quibus poſſet dubitari, ſi ſcripta non fuiſſent: cætera verò noſtra intelligentia derelinquuntur, & ſecundum hoc, Euangeliſta dicit, Matrem Dei non eſſe cognitam à viro vſque ad partum, vt multò magis intelligamus cognitam non fuiſſe poſt partum.* Quis autem ſit hic *doctorum conſenſus, qui Bezam Theologum appellat*, nominare non poteris, & ſi me errare exiſtimas, eripe mihi tua diligentia hunc errorem, & me tibi magno beneficio deuincies. Bezæ non potuiſti aucupari gratiam, quin Caluini manes planè contemneres, cùm vt illius ſomnia probares, huius doctrinam repudias, Aſcribam explicationem verborum Matthæi *non cognouit eam donec*, Ex Caluini harmonia, vt quis ſit doctrinę inter ἀρχισυναγώγυς veſtros conſenſus, Chriſtianus Lector iudicet. *Minister Bezam laudás Caluinum vituperat.* *Huius loci*, inquit Caluinus, *prætextu magnas quondam turbas mouit Heluidius in Eccleſia, quòd inde colligeret Mariã, non niſi ad primũ vſque partum Virginem fuiſſe: poſteà autẽ ex marito ſuſtuliſſe alios liberos.* *Cal. ad c. 1. Matth. §. 25.* *Perpetua Mariæ virginitas acriter & copioſè ab Hieronymo defenſa fuit, nobis hoc vnũ ſufficiat, ſtultè & perperam ex verbis Euãgeliſtæ colligi, quid poſt Chriſtũ natum cõtigerit.* Stultus igitur es Miniſter, ſtultus & tuus ille magnus Theologus Beza, Caluini iudicio, cùm ex verbis *Euangeliſtæ colligatis, quid poſt Chriſtum natum Virgini Matri contigerit.*

CAPVT LIII.

ATque hæc de duobus fidei dogmatibus (quæ repudiare cogeris, omnia ad ſcriptum Verbum reuocans) dicta ſint. Supereſt *Pag. 43.* vt videamus, an tam reſtrictè præfinierimus Dogmatum non ſcriptorum numerum, vt tu calumniaris, ſcribens: *Pleraque illa ad duo reſtringitis. ſi qua alia ſint, docete, vt pro virili noſtra, vobis laborantibus ſuccurramus.* *Baptiſmum Hæreticorũ valere ex ſcriptura probari non poteſt.* Opem certè non tantùm nobis, ô noue Theſeu, ſed & D. Auguſtino feres, qui in alio dogmate de Hæreticorum Baptiſmo, quod ille Scripturæ teſtimoniis probare ſe poſſe diffidẽs, *Auguſt. lib. 5. de baptiſmo contra Donatiſtas c. 24.* ad Eccleſiæ conſuetudinem, & conſenſum refugit, vt ex his eius verbis, videre eſt: *Apoſtoli nihil exinde præceperunt, ſed conſuetudo*

illa,quæ opponebatur Cypriano, ab eorum Traditione exordium ſumpſiſſe credenda eſt: ſicut ſunt multa quæ vniuerſa tenet Eccleſia, & ob hoc ab Apoſtolis præcepta bene creduntur, quanquam ſcripta non reperiantur. Et ex alia eiuſdem ſententia, conſtat veteres illos Patres,qui ipſum ætate præcurrerunt,nullis Scripturæ teſtimoniis,ſed ſolius Traditionis vi & pondere, cum Agrippino, & Cypriano hac de re decertaſſe, quam tanti Auguſtinus fecit, vt contra Creſconiũ Grammaticum ſcripſerit, *Quamuis huius rei certa,de Scripturis canonicis non proferatur exemplum, earundem tamen Scripturarum etiam in hac re à nobis tenetur veritas,cum hoc facimus quod vniuerſa iam placuit Eccleſia, quam ipſarum Scripturarum commendat auctoritas,vt quoniam ſancta Scriptura fallere non poteſt,quiſquis falli metuit, huius obſcuritate quæſtionis, eandem Eccleſiam de illa conſulat.* Experiamur vires tuas in ope D. Auguſtino ferenda, & ne tibi reſpondendi anſam præripiam,de induſtria non refutabo,quæ Lutherani commenti ſunt,vt docerent Chriſtianum hoc de Hæreticorum Baptiſmo Dogma,apertis Scripturæ teſtimoniis probari poſſe.

Et lib.2.c.8.

Et lib.1.cõtra Creſconium grammaticum.c.33.

In dubiis ad Eccleſiam recurrendũ.

Infãtes baptizatos in Chriſtianis numerãdos nulla ſcriptura docet.

Quarto loco infantes Baptiſmi ſacramento initiatos, in Chriſtianis eſſe numerandos,Eccleſiæ auctoritate, quamuis hac de re nihil in Scripturis ſacris inueniatur, ſic probat Auguſtinus, *Abſit, vt ego dicam non credentes infantes.Iam ſuperius diſputaui, credit in altero qui peccauit in altero:dicitur,credit & valet,& inter fideles baptizatos computatur. Hoc habet auctoritas matris Eccleſiæ,hoc fundatus veritatis obtinet Canon,contra hoc robur, contra hunc inexpugnabilem murum quiſquis arietat ipſe confringitur.* Et alio loco idem confirmat, ſcribens: *Qui credit in Filium, habet vitam æternam, qui autem incredulus eſt Filio,non habebit vitam, ſed ira Dei manet ſuper eum. In quo igitur horum genere ponemus infantes? in eo qui credunt in Filium,an in eorum qui ſunt increduli Filio? In neutro, ait aliquis, quia cum adhuc credere non poſſunt, nec increduli deputandi ſunt, non hoc indicat Eccleſiaſtica regula,quæ baptizatos infantes fidelium numero adiungit.* Caluinus tuus cùm animaduerteret in Scripturis ſalutare Baptiſmum lauacrum,ita cum fide copulari, vt iis qui non crederent tribui nullo modo poſſe videretur,Infantes credere,& intelligentiæ vſum habere[a] (ne ab Anabaptiſtis conuinceretur) concedere primùm non erubuit: deinde tamen ſententiam hanc abſurdiſsimam,in poſterioribus Inſtitut.ſuarũ editionibus mutauit.[b] Idem Auguſt.alibi,*Illud perſcrutari homines ſolent, Sacramentum Baptiſmi Chriſti quid paruulis proſit, cùm eo accepto plerunque moriuntur, priuſquam ex eo quicquam cognoſcere potuerunt, quâ in re ſatis piè rectéque creditur, prodeſſe paruulo eorum fidem, à quibus conſecrandus offertur, & hoc Eccleſia commendat ſaluberrima auctoritas.* Profer Scripturæ teſtimonia, quibus paruulos fidem Chriſtianam habere, probare valeamus, & eam fidem quam Caluinus Chriſtiano homini

Aug.de verbis Apoſtoli ſerm.14.

Eccleſiæ robur inexpugnabile.

Idem lib. 1 de peccat. merit. & remiſ. cap. 20.

a Calui. Inſt. c.4 ex editione Thomæ Platteri Baſileæ.1536.

Vſum rationis infantibus abſurdè tribuit.

b Caluin. lib. 4. inſt.1. cap. 16. §.20.

Auguſt. de libero arbitrio. lib.3.c.23.

mini neceſſariam exiſtimat, quamque definiuit[a] *eſſe diuinæ erga nos beneuolentiæ firmam, certámque cognitionem, &c.* Quod ſi feceris, antiquam illam Caluini de intelligentiæ in Chriſtianorum Infantibus vſu renouabis dementiam. Venio ad quintum dogma non ſcriptum, de quo D. Auguſtinus. *Per Heliam magnum, mirabilémque Prophetam expoſita ſibi lege, vltimo tempore ante iudicium, Iudæos in Chriſtum verum, id eſt in Chriſtum noſtrum, eſſe credituros celeberrimum eſſe in Sermonibus, cordibúſque fidelium, ipſe quippe (inquit) ante aduentum iudicis Saluatoris, non immeritò ſperatur eſſe venturus, qui etiam nunc viuere non immeritò creditur.* Hanc ſententiam ſi legiſſet Caluinus, non tam temerè, quod Chriſtiani de aduentu Eliæ & Enoch credunt, *faſcinationi diaboli* tribuiſſet. *Enoch & Elias* (inquit D. Auguſtinus) *in Adam mortui, mortiſque propaginem in carne geſtantes, quod debitum vt ſoluant, creduntur etiam redituri ad hanc vitam, & quod tamdiu dilatum eſt morituri, nunc tamen in alia vita viuunt.* Si ordine vellem omnia fidei dogmata non ſcripta recenſere, vereor ne me tempus potius, quàm ſcriptio deficeret: Quæro tantùm ex te, vbi ſcriptum ſit Patrē eſſe ingenitum: Filiū eſſe Patri ὁμοούσιον: Spiritum Sanctum eſſe Deum; In Chriſto duas eſſe naturas, operationes & voluntates: In diuinis eſſe tres perſonas: Spiritum Sanctum à Patre Filióque procedere, quæ in Scripturis expreſſa nunquam inuenientur. Dices forſan hæc ex Scripturis certa ratiocinatione concludi: At quod ſola ratiocinatione ex Scripturis concluditur, in ipſis expreſſum non eſt. Certè Caluinus Vbiquitarios Scripturæ teſtimoniis ad errorem de immenſitate corporis Domini abutentes, verbo non ſcripto repreſsit. *Quòd pro ſe*, inquit, *teſtimonia illa adducunt, nemo aſcendit in cælum niſi qui deſcendit, filius hominis qui in cælo eſt, Item, filius qui eſt ſinu Patris ipſe enarrabit, eiuſdem eſt ſtuporis ſpernere Idiomatum* κοινωνίαν, *quæ non fruſtra olim à Sanctis Patribus inuenta eſt.* Diſce à Præceptore tuo, Verbo non ſcripto contra Hereticos vti. Si Idiomatū κοινωνία olim à Sanctis Patribus eſt inuenta; fide ergo aliquid tenemus, quod ſcriptum non eſt. Vos præterea Caluiniani non ſeptimum (vt ſcriptum Verbum præcipit) ſed primum τῆς ἑβδόμαδος diem cultui diuino dicandum aſſeueratis, qua in re præſcriptas à vobis leges, quibus ad ſolius ſcripti Verbi normam, fidem actionéſque omnes dirigi oportere ſtatuiſtis, vos violaſſe non poteſtis inficiari. Ad hæc doce certo aliquo Scripturæ teſtimonio, ſola fide nos iuſtitiam,[a] quā appellatis imputatiuam, adipiſci? Neminem mortalium poſſe omnibus Dei mandatis parere? [b] omnia quæ ab hominibus fiūt,[c] peccata eſſe? Hominis voluntatem non eſſe liberam?[d] Ac ne te multis detineam, quæcūque contra Eccleſiæ Catholicæ ſententiam Synagoga veſtra defendit, alicubi in Scripturis ſacris extare oſtendito.

d Cal. lib. 3. inſt. c. 2. § 7.

Aug. li. 20. de Ciuit. Dei, cap. 29.

Cal. in harm. ad 17. caput Matth. § 11.

Aug. lib. 9. de Geneſi ad literam cap. 6.

Pleraque creduntur quæ in ſcripturis expreſſa non ſunt.

Caluin. lib. 4. inſt. c. 17 § 30

Calu Verbo non ſcripto contra Vbiquitarios vtitur.

Exod. 20. 8.

Caluiniſtæ Domini diē ex traditione ſola colunt.

a Calu. lib. 3. inſtit. c. 11. § 22. & 23.

b Antid. Conc. Tridens. in Can. 18.

c Lib. 3. c. 4. § 9.

d Lib. 1. c. 15. § 8.

MINISTER. pag. 44.

Atque hæc quidem in veſtrarum Aſſertionum ἐςόδους breuiter dicta ſunto.

CATHOLICVS.

Dicendum erit denuò & fuſius: βραχυλογία enim tua facta eſt ματαιολογία. Sed cur tertiam Aſſertionem à reliquis duabus, tui immemor, nunc primùm diſiungis? Agnoſce quod initio diſputationis ſcripſiſti, nempe, *Quæſtio eſt de verbi Dei, & Eccleſiæ autoritate, huic quæſtioni de veſtra ſententia explicanda adhibentur tres Aſſertiones.* In Arithmetices ſcientia, dum nimium tibi fidis, tecum ipſe pugnas: nam tertiam Aſſertionem à propoſita Quæſtione, tuo iudicio, eſſe alienam, noua tua inſcriptio, ſatis indicat.

Pag. 8. Miniſter antedictorum obliuiſcitur.

CAPVT LIIII.

MINISTER. pag. 44.

Reſtant Cholæ, quas Scholæ illæ veſtræ Turnonij imperij oppidò quàm infelices, importuniſsimis calumniis in nos nihil tale merentes, effuderunt.

CATHOLICVS.

Tua, Miniſter ſententia (quam nemo, niſi pietatis hoſtis probabit) *Turnonij imperij Scholæ infelices ſunt.* Nomina hanc infelicitatem obſecro. Reſtituitur quotidie, Dei beneficio, Societatis noſtræ opera, Chriſtiana pietas (quam ſcelerati aliquot Apoſtatæ propè extinxerant) ciuium numerus in dies augetur, Scholarum exercitationes in Academia noſtra florent: & tu tamen homo pudens, veritatis ſingularis patronus, Scholas noſtras infelices tuo parum fœlici ſcripto nuncupas. Vigebit, mihi crede, Turnonium Imperium, quod Secta veſtra propter res à duobus Turnoniis fratribus pro aris, & focis præclarè geſtas, lubenter ſublatum eſſe cuperet. Nullas verò in te hominem obſcurum, & vt coniicimus, terræ filium, calumnias Scholæ noſtræ effuderunt, ſed nudam veritatem (quam tu improbare non potuiſti, quin calumniæ notam nobis falsò inureres) publicè examinandam propoſuimus, vt Caluini doctrinam mera eſſe ſomnia, nullus (qui concertationibus noſtris intereſſet) amplius poſſet ambigere.

Scholæ Turnoniæ felices.

MINISTER. pag. 44.

Sed ſi argumentis veſtris argumenta noſtra oppoſuimus (etiam iunimus, vt melius perciperentur) non idcirco conuitia conuitiis regeremus.

CATHOLICVS.

Nullum in noſtris Aſſertionibus conuitium eſt, Miniſter: Interim diſce ex Cicerone quid *Conuitij* nomine intelligatur, ac tum primùm te non conuitia regerere nobis, quæſo, proba. An conuitium non eſſe putas quod ſcribis, *Tam falſum eſſe, quàm ſcomma illiberale & ſycophanticum, id eſt, planè Ieſuiticum?* Atque, vt tuas Sycophantias nunc

Pag. 44.

tias nunc

tias nunc relinquamus, te periurum probabo, quò nemo tibi fidem habeat in poſterum.

MINISTER. pag. 44.

Nos pro libidine ſacras Scripturas interpretari, calumniam eſſe Dominus Deus noſter nouit.

CATHOLICVS.

Non potuiſti ſine periurio veritatem improbare, efficiã vt quicunque hoc ſcriptum legerit, Caluinianos, *pro libidine ſacras Scripturas interpretari*, imò deprauare intelligat. Fortaſsis Deo præpotenti (cui certos agendi fines præſcribitis) [a] aliquarũ rerum ſcientiam adimetis. Sed ad rem: quod ſcriptum eſt, [b] *Sub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius*, pro veſtra libidine vertiſtis, [c] *Toutesfois ſa volonté eſt ſubiecte à toy, & as le gouuernement ſur luy*. Non ſatis fuit peſsimè reddidiſſe Gallicè Scripturæ ſententiam, niſi errorem veſtrum ſcholio, inſcitiæ veſtrę perpetuò teſte confirmaretis. *Sur luy à ſçauoir de ton frere, la proprieté de la langue Hebraique ne permet pas que cecy s'entende du peché.* Hæc linguæ Hebraicę, cuius cognitionem vobis arrogatis, proprietas explicanda fuit. Vos Eccleſiæ, de fidei dogmatibus teſtimonium dicenti fidem habere recuſatis, ſi Scripturæ teſtimonio luculenter ſe verum teſtari non confirmauerit, & nunc vultis, vt omnes, vobis, nullam inſcitiæ veſtræ rationem reddentibus, credant. Non fuit linguę Hebraicæ proprietas, quæ vos mouit, vt apertam hanc Scripturæ ſententiam deprauaretis, ſed ſingulare, quo Secta veſtra tenetur, ſtudium improbandi liberam hominis voluntatem, quam ex hoc loco Catholici Scriptores optimè ſemper probarunt. Synagogæ veſtræ D. Hieronymũ opponemus, vt te periurij reum meritò à nobis factum inficiari non poſsis. *Ait Dominus ad Cain: Quare iraſceris, & quare concidit vultus tuus? Nónne ſi bene egeris dimittetur tibi, & ſi non bene egeris, ante fores peccatum tuum ſedebit? & ad te ſocietas eius, ſed tu magis dominare eius. Quod autem dicit, hoc eſt, quare iraſceris, & inuidia in fratrem liuore cruciatus, vultum dimittis in terram? Nónne ſi bene feceris, dimittetur tibi omne delictum tuum, ſiue vt Theodotio ait, acceptabile erit, id eſt, munus tuum ſuſcipiam, vt ſuſcepi fratris tui. Quòd ſi malè egeris, illico peccatum ante veſtibulum tuum ſedebit, & tali ianitore comitaberis, verùm quia liberi arbitrij es, moneo vt non tibi peccatum, ſed tu peccato domineris. Quod autem in lxx. Interpretibus fecit errorem, illud eſt, quia peccatum, id eſt* חטאת chatat, *in Hebræo generis maſculini eſt, in Græco fœminini, & qui interpretati ſunt, maſculino illud, vt erat in Hebræo genere tranſtulerunt.* Reſponde D. Hieronymo Synagogam veſtram non pro ſua libidine interpretari Scripturas, quas tanti viri teſtimonio vos deprauaſſe conuicimus. Et quia Caluinus ſcribit, *Et rem ipſam & rationem grãmatica poſtulare comparationem fieri Cain, & Abelis, quia primogenitus fra-*

[a] *Caluin lib. 2. Inſt. c. 7. §. 5. in capit. 13. Iſa. §. 9.*
[b] *Geneſ. 4. 7.*
[c] *Biblia Geneneſ. Lugduni excuſa à Petro Michaële anno 1566.*

Caluiniſtæ pro libidine ſcripturas interpretantur.

Hieronym. in quæſtionibus Hebraicis in Geneſim.

Liberum hominis arbitriũ probatur.

Caluin. lib. 2. inſt. c. 5. § 16.

ter minori poſthabitus non fuiſſet, niſi proprio ſcelere deterior. Oſtendemus nouam Præceptoris tui grammaticam conſiſtere non poſſe: quin Deum, cuius orationem refert Moſes, in loquendo erraſſe fateatur, quod planè impium eſt. Nihil enim ineptius cogitari poteſt, quàm ſi dicamus pronomen, *illius*, in oratione illa Domini, *Tu dominaberis illius*, ad Abelem (quem Dominus antegreſsis verbis nõ nominauit) referri debere, licet Moſes initio capitis Abelem nominarit, non tamen Deus, vt perſpicuum eſt ex oratione Domini, quam integram adſcripſi, vt Caluini impudentia perſpicua ſit omnibus.

Geneſ. 4. 6. 7. *Quare iratus es, & cur concidit facies tua? Nonne ſi bene egeris recipies, ſin autem malè, ſtatim in foribus peccatum tuum aderit, ſed ſub te erit appetitus eius, & tu dominaberis illius.* Et quãuis ex inſtituto de libero arbitrio non diſputem, volo in hoc primo deprauatæ à vobis Scripturæ exemplo, in omnium oculis impietatem veſtram ſic defigere, vt in aliis, quæ mox adducturus ſum, Chriſtianus Lector me, nihil vobis affinxiſſe, certò intelligat.

Auguſt. lib. 15. de ciuit. Dei cap. 7. Accipe ergo verborum Domini accuratã quam tradidit D. Auguſt. intelligẽtiam, *Rationem*, inquit, *Deus reddens cur eius*, (Caini) *oblationem accipere noluerit, vt ſibi ipſe potius meritò, quàm ei immeritò frater diſpliceret, cùm eſſet iniuſtus non rectè diuidendo, hoc eſt non rectè viuendo, & indignus cuius approbaretur oblatio, quàm eſſet iniuſtior quòd fratrem iuſtum gratis odiſſet, oſtendit, non tamen dimittens ſine mandato ſancto, iuſto, & bono. Quieſce, inquit, ad te enim conuerſio eius, & tu dominaberis illius. Nunquid fratris? abſit. Cuius igitur niſi peccati? dixerat enim peccaſti, tum deinde addidit, quieſce, ad te enim conuerſio eius, & tu dominaberis illius.*

Homo dominari poteſt peccatis.

Argue D. Auguſtinum inſcitiæ, vt Archiſynagogum veſtrum, à fœdiſsimi ſceleris nota vindices. Nugas Caluini, quibus prauitatem ſuam tueri conatur, tibi in Reſponſione tua proponendas relinquo, ne ſi omnia perſequar, in immenſum excreſcat volumen. Alter locus, qui te peieraſſe conuincit eſt,

Matth. 19. 11. Non omnes capiunt verbum iſtud, corruptum à Caluino.

Quod ſcripſit Matthæus Dominum dixiſſe, *Non omnes capiunt verbum iſtud*, & Græcè, οὐ πάντες χωροῦσι τὸν λόγον τοῦτον, Caluinus vertit, *Non omnes capaces ſunt huius dicti.* Quaſi verò idem ſit Caluino οὐ πάντες χωροῦσι, & οὐ πάντες εἰσὶ χωρητοὶ, non omnes capiunt, &, non omnes ſunt capaces. Conclude ex hac Magiſtri tui doctrinæ idem eſſe ridere, &, poſſe ridere. Et quia omnibus hominibus eſt innata quædam ridendi vis, ac vt in Scholis Philoſophi loquuntur, omnes homines ſunt riſibiles, omnes ergo ridebunt, & hoc ſine intermiſsione: Nam ridendi vis & facultas vi naturæ ab homine ſeiungi nequit, vt tu probè noſti, qui Platonis & Ariſtotelis doctrinam qua ratione coniungamus præſcribere inſtituiſti.

e Act. 1. 26. Corruptio loci de D. Mathiæ electione.

Tertius locus tui periurij teſtis erit ille quem apud Lucam legimus. [e] *Et dederunt ſortes eis, & cecidit ſors ſuper Mathiam, & annumeratus eſt cum vndecim Apoſtolis.* Quam ſententiam Synagoga veſtra

veſtra Gallicis verbis ita reddidit, vt quod à Luca ſcriptum non fuit, eum ſcripſiſſe fingat, *Adonc ils ietterent le ſort d'iceux, & le ſort cheut ſur Mathias, qui d'vn commun accord fut mis au nombre des onze Apoſtres.* Vbi legiſtis, *d'vn commun accord?* Caluinus nihil eiuſmodi habet, cùm ad hunc modum legat: *Et dederunt ſortes eorum, & cecidit ſors ſuper Mathiam, & conſcriptus fuit vndecim Apoſtolis.* At fraus veſtra nos non latet, hac enim Scripturæ deprauatione voluiſtis Magiſtratus Eccleſiaſticos à plebe eſſe eligendos, cùm tamen gregis veſtri homines, ſeſe multis, vel inuitis ciuitatibus obtrudant. Obſeruarunt Catholici in Germania Lutherum auum tuum, in priore Noui Teſtamenti germanica verſione, Chriſti Domini, & Apoſtolorum doctrinam, trecentis, aut eò amplius locis deprauaſſe. Sic ſpero ſexcentos fœdos errores, quos Gebenenſis Synagoga, in Scripturæ Gallica verſione commiſit, propediem, Catholicorum opera, in publicum propoſitos videbis. Ac ne inſtitutę breuitatis leges violaſſe videar, vnum tantùm à magno tuo Theologo Beza D. Lucæ locum inſigniter deprauatum proferam, ne in poſterum diuinum numen, vt tuum mendacium confirmet, inuoces: Quod ſcripſit Lucas ὅτι οὐκ ἐγκαταλείψεις, τὴν ψυχήν μου εἰς ᾅδου, Latinè pro libidine ſua reddidit, *Non derelinques cadauer meum in ſepulchro.* Puduit tandem ipſum Bezam nequitiæ, quare Palinodiā cecinit ſcribens: *Fateor cadaueris nomen, nec mortuo quidem Chriſti corpori ſatis conuenire, ac proinde in altera editione mutaui, ſed eandem ſententiam ſemper retinui.* Fatetur ſe mundo illudere, qui verba mutat, ſententiam autem retinet: at vnde, ipſius, ſi non ex verbis, ſententiam diſcernes? Certè Beza à Patris ſui Caluini ſententia deſciuit, cùm ad hunc modum eadem Lucæ verba latinè reddiderit. *Non derelicta ſit in inferno anima eius.* Et quia Bezæ palinodia nihil nos obieciſſe vobis à veritate alienum teſtatur de Scripturis à vobis ex Hæbraicis, & Græcis, in alias linguas conuerſis, iam nihil dicam amplius, poſtquam vnum, aut alterū locum (quem interpretando deprauaſtis) propoſuero.

Fraus Hæreticorum.

Act. 2. 27. *Beza in annot. in nouum teſtament.* corrumpit locum Pſal. 15. Nō relinques animā meam in inferno.

CAPVT. LV.

CATHOLICVS.

PRæclaram illam, qua Baptiſmi neceſsitatem Catholici in primis cōfirmant Domini ſentētiam,[a] *Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu ſancto, non poteſt introire in regnum Dei*, Caluinus de Baptiſmo intelligi negat; Quam impietatem cōdemnauit[b] Concil. Trident. Vt Caluini inſcitiam in Scripturis interpretandis conuincam, paucis expendam hominis commentum. *Falluntur*,[c] inquit, *quòd Baptiſmi mentionem fieri hoc loco putant, quia aqua nomen audiunt, Poſtquam enim naturæ corruptionem Nicodemo expoſuit Chriſtus, ac renaſci oportere docuit, quia ille renaſcentiam corporalem ſom-*

a *Ioan. 3. 5.*
b *Concil. Trident. Seſs. 7. Can. 2.*
c *Lib. 4. Inſt. c. 16. §. 25.*

Falſa Caluini de baptiſmo interpretatio.

niabat, modum hîc indicat quo regenerat nos Deus, nempe per aquam & Spiritum, quaſi diceret, per Spiritum qui purgando & irrigando fideles animas, vice aquæ fungitur. Aquam ergo & Spiritum ſimpliciter accipio pro ſpiritu, qui aqua eſt. Idem alio in loco ait cum D. Chryſoſtomo maiorem Interpretum Scripturæ partem, Aquæ nomen ad Baptiſmum referre. Nónne hinc igitur vides Dictatorem tuum proterue Veterum conſentientem Interpretationé aſpernari? Certè D. Auguſtinus variis in locis Verba hæc Domini de Baptiſmi Sacramento intelligit. *Sicut*, inquit, *bono Catechumeno Baptiſmus deeſt ad capeſſendum regnum cœlorum, ſic malo Baptizato vera conuerſio. Qui enim dixit, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & Spiritu, non intrabit regnum cœlorum, ipſe etiam dixit, Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquàm Scribarum & Phariſæorum: Namque ne ſecura eſſet iuſtitia Catechumeni, dictum eſt, Niſi quis renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, non intrabit in regnum cœlorum. Rurſus ne percepto Baptiſmo, ſecura eſſet iniquitas baptizatorum, dictum eſt, Niſi abundauerit iuſtitia veſtra pluſquàm Scribarum & Phariſæorum, non intrabitis in regnum cœlorum. Alterum ſine altero parum eſt, vtrunque perficit illius poſſeſsionis hæredem.* Ex aliis etiá eiuſdé Auctoris verbis concludimus maiorem eſſe Caluini in peruertendis Scripturarum ſententiis quam Pelagianorum dementiam. *Neque conſideras* (exiſtima tibi eſſe dictum Miniſter,) *in hac cauſa quantò deterius ſapias quàm Pelagius. Ille quippe dominicam ſententiam pertimeſcens, quâ non baptizati in regnum cœlorum non permittuntur intrare, licet eos, quos ab omni peccato liberos credit, non illò audet paruulos mittere. Tu verò ſic contemnis quod dictum eſt, ſi quis non renatus fuerit ex aqua & ſpiritu, nõ poteſt intrare in regnum Dei: vt excepto errore, quo audes à regno Dei Paradiſum ſeparare, quibuſdam quos reos naſci, ſicut Catholicus credis, ſine baptiſmate mortuis, & illius reatus abſolutionem, & regnum cœlorum non dubites inſuper polliceri, quaſi contra Pelagium in originali peccato aſtruendo, tunc eſſe poſsis Catholicus verus, ſi contra Dominum fueris in deſtruenda eius de Baptiſmo ſententia hæreticus nouus.* Dic quæſo, nunquid vos Chriſtianorum infantes, *Sine Baptiſmate in regnum cœlorum introduci aſſeritis*? Quod Pelagiana hæreſis nunquam admiſit. Nunquid Domini ſententiam, *niſi quis renatus fuerit, &c.* de Baptiſmo intelligi negatis? quam Pelagius pertimeſcens non auſus fuit, *in regnum cœlorum non Baptizatos mittere.* Et ſi Vincentius Victor (ad quem ſcripſit D. Auguſtinus libros de Anima & eius origine.) *Vt Catholicus ſenſit homines reos naſci,* Ergo vos vt Hæretici, exiſtimatis Chriſtianorum infantes omni peccato liberos in hanc vitam ingredi. Atquè vt relinquam veterem Eccleſiam, Scripturæ luculenter regenerationis rationem & modum in lauacro aquæ eſſe poſitum teſtantur. Sic Apoſtolus, *Viri,*

Calvin. in 3. cap. Ioan. § 5.

Aug. lib. 4. de Bapt. contra Donatiſt. cap. 21.

Math. 5. 21.

Aug. lib. 3. de orig. animæ. cap. 13.

Caluiniſtæ Pelagianis deteriores.

Viri, inquit, *diligite vxores veſtras, ſicut & Chriſtus dilexit Eccleſiam, & ſeipſum tradidit pro ea, vt illam ſanctificaret, mundans eam lauacro aquæ in verbo vitæ.* Huius loci ſententiam, quamuis Caluinus in Commentariis deprauet, omnem tamen regenerandi vim aquæ non adimit. *Signo*, inquiens, *Deum tanquam organo vti non eſt abſurdum, non quia virtus Dei incluſa ſit in ſigno, ſed quia nobis eam pro imbecillitatis noſtræ captu, tali adminiculo diſtribuat.* Catholici dicunt Baptiſmum eſſe organum, quo Deus ad gratiam cōferendam vtitur, ita vt infantes ſine lauacro aquæ non regenerentur. Et alio loco ait Paulus, *Secundum ſuam miſericordiam ſaluos nos fecit per lauacrum regenerationis, & renouationis Spiritus ſancti.* Hæc verba de Baptiſmo intelligi fatetur Caluinus, ſic ſcribens, *Per lauacrum regenerationis, non dubito, quin ſaltem ad Baptiſmum alludat, imò facilè patiar de Baptiſmo locum exponi.* Et paucis interiectis, *Baptiſmus congruenter & verè lauacrum regenerationis dicitur.* Vt ergo hunc locum concludamus, Renaſci ex aqua & Spiritu ſancto, eſt Baptiſmo aquę regenerari, & renouari per Spiritum ſanctū. Quamuis vnus hic locus, quem vos pro libidine veſtra eſtis interpretati apud Chriſtianum lectorem, te periurum eſſe, demonſtret ſatis ſupérque. Alterum tamen, in quo Caluini inſignis dementia elucet, ex [a] Franciſco Turriano noſtro, mutuabor. Verba Caluini[b] vt ſuſpicor, agnoſces. *Qui Eccleſiæ*, inquit, *regiminı ſecundum Chriſti inſtitutionem præſunt, nominantur à Paulo, primùm Apoſtoli, deinde Prophetæ, tertiò Euangeliſtæ, quartò Paſtores, poſtremò Doctores. Ex quibus duo tantùm vltimi ordinarium in Eccleſia munus habent: aliòs tres initio regni ſui Dominus excitauit, & ſuſcitat etiam interdum prout temporum neceſſitas poſtulat.* Quid reſpondebis pro tuo Præceptore, vt periurij quam contraxiſti labem deleas? D. Paulus tertium locum in Eccleſia Doctoribus tribuit, Caluinus autem Euangeliſtis. Vtri ergo fidem potius habendam exiſtimas? Scriptum verbum eſt: *Quoſdam quidem poſuit Deus in Eccleſia, primùm Apoſtolos, ſecundò Prophetas, tertiò Doctores, deinde virtutes.* In Epiſtola ad Epheſios explicauit varietatem donorum, non autem eorumdem ordinem, vt fecit in Epiſtola ad Corinthios. Si plura de huius loci deprauatione videre cupis, lege Turrianum in eo quem notaui libro.

Epheſ. 5. 25. *Caluin. in c. 5. epiſtol. ad Epheſ. 5. 26.* Caluinus vt Catholicus ſentit Sacramenta eſſe organa gratiæ.

Tit. 3. 5. *Caluin. in c. 3. epiſt. ad Tit. 5. 5.*

Turrian. lib. 2. aduerſ. Sadeclem. ca. 3. b *Lib. 4. Inſt. c. 3. §. 4.* Calu locum Apoſtoli peruertit.

1. Cor. 12. 28.

Epheſ. 4. 11.

CAPVT LVI.

MINISTER. pag. 44.

NOS *pro fidei decretis Hereſiarcharū errores tāto errore* amplecti vt ſatius ducamus ipſas Scripturas negare quàm illarum* ineptias repudiare, tam falſum eſſe quàm hoc ſcomma illiberale, & Sycophanticum, id eſt planè Ieſuiticum, noſtrorum Scriptorum & libertas, & reuerentia demonſtrat: illa quidem in hominum noſtrorum ſententiis liberè expendendis atque excutiendis: hæc in ſacrarum Scripturarum myſteriis religioſè excipiendis.*

* Studio.
* Illorum.

CATHOLICVS.

Errore-ne tui librarij, vel Typographi factum dicam, an malitia tua, Miniſter, vt noſtrorum Propoſitorum verba mutata ſint? Nos-ne diximus vos Hæreſiarcharum errores tanto errore amplecti, an ſtudio? Debuiſſes ſaltem ſi iam noſtras Theſes ab oculis tuis remoueras, ad eum recurrere tui libri locum, vbi eas fideliter recitaſti, & nos *ſtudio*, non *errore* ſcripſiſſe cognouiſſes. Sicut neque diximus *illarum* vos ineptias repudiare, quaſi vos aliquas ineptias in ſacris Scripturis reperiiſſe ſignificemus, cùm nos tantùm id male habeat, quod illorum Hæreſiarcharum ineptias nimis exoſculemini. Verùm, quid ais, *ſcomma Sycophanticum id eſt planè Ieſuiticum?* Caue ne te inde Sycophantam eſſe quis arbitretur. Volue interim Lexica tua, & diſce ſi non ea, qua decet Chriſtianum hominem modeſtia, propriè ſaltem loqui. Ad hæc ſcio ſummam in veſtri ordinis hominibus eſſe de aliorum Scriptis iudicandi libertatem, imò potius immoderatam licentiam. Non ignoro etiam tot eſſe inter vos de fidei rebus diſſenſiones, vt eas numerare nullus omnino poſsit. Liberè itaque & veſtri Scriptores *veſtrorum hominum ſententias expēdunt, atq;*
2.Tim.3.7. *excutiunt*, Id eſt, *ſemper diſcunt, & ad ſcientiam veritatis nunquàm perueniunt.*

MINISTER. pag. 45.

Fideles quidem Dei ſeruos in magno habemus pretio, vt auguſta Dei dona; in iis Deum tantorum bonorum autorem, colimus atque ve-
Caluiniana modeſtia.
neramur, vobis vt idolorum, ita hominum veſanum cultum, id eſt, vt ἰδωλολατρείαν, ita ἀνθρωπολατρείαν planè relinquimus.

CATHOLICVS.

Cùm nobis petulanter nimis iniuriam imponis, tecum ipſe pugnas, Miniſter, vt in diſputatione de Imaginibus videbimus. Si vera eſſent quæ tu oſcitanter de Latriæ ſignificatione diſputas, ἀνθρωπολάτρην te eſſe, ipſe negare non poteris.

MINISTER. pag. 45.

Quòd autem nos accuſatis ſacrilegij, & falſi, & plagij, quaſi bonam partem ſacrarum Scripturarum, quas Antiquitas approbauit, è ſacrorum Codicum numero tollamus: tam falſum eſt quàm verum ex noſtra Confeſsione conſtabit, Nos veteris & noui teſtamenti libros omnes, quos vetus & Catholica Eccleſia agnouit, cōſtanter amplecti.

CATHOLICVS.

Meritò accuſamus, nam vos immane hoc ſcelus commiſiſſe negare, quin tibi repugnes, nulla ratione poteris. Veterem enim & Catholicam Eccleſiam, ſuprà eam fuiſſe agnouiſti, in qua vixerunt Irenæus, Auguſtinus, Chryſoſtomus, (cuius ſententiam per inſcitiam
Pag.19. Cyprianus ſcripſiſti,) & Gregorius magnus, vt ex his verbis tuis conſtat: *Nónne videtis nos de induſtria cōplures Scripturæ locos prætermittere, ſed pauca audite de Eccleſiæ Catholicæ conſenſu.* Ac poſteà

ſubiicis

ſubiicis horum Patrum teſtimonia: Cæterùm ſi libros, quos Eccleſia D. Auguſtini temporibus probauit, Synagogam veſtram repudiare docuero, vos eſſe ſacrilegij, & plagij reos inficias ire non poteris. Perpende, an confeſsio tua cum veteris Eccleſiæ confeſsione conſentiat, quam ille his verbis expreſsit: *Totus Canon Scripturarum, in quo iſtam conſiderationem verſandam dicimus his libris continetur: Quinque Moſeos, id eſt, Geneſi, Exodo, Leuitico, Numeris, Deuteronomio, & vno libro Ieſu Naue, vno Iudicum, vno libello qui appellatur Ruth, qui magis ad regnorum principia videtur pertinere. Deinde quatuor regnorum, & duobus Paralipomenon, nõ conſequentibus, ſed quaſi à latere adiunctis, ſimúlque pergentibus. Hæc eſt hiſtoria quæ ſibimet annexa tempora continet, atque ordinem rerum. Sunt aliæ tanquàm ex diuerſo ordine, quæ neque huic ordini, neque inter ſe conneЀtuntur, ſicuti eſt Iob, & Tobias, & Heſter, & Iudith, & Maccabæorũ libri duo, & Eſdræ duo, qui magis ſubſequi videntur ordinatam illam hiſtoriam, vſque ad Regnorum, vel Paralipomenon terminatam. Deinde Prophetæ, in quibus Dauid vnus liber Pſalmorum, & Salomonis tres, Prouerbiorum, Cantica Canticorum, & Eccleſiaſtes. Nam illi duo libri, vnus qui Sapientia, & alius qui Eccleſiaſticus inſcribitur, de quadam ſimilitudine Salomonis eſſe dicuntur: Nam Ieſus filius Sirach eos ſcripſiſſe conſtantiſsimè perhibetur, qui tamen quoniam in auctoritatem recipi meruerunt, inter propheticos numerandi ſunt. Reliqui ſunt eorum libri, qui propriè Prophetæ appellati ſunt, duodecim Prophetarum libri ſinguli, qui connexi ſibimet quoniam nunquam ſeiuncti ſunt, pro vno habentur: Quorum Prophetarum nomina ſunt hæc: Oſea, Ioel, Amos, Abdias, Ionas, Micheas, Naum, Abacuk, Sophonias, Aggæus, Zacharias, Malachias. Deinde quatuor Prophetæ ſunt maiorum voluminum Iſaias, Ieremias, Daniel, Ezechiel. His quadraginta quatuor libris veteris Teſtamẽti terminatur auctoritas. Noui autem quatuor libris Euangelij, ſecundum Mattheum, ſecundum Marcum, ſecundum Lucam, ſecundum Ioannem: quatuordecim Epiſtolis Pauli Apoſtoli, ad Romanos, ad Corinthios duabus, ad Galatas, ad Epheſios, ad Philippenſes, ad Theſſalonicenſes duabus, ad Coloſſenſes, ad Timotheum duabus, ad Titum, ad Philemonem, ad Hebræos, Petri duabus, tribus Ioannis, vna Iudæ, & vna Iacobi, Actibus Apoſtolorum libro vno, & Apocalypſis Ioannis libro vno.* Habes Miniſter, veteris Eccleſiæ de ſacrorum Codicum numero expreſſam ſententiam. Quòd ſi vni Auguſtino fidem te habiturum negaueris, lege Concilium Carthaginenſe tertium, quod in ſexta generali Synodo fuit approbatum, & Innocentij primi non vulgaris ſanctimoniæ; & ſummæ eruditionis viri ad Exuperium Epiſtolam, & eoſdem quos D. Auguſtinum recenſuiſſe vides, ipſorum teſtimoniis veterem Eccleſiam approbaſſe Canonicos libros facilè diſces. Quòd ſi gloriari velis, de Sectæ veſtræ conſtantia, in amplectendis omnibus ſacris libris, quos

Auguſt. lib. 2. de doctrin. Chriſt. cap. 8.
Qui ſint libri Canonicî.

Concil. Carthag. c. 47. Innocent. 1. Epiſt. 3. can. vlt.

vetus Eccleſia approbauit, aut D. Auguſtinum, imò Conciliũ Carthaginen. & Innocentium turpiter erraſſe, & poſteritati impoſuiſſe, aut veſtram conſtantiam, quam tantopere prædicas, meram eſſe vanitatem non inficiaberis.

CAPVT LVII.

MINISTER. pag. 45.

Quòd de Machabæorum libris adiungitis, planè eſt inane, & importunum.

CATHOLICVS.

Veriſsimum eſt quod de Machabæorum libris in Theſibus noſtris ſcriptum eſt, Synagogam nimirum veſtram contendere, vt illi ex ſacro Canone deleantur. In Canonicis enim veterem Eccleſiam eos numeraſſe, Auguſtini, Concilij Carthaginen. & Innocentij primi teſtimonio, iam iam probauimus, atque alias [illegible] eiuſdem Auguſtini ſententia cõfirmamus. *Machabæorum*, inquit, *Libri, quos non Iudæi, ſed Eccleſia pro Canonicis habet, propter quorundam Martyrum paſsiones vehementes, atque mirabiles, qui antequàm Chriſtus veniſſet in carnem, vſque ad mortem pro Dei lege certauerunt, & mala grauiſsima, atque horribilia pertulerunt.* Adiungam B. Hieronymũ, quem tibi fauere exiſtimas. *Machabæorum*, ait, *Libri licet non habeantur in Canone Hebræorum, tamen ab Eccleſia inter diuinorum voluminum annotantur hiſtorias.* Antiquiſsimi etiam Eccleſiæ Doctores ex his libris, tanquam Canonicis, teſtimonia petunt, quibus doctrinam ſuam confirment: ſic Origenes auctor perantiquus, *Scriptum namque eſt in Machabæorum libris ita, Hic eſt Ieremias Propheta Dei, qui ſemper orat pro populo.* Quæ ſententia habetur 2. Machab. cap. 15. 14. D. Cyprianus item antiquiſsimus, & ſanctiſsimus Chriſti martyr: *Quid*, inquit, *in Machabæis beatorum Martyrum grauia tormenta, & multiformes ſeptem fratrum pœnæ, & confortans liberos ſuos mater in pœnis: & moriens ipſa quoque cum liberis.* Inter alias Scripturæ ſacræ ſententias & hiſtorias, quod ſcriptum eſt 2. Machab. 7. numerare non dubitauit, quare certum eſt ipſum hos libros pro Canonicis habuiſſe. Et alio loco [c] multa ex illis, tanquã ex Hiſtoria ſacra petit: & cùm probat Scripturæ teſtimoniis, *In nullo gloriandum eſſe, quando noſtrum nihil ſit.* ex cap. 9. lib. 2. Machab. ſententiam ex confeſsione Regis Antiochi adfert. *De hoc*, inquit,[d] *in Machabæis, iuſtum eſt ſubditum Deo eſſe, & mortalem non paria Deo ſentire.* Importunum tibi fuit, quòd ſacræ Scripturæ teſtimonio ineptias veſtras refutauerimus, ſed modò veritatem tueamur, quid tibi Caluini Miniſtro ſit importunum, & inane non moramur.

Auguſt. lib. 18 de Ciuit. Dei cap. 36. Machabæorum libri ſunt Canonici.

Hieronym. in præfation. lib. Machab.

Orig. homil. 3. in Cant. Canticorum.

Cyprian. lib. 4. epiſt. 6.

c Idem lib. de exhortat. martyrij ad Fortunatum.

d Idem lib. 3. ad Quirinum aduerſus Iudæos, c. 11. 2. Machab. 9. 12.

MINISTER. pag. 45.

Ecquis veſtrûm neſcit Canonicorum & Apocryphorum librorum diſcrimen, & in veteri Inſtrumento [illegible] *& Canonicos Hebraicè haberi,*

cè haberi: eos qui Græcè ſcripti ſunt, ad Apocryphos referri? Inter quos Apocryphos quin Machabæorum Libri cenſeantur, ecquis unquam dubitauit?

CATHOLICVS.

Si qui Hebraicè habentur, Canonici ſunt, certè ætate D. Hieronymi primus Machabæorum liber in Canonicis numerabatur: nam verba eius ſunt, *Machabæorum primum librum Hebraicum reperi.* Si nobis tradidiſſes Canonicorum, & Apocryphorum librorũ diſcrimen, quod putas omnibus eſſe perſpectum, an ad veritatem eſſes locutus, facilè diiudicaſſemus. Nunc verò cùm tuam de hoc diſcrimine nos latere ſententiam voluiſti, quodnam iam ſtatuas, planè ignoramus. Satis eſt nobis quòd Chriſti Eccleſia libros etiam Græcè ſcriptos probarit: Et qua ratione veteris Teſtamenti canonem minuis, quem Eccleſia Chriſti probauit, eadem planè, & nouũ Teſtamentum, quod Iudæorum Synagoga nũquam recepit, aſpernaberis.

Hieron. in præfat. in libros Reg. Miniſter cogitur fateri. 1. lib. Machab. eſſe Canonicũ

MINISTER. pag. 45.

Nos ne huius diſtributionis ſumus autores, an erudita vetuſtatis celeberrimi ſcriptores & Græci & Latini?

CATHOLICVS.

Profer hos Scriptores Græcos, & Latinos, qui libros omnes veteris Teſtamenti Græcè ſcriptos ad Apocryphos referunt. Quid ſentiat verus Eccleſia ex D. Auguſtini ſententia iam docuimus. Audi quid de libro Iudith ſcripſerit D. Hieronymus, quem tu fortaſsis tuæ diſtributionis auctorem facis. *Apud Hebræos liber Iudith inter Hagiographa legitur, cuius auctoritas ad roboranda illa quæ in contentionem veniunt, minus idonea iudicatur: Chaldæo tamen ſermone conſcriptus inter hiſtorias computatur. Sed quia hunc librum ſynodus Nicæna in numero ſanctarum Scripturarum legitur computaſſe, acquieui poſtulationi veſtræ, imò exactioni, & ſepoſitis occupationibus quibus vehementer arctabar, huic vnam lucubratiunculam dedi, magis ſenſum è ſenſu, quàm ex verbo verbum transferens, multorum Codicum varietatem vitioſiſsimam amputaui, ſola ea quæ intelligentia integra in verbis Chaldæis inuenire potui, latinis expreſsi.* Cùm Nicæna Synodus, *In numero ſacrarum Scripturarum librum Iudith receperit*, non video qua ratione veſtræ Caluinianæ Synagogæ, eundem librum ex hoc numero tollere licuerit. Fuit & liber Iudith Chaldaicè ſcriptus, vt teſtatur hoc loco D. Hieronymus. Quare ſi tua definitio probanda eſſet, neque canonicus erit, cùm Hebraicè non extet: Neque apocryphus, quia Græco ſermone primùm conſcriptus non fuit.

Hieron. in præfat. in lib. Iudith. Liber Iudith à Nicena ſynodo probatus.

MINISTER. pag. 45.

Hos libros in expoſitione ſymb. Eccleſia quidem recepit, ſed eo modo, quem Cyprianus notat, vt in Eccleſiis legantur, ſed non quò fides noſtra inde confirmetur.

CATHOLICVS.

Quid tibi velis Miniſter, cum tua Symboli expoſitione non ſatis intelligo. Si locum Cypriani notaſſes, conieciſſem fortè quid ſomniares. Puduit fortaſsis te à Caluino præceptore tuo argumentum mutuari: quare ipſius orationem ne agnoſceretur inuoluere pro tuo ſupplendi artificio conſtituiſti. Caluini verba ſunt: *Ex libello illo vetuſto, qui ſub nomine Cypriani de expoſitione Symboli inſcribitur, apertè conſtat, Machabæorum hiſtoriam, locum nullum in veteri Eccleſia habuiſſe.* Vidéſne quàm rectè Præceptoris tui orationē vſurparis? Hiſtoria Machabæorum, Caluini iudicio, *Nullum in veteri Eccleſia locum habuit*, quam tu *in expoſitione Symboli Eccleſiam recepiſſe, vt in Eccleſiis legatur*, conſtanter aſſeris. Exiſtimas fortaſſe Machabæorum libros Symboli eſſe *expoſitionem.* Qui verò fidem noſtram ex illis confirmari negant, de ea ſunt fidei confirmatione locuti, qua contra Iudæos ex Scripturis ſacris eandem fidem corroboramus. Nam quamuis nihil ſit Apoſtolorum ſcriptis firmius, ſi quis tamen eorum teſtimonia ad Iudæorum inſaniam coercendam adhibere vellet, riſui res grauiſsimas apud eos exponeret: Eodem planè modo cùm Iudæi, Patrum ætate libros (quos vos Apocryphos appellatis) teſtimoniis ſe premi animaduerterent, nullam eis fidem eſſe habendam iudicarunt.

Caluin. lib. 3. Inſt. c. 5. §. 8. Miniſter à Caluino diſſentit.

MINISTER. pag. 45.

Hieronymus, dum hos Macchabæorum libros citat, ſolet de his cauere, addita exceptione: Si quis velit credere, aut recipere.

CATHOLICVS.

Nullum Hieronymi locum notas, & mihi iam non eſt otium, vt omnia eius ſcripta euoluam. Deliba quæſo ex Caluini Inſtitutionibus, quibus in locis Hieronymus ita ſcripſerit, & tibi reſpondebimus. In iis enim quas habeo, nullum locum notatum inuenio. Is quidem ita ſcribit: *Hieronymus ſine dubitatione, minimè valere eius autoritatem ad aſſerenda dogmata docet.* Hanc dubitationem debuit Caluinus, ſi non Auctoris verbis, ſaltem libri ipſius notatione, Lectori tollere. Cæterùm quando Hieronymus de auctoritate librorum veteris Teſtamenti dubitare videtur, Hebræorum magis, quàm ſuam explicat ſententiam. Cùm enim Ruffinus magnam propterea ipſi conflaſſet inuidiam, quòd ex Daniele aliqua aſpernari fuiſſet viſus, quòd Hebraicè non haberentur, eam hac oratione diluit, quæ veſtras ineptias contra Canonis Eccleſiaſtici auctoritatem optimè coarguit. *Quod, inquit, refero, quid aduerſum Suſannæ hiſtoriam, & hymnum trium puerorum, & Belis draconis fabulas, quæ in volumini Hebraico non habentur, Hebræi ſoleant dicere, qui me criminatur ſtultum, ſe ſycophantam probat: non enim quid ipſe ſentirem, ſed quid illi contra nos dicere ſoleant, explicaui. Quorum opinioni ſi non reſpondi in Prologo breuitati ſtudens, ne non Præfationem, ſed librum viderer ſcribere,*

Caluin. lib. 3. Inſt. c. 5. §. 8.

Hieron. in Apolog. aduerſus Ruffinū.

ſcribere, puto quòd ſtatim ſubiecerim. Dixi enim, de quo non eſt huius temporis diſſerere, alioquin & ex eo quod aſſerui Porphyrium contra hunc Prophetam multa dixiſſe, vocauiq́; huius rei teſtes Methodium, Euſebium, & Apollinarium, qui multis verſuum millibus illius veſaniæ reſponderunt, me accuſare poterit: quare non in præfatiuncula contra libros Porphyrij ſcripſerim. Si hanc excuſationem probas, quod de parte Danielis hoc loco ſcripſit, idem de aliis libris, quos vos ipſius teſtimonio reiicere conamini, ipſum ſenſiſſe exiſtimabitis, ne ſecum ipſe pugnet; frequenter enim Hebræorum, de librorum Sacrorum canone inculcat ſententiam, quam, quia non refutat, vos cum Ruffino, eum probaſſe exiſtimatis. Quòd denique Fabulæ nomine hoc loco à me adducto, ſit vſus, diſce (ſi placet) à Grammaticis, Fabulam nonnunquam à fando deduci, atquè rebus ſeriis accommodari. Sic apud Euſebium ex Clemente Alexand. dicitur, *Audi fabulam, non fabulam, ſed rem geſtam.*

Euſeb. lib. 3. hiſt. Eccl. c. 23. Fabula rem geſtam aliquando ſignificat.

CAPVT LVIII.

MINISTER. pag. 45.

AVguſtinus receptos quidem eſſe ait, ſed non vt pares legi, Prophetis, & Pſalmis.

CATHOLICVS.

Nemo tibi antè credet, Miniſter, quã verba, aut ſaltẽ librũ D. Augu. protuleris: Quid Caluinus, ex quo tua delibas, hac de re ſenſerit, aſcribam. *Quod ex Machabaeorum hiſtoria proferunt, reſponſione non dignabor, ne opus illud videar in Sacrorum librorum Catalogum referre. At Auguſtinus pro canonico recepit. Primum quàm certa fide? Scripturam, inquit, Machabaeorum non habent Iudæi, ſicut legem, Prophetas, & Pſalmos, quibus teſtimonium perhibet Dominus, tanquam teſtibus ſuis, dicens: Oportebat impleri omnia quæ ſcripta ſunt in lege, & Pſalmis, & Prophetis de me. Sed recepta eſt ab Eccleſia non inutiliter, ſi ſobriè legatur, vel audiatur, &c.* Hactenus ille qui dum quærit, *quàm certa fide D. Auguſtinus Machabaeorum libros pro Canonicis recipiat.* Breuiter reſpondeo, certiſsimâ, vt ex alio quod adduxi eiuſdem Doctoris teſtimonio patet. Quod ſubiicit D. Auguſtinus, *Si ſobriè legatur vel audiatur*, contra hiſtoriæ certitudinẽ non facit: Nam aduerſus Circuncelliones diſputabat, qui Raziæ exemplo (de quo nunc dicemus) ſibi mortem conſciſcere Chriſtiano homini licere putabant: Lege verò, ac Prophetis Machabæorum hiſtoriam inferiorem eſſe dixit idem Pater, quòd Chriſtum minimè demonſtraret, ſed res geſtas veriſsimè contineret.

Caluin. lib. 4. Inſt. c. 5. §. 8. *Aug. Contra ſecundam Gaudentij epiſt. c. 23.*

Cur Machab. hiſtoria Lege & Prophetis inferior dicatur.

MINISTER. pag. 45.

Euſebius quoque ex Melitone Sardicenſi Epiſcopo, in cenſu librorum canonicorum non habet, neque Epiphanius ſolertiſsimus alioqui rerum Eccleſiaſticarum indagator.

CATHOLICVS.

Vellem indicaſſes nobis horum duorum Auctorū ſaltem libros. Euſebius lib. 4. hiſtoriæ Eccleſiaſticæ cap. 36. Partem Epiſtolæ Melitonis ad Oneſimum, interſerit, in qua Melito inter veteris teſtamenti volumina Machabæorum libros non numerat. At quid inde? propterea ne Canonici non erunt? Numerat eos Melito libros, quos Iudæi ſub Eſdra in Canonem redegerunt: Euſebius verò eo loco nudam hiſtoriam narrat. *In his*, inquit, *quæ de explanatione Scripturarum ſcribit Melito, quaſi in præfatione, enumerat quæ ſint volumina veteris Teſtamenti, quæ in Canone debeant obſeruari, quam partem Scripturæ indere his neceſſarium puto.* Explica nobis ſententiam huius orationis tuæ, *Euſebius quoque ex Melitone, &c.* Putas ipſum fortaſsis omnes probaſſe Auctorum quas recenſet ſententias. Epiphanius in libro de menſuris & ponderibus veteris Synagogæ, tempore Eſdræ Canonem deſcribit, vt qui Epiphanium diligenter legerit, facile obſeruabit.

Euſeb. hiſtor. Eccleſiaſt. lib. 4. cap. 26.

MINISTER. pag. 45.

Quid? quòd & illorum librorum autor intelligi voluit quantùm his ſuis ſcriptis tribuendum eſſe exiſtimaret? Si rectè, inquit, ſcripſi, eſt quòd volui, ſin exiliter & tenuiter, eſt quòd potui. Haccine Spiritus Sancti maieſtas? Itáne loquuntur Prophetæ, & Apoſtoli?

CATHOLICVS.

Quicquid ἄνωθεν ἐκεῖθεν ex tui Caluini farragine potes, Miniſter, modò phaleratis quibuſdam verborum inuolucris exornes, præclarè te munere tuo eſſe functum exiſtimas. Verba Caluini adſcribam, vt Condiſcipuli tui intelligant, quàm rectè ſis Præceptorem imitatus *Quid (inquit Caluinus) fruſtrà hîc contendo, quaſi autor ipſe non ſatis oſtendat, quantum ſibi deferendum ſit, cùm veniam in fine precatur, ſi quid minus bene dixerit. Certè qui ſcripta ſua indigere venia fatetur, Spiritus Sancti oracula non eſſe clamat.* Auctoris modeſtiam verè Chriſtianam reprehenditis. Si vobis diſplicet, hæc eius verba, *Ego in his faciam finem ſermonis, & ſi quidem benè, & vt hiſtoria competit, hoc & ipſe velim; ſi autem minus dignè, cōcedendum eſt mihi.* qua ratione probabitis, quod ab Apoſtolo ſcriptum eſt, *Nam etſi imperitus ſermone, ſed non ſcientia, in omnibus autem manifeſtati ſumus vobis?* Lectorem rogat, qui Machabæorum libros ſcripſit, vt ſi minus quàm rei grauitas poſtulabat, comptam iudicet orationem ſuā, æqui boniqué cōſulat. Nihil hîc à Spiritus Sancti maieſtate alienum eſt, nihil à Prophetarum, & Apoſtolorū conſuetudine abhorrens. Audite eloquentiſsimi Caluiniani, ſummi Prophetæ ſermonem modeſtiſsimum. *Obſecro Domine non ſum eloquens ab heri & nudiuſtertius, & ex quo locutus es ad ſeruum tuum, impeditioris & tardioris linguæ ſum.* Putatis Spiritum Sanctum nihil ſine veſtra garrula loquacitate perficere poſſe? Erratis toto cælo, nam aliud nos docet

Caluin. lib. 3. Inſt. c. 5. §. 8.

2. Machab. 15. 38. 39.

2. Cor. 11. 6.

Exod. 4. 10.

Apoſto

Apoſtolus *Nos*, inquiẽs, *non ſpiritum huius mundi accepimus, ſed ſpiritum qui ex Deo eſt, vt ſciamus quæ à Deo donata ſunt nobis, quæ & loquimur, non in doctis humanæ ſapientiæ verbis*. De hiſtoriæ veritate non eſt locutus horum librorum auctor cùm ſcripſit, *Si minus autem dignè, concedendũ eſt mihi*, ſed de orationis ſtylo. Vehemẽtes tuæ interrogatiunculæ *Hæccine Spiritus Sancti maieſtas? Itàne loquuntur Prophetæ, & Apoſtoli?* Vnico verbo euaneſcunt: Sed vt de poſteriore hoc adiiciam: ſi omnes ſacrorum librorum Scriptores aut Prophetas, aut Apoſtolos fuiſſe tibi perſuades, neſcio qua ratione Caluini Præceptoris tui ſententiam tueri valeas. Nam cùm negat Diuum Paulum eſſe Epiſtolæ ad Hebræos auctorem, ſubiicit: *Quis eam compoſuerit non magnopere curandum eſt*. Et de 2. Epiſtola D. Petri, ſe dignam profert ſententiam. *Sic conſtituo, ſi digna fide cenſetur Epiſtola, à Petro fuiſſe profectam, non quòd eam ſcripſerit ipſe, ſed quod vnus aliquis ex diſcipulis, ipſius mandato, complexus fuerit, quæ temporum neceſſitas exigebat*. Et infrà, *Quia de autore non conſtat, nunc Petri nunc Apoſtoli nomine promiſcuè vti mihi permittam*. Caluino itaque iudice non conſtat qui ſint Epiſtolæ ad Hebræos, & Epiſtolæ ſecundæ Petri Auctores. Quære igitur ab eo an Prophetæ eas, an verò aliqui alij Apoſtoli ſcripſerint.

1. Cor. 2. 12. 13.

Inanes ſunt Miniſtri interrogatiunculæ.

Caluin. in argumento in epiſt. ad Hebr.

Idem in argumento in 2. Petri epiſt.

CAPVT LIX.

MINISTER. pag. 45.

Atqui ſi ex apocrypho Inuocationem pro defunctis, & Purgatorium, contra ſempiternam ſcriptæ Veritatis legem, Iudæ exemple probare inſtituitis: cur non ex eodem libro Raziæ illuſtris viri, qui ex rebus præclarè geſtis ibidem commendatur, exemplo fortiſs. quemque hortamini, vt ſeipſum interficiat: quòd ille, ne in manus hoſtium veniret, manus violentas ſibi intulerit?

CATHOLICVS.

Tuo itaque iudicio Machabæorum libri non tantùm ex Sacrorum Codicum numero, quia eos Iudæorum Synagoga non approbauit, ſunt reiiciendi: verumetiam quia doctrinam Scripturarum ſempiternæ veritati repugnantem continent. Dic ergo, cur in Eccleſiis legantur, ſi eorum doctrina Scripturæ aduerſatur? Nos non tantùm Iudæ exemplo, ſed etiam Scripturæ, ac Eccleſiæ auctoritate impulſi, orandum eſſe pro Chriſtianis, qui ex hac vita in Domino exceſſerunt, & Purgatorium eſſe ignem contendimus: *Sancta & ſalubris eſt* (inquit Spiritus ſanctus per Scriptorem quem tu contemnis) *cogitatio pro defunctis exorare, vt à peccatis ſoluantur*. Reſponde mihi paucis, an breuem hanc Auctoris orationẽ veram eſſe exiſtimes. Noli precor, ſubterfugia quærere. Si vera eſt, probanda eſt Eccleſiæ Catholicæ de Purgatorio doctrina: Sin falſa, profer vel vnum Scripturæ teſtimonium, quod auctorem hunc mendacij conuincat. Neque contemnendum eſt exemplum Iudæ, quem conſtat

2. Machab. 12. 46.

Preces pro defunctis in Synagoga viſitatæ.

tunc receptum in Synagoga,Iudæorum morem diligẽter retinuiſſe: quare ſi hac in re Synagogæ fidem detrahis,cur ad eiuſdem auctoritatem in canone Scripturarum conſignando ita adhæres,vt eos tantùm veteris Teſtaméti libros,probes, quos illa in canonem recepit. Si Auguſtini ſcripta euoluiſſes,non fuiſſet opus nobis Raziæ factũ obiicere. Aſcribam ipſius verba,quæ tu nunquam videris legiſſe, vt ſanctiſsimi viri auctoritate oppreſſus, veritatem tandem cõfitearis: *Senior ille Razias, quem ſibi iſti,* Circuncelliones, *exemplis ſui ſceleris deſtituti, de Machabæorum libris tanquam imitandum ſe inueniſſe gloriantur, hoc facere debuit, quod in eiſdem literis leguntur, ſeptem illi fratres etiam exhortante Matre feciſſe, vt comprehenſus, & à lege Domini ſui non auerſus, omne quod ei applicitum eſſet, acciperet, & in dolore ſuſtineret, & in humilitate ſua patientiam haberet, quod circa humilitatem inter manus inimicorum non valens ferre, non planè ſapientiæ, ſed inſipientiæ dedit exemplum, non Chriſti Martyribus, ſed Donati Circuncellionibus imitandum.* Et infrà, *Laudatus eſt iſte Razias amator ciuitatis, vt valde benè audiens, id eſt, bona fama: quia pater Iudæorum appellatus eſt, & quòd continentiam tenuerit in Iudaiſmo: iſtam verò eius mortem mirabiliorem, quàm prudentiorem narrauit, quemadmodum facta eſſet, non tanquàm facienda eſſet, Scriptura laudauit.* Multis ibidem D. Auguſt. exemplis ex ſacra Scriptura petitis, vt de Dauide, Salomone, D. Petro, Iuda Patriarcha, & Samſone perſuadet minimè debere, quicquid in Scripturis ſacris, Dei etiã teſtimonio laudatos homines feciſſe legimus, à nobis approbari. Huius autem Raziæ mors Machabæorum hiſtoriæ derogaſſet auctoritatem, ſi aut ipſius interitum tanquam pium illa laudaſſet, aut confictam fabulam iuſsiſſet nos credere. Quod verò ſcriptum eſt de Razia, *Eligens nobiliter mori potius, quàm ſubditus fieri peccatoribus, & contra natales ſuos indignis iniuriis agi.* D. Auguſtinus his verbis explicat. *Dictum eſt quod elegerit nobiliter mori: melius vellet humiliter, ſic enim vtiliter. Illis autem verbis hiſtoria gentium laudare conſueuit, ſed viros fortes huius ſeculi, non Martyres Chriſti.* Demonſtrat itaque hiſtoriæ Scriptor, non pietatem in Razia & religioné, ſed forte & infractum animi robur eſſe laudandum, quo quidem hominum magis, quàm Dei iudicio clarus fuit, & admirabilis. Qua ratione tu nobis Raziam obiicis, eadem & tibi cum D. Auguſtino alios opponemus, quorum ſcelera Scriptura ſacra commemorat. Sed quid vos mouit, vt hiſtoriæ huius Scriptoré ea tantùm Poſteritati tradidiſſe fingeretis, quæ Themiſtocli, aut alteri, qui Dei nullam eſt conſecutus cognitionem, potius quàm pio & religioſo viro conueniant, lubenter à te diſcerem. Ac ne vobis aliquid affingere me exiſtimes, verba neſcio cuius ψευδοπ[illegible] veſtri adſcribam[c]: *De faict tout ce qui eſt en ceſte hiſtoire, ſeroit beaucoup plus conuenable à Themiſtocles, ou quelque autre payen, qui n'auoit cognoiſſance de Dieu, ne de la vie*

Aug. lib. 2. cõtra 2. epiſtolã Gaud. c. 23

Quædam Sanctorum facta quæ Scriptura commemorat non imitanda.

2. Machab. 14. 42.

Auguſt. lib. 2. contra 2. epiſtolam Gaudentij. cap. 23.

Raziæ mors quomodo laudetur.

c In Bibliis Lugduni excuſis à Petro Michael. anno 1566. in ſcholiis ad c. 14. lib. 2. Machab.

la vie à venir, que non pas à vn homme, qui auoit eſté inſtruict en la loy du Seigneur, & en la doctrine des Prophetes. Si ita eſt, cur hos libros cum Canonicis plebi indoctæ vernaculis linguis paſsim legendos proponitis. Nihil ſanè à veritate alienum in illis cótinetur, nihil, quod pias & religioſas aures magis debeat offendere, quàm quæ in aliis ſacræ Scripturæ hiſtoriis reperiuntur: & quia hoc diuinum opus propter vnum maximè Raziæ exemplum, Synagoga veſtra reprehendit, adiiciam & aliud D. Auguſtini teſtimonium, quo Auctorem ab omni culpa liberat, ſcribens: *In Machabaeorum libris, quamuis homo Razias fuerit ipſe laudatus, factum tamen eius narratum eſt, non laudatum: & iudicandum, potius quàm imitandum: quaſi ante oculos conſtitutum, non ſanè noſtro iudicio iudicandum, quod nos quoque, vt homines habere poſſemus, ſed iudicio doctrinæ ſobriæ, quæ in ipſis quoque libris veteribus clara eſt: Longè quippe fuit iſte Razias à verbis illis, vbi legitur: Omne quod tibi applicitum fuerit accipe, & in dolore ſuſtine, & in humilitate tua patientiam habe, non ergo fuit iſte vir eligendæ mortis ſapiens, ſed ferendæ humilitatis impatiens. Scriptum eſt, quòd voluerit nobiliter, & viriliter mori, ſed nunquid ideo ſapienter? nobiliter ſcilicet, ne libertatem ſui generis captiuus amitteret: viriliter autem, quòd tantas vires animi haberet, quibus idoneus eſſet, vt ſe ipſe perimeret.* Si tanti Doctoris auctoritas te non mouet, vt in commemorando Raziæ exemplo, nihil ab Auctore peccatũ eſſe tibi perſuadeas, indignus es planè, qui ſacram Scripturam tractes, qua enim ratione hos libros reiiciendos exiſtimas: eadem certè & multos alios repudiabis, cùm non minus abſurda quorundam geſta referant.

Auguſtin. epiſt. 61.

Eccleſ. 2. 4.

Razias nobiliter, & viriliter, ſed non ſapienter ſe interfecit.

CAPVT LX.

MINISTER. pag. 45. & 46.

DE Purgatorio, quandoquidem obiter egiſtis, & breuitati ſtudemus, aliàs, quum neruoſiora, quàm ea quæ è Maccabaeorum libris protuliſtis ad Purgatorij defenſionem, argumenta ediderits, vobis reſpondebimus.

CATHOLICVS.

Non obiter (vt garris Miniſter) de Purgatorio egimus: cùm *multa Scripturarum teſtimonia ſuppetere, quæ Purgatoriũ eſſe ignem non obſcurè confirment*, in Aſſertionibus noſtris nos poſuiſſe, non ignores. Te autem vehementer miror, quòd *neruoſiora quàm ea quæ è Machabaeorum libris protulimus*, à nobis expectes argumẽta, cùm nullum omninò ex illis ad hoc probandum adduxerimus. Aſcribam quæ per parentheſin de libris illis à nobis ſcripta ſunt, vt te quærendi labore leuem. (*quibus eorum qui ex hac vita exceſſerunt, in piorum hominum ad Deum precibus, Memoria, & Purgatorij ignis in primis ſtabilitur fides.*) Eſtne hoc proferre argumenta, è Machabæorum libris

rum libris ad Purgatorij defenſionem? Certè non minor eſt tibi data reſpondendi occaſio argumentis, ex aliis Scripturarum libris depromptis, quibus Catholici ſcriptores ignem Purgatorij confirmarunt, quàm fuit & Machabæorum libros, & præclarum Iudæ Machabæi factum calumniandi. Vt autem ſcias alia complura ex Scripturis argumenta, æquè neruoſa nobis ſuppetere, non grauabor, & aliis quibuſdam, certiſsimam de Purgatorio fidem confirmare. Accipe igitur primùm hanc Chriſti Domini ſententiam: *Quicunque dixerit verbum contra Filium hominis, remittetur ei, qui autem dixerit contra Spiritum ſanctum, non remittetur ei, neque in hoc ſeculo, neque in futuro.* Concedere ex his cogeris, aut Chriſtum Dominum propriè locutum non eſſe: Aut in futuro ſeculo peccata aliqua à Deo hominibus condonari. Atque hoc teſtimonio confirmari fidem de Purgatorio, quam Chriſtiana tuetur Eccleſia, locupletiſsimus teſtis eſt D. Auguſt. ſic ſcribens: *Neque de quibuſdam veraciter diceretur, quòd non eis remittatur, neque in hoc ſeculo, neque in futuro, niſi eſſent, quibus et ſi non in iſto, tamen remittetur in futuro.* Et alio loco: *Peccata quidem nulla remittuntur in regno, ſed ſi nulla remitterentur in Iudicio illo nouiſsimo, puto quòd Dominus non dixiſſet de quodam peccato, non remittetur, neque in hoc ſeculo, neque in futuro, quando ſibi remitti ſperabat Latro ille, qui dicebat, Memento mei cùm veneris in regnum tuum.* Eodem modo & D. Gregorius argumentatur: *Qualis*, inquiens, *hinc quiſque egreditur, talis in iudicio apparebit, ſed tamen de quibuſdam culpis leuibus eſſe ante iudicium, purgatorius ignis credendus eſt, pro eo quòd veritas dicit: Quia ſi quis in Spiritum ſanctum blaſphemiam dixerit, neque in hoc ſeculo remittetur ei, neque in futuro: In qua ſententia datur intelligi quaſdam culpas in hoc ſeculo, quaſdam verò in futuro poſſe relaxari: quia quod de vno negatur, conſequens intellectus patet, quia de quibuſdam conceditur.* Beda, & D. Bernardus eodem modo orationem Domini ſunt interpretati: At ne mihi contra grauiſsimá horum Doctorum auctoritatem Caluini nugas obiicias, paucis ipſum hac in re hallucinatū eſſe conuincam. Hanc enim Domini ſententiam explicans ait[b]: *Quod inde colligunt Papiſtæ, remitti poſt mortem hominibus peccata, nullo negotio eorum calumnia refutatur. Primùm inſulſi ſunt verbum futuri ſeculi ad medium tempus torquendo, cùm extremum diem notari cuiuis pateat.* Inſulſus eſt ipſemet Caluinus, qui inſulſitatem, ſine omni ratione Eccleſiæ Chriſti affingit: Cupimus, vt tu Caluini diſcipulus, certo aliquo Scripturæ teſtimonio nomine *futuri ſeculi*, non medium tempus, ſed extremum diem ſignificari probes. Pergit deinde Caluinus: *Improbitas*, inquiens, *deprehenditur, quia cum ipſorum doctrina pugnat, quod obtendunt cauillum, nota eſt eorum diſtinctio, gratis remitti peccata quoad culpam: ſed pœnam, ac ſatisfactionem exigi: iam fatentur nullam eſſe ſpem ſalutis, niſi ante mortem remiſsio,*

Matth.12.32.
Purgatoriũ probatur ex ſcripturis.

Aug.lib.21. de ciuit. Dei cap.24.
Idem contra Iulianum Pelagianũ lib. 6.cap.5.

Luc.23.42.
Gregor. PP. lib.4. dialog. cap.39.

Beda in ca. 3.Marci.
Bernard.ſermon. 66.in Cantica.
b.Caluin. in harm. ac cap. 12.c. Matth. §.32.

remiſſa fuerit culpa: Mortuis ergo nulla remiſsio ſupereſt, niſi pœna, atqui negare non audebunt ſermonem de culpa hic haberi. Fatemur quidem nullam eſſe ſalutis ſpem, niſi ante mortem remiſſa fuerit culpa peccati mortiferi. (De peccatorum venialium culpis ex Magiſtro Sententiarum, longè aliam eſſe rationem facilè diſcere potuit Caluinus, qui ea vos docuit, quæ in Chriſti Eccleſia nō didicit:) Et quamuis ſermo ſit de culpa, non tamen de ea ſola, ita vt pœna non intelligatur: Nam ad perfectam peccatorum expiationem neceſſaria eſt condonatio pœnæ: vnum hoc ſupererat Caluino ſubterfugium: *Quid hac verba ſibi velint, Marcus breuiter exprimit, æterno iudicio obnoxios fore dicens, qui aduerſus ſpiritum loquuti fuerint.* Cùm magis ſit perſpicua Matthæi, quàm Marci oratio, potius ex Matthæo Marci ſententiam deprehendemus, quàm contrà. Quod enim hic ſcripſit, *non habet remiſsionem in æternum*, ille pluribus verbis expreſsit: *Non remittetur ei, nequè in hoc ſeculo, nequè in futuro:* A nobis expectabas neruoſiora argumenta: En habes vt ſuſpicor vnum, in quo ingenij tui neruos omnes exerceas. Euolue Lutheranorum ſcripta, vt quod ex tuis ciſternis haurire non poteris, à Caluini nominis iuratis hoſtibus precariò ſubſidium accipias: Interim te Miniſter monebo, ne nimium Lutheranorum ſcriptis fidas. Nam Lutherus ipſe in diſputatione Lipſica, Purgatorium ex hoc Matthæi loco confirmari aſſeruit: *Ego*, inquit, *credo fortiter, imò auſim dicere, ſcio Purgatorium eſſe, facilè perſuadeor in Scripturis de eo fieri mentionem. Quemadmodum illud Matthæi inducit Gregorius in Dialog. lib. non remittetur in hoc ſeculo, neque in futuro, volens quædam peccata remitti in Purgatorio.* Noli irritare Lutheranos, quorum tela Caluinus & Beza, magna cum exiſtimationis ſuæ diminutione declinare hactenus non potuerunt, quamuis conuitiis, & maledictis (cùm argumenta non ſuppeterent) ſe tueri pro virili nō deſtiterint.

Mag. ſent. lib. 4. diſt. 21. Quæ peccata remittantur in futuro ſeculo.
Caluin. in harm. ad 12. c. Matt. §. 32.
Marc. c. 3. 29. Matth. cap. 12. 32.
Luther. in diſputatione Lipſica. Lutherus Purgatoriũ agnoſcit. *Greg. lib. 4. dialog. c. 39.*

Venio ad alterum Scripturæ pro Purgatorio teſtimonium: *Eſto conſentiens aduerſario tuo citò dum es in via cum eo, ne fortè tradat te aduerſarius iudici, & iudex tradat te Miniſtro, & in carcerem mittaris. Amen dico tibi, non exies inde donec reddas nouiſsimum quadrantem.* Caluinus cùm videret ſe hac Domini ſententia premi, confugit ad ſuas artes, nam calumnia Catholicis ſilentium imponere conatus eſt, aſſerens Catholicos per Aduerſarium hoc loco Diabolum intelligere. Nullum enim is nominat, nec poterit nominare qui vocem hanc ita declararit. Certè vox Græca ἀντίδικος non propriè hoſtem, ſed eum qui iudicio nobiſcum contendit, ſignificat. Et D. Chryſoſtomus, Aduerſarij nomine Proximum quem verbo, vel facto læſimus, intelligit. Tu igitur, qui fortè noſti illud Socratis dictum apud Platonem ἀδελφὸς ἀνδρὶ παρείη, tuo Caluino laboranti ſuccurrito, ſi potes, ac qui fuerint iſti Catholici Scriptores ſigillatim nomina. Fuiſſe enim aliquos alios qui aduerſarium hoc

Matth. 5. 25. 26. Secundum teſtimoniũ ſcripturæ, quo purgatorium probatur.
Caluin. in harm. ad c. 5. Matth. §. 25.
Chryſoſt. in Matt. hom. 11.
Plat. lib. 2. de repub.

Hieron. in comment. in c.5. Matth.

loco Diabolum eſſe dixerint, teſtis eſt B. Hieronymus. At cùm nequè ipſe, nequè quòd ſciam, alius vllus Catholicus Scriptor iſtos nominet, Amabo te, vt quod Catholici neglexerunt, tua ſedulitate, & in voluendis Catholicorum ſcriptis ſingulari diligentia, in lucem proferas: Nos interim Veterum ſententiis locum hunc de Purgatorio intelligendum confirmabimus. Ac primum ita ſenſit

Cyprian. lib. 4. epiſt. 2.

Cyprianus his verbis: *Non quia adultero pœnitentia, ac venia laxatur, continentia vigor frangitur: aliud eſt ad veniam ſtare, aliud ad gloriam peruenire: aliud miſſum in carcerem non exire inde donec ſoluat nouiſſimum quadrantem, aliud fidei ſtatim, & virtutis accipere mercedem, aliud pro peccatis longo dolore cruciatum emendari, & purgari diu igne, aliud omnia paſſione purgaſſe.* Comparat hoc loco Cyprianus adulteros (quos peccaſſe pœnitet,) cum mente & corpore Virginibus: Taléſque Virgines ait ſtatim, atque ex viuis exceſſerint, æterna beatitudine perfrui: illos verò pœnitentes adulteros non antè beandos, quàm pœnam peccatis debitam in carcere ſubierint, & *igne diu purgati fuerint.* Euſebius etiam Emiſſenus de igne Pur-

Euſeb. Emiſſ. homil. 3 de Epiphania. Matt. 25. 41.

garorio hunc Matthæi locum non obſcurè explicat his verbis: *Hæc pœna infernalis illos manebit, qui amiſſo & non ſeruato Baptiſmo, in æternum peribunt, ad quos dicetur, vt eant in ignem æternum, qui paratus eſt diabolo, & angelis eius. Hi verò qui temporalibus pœnis digna geſſerunt, ad quos ſermo Dei dirigitur, quòd non exeunt inde donec reddant nouiſſimum quadrantem, per fluuium igneum, de quo*

Dan. 7. 10.

propheticus ſermo commemorat, & fluuius rapidus qui currebat ante ipſum, per vada horrentibus globis horrenda tranſibunt: quanta fuerit peccati materia, tanta erit tranſeunti mora. Diſtinguit hoc loco Euſebius æternis damnatorum cruciatibus addictos, ab iis qui *pœnas temporales*, vt ipſe loquitur, ſuſtinent. Lege quæ à DD. Ambroſio, Hieronymo, & Bernardo, ad illuſtrandum hunc locum ſcripta ſunt, ac planè inſanies, ſi magis Caluini inani dicacitate, quàm tot grauiſsimorum virorum auctoritate, mouearis.

a Ambroſ. in c. 12. Luca. in c. 5. Matth. c Hieron. in c. 5. Matth. Bernar. ſerm. de obitu Humber.

CAPVT LXI.

1. Cor. 3 10. 11. 12.

VEnio ad locum Apoſtoli, quem Caluinus cùm contra ſe facere animaduerteret ſuo more nihil intentatum reliquit, vt germanam ipſius ſententiam corrumperet, *Secundum gratiam quæ data eſt mihi, vt ſapiens architectus fundamentum poſui, alius autem ſuperædificat: vnuſquiſque autem videat quomodo ſuperædificet. Fundamentum enim aliud nemo poteſt ponere, præter id quod poſitum eſt, quod eſt Chriſtus Ieſus. Si quis autem ſuperædificat ſuper fundamentum hoc, aurum, argentum, lapides pretioſos, ligna, fœnum, ſtipulam, vniuſcuiuſque opus manifeſtum erit, dies enim Domini declarabit, quia in igne reuelabitur, & vniuſcuiuſque opus quale ſit ignis probabit. ſi cuius opus manſerit, quod ſuperædificauit, mercedem accipiet. Si cuius opus arſerit, detri-*

ris, detrimentum patietur, ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem. Eccleſiæ Patribus, qui Ignis nomine hoc loco tribulationẽ, ſeu crucem intelligi exiſtimarunt, repugnare ſe profitetur Caluinus. *Alium*, inquiẽs, *eſſe ſenſerunt ignem, Veterum plerique, nempe tribulationem, ſeu crucem, per quam Dominus ſuos examinat, ne in carnis ſordibus acquieſcant: Quanquam nec illis aſſentior, quia mihi videor certiorem multò, & lucidiorem eius loci intelligentiam aſſequutus.* Vides Miniſter, quantum ſibi Caluinus arroget. Qui ſomnia ſua Eccleſiæ Patrum ſentẽtiis audet anteponere? *Ignem*, inquit, *appellauit Apoſtolus examen Spiritus ſancti*. At hoc nullo Scripturæ teſtimonio probabit. Nos verò Paulum in extremis ſaltem huius ſententiæ ſuæ verbis de Igne purgatorio locutum eſſe contendimus. Commentum porrò illud Caluini, hoc loco nequit conſiſtere. Primùm enim ex te quæro, quando fiat hoc doctrinæ examen à Spiritu ſancto? Iam anteà negaueras homines poſſe de rebus fidei in controuerſiam vocatis, iudiciũ ferre, cùm ſolus Deus, te auctore, eiuſmodi rerum ſit iudex: ſolus ergo Deus de doctrina iudicabit. Quando ergo dabit Spiritus ſanctus de doctrina iudicium? Reſpõdebis, opinor, iampridem dediſſe, cũ oracula cœleſtia Spiritus ſancti afflatu fuêre literis conſignata. At multa ſunt, quæ ex ſolis Scripturis definiri non poſſunt, & Hæretici omnes, in Scripturis errorũ ſuorum ſubſidium ponunt: Nequè eſt, cur ad Eccleſiæ auctoritatem (quam planè contemnis) confugias: Nam qui Eccleſiam in vno fidei dogmate errare poſſe aſſeuerat (vt tu facis) non video qua ratione in cæteris rebus eiuſdem auctoritatem ſartam tectam conſeruabit. *Ipſe autem ſaluus fiet* cùm explicaret, odium pluſquàm Vatinianum quo Eccleſiæ Doctores proſequitur, ſumma cum inſcitia coniunctum omnibus patefecit: Ait enim, *in fide erraſſe multos ex Sanctis, Cyprianũ, Ambroſium, Auguſtinum, & ſimiles: quibus & Gregorium, & Bernardum, alióſque eius notæ adiungit, eóſque ſaluos fieri poſſe hac lege, ſi Dominus eorum ignorantiam abſterſerit, & repurgauerit eos ab omni ſorde.* Non negamus aliquos ex Veteribus (non tamen eos omnes, quos hîc impudenter nominat) hallucinatos interdum fuiſſe, at errores huiuſmodi non ij fuerunt, qui eos regno cœlorum arcerent, cùm Eccleſiæ vnitatem ſemper ſeruarint, & nihil adhuc his de rebus ab ipſa Eccleſia definitum haberetur. Qua de re multa ex Veterum monumentis diſputari poſſent, ſed propter breuitatis rationem hac vna Auguſtini ſententia contentus ero, *Illa, quæ ad Quintum ſcribit Cyprianus, & illa quæ cum collegis ſuis, Liberali, Caldonio, Iunio, & cæteris ad Saturninum, & Maximum, & alios benè conſiderata, nullo modo præferenda ſunt, aduerſus totius Eccleſiæ Catholicæ conſenſionem, cuius ſe illi membra eſſe gaudebant, & vnde ſe neque ipſi præciderunt, neque diuerſa ſentientes præcidi paſſi ſunt: donec aliquando in Domini voluntate per plenarium Concilium, licet poſt multos an-*

Caluin lib. 3. Inſt. c. 5. §. 9.

Arrogantai Caluini.

Pag. 42.

Ignis nõ eſt examen Spiritus ſancti, vt putat Caluinus.

Caluinus in comm. in 3. c. epi. 1. ad Cor. §. 15.

Caluini procacitas in SS. Patres.

Auguſt. lib. 5. contra Donat. c. 22.

Cypriani error excuſatur.

Per Concilium quod rectius eſt elucet.

nos, quid eſſet rectius eluceret, non aliqua nouitate inſtituta, ſed antiquitate roborata. Si Caluinus, Beza, cæterique factionis veſtræ architecti, de rebus nondum definitis ab Eccleſia quæſtionem mouiſſent, ac tum demum Eccleſiæ ſententiæ acquieuiſſent, pro Hæreticis non fuiſſent habiti? At cùm præcipua fidei dogmata omninò repudiarint, & Catholicæ Eccleſiæ impietatem affinxerint, meritò in fidei deſertoribus numerantur. Certè quam ſanctiſsimis illis Patribus Caluinus tribuit ſpem ſalutis, Turcis eam & Iudæis negare minimè poteſt. Reſponde pro tuo Præceptore, ſi potes, & perſpicuis verbis nobis explica, quid de ſanctiſsimorum Eccleſiæ Patrum ſalute Synagoga veſtra ſentiat.

CAPVT LXII.

Qvòd de Purgatorio igne locutus ſit Apoſtolus, Patrum teſtimoniis confirmabo: Ac in acie collocabo D. Auguſtinum, *Non ſim (inquit) inter illos, quibus dicturus es, Ite in ignem æternũ, qui paratus eſt diabolo, & Angelis eius, neque in ira tua emendes me, vt in hac vita purges me, & talem me reddas: cui iam emendatorio igne non opus ſit, propter illos qui ſalui erunt, ſic tamen quaſi per ignẽ. Quare? niſi quia hic ædificant ſuprà fundamentum, ligna fœnum, ſtipulam, ſi ædificarent autem aurum, argentum, lapides precioſos, & de vtroque igne ſecuri eſſent, non ſolùm de illo æterno, qui in æternum cruciaturus eſt impios, ſed etiam de illo qui emendabit eos, qui per ignem ſalui erunt: Dicitur enim, ipſe autem ſaluus erit, ſic tamen quaſi per ignem, & quia dicitur ſaluus erit, contemnitur ille ignis. Ita planè quamuis ſalui per ignem, grauior tamen erit ille ignis, quàm quicquid poteſt homo pati in hac vita.* Cùm D. Auguſt. locum hunc Apoſtoli, de Purgatorio igne intellexiſſe tu ipſe videas, dic oro, quo argumento grauiſsimum & ſanctiſsimum hunc Eccleſiæ Doctorem, hallucinatum eſſe probabis? Ambroſius deinde Auguſt. præceptor, de eodem purgatorio igne Paulum verba feciſſe teſtatur, ſcribens: *Cùm dicit Apoſtolus, ſic quaſi per ignem, oſtendit ſaluum quidem illum futurum, ſed pœnas ignis paſſurum, vt per ignem purgatus, fiat ſaluus: & non ſicut perfidi, æterno igne in perpetuum torqueatur.* Comparat Ambroſius eos qui in Purgatorio igne expiantur, cùm iis, qui perpetuis inferni cruciatibus torquentur. Tertius qui pro Catholica orationis Apoſtolicæ ſententia teſtimonium dicit, erit Theodoretus Cyri Epiſcopus, quem ſua ipſius lingua loquentẽ adducere placuit: Τȣτο τὸ πῦρ πιςεύομεν καθαρτήριον, ἐν ᾧ καθαρίζονται αἱ ψυχαὶ, ὡς χρυσὸν ἐν τῷ χωνευτηρίῳ. Quod (vt tuis ἀναλφαβήτοις conſulam) ſic interpretabor: *Hunc ipſum Ignem Purgatorium credimus, in quo purgantur animæ, ſicut aurum in conflatorio.* Oecumenius item Græcus Auctor, in hunc ipſum locum ſic ſcribit: σωθήσεται καὶ αὐτὸς, ὑποδύνας δὲ, ὡς εἰκὸς τὴν διὰ πυρὸς παιδείαν τὸν ἐνόντα αὐτῷ βραχὺν ῥύπον. Quod & latinè ob eos ipſos reddere conabor, *Saluabitur & ipſe quoque, non tamen*

citro

August. in Pſal. 37 propè initium.

Ignis emendationis poſt mortem.

Ambroſ. in comment. in 3. c. epi. 1. ad Corinth.

Theodor. in comment. in cap. 3. epiſt. 1. ad Cor.

Oecum. in c. 3. epiſt. 1. ad Corinth.

citra dolorem, vt par eſt eum, qui tranſit per ignem, & à concretis lenioribus maculis expiatur. Atque hæc de Scripturę teſtimoniis, quibus Purgatorius ignis confirmatur, breuiter dicta ſint. Nam ne omnia quæ ad hanc diſputationem ſpectant cōplecti velle videar, compluribus aliis ſuperſedere conſtitui, cùm Scripturis Eccleſiæ Chriſtianæ ſummam fuiſſe, vt in cæteris rebus, ita in Purgatorio aſſerendo conſenſionem, in Veterum libris euoluendis planè erit hoſpes, qui negabit. Vtque illos, quos Caluinus nominauit, quinque Patres noſtros eſſe intelligas, ipſorum ſententias adſcribam. Sit ergo primus Sanctiſsimus Chriſti Martyr Cyprianus. *Nunc ratio,* inquit, *& forma in Clero tenetur, vt qui in Eccleſia Domini ad ordinationem Clericalem promouentur, nullo modo ab adminiſtratione diuina auocentur, ne moleſtiis, & negotiis ſecularibus alligentur, ſed in honore ſportulantum fratrum, tanquam decimas ex fructibus accipientes, ab altari & Sacrificiis non recedant, & die ac nocte caleſtibus rebus, & ſpiritualibus ſeruiant: Quod Epiſcopi anteceſſores noſtri religioſè conſiderantes, & ſalubriter prouidentes cenſuerunt, Ne quis frater excedens, ad tutelam vel curam, Clericum nominaret;* ac ſi *quis hoc feciſſet, non offerretur pro eo, nec Sacrificium pro dormitione eius celebraretur, Neque enim ad altare Dei meretur nominari in Sacerdotum prece, qui ab altari Sacerdotes, & Miniſtros ſuos Leuitas auocare voluit. Et ideo Victor cùm contra formam nuper in Concilio à Sacerdotibus datam, Geminium Fauſtinum Presbyterũ auſus ſit actorem conſtituere, non eſt quò pro dormitione eius apud vos fiat oblatio, aut deprecatio aliqua nomine eius in Eccleſia frequentetur, vt Sacerdotum Decretum religioſè & neceſſariò factum ſeruetur à nobis.* Euolue hanc Cypriani orationem, vt veteres Chriſti Eccleſiæ Patres pro Chriſtianis, qui ex hac vita exceſſerant, non oraſſe certo argumento probes; Quòd ſi orarũt, neceſſariò locum aliquem eſſe crediderunt in quo peccata expiarentur. Eiuſmodi purgationi locum conſtitutum, appellamus Purgatorium. Ambroſij plura cogor afferre teſtimonia, vt eum ab impietatis, quam illi tribuit Caluinus, nota, vendicem. Aetate ſua, teſtatur acerrimus hic Chriſtianæ Religionis propugnator & defenſor aſsiduus, Corporis & Sanguinis Domini ſacroſanctum Sacrificium pro Chriſtianis, qui vitam cum morte commutarunt, fuiſſe in Chriſti Eccleſia oblatum, & Chriſtianorum fuiſſe morem pro eiſdem orare. *Date,* inquit, *Manibus* (Valentiniani Imperatoris) *Sancta myſteria, pio requiem eius poſtulemus affectu; Date Sacramenta cæleſtia myſteria. Animam piam Matris oblationibus proſequamur. Extollite populi mecum manus in ſancta, vt eo ſaltem munere vicem eius meritis rependamus. Nec ego tumulum eius floribus aſpergam, ſed ſpiritum eius Chriſti odore perfundam.* & infrà, *Beati ambo ſi quid meæ orationes valebunt, nulla dies vos ſilentio præteribit; nulla inhonoratos vos mea tranſibit oratio, nulla*

Patrum ſententiæ de Purgatorio.

Cyprian. lib. 1. epiſt. 9.

Clericus tutor eſſe non poterat.

Oblatio pro quibus defunctis non fiat.

Ambroſ. in oratione funebri de obitu Valentiniani Imperatoris.

Oratio pro defunctis.

nox non donatos aliqua precum mearum contextione tranſcurret, omnibus vos oblationibus frequentabo. Et alio loco, *Tibi nunc*, inquit, *omnipotens Deus, innoxiam commendo animam*, Satyri, *tibi hoſtiam meam offero, cape propitius, ac ſerenus fraternum munus. Sacrificium Sacerdotis, hac mei iam liba præmitto* Et alibi, *Eius ergo principis* (Theodoſij) *& proximè conclamauimus obitum, & nunc quadrageſimum celebremus, aſsiſtente ſacris altaribus Honorio principe: Quia ſicut ſanctus Ioſeph patri ſuo Iacob quadraginta diebus*[a]*, humationis officia detulit, ita & hic Theodoſio patri iuſta perſoluit.* Et poſt pauca. *Conteror corde, quia ereptus es vir, qualem vix poſſumus inuenire: ſed tamen tu ſolus Domine inuocandus es: tu rogandus, vt eum in filiis*[b] *repræſentes. Tu Domine cuſtodiens etiam paruulos in hac humilitate, ſaluos facis ſperantes in te. Da requiem perfectam ſeruo tuo Theodoſio, requiẽ quam præparaſti Sanctis tuis. Illò conuertatur anima eius, vnde deſcendit, vbi mortis aculeum ſentire non poſsit: vbi cognoſcat mortem hanc non hominis finem eſſe, ſed culpæ. Quod enim mortuus eſt, peccato mortuus eſt, vt iam peccato locus eſſe non poſsit, reſurget autem, vt perfectior renouato munere vita reparetur. Dilexi & ideo proſequor eum vſque ad regionem viuorum, nec deſeram donec fletu & precibus inducam virum, quò ſua merita vocant, in montem Domini ſanctum.* Caluinum Luculenta hæc Ambroſij teſtimonia deterrere nõ potuerunt, quo minus ipſius orationem contra perſpicuam, & in Eccleſia ſemper teſtatam veritatem, falsò vſurparet. *Alius*, inquit, *Pater conſuluit, vt officio humanitatis erga mortuos in ſepultura defuncti fineremus eos quieſcere. Ambroſ. lib. de Abra. 1. cap. 7.* Vt demus Caluino, hanc eſſe Ambroſij orationem, quam ipſe illi affingit, nihil contra Chriſtianos, qui ſuis ad Deum orationibus, fratribus in Domino mortuis opitulantur, faciet: Nos enim mortuos quieſcere ſinimus, nec eos ad vitam reuocare conamur: verba verò D. Ambroſij (quorum ſententiam peruertit Caluinus) hæc ſunt: *Locus qui ſequitur habet mortem vxoris, fletum mariti, ſepultura officium, quibus maritalis affectus probabatur. Surrexit*, inquit, *ſcriptura*[d] *Abraham à mortuo, docemur vt non diutius inhæreamus mortuis, ſed quantum ſatis officij deferamus.* Loquitur hoc loco ſanctiſsimus Eccleſiæ Doctor, de immoderato luctu & fletu, non autem de orationibus, pro eorum qui ex hac vita migrarunt ſalute, ad Dominum fuſis. Explica tu nobis Miniſter, quid ſit apud eundem *Inhærere mortuis*? Si pro mortuis orare dixeris, ex Ambroſij ergo ſententia pro mortuis erit orandum. Non enim Abrahami exemplum induxit, vt negaret eſſe inhærendum mortuis, ſed *Ne diutius inhæreamus*. Si verò non id ſignificat, cur quæſo Caluinus ad tollendas pro defunctis preces, hoc teſtimonio vſus eſt? *Verte omnes te te in facies*, vt ait Poëta, *et contrahe quicquid, Siue animis, ſiue arte vales*, vt Caluini inſignem, quam ſanctiſsimo viro affinxit, cõtumeliam excuſes. Tertius

Eccleſiæ

Idē Ambroſ. in oratione ſua bri de obitu fratris.

Idem in oratione de excitatis ac meritis Theodoſij Imperatoris.

Honorius aſtitit altari dum Patri Theodoſio iuſta perſolueret.

a Geneſ 50. 3.
b Pſal 14. 6.

Perfectam requiem Theodoſio precatur.

c Rom. 6. 10.

Caluin. in præf. Inſt. ad Regem Gall.

Ambroſ. lib. de Abraham 1. cap. 7.

Mortuũ fletu nimio nõ proſequẽdi.

d Gen. 23. 3.

Aeneid. 12.

Eccleſiæ Doctor à Caluino nominatus, fuit Auguſtinus, cuius tot & tam præclara extant teſtimonia, pro Chriſtiana de Purgatorio ſententia, vt Caluinus in corrumpendis ſanctorum Patrum lucubrationibus ὡς ἀπειρόκαλος eum ſibi aduerſari non negatit, acertimúmque Hæreſum oppugnatorem (cuius doctrinam poſteritas omnis ſuſpexit) vt ſuas tueatut delirationes, planè contemnit, & ſuperſtitionis condemnat. Tecum agam tabulis obſignatis, & ſi eius *Autographa* penes te habes, perpende diligenter, an fideliter ipſius verba tranſcripſerim. *Monicam matrem ſuam in libris Confeſsionum, Auguſtinus narrat vehementer rogaſſe, vt ſui memoria in peragendis myſteriis fieret ad Altare, Anile ſcilicet votum, quod filius non exegit ad normam Scripturæ, ſed pro naturæ affectu probari aliis voluit. Liber autem de Cura pro mortuis agenda, ab eo compoſitus, tot haſitationes continet, vt ſuo frigore meritò debeat ſtulti zeli calorem extinguere, ſi quis mortuorum patronus eſſe appetat.* Cùm Synagogæ veſtræ parens, in Sanctiſsimum Eccleſiæ Doctorem petulanter ſit inuectus, quid mirum ſi tu in Caluini ludo ad maledicendum edoctus, eorum exiſtimationi dettahere coneris, qui Auguſtinum colunt & obſeruant, ac Auguſtinianam doctrinam veſtris næniis obiiciunt. Si ipſius contra veſtram impietatem teſtimonia ſcire cupis, lege Confeſsionem Auguſtinianam à Hieronymo Torrenſi Societatis noſtræ Theologo editam, vnum tantùm breuitatis cauſſa afferam, vt Chriſtiano Lectori faciam ſatis.

Caluin lib. 3. Inſt. c. 5. § 10
Caluinus temerè D Auguſtinum & matrē eius perſtringit.
Cal. irridet procaciter lib. de cura pro mortuis.

Neque, inquit, *negandum eſt defunctorum animas pietate ſuorum viuentium releuari, cùm pro illis Sacrificium mediatoris offertur, vel eleemoſyna in Eccleſia fiunt.* Perſpicuam D. Gregorij ſententiam pro Purgatorio ſuprà adduximus, Quare reliquum eſt, vt D. Bernardum pro fide Catholica dimicare demonſtremus.[f] *Habet*, inquit, *& ſemper habebit integram Chriſtus hereditutē ſuam, & poſſeſsionem ſuam terminos terræ, ſe potius ſubtrahunt huic magnæ hæreditati, qui Chriſto illa conantur detrahere, Videte detractores, videte canes, irrident nos quia baptizamus infantes, quòd oramus pro mortuis, quòd Sanctorum ſuffragia poſtulamus*, Et infrà, *Non credunt Ignem Purgatorium reſtare poſt mortem: ſed ſtatim animam ſolutam à corpore, vel ad requiem tranſire, vel ad damnationem. Quærant ergo ab eo, qui dixit, quoddam peccatum eſſe, quod neque in hoc ſeculo, neque in futuro remitteretur, cur hoc dixerit, ſi nulla manet in futuro remiſsio purgatione peccati?* Habes perſpicua & dilucida quinque illorum Patrum, quos Caluinus nominauit pro Purgatorio teſtimonia: Adeò enim inter ſe ſunt hæc duo fidei dogmata de Purgatorio, & defunctorum ſuffragiis copulata, vt qui alterutrum conceſſerit, vtrunque concedere cogatur. Plura verò Eccleſiæ Doctorum in eandem ſententiam præclarè ſcripta, multi Catholici Scriptores recenſuerunt, quæ vbi hæc pauca veſtræ τῇ δυσδαιμονίᾳ non aduerſati docueris proferam. Aërij certè multis ab hinc ſeculis damnatam hæreſim,

Auguſtin. in enchirid. ca. 110.
Sacrificium & eleemoſinæ defūctis proſunt.
Bernard. ſermon. 66. in Cantica Cantic.
f Pſal. 2. 8.
Hæreticis D. Bernardi temporis Caluiniſtæ ſimiles.
Matt. 12. 32.

hæreſim [a], vos Caluiniani reuocaſtis,cùm Purgatorium & orationes pro mortuis, tollitis. Ac cùm homines peccare omnibus in rebus Caluinus [b] profiteatur:& ſcriptum ſit [c], *Non intrabit in eam aliquid coinquinatum*, Poſt hanc vitam,aut peccatorum ſordes eluentur, ac ita Purgatorium admittes:aut contra Scripturam, cælum eſſe hominum ſceleribus inquinatorum domicilium concedere cogeris. Quid Synagoga veſtra de animorum à corporibus ſeiunctorum ſedibus ſentiat, à te doceri cupio. Claudius Sainctesius Epiſcopus Ebroicenſis,vir in ſtudiis Theologicis exercitatiſsimus, ſcribit vos ſentire piorum omnium animos etiam antequam Dei filius carnem humanam ſuſcepiſſet, æternam in cœlis beatitudinem fuiſſe conſecutos. Quæ Caluinianorum dementia multùm à Caluini [e] placitis diſcrepat: Variis enim in locis negat eos immortalitatis gloria ante vltimum iudicij diem donari.

[a] *Epiphan. contra hæreſ. 75. Auguſt. de hæreſibus, hæreſi. 53.*
[b] *Caluin. lib. 3. Inſt. c. 14. §. 9. & 11.*
[c] *Apocal. 21. 27.*
[d] *Claud. de Sainctes. 4. repetit. de veritate Eucharistiæ cap. 11.*
[e] *Caluin. in har. Euangelica ad 16. c. Lucæ §. 22. & in c. 14. Ioan. §. 2. in Pſychopannychia lib. 4. inſtit. c. 7. §. 28. item lib. 3. inſt. ca. 25. §. 6. in epiſt. Iudæ. §. 6.*

MINISTER. pag. 46.

Etiam veni Domine IESV.

CATHOLICVS.

Exurge Deus, iudica cauſam tuam, memor eſto improperiorum tuorum quæ ab inſipiente ſunt tota die. Pſal. 73. 22.

DISPV-

DISPVTATIONVM

LIBER SECVNDVS,

IN QVO PRIMVM DE IMAGINIBVS, tum de Sacroſancto Euchariſtiæ Sacramento, poſtremò de rebus cæteris in Theſes Turnonias, à Miniſtro perperam allatis agitur.

Aſſertio IIII. ex iis quæ diſputatæ ſunt in Academia Turnonia anno 1582.

Tanto præterea pietatis hoſtes in Chriſti Domini, Sanctorúmque Imaginibus confringendis furore fuiſſe inflammatos ſcimus, vt omnem exuiſſe humanitatem viderentur, cùm tamen nullo Dei mandato Imaginum vſum Chriſtianis eſſe interdictum docere poſsint: Et Beza nunc eorum Anteſignanus nuper Huſsitarum, Lutheranorum, & ex aliis Sectis ſicariorum Imagines typis Geneuæ excudendas curarit: Qua in re hoc vnum ſe in votis habere profeſſus eſt, vt Domini noſtri Ieſu Chriſti, Diſcipulorumque ipſius memoria, ſempiterna obliuione deleretur, perditorum verò hominũ, qui hæreſeon portentis Eccleſiam perturbarunt, recordatio perpetuò vigeret, atquè in omnium non modò animis, ſed etiam oculis defixa reſideret.

CAPVT PRIMVM.

MINISTER. pag. 47.

DIſtincta quæſtionis notatio, & Ieſuitarum inuolucris explicata.

CATHOLICVS.

Tibi opus eſt, Miniſter, Δηλίου κολυμβητοῦ ne quis in diſtinctis tuis notationibus ſuffocetur, cùm eodẽ planè modo Quæſtionẽ de Imaginibus explices, quo primam Quæſtionem euoluiſti. Nam perſpicuis, & claris rebus ineptiæ tuæ, eã affexunt obſcuritatẽ, vt vix intelligi queãt. Et cùm Theſes noſtras argu-

métis improbare nó poſsis diuerticula, quibus inſcitiam tuam tegas, diligenter quæris, vt Lector in tuis nugis perlegédis occupatus, Chriſtianã de fidei dogmate veritatem, non ſatis conſideratè perpendat.

MINISTER. pag. 47.

Principale crimen generis humani (vt Tertulliani verbis vtamur) defendendum, Ieſuitæ, ſuſcepiſtis. Periculoſum ſanè patrocinium, eóque etiam magis, quòd non Verbo illo veſtro non ſcripto, ſed Veritatis ſcripta luce, & Deo quidem iudice, non Romano Pontifice, tota ſit controuerſia dirimenda.

CATHOLICVS.

Nos nullum crimen, vt calumniaris, ſed Chriſtianam Veritatem defendendam ſuſcepimus: Turcæ verò, aut impij cuiuſdam Apellæ perſonam tu planè induiſti, cùm Chriſti Domini, & Sanctorum Imagines effrænata, & præcipiti linguæ tuæ procacitate inſectari auſus es. Quòd autem Romani Pontificis, Chriſti Domini in terris Vicarij iudicium recuſas, ac Deo ſoli controuerſiam omnem reſeruas dirimendam, perditorum hominum more facis, qui ſceleribus ſuis debitas pœnas effugere cùm non valeant, diuinam implorant opem, Deúmque ſuæ innocentiæ teſtem faciunt, vt hac ratione, falſam ſibi probitatis apud populum exiſtimationem, concilient. Iudicabit ergo Deus, & ſententiam quam Eccleſia, de Imaginum vſu abhinc multis ſeculis tulit, veſtro magno malo, in mortalium omniũ conſpectu, per decretum ſuum τὸ ἀκίνητον, tandem aliquando firmabit.

Miniſter perditos imitatur.

MINISTER. pag. 47.

Iam & quorſum veſtra hac phalerata loquacitas? Ita enim omnia inuoluitis, vt non Theologicæ diſputationes, ſed tyronum veſtrorum declamationes eſſe videantur.

CATHOLICVS.

Præclarè ſanè euoluis noſtra inuolucra Miniſter. Nemo tibi phaleratam loquacitatem vitio dabit: Quid enim ſermone tuo exilius reperiri poteſt? Conuitia pro argumentorum telis arroganter iactas: & cùm orationis noſtræ puritati detrahis, tuum in nos odium commiſeratione certè dignum, apertè prodis. Tu ex Aſſertionibus noſtris, neſcio quas diſputatiunculas, pro ea, quam tibi finxiſti interpretandi facultate, noua dicendi arte feciſti. Sed qua ratione declamationibus omnia inuoluantur, ſi aliquando Rhetorum præcepta deguſtaſti, nobis expedi, vt te in vtroque & euoluendi, & inuoluendi artificio in primis excellere, omnes intelligamus.

MINISTER. pag. 47.

Mentem igitur veſtram ita euoluemus, Nefas eſt Chriſti Domini, & Sanctorum imagines euertere.

CATHOLICVS.

Miniſter cordium ſenſa videt.

Lynceo perſpicacior es Miniſter, qui ad humanæ mentis receſſus tam facilè penetraſti. Si in mentes noſtras imperium habes, facilè

cilè de oratione noſtra (quę mentis eſt nuntius) triumphabis. Mens ergo noſtra, vt tu ſuſpicaris, his paucis verbis continetur, *Nefas eſt, &c.* Quare perinde eſt tibi Imagines euertere, & (vt Theſes no ſtræ habent) Imagines confringere. Certè paſsim confractas aliquas Imagines videmus, quas euertere non potuit impietas. Imagines fractæ non euerſæ.

MINISTER. pag. 47.

Id autem his rationibus probare conamini, vt doctrina noſtra, quæ Idola ex Verbo Dei abominatur, odium, inuidiamque confletis.

CATHOLICVS.

Diſce orationis tuæ partes inter ſe copulare, ne Tyrones noſtri, quorum declamationes irrides, garrulam tuam infantiam, ad Rhetorum & Grammaticorum præcepta excutere ſi cœperint, te hominem planè rudem, & indignum, qui cum tyrunculis vel mediocriter eruditis congrediatur, conuincant. *Idola veſtra doctrina*, vt dicis, *abominatur:* Nos etiam Idola cane peius & angue odimus: & Societatis noſtræ opera, Idola & confracta, & euerſa eſſe, qui de rebus in Indiis ad Orientem & Occidentem Solem geſtis ſcripſerunt, locupletiſsimi teſtes ſunt. Sacroſancta itaque Scripturarum oracula quæ τῶν εἰδώλων cultum deteſtantur, non minore quàm vos veneratione proſequimur: atque vt Simulacra deleantur, vitam ipſam vnà cũ ſanguine effundere omnes parati ſumus. At doctrinam veſtram, *ex Verbo Dei, Idola abominari* ſcribis. Accipio libenter iudicium tuum de veſtra Doctrina, quam ſic à Dei Verbo diſtinguis: nam aliter *ex Dei Verbo abominari*, non poſſet, *Idola*; Reſponde ſi potes, quocunque te vertes, laqueis irretitus teneberis.

MINISTER. pag. 44.

Veſtra autem argumentatio grauiſsimorum incommodorum demonſtrationem complectitur, crudelitatis, impiæ ſceleratæque aduerſus Deum audaciæ: Et ἀντιπαραγωγὴν ab aduerſary exemplo petitam, vt illum proprio telo iuguletis. quo genere argumentationis nihil efficacius, aut vehementius excogitari poteſt.

CATHOLICVS.

Neſcio planè quid agas. Mentem noſtram euoluendam ſuſcepiſti: quàm rectè tuo munere functus ſis, æquus Lector iudicabit: Nam tu τὰ σαφέστερα καὶ γνωριμώτερα, διὰ τῶν ἀσαφεστέρων καὶ ὕστερον γνωρίμων, contra quàm præcepit Ariſtoteles, explicas. Sed apud quem Auctorem Claſsicum ἀντιπαραγωγὴν legiſti? ἀντίληψιν fortè, vel ἀντικατηγορίαν vſitata apud Græcos vocabula, tibi non arriſerunt. Miniſter obſcurat quæ clara ſunt.

MINISTER. pag. 47. & 48.

Generalis reſponſio ad hanc quæſtionem. Argumenta igitur illa veſtra expendamus, vt perſpicuum ſit an ex mala cauſa bonam facere poſsitis, primaria Quæſtione prius hunc in modum conſtituta.

CATHOLICVS.

Si primariam nondum inſtituiſti Quæſtionem, quid opus fuit Le-

ctorem illa tua inſcriptione fallere? Generalem certè reſponſionem hîc nullam reperio, quam hoc loco afferre debebas, ſi vel minimos in bonarum artium ſtudiis progreſſus feciſſes.

CAPVT II.

MINISTER. pag. 48.

Fáſne ſit Idola, ſiue Imagines confringere.

CATHOLICVS.

Pro generali reſponſione ad hanc Quæſtionem, nouam nobis inſcriptionē proponis. Sed cur tot nouis Lemmatis, & titulis, ſubinde tuum ipſe librum prænotas? Puto equidem te (qui Lectorem ad tuum opus Sophocleum euoluendum, nec verborum lenocinio, nec ſententiarum, rerúmque grauitate poſſe allicere diffidebas) voluiſſe ſaltem, vt is tuas inſcriptiones obiter percurreret. Debuiſſes itaque lepidum illud ἐπιγραμμάτιον hîc etiam apponere:

Mart. lib 3. Epig.

Lemmata ſi quæris, cur ſint inſcripta, docebo,
Vt ſi malueris, Lemmata ſola legas.

Hactenus ferè ſingulis libelli tui verbis reſpondi Miniſter, vt de tuis ineptiis Chriſtianus Lector, qui tuum ſcriptum non vidit, iudicium ferat. In poſterum ea excerpam, quæ aut Chriſtianæ veritati repugnare, aut tuam inſcitiam teſtari iudicauero: Nam tuam inanem loquacitatem inſectari ſi vellem; Lectori faſtidium parerem. Eadem enim plerunque repetis, & verborū portentis à linguæ Latinæ puritate abhorrentibus, animi tui ſenſa peſsimè explicas.

MINISTER. pag. 48.

Epheſina Synodus iubet eum eſſe anathema, qui priuata autoritate ethnicorum Deorum ſtatuas, ſeu imagines, aut perfregerit, aut profligarit, & rectè.

CATHOLICVS.

Miniſter Synodos malè citat, & earum decreta peruertit. Elibert. Synod. cap. 60.

In Epheſina Synodo nullum eiuſmodi decretum reperio. Atq; vt mox dicam, hiſtoriæ te rudē profiteris. De iis autē qui idola confringunt, quid in Elibertina Synodo ſtatutum ſit, diſce nunc primùm, qui Conciliorum tomos (quantum conücere licet) nunquàm euoluiſti, imò fortaſſe ne oculis quidem aſpexiſti: *Si quis idola fregerit, & ibidem fuerit occiſus, quia in Euangelio non eſt ſcriptum, neque inuenitur ab Apoſtolis vnquam factum: placuit in numerum eum non recipi martyrum.* Vbi eſt tuum *Anathema* Miniſter?

MINISTER. pag. 48.

Religionis conſtitutio, aut deſtitutio, id eſt, antiquatio, atque abrogatio (quod ad externos quidem ritus attinet) ius eſt Magiſtratus: Priuato nihil licet in Repub. iniuſſu magiſtratus.

CATHOLICVS.

Miniſtri ἀλόγισμα.

Diuinare cogor quid velis, Aſiane diſputator, adeò es in diſſerendo ἀλαζών. Quid? *conſtitutio religionis* tibi eſt *antiquatio*? ſicut

ſicut *& deſtitutio*, eſt *abrogatio*? At fortaſsis deſtituere religionem, tuo iudicio, eſt eam antiquare & abrogare. Certè ante Conſtantinũ Magnũ, nullus Romanorum Imperator Superſtitiones in Vrbe publicè antiquauit. Sed prudenter excipis, *quod ad externos quidem ritus attinet*, Chriſtiano ergo homini externo ritu Idola colere permittis, vbi Magiſtratus Idolorum cultum non abrogauit. Næ hoc tuo teſtimonio Miniſter, factionem Caluinianam nefandi ſceleris condemnas: Nam, vt de Galliarum regno nihil dicam, in Scotia noſtra contra ſummi Magiſtratus imperium, Caluinianus furor omnia occupauit. Atque vnà cum Chriſtiana religione, ita regiam Maieſtatem depreſsit, vt ſi Dei immenſa clementia Iacobum Principem Serenifsimæ Reginæ noſtræ Mariæ filium non conſeruaſſet, non tantùm de auctoritate regia, ſed & de Regni Scotorum nomine planè actum fuiſſet. Miniſtri in Scotia Regiam Maieſtatem depreſſerunt.

MINISTER. pag. 48.

Magni illius Conſtantini pietatem, & conſtantiam veneramur, qui non modò ethnicorum Deorum templa occludi iuſsit, ſed & eorumdem idola perfringi. Priuati hominis ardorem improuidum, è quantumlibet pio cõſilio naſcentẽ improbaremus, qui idem faceret, aut aggrederetur.

CATHOLICVS.

Cùm magnus Conſtantinus Idola confringi iuſſerit, cur *Epheſina Synodus*, (vt paulò antè dixiſti) poſt Conſtantini mortem coacta, *eum iubet eſſe anathema, qui priuata auctoritate, Deorum ſtatuas, aut perfregerit, aut profligârit?* Euolue aliquantulum diligentius Chronographorum tabulas, ne quis ita facilè, te deinceps ἀνιστορησίας redarguat. Reſponde interim, vtrum ante Conſtantinum licuerit priuato homini (qui anteà Idola coluit) Penates ex ædibus ſuis deturbare? Caue ne Idolorum patrocinium ſuſcepiſſe conuincaris, qui Epheſino Concilio contra Conſtantini edictum, Idolorum defenſionem affingis. Lege hiſtorias Eccleſiaſticas, & diſces Theodoſium magnum (quo imperante Synodus illa habita eſt) Idolorum cultum in Imperio Romano extirpaſſe, & cauſam tunc fuiſſe nullam, cur Patres tam ſeueram legem promulgarent, comperies. Miniſter in hiſtoriis nihil verſatus.

MINISTER. pag. 48.

Quamobrem (ne in re perſpicua diutius immoremur) hoc dicimus, Ieſuita: Vt idola variis in locis confracta eſſe, non modò lætamur, ſed & in vniuerſo terrarum orbe id fieri peroptaremus: ita intemperiem in hoc Regno temerè peruagatam nunquam probauimus, etiam ſi pio zelo à nonnullis id factum fuiſſe arbitremur.

CATHOLICVS.

Non auderes, Miniſter, in Concione ad populum, quod in hoc tuo ſcripto poſuiſti, proferre: Auditores tui te lapidibus obruerent, ſi Imagines (quas tu impiè Idola appellas) Miniſtrorum Caluini iniuſſu confractas negares: Ac iuſtis de cauſis ſuperſedebo

Caluiniſtarum zelus neque pius fuit, neque ſecundum ſcientiam.

certiſsimis argumentis, quibus te apertè nugari, poſſem conuincere. Quære à Sodalibus tuis, qui Chriſtianæ religioni in Scotia bellum indixerunt, quid ſignificet præclara illa perditorum hominum vox, *puil doun*, quam dum miſeram plebem ad pietatis veſtigia omnia delenda commilitones illi tui inflammarent, frequenter vſurparunt. Zeli tui pij funeſta in omnibus regionibus (quæ Caluinianæ doctrinæ locum dederũt) ſunt impreſſa veſtigia, quæ ſine incredibili piorum omnium horrore videri non poſſunt.

MINISTER. pag. 48.

Iehu rapidum, aut fucatum Zelum, neque probauimus vnquam, neque probabimus.

CATHOLICVS.

4. Reg. 10. 30. Miniſter hiſtoriæ ſacræ ignarus.

Quid tu aut probes, aut improbes non moramur: Audi quid Dominus ad Iehu dixerit: *Quia ſtudioſè egiſti quod rectum erat, & placebat in oculis meis, & omnia quæ erant in corde meo feciſti contra domum Achab, filij tui vſque ad quartam generationem ſedebunt ſuper thronum Iſrael.* Ad hæc non iam priuatus (vt tu Hiſtoriæ ſacræ imperitus ſomnias) ſed iam in Regem, Dei mandato, inunctus, & Principum acclamatione Rex ſalutatus, quæ Scriptura commemorat, molitus eſt.

MINISTER. pag. 49.

Fucata Miniſtri ſimplicitas.

De vobis, Ieſuitæ, qui viuos ſempiternis odiis ita proſequimini, vt in mortuis odia non conquieſcant, quid ſtatuendum ſit, viderint boni, & cordati viri, ex his quæ huius orationis primordio à nobis ſunt verè, & ſimpliciter annotata.

CATHOLICVS.

Quos viuos, Caluini Miniſter, odio proſequimur? Hæreſes radicitus extirpare omni ſtudio conamur: Hæretici vt abiectis erroribus reſipiſcant, pro virili contendimus: Si hoc eſt odio proſequi viuos, iudicet tuus cordatus Lector. Quid verò de orationis tuę primordio ſentiendum ſit, non erat, cur Lectori in memoriam reuocares: nam præter Linguæ petulantiam, tuas ψευδολογίας multas, *verè & ſimpliciter* obſeruauimus, vt cuiuis hanc noſtram Reſponſionem legenti licet perſpicere. Quàm autem rectè orationis tuæ pars illa, *vt in mortuis odia non conquieſcant*, cum antegreſsis verbis cohæreat, viderint Collegij Nemauſenſis Grammatici.

MINISTER. pag. 49.

Imaginem Chriſti, & Iouis ſtatuã eodem honore dignã dicit impius.

Hoc volumus, Ieſuitæ, hoc optamus, hoc ad pios Magiſtratus pertinere contẽdimus, vt Idola, id eſt imagines Iouis, Iunonis, Mineruæ, Chriſti, Mariæ, Petri, Pauli, (eodem enim furore, & Chriſti Domini, & Sanctorum nominibus abutimini) deturbent, confringant, conterant: Ezechiæ & Ioſiæ laudatiſsimorum Regum exemplo, Idolorũ furores in ſuis ditionibus obtinere ne patiantur, priuatis nefas eſſe, iniuſſu Magiſtratus

tus Idola Iouis, Iunonis, Petri, Pauli confringere affirmamus. Rem denique probamus: legitimum modum in ea deſideramus.

CATHOLICVS.

Hæc tua, Miniſter, apud me conſideranti, cum Satyrico exclamare libet, *Iuuenal. Satyr. 2.*

Quis cælum terræ non miſceat, & mare cælo,
Si fur accuſet Verrem, Catilina Cethegum.

Vel potius his Diui Pauli verbis te percellere, ὁ λέγων μὴ μοιχεύειν, μοιχεύεις ὁ βδελυσσόμενος τὰ εἴδωλα, ἱεροσυλεῖς; *Ad Rom. 2. 22.* Quis enim neſcit, non quidem fortè te, qui adhuc ἐν τῷ σῷ φροντιστηρίῳ nouitius es, ſed illos veſtros ciuilis incendii πρωτοσπαθαρίους ſacrarum Imaginum euertendarum auctores, hortatores, impulſoréſque extitiſſe? Sed bone Ieſu, quid addis? Non te pudet, Miniſter, in eundem ordinem Iouis, Iunonis, & Mineruæ Idola, & Chriſti Seruatoris noſtri, eiúſque ſanctiſsimæ Genitricis Mariæ, necnon Petri, & Pauli ſacras Imagines reponere? An Conſtantinus Romanorum Imperator (cuius anteà pietatem, & conſtantiam non immeritò prædicaſti) Imagines horum Apoſtolorum à B. Sylueſtro Pontifice ſibi oblatas, cum Iouis cæterorumque Dæmonum ſimulachris contriuit, effregit, euertit? An ille Labarum vexillorum Imperatoris Romani præſtantiſsimum ablata ex eo ſua imagine, ſacroſancto Chriſti Crucis ſigno non inſigniuit: quo vexillo tutus, acerbiſsimos Chriſti hoſtes profligauit? De quo audi quid Chriſtianus Poëta ſcribat Prudentius, *Conſtant. Magnus Apoſtolorum Imagines veneratur. Labarum inſignit cruce.*

Chriſtus purpureo gemmato textus in auro
Signabat Labarum, clypeorum inſignia Chriſtus
Scripſerat, ardebat ſummis Crux addita criſtis. *Prudent. lib. 2. aduerſ. Symmachum.*

Et ne fortè exiſtimes nouum eſſe ſacroſanctum Crucis vexillum venerari, audi quid paulò poſt ibidem ſequatur,

Tunc ille Senatus
Militiæ vltricis titulum, Chriſtique verendum
Numen adorauit, quod collucebat in armis.

Pius igitur, tuo iudicio, Magiſtratus, Chriſti Domini, Diuorúmque Imagines non ſuſtulit, ſed eas vel iam antè receptas ſeruauit, vel de nouo, magno cum honore, & gloria erexit. Atque vt omnes intelligant te bonum malum, & malum bonum dicere, quod, tu pios Magiſtratus præſtare debere contendis, id Iulianus Apoſtata (cui, credo, nullam pietatis laudem tribues) in Chriſti Imagines præſtitit. Nam, vt omittam celebrem illam Chriſti εἰκόνα quam mulier Hęmorrouſſa à Chriſto curata erexerat, quámque Iulianus vt ſuā eò loci referret, euerterat, hoc ipſum Labarum à Conſtantino Chriſti Domini Cruce inſignitum, ipſe Iulianus ſublata Cruce in antiquam formam reuocauit. *Iul. Apoſtat. ex Labaro crucem aufert.* Qua de re ſic Gregorius Nazianzenus conqueſtus eſt, τολμᾷ ἢ ἤδη καὶ κατὰ τοῦ μεγάλου συνθήματος, ὃ μετὰ τοῦ σταυροῦ πομπεύει, καὶ ἄγει τὸν στρατὸν εἰς ὕψος αἰρόμενον. Sed vt tecum comi-

nus con

nus conſeram, qua fronte nefandum Iouis idolum Chriſti ſacræ Imagini conferre audes? Non vereris, ne ſi hæc duo æqualia, tuo iudicio, ſint, Iouem etiam Chriſto parem facias? Cùm Imago rei non ex ſe, ſed ex ſuo prototypo, & exemplari ſit æſtimanda.

CAPVT III.

NOS deinde in alio Libelli tui titulo, cum omnibus Eccleſiæ Catholicæ Doctoribus, Idolorum patronos pro tua ſingulari modeſtia nuncupas.

MINISTER. pag. 49. & 50.

Miniſter apertè calumniatur.

Pudet nos ſanè veſtræ impudentiæ: quo enim alio nomine veſtram illam incredibiliter præfractam in obruenda veritate audaciam appellaremus; qui millies expreſſam in Verbo Dei Idolorum deteſtationem negetis?

CATHOLICVS.

Pudet & nos tuæ ἀδολεσχίας. Miniſter, (leuius enim nomen temeritati quod imponam tuæ, non occurrit) qui nobis ſciens, prudens, tam immane ſcelus (quòd nemini noſtrûm vnquam in mentem venit) impudenter affingis? Vbi enim legiſti, vel etiam audiuiſti nos expreſſam in Dei Verbo Idolorum deteſtationem negare? Certè nos omnes, Idola omnia prorſus, & toto animo execramur, & deteſtabiles eſſe omnes Idolorum cultores certò nobis perſuademus, atquè maximè expreſſo Dei Verbo quàm ſæpiſsimè inculcatā eſſe Idololatriæ abominationem, clara vbique voce profitemur.

MINISTER. pag. 50.

Atqui parata erit vobis reſponſio, non illo iure vtimur.

CATHOLICVS.

Tu ſanè te dignas, per egregiam Rhetorū ἀφόλκψιν, reſponſiones ſubiicis à nobis μηδὲ κατ' ὄναρ cogitatas. Nos amplectimur ius diuinū, cui vos Caluiniani Miniſtri detrahitis, cùm Deum huius iuris Auctorem, impium tyrannum facitis. Nam inter alia veſtra errorum portenta, quæ Synagoga Caluini pro Chriſti oraculis ſubſtituit, non extremum eſt, mortalium poſſe neminem iuri diuino parêre, [a] cùm tamen ex Scripturis conſtet, legem ab iis, qui ſalutem conſequi volunt, neceſſariò eſſe ſeruandam [b].

a Caluin. in Antidot. Concil. Trident. in Can. 18.
b Matt. 19. 17.

MINISTER. pag. 50.

Eccleſiæ Catholicæ Romanæ autoritate, & ſententia factum eſt Senatuſconſultum, vt hoc de Idolis interdictum, è legis Dei tabulis deleretur: ac proinde nouo hoc decreto vetus antiquatum fuit, & in illius locum Miſſæ audiendæ mandatum introductum eſt.

CATHOLICVS.

Inſigne Miniſtri mendacium.

Præclarè à Marco Tullio ſcriptum eſt, *Qui verecundiæ fines ſemel tranſierit, eum benè, & nauiter oportere eſſe impudentem.* Tibi ludus eſt, Miniſter, de Chriſti Eccleſia apertè mentiri: Nam Dei Tabulas

las Eccleſiam Catholicã Romanam corrupiſſe impudentiſsimè fingis. *Nouo hoc decreto* (quod nunquam factum eſt) *Vetus antiquatum fuiſſe* ſomnias: At lex Dei nullis hominum decretis antiquari poteſt. Neque Eccleſia Catholica Romana, quæ omnibus Hæreſibus ſemper reſtitit, & pro diuinis Tabulis, ſemper conſtantiſsimè pugnauit, vel minimùm ex literis Sacris verbum detrahi vnquam paſſa eſt.

MINISTER. pag. 50.

Et quoniam erubeſcimus ſine lege loqui, ex præſcriptis verbis agemus. Nã in Catholica Romana Decalogo ita diſertè apud vos habetur.

Les Dimanches Meſſe orras,
Et feſtes de commandement: Miniſter ſingularis Cauillator.
Et ton Createur receuras
A tout le moins vne fois l'an.

CATHOLICVS.

Non erubeſcis mentiri, qui ad Legis à te cõfictæ præſcriptum loqueris? Nihil huiuſmodi in Catholicæ Romanæ Decalogo legiſti: Accipe Decalogum, verſibus quidem rudibus, ſed facillimis tamen, iam olim compræhenſum, & in libello (cui titulus eſt, *Le ſommaire de la doctrine Chreſtienne*) deſcriptum.

Vnum cole Deum: Nec iures vana per ipſum:
Sabbatha ſanctifices: Habeas in honore parentes:
Non ſis occiſor: Fur: Mœchus: Teſtis iniquus:
Alterius nuptam: Nec rem cupias alienam.

Gallicis item rithmis, vt facilius plebs ea memoriæ mandare poſsit, eadem Præcepta iam pridem à Maioribus noſtris edita ſunt.

1. *Vn ſeul Dieu tu adoreras,*
Et aimeras parfaictement.
2. *Dieu en vain ne iureras,*
N'autre choſe pareillement.
3. *Les Dimanches tu garderas,*
En ſeruant Dieu deuotement.
4. *Pere, & Mere honnoreras,*
A fin que viues longuement.
5. *Homicide point ne feras,*
De faict, ne volontairement.
6. *Luxurieux point ne ſeras,*
De corps, ne de conſentement.
7. *L'auoir d'autruy tu n'embleras,*
Ne retiendras à ton eſcient.
8. *Faux teſmoignage ne diras,*

Ne mentiras aucunement.
9. *L'œuure de chair ne deſireras,*
Qu'en Mariage ſeulement.
10. *Biens d'autruy ne conuoiteras,*
Pour les auoir iniuſtement.

Quod, obſecro, Dei præceptum hîc antiquatum vides? Decé profectò reperies, ſi numerare noueris. In eodem etiam libello Eccleſię Præcepta noua inſcriptione prænotata, rithmicè extant compoſita. Inſcriptio eſt huiuſmodi:

Les commandemens de noſtre Mere Saincte Egliſe.

I. *Les Dimenches Meſſe oyras,*
Et feſtes de commandement.
II. *Tous tes pechez confeſſeras,*
A tout le moins vne fois l'an.
III. *Et ton Createur receuras,*
Au moins à Paſques humblement.
IIII. *Les feſtes tu ſanctifieras,*
Qui te ſont de commandement.
V. *Quatre temps, veilles ieuſneras,*
Et le Careſme entierement.
VI. *Vendredy chair ne mangeras,*
Ne Samedy ſemblablement.
VII. *Hors le temps nopces ne feras,*
Payant les Dixmes iuſtement.

Tu verò non tantùm ordinem Præceptorum Eccleſiæ, ſed & ſententiam peruertere conatus es, vt qui Scriptum hoc legerit, facilè (ne minima conſecter) iudicabit.

MINISTER. pag. 50.

Et veſter Catechiſmus ex eodem illo Verbo non ſcripto, id eſt, Concil. Agath. & Lateran. decretis, Sacrum Miſſæ officium diebus feſtis reuerenter audito, & Sacroſanctam Euchariſtiam, vt minimum ſemel in anno, idq́ circa feſtum Paſchæ ſumito. De Idolorum ſiue Imaginum interdicto merum ibi ſilentium.

Mera Miniſtri impoſtura.

CATHOLICVS.

Neſcimus quem Catechiſmum intelligas: vbi ſit de Idololatria merum ſilentium. Certè Petrus Caniſius de religione Chriſtiana, & docendo, & ſcribendo optimè meritus, cùm in paruo, tum in magno quem edidit Catechiſmo, huius interdicti de Idolis meminit. Verba ipſius ex maiore Catechiſmo fideliter deſcribam: *Decem Dei verba, primùm per Moſen Iudæis tradita, & deinde per Chriſtũ* *& Apoſto-*

Exod. 20. Matth. 19.

& Apoſtolos Chriſtianis omnibus commendata, quæ & Decalogi nomen obtinuerunt, atque ita recenſentur: Ego ſum Dominus Deus tuus, non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi ſculptile, vt adores illud. Et in minore Catechiſmo iiſdem planè verbis primum Decalogi præceptum tradidit, quod quidem in vtroque ſic explicat: *Prohibet ac damnat Idololatriam, ſeu cultum falſorum Deorum, artem Magicam &c.* Tu tamen ſingularis fingendi artifex *de Idolorum interdicto merum eſſe in Catechiſmo noſtro ſilentium* ſcribere nô erubuiſti. Si verò de Catechiſmo Edmundi Augerij, viri ſingularis eruditionis (cuius conſpectum vniuerſus Caluinianus cœtus ferre nunquam potuit) te loquutum dixeris, nihilo felicius tuum commentum tibi ſuccedet, cùm primo Decalogi præcepto Idola eſſe vetita perſpicuis verbis profiteatur, vt tu, ſi fortè elegantiſsimum ſummi Theologi librum hactenus non vidiſti, nunc primùm diſcere poteris.

DOCTOR.

Cedo primum prioris Tabulæ præceptum.

ADOLESCENS.

Audi Iſrael: Ego ſum Dominus Deus tuus, non habebis deos alienos coram me. Non facies tibi ſculptile, aut omnem ſimilitudinem vt ea adores, & colas. In Catechiſmo verò Græco ſic exponit, ἥντινα δὴ τὸν Θεὸν ἕνα καὶ μόνον εἰς τὸ πρῶτον προσκυνεῖν ἡμᾶς ἢ καὶ πᾶν εἰδωλολατρείας καὶ δεισιδαιμονίας βδέλυγμα φεύγειν κελεύει. Quam nunc, Miniſter, excuſationẽ calumniæ tuæ dabis, qua nos diuinæ Legis tabulas imperitæ plebi corrupiſſe, perſuadere voluiſti?

MINISTER. pag. 50,

Si ita eſt, vt eſt Ieſuita, quid moramur? non modo ad παράδοξον, ſed ad falſi quoque metam perueniſtis. Sacroſanctam Dei legem immutare, ecquidnam eſt aliud, niſi blaſphemiæ ſcelus? Mendacij indicatio, veritatis victoria eſt, ait Tertullianus. Miniſter planus, & veterator.

CATHOLICVS.

Tu pudoris omnis metas, cùm à nobis ſacroſanctam Dei legem, immutatam eſſe fingis, Miniſter, planè tranſiuiſti, & veteratoris Vafri ob inſignia mendacia tua, tibi meritò nomen conuenire iam poteſt. Cúmque *Mendacij indicatio, veritatis victoria ſit*, victus ſanè es: mendaciorum enim crimine te iam ſic conſtrictum teneri vides, vt nulla tibi relicta ſit poteſtas elabendi.

CAPVT VIII.

MINISTER. pag. 50. & 51.

SED audimus quid excipiatis, Hæ ſunt igitur fere exceptiones veſtræ. Aliud eſt, dicitis, Idolum aliud Imago, magnum eſt inter duo illa vocabula diſcrimen. Si nobis res eſſet cum tenebricoſi illius ſæculi ſcriptoribus, quibus fas erat dicere, Græcum eſt, non legitur, præiudi- Græculus Veteres ignorantiæ arguit.

cata opinioni veniam tribuendā eſſe exiſtimaremus. At vos qui è mediis Athenis profecti, tā exquiſita lingua Græca cognitione polletis, vt publicas etiam declamationes in Academia veſtra habeatis, quò ad nouū illud ſpectaculum omnes confluamus, hanccine diſtinctionem admittetis?

CATHOLICVS.

Tu in maximis ignorantiæ tenebris verſaris, Miniſter. Nam ſeculum illud, quod tu tenebricoſum appellas, viris eruditis abundauit. Quòd ſi eruditio omnis in linguæ Græcæ cognitione ponitur, pleroſque ex Prophetis ineruditos fateatis neceſſe eſt, quos Græcarum literarum cognitionem habuiſſe, nullo Scripturæ teſtimonio probari poteſt. Quod de Academiæ noſtræ declamationibus ſubiicis, animi erga nos tui, teſtimonium eſſe voluiſti: Quales verò illæ ſint, tu (qui ὡς φίλων πλατωνίζεις) ſi ſpectator eſſe voles, iudicabis. Quamuis autem plerique Scriptores *Idoli* vocem, Latinè *Imaginem* reddiderint, Eccleſiæ tamen, imò etiam Scripturæ ſacræ vſus obtinuit, vt plurimùm inter Idola, & Imagines interſit; Quod ipſum ſi Chriſtianus haberi vis, te fateri cogam: De Chriſto enim Domino ſcriptum eſt ὅς ἐςὶν εἰκὼν τοῦ Θεοῦ, *qui eſt Imago Dei:* Reſponde, ſi audes: cùm *Imago*, tuo iudicio, ſit prorſus idem quod *Idolum*, & Chriſtus, auctore Apoſtolo, ſit Imago Dei, ergo erit Idolum Dei, ergo qui Chriſtum colunt, Idololatræ erunt: Vos igitur Caluiniani aut Idololatræ eſtis, aut certè Chriſtum, Dei filium non colitis. Diſſolue hoc δίλημμα, ſi potes, & intende omnes ingenij tui neruos, vt eius τὰ κέρατα retundas, & nota diligenter, quantum ſit inter *Imaginem*, & *Idolum* in ſacra Scriptura diſcriminis.

Idolum & Imago differunt.

2. Cor. 4. 4.

Caluiniſtæ vel ſunt Idololatræ, vel Chriſtū non colunt.

MINISTER. pag. 51.

Quòd in his vocum decipulis luſurum hominis ingenium ſapientiſsimus Deus prauidebat, in interdicto de Idolis cauere voluit propriis nominibus: Non facies tibi peſſel ſculptile, τὸ ζόανον, *quamlibet ſtatuam,* τὸ ἵδρυμα *adiungit; Neque Temuna, id eſt, vllam imaginem: quo vocabulo* εἰδώλου *ſiue* εἰκόνος *nomina deſignaret; ne humanum ingenium auderet vlla forma Deum ſibi repreſentare.*

CATHOLICVS.

Non exiſtimo te vnquam vocem פסל Peſel à 70. Interpretibus verbo Græco ζοανὸν expoſitam reperiſſe: Nam illi modò eā γλυπτὸν, modò εἴδωλον, modò χειροποιητὸν ſolent reddere: Tu verò quod in Latina Græcorum interpretatione auſus es facere, vt Græca verbis Latinis à vulgata editione diſtantibus exponeres: Idem in Hæbraicis Græcè reddendis voluiſti perficere, vt tibi omnia ſacræ Scripturæ vocabula, ab aliis vſitata, ſordêre demonſtrares, Vox etiā תמונה temunah non εἰδώλου, καὶ εἰκόνος nominibus ab iiſdē lxx. deſignatur, ſed ὁμοιώματος, καὶ δόξας. Quare, quid dices ad hęc Dauidis verba תמונתך אשבעה בהקיץ esbegna behakits temunateca, quę lxx. interpretati ſunt χορτασθήσομαι ἐν τῷ ὀφθῆναί μοι τὴν δόξαν σου: Et noſter Hier.

Miniſter Hebræam vocē malè Græcè reddit.

Pſal. 16. 10.

Implebor

Implebor cùm euigilauero ſimilitudine tua. An ibi התמונה dices Idolum ſignificare, vt Deus ipſe ſui Idolum habeat? Sed cùm tu nobis millies diſſolutum argumentum obiicias, paucis te verbis expediemus. Primo legis Præcepto hoc ſolum prohibetur, ne quis Deum alium præter verum colat, quod Leuitici verba non obſcurè docent: ***Ego Dominus Deus veſter, non facietis vobis Idolum, & ſculptile, nec titulos erigetis, nec inſignem lapidem ponetis in terra veſtra vt adoretis eum: Ego enim ſum Dominus Deus veſter.*** Probibuit Deus filiis Iſrael, qui ad Idololatriam valde procliues erant, ne vllum diuinæ Maieſtatis ſimulachrum formarent. Cùm enim immenſa ſit Dei natura, & infinita, illiúſque formam qualis ſit, ne cogitatione quidem mortalium vllus conſequi valeat, deteſtabilis planè eſt amentiæ, ſempiterni numinis vim, & naturam velle artificio imitari, vt præclarè docuit his verbis Iſaias, *Cui ſimilem feciſtis Deum? aut, quam Imaginem ponetis ei? nunquid ſculptile conflauit faber? aut artifex auro figurauit illud, & laminis argenteis argentarius?* Vetuit ergo Deus, ne quis ſempiternam Maieſtatem ſimulachro vllo exprimere tentaret, quod ipſa Scriptura non obſcurè teſtatur cùm cauſam Præcepti adiungit. *Non vidiſtis aliquam ſimilitudinem in die, qua loquutus eſt vobis Dominus in Horeb de medio ignis, ne fortè decepti, faciatis vobis ſculptam ſimilitudinem, aut Imaginem maſculi, vel fœminæ.* Si vidiſſet Iſraeliticus populus, ad Idolorum cultum propenſus, alicuius rei ſimilitudinem, cùm Deus eum alloqueretur, eam exiſtimaſſet Dei eſſe Imaginem, cœleſtéque numen eiuſmodi forma præditum falſò crediſſet. Neminé noſtrûm latet quid ab Apoſtolo de Idolorum cultoribus ſcriptum ſit. *Mutauerunt gloriam incorruptibilis Dei, in ſimilitudinem imaginis corruptibilis hominis, & volucrum, & quadrupedum, & ſerpentium.* Idololatræ, vt Auctor eſt Iuſtinus Martyr, diuinitatis ſe formam exprimere, taliſque Deum effigie præditum eſſe arbitrabantur, qualem ſimulachra præ ſe ferebant. *Negamus*, inquit, *hanc eſſe Dei formam, quam quidam aiunt ſe expreſsiſſe, ſed iſta ſunt effigies & nomina dæmonum, quos malos eſſe oſtendimus.* Ab hac impietate cùm Chriſti Eccleſiam quàm longiſsimè abeſſe tu non ignores, primum Decalogi Præceptum Imaginum cultui plane nihil aduerſari, niſi planè inſanias, facile intelliges.

> Leuit 26.1.
> Iſa 40.18.19.
> Deut.4.15. 16.
> Rom.1.23.
> Iuſtinus Martir. in Apolog. 2. pro Chriſtianis.

MINISTER. pag. 52.

Ne ingenium humanum, vanorum commentorum ferax, aliquid haberet, quod ad excuſationem prætexeret: & Cœlum ex cuius contemplatione prima ſuperſtitionis origo promanauit, & Terram & Mare permeauit Dei ſapientia: ne quis in rerum Vniuerſo eſſet angulus, ad quem Interdicti huius vox non perſonaret.

> Miniſter falſò ſuperſtitionis originem ad cælum refert.

CATHOLICVS.

Vbinam ſcriptum eſt, *Ex Cæli contemplatione primam ſuperſtitionis originem promanaſſe?* Neſcio an huius commenti tu ipſe primus

ſis auctor. Reuocabo tibi in memoriam Marci Tullij præclaram ac Philoſopho dignam ſententiam: *Quid poteſt eſſe tã apertum, tàmque perſpicuum, cùm cælum ſuſpeximus cœleſtiáque contemplati ſumus, quàm eſſe aliquod numen præſtantiſsimæ mentis, quo hæc regantur?* Caluini iudicio, nouum hoc tuum paradoxum repugnat communi hominum conſenſioni, dum ait: *De Idolorum origine publico ferè conſenſu receptum eſt, quod in libro Sapientiæ habetur, primos ſcilicet extitiſſe eorum cultores, qui hunc honorem detulerũt mortuis, vt ipſorum memoriam ſuperſtitioſè colerent.* Licet ipſe poſteà ſe Scripturis repugnare profiteatur, dum ait: *Non concedo hunc fuiſſe primum mali fontẽ, Idola enim iam fuiſſe prius in vſu, quàm in conſecrandis mortuorũ imaginibus ambitio inualuiſſet (cuius apud profanos Scriptores crebra fit mentio) cõſtat ex Moſe, cùm Rachelem narrat furatam eſſe patris ſui idola, non ſecus ac de communi vitio loquitur.* Acutè ſcilicet argumentatur: Moſes narrat Rachelem [a] furatam eſſe Patris ſui idola, quare falſum eſt, quod in libro Sapientiæ legimus, [b] primos idolorũ auctores fuiſſe eos, qui hunc honorem detulerunt mortuis; aut ſi manis, Superſtitionis malum, cùm Rachel Patris ſui idola furaretur, longè latéque patebat. Non ergo primi idololatriæ fuere auctores, qui diuinis honoribus mortuos ſunt proſecuti. Acumen eſt Caluino dignum, quod Tyrones noſtri, meritò irridebunt. Sed cupio à te diſcere, an qui *ex cœli contemplatione* omnium primi ſuperſtitionibus ſe implicarunt, idololatræ fuerint? Nam, vt tu arbitraris, *ex vocis Idoli notione, res vis & natura intelligitur:* fuiſſe autem plurimos, qui ſydera pro Diis coluerunt, teſtantur non modò Sacræ literæ, ſed & profani Scriptores: *Aut ignem* (inquit Scriptura) *aut Spiritum, aut citatum aerem, aut gyrum ſtellarum, aut nimiam aquam, aut Solem & Lunam, rectores orbis terrarum Deos putauerunt.* Si illi homines, qui Soli, & Lunæ diuinos honores exhibuerunt, fuerunt Idololatræ, quodnam Idolum coluerunt? Perſpice diligenter, an vocis *Idoli* notio, quam, vt tibi perſuades, ex reconditis Grammaticorum myſteriis, id eſt, eorum qui Lexica Græco-latina ſcripſerũt obſeruationibus, hauſiſti, in Solem, Lunam, & alias res à Deo creatas, quibus hominum impietas abutebatur, conueniat? Noli tuæ Grammaticæ nimium fidere, ne dum verba conſectaris, impietatis nouus patronus exiſtas.

Cicero lib. 2. de natura Deor.

Caluin. lib. 1. inſt. c. 11 §. 8. Idololatria ex mortuis cœpit. Caluinus Scripturis contradicit.

[a] *Gen 31. 19.*
[b] *Sap. 14. 15.*
D Thom. 2. 2. q. 174 art. 6. ſcribit Idololatriam cœpiſſe Abrahami ætate.

Sapien. 13. 2.

MINISTER. pag. 52.

Nónne vos igitur pudet, Ieſuitæ, his nugaciſsimis mendaciis, idolorum furores in miſerorum populorum animis fouere: & ita abuti ſimplicium imperitia, vt vocularum iſtarum falſa diſtinctione, portentoſiſſimi erroris inſaniam adaugeatis?

CATHOLICVS.

Nihil habet hæc tua oratio Miniſter, præter maledictorum farraginem: Tantùm certè abeſt, vt Idolorũ furores foueamus, vt eos in

primis

primis deteſtemur: & (quod anteà monui.) vt multi Idolorum cultores Chriſtianæ religioni nomina dederint, Societatis noſtræ homines (Dei gratia) perfecerunt. Neque falſas vocum diſtinctiones vſurpamus, ſed Chriſtiana dogmata, iis, quas Chriſti Eccleſia probauit, vocibus, explicamus: Errores verò portentoſiſsimos in Caluiniana officina fabricatos, non minus quàm Idolorum inſaniam, execramur.

CAPVT V.

MINISTER. pag. 52.

Atqui excipietis, Idola ea, quæ tantopere vetat Deus, erant idola Ethnicorum: ſtatua videlicet Iouis, Iunonis, Palladis, & cæterorum Deorum, qui planè ſunt nihil. Nos autem & Chriſti, & ſanctæ ipſius matris Mariæ Virginis Petri, Pauli, & cæterorum Sanctorum, quorum memoriam feliciſsimam vigere, & oculis noſtris quotidie obuerſari intereſt Eccleſiæ, imagines habemus. Quaſi verò non eadem prorſus ſit Idolatria? Commutata quidem ſunt nomina, at res vna, atque eadem omninò manſit. Miniſtri impietas.

CATHOLICVS.

Tu ex Idololatria nouo more *idolatriã* facis. Cæterùm ſi Maiores noſtri Deorum, quos impiè colebant, nomina mutarunt, & res eaſdem reſeruarunt, eadem ergo res tibi ſunt, Chriſtus, & Iupiter: Dei Genitrix, & Iuno &c. Quòd ſi orationis tuæ ſententiam non ſum aſſecutus, mihi ſi placet, eam clarius exponito.

MINISTER. pag. 52.

Imò grauius peccatis, qui Chriſti Domini noſtri ſacro auguſtóque nomine, Sanctorúmque virorum nominibus, ad fœdiſsimam ſuperſtitionem abutimini &c.

CATHOLICVS.

Tu ſemper Caluiniano more argumentatis, mera enim conuitia loqueris: Abſit quod noſtrum vllus Chriſti Domini nomine abutatur. Tu fœdiſsimam ſuperſtitionem nobis obiicis, cùm tamen nihil à nobis ſuperſtitiosè fieri probare valeas.

MINISTER. pag. 52.

Non ita iuſſit Apoſtolus, vt vos, Ieſuitæ, (quibus id vnicè penſi eſt, vt collapſa mendacij rudera inſtauretis) Chriſtum depingi, ſed voce Euangelij: non picturatis illis imaginibus, quas veſtrarum præſtigiarum inſignia eſſe vultis. Galat. 3. 1. Modeſtia digna Caluini Miniſtro.

CATHOLICVS.

Argumentum Caluini Miniſtro dignum profers, *Non ita iuſſit Apoſtolus*, ergo nõ eſt faciẽdũ? Atque vt tuũ, quod Apoſtolo tribuis Galat. 3. 1. iuſſum excutiamus. Eius verba, in medium afferam. *O inſenſati Galatæ, quis vos faſcinauit non obedire veritati, ante quorum oculos Ieſus Chriſtus proſcriptus eſt in vobis crucifixus.* De Chriſto Domino Miniſter Scripturam corrumpit.

Domino voce Euangelij depingendo, nullum his verbis Paulus præceptum dedit, cur ergo Scripturis abuteris? Cur ſententiã corrumpis? Accipe igitur huius orationis luculentam ex D. Athanaſio explicationem, *Conſtat ſanè Hieroſolymis fuiſſe Ieſum cruci affixũ, cur ergo ante horum oculos ait, & in vobis in patibulum hunc fuiſſe ſublatum? quia fidei oculis longè acrius hi conſpexere, quàm qui præſentes fuere, & conſpicati ſunt. Illorum namque plerique ex eo corporali aſpectu, nihil retulere vtilitatis: hi verò qui nequaquam oculis crucem proſpexerunt, per fidem longè melius ſunt contemplati. Proſcriptus itaque Chriſtus eſt, prædicatione depictus eſt, & deſignatus: vt verò prædicationi fidem præbentes, perinde ac præſentem vidiſtis.* Diſce, in quo vis Præcepti poſita ſit, ne impietatem nimio ſtudio tueri dum conaris, oraculorum cœleſtium intelligentiam peruertas. Non negamus Chriſtum Euangelij voce eſſe depingendum, ſed hoc tantùm inficiamur, in verſu 1. cap. 3. ad Galatas, Apoſtolum, Præceptum illud de pingendo Chriſto Domino hoc modo, quo tu ſomnias, dediſſe.

D. Athanaſ. in c. 3. epiſtol. ad Galat.

MINISTER. pag. 52.

Quòd ſi reſpondetis honorum religioſorum varia apud vos eſſe genera: λατρείαν, vos Deo, δουλείαν, Sanctis: & ὑπερδουλείαν ſanctæ virgini Mariæ, & Crucis ligno tribuere: quæ veſtri illi purulenti & veteris carcinomatis fœda eſt egeſtio: iterum profitebimur, vos verborum ſtrophis miſeras hominum conſcientias impudenter circumuenire.

CATHOLICVS.

Receptam iampridem, vel Auguſtini tempore in Chriſti Eccleſia diſtinctionem, ſermonis tui impuritate fœdare contendis, cùm ad eam improbandam nulla ratio tibi ſuppetat. Siccine Catholicorum argumentis in Caluini ſchola reſpondere didiciſti? *Carcinomata* tua Miniſter, vt & alia cancrorum genera tibi, tuiſque reſeruato Symmyſtis.

MINISTER. pag. 52. & 53.

Vt vt enim λατρεία de Deo (ſicuti & δουλεία) dicatur: eſt tamen verum, & vobis vel mediocriter in lingua Græca verſatis cognitum, δουλεύειν plus eſſe quàm λατρεύειν. De amico obſequio dixit Plato, Atticorum ſcriptorum ἀττικώτατος, fas eſſe λατρεύειν μὲν τοῖς φίλοις θωπεύειν δ' οὔ. Id eſt, obſequio colendos amicos, non verò illis eſſe aſſentandum. Et Plutarchus τὴν τῶν φίλων θυμήρη λατρείαν dixit, i. iucundum amicorum eſſe obſequium. Phocylideũ nemo neſcit καιρῷ λατρεύειν. At τὸ δουλεύειν magis eſt, & maioris obſequij vocabulum. Ita vel ſanctis plus quàm Deo tribuitis, vel ſanctos æquatis Deo: vt ſi quis Gallicè dicat, Qu'il faict plaiſir à Dieu, & ſeruice aux Saincts.

CATHOLICVS.

Calnin. lib. 1. Inſt. c. 11. §. 11. & c. 12. §. 2.

Tu quidem, quaſi Æſopi cornicula, ἀλλοτρίοις πτεροῖσιν ἠμφιεσμένη argumentum hoc, ſicut & alia permulta, à Caluino magiſtro tuo furatus es, Miniſter, auctoris tacito nomine, vt tuum eſſe videretur.

Cùm

Miniſter in Græcis parū verſatus.

Cùm verò multa ſint quæ te Græcis literis leuiter tinctum eſſe prodant, tum quæ hoc loco de nomine λατρείας profers, apertè declarant. Nam quomodo audes dicere δουλεύειν plus eſſe, quàm λατρεύειν, cùm apud Auctores prophanos vtriuſque verbi eadem plerunque ſit ſignificatio? Vide quid Xenophon dicat lib. 3. κῦρε παῖδας... ἐγὼ μὲν ὦ κῦρε, καὶ τὸ φῦ, ἧς ἐφιέμην, ὥστε μήποτε λατρεῦσαι τ. υτλω. Et Plut. κατέχειν παρ' ἑαυτῷ λατρεύοντας. Certè Euſt. in Iliad. δ. λάτριν ὡς ἐν τοῖς τῶν χωμικῶν Ἀριστοφάνους κεῖται τὸ ἐπιμίσθιον interpretatur. Idē in Od. γ. ſcribit καὶ λάτρις κατά τινας μὲν ὁ ἁπλῶς θεράπων, κατ' ἑτέρους ὁ ἐκ πολεμικῆς περιστάσεως ἁλοὺς καὶ εἰς δουλείαν ἀπαχθείς. Hæc quidem eſt maximè vſitata huius verbi ſignificatio: Sed non recordaris apud Platonem (Atticorum ἀττικώτατον) λατρείαν pro cultu, & honore diuino accipi? Audi quid dicat Socrates in Apologia: καὶ ὑπὸ ταύτης τῆς ἀσχολίας οὔτε τι τῶν τῆς πόλεως πρᾶξαί μοι σχολὴ γέγονεν ἄξιον λόγου οὔτε τῶν οἰκείων, ἀλλ' ἐν πενίᾳ μυρίᾳ εἰμὶ, διὰ τὴν τοῦ θεοῦ λατρείαν. A quo poſtea factum puto, vt primi noſtræ religionis Scriptores, hanc vocem pro cultu, & honore diuino vſurparint. Vtriuſque, id eſt, & Caluini, & tuam arguit inſcitiam, quod præclarè à D. Auguſt. ſcriptum legimus. *Maximè illo loco ſatis claret, quòd Spiritus Sanctus non ſit creatura, vbi iubemur non ſeruire creaturæ,[a] ſed Creatori, non eo modo quo iubemur per charitatem ſeruire inuicem, quod eſt Græcè δουλεύειν, ſed eo modo, quo tantum Deo ſeruitur, quod eſt Græcè λατρεύειν, vnde idololatræ dicũtur, qui ſimulachris eam ſeruitutem exhibent quæ debetur Deo, ſecundum hanc enim ſeruitutem dictum eſt, Dominum Deum adorabis, & illi ſoli ſeruies.[c] Nam & hoc diſtinctius in Græca Scriptura inuenitur, λατρεύσεις enim habet. Porrò ſi tali ſeruitute, creaturæ ſeruire prohibemur, quandoquidem dictum eſt Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſeruies. Vnde & Apoſtolus deteſtatur eos qui coluerunt & ſeruierunt creaturæ potius quàm Creatori: Non eſt vtique creatura Spiritus Sanctus, cui ab omnibus Sanctis talis ſeruitus exhibetur, dicente Apoſtolo,[e] Non enim ſumus circumciſio Spiritui Dei ſeruientes, quod eſt in Græcis λατρεύοντες.* Et paucis interiectis: *Cui corpus noſtrum templum exhibemus, neceſſe eſt vt huic eam ſeruitutem debeamus, quæ Græcè appellatur λατρεία.* Tuum *plus* in *minus*, ſi tanto Doctori credis, conuertes, ne ſeruitutem illam, quam homines ſoli Deo exhibent, præ ſeruitute, qua alter alteri ſeruit, contemnere conuincaris. D. Auguſtini teſtimoniis te obruam, vt omnes intelligant, quàm ſis parum in Eccleſiæ Doctorum ſcriptis perſcrutandis exercitatus. Reſpondens itaque Fauſto Manichæo, qui Chriſtianis Sanctorum cultum, Idololatriæ loco obiiciebat, vt tu nunc facis, inter alia quibus eum coarguit, hãc præclaram ſententiam habet, *Illo cultu quæ Græcè λατρεία dicitur, Latinè vno verbo dici non poteſt, cùm ſit quædam propriè diuinitati debita ſeruitus, nec colimus, nec colendum docemus, niſi vnum Deum. Cùm autem ad hunc cultum pertineat oblatio ſacrificij, vnde idololatria dicitur*

D. Auguſt. li. 1. de Trini. cap. 6.
Rom. 1. 25.
Galat. 5. 13.
c Matt. 4. 10.
Rom. 1. 25.
e Philip. 3. 3.
D. Auguſt. lib. 20. contra Fauſtũ c. 21.

eorum, qui hoc etiam Idolis exhibent, nullo modo tale aliquid offerimus aut offerendum præcipimus, vel cuiquam Martyri, vel cuiquam ſanctæ animæ, vel cuiquam Angelo, & quiſquis in hunc errorem delabitur, corripitur per ſanam doctrinam, ſiue vt corrigatur, ſiue vt caueatur. Tu linguam Latinam valde inopem facis, cum Gallicè Latriæ ſignificationem reddidiſſe te exiſtimas, quam D. Auguſtinus Latinè vno verbo explicari negauit. Et ſi, vt tu fingis, λατρεύειν tantùm ſignificat *faire plaiſir*, qui vobis rem gratam facit, τὴν λατρείαν vobis tribuit, Idololatra ergo erit: Atque vos Idola eritis. Suadete igitur veſtris menſarum Aſſeclis ne in poſterum vobis vlla in re gratificentur. Aduerte præterea quid alio in loco contra tuam opinionem idem dicat. *Si ſerueris Diis eorum, erunt tibi offendiculum, hic Græcus* δουλεύσῃς *habet, non* λατρεύσῃς*: vnde intelligitur, quia & δουλεία debetur Deo, tanquam Domino,* λατρεία *verò, non niſi Deo tanquam Deo* Inſanus planè haberetur qui *plus eſſe* diceret, Dominum eſſe, quàm Deum[a]. Ad extremum hanc vnam ex Auguſtino ſententiam adiungo, ex qua, nominum λατρείας & δουλείας à Theologis ſumpta eſt diſtinctio[b]: *Diuinitati (vel ſi expreſſius dicendum eſt) deitati debitus cultus, propter quem vno verbo ſignificandum, quoniam ſatis idoneum non occurrit Latinum, Græco, vbi neceſſe eſt, inſinuo quid velim dicere. Latriam quippe noſtri vbicunque ſanctarum Scripturarum poſitum eſt, interpretati ſunt ſeruitutem, ſed ea ſeruitus quæ debetur hominibus, ſecundum quam præcipit Apoſtolus, Seruos dominis ſuis ſubditos eſſe debere, alio nomine Græcè nuncupari ſolet. Latria verò ſecundum conſuetudinẽ qua locuti ſunt, qui nobis eloquia diuina cõdiderunt, aut ſemper, aut tam frequenter, vt penè ſemper ea dicitur ſeruitus, quæ pertinet ad colendũ Deũ.* Nega nunc cũ Caluino λατρείαν ſignificare ſeruitutẽ & Auguſtinum eſſe vehementer hallucinatum, ſi audes, conuince.

Miniſter ex ſuis dictis Idolum eſſe conuincitur.

Aug. q. 94. ſuper Exod.

a Aug. lib. 5 de Trinit. c. 16. & magiſter ſent. lib. 1. diſt. 30.

b Aug. l. lib. 10. de ciuit. Dei cap. 1.

Ephes. 6. 5. λατρεία ſeruitutem ſignificat.

Exiſtimo equidem LXX. Interpretes perfectiorem habuiſſe linguæ Græcè cognitionem, quàm omnes Caluini ſectatores. Diſce ergo, qui Theologi perſonam tibi arrogaſti, ex Sacris literis, quid valeat Græca vox λατρευτὸν πᾶν ἔργον λατρευτὸν οὐ ποιήσετε, Omne opus ſeruile non facietis; Et Hebraicum vocabulum, vt taceam orationis Græcè perſpicuitatem, quam à Caluino didiciſti inſcitiam redarguit מלאכת עבדה לא תעשו melecet gnauoda lo tangaſchu. Conſule theſaurum tuum, quid propriè ſignificet verbum עבד: Sed in re perſpicua diutius quàm par eſt, immoror. Rectè igitur ex ſacris literis Theologi λατρείαν ἀπὸ τῆς δουλείας diſtinxerunt, vt cultum ſoli Deo tribuendum, non re ſolùm, ſed & nomine ab honore quo Diuos proſequimur, differre oſtenderent.

Leuit. 23. 28.

CAPVT VI.

MINISTER. pag. 53.

Miniſter in Patres iniurioſus.

RECtius Apoſtolus, ſe δοῦλον Chriſti vocat: & bonus ille Angelus (non malus ille veſter ὑπερδουλείας Genius huius diſtinctionis autor)

autor) Ioanni ad ipſius pedes adorandi cauſa procidenti edixit, vide ne hoc feceris: σύνδουλος enim ſum tuus. Apocal.22.9.

CATHOLICVS.

Apoſtolus ſe ſeruum hominum vocat.

Idem Apoſtolus qui ſe δοῦλον Chriſti vocat, vnum hominem alterius hominis eſſe δοῦλον id eſt, ſeruū aliis in locis teſtatur [a], δοῦλος ἐκλήθης *ſeruus vocatus es*: ὁ γὰρ ἐν κυρίῳ κληθεὶς δοῦλος, *qui in Domino vocatus eſt ſeruus*. Et de ſeipſo idem ſcripſit,[b] πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, *Omnibus meipſum ſeruum feci*. Et ſi vnum hominem alterius δοῦλον eſſe negaueris, caue ne contra Apoſtoli præceptum ſeruis anſam nō obtemperandi dominis ſuis dare conuincaris. δούλους[c] (inquit) ἰδίοις δεσπόταις ὑποτάσσεσθαι, *ſeruos propriis dominis ſubiici*.[d] Ac ne mihi obiicias illud Apoſtoli, *Nolite fieri ſerui hominum*, Accipe præclaram huius loci, quam tradidit B. Athanaſius, explicationem: *Nec ſolùm ad ſeruos iſtiuſmodi differit, ſed ad liberos homines habet hæc verba, vel vniuerſos inſtituit, vel Chriſtianum hominem, vt nihil ad humanā gratiam factitet, neque illorum iuſſa, qui praua iniunxerint exequatur, hoc enim eſſet hominibus ſeruitum iri, & per eos præſertim qui redempti pretio ſint: neque id eò intulit, vt à dominis deſciſcant mancipia, neque enim id iubet; quod liquidò patet ex eo quod dixerat, vnuſquiſque in qua vocatione vocatus eſt maneat: hoc eſt, vel ſi fuerit in ſeruitute vocatus, in ea hic perſtet. Apud Deum autē adiecit, ne fortè improbis Dominis obſequendo, deficiamus à Deo. Vtriſque itaque in rebus prouidit, videlicet ne ſub Dei prætextu, diſcedant à Dominis, quorum in poteſtate, eorum ſunt corpora, & rurſum ne à Deo deficiant, qui Dominis obſequi vltra quàm deceat, volunt.* Ad hæc, Genium tuum malum nos prorſus ignoramus, quem Caluino familiarem fuiſſe ipſemet non obſcurè profitetur: A Bucero enim Præceptore ſuo monitus, vt à linguæ petulantia, & maledictis ſe abſtineret, reſpondit: *Non ſui eſſe ingenij morbum, ſed ſui Genij.* Et Lutherus primus Sectæ veſtræ parēs, ſic de Genio ſuo gloriatur. *Aliqui gloriātur de ſpiritu, ſed ſpiritus huc, ſpiritus illuc, ego quoque fui in ſpiritu, atque etiam ego vidi Spiritus, fortè pluſquàm illi ipſi adhuc intra annum videbunt.* Et alio loco ait: *Diabolum & ſe inter ſeſe mutuum familiariter noſſe, & quòd plus vno ſalis modio ſimul comederint, illumque dulci alloquio ſe frequenter conueniſſe, & nocte excitaſſe, atque ſtimulaſſe: vt contra Miſſam ſcriberet, & ad eam rem argumenta ſuppeditaſſe.* Quod autē ad locū Apocalypſeôs attinet, accipe Auguſtini expoſitionem[*], ex qua facilè intelliges, nihil inde contra nos effici. *Exſurgens autem Abraham, adorauit populum terræ,*[a] *quæritur quomodo ſcriptum ſit,*[b] *Dominum Deum tuum adorabis, & illi ſoli ſerui es, cùm Abraham ſic honorauerit populum quendam gentium, vt etiam adoraret? Sed animaduertendum eſt in eodem Præcepto non dictum: Dominum Deum tuum ſolum adorabis; ſicut dictum eſt, & illi ſoli ſeruies, quod & Græcè* λατρεύσεις: *Talis enim ſeruitus non niſi Deo de-*

a 1.Cor 7.21. 22.
b 1.Cor. 9.19.
c Tit.2 9.
d 1.Cor.7.23.

D. Athanaſius in cōmentariis.

Quomodo ſerui hominum eſſe debeamus.

Caluinus in epiſt. ad Bucerum.

Caluini genius maledicus.

Luther. libro pro ſchola, in erigendis.

Lutheri cū dæmone familiaritas.

Idem lib. de Miſſa angulari.

Auguſtin. in Geneſ. q. 61.
a Gen. 23.7.
b Deut.6.13. *Matth.4.10.*

betur: vnde dãnantur idololatræ, id eſt, eiuſmodi ſeruitutẽ ex hibẽtes Idolis, quæ debetur Deo, nec moueat quod alio loco in quadã ſcriptura, prohibet Angelus hominẽ adorare ſe, & admonet vt Dominus potius adoretur. Talis enim apparuerat Angelus, vt pro Deo poſſet adorari, & ideo fuerat corrigendus adorator. Quod ſi D. Ioannem ab errore omni fuiſſe immunẽ quiſpiã dixerit nõ contendã. Scio quidem Heſſeliũ virũ præclara eruditione, & in Auguſtini ſcriptis optimè verſatũ, probabiliter admodũ contẽdere D. Ioannẽ eorũ induiſſe perſonã, qui Angelis diuinos honores tribuebãt, vt ab Angelo monitus, nõ tantũ verbis, ſed & reipſa impietatem hanc omninò ſpernendam doceret.

Apoc. 22. 9.
Ioan Heſſelius de inuocatione ſanctorum, contra Monhemium.

MINISTER. pag. 53.

Hæc δουλεία de Deo dicitur.

CATHOLICVS.

Deus ergo eſt δοῦλος, id eſt, ſeruus. Repete ex Ariſtotelicis categoriis, quid ſit *dici de re aliqua*, ac Dei Dominum (cum ſeruus ſine Domino eſſe non poſsit) ſi commonſtrare nequeas, ſaltem vbi reperiri poſsit, indica.

MINISTER. pag. 53

At veſtræ illius cõmentitiæ δουλείας iugum, vt fugiamus luculenter monet Apoſtolus Galat. 5. 1. ne contrario implicamini, δουλείας, id eſt, *ſeruitutis iugo.*

CATHOLICVS.

Galat. 5. 1

Parum eſt tibi augere Scripturam, niſi & eius ſententiam corrumpas: verba Apoſtoli ſunt, μὴ πάλιν ζυγῷ δουλείας ἐνέχεσθε. *Nolite iterum iugo ſeruitutis contineri.* vbi eſt tua vox *Contrario*, quam Pauli ſententiæ agglutinaſti? De quo autem iugo loquatur, quamuis perſpicuum ſit, vt tamen tuam impudentiam redarguam D. Athanaſij verbis explicabo. *Cum iugum, inquit, grauem legis ſeruitutem deſignat: cùm verò iterum dementiæ illos accuſat, quandoquidem & intolerabile illud Legis onus experti, volentes rurſum ad eam ſe conferunt.* Nõſne Auctores ſumus iugi illius, quod ij ferre cogebantur, qui Legem veterem obſeruabant? Noli quæſo impudenter Scripturas ad tua ſomnia confirmanda detorquere.

Athan. in c. 5. epiſt. ad Galat.

MINISTER. pag. 53.

Horat. in arte poët.

Totum autem illud veſtrum ὑπερδουλείας commentum ὑπερβλάσφημον eſſe intelligamus.

CATHOLICVS.

Non ὑπερβλάσφημον eſt, vt tu Miniſter ὑπερβλασφημεῖς, ἀλλ' ὑπερκαίνιον eſt τὸ ὑπερδουλείας vocabulum: Nam ſi vt ait ille,

— Licuit ſempérque licebit
Signatum præſente nota procudere nomen.

Quid eſt, quòd Theologos noſtros huius verbi Auctores arguas? quod quidem tantùm abeſt, vt βλασφημίαν vllam in Deum contineat, vt peculiarem, propriúmque honorem illi ſoli debitum conſeruans,

ſeruans,alium Virgini Deiparæ ſingularé denotet. Nam ſi δουλείας honos eſt (vt iam toties diximus) qui Diuis cœlitibus debetur, nônne æquum eſt,vt ſingularem Virginem honore ſingulari proſequamur,& eam,quæ reliquis Diuis excellit, cultu etiam excellente quem ὑπερδουλείαν vocamus,veneremur? Præterea ſi hypoſtarica coniunctio efficit,vt caro humana Chriſto vnita,adorationem ſingularé mereatur,cur illa communicatio,qua Mariæ caro,eſt quodammodo Chriſti caro,non efficiet,vt Maria Virgo Dei Mater honoré quendam,qui carni Chriſti à diuinitate ſeparatę debetur,non aſſequatur? ſed ne diutius de hoc nomine diſputem,lege quę D.Caniſius lib.5. de Maria Virgine cap.15. diſſerit.

MINISTER. pag.53.

Ex eo nata ſunt ſuauiſsima:illa carmina ad ſummã Diuæ Virginis laudem à vobis excãtari ſolita, Roga Patrẽ,iube natũ,iure Matris impera. Miniſter improprie carmina excantari dicit.

CATHOLICVS.

Tuis ineptiis nos excãtare ſtudes, Miniſter, qui impudentiſsimè hoc nobis imponis: Nullus enim noſtrum eſt, qui hoc carmen vnquam cecinerit. Illud autem tuum *excantari* ſi à Grammaticis excutiatur,exſibilabitur,cùm Venefici res carminibus (vt vulgò fertur) excantent: An verò carmina à Veneficis excantentur, tibi inquirendum relinquo. Ridiculum Miniſtri argumentum. Tu tuo deinde more nobiſcum agis,inſcitè enim ratiocinaris (ſi tamẽ loquacitatem tuam,ratiocinationem appellare licet) cùm ais, *Diua Virgo ſe Domini famulam,non cæli Reginam, vocat*:Quid inde? An propterea concludes eam nõ eſſe cœli Reginam? In Scripturis nuſquam legimus ipſam ſe appellaſſe Dei Matrem,num ideo non eſt Dei Mater? Nam cùm *Regem Regum* , *&* *Dominum dominantium* pepererit,quid incommodi ſi eam cœli Reginam appellemus? *Apoc. 19.16.* Maria eſt Regina. Nihil ſanè honorificentius de ea dici aut affirmari iure poteſt, quàm eam Dei Matrem appellare,tu tamen Reginam cœli nuncupandam inficiaberis? Si,vt ſcriptum eſt , *Serui Dei regnabunt in ſecula ſeculorum*, regnabit & Dei mater , Regina ergo eſt. *Apoc. 22.5.* Ac ne Reginę nomen nunc primùm Dei genitrici tributũ eſſe exiſtimes,Athanaſij antiquiſsimi auctoris præclaram orationẽ audi: *Athanaſ.in Euang. de Sanct.ſ noſtra Dei para.* *Quandoquidem* (inquit) *ipſe Rex eſt, qui natus eſt ex Virgine, idemq; Dominus & Deus,ea propter & Mater,quæ eũ genuit propriè, & verè cenſetur,iſta noua Eua mater vitæ appellatur.Intercede Hera, & Domina & Regina,& mater Dei pro nobis.* Audi etiam quomodo eximius Theologus & Poëta præclarus Gregorius Nazian.eam ante annos 1200. ſalutauerit: *Greg. Nazi. in fine tragœd.Chriſti patientis.*

Χαῖρ' ὦ κόρη πάγχαρτε, μῆτερ παρθένε,
Οὐρανίων ταγμάτων ὑπερτέρα
Δέσποινα παντάνασσα, χάρμα τῶν γένους.

Huic adiunge D.Damaſceni teſtimoniũ: *Reuera Domina facta eſt Maria omnium creaturarum cùm Cõditoris omniũ effecta eſt Mater.* *Damaſcenus Orthodoxæ fidei.lib.5.c.15.*

Et infra, *Quomodo non eſt Deipara quæ Deum incarnatum ex ſe genuit? ſic propriè & verè Dei genitrix & domina, quæ omnium creaturarum dominatrix, ancilla & mater omnium conditoris effecta.* Si Domina eſt omnium *creaturarum*, cur non eſt Cæli Regina? Denique Auguſtinus Serm. 2. de Aſſump. B. Virg. & 35. de Sanctis. Hildephon. Serm. 7. de Aſſumpt. eiuſdem: Bernard. ſerm. 1. de Aſſumpt. item B. Mariæ Virginis, B. Mariam *Reginam cælorum* appellant.

MINISTER. pag. 53.

Vos ſanctam Triadem in Catechiſmo etiam veſtro, vt hoc veneno iuuentutem imbuatis, audetis immaniſsimo commento depingere.

CATHOLICVS.

Trinitatis perſonæ pingi poſſunt. Quid ais bone vir? Certè tot mendacij tui teſtes proferre poſſumus, quot Catechiſmorum millia, in hoc Galliæ regno, noſtrorum opera, in lucem ab annis 30. prodierunt. In nullo enim illorum, quod ſciam, ſanctiſsimam Trinitatem depinximus. At quamuis ita eſſet, quid quæſo incommodi inde ſequeretur? Nónne Pater, ac Spiritusſanctus ſub ſpectabilibus formis ab hominibus cognoſci voluerunt. Ille quidem ſub venerandi ſenis ſpecie Danieli apparens, hic autem ſub[a] columbæ, &[b] linguarum ignearũ forma viſus[c] eſt. Poſtquã verò Dei Filius hominis naturã ſibi copulauit, nullam penitus impietatis ſpeciem habet, Chriſtum Dominum Imaginibus repræſentare. Vos eſtis Caluiniani qui ſanctã Triadem immaniſsimo cõmento ex hominum animis delere præſumitis, cùm Filium à Patre æterno, & Spiritumſanctum à Patre & Filio diuinam eſſentiam accipere negatis.

a Daniel. 7. 9. b Matt. 3. 16. c Act. 2. 3. Caluin. lib. 1. Inſtit. cap. 13. §. 2. 23.

Caluin. lib. 1. Inſti. c. 13. §. 2. & 23.

CAPVT VII.

MINISTER. pag. 53.

PAratam tamen vobis eſſe exceptionem audimus. Vos nihil minus cogitare quàm vt Deum, quem incomprehenſibilem, & infinitum Spiritum eſſe agnoſcitis; & Diuos, quos in Cœlo eſſe ſempiterna fœlicitate quiete fruentes agnoſcitis, in his imaginibus includatis: ſed iſta eſſe inuiſibilis Dei, aut Chriſti, aut Sanctorum abſentium monumenta, quibus hominum animi efficacius permoueantur, vt de officio ſuo vtilius cogitent. Disertum eſt Verbi illius veſtri non ſcripti Edictum: Venerabiles imagines Chriſtiani, non Deos appellant, neque ſeruiunt eis vt Diis, neque ſpem ſalutis ponunt in iis, neque ab iis expectant futurum iudicium: ſed ad memoriam & recordationem primitiuorum, venerantur eas & adorant, ſed non ſeruiunt iis cultu diuino, neque alicui creaturæ. Et Gregorius ille nominatiſsimus, Quod legentibus ſcriptura, hoc & idiotis præſtat pictura cernentibus: quia in ipſa ignorantes vident quid ſequi debeant, in ipſa legunt qui literas neſciunt. Vnde & præcipuè gentibus pro lectione Pictura eſt, &c.

CATHOLICVS.

Agnoſcimus iam, Miniſter, te nihil melius toto hoc opere dixiſſe: Alterum enim teſtimonium ex 2. Synodo Nicæna, & de Conſecra.

dift.

diſt.3.cap.*Venerabiles imagines*: Alterum ex D.Gregorio lib.9.epiſt. 9 & ibidem cap.*Perlatum*, deſumpſiſti. Quæ omnia concilium Tridentinum approbauit, tale de Imaginibus Decretum condens. *Credimus imagines Chriſti, Deiparæ virginis, & aliorum Sanctorum, in templis præſertim habendas, & retinendas, eiſq; debitum honorem, & venerationem impertiendam, non quòd credatur ineſſe in iis diuinitas, vel virtus, propter quam ſint colendæ, vel quòd ab eis ſit aliquid petendum, vel quòd fiducia in imaginibus ſit figenda, veluti olim fiebat à gentibus, quæ in Idolis ſpem ſuam collocabant. Sed quoniam honos qui eis exhibetur, refertur ad prototypa quæ illæ repreſentãt: ita vt per Imagines quas oſculamur, & coram quibus caput aperimus & procumbimus Chriſtum adoremus: Et Sanctos (quorum illæ ſimilitudinem gerunt) veneremur.* Hæc eſt Chriſtiana de Imaginibus fides, quam tu nullo argumento confutás, ſed tantum (pro tua Caluiniana modeſtia) inaniter & nugatoriè, *Has olim exceptiones Ethnicos* vſurpaſſe ſcribis. Quod etiam ſi tibi daremus, probare tamen inde non poteris, nos eodem cum Ethnicis Idololatriæ crimine teneri. Negamus enim planè, noſtras Imagines eſſe Idola, cùm illæ aliquid, quod verè exiſtit, nobis repreſentẽt: hæc verò non itẽ, quia (vt ſcribit Apoſtolus) *nihil eſt idolum in mundo.* Quam ſententiam Caluinus præceptor tuus ſic explicat. *Ideo nihil eſt Idolum, quia à re figurata æſtimari debet. Porro in hunc finem deſtinatur vt repræſentet falſos Deos, cùm vnus ſit Deus inuiſibilis, & incomprehenſus.* Cùm igitur Idolum à re figurata æſtimari debeat, cur non & nos Chriſti Domini, Deiparæ virginis, ac Sanctorum Imagines ex prototypis æſtimabimus? Tu ne hoc nobis, quod Caluinus Ethnicis cõceſsit, negabis? Si Ethnicorũ ſtatuæ propterea nihil ſunt ab Apoſtolo appellatæ, quòd falſos Deos repræſentent: certè Imagines Chriſtianorũ, quæ Chriſtũ Dominũ & Sanctos referunt non erunt Idola, niſi probaueris mundi Seruatorem, & Diuos eſſe nihil, aut D.Paulum non omnia Idola oratione ſua eſſe complexum. Sed vt tibi reſpondeamus: Non omnes Ethnici his vtebantur exceptionibus, ſed ſapientiores ſolùm, & qui ſe reconditiora dicere exiſtimabant, vt ſcribit D. Athanaſius in lib. de pio Dei cultu (vulgus enim indoctum ſua Idola Deos veros putabat) quos ille poſtea falſo hoc prætextu ſuam texiſſe impietatem apertè conuincit dicens: *Si iſta inſtar literarum ſunt nobis ad contemplandum, & cognoſcendum Deum vt mẽtimini, non oportet ſignificato ſignificantia præferre. Neque enim ſi quis nomen Regis ſcribat, & Regi præferat, impunè erit ei, quin potius morte afficietur: Sic vos ſi ſanæ mente eſſetis, nunquam inſigne proprium diuinitatis cognoſcendæ, quod tantæ dignitatis eſt in materiam deiiceretis.* Nonne audis Miniſter, iſtos ſapientiores inter Ethnicos *ſignificato ſignificantia* prætuliſſe? Regíſque nomen Regi præpoſuiſſe, ex quo illi magno ſe crimine alligarunt? Quis noſtrum eſt ita demens, qui Imagines non ſolùm prototypis præferat,

Conc.Trident. Seſ.25.

Imagines quo modo habendæ.

1.Cor.8 4.
Caluin.in c 8 epiſt.1.ad Corinth.§.4.

Imagines aliquid veri repræſentantes Idola eſſe non poſſunt, cũ Idolum nihil ſit.

Athan.lib de pie Dei cultu

ſed

ſed eas aliqua in re exæquet? Et (quod caput eſt). quis noſtrû m(vt dicit D. Atha.) *τηλικοῦτο τῆς θεότητος γνώρισμα εἰς ὕλην καταφέρῃ*; cùm non in materiam ipſam diuinitatis cognitionem deiicere, ſed ad diuinitatem per Imagines, noſtros oculos attollere conetur. Alienum quippe eſt à natura litterarum, vt in eis naturalis vis ac proprietas rei per ipſas litteras ſignificatæ exiſtat. Quod illi ſapientes Gentiliũ Idolorum cultores, planè faciebant, qui pro lapidibus Deos nominabant, & vt Deos colebant, quod erat exiſtimarẽ Deum, vt Apoſto-
a Act. 17. 29. lus ait [a] ſimilem auro, aut argento, aut lapidi ſculpturæ artis, & cogi-
b Deut. 4. 28. tationis hominis. Hinc eſt illud Moſis [b] *Seruietis Diis, qui hominum manu fabricati ſunt, ligno, & lapidi, qui non vident, nec audiunt, nec comedunt nec odorãtur.* Quere ab Idololatris (quos Chriſtianis æquas)
Ierem. 2. 26. 27. an Numina illa quæ colebant, hominum manibus non fierent? Quod ſi Moſis ſummi Prophetæ ſententia non facit tibi ſatis, Ieremias omnem dubitandi anſam eripiet. *Quomodo*, inquit, *confunditur fur quando deprehenditur, ſic confuſi ſunt domus Iſrael, ipſi & Reges eorum principes & Sacerdotes, & Prophetæ eorum: dicentes ligno, Pater meus es tu, & lapidi, Tu me genuiſti.* Expecto à te, Miniſter, noua quædam pro Idololatris (quorum patrocinium videris ſuſcepiſſe) argumenta.

CAPVT VIII.

MINISTER. pag. 53. & 54.

P*Lato, poſtquam faſſus eſt neque neceſſariis, neque probabilibus argumentis intelligi poſſe plures eſſe Deos, id tamen credendum eſſe ait propter Legum ſeueritatem. Idcirco minus idololatras eos* (Porphyrium & Platonem) *fuiſſe arbitremur?*

CATHOLICVS.

Vtrum Plato, & Porphyrius Idololatræ fuerint, tu videris. Nos in præclara (quam Auguſtinus cõtra Senecam diſputans ſcripto re-
Augu. lib. 6. de Ciuit. Dei cap. 10. liquit) ſententia conquieſcimus. *Iſte*, Seneca, *quem Philoſophi quaſi liberum fecerunt, tamen quia illuſtris populi Romani Senator erat, colebat, quod reprehendebat: agebat, quod arguebat: quod culpabat, adorabat: quia videlicet magnum aliquid eum Philoſophia docuerat, ne ſuperſtitioſus eſſet in mundo: Sed propter leges ciuium, moréſque hominum non quidem ageret fingentem ſcenicum in Theatro, ſed imitaretur in templo, eo damnabilius quòd illa quæ mendaciter agebat, ſic ageret vt eũ populus veraciter agere exiſtimaret.* Certè grauiſsimo ſe omnes ſcelere obſtringunt, qui vnum credentes eſſe Deum, Idola tamen colunt.

MINISTER. pag. 54.

Verbúmne illud veſtrum non ſcriptum Verbo Dei ſapientius eſt? Cauete ab idolis, inquit Ioannes. Non dixit ab idololatria, à qua omnes alienos ſe eſſe profitentur: ſed ab idolis, quæ caſtos alioqui animos ſolent corrumpere.

CATHOLICVS.

Acura nos admodum interrogatione premere cogitas, Miniſter, at cùm

eſt cùm Verbum non ſcriptum ſit Dei Verbum, quomodo eſſe poerit Dei Verbo ſapientius? Quod verò affers argumentum, non tuum eſt Miniſter, ſed Caluini, cuius verba immutaſti, ne alienum eſſe deprӕhenderetur, Sic enim ille: *Ioannes non tantum à ſimulachrorum cultu, ſed ab ipſis quoque ſimulachris cauere nos voluit.* Repete itaque paulò altius quӕ ibidē ſcripta ſunt, & veram ſententiӕ illius, quam nobis obiicis, intelligētiam aſſequeris: *Scimus quoniā filius Dei venit, & dedit nobis ſenſum, vt cognoſcamus verum Deum, & ſimus in vero filius eius. Hic eſt verus Deus, & vita æterna. Filioli cuſtodite vos a ſimulachris.* De ſimulachris ergo loquutus eſt Apoſtolus Chriſto Domino chariſsimus, quӕ pro Diis colebantur: nam aliter ipſius oratio non cohæreret, quod affirmare impium eſt. *Caluin lib. 1. Inſt. c. 11. § 13.* *1. Ioan. 5. 19. 20 21.*

MINISTER. pag. 54.

Hac de cauſa Lex Dei non modò vetat ne quis idola colat, ſed ne ſe eis incuruet: vt ex externo illo geſtu, animum ab impietate planè alienum eſſe aliquis cauſetur. quod certè fieri nullo modo poteſt..

CATHOLICVS.

Chriſtiani nullum planè honorem Idolis habent, cùm ea maximè deteſtentur, vt aliàs diximus. Doce ex Grammaticorum præceptis qua ratione hoc loco cohæreat quod ſcribis, *vt ex externo illo geſtu, animum ab impietate planè alienū eſſe aliquis cauſetur:* atque vbi hāc orationem tuam *ἀσύςατον* coagmentaris, nos, an vera ſit nécne iudicabimus. Oratio Miniſtri malè cohærens.

MINISTER. pag. 54.

Caſta matrona lupanar ingredietur? Hoc enim genere dicendi Propheta, Gregorio longè ſapientiores, Idolorum fœditatem repræſentant.

CATHOLICVS.

Solus, ſi me non fallit memoria, Ezechiel, ex omnibus Prophetis, Lupanaris voce vſus eſt, idque ter vno in capite, *Aedificaſti tibi* [a] *lupanar: Quia* [b] *fabricaſti lupanar tuum in capite omnis viæ:* [c] *Dabo te in manus eorum, & deſtruent lupanar tuum:* Ac lupanaris, ſiue גב Gau nomine, non Idolum, ſed locus in quo Idola coluntur ſignificatur: Euolue itaque *dicendi genus, quo Propheta idolorū fœditatem repræſentarunt:* & nomina hos Prophetas, nihil enim tale apud illos me legere memini. Si Fornicationis vocabulo Idololatriç crimē in Scripturis notari dixiſſes, nulla fuiſſet nobis hac de re tecum decertandi occaſio. Imitati enim ſunt Prophetæ Moſem, qui hac Fornicandi voce Idololatriæ fœditatem expreſsit: *Ne ineas pactum cum hominibus illarum regionum, ne cum fornicati fuerint cum Diis ſuis, & adorauerint ſimulachra eorum &c.* Ad id verò quod quæris, *an caſta matrona lupanar ingredietur?* Perpende quid Naaman Syrus ab Eliſeo petierit, & quid ei Propheta reſponderit. *Dixitq́ Naaman vt vis, ſed obſecro concede mihi ſeruo tuo, vt tollam onus duorū burdonum de terra: Non enim faciet vltrà ſeruus tuus holocauſtum,* *Ezech 6. a 24 b. 31. c 39.* Miniſter malè per lupanar Idololatriæ fœditatem intelligit. *Exod. 34. 15.* *4. Reg. 5. 17. 18.*

Eliſeus permittit Náaman Syro templũ Idolorum ingredi.

aut victimam Diis alienis, niſi Domino, hoc autem ſolùm eſt, de quo depreceris Dominũ pro ſeruo tuo. Quando ingredietur Dominus meus templum Remmon vt adoret, & illo innitente ſuper manum meam, ſi adorauero in templo Remmon adorante eo in eodem loco, vt ignoſcat mihi Dominus ſeruo tuo pro hac re. Qui dixit ei, vade in pace. Quære ab Elizeo, cur Naaman qui ſoli Deo ſe facturum deinceps ſacrificia promiſerat, lupanar ingredi permiſerit? Caluinus, vt fuit homo arrogans, dubitationem tuam tollere conatur, ſicque concludit: *Quicunque ergo exemplo Naaman tueri ſe volet, primum ſe purget omni ſuſpicione idololatriæ & palam oſtendat à ſuperſtitionibus ſe eſſe alienum, poſtquam id teſtatum fecerit, ego nullam illi controuerſiam, aut litem mouebo.* Conclude & tu, ſi vis, ex hac Magiſtri tui oratione, ad propoſitam à te Quæſtionem, optimè poſſe reſponderi: *Caſtam matronam poſtquam caſtimoniam ſuam teſtatã fecerit, lupanar ingredi liberè poſſe: Caluinus enim nullã illi controuerſiã, aut litẽ mouebit:* Quod porrò ais: *Prophetas fuiſſe Gregorio longe ſapientiores:* Ne à propoſita diſputatione ad diſcrimen inter veterẽ Legem & Euangelium explicandum digrediar: cupio tantùm, vt mihi illam Apoſtoli orationem explices: *Secundum reuelationem notum mihi factum eſt Sacramentum, & ſicut ſuprà ſcripſi in breui, prout poteſtis legẽtes intelligere prudentiam meam in myſterio Chriſti, quod aliis generationibus non eſt agnitum: filiis hominum ſicuti nunc reuelatum eſt ſanctis Apoſtolis eius, & Prophetis in Spiritu.* Cuius orationis explanationem ex Athanaſij commentariis accipe, *Primùm id Paulus ſentit, non cunctis fuiſſe hominibus reuelatum myſterium: deinde neque alienigenis illud innotuiſſe filiis hominum: demum haud æquè Prophetis fuiſſe hoc cognitum Sacramentum, vt in præſenti Apoſtolis apertum eſt, & qui in nouo ſunt teſtamento Prophetis per Spiritum ſanctum notiora ſunt facta: Nam ſi Petrum Spiritus minimè inſtruxiſſet, nec Cornelium ipſe, nec qui cum Cornelio erant vnà excepiſſet. Attende etiam quemadmodum nihil de Circuncisis, ſed de Gentibus ſpiritus cuncta reuelet: Erat ſanè permagnum vt Gentiles, genus hominum abominandum, & idolis deditum, ad fidem ſuſciperentur. Accedit etiã quòd Petrus qui tanti erat, à ſpiritu eſſet inſtituendus, neque veteribus illis credi poſsit, tam acriter Dei myſteria innotuiſſe.* Hæc vbi legeris, de ſapientia Gregorij detrahe, & Chriſtianam fidem, quam vnicè ſanctiſsimus ille Eccleſiæ Epiſcopus, ſemper coluit, ad veteris Legis vmbras reuoca, vt ex Chriſtiano Iudæus fias.

Calu. in lib. de vitãdis ſuperſtitionibus.

Epheſ. 3. 4. 5

Athan. in c. 3. epiſtol. ad Epheſ.

Commentaria hæc, aliqui Theophylacto tribuunt.

CAPVT IX.

MINISTER. pag. 54.

Miniſtri impoſtura & blaſphemia in B. Virgin.

SI homines veſtri in illis imaginibus nihil diuini eſſe arbitrantur, cur eas nihil exauditurás inuocant? Cur inter Diuum & Diuã differentiam ſtatuunt? cur Bona illa Dea veſtra (quam vocatis. i. La bonne Dame)

Dame)in Velaunis quàm in Rhutenis maiorem allicit amatorum multitudinem:

CATHOLICVS.

Pſal.95 6.

Pſal. 95.5.

Non te pudet Miniſter B. Virginem Bonā Deam δαιμονίων appellare? & vana illa, ſtultaque Deorum, Dearumque, id eſt Demoniorum (*omnes quippe Dij Gentium Demonia*) nomina ad noſtram transferre pietatem? Planè tibi placet impietas veſtrorum, de qua vos magnus noſtræ ætatis Theologus poſtulauit, cùm nomen Dei יהוה Iehoua שם המפורש Scem hāmephoras, & ἀνεκφώνητον in Iouis nomen fœdiſsimum, & teterrimum conuertiſtis. Quid hac tua δυσδαιμονίᾳ poteſt eſſe δυσδαιμονέστερον? Dices non tuum, ſed noſtrum eſſe vocabulum. Te planè ipſe redarguis, cùm (quaſi tibi cū imperitis mulierculis res eſſet) Latina ſic Gallicè reddidiſti, *Quam vocatis La bonne Dame.* Vbi te eam appellaſſe Deam apertè demonſtras, nos vero Dominam: niſi ita deſipias, vt *Deam* idem eſſe quod Gallis *Dame* profitearis. Quod ſi ita eſt, quot honeſtas matronas Gallia habet, quibus nomē *Dame*, vulgò attribuitur, tot etiā Deas eam habere neceſſariò confiteberis. Quod verò quæris, *cur inter Diuum & Diuum differentiam ſtatuamus.* Si Diuorum nomine eos intelligis, qui nunc in cælis æterno fruuntur æuo, miror tuam rerum diuinarum inſcitiam. Lege quæ hac de re Apoſtolus ad Corinthios ſcripſit, & manium tuarum Quæſtionum fac aliquem modum, ne Chriſtianæ doctrinæ contemptor ab omnibus etiam ſodalibus tuis iudiceris. Si *differentiam tuam inter Diuum, & Diuum*, Sanctorum Imaginibus te accomadaſſe dixeris, cùm Imago propter prototypum colatur: Quid mirum eſt ſi maiore cultu vnius Sancti, quàm alterius Imaginem colamus? At Caluinum imitari voluiſti qui Simulachra, & Idola nos colere fingit: Cur autem vnam Dei genitricis Imaginem maiore cultu proſequamur, quam alteram: Si Chriſtiani homini ſpectes animum, eūdem cultum omnibus ipſius Imaginibus tribuimus: ſi externi geſtus, ardoriſque humanæ mentis rationem habeas, ſcito mortales, diuinis beneficiis excitari, vt vnam eiuſdem diuæ Virginis Imaginem magis honorent, quàm aliam. Noli curioſè nimis, cur Deus certis in locis, vim numénque ſuum multis prodigiis declaret perſcrutari, ne rei magnitudo animum tuum, Caluinianis tenebris obcæcatum, planè opprimat. Tempera igitur tibi hac in re, & ſi errare non vis, D. Auguſtinum imitare, qui ſententiam ſuam hac præclara oratione poſteritati reliquit. *Vbique quidem Deus eſt, & nullo continetur, vel includitur loco qui condidit omnia, & eum à veris adoratoribus in ſpiritu & veritate oportet adorari, vt in occulto exaudiēs, in occulto etiam iuſtificet, & coronet. Verumtamen ad iſta quæ hominibus viſibiliter nota ſunt, quis poteſt eius conſilium perſcrutari, quare in aliis locis hæc miracula fiant, in aliis non fiant? Multis enim notiſsima eſt ſanctitas loci vbi beati Felicis Nolenſis corpus conditum eſt, quo volui vt pergerent*

Genrb. lib. 1. de Trinit.

Miniſter vocem Gallicam *Dame* imperite, ſimulque malitioſe, latine *Deam* vertit.

1.Cor.15.

Caluin.lib. 1. Inſt.c.11.§.10

Auguſt.epiſt. 137.ad Clerū & populum Hippon.

Cur vno in loco ſint miracula, non item in alio non eſt curioſè ſcrutandum.

(Bonifacius presbyter,& iuuenis quidam) *quia inde nobis faciliùs fideliúſque ſcribi poteſt quicquid in eorum aliquo diuinitus fuerit propalatum: Nam & nos nouimus Mediolani apud memoriam Sanctorum, vbi mirabiliter, & terribiliter dæmones confitentur, furem quendam, qui ad eum locum venerat vt falſum iurando deciperet, compulſum fuiſſe confiteri furtum, & quod abſtulerat reddere. Nunquid non & Africa ſanctorum martyrum corporibus plena eſt? & tamen nuſquam hic ſcimus talia fieri. Sicut enim quod Apoſtolus dicit, Non omnes ſancti habent dona curationum, nec omnes habet diiudicationem ſpirituum, ita nec in omnibus memoriis Sanctorum iſta fieri voluit ille qui diuidit propria vnicuique prout vult.* Plurima eſſe in hac D. Auguſtini oratione, quæ Caluinianis placitis repugnant, negare non potes. Sed propoſita breuitas me aliò vocat. Si Deo vis leges præſcribere, vt omnibus in locis vim ſuam, & maieſtatem iiſdem miraculis declaret, facile efficies vt tam pauci D. Virginis Imaginem inuiſant apud Anicienſes (quos Velauniorum nomine notas) quàm apud Rhutenos: At Peregrinationem Chriſtianis, quamuis miracula nulla eſſent, diſſuadere omninò non poteris.

Fur coactus eſt furtum in æde ſacra confiteri.

1. Cor. 12.

MINISTER. pag. 54.

Nulla eſt legitima obedientia, niſi mandatum fuerit antegreſſum. Quis enim hoc requiſiuit è manibus veſtris? Imo cur ſupra id quod ſcriptum eſt, vultis ſapere, & difertis Dei mandatis repugnatis?

CATHOLICVS.

Vos eſtis Caluiniani qui Dei præceptis repugnatis ad ſolius ſcripti Verbi ſpeciem contra ipſius ſcripti Verbi teſtimonium adhærentes. Cæterum vbi legiſti Abelem mandatum accepiſſe vt Deo ſacrificium faceret? eius-ne propterea Obedientiam eſſe legitimam negabis? Quæ Scriptura Iacobo iuſſit, vt bonorum ſuorum decumas, Deo voti ſponſione conſecraret? [a] Quod Dei mandatum Rechabitas coegit, vt vino abſtinerent, ac parcè, & duriter vitam agerent? [b] Ac ne te multis detineam, Quæ Scriptura D. Ioanni Baptiſtæ receſſum in ſolitudinem [c] ab hominum conſortio præcepit? Quo mandato, Apoſtoli ſuper Aſinam veſtimenta ſua [d] impoſuerunt? Ac Mariæ Magdalenæ gratiſsimum illud in pedibus vngendis [e] officium, aduerſus calumniatorem Iudam quî defendiſſet Chriſtus, ſi non fuiſſet legitimum? Quid ſit *ſapere ſupra id quod ſcriptum eſt*, ſuperiore lib. cap. 41. ſatis explicauimus.

Geneſ. 4. 4.

Legitima obedientia ſine mandato eſſe poteſt.

a *Gen. 28. 22.*
b *Ierem. 35. 6. & 14.*
c *Marc. 11. 4*
d *Matt. 21 7.*
e *Ioan. 12. 3.*

Sic Pueros defēdit cantantes *Benedictus qui venit &c.*

CAPVT X.

MINISTER. pag. 54.

*SI Idiotæ qui litteras neſciunt, hoc indigent remedio ad memoriam leuandam, cur vos Magiſtri in Iſraele, imaginum manipulos agglomeratis: Academiam veſtrā picturatis Catechiſmis, imaginibus, *pupis, quas Agnos Dei appellatis, omnibus imaguncularum denique generibus repletis?*

* pupæ.

CATHOLICVS.

Antequam tibi reſpondeam, hoc vnum à te viciſsim peto, Miniſter, cur tu, qui linguam Græcam, & Latinam callere præ te fers, vulgari idiomate in Collegio tuo, Deum orare ſoleas, vt plebs imperita facit? Nos autem non minus quàm Idiotæ Chriſtiani ſumus, quare non tantùm memoriæ noſtræ fidimus, quin & Imaginum ſubſidio egeamus, vt maximo noſtro bono in Chriſti Domini, & Sanctorum, (quos imitandos nobis propoſuimus,) Imagines oculi noſtri ſemper incurrant. Certè tu ipſe negare non potes homines Imaginum aſpectu magis quàm Scripturæ lectione moueri, cùm *Pictura*, vt tu ſcribis, ſit *iucunda Naturæ imitatio, quæ hominis animum potentiùs aliquando afficit, quàm ipſa Natura.* Eritne tibi Gregorius Nyſſenus *Idiota*, qui dum Imaginem quandam aſpiceret, lacrymas tenere non potuit? *Vidi* inquiẽs, *ſæpius inſcriptionis Imaginem, & ſine lachrymis tranſire non potui, cùm tam efficaciter pictura ob oculos poneret hiſtoriam: Procumbit enim ante aram Iſaac genibus innixus, circunductas ferens in tergo manus. Ille verò à tergo pueri innixus pedum curuamini, ſiniſtra comam pueri apprehendit ad ſe trahens, declinat autem faciem ad puerum, miſerabiliter intuens, dextram autem gladio obarmatam geſtat, quam etiam ad cædem dirigit, iámque gladij acies ipſum corpus propemodum attingit, cùm illum diuina vox à facto deterret.* D. Chryſoſtomum, ex doctrinæ Theologicæ cognitione propterea, ſi audes, deturba, quòd Imaginem pietatis plenam amarit. *Ego*, inquit, *& ex cera fuſilem picturam pietate plenã amaui. Vidi enim Angelum in Imagine barbarorum nubes propulſantem: Vidi barbarorum cohortes conculcatas, & Danidem verè dicentem, Domine in ciuitate tua Imaginem eorum ad nihilum redige.* Quod ad cereas Agni Imagines attinet (quas tu inſigni contumelia cum impietate coniuncta, *Puppas* dicis) neſcis inter alios legis antiquæ ritus, Agno maximè Chriſtum, ſicut & in nouo Teſtamento fuiſſe, repræſentatum? *Hunc Agnum ex auro puriſsimo aquam fundentem, ad cuius dexteram Saluatorem argenteum, in ſiniſtra verò B. Ioan. Baptiſtam ex argento tenentem titulum ſcriptum, Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccata mundi*, Conſtantinum magnum fieri curaſſe, Damaſus lib. Pontific. in vita Sylueſtri teſtatur. Quid magis pietati Chriſtianæ cõſentaneum eſt, quàm ſacram Agni effigiem ἐπὶ τοῖς κειμηλίοις habere, qua purus ille Agnus, *qui tollit peccata mundi*, nobis ob oculos verſari quotidie poſsit? Quod amuletum præſentius eſſe poteſt, quàm ſancti illius Agni figura, cuius ſanguine illiti animæ noſtræ poſtes, Angelo percutienti, & τῷ αἱδροφόρῳ peruij non ſint? Certè ſi meminiſſes illius Apoſtoli ſententiæ: *Pietas ad omnia vtilis eſt*, noſtrum in erudienda Iuuentute ſtudium non condemnares, qui in eius animis pietatem, quantum in nobis eſt, inſerere deſiderantes, inter alia ad id faciendum προτρεπτήρια, has ſacras Agni Dei effigies

Miniſter in collegio vulgari lingua tanquã ignarus orat.

Pag. 59.

Greg. Nyſſen. in oration. de Deitate Filij, & Spiritus, & in Abraham.

Greg. Nyſſ. ad lachrimas ex pictura mouetur.

Chryſoſt. in oration. quòd vet. & noui Teſtam. vnus ſit legiſlator.

Pſal. 72. 20.

Geneſ. 4. 4.
1. Pet. 1. 19.
Apoc. 5. 6.

Ioan. 1. 29.

Exod. 12. 22.

1. Tim. 4. 8.

exhibemus. Quę quidem nõ noſtra primùm ætate cum veneratione & honore circumferri ſolent: Nam Onuphrium Panuinium in ſuis in Eccleſiaſticam hiſtoriam Commentariis me aliàs legere memini, qui huius rei inuentionem ad ipſa penè Apoſtolorum tempora refert, Quibus nouis Chriſtianis (qui veſtibus albis induti in feſto Paſchatis, ſacro Baptiſmatis lauacro tingebantur) quaſi nouis Agnis recenter ex Eccleſię Matris vtero prodeuntibus, hæ cereę Agnorum Imagines porrigebantur. Ad quam quidem priſcam conſuetudinem ſpectare puto antiquum. hoc ἀντίφωνον, quod nos quotannis eo die Sabbati, quod in Albis propterea dicitur, decantamus: *Iſti ſunt Agni nouelli, qui annunciauerunt nobis Alleluia, modò venerunt ad fontes, repleti ſunt claritate.* Cui Cantico (vt tibi fortè hæc ſubſannanti faſtidium leuem) reſpondet Lactantius Auctor vetuſtiſsimus, ſic ſcribẽs:

** Cyrill. Catech. 3. Clem. Alex. in Padag. Ambroſ. c 7. lib. de iis qui ſacris initiantur.*

Lact. in car. de Reſurrect. verſi. 89.

Rex ſacer ecce tui radiat pars magna trophæi,
Cùm puras animas, ſacra lauacra beant.
Candidus egreditur, nitidis exercitus vndis,
Atque vetus vitium, purgat in amne nouo.
Fulgentes animas veſtis quoque candida ſignat
Et grege de niueo, gaudia paſtor habet.

Si verò tu hæc præfractè negare audeas, memineris quæſo, Iuriſconſultum dixiſſe, *Non omnium quæ à maioribus conſtituta ſunt, rationem reddi poſſe:* & Diuus Auguſtinus. *Illa quæ non ſcripta ſed tradita cuſtodimus: quæ quidem toto terrarum orbe obſeruantur, dantur intelligi, vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, atque ſtatuta retineri.* Hæc & multa alia perelegantet And. Fruſius Societatis noſtræ Theologus, πολυΐστωρ, & Poëta eximius poëmate eſt complexus, ex quo nonnulla deſcribenda duxi.

D. de legibus. L. non omnibus.

Auguſt. epiſt. 118. ad Ianuarium.

Quid ſib. vult Agni, quæ circumfertur, Imago
Cerea, mirificis nobilitate modis? &c.
Idolum vocat Hæreticus, ridétque fidelem:
Nec de hoc duntaxat munere turba fremit, &c.
Abdita nonnullos primùm quòd turbat origo,
Propterea & magnum pondus habere negant.
Ponderis indicium maioris maius idipſum eſt,
Sanctorum ad trutinam ſi reuocare velis.
Quicquid enim ſeruat ritus Eccleſia conſtans,
Principium cuius nemo referre queat,
Id magis antiquum, certum, ac laudabile cenſent,
Tanquam à primæua relligione ſatum.
Agni huius profert auctorem nemo recentem:

Origo Agnorũ Dei antiquiſsima.

Priſcu

Priſcus enim priſcis Patribus vſus erat.
Ante octingentos fermè Leo tertius annos:
Optimus exhibito munere teſtis adeſt.
Carolus hoc Magnus magna pietate recepit
Theſaurum, vt reputans cælitus eſſe datum. Hiſtoriæ.
Vrbanus quintus ſimilem poſt conſecrat Agnum,
Quem Byzantinus ferre Monarcha cupit, &c.
Prima quidem ratio ſacrandi antiquitus Agni
Extitit, vt ſignum grande, poténſque foret.
Quippe vt in Hebraicis omnis quondam Hoſtia ſacris Gen. ſ. 4.
Chriſti aduentantis ſchema ſalubre fuit, Exod. 12.
Vtque Redemptoris mores, mortémque notabat 1. Pet 1.
Agnus, præcipui creber honore typi. Apoc. 4. 6.
Non ſecus (vmbroſum claro componere ſignum
Si licet) hic nobis debitus Agnus erat, &c.
Subſidiis nec ſe externis negat vllus egere
Chriſtigena, aut hominem ſe ſimul eſſe negat, &c.
Cera refert hominem intacta de Virgine cretum, Materia, & forma
Et quo purius eſt, candidiúſque nihil. quid ſigni-
Sed purum ne fortè hominem tantummodo credas, ficent.
Aeterni integritas numinis orbe patet.
Chriſmatis eſt oleum, quæ totum immenſa perunxit,
Gratia, & hinc aliis participata fluit.
Balſama ſignificant ſanctæ beneolentia vitæ
Munia, & effuſam vulneris omnis opem, &c.
Sabbatha, quæ Paſchæ vicina vocantur in Albis,
Dant proprium, vt ſacret, diſtribuát-ue, diem.
Tempus id eſt, quòd Chriſtigenas a fonte recentes, Quando fiant.
Matris ad arcanas excipiebat opes.
Iure repræſentant Agni pura agmina, plures
Res quod ibi geſtæ, notáque verba docent.
Baptizantur enim ſolenni hæc ſigna lauacro,
Inclytus & magna voce Miniſter ait:
Ad fontes iſti veniunt Agni ecce nouelli,
Quos lux clara replet, gratia, laúſque Deo, &c.
Nonne Petro Dominus quos credit nominat Agnos? Ioan. 21. 15.
Inter & immanes quos iubet ire lupos? Matth. 10.
Atque hæc breuiter de Agno Dei dicta ſint. 16. Luc. 10. 3.

MINI

MINISTER. pag. 54.

Eas ne craſſæ cuiuſdam & plumbeæ inſcitia primitias eſſe vultis ei iuuentuti, quam docendam ſuſcepiſtis: vt mutam, & vecordem, ſicuti veſtras mutas illas imagines efficiatis?

CATHOLICVS.

a *Pſa. 134. 16.* b *Thom. Vualden. tomo 3. de Sacrament. tit. 19. c. 151.* Imagines mutæ dici non poſſunt cùm eis ſenſum tribuat nemo.

Iuuentus noſtræ curæ commiſſa, neque muta, neque vecors eſt Miniſter: neque Imagines noſtræ mutæ ſunt, cùm nemo noſtrûm eis loquẽdi vim & facultatem tribuat. Quis Philoſophorum dicet lignũ eſſe mutum, aut lapidem cœcum, quamuis loquendi & aſpiciendi facultates non habeant? [a] Idola quidem muta, & cœca dici non inficiamur, cùm eorum cultores ſenſum eis tribuant: Lege [b] Thomam Vualden. qui VViclefum, ex quo Lutherus, & Caluinus errorũ portenta hauſerunt, luculenter confutauit, & in memoriam reuocabis, quæ à Phyſicis de Priuatione accuratè diſputantur.

MINISTER. pag. 54.

Miniſtri ſεν ἐληγία.

Etiam ita vobis indulgetis, vt in veſtro illo paruo, quem vocatis, Catechiſmo, Paradiſum (quem oculus non vidit, auris non audiuit, imo ne cogitauit quidem animus) depingere audeatis. Ecquid eſt in re maximè ſeria non nugari modò, ſed & inſanire, & faſcinis preſtigiiſque illudere, ſi hoc non eſt?

CATHOLICVS.

Paradiſus pingi poteſt, ſicut per ſimilitudines explicatur.

Falſum eſt Miniſter, in Catechiſmis noſtris in Gallia editis vllam eſſe Paradiſi Imaginem (ſicut neque S. Trinitatis, vti antè diximus.) Et quamuis ita eſſet, non ideo tamen vel eſſentiam Dei, vel Beatorum gloriam à nobis exprimi ſentiremus, ſed rudi quodam carbone Cælites ipſos conaremur adumbrare: ſicut in aliquot Euãgelij locis Regnum cœlorum Chriſtus ipſe Magiſter omniũ παραβολικῶς nobis repræſentauit. Perfice porrò ſodes, Apoſtoli orationem, ac tum demum nobis audaciam exprobra: *Quod oculus*, inquit, *non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus iis qui diligunt illum, nobis autem reuelauit Deus per Spiritum ſuum.* Plurima igitur ſunt Chriſtiano homini cognita, ad quæ humana intelligentia, ſine ſingulari Dei ſubſidio aſpirare non poteſt, quæ tamen cogitare animum ſine impietatis nota, non inficiaberis: atque vt germanam orationis Apoſtoli ſententiam intelligas, aſcribam D. Athanaſij interpretationem. *Quid ille ſe colentibus præparauit? Chriſti ſcilicet notionem, & ſalutem quæ nobis eſt per eius incarnationem quæſita: hæc quidem neque oculus humanus inſpexit, nec auris auditu percepit, nec cor aliquod meditando complexum eſt: nam & Propheta, neque mortalibus oculis iſta ſpectabant, nec auribus hauriebant humanis, nec mente ac mortali intelligebant, quæ ipſimet de Chriſto prædicerent. ſed diuinitus cuncta per eos enunciabantur. Dominus enim, inquit, adiunxit mihi aurem, ſpiritalem videlicet, & alia huiuſmodi pleraque. Quonam pacto, dicet aliquis, quæ in cor hominis non inſcendunt,*

1 Cor. 2. 9. Miniſter malitiosè reticet, *Nobis autem reuelauit, &c.* Hoc enim probatur Paradiſum pingi poſſe.

Athanaſ. in c. 2. epiſt. 1. ad Corinth.

inſcendunt vos didiciſtis? Quia Deus, inquit per Spiritum ſuum, non per humanam ſapientiam, myſterium illud nobis aperuit: hanc enim nequaquam dignatus eſt Deus, vt eius arcana perſpiciat. Lege Eccleſiæ Doctorum ſcripta, qui ſacras literas ſunt interpretati, vt diſcas pro veritate deinceps pugnare.

CAPVT XI.

MINISTER. pag. 54.

SI imaginibus eſt opus eloquentibus, quæ gloriam Dei annuntiantes, vel rerum imperitiſſimos ad Dei cognitionem erigant, Cœlum oſtendite, immenſæ illius Maieſtatis thronum: Terram verò paternæ erga ſe liberalitatis penu, emicantia ſuo miniſterio miracula Agricolæ vobis ſummouentibus, cõtemplantor: ſeipſos, liberos, vt pulcherrimas Dei imagines ſuſpiciunto. Diſcant vobis docentibus pueri, vel ex ſanioris Philoſophi verbis, Parentes ſuos domi eſſe imagines Dei, vt illos maiore cum pietate, & reuerantia ament, & colant.

CATHOLICVS.

Satis pro imperio, quiſquis es Miniſter. ſed ad rem. Non memini me apud Theologum vllum legere Cœlum eſſe Imaginem Dei, ſiue mutam, ſiue eloquentem. Et quamuis Caluinus tuus aſſerat, *Imaginem Dei in Adamo ſic fuiſſe per peccatum corruptam, vt quicquid ſupereſſet, horrenda ſit deformitas &c.* Tu tamen ad Adami poſteros, nos remittis, vt in iis tanquã Imaginibus Deum contemplemur. Vis etiam vt Cælum oſtendamus imperitis. *Vt ad Dei cognitionẽ erigantur*, & tamen anteà, *ex Cœli contemplatione* ſcripſiſti *primam ſuperſtitionis originem promananiſſe.* Si Dei cultores ex Cæli contemplatione in Idololatriæ (vt tu vis) crimen ſunt delapſi, nónne timendum erit, ne Chriſtiani (quos tu Caluini Miniſter religioſiſsimè Idololatras eſſe ſomnias) in grauius aliquod crimen, ſi quod eſſe poteſt, ex eiuſdem Cæli conſpectu incurrant? Nos autem te monitore non egemus, vt ex rerum creatarum contemplatione, auditoribus noſtris Dei præpotentis cognitionem, quò hauriant, perſuadeamus, cùm Noſtri hoc diligenter quotidie præſtent. Sed ne Charitatis officio à te vincamur: te viciſsim moneo, vt quæ Chriſtus in terris geſsit, ac pro nobis, à conſceleratis hominibus eſt perpeſſus, ex Cæli, terræque conſideratione Sectatores tuos doceas: quod ſi perficere nequis, cur Chriſti Eccleſiæ vertis crimini, quòd res tam ſalutares omnium, etiam idiotarum oculis, animíſque per Imagines obiiciat? Tu denique ſanioris illius Philoſophi Platonis doctrinã, ſi videtur, ſequitor: Nos Chriſti diſcipuli, atque in eius Schola, id eſt, Eccleſia edocti, longè ſaniorem, & diuiniorem philoſophiam profitemur.

Caluin. lib 1. Inſt. c. 15. §. 4.

Pagin. 52.

Chriſti mors ex cœli contemplatione perſpici non poteſt.

MINISTER. pag. 55.

Imagines autem illæ veſtræ quàm vtiles ſint idiotarum libri, ſi o-

minem Dei Verbo, quod Verbũ Dei eſſe agnoſcitis, autoritatem non demitis; ſaltem ab illo Verbo accipitote clamat Hieremias; lignum eſſe doctrinam veritatis: Habacucus, conflatile eſſe doctorem mendacij, conoscenatur. Eccui potius fides adhibenda eſt, Prophetiſne an Gregorio: vt ex ipſius ore lex perferatur, Imagines eſſe idiotarum libros: illique libri omnibus palam explicentur.

CATHOLICVS.

Caluin. lib. 1. Inſt. c. 11. §. 5.

Ne furtum tuum deprehenderetur, Caluini tui orationem inuertiſti, quæ totidem fere verbis extat in primo eius Inſtitutionum libro. Quòd ſi ex ipſomet Caluino Prophetas Ieremiam, & Habacucum de eo, quem Chriſtiani Imaginibus tribuunt, cultu locutos non eſſe docuero, inſignem planum te ipſe fateberis, vtpote qui Caluini argumento propoſito, eius diſſolutionem tacitus prætericris. Fatetur enim ille à Prophetis (quorum ſententiis contra Chriſtianam veritatem abuteris) eos reprehendi qui ſimulachris ad impiam ſuperſtitionem abutebantur. Si quis eſt eiuſmodi inter Chriſtianos abuſus, benignè ac (vt Chriſtianum decet) fraternè magiſtratus Eccleſiaſticos mone, & mihi crede, non deerunt qui populi errata pro iniuncto ſibi Eccleſiam gubernandi munere corrigent. Certè Caluinus ipſe ſui oblitus, concedit formas, & imagines, quæ cum aliqua rerũ geſtarum notatione fiunt *in docendo vel admonendo; aliquem habere vſum: alias verò præter oblectationem nihil afferre.* Ex quo quidem ſequitur Gregorium verè ſcripſiſſe, *Imagines* (eas ſaltem, quæ aliquid geſtum referunt) *libros eſſe idiotarum.* Quid igitur (vt de aliis taceam) de Imagine Chriſti Domini cruci affixi ſenties? Nam, credo, eam rei geſtæ notationem habere fateberis, ſicque vel ad docendum, vel ad monendum in Eccleſia retinenda erit. Quod ſi negaueris, cur non te eius conſpectu (ex Magiſtri tui doctrina) oblectare poteris, ſi ex illa ad commiſerationem cum Catholicis non moueatis? Quod deinde ſubiungit ibidem Caluinus, *Ea ſola pingi ac ſculpi, quorum ſunt capaces oculi,* Deum arguere videtur, qui Cherubinorum Imagines fieri præcepit. Et quamuis diceres Angelos corpora habere, ea tamen eiuſmodi eſſe non probabis, quæ oculis poſsint conſpici. At-enim ab hominibus viſi ſunt, ergo etiam pingi poſſunt. Eodem planè modo dicemus Deum Patrem in auguſta ſenis ſpecie, & Spiritumſanctum in columbæ forma depingi poſſe. Imò & Chriſtum Dei Filium etiam antè quàm humanam naturam aſſumeret figurari potuiſſe vel Caluino teſte, contendemus, qui ſibi non diſplicere affirmat, *Quòd veteres Scriptores vbi Scriptura Angelum Dei Abrahæ, Iacob, Moſi, & aliis apparuiſſe commemorat, Chriſtum fuiſſe Angelum illum interpretati ſint.*

Superſtitio in Imaginibus (ſi quæ ſit) fugiẽda.

Caluin. lib. 1. Inſt. c. 11 §. 12

Greg. lib. 9. epiſt. 9. & habetur de conſecr. diſtin 3. c. Perlatum.

Exod. 25. 18.

Caluin. lib. 1. Inſt. c. 14. §. 5.

CAP

CAPVT XII.

MINISTER. pag. 55.

AT vos mouet inſtituti huius antiquitas, Nicenæ Synodi, Irenes iuſſu & auſpiciis ante annos octingentos habitæ autoritas, ſexcentorum Epiſcoporum ex omnibus mundi partibus conuocatorum ſumma prudentia, ſummuſq; conſenſus: Romana cum primis Eccleſia ex cuius autoritate & ſententia perlatum eſt hoc decretum, ſupremum in cæteras omnes Eccleſias ordinaria ſucceſsione, & clauium poteſtate imperium. Quid non? vniuerſi propemodum terrarum orbis conſenſus, longorum ſeculorum præſcriptio, tot Conciliorum repetita decreta, tot tantorumq; virorum, qui poſt Carolum Magnum vixerunt, exquiſitæ confirmationes, quantum habeant momenti ad plenam fidem huic decreto faciendam? Magna hæc ſunt, Ieſuitæ, in ſpeciem, & vobis cum Ethnicis ita communia vt illi vos & multitudine, atque conſenſu populorum, & priſcorum, continuatorumque ſæculorum præſcriptionibus, & imperiorum magnitudine & potentia longiſsimè ſuperarint.

CATHOLICVS.

Voluiſti amplificare quod paucis verbis ſcripſit Caluinus: *Iam* Caluin. lib. 1.
ſatis multa, inquiẽs, *opinor de hac re dicta forent, niſi manum quodam* Inſt. c. 11. §. 14
modo mihi iniiceret Synodus Nicena, non illa celeberrima, quam coegit Conſtantinus magnus: Sed quæ Irenes imperatricis iuſſu & auſpiciis ante annos octingentos habita eſt. Te ſatis demirari non poſſum Miniſter, quòd in argumento contra veſtras ineptias firmiiſsimo λογο-διάῤῥοιαν tuam declamandi exercueris, cuius poſtea firmitatem, Caluiniana calumnia minuere es conatus: *Magna*, dicens, *ſunt hæc in ſpeciem, & vobis cum Ethnicis ita communia, &c.* Itáne verò hunc validiſsimum ictum tam fortiter in vos vibratum bonus videlicet gladiator modica declinatione, &, vt aiunt, corpore effugis? An Gentium populum, Apoſtolo [a] teſte, ὁ Θεὸς ἐν ταῖς παρῳχημέναις γενεαῖς a Act. 14. 15.
εἴασε πορεύεσθαι ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, cum Dei Eccleſia (cui ſe perpetuò affuturum [b] promiſit) comparabis, vt non minus hanc quàm illum errare b Mat. 28. 20
potuiſſe credas? Vbi quæſo fuit illa Spiritusſancti præſentia quàm c Ioan. 14. 15.
Eccleſiæ ſuæ nunquam defuturam Chriſtus eſt pollicitus, ſi ab octingentis annis tam tetro idololatriæ errori Eccleſia ſuccubuit, quo ante Chriſti ortum pleræque mundi plagę tenebantur? Siccine celeberrimum illud Concilium Nicenum ſecundum (cui vt tu ais, 600. Epiſcopi ex omnibus mundi partibus conuocati interfuerunt) tam turpiter eſt hallucinatum, vt non modo Chriſtum præſentem iuxta [d] ſuum ipſius verbum non habuerit: Sed, vt tuis verbis vtar, d Matt. 18.
ἰδωλομανίας Genium ducem, & conſiliorum auctorem ſit ſecutum? 20.
Nonne vides teipſum (qui tam callidè ictum hunc eludere tibi viſus es) gladio tuo ita tranſuerberatum, vt ſaluus euadere non poſsis, niſi velis Deum mendacem, Chriſtum proditorem, & Spiritumſan-

ctum deceptorem comminiſci? Sed quid ais? *illos & populorum multitudine, & conſenſu nos ſuperaſſe?* Quaſi verò non omnes ferè hi populi, qui olim Idola coluerunt, in noſtro ſaltem orbe, ea, iuxta Prophetarum oracula non neglexerint, & his præſertim octingentis annis non fuerint ad Chriſti fidem conuerſi! Lege hiſtorias, & videbis nullas propè Gentes Idololatriæ ſuperſtitioni fuiſſe implicatas, quæ non Chriſti Domini religionem receperint. Quomodo etiam conſenſu nos ſuperarunt, cùm non ſolùm publicè alij populi alios Deos colerent, ſed ſingulæ pæne vrbes, ſingulæque familiæ proprios & peculiares Deos venerarentur? Certè ſi M. Tull. in lib. de Nat. Deorũ & Iuuenal. legiſſes, vel ſi hiſtoriam ſacram veteris Teſtamenti animo
Iuuen. ſat. 15. V. 36. cõprehenderes (vbi Deus Ammonitarum, Sidoniorũ, Philiſtinorũ, & aliorum commemorantur) facilè, profectò, tibi fuiſſet cognoſcere, illarum Gentium conſenſu nos non fuiſſe ſuperatos, cùm pene de omnibus populis, hoc dici poſſit, quod de Iſraele à propheta dictum
Ierem. 11. 13. eſt, *Secundum numerum enim ciuitatum tuarum erant Dij tui, Iuda.*

MINISTER. pag. 55.

Magna quidem ſunt hæc, niſi maior & efficacior eſſet veritas. Quid nobis Antiquitatem opponitis?

CATHOLICVS.

Probare te oportuit Miniſter, hæc eſſe falſa quæ tu magna iam
Miniſter amator nouitatis. concedis, vt veritatem ſummæ Chriſtianorum conſenſioni opponeres. Nouitate porrò valde delectaris qui Antiquitatis vocem ferre non potes: Nos ſanè in Domini ſententia conquieſcimus, & Caluinianã nouitatem omninò execramur. *Hæc dicit Dominus*, inquit Ieremias,
Ierem. 6. 16. *State ſuper vias, & videte, & interrogate de ſemitis antiquis, quæ ſit via bona & ambulate in ea.* Quòd verò ſubiungis *Antiquitatem non eſſe noſtram*, falſum eſſe facilè iudicabit is qui hanc noſtram ad tuas nugas reſponſionem legerit. Egregius autem Iuriſconſultus
Miniſter, in iure ciuili parũ verſatus. videris, obiiciens, *Vetus error non facit ius*, cùm, ſi Iuriſconſultorum ſtemus arbitrio, *Communem errorem ius facere ſit receptum. D. de legibus L. Quod non. & D. de ſupell. leg. L. Supellectili.* vbi ſunt hæc verba: *Hodie propter vſum imperitorum, ſi in argento relatum ſit candelabrum argenteum argenti eſſe videtur, & error ius facit.* Vbi etiam citatur hoc ex 44. Eccl. 13. c. 1 in fine, καὶ ἡ πλάνη τῶν χρωμένων, νόμον ποιεῖ. *Et D. de Prætor. poteſt. L. Barbarius.* Quæ quidem non ideo protuli vt errori vlli patrocinarer, ſed vt oſtenderem etiam in Iure ciuili Caluini Miniſtrum hallucinari.

MINISTER. pag. 55.

Id verius quod prius: id prius quod & ab initio: ab initio quod à Prophetis & Apoſtolis eſt.

CATHOLICVS.

Denuo Tertulliani, ſuppreſſo nomine ſententiam repetis, vt Scripti tui magnitudo tandem ſatis creuiſſe tuis videatur, Si tu antiquiſsimi

huius

huius Scriptoris acquieſceres ſententiæ, Caluini placitis multam ſalutem diceres.

CAPVT XIII.

MINISTER. pag. 55.

POſt annos ſexcẽtos à redemptione humana per Chriſtum obita, vetus Eccleſia Verbo Dei contenta, illos idiotarum libros ignorabat.

CATHOLICVS.

Caluinus ſanè minus centum annis quàm tu Miniſter à veritate aberrauit. *Meminerimus*, inquiens, *quingentis circiter annis quibus magis adhuc florebat religio, & ſyncerior doctrina vigebat, Chriſtiana templa fuiſſe communiter ab Imaginibus vacua.* Tu nè Caluini verba deſcripſiſſe videreris, pro quingẽtis ſubſtituiſti *ſexcentos.* Senſus autem orationis tuæ eſt, vt ſuſpicor, veterem Chriſti Eccleſiam ſexcentis poſt Domini mortem annis, Imagines non habuiſſe. Atque vt tuo in primis te gladio iugulem, Certum eſt Elibertinam ſynodum (quam tu Imaginum cultoribus reſtitiſſe ſcribis) ante ſexcenteſimũ imò & ante trecenteſimum Domini annum habitam fuiſſe: Epiphanium etiam (cuius teſtimonio profligatam tuam impietatem tueri conaris) ante ſexcenteſimum Domini annum è viuis exceſiſſe. Cauſa nunc igitur, vel te iudice, cecidiſti. Neque certè video cur mihi opus ſit diutius hac in re probanda immorari. Verùm vt non ſolùm tibi, ſed etiam Chriſtiano Lectori faciam ſatis, aliquot grauiſsimorum virorum ſententiis, te in graui errore verſari probabo. Vtque à Crucis ſigno ordiar: Naſcente Chriſti Eccleſia (nõ tantùm *Poſt tuos ſexcentos annos*) in magno fuit honore, vt teſtatur Martialis Chriſti Domini diſcipulus, *Crucem*, inquiens, *Domini in quem credidiſtis, Deum verum, & Dei Filium ſemper in mente, in ore, in ſigno tenete Crux enim Domini armatura veſtra inuicta cõtra Sathanã. galea cuſtodiens caput, lorica protegens pectus, clypeus tela maligni repellens, gladius iniquitatem, & Angelicas inſidias peruerſæ poteſtatis ſibi propinquare nullo modo ſinens: hoc ſolo ſigno cæleſtis victoria data eſt nobis, & per Crucem baptiſma ſanctificatum eſt.* Clemens item Apoſtolorum diſcipulus, primos Religionis Chriſtianæ doctores, in ſacris myſteriis ſe Cruce obſignaſſe ſcribit his verbis, *Orans igitur per ſe Pontifex vnà cum ſacerdotibus, induénsque veſtem ſplendidam, & ſtans ad altare, trophæo Crucis ſe ſignans in fronte, dicat, Gratia omnipotentis Dei & charitas Domini noſtri Ieſu Chriſti, & communicatio Spiritusſancti ſit cum omnibus vobis.* Ignatius etiam, qui ante tuum ſexcenteſimum annum vixit (nam D. Ioannis Apoſtoli diſcipulus fuit) contra te præclarum hoc dedit teſtimonium: *Princeps huius mundi in hoc gaudet, quando quis Crucem negauerit, interitum enim ſibi eſſe cognouit confeſsionem Crucis. Hoc enim eſt trophæum contra eius virtutem, quod videns expaueſcit, & audiens timet.* De cruce multa in libr.

Maior Miniſtri quàm Caluini vanitas.

Caluin. lib. 1. Inſtit. cap. 11. §. 13.

Martialis epiſt. ad Burdigal. c. 8.

Signi Crucis vis & antiquitas.

Clemẽs Rom. lib. 8. Cõſtit. Apoſt. ca. 16

Crux in fronte Põtificis.

Ignat. epiſt. ad [illegible]

Crucem dæmon [illegible]

Dionyſ. lib. de Eccleſ. Hierar. c. 2. par. 2.

Ibidem cap. 5. part. 2.

Iuſtin. Mart. in dialogo cũ Theoph. aduerſus Iudæos.

Moſes ſigno crucis Amalechitas vincebat.

Idem Iuſtin. in explic. qq. à gẽte Chriſt. propoſit. explicat. q. 118.

Verſus orientem mos orandi & ſe manu dextera ſignandi.

Idem Tertul. lib. 2. ad vxorem.

Signare ſe cruce non eſt magia.

Idem tertul. in ſcorpiace contra Gnoſticos.

Crucis ſignum morſus ſerpentium curat.

Origen. hom. 8. in diuerſos Euangelij locos.

Dæmones viſo ſigno crucis contremiſcunt.

Exod. 17. 11.

Moſe Crucis inſtar orante vincitur Amalechus.

B. Dionyſij Gallorum Apoſtoli, quæ te vt Crucem colas mouere, & meritò poſſent. *At Pontifex*, inquit, *tuino Crucis ſanctæ ſignaculo vnctionem inchoans, inungendum iam Sacerdotibus toto corpore hominem tradit*. Et alio loco: *Cuilibet autem ipſorum à benedicente Pontifice Crucis imprimitur ſignum, & per ſingulos ſacra prædicatio nominis, conſummansq́; conſultatio fit cunctis ſacri ordinis viris*. Iuſtinus Martyr Crucis vim fuiſſe maximam multis antè ſeculis, quàm Dei filius naturam humanam ſibi copularet, conſtanter his verbis aſſerit: *Cùm populus inquam bellum cum Amalecho gerebat, Nauéq; filius is, qui Ieſu nomine appellatus eſt, bello præerat, Moſes ipſe Deum, paſſis in cælum manibus precabatur, Aaronius autem eas tota die ſubleuabat, ne defeſſus eas deprimeret: Si enim aliqua ex parte ab ea figura quæ Crucem imitatur deflexerat, tum vt apud Moſem ſcriptum eſt: Populus vincebatur, ſi verò in eo ſtatu, ac figura manebat, Amalechus tantùm vincebatur, & populus Cruce fortis reddebatur: Nequè enim quòd ita Moſes precabatur, propterea ſuperior erat populus, ſed initio pugna cum nomen Ieſu eſſet, ipſe ſignũ crucis edebat*. Et Chriſtianos ſe Crucis ſigno muniuiſſe ſuo tempore apertè teſtatur: *Quia eorum*, inquit, *quæ apud nos ſunt meliora, atque præſtantiora, ad Dei honorem ſecernimus, hominum autem opinione, & ſententia ea pars in qua Sol oritur, cæteris creatæ naturæ partibus præſtantior eſt, Orientem cùm precamur omnes intuemur: Atque vt dextra manu Chriſti nomine, eos qui Crucis ſigno obſignandi ſunt, obſignamus quòd læuâ habita eſt præſtãtior, quanquam ſitu non natura ab ea differat*. Mitto illud Tertulliani (quem B. Cyprianus Magiſtrum appellabat) ex libro de Corona militis. quod antè à nobis citatum eſt c. 42. pag. 127. Et alio loco: *Latebis ne tu, cùm lectulum, cùm corpuſculum tuum ſignas, & non Magia aliquid videberis operari?* Vos Caluiniani, Ethnicorum, imitatores eſtis: cùm receptum ab Apoſtolorum temporibus ſignandi ſe morem, Magiam eſſe impiè fingitis. Idem alibi, *Nobis fides præſidium, ſi non & ipſa percutitur diſfidentia, ſignandi ſtatim, & adiurandi, & vngendi beſtiæ calcem, &c.* Origenes vetus, & eruditus Auctor, magnam ad Dæmones fugandos eſſe crucis vim apertis verbis teſtatur: *Filij Dei humilitas, noſtra ſublimitas eſt, illius Crux noſtra victoria eſt: illius patibulum, noſter triumphus. Gaudentes leuemus hoc ſignum, in humeris noſtris victoriarum vexilla portemus. Immortale lauacrum portemus in frontibus noſtris, cùm dæmones viderint, contremiſcent. Qui aurata capitolia non timent, Crucem timent: Qui contemnunt ſceptra regalia, & purpuras Cæſarum, & dapes, Chriſtiani ſordes, & ieiunia pertimeſcũt, &c. Exultemus itaque fratres chariſsimi, & ad Crucis ſimilitudinem, ſanctas in cælum leuemus manus: cùm ſic nos Dæmones armatos viderint, opprimẽtur. Quando Moſes erectas habebat manus, vincebatur Amalech, ſi paululum ille conciderant, inualeſcebat. Antennæ nauium, velorum cornua, ſub figura noſtræ Crucis volitant. Aues quoque ipſæ, quando in ſublimiora obuoluũtur, & pendent per aera, extenſis alis, imitantur Crucem: ſed & trophæa ipſa, &*

victoria triumphorum ornata, Cruces ſunt, quas non ſolum in frontibus, ſed & in animabus quoque noſtris habere debemus, vt cùm ſic fuerimus armati, calcemus ſuper aſpidem & baſiliſcum in Chriſto Ieſu. Si Origeni aſſerenti Crucis ſigno Dæmones fugari, fidem non habueris: quid in ſe Iulianus Apoſtata expertus ſit, Magnus ille Theologus Gregorius Nazianzenus te docebit: *Sanè,* inquiens, *& ille (quemadmodum a multis refertur, nec à fide eſt alienum) in adytum quendam multis inacceſſum, & horrendum deſcendit, aderat & multis adytis dignus, in huiuſmodi peritus quidam vel potius Sophiſta. Cùm autem generoſum in progreſſione pauor inuaſiſſet, ac aſſiduè augeretur, fieretque terribilior, ſonitus quoſdam iniucundos eum audiuiſſe aiunt, necnon odores ſenſiſſe immundos, ac ignea vidiſſe phantaſmata, & neſcio quas nugas. & deliramenta igitur inexpectata perculſus (erat enim in talibus nondum valdè expertus) ad Crucem, & vetus confugit remedium, hacque ob timorem ſignatur, adiutorémque facit quem perſequebatur. At reliqua terribiliora etiam præualuit ſignaculum, ſuperantur Dæmones, ſoluuntur timores. Quid inde? reſpirat malum, animatur rurſus, iterum impetus & timores priores, denuóque ſignaculum, & compeſcuntur Dæmones. In dubio igitur myſtes, iuxtà verò myſtagogus, exponens veritatem, abominationis inquiens, illis ſunt iſti, & nequaquam timori: vincit quod deterius. Hæc dixit ſimul & perſuaſit: perſuadénſque diſcipulum ad perditionis deduxit barathrum.* Quære nunc à Gregorio Nazianzeno, *an poſt tuos ſexcentos annos à redemptione humana per Chriſtum obita, vetus Eccleſia imagines ignorarit.*

Crux in trophæis, & in fronte pingitur.
i Pſal. 90.
Gregor. Nazianſ. orat 1. contra Iulianum Imperatorem.
Eandē hiſtoriam totidem ferè verbis commemorat Theodor. hiſt. Eccleſ. li. 3. c. 3. & habetur hiſt. tripart. l. 6. c. 1.
Ad Crucis vetus remedium confugit Iulianus Dæmonum ſpectris territus.
Magi impoſtura.

CAPVT XIIII.

QVid etiam D. Hieronymus Nazianzeni diſcipulus, de eodem Crucis ſigno ſentiat, eius ſcripta omnibus teſtantur. *Ad* [a] *omnem,* inquit, *actum, ad omnē inceſſum, manus pingat Crucem,* & [b] *Quod enim in Lamina monſtrabatur, in ſigno oſtenditur Crucis: Tunc ſignum iuxta Ezechielis vocem gementibus figebatur in fronte: nunc portantes Crucem dicimus, Signatum eſt ſuper nos &c.* Et alio loco, [c] *Antiquis Hebræorum litteris, quibus vſque hodie vtuntur Samaritani, extrema Thau litera Crucis habet ſimilitudinem, quæ in Chriſtianorum frontibus pingitur, & frequenti manus inſcriptione ſignatur.* Chryſoſtomus, Dæmones aſſerit timere ſignum Crucis, plurimáque in Crucis laudem vir admirabilis eloquentiæ, literis cōſecrauit. *Sed veluti coronam,* inquit, *ſic læto animo Crucem Chriſti circunferamus, Omnia enim quæ ad ſalutem noſtram conducunt, per ipſum conſummantur: Nam cùm regeneramur, Crux Domini adeſt, cùm ſacratiſſimo alimur cibo, cùm in ordine conſecrandi ſtatuimur, vbique ac ſemper id victoriæ inſignè nobis aſſiſtit, quapropter & in penetralibus, & in parietibus, & in feneſtris, & in fronte quoque, ac mente, magno ſtudio Crucem inſcramus, &c.* Tum addit: *Nam ſi hoc modo eam faciei tuæ impreſſeris, nullus ſceleſtorum dæmonum, cùm haſtam videat, qua lethale vulnus ſuſcepit, congredi tecum audebit: Nam*

a Hieron. ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis epiſt 22.
b Idē ad Fabiolam epiſt. 128.
Ezechiel. 9. 4. Pſal. 4. 7.
c Idē Hiero. in c 9. Ezechielis.
De ſigno Tau vide Origenem hom. 8 in diuerſos Euangelij locos.
Chryſoſt. homil. 55. in Matth.
Vſus Crucis in omnibus rebus.

ſi cùm

ſi cùm ſolummodo loca, in quibus capite damnati pœnas perſoluunt, vidèmus, ingenti horrore concutimur: quid paſſurum putas diabolum, ſi mucronem tenere te viderit, quo vires eius Chriſtus diſſoluit, & quo caput Draconis magno ictu rotauit? Noli ergo tanto tu bono verecundari, ne quando in maieſtate ſua veniet Chriſtus, de te verecundetur, &c. Et aliô loco quàm frequens fuerit apud Chriſtianos Crucis ſignum, & ſimul quo ſit Crux cultu digna, elegantiſsima eſt oratione complexus: *Veruntamen hoc maledictum, hoc abominabile, hoc extremi ſupplicij ſymbolum; Crux diadematibus, & coronis clarius factum eſt, neque enim ſic regia corona ornatur caput, vt Cruce, quæ omni cultu dignior, & quam omnes prius abhorrebant, eius figuram tantopere quærunt: atque adeò vbique ea inuenitur, apud Principes, apud ſubditos, apud mulieres, apud viros, apud virgines, apud nuptas, apud ſeruos, apud liberos, ſubinde omnes ea ſe ſignant, inſcribendo in nobiliſsimum membrum noſtrum. In fronte enim noſtra, quaſi in columna quotidiè figuratur, ſic in ſacra menſa, ſic in Sacerdotum ordinationibus, ſic iterum cùm corpore Chriſti in myſticis cœnis fulget.* Hanc vbique celebrari longa enumeratione docet. Et paucis interiectis: *Ipſum ergo hoc lignum, in quo poſitum ſanctum corpus Domini, & crucifixum, quarénam habere totus orbis ita contendit, vt qui paruum quiddam ex illo habent, hoc auro includant, tam viri quàm mulieres, & ceruicibus ſuis aptent, hinc valde honeſtati & magnifici, & muniti, & protecti, licet condemnationis fuerit lignum.*

Chryſoſt. in demonſt. aduerſus gentiles quòd Chriſtus ſit Deus. Crux omni cultu digna.

Vſus Crucis apud omnes frequens.

Lignum Crucis auro includitur.

CAPVT XV.

STatueram hoc loco poſt aliquot D. Auguſtini ſententias, iis, quæ de ſigno Crucis dicenda erant, finē imponere. Verùm ex Euſebio Cæſarienſi, qui ante tuos *ſexcentos annos* Conſtantino Magno familiaris fuit, ea breuiter perſtringenda iudicaui, quæ, ſi quid habes iudicij, te planè mutum reddent. Imperatori enim precanti viſionem quandam diuinam, & admirabilem refert apparuiſſe, quam ſe eundem narrantem, & iureiurando confirmantem audiuiſſe commemorat, qua ſole iam in pomeridianum tempus inclinante (Crucis) ſignum ex lucis ſplendore figuratum aſpexit, cum hac inſcriptione, *IN HOC VINCES.* Cuius viſi admiratione perculſus, cùm ſe ſuperueniente nocte in lectum recepiſſet, ſibi dormienti Chriſtum cum ſigno in cælo monſtratum aſtitiſſe retulit, & præcepiſſe, vt ad imitationem illius ſigni † quod in cælo viderat, vexillo fabricato, eo tanquam præſidio in præliis vteretur. Quid multa? Nobiliſsimū illud ſignum Labarum (cuius ſupra à nobis facta eſt mentio) affabrè ſculpi iuſsit: ad cuius etiam expreſſam ſimilitudinem fieri alia multa vexilla mandauit, quæ exercitum antecederent. Denique, cum huius ſigni virtute hoſtes fugati, inclinatæ iam acies confortatæ, & trophæa de hoſtibus nobiliſsima parta fuiſſent, illud in celeberrimo vrbis

Euſe. lib. 1. de vita Conſtantini c. 22. 23. 24. 25. & 33.

Cap. 2. p. 199.

vrbis Loco collocatum fuiſſe cum hoc elogio Latinis literis inciſo pluribus narrat Euſebius, *HOC SALVTARI SIGNO, VERO FORTITVDINIS INDICIO, CIVITATEM VESTRAM, TYRANNIDIS IVGO LIBERAVI, ET S. P. Q. R. IN LIBERTATEM VINDICANS, PRISTINAE AMPLITVDINI ET SPLENDORI RESTITVI. Atque adeò iam ſalutari Seruatoris vexillo exercitum ſuum antecedente, præclariora victoriæ trophæa conſecutus eſt. Nam in qua parte iſtud Crucis vexillum fuit, hoſtes fugam capere, victores perſequi. Qua re intellecta Imperator ſicubi partem aliquam ſui exercitus languentem cernebat, ibi ſalutare illud vexillum, tanquam quoddam ſubſidium, ad victoriam obtinendam locari mandauit. Cuius adiumentis extemplò parta eſt victoria: quippe dimicantium vires, diuina quadam potentia, fuére admodum confirmatæ.* Narrat idem Euſebius *cruciferum* (licebit per te, inauditæ eloquentiæ architectum, Chriſtiana voce vti) *incolumem* inter hoſtium tela perſtitiſſe, eum verò qui timore perculſus, Crucem portare recuſauit interiiſſe. Venio iam ad D. Auguſt. qui in Chriſti Eccleſia, morem ſe Cruce ſignandi non ſolùm vſitatum, ſed etiam quotidianum fuiſſe, variis in locis teſtatur. *Signabar*, inquiens, *iam ſigno Crucis eius, & condiebar eius ſale, iam inde ab vtero matris meæ, quæ multum ſperauit in te.* Et alio loco, *Cùm ſub antiquis ſcelerati crucifigerentur, modò nullus crucifigitur. Honorata eſt Crux, & finita eſt: finita eſt in pœna, manet in gloria, à locis ſuppliciorum fecit tranſitum ad frontes Imperatorum.* Et alibi, *Vſque adeò de Cruce non erubeſco, vt non in occulto loco habeam Crucem Chriſti, ſed in fronte portem.* Atque vt plurima Auguſtini de ſigno Crucis teſtimonia prætercam, Non negabis, (ni fallor) quod in religioſiſsima fœmina Innocentia virtute huius ſacri ſigni ſcribit patratum eſſe miraculum. Cùm enim illa cancro in mammilla laboraret (morbo nullis medicamentis ſanabili) vbi ſe ad Deum ſolum conuertiſſet, in ſomnis admonetur, vt mulieri, quæ ei prima è baptiſterio egrediens occurriſſet, ſignandũ morbi locũ traderet: Quod cùm illa feciſſet, confeſtim ſanitas ſecuta eſt.

Idem lib 2. de vita Conſtantini. c. 7.

Idem cap. 9. eiuſdem lib. 2.

Auguſt. lib. 1. confeſſ. c. 11.

Idẽ in Pſal. 36. cõcione. 2.

Idẽ in Pſal. 141.

Aug. lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8.

Mulier cancro laborãs ſigno crucis curatur.

CAPVT XVI.

QVanto autem in honore Theodoſius Imperator Crucis ſignũ habuerit, lex qua vetuit ne humi Crux vlla fieret, dubitare permittit neminem. *Cùm ſit*, inquit, *nobis cura diligens per omnia ſuperni numinis religionem tueri, ſignum ſaluatoris Chriſti, nemini liceat vel in ſolo, vel in ſilice, vel in marmoribus humi poſitis inſculpere, vel pingere, ſed quodcunque reperitur tolli, grauiſsima pœna multando eo qui contrarium ſtatutis noſtris tentauerit, ſpecialiter imperamus.* Ac ne nobis legẽ hanc obiicias, quaſi Theodoſius vetuerit, ςαῦρον τίμιον omninò fieri: cum certum ſit, eam propterea tãtùm eſſe latã, ne Crux Chri-

Cod. lib. 1. Tit. 8.

Crux humi non ſculpenda.

ſti ab hominibus conculcaretur. Tiberius Imperator (qui ante ſexcenteſimum Chriſti Domini annum vixit) Iuſtini in Imperio ſucceſſor optimus erit Theodoſij interpres. Cùm enim in Imperatoriis ædibus obambulans (vt teſtatur Paulus Diaconus) marmoream tabulam videret in pauimento ſubſtratam, Crucis ſigno ornatam, tolli eam iuſsit. *Cruce*, inquiens, *Domini noſtri frontem noſtram & pectora munire debemus, & ecce eam ſub pedibus calcamus, Et hoc dicto citius iuſsit ipſam tabulam auferri, &c.* hactenus de Cruce.

Paulus Diaconus de geſtis Rom. in vita. lib. 17. & de geſt. long. b. li. 3 cap. 6.

Ac ne eam ſolam & non alias Imagines, veterem Eccleſiam approbaſſe dicas, adiiciam & pro aliis Imaginibus alia Antiquitatis teſtimonia, quæ tuam inſcitiam penitus redarguent. D. Athanaſius in primis grauiſsimum contra te dicet teſtimonium, referens hiſtoriam de paſsione Imaginis Domini, quæ in vrbe Beritho accidit, quam Iudæi cùm in quadam Chriſticolæ cellula prope Synagogam reperiſſent, iiſdem tormentorum generibus affecerunt, quibus à patribus ipſorum Chriſtus Dominus fuerat excarnificatus. Denique cùm lateri Imaginis lanceam admouiſſent, repentè, dictu, viſuque mirabile, ſanguis & aqua abunde emanauit. Quo miraculo perterriti Iudæi perfidiam ſuam primò deteſtantur, & cùm ſanguine eo omnes Synagogę ægros curaſſent, rem ad loci Epiſcopum deferunt, qui diligenti de illa inquiſitione facta, reperit Nicodemum eius Iconæ ſacræ ſculptorem, & artificem Gamalieli reliquiſſe, & fratri Domini Iacobo, & Simeoni, & reliquis Hieroſolymitanis Patriarchis ſibi ſuccedentibus, quaſi ſingulare pietatis pignus vſque ad Hieroſolymorum euerſionem derelictam, & cum reliquis rebus Eccleſiaſticis in Agrippæ regnum euerſionis tempore deportatam, tandem in manus cuiuſdam Chriſtiani (qui eam domum ante Iudæum poſſederat) quaſi iure hæreditario perueniſſe. Argue Athanaſium pro tua modeſtia, quòd hiſtoriam de Imagine Domini Poſteritati legendam tradiderit, aut omninò fatere te inſigniter eſſe hallucinatum cùm *Poſt annos ſexcentos à redemptione humana veterem Eccleſiam illos idiotarum libros ignoraſſe* ſcriberes. Euſebium præterea tibi obiiciam qui hanc Imaginem Chriſti Domini oculis ſuis ſe conſpexiſſe teſtatur, quam mulier ſanguinis profluuio laborans, pro foribus domus ſuæ ex fuſili ære conflari curauit: In baſi autem, qua Imago illa ſuſtentabatur, exortam herbam ſcribit, quæ cùm ad tactum fimbriæ Seruatoris excreuiſſet, exiguo hauſtu epota omnes infirmitates, langoréſque depelleret, vnde hoc caput his verbis concludit. *Et nihil mirum ſi hi qui ex Gentibus crediderant pro beneficiis, quæ à Saluatore fuerant conſecuti, huiuſmodi velut munus videbantur offerre, cùm videamus etiam nunc Apoſtolorum Petri & Pauli, & ipſius Saluatoris Imagines deſignari, tabuláſque depingi.* Quid nunc dices Caluini Miniſter? Audebíſne in tua hæreſi perſiſtere, & negare noſtram eſſe Antiquitatem? Conſtantinus Magnus rerum geſtarum magnitudine, & Chriſtianæ

Athanaſ. lib. de Paſsione Imaginis Domini.

Ex imaginis crucifixi latere ſanguis profluit.

Imago à Nicodemo facta.

Euſeb. lib. 7. hiſtor. Eccleſ. c. 14.

Herbæ fimbriam imaginis Chriſti tangẽtis virtus.

Chriſti Domini, Petri & Pauli imagines ætate Euſeb. Cæſ. depingebantur.

Chriſtianæ religionis amplificatione clariſsimus Imperator, *Poſt tuos ſexcentos annos*, Orbis gubernacula non tenuit, & tamen, Chriſtianorum Templa Imaginibus exornari curauit, vt teſtis eſt grauiſſims auctor Damaſus Romanus Pontifex, D. Hieronymi æqualis, ſic ſcribens, *Huius*, Syluestri Papæ, *temporibus fecit Conſtantinus Auguſtus Baſilicas, quas & ornauit, Baſilicam Conſtantinianam, vbi poſuit dona iſta: faſtigium argenteum, habens in fronte Saluatorem ſedentem in ſella quinque pedum, penſantem libras centum viginti, & duodecim Apoſtolos, cum coronis ex argento puriſsimo Et Angelos quatuor, ex argento cum gemmis.* Et ibidem. *Super corpus beati Petri, fecit Crucem auream puriſsimam, ſicut & ſuper locum beati Pauli.* Memineris te antea laudaſſe his verbis Conſtantinum Magnum.* *Magni illius Conſtantini pietatem & conſtantiam veneramur, qui non modò Ethnicorum Deorum templa occludi iuſsit, Sed & eorundem idola perfringi.* Et ſi tibi conſtas, quem antea laudaueras, Idololatrarum principem & anteſignanum fuiſſe dices. Quę enim Damaſus cum feciſſe ſcribit, tu nullo argumēto improbare potes. Quid de Apoſtolis ſenties? Nū & ipſi Idololatræ fuêre, cùm Imagines Chriſti Domini & ſeruorum ipſius pro Idolis erigendas eſſe perſpicuis verbis præceperint mandantes περὶ τοῦ μὴ πλανᾶσθαι τοὺς σωζομένους εἰς τὰ εἴδωλα, ἀλλὰ ἀντεικονίζειν τὴν θεανδρικὴν ἄχραντον χειροποίητον στήλην τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ χριστοῦ, καὶ τῶν αὐτοῦ θεραπόντων ἀντικρὺ τῶν εἰδώλων καὶ ἰουδαίων, &c. id eſt, *Non debere ſeruatos circa Idola errare, ſed pro eis incontaminatam veri Dei ſimul & hominis, Saluatoriſque noſtri Ieſu Chriſti, & ſeruorum ipſius manibus efformatam Imaginem contra Idola, & Iudæos erigere.* Huic Apoſtolorum præcepto paruiſſe Chriſtianos, ex iis quæ ſcripſit D. Auguſtinus, de illis qui ſe Chriſti Domini libros ad Petrum & Paulum ſcriptos legiſſe, & in eis magicā artem deſcriptam inueniſſe mentiebantur, facilè conſtat. *Cùm vellent* (inquit) *tale aliquid fingere Chriſtum ſcripſiſſe ad Diſcipulos ſuos, cogitauerunt, ad quos potiſsimum ſcribere potuiſſe facilè crederetur, tanquàm ad illos, qui ei familiarius adhæſiſſent: quibus illud quaſi ſecretū dignè committeretur: & occurrit eis Petrus & Paulus. Credo quod pluribus locis ſimul eos cum illo pictos viderunt: quia merita Petri & Pauli etiam propter eundem paſsionis diem, celebrius & ſolenniter Roma commendat.* Ante ſexcenteſimum ergo à *redemptione humana* annum, Chriſti Domini Petrique & Pauli Imagines, à Chriſtianis depingebantur. Ac ne in re nota, & apud omnes, qui Veterum ſcripta euoluerunt manifeſta, longius quàm inſtituta breuitas patitur progrediar, ad inſtitutam diſputationem redibo, vbi te Gregorij magni teſtimonio, in annorum numero impudenter docuero hallucinatum eſſe. Ac primùm hoc tuo te gladio iugulabo: *Ecquinam autem de Eccleſia Romana potius credendum eſt, quàm ei* Gregorio, *qui & Romanæ Eccleſiæ fuit Epiſcopus, & meliori etiam ſeculo vixit?*

Damaſus lib. Pontific. in vita Sylueſt. Cōſtantinus imagines Chriſti & Apoſtolorm in tēplo collocauit, & Cruces Aureas ſuper Apoſtolorum corpora.

* *Pag. 48.*

Synod. Apoſt Antioch. Apoſtoli præceperunt erigi imagines.

Aug. lib. 1. de cōſenſu Euāgeliſtarum c. 10.

Imagines Petri & Pauli cum imagine Chriſti depingi ſolitæ.

Pag. 19.

exhibemus. Quę quidem nõ noſtra primùm ætate cum veneratione & honore circumferri ſolent: Nam Onuphrium Panuinum in ſuis in Eccleſiaſticam hiſtoriam Commentariis me aliâs legere memini, qui huius rei inuentionem ad ipſa penè Apoſtolorum tempora refert, Quibus nouis Chriſtianis (qui veſtibus albis induti in feſto Paſchatis, ſacro Baptiſmatis lauacro tingebantur) quaſi nouis Agnis recenter ex Eccleſię Matris vtero prodeuntibus, hæ cereę Agnorum Imagines porrigebantur. Ad quam quidem priſcam conſuetudinem ſpectare puto antiquum hoc ἀντίφωνον, quod nos quotannis eo die Sabbati, quod in Albis propterea dicitur, decantamus: *Iſti ſunt Agni nouelli, qui annunciauerunt nobis Alleluia, modò veniunt ad fontes, repleti ſunt claritate.* Cui Cantico (vt tibi fortè hæc ſubſannanti faſtidium leuem) reſpondet Lactantius Auctor vetuſtiſsimus, ſic ſcribẽs:

* *Cyrill. Cateches. 3. Clem. Alex. in Pædag. Ambroſ. c. 7. lib. de iis qui ſacris initiantur.*

Lact. in car. de Reſurrect. verſ. 89.

Rex ſacer ecce tui radiat pars magna trophæi,
Cùm puras animas, ſacra lauacra beant.
Candidus egreditur, nitidis exercitus vndis,
Atque vetus vitium, purgat in amne nouo.
Fulgentes animas veſtis quoque candida ſignat
Et grege de niueo, gaudia paſtor habet.

Si verò tu hæc præfractè negare audeas, memineris quæſo, Iuriſconſultum dixiſſe, *Non omnium quæ à maioribus conſtituta ſunt, rationem reddi poſſe:* & Diuus Auguſtinus. *Illa quæ non ſcripta ſed tradita cuſtodimus: quæ quidem toto terrarum orbe obſeruantur, dantur intelligi, vel ab ipſis Apoſtolis, vel plenariis Conciliis, quorum eſt in Eccleſia ſaluberrima auctoritas, atque ſtatuta retineri.* Hæc & multa alia perelegantet And. Fruſius Societatis noſtræ Theologus, πολυΐστωρ, & Poëta eximius poëmate eſt complexus, ex quo nonnulla deſcribenda duxi.

D. de legibus. L. non omnibus.

Auguſt. epiſt. 118. ad Ianuarium.

Quid ſibi vult Agni, quæ circunfertur, Imago
Cerea, mirificis nobilitate modis? &c.
Idolum vocat Hæreticus, ridétque fidelem:
Nec de hoc duntaxat munere turba fremit, &c.
Abdita nonnullos primùm quòd turbat origo,
Propterea & magnum pondus habere negant.
Ponderis indicium maioris maius idipſum eſt,
Sanctorum ad trutinam ſi reuocare velis.
Quicquid enim ſeruat ritus Eccleſia conſtans,
Principium cuius nemo referre queat,
Id magis antiquum, certum, ac laudabile cenſent,
Tanquam à primæua relligione ſatum.
Agni huius profert auctorem nemo recentem:

Origo Agnorũ Dei antiquiſsima.

Priſcu

Priſcus enim priſcis Patribus vſus erat.
Ante octingentos fermè Leo tertius annos:
Optimus exhibito munere teſtis adeſt.
Carolus hoc Magnus magna pietate recepit Hiſtoriæ.
Theſaurum, vt reputans cælitus eſſe datum.
Vrbanus quintus ſimilem poſt conſecrat Agnum,
Quem Byzantinus ferre Monarcha cupit, &c.
Prima quidem ratio ſacrandi antiquitus Agni
Extitit, vt ſignum grande, potenſque foret.
Quippe vt in Hebraicis omnis quondam Hoſtia ſacris *Geneſ.4.*
Chriſti aduentantis ſchema ſalubre fuit, *Exod.11.*
Vtque Redemptoris mores, mortémque notabat *1.Pet 1.*
Agnus, præcipui creber honore typi. *Apoc.5.6.*
Non ſeius (vmbroſum claro componere ſignum
Si licet) hic nobis debitus Agnus erat, &c.
Subſidiis nec ſe externis negat vllus egere
Chriſtigena, aut hominem ſe ſimul eſſe negat, &c.
Cera refert hominem intacta de Virgine cretum, Materia, & forma
Et quo purius eſt, candidiúſque nihil. quid ſignificent.
Sed purum ne fortè hominem tantummodo credas,
Aeterni integritas numinis orbe patet.
Chriſmatis eſt oleum, quæ totum immenſa perunxit,
Gratia, & hinc aliis participata fluit.
Balſama ſignificant ſancta beneolentia vitæ
Munia, & effuſam vulneris omnis opem, &c.
Sabbatha, quæ Paſchæ vicina vocantur in Albis,
Dant proprium, vt ſacret, diſtribuát-ue, diem.
Tempus id eſt, quòd Chriſtigenas a fonte recentes, Quando fiant.
Matris ad arcanas excipiebat opes.
Iure repræſentant Agni pura agmina, plures
Res quod ibi geſtæ, notáque verba docent.
Baptizantur enim ſolenni hæc ſigna lauacro,
Inclytus & magna voce Miniſter ait:
Ad fontes iſti veniunt Agni ecce nouelli,
Quos lux clara replet, gratia, laúſque Deo, &c.
Nonne Petro Dominus quos credit nominat Agnos?
Inter & immanes quos iubet ire lupos? *Ioan.21.15. Matth. 10. 16. Luc.10.3.*

Atque hæc breuiter de Agno Dei dicta ſint.

MINI

MINISTER. pag. 54.

Eas ne craſſæ cuiuſdam & plumbeæ inſcitiæ primitias eſſe vultis ei iuuentuti, quam docendam ſuſcepiſtis: vt mutam, & vecordem, ſicuti veſtras mutas illas imagines efficiatis?

CATHOLICVS.

a Pſa. 134. 16. b Thom. Vualden. tomo 3. de Sacrament. tit. 19. c. 151.

Imagines mutæ dici non poſſunt cùm eis ſenſum tribuat nemo.

Iuuentus noſtræ curæ commiſſa, neque muta, neque vecors eſt Miniſter: neque Imagines noſtræ mutæ ſunt, cùm nemo noſtrûm eis loquẽdi vim & facultatem tribuat. Quis Philoſophorum dicet lignũ eſſe mutum, aut lapidem cœcum, quamuis loquendi & aſpiciendi facultates non habeant? [a] Idola quidem muta, & cœca dici non inficiamur, cùm eorum cultores ſenſum eis tribuant: Lege [b] Thomam Vvalden. qui VViclefum, ex quo Lutherus, & Caluinus errorũ portenta hauſerunt, luculenter confutauit, & in memoriam reuocabis, quæ à Phyſicis de Priuatione accuratè diſputantur.

MINISTER. pag. 54.

Miniſtri ψευδολογία.

Etiam ita vobis indulgetis, vt in veſtro illo paruo, quem vocatis, Catechiſmo, Paradiſum (quem oculus non vidit, auris non audiuit, imo ne cogitauit quidem animus) depingere audeatis. Ecquid eſt in re maximè ſeria non nugari modò, ſed & inſanire, & faſcinis preſtigiiſque illudere, ſi hoc non eſt?

CATHOLICVS.

Paradiſus pingi poteſt, ſicut per ſimilitudines explicatur.

1 Cor. 2. 9.

Miniſter malitiosè reticet, Nobis autem reuelauit, &c.

Hoc enim probatur Paradiſum pingi poſſe.

Athanaſ. in c. 2. epiſt. 1. ad Corinth.

Falſum eſt Miniſter, in Catechiſmis noſtris in Gallia editis vllam eſſe Paradiſi Imaginem (ſicut neque S. Trinitatis, vti antè diximus.) Et quamuis ita eſſet, non ideo tamen vel eſſentiam Dei, vel Beatorum gloriam à nobis exprimi ſentiremus, ſed rudi quodam carbone Cælites ipſos conaremur adumbrare: ſicut in aliquot Euãgelij locis Regnum cœlorum Chriſtus ipſe Magiſter omniũ παραβολαῖς nobis repræſentauit. Perfice porrò ſodes, Apoſtoli orationem, ac tum demum nobis audaciam exprobra: *Quod oculus,* inquit, *non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis aſcendit, quæ præparauit Deus iis qui diligunt illum, nobis autem reuelauit Deus per Spiritum ſuum.* Plurima igitur ſunt Chriſtiano homini cognita, ad quæ humana intelligentia, ſine ſingulari Dei ſubſidio aſpirare non poteſt, quæ tamen cogitare animum ſine impietatis nota, non inficiaberis: atque vt germanam orationis Apoſtoli ſententiam intelligas, aſcribam D. Athanaſij interpretationem. *Quid ille ſe colentibus præparauit? Chriſti ſcilicet notionem, & ſalutem quæ nobis eſt per eius incarnationem quæſita: hæc quidem neque oculus humanus inſpexit, nec auris auditu percepit, nec cor aliquod meditando complexum eſt: nam & Prophetæ, neque mortalibus oculis iſta ſpectabant, nec auribus hauriebant humanis, nec mente ac mortali intelligebant, quæ ipſimet de Chriſto prædicerent. ſed diuinitus cuncta per eos enunciabantur. Dominus enim, inquit, adiunxit mihi aurem, ſpiritalem videlicet, & alia huiuſmodi pleraque. Quonam pacto, dicet aliquis, quæ in cor hominis non inſcendunt,*

inſcendunt vos didiciſtis? Quia Deus, inquit per Spiritum ſuum, non per humanam ſapientiam, myſterium illud nobis aperuit: hanc enim nequaquam dignatus eſt Deus, vt eius arcana perſpiciat. Lege Eccleſiæ Doctorum ſcripta, qui ſacras literas ſunt interpretati, vt diſcas pro veritate deinceps pugnare.

CAPVT XI.

MINISTER. pag. 54.

SI imaginibus eſt opus eloquentibus, quæ gloriam Dei annuntiantes, vel rerum imperitiſſimos ad Dei cognitionem erigant, Cœlum oſtendite, immenſa illius Maieſtatis thronum: Terram verò paternæ erga ſe liberalitatis penu, emicantia ſuo miniſterio miracula Agricolæ vobis ſummouentibus, cõtemplantor: ſeipſos, liberos, vt pulcherrimas Dei imagines ſuſpiciunto. Diſcant vobis docentibus pueri, vel ex ſanioris Philoſophi verbis, Parentes ſuos domi eſſe imagines Dei, vt illos maiore cum pietate, & reuerantia ament, & colant.

CATHOLICVS.

Satis pro imperio, quiſquis es Miniſter. ſed ad rem. Non memini me apud Theologum vllum legere Cœlum eſſe Imaginem Dei, ſiue mutam, ſiue eloquentem. Et quamuis Caluinus tuus aſſerat, *Imaginem Dei in Adamo ſic fuiſſe per peccatum corruptam, vt quicquid ſupereſſet, horrenda ſit deformitas &c.* Tu tamen ad Adami poſteros, nos remittis, vt in iis tanquã Imaginibus Deum contemplemur. Vis etiam vt Cælum oſtendamus imperitis. *Vt ad Dei cognitionẽ erigantur,* & tamen anteà, *ex Cæli contemplatione* ſcripſiſti *primam ſuperſtitionis originem promanauiſſe.* Si Dei cultores ex Cæli contemplatione in Idololatriæ (vt tu vis) crimen ſunt delapſi, nónne timendum erit, ne Chriſtiani (quos tu Caluini Miniſter religioſiſsimè Idololatras eſſe ſomnias) in grauius aliquod crimen, ſi quod eſſe poteſt, ex eiuſdem Cæli conſpectu incurrant? Nos autem te monitore non egemus, vt ex rerum creatarum contemplatione, auditoribus noſtris Dei præpotentis cognitionem, quò hauriant, perſuadeamus, cùm Noſtri hoc diligenter quotidie præſtent. Sed ne Charitatis officio à te vincamur: te viciſsim moneo, vt quæ Chriſtus in terris geſsit, ac pro nobis, à conſceleratis hominibus eſt perpeſſus, ex Cæli, terræque conſideratione Sectatores tuos doceas: quod ſi perficere nequis, cur Chriſti Eccleſiæ vertis crimini, quòd res tam ſalutares omnium, etiam idiotarum oculis, animíſque per Imagines obiiciat? Tu denique ſanioris illius Philoſophi Platonis doctrinã, ſi videtur, ſequitor: Nos Chriſti diſcipuli, atque in eius Schola, id eſt, Eccleſia edocti, longè ſaniorem, & diuiniorem philoſophiam profitemur.

Caluin. lib. 1. Inſt. c. 15. § 4.

Pagin. 52.

Chriſti mors ex cæli contemplatione perſpici non poteſt.

MINISTER. pag. 55.

Imagines autem illæ veſtræ quàm vtiles ſint idiotarum libri, ſi o-

minem Dei Verbo, quod Verbũ Dei eſſe agnoſcitis, autoritatem non demitis; ſaltem ab illo Verbo accipitote clamat Hieremias; lignum eſſe doctrinam veritatis: Habacucus, conflatile eſſe doctorem mendacij, concionatur. Eccui potius fides adhibenda eſt, Prophetiſne an Gregorio: vt ex ipſius ore lex perferatur, Imagines eſſe idiotarum libros: illique libri omnibus palam explicentur.

CATHOLICVS.

Caluin. lib. 1. Inſt. c. 11. §. 5.

Ne furtum tuum deprehenderetur, Caluini tui orationem inuertiſti, quæ totidem fere verbis extat in primo eius Inſtitutionum libro. Quòd ſi ex ipſomet Caluino Prophetas Ieremiam, & Habacucum de eo, quem Chriſtiani Imaginibus tribuunt, cultu locutos non eſſe docuero, inſignem planum te ipſe fateberis, vtpote qui Caluini argumento propoſito, eius diſſolutionem tacitus prætericris. Fatetur enim ille à Prophetis (quorum ſententiis contra Chriſtianam veritatem abuteris) eos reprehendi qui ſimulachris ad impiam ſuperſtitionem abutebantur. Si quis eſt eiuſmodi inter Chriſtianos abu-

Superſtitio in Imaginibus (ſi quæ ſit) fugiẽda.

ſus, benignè ac (vt Chriſtianum decet) fraternè magiſtratus Eccleſiaſticos mone, & mihi crede, non deerunt qui populi errata pro iniuncto ſibi Eccleſiam gubernandi munere corrigent. Certè Caluinus ipſe ſui oblitus, concedit formas, & imagines, quæ cum aliqua rerũ

Caluin. lib. 1. Inſt. c. 11 §. 12

geſtarum notatione fiunt *in docendo vel admonendo, aliquem habere vſum: alias verò præter oblectationem nihil afferre.* Ex quo quidem ſequitur Gregorium verè ſcripſiſſe, *Imagines* (eas ſaltem, quæ aliquid geſtum referunt) *libros eſſe idiotarum.* Quid igitur (vt de aliis taceam) de Imagine Chriſti Domini cruci affixi ſenties? Nam, credo, eam rei

Greg. lib. 9. epiſt. 9. & habetur de conſecr. diſtin 3. c. Perlatum.

geſtæ notationem habere fateberis, ſicque vel ad docendum, vel admonendum in Eccleſia retinenda erit. Quod ſi negaueris, cur non te eius conſpectu (ex Magiſtri tui doctrina) oblectare poteris, ſi ex illa ad commiſerationem cum Catholicis non moueatis? Quod deinde ſubiungit ibidem Caluinus, *Ea ſola pingi ac ſculpi, quorum ſunt capa-*

Exod. 25. 18.

ces oculi, Deum arguere videtur, qui Cherubinorum Imagines fieri præcepit. Et quamuis diceres Angelos corpora habere, ea tamen eiuſmodi eſſe non probabis, quæ oculis poſsint conſpici. At-enim ab hominibus viſi ſunt, ergo etiam pingi poſſunt. Eodem planè modo dicemus Deum Patrem in auguſta ſenis ſpecie, & Spiritumſanctum in columbæ forma depingi poſſe. Imò & Chriſtum Dei Filium etiam antè quàm humanam naturam aſſumeret figurari potuiſſe vel Caluino teſte, contendemus, qui ſibi non diſplicere affirmat,

Caluin. lib. 1. Inſt. c. 14. §. 5.

Quòd veteres Scriptores vbi Scriptura Angelum Dei Abrahæ, Iacob, Moſi, & aliis apparuiſſe commemorat, Chriſtum fuiſſe Angelum illum interpretati ſint.

CAP

CAPVT XII.

MINISTER. pag. 55.

AT vos mouet inſtituti huius antiquitas, Nicenæ Synodi, Irenes iuſſu & auſpicis ante annos octingentos habita autoritas, ſexcentorum Epiſcoporum ex omnibus mundi partibus conuocatorum ſumma prudentia, ſummúſq; conſenſus: Romana cum primis Eccleſia ex cuius autoritate & ſententia perlatum eſt hoc decretum, ſupremum in cæteras omnes Eccleſias ordinaria ſucceſsione, & clauium poteſtate imperium. Quid non? vniuerſi propemodum terrarum orbis conſenſus, longorum ſeculorum præſcriptio, tot Conciliorum repetita decreta, tot tantorúmq; virorum, qui poſt Carolum Magnum vixerunt, exquiſita confirmationes, quantum habeant momenti ad plenam fidem huic decreto faciendam? Magna hæc ſunt, Ieſuita, in ſpeciem, & vobis cum Ethnicis ita communia vt illi vos & multitudine, atque conſenſu populorum, & priſcorum, continuatorúmque ſæculorum præſcriptionibus, & imperiorum magnitudine & potentia longiſsimè ſuperarint.

CATHOLICVS.

Voluiſti amplificare quod paucis verbis ſcripſit Caluinus: *Iam ſatis multa*, inquiés, *opinor de hac re dicta forent, niſi manum quodam modo mihi iniiceret Synodus Nicena, non illa celeberrima, quam coegit Conſtantinus magnus: Sed quæ Irenes imperatricis iuſſu & auſpiciis ante annos octingentos habita eſt.* Te ſatis demirari non poſſum Miniſter, quòd in argumento contra veſtras ineptias firmiſsimo λογοδιάρειαν tuam declamandi exercueris, cuius poſtea firmitatem, Caluiniana calumnia minuere es conatus: *Magna*, dicens, *ſunt hæc in ſpeciem, & vobis cum Ethnicis ita communia, &c.* Itáne verò hunc validiſsimum ictum tam fortiter in vos vibratum bonus videlicet gladiator modica declinatione, &, vt aiunt, corpore effugis? An Gentium populum, Apoſtolo [a] teſte, ὁ Θεὸς ἐν ταῖς παρῳχημέναις γενεαῖς εἴασε πορεύεσθ. ταῖς ὁδοῖς αὐτῶν, cum Dei Eccleſia (cui ſe perpetuò affuturum [b] promiſit) comparabis, vt non minus hanc quàm illum errare potuiſſe credas? Vbi quæſo fuit illa Spiritusſancti præſentia [c] quàm Eccleſiæ ſuæ nunquam defuturam Chriſtus eſt pollicitus, ſi ab octingentis annis tam tetro idololatriæ errori Eccleſia ſuccubuit, quo ante Chriſti ortum pleræque mundi plagæ tenebantur? Siccine celeberrimum illud Concilium Nicenum ſecundum (cui vt tu ais, 600. Epiſcopi ex omnibus mundi partibus conuocati interfuerunt) tam turpiter eſt hallucinatum, vt non modo Chriſtum præſentem iuxta [d] ſuum ipſius verbum non habuerit: Sed, vt tuis verbis vtar, ἰδωλομανίας Genium ducem, & conſiliorum auctorem ſit ſecutum? Nonne vides teipſum (qui tam callidè ictum hunc eludere tibi viſus es) gladio tuo ita tranſuerberatum, vt ſaluus euadere non poſsis, niſi velis Deum mendacem, Chriſtum proditorem, & Spiritumſan-

Caluin. lib. 1. Inſt. c. 11. §. 14

a Act. 14. 15.

b Mat. 28. 20

c Ioan. 14. 15.

d Matt. 18. 20.

huius Scriptoris acquieſceres ſententiæ, Caluini placitis multam ſalutem diceres.

CAPVT XIII.

MINISTER. pag. 55.

POſt annos ſexcẽtos à redemptione humana per Chriſtum obita, vetus Eccleſia Verbo Dei contenta, illos idiotarum libros ignorabat.

CATHOLICVS.

Caluinus ſanè minus centum annis quàm tu Miniſter à veritate aberrauit. *Meminerimus*, inquiens, *quingentis circiter annis quibus magis adhuc florebat religio, & ſyncerior doctrina vigebat, Chriſtiana templa fuiſſe communiter ab Imaginibus vacua.* Tu nè Caluini verba deſcripſiſſe videreris, pro quingẽtis ſubſtituiſti *ſexcentos*. Senſus autem orationis tuæ eſt, vt ſuſpicor, veterem Chriſti Eccleſiam ſexcentis poſt Domini mortem annis, Imagines non habuiſſe. Atque vt tuo in primis te gladio iugulem, Certum eſt Elibertinam ſynodum (quam tu Imaginum cultoribus reſtitiſſe ſcribis) ante ſexcenteſimũ imò & ante trecenteſimum Domini annum habitam fuiſſe: Epiphanium etiam (cuius teſtimonio profligatam ruam impietatem tueri conaris) ante ſexcenteſimum Domini annum è viuis exceſiſſe. Cauſa nunc igitur, vel te iudice, cecidiſti. Neque certè video cur mihi opus ſit diutius hac in re probanda immorari. Verùm vt non ſolùm tibi, ſed etiam Chriſtiano Lectori faciam ſatis, aliquot grauiſsimorum virorum ſententiis, te in graui errore verſari probabo. Vtque à Crucis ſigno ordiar: Naſcente Chriſti Eccleſia (nõ tantùm *Poſt tuos ſexcentos annos*) in magno fuit honore, vt teſtatur Martialis Chriſti Domini diſcipulus. *Crucem*, inquiens, *Domini in quem credidiſtis, Deum verum & Dei Filium ſemper in mente, in ore, in ſigno tenete Crux enim Domini armatura veſtra inuicta cõtra Sathanã, galea cuſtodiens caput, lorica protegens pectus, clypeus tela maligni repellens, gladius iniquitatem, & Angelicas inſidias peruerſæ poteſtatis ſibi propinquare nullo modo ſinens: hoc ſolo ſigno cæleſtis victoria data eſt nobis, & per Crucem baptiſma ſanctificatum eſt.* Clemens item Apoſtolorum diſcipulus, primos Religionis Chriſtianæ doctores, in ſacris myſteriis ſe Cruce obſignaſſe ſcribit his verbis, *Orans igitur per ſe Pontifex vnà cum ſacerdotibus, induénsque veſtem ſplendidam, & ſtans ad altare, trophæo Crucis ſe ſignans in fronte, dicat, Gratia omnipotentis Dei & charitas Domini noſtri Ieſu Chriſti, & communicatio Spiritus ſancti ſit cum omnibus vobis.* Ignatius etiam, qui ante tuum ſexcenteſimum annum vixit (nam D. Ioannis Apoſtoli diſcipulus fuit) contra te præclarum hoc dedit teſtimonium: *Princeps huius mundi in hoc gaudet, quando quis Crucem negauerit, interitum enim ſibi eſſe cognouit confeſsionem Crucis. Hoc enim eſt trophæum contra eius virtutem, quod videns expaueſcit, & audiens timet.* De cruce multa in libr

Maior Miniſtri quàm Caluini vanitas.

Caluin. lib. 1. Inſtit. cap. 11. §. 13.

Martialis epiſt. ad Burdigal. c. 8.

Signi Crucis vis & antiquitas.

Clemẽs Rom. lib. 8. Cõſtit. Apoſt. ca. 1[illegible]

Crux in fronte Põtificis.

Ignat. epiſt. ad [illegible]

Cr[illegible] dę[illegible]

Dionyſ. lib. de Eccleſ. Hierar. c. 2. par. 2.

Ibidem cap. 5. part. 2.

Iuſtin. Mart. in dialogo cũ Thryph. aduerſus Iudæos.

Moſes ſigno crucis Amalechitas vincebat.

Idem Iuſtin. in explic. qq. à gẽte Chriſt. propoſit. explicat. q. 118.

Verſus orientem mos orandi & ſe manu dextera ſignandi.

Idem Tertul. lib. 2. ad vxorem.

Signare ſe cruce non eſt magia.

Idem tertul. in ſcorpiaco contra Gnoſticos.

Crucis ſignum morſus ſerpentium curat.

Origen. hom. 8. in diuerſos Euangelij locos.

Dæmones viſo ſigno crucis contremiſcunt.

Exod. 17. 11.

Moſe Crucis inſtar orante vincitur Amalechus.

B. Dionyſij Gallorum Apoſtoli, quæ te vt Crucem colas mouere, & meritò poſſent. *At Pontifex*, inquit, *primo Crucis ſanctæ ſignaculo vnctionem inchoans, inungendum iam Sacerdotibus toto corpore hominem tradit.* Et alio loco: *Cuilibet autem ipſorum à benedicente Pontifice Crucis imprimitur ſignum, & per ſingulos ſacra prædicatio nominis, conſummansq; conſultatio fit cunctis ſacri ordinis viris.* Iuſtinus Martyr Crucis vim fuiſſe maximam multis antè ſeculis, quàm Dei filius naturam humanam ſibi copularet, conſtanter his verbis aſſerit: *Cùm populus inquam bellum cum Amalecho gerebat, Nauęq; filius is, qui Ieſu nomine appellatus eſt, bello præerat, Moſes ipſe Deum, paſſis in cælum manibus precabatur, Aaronius autem eas tota die ſubleuabat, ne defeſſus eas deprimeret: Si enim aliqua ex parte ab ea figura quæ Crucem imitatur deflexerat, tum vt apud Moſem ſcriptum eſt: Populus vincebatur, ſi verò in eo ſtatu, ac figura manebat, Amalechus tantùm vincebatur, & populus Cruce fortis reddebatur: Neque enim quòd ita Moſes precabatur, propterea ſuperior erat populus, ſed initio pugnæ cum nomen Ieſu eſſet, ipſe ſignũ crucis edebat.* Et Chriſtianos ſe Crucis ſigno muniuiſſe ſuo tempore apertè teſtatur: *Quia eorum*, inquit, *quæ apud nos ſunt meliora, atque præſtantiora, ad Dei honorem ſecernimus, hominum autem opinione, & ſententia ea pars in qua Sol oritur, cæteris creatæ naturæ partibus præſtantior eſt, Orientem cùm precamur omnes intuemur: Atque vt dextra manu Chriſti nomine, eos qui Crucis ſigno obſignandi ſunt, obſignamus quòd læuâ habita eſt præſtãtior, quanquam ſitu non natura ab ea differat.* Mitto illud Tertulliani (quem B. Cyprianus Magiſtrum appellabat) ex libro de Corona militis. quod antè à nobis citatum eſt c. 42. pag. 127. Et alio loco: *Latebis ne tu, cùm lectulum, cùm corpuſculum tuum ſignas, & non Magia aliquid videberis operari?* Vos Caluiniani, Ethnicorum, imitatores eſtis: cùm receptum ab Apoſtolorum temporibus ſignandi ſe morem, Magiam eſſe impiè fingitis. Idem alibi, *Nobis fides præſidium, ſi non & ipſa percutitur diffidentia, ſignandi ſtatim, & adiurandi, & vngendi beſtiæ calcem, &c.* Origenes vetus, & eruditus Auctor, magnam ad Dæmones fugandos eſſe crucis vim apertis verbis teſtatur: *Filij Dei humilitas, noſtra ſublimitas eſt, illius Crux noſtra victoria eſt: illius patibulum, noſter triumphus. Gaudentes leuemus hoc ſignum, in humeris noſtris victoriarum vexilla portemus. Immortale lauacrum portemus in frontibus noſtris, cùm dæmones viderint, contremiſcent. Qui aurata capitolia non timent, Crucem timent: Qui contemnunt ſceptra regalia, & purpuras Cæſarum, & dapes, Chriſtiani ſordes, & ieiunia pertimeſcũt, &c. Exultemus itaque fratres chariſſimi, & ad Crucis ſimilitudinem, ſanctas in cælum leuemus manus: cùm ſic nos Dæmones armatos viderint, opprimẽtur. Quando Moſes erectas habebat manus, vincebatur Amalech, ſi paululum illæ conciderant, inualeſcebat. Antennæ nauium, velorum cornua, ſub figura noſtræ Crucis volitant. Aues quoque ipſæ, quando in ſublimiora obuoluũtur, & pendent per aera, extenſis alis, imitantur Crucem: ſed & trophæa ipſa, &*

victoria triumphorum ornata, Cruces ſunt, quas non ſolum in frontibus, ſed & in animabus quoque noſtris habere debemus, ut cùm ſic fuerimus armati, calcemus ſuper aſpidem & baſiliſcum in Chriſto Ieſu. Si Origeni aſſerenti Crucis ſigno Dæmones fugari, fidem non habueris: quid in ſe Iulianus Apoſtata expertus ſit, Magnus ille Theologus Gregorius Nazianzenus te docebit: *Sanè,* inquiens, *& ille (quemadmodum à multis refertur, nec à fide eſt alienum) in adytum quendam multis inacceſſum, & horrendum deſcendit. Aderat & multis adytis dignus, in his peritus quidam, aut potius Sophiſta. Cùm autem generoſum in progreſſione pauor inuaſiſſet, ac aſſiduè angeretur, fieretque terribilior, ſonitus quoſdam iniucundos eum audiuiſſe aiunt, necnon odores ſenſiſſe immundos, ac ignea vidiſſe phantaſmata, & neſcio quas nugas, & deliramenta. Ille igitur inexpectata perculſus (erat enim in talibus nondum valdè expertus) ad Crucem, & vetus confugit remedium, hacque ob timorem ſignatur, adiutorémque facit quem perſequebatur. At reliqua terribiliora etiam præualuit ſignaculum, ſuperantur Dæmones, ſoluuntur timores. Quid inde? reſpirat malum, animatur rurſus, iterum impetus & timores priores, denuóque ſignaculum, & compeſcuntur Dæmones. In dubio igitur myſtes, iuxtà verò myſtagogus, exponens veritatem, abominationi inquiens, illis ſumus, & nequaquam timori: vincit quod deterius. Hæc dixit ſimul & perſuaſit: perſuadénſque diſcipulum ad perditionis deduxit barathrum.* Quære nunc à Gregorio Nazianzeno, *an poſt tuos ſexcentos annos à redemptione humana per Chriſtum obita, vetus Eccleſia imagines ignorarit.*

Crux in trophæis, & in fronte pingitur.

i ſal. 90.

Gregor. Nazianſ. orat 1. contra Iulianum Imperatorem. Eandē hiſtoriam totidem ferè verbis commemorat Theodor. hiſt. Eccleſ. li. 3. c. 3. & habetur hiſt. tripart. l. 6. c. 1.

Ad Crucis vetus remedium confugit Iulianus Dæmonum ſpectris territus.

Magi impoſtura.

CAPVT XIIII.

QVid etiam D. Hieronymus Nazianzeni diſcipulus, de eodem Crucis ſigno ſentiat, eius ſcripta omnibus teſtantur. *Ad* [a] *omnem,* inquit, *actum, ad omnē inceſſum, manus pingat Crucem,* & [b] *Quod enim in Lamina monſtrabatur, in ſigno oſtenditur Crucis: Tunc ſignum iuxta Ezechielis vocem gementibus figebatur in fronte: nunc portantes Crucem dicimus, Signatum eſt ſuper nos &c.* Et alio loco, [c] *Antiquis Hebræorum literis, quibus vſque hodie vtuntur Samaritani, extrema Thau litera Crucis habet ſimilitudinem, quæ in Chriſtianorum frontibus pingitur, & frequenti manus inſcriptione ſignatur.* Chryſoſtomus, Dæmones aſſerit timere ſignum Crucis, plurimáque in Crucis laudem vir admirabilis eloquentiæ, literis cōſecrauit. *Sed veluti coronam,* inquit, *ſic læto animo Crucem Chriſti circumferamus, Omnia enim quæ ad ſalutem noſtram conducunt, per ipſum conſummantur: Nam cùm regeneramur, Crux Domini adeſt, cùm ſacratiſsimo alimur cibo, cùm in ordine conſecrandi ſtatuimur, vbique ac ſemper id victoriæ inſignè nobis aſſiſtit, quapropter & in penetralibus, & in parietibus, & in feneſtris, & in fronte quoque, ac mente, magno ſtudio Crucem inſcramus, &c.* Tum addit: *Nam ſi hoc modo eam faciei tuæ impreſſeris, nullus ſceleſtorum dæmonum, cùm haſtam videat, qua lethale vulnus ſuſcepit, congredi tecum audebit: Nam*

a Hieron. ad Euſtochium de cuſtodia virginitatis epiſt 22.

b Idē ad Fabiolam epiſt. 128.

Ezechiel. 9. 4.

Pſal. 4. 7.

c Idē Hiero. in c. 9. Ezechielis.

De ſigno Tau vide Origenem hom. 8 in diuerſos Euangelij locos.

Chryſoſt. homil. 55. in Matth.

Vſus Crucis in omnibus rebus.

ſi cùm

ſi cùm ſolummodo loca, in quibus càpite damnati pœnas perſoluunt, videmus, ingenti horrore concutimur: quid paſſurum putas diabolum, ſi mucronem tenere te viderit, quo vires eius Chriſtus diſſoluit, & quo caput Draconis magno ictu rotauit? Noli ergo tanto tu bono verecundari, ne quando in maieſtate ſua veniet Chriſtus, de te verecundetur, &c. Et alio loco quàm frequens fuerit apud Chriſtianos Crucis ſignum, & ſimul quo ſit Crux cultu digna, elegantiſsima eſt oratione complexus: *Veruntamen hoc maledictum, hoc abominabile, hoc extremi supplicij ſymbolum, Crux diadematibus, & coronis clarius factum eſt, neque enim ſic regia corona ornatur caput, vt Cruce, quæ omni cultu dignior, & quam omnes prius abhorrebant, eius figuram tantopere quærunt: atque adeò vbique ea inuenitur, apud Principes, apud ſubditos, apud mulieres, apud viros, apud virgines, apud nuptas, apud ſeruos, apud liberos, ſubindè omnes ea ſe ſignant, inſcribendo in nobiliſsimum membrum noſtrum. In fronte enim noſtra, quàſi in columna quotidiè figuratur, ſic in ſacra menſa, ſic in Sacerdotum ordinationibus, ſic iterum cùm corpore Chriſti in myſticis cœnis fulget. Hanc vbique celebrari* longa enumeratione docet. Et paucis interiectis: *Ipſum ergo hoc lignum, in quo poſitum ſanctum corpus Domini, & crucifixum, quarènam habere totus orbis ita contendit, vt qui paruum quiddam ex illo habent, hoc auro includant, tam viri quàm mulieres, & ceruicibus ſuis aptent, hinc valde honeſtati & magnifici, & muniti, & protecti, licet condemnationis fuerit lignum.*

Chryſoſt. in demonſt. aduerſus gentiles quòd Chriſtus ſit Deus.
Crux omni cultu digna.
Vſus Crucis apud omnes frequens.
Lignum Crucis auro includitur.

CAPVT XV.

STatueram hoc loco poſt aliquot D. Auguſtini ſententias, iis, quæ de ſigno Crucis dicenda erant, finē imponere. Verùm ex Euſebio Cæſarienſi, qui ante tuos *ſexcentos annos* Conſtantino Magno familiaris fuit, ea breuiter perſtringenda iudicaui, quæ, ſi quid habes iudicij, te planè mutum reddent. Imperatori enim precanti viſionem quandam diuinam, & admirabilem refert apparuiſſe, quam ſe eundem narrantem, & iureiurando confirmantem audiuiſſe commemorat, qua ſole iam in pomeridianum tempus inclinante (Crucis) ſignum ex lucis ſplendore figuratum aſpexit, cum hac inſcriptione, *IN HOC VINCES.* Cuius viſi admiratione perculſus, cùm ſe ſuperueniente nocte in lectum recepiſſet, ſibi dormienti Chriſtum cum ſigno in cælo monſtratum aſtitiſſe retulit, & præcepiſſe, vt ad imitationem illius ſigni † quod in cælo viderat, vexillo fabricato, eo tanquam præſidio in prælijs vteretur. Quid multa? Nobiliſsimū illud ſignum Labarum (cuius ſupra à nobis facta eſt mentio) affabrè ſculpi iuſsit: ad cuius etiam expreſſam ſimilitudinem fieri alia multa vexilla mandauit, quæ exercitum antecederent. Denique, cum huius ſigni virtute hoſtes fugati, inclinatæ iam acies confortatæ, & trophæa de hoſtibus nobiliſsima parta fuiſſent, illud in celeberrimo

Euſe. lib. 1. de vita Conſtantini c. 22. 23. 24. 25. & 33.
Cap. 2. p. 199.

vrbis

vrbis Loco collocatum fuiſſe cum hoc elogio Latinis literis inciſo pluribus narrat Euſebius, *HOC SALVTARI SIGNO, VERO FORTITVDINIS INDICIO, CIVITATEM VESTRAM, TYRANNIDIS IVGO LIBERAVI, ET S. P. Q. R. IN LIBERTATEM VINDICANS, PRISTINAE AMPLITVDINI ET SPLENDORI RESTITVI. Atque adeò iam ſalutari Seruatoris vexillo exercitum ſuum antecedente, præclariora victoria trophæa conſecutus eſt. Nam in qua parte iſtud Crucis vexillum fuit, hoſtes fugam capere, victores perſequi. Qua re intellecta Imperator ſicubi partem aliquam ſui exercitus languentem cernebat, ibi ſalutare illud vexillum, tanquam quoddam ſubſidium, ad victoriam obtinendam locari mandauit. Cuius adiumentis extemplò parta eſt victoria: quippe dimicantium vires, diuina quadam potentia, fuêre admodum confirmatæ.* Narrat idem Euſebius *cruciferum* (licebit per te, inauditæ eloquentiæ architectum, Chriſtiana voce vti) *incolumem* inter hoſtium tela perſtitiſſe, eum verò qui timore perculſus, Crucem portare recuſauit interiiſſe. Venio iam ad D. Auguſt. qui in Chriſti Eccleſia, morem ſe Cruce ſignandi non ſolùm vſitatum, ſed etiam quotidianum fuiſſe, variis in locis teſtatur. *Signabar*, inquiens, *iam ſigno Crucis eius, & condiebar eius ſale, iam inde ab vtero matris meæ, quæ multum ſperauit in te.* Et alio loco, *Cùm ſub antiquis ſcelerati crucifigerentur, modò nullus crucifigitur. Honorata eſt Crux, & finita eſt: finita eſt in pœna, manet in gloria, à locis ſuppliciorum fecit tranſitum ad frontes Imperatorum.* Et alibi, *Vſque adeò de Cruce non erubeſco, vt non in occulto loco habeam Crucem Chriſti, ſed in fronte portem.* Atque vt plurima Auguſtini de ſigno Crucis teſtimonia prætercam, Non negabis, (ni fallor) quod in religioſiſsima fœmina Innocentia virtute huius ſacri ſigni ſcribit patratum eſſe miraculum. Cùm enim illa cancro in mammilla laboraret (morbo nullis medicamentis ſanabili) vbi ſe ad Deum ſolum conuertiſſet, in ſomnis admonetur, vt mulieri, quæ ei prima è baptiſterio egrediens occurriſſet, ſignandũ morbi locũ traderet: Quod cùm illa feciſſet, confeſtim ſanitas ſecuta eſt.

Idem lib. 2. de vita Conſtantini. c. 7.

Idem cap. 9. eiuſdem lib. 2.

Auguſt. lib. 1. confeſſ. c. 11.

Idẽ in Pſal. 36. cõcione. 2.

Idẽ in Pſal. 141.

Aug. lib. 22. de Ciuit. Dei cap. 8.

Mulier cancro laborãs ſigno crucis curatur.

CAPVT XVI.

QVanto autem in honore Theodoſius Imperator Crucis ſignũ habuerit, lex qua vetuit ne humi Crux vlla fieret, dubitare permittit neminem. *Cùm ſit*, inquit, *nobis cura diligens per omnia ſuperni numinis religionem tueri, ſignum ſaluatoris Chriſti, nemini liceat vel in ſolo, vel in ſilice, vel in marmoribus humi poſitis inſculpere, vel pingere, ſed quodcunque reperitur tolli, grauiſſima pœna multando eo qui contrarium ſtatutis noſtris tentauerit, ſpecialiter imperamus.* Ac ne nobis legẽ hanc obiicias, quaſi Theodoſius vetuerit, σταυρὸν τιμᾶν omninò fieri: cum certum ſit, eam propterea tãtùm eſſe latã, ne Crux Chri-

Cod. lib. 1. Tit. 8.

Crux humi non ſculpenda.

ſti ab hominibus conculcaretur. Tiberius Imperator (qui ante ſexcenteſimum Chriſti Domini annum vixit) Iuſtini in Imperio ſucceſſor optimus erit Theodoſij interpres. Cùm enim in Imperatoriis ædibus obambulans (vt teſtatur Paulus Diaconus) marmoream tabulam videret in pauimento ſubſtratam, Crucis ſigno ornatam, tolli eam iuſsit. *Cruce*, inquiens, *Domini noſtri frontem noſtram & pectora munire debemus, & ecce eam ſub pedibus calcamus, Et hoc dicto citius iuſſit ipſam tabulam auferri, &c.* hactenus de Cruce.

Paulus Diaconus de geſtis Rom. lib. 17. & de geſt. long. b. li. 3 cap. 6.

Ac ne eam ſolam & non alias Imagines, veterem Eccleſiam approbaſſe dicas, adiiciam & pro aliis Imaginibus alia Antiquitatis teſtimonia, quæ tuam inſcitiam penitus redarguent. D. Athanaſius in primis grauiſsimum contra te dicet teſtimonium, referens hiſtoriam de paſsione Imaginis Domini, quæ in vrbe Beritho accidit, quam Iudæi cùm in quadam Chriſticolæ cellula prope Synagogam reperiſſent, iiſdem tormentorum generibus affecerunt, quibus à patribus ipſorum Chriſtus Dominus fuerat excarnificatus. Denique cùm lateri Imaginis lanceam admouiſſent, repentè, dictu, viſuque mirabile, ſanguis & aqua abunde emanauit. Quo miraculo perterriti Iudæi perfidiam ſuam primò deteſtantur, & cùm ſanguine eo omnes Synagogæ ægros curaſſent, rem ad loci Epiſcopum deferunt, qui diligenti de illa inquiſitione facta, reperit Nicodemum eius Iconæ ſacræ ſculptorem, & artificem Gamalieli reliquiſſe, & fratri Domini Iacobo, & Simeoni, & reliquis Hieroſolymitanis Patriarchis ſibi ſuccedentibus, quaſi ſingulare pietatis pignus vſque ad Hieroſolymorum euerſionem derelictam, & cum reliquis rebus Eccleſiaſticis in Agrippæ regnum euerſionis tempore deportatam, tandem in manus cuiuſdam Chriſtiani (qui eam domum ante Iudæum poſſederat) quaſi iure hæreditario perueniſſe. Argue Athanaſium pro tua modeſtia, quòd hiſtoriam de Imagine Domini Poſteritati legendam tradiderit, aut omninò fatere te inſigniter eſſe hallucinatum cùm *Poſt annos ſexcentos à redemptione humana veterem Eccleſiam illos idiotarum libros ignoraſſe* ſcriberes. Euſebium præterea tibi obiiciam qui hanc Imaginem Chriſti Domini oculis ſuis ſe conſpexiſſe teſtatur, quam mulier ſanguinis profluuio laborans, pro foribus domus ſuæ ex fuſili ære conflari curauit: In baſi autem, qua Imago illa ſuſtentabatur, exortam herbam ſcribit, quæ cùm ad tactum fimbriæ Seruatoris excreuiſſet, exiguo hauſtu epota omnes infirmitates, langoréſque depelleret, vnde hoc caput his verbis concludit. *Et nihil mirum ſi hi qui ex Gentibus crediderant pro beneficiis, quæ à Saluatore fuerant conſecuti, huiuſmodi velut munus videbantur offerre, cùm videamus etiam nunc Apoſtolorum Petri & Pauli, & ipſius Saluatoris Imagines deſignari, tabuláſque depingi.* Quid nunc dices Caluini Miniſter? Audebiſne in tua hæreſi perſiſtere, & negare noſtram eſſe Antiquitatem? Conſtantinus Magnus rerum geſtarum magnitudine, &

Athanaſ. lib. de Paſsione Imaginis Domini.

Ex imaginis crucifixi latere ſanguis profluit.

Imago à Nicodemo facta.

Euſeb. lib. 7. hiſtor. Eccleſ. c. 14.

Herbæ fimbriam imaginis Chriſti tangẽtis virtus.

Chriſti Domini, Petri & Pauli imagines ætate Euſeb. Cæſ. depingebantur.

Christianæ religionis amplificatione clariſsimus Imperator, *Poſt tuos ſexcentos annos*, Orbis gubernacula non tenuit, & tamen, Chriſtianorum Templa Imaginibus exornari curauit, vt teſtis eſt grauiſſimus auctor Damaſus Romanus Pontifex, D. Hieronymi æqualis, ſic ſcribens, *Huius, Syluestri Papæ, temporibus fecit Conſtantinus Auguſtus Baſilicas, quas & ornauit, Baſilicam Conſtantinianam, vbi poſuit dona iſta: faſtigium argenteum, habens in fronte Saluatorem ſedentem in ſella quinque pedum, penſantem libras centum viginti, & duodecim Apoſtolos, cum coronis ex argento puriſsimo Et Angelos quatuor, ex argento cum gemmis.* Et ibidem. *Super corpus beati Petri, fecit Crucem auream puriſsimam, ſicut & ſuper locum beati Pauli.* Memineris te antea laudaſſe his verbis Conſtantinum Magnum.* *Magni illius Conſtantini pietatem & conſtantiam veneramur, qui non modo Ethnicorum Deorum templa occludi iuſsit, Sed & eorundem idola perfringi.* Et ſi tibi conſtas, quem antea laudaueras, Idololatrarum principem & anteſignanum fuiſſe dices. Quę enim Damaſus eum feciſſe ſcribit, tu nullo argumēto improbare potes. Quid de Apoſtolis ſenties? Nū, & ipſi Idololatræ fuêre, cùm Imagines Chriſti Domini & ſeruorum ipſius pro Idolis erigendas eſſe perſpicuis verbis præceperint mandantes περὶ τοῦ μὴ πλανᾶσθαι τοὺς σωζομένους εἰς τὰ εἴδωλα, ἀλλ᾽ ἀντεικονίζειν τὴν θεανδρικὴν ἄχραντον χειροποίητον στήλην τοῦ ἀληθινοῦ θεοῦ, καὶ σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, καὶ τῶν αὐτοῦ θεραπόντων ἀντικρὺ τῶν εἰδώλων καὶ Ἰουδαίων, &c. id eſt, *Non debere ſeruatos circa Idola errare, ſed præ eis incontaminatam veri Dei ſimul & hominis, Saluatoriſque noſtri Ieſu Chriſti, & ſeruorum ipſius manibus efformatam Imaginem contra Idola, & Iudæos erigere.* Huic Apoſtolorum præcepto paruiſſe Chriſtianos, ex iis quæ ſcripſit D. Auguſtinus, de illis qui ſe Chriſti Domini libros ad Petrum & Paulum ſcriptos legiſſe, & in eis magicā artem deſcripram inueniſſe mentiebantur, facilè conſtat. *Cùm vellent* (inquit) *tale aliquid fingere Chriſtum ſcripſiſſe ad Diſcipulos ſuos, eo cogitauerunt, ad quos potiſsimum ſcribere potuiſſe facilè crederetur, tanquàm ad illos, qui ei familiarius adhæſiſſent: quibus illud quaſi ſecretū dignè committeretur: & occurrit eis Petrus & Paulus. Credo quod pluribus locis ſimul eos cum illo pictos viderunt: quia merita Petri & Pauli etiam propter eundem paſsionis diem, celebrius & ſolenniter Roma commendat.* Ante ſexcenteſimum ergo à *redemptione humana* annum, Chriſti Domini Petrique & Pauli Imagines, à Chriſtianis depingebantur. Ac ne in re nota, & apud omnes, qui Veterum ſcripta euoluerunt manifeſta, longius quàm inſtituta breuitas patitur progrediar, ad inſtitutam diſputationem redibo, vbi te Gregorij magni teſtimonio, in annorum numero impudenter docuero hallucinatum eſſe. Ac primùm hoc tuo te gladio iugulabo: *Ecquinam autem de Eccleſia Romana potius credendum eſt, quàm ei* Gregorio, *qui & Romanæ Eccleſiæ fuit Epiſcopus, & meliori etiam ſeculo vixit?*

Damaſus lib. Pontific. in vita Syluest.

Cōſtantinus imagines Chriſti & Apoſtolorm in tēplo collocauit, & Cruces Aureas ſuper Apoſtolorum corpora.

* *Pag. 48,*

Synod. Apoſt Antioch.

Apoſtoli prę ceperunt erigi imagines.

Aug. lib. 1. de cōſenſu Euāgeliſtarum c. 10.

Imagines Petri & Pauli cum imagine Chriſti depingi ſolitæ.

Pag. 35.

Agnoſcis, vt ſuſpicor, tuam orationem, Nos Gregorij teſtimonio quid de Imaginibus, Eccleſia Romana ante ſexcenteſimum Domini annum ſenſerit, controuerſiam omnem ſedari cupimus. *Quia in locis venerabilibus Sanctorum*, inquit ille, *depingi hiſtorias non ſine ratione Vetuſtas admiſit, &c.* Gregorium ex hac vita ad Beatorum ſedes anno Domini 604. commigraſſe hiſtoriæ teſtantur. Explica ergo nobis doctiſsime euoluendi Miniſter, quænam fuerit hæc *Vetuſtas*, quam Gregorius *in locis venerabilibus, vt Sanctorum depingerentur hiſtoria admiſiſſe aſſerit*. Expecto à te nouam Arithmeticã, aut, quod propè exciderat, nouam anni correctionem.

Greger. PP. lib. 9. epiſt. 9. Gregorius aſſerit imaginum vetuſtatem. Ioan. Diacon. in vita Greger.

CAPVT XVII.

MINISTER. pag. 55.

Ondum emerſerat contra vera Eccleſia doctrinã comentum illud de Idolis, quod nunquàm haud dubiè fuiſſet receptum, niſi Deus ingrati mundi in Euangelij luce furioſè contemnenda vanitatem, & pernicaciam vlciſcens, efficacitatem erroris iuſto ſuo iudicio ei inflixiſſet.

CATHOLICVS.

Miniſter Deũ auctorem Idololatriç facit ſicut peccati Caluinus. li 1. Inſt. c. 17 §. 8.

Furioſè minis cum tua *erroris efficacitate quam Deum mundo inflixiſſe* blaſpemas, ad Caluinianum morem romans, Miniſter. Deus, tuo iudicio, fuit Idololatriæ cauſa? Non ergo Idololatria peccatum eſt, cùm Deus peccati auctor, & cauſa eſſe nequeat. Nullum porrò probauit Chriſti Eccleſia, imò neque probare poteſt, ſiue de Idolis, ſiue de re alia commentum, vt tu falsò aſſeueras.

MINISTER. pag. 55.

At ne cæcorum hominum concordiam nobis opponitote; in ſtabiliendo mendacio non modò nullam, ſed vehementer quoque deteſtandam.

CATHOLICVS.

Miniſter Patres cæcos vocat, errãtque in eorũ numero.

Sexcenti ergo Epiſcopi (numerum tibi augere viſum eſt, cùm tan tùm 350. illi ſecũdo Concilio Niceno interfuerint) *ex omnibus mundi partibus conuocati*, ſi Caluini Miniſtro credamus, cæci fuerunt! Tu propterea loquacitate tua nos exagitaſti, quòd Caluinum, & Bezam Reipub. Chriſtianæ hoſtes, in Hæreticis numerandos iudicauerimus, & nunc audes ſanctiſsimos Dei Antiſtites probris afficere?

Pag. 49.

De te igitur Miniſtro, (*qui viuos ſempiternis odiis ita proſequeris, vt in mortuis odia non conquieſcant*) *quid ſtatuendum ſit viderint boni, & cordati viri.*

MINISTER. pag. 55. & 56.

Neque ad illud tempus huiuſmodi fuit imaginum illarum reuerentia, quin à bonis Epiſcopis illa confringerentur, ſed ne pictura quidem in templis tolerarentur: ex Sereni & Epiphanij exemplis apparet.

CATHOLICVS.

Planè non aſſequor quodnam tempus intelligas, Miniſter. Serenus

renus Maſsilienſis Epiſcopus, Gregorij Magni σύγχρονος, antiquior fuit Concilio. Nicæno: & Epiphanius multò fuit, quàm Gregorius vetuſtior. Vnum verò Serenum ſuo ſeculo fuiſſe, qui confregerit Imagines declarat Gregorius: ſic eum redarguens, *Dic frater a quo factum Sacerdote aliquando auditum eſt, quod feciſti? ſi non aliud, vel illud te non debuit reuocare, ne deſpectis aliis fratribus, ſolum te ſanctum, & eſſe crederes ſapientem?* Tu tamen *à bonis Epiſcopis imagines confractas eſſe* ſcribis. De Epiphanio infrà videbimus.

Greger. PP. lib. 9. epiſt. 9. & lib. 7. epiſt. 109.

MINISTER. pag. 56.

Neque verò huiuſmodi fuit conſenſus, quin & Elibertina ſynodus, & bonorũ Imperatorum, Leonis, Iſauri, qui εἰκονομάχος idcirco dictus eſt, & Conſtantini Copronymi, filij, populiq́; Chriſtiani, pius Zelus, impiorum, profligatorumq́; Epiſcoporum inſaniam deteſtaretur.

Ex Cal. lib. 1. Inſt. c. 11. §. 6.

CATHOLICVS.

Elibertina certè ſynodus, non potuit Epiſcoporum, qui concilio Niceno ſecundo interfuerunt, inſaniã deteſtari, cùm illa habira fuerit eodem, quo primum concilium Nicenum ſeculo, illud verò fuerit coactum anno Domini 789. & Imperatores tui *Leo Iſaurus, & Conſtantinus Copronymus* è viuis iam exceſſerant. Verùm vt demus te in hiſtoria nihil peccaſſe, reſponde quibus potius credendum ſit, ſexcentis vt tu ſomnias, vt verò res ſe habet, trecentis quinquaginta, ex variis Chriſtiani orbis prouinciis in Concilium legitimè conuocatis Epiſcopis, an verò nouendecim Hiſpanis? Caue ne reſpondeas κατ.' τι. Si tu nouendecim Hiſpanorum iudicium, in fidei dogmatibus anteponendum ſummæ Chriſtiani orbis conſenſioni exiſtimaueris, hominem te iudicij, & ingenij expertem omnes meritò pronuntiabunr. Atque ſi tu præ concilij Elibertini decreto, Eccleſiæ Chriſti auctoritatem contemnis, cur non omnia concilij illius decreta, Synagoga veſtra probat? Aſcribam vnum aut alterum ex Elibertinis decretis, vt poſtea mihi κατηγορικῶ: reſpondeas; quàm magnam vos illis fidem habeatis. *Placuit in totum prohibere Epiſcopis, Presbyteris, Diaconis, ac Subdiaconis poſitis in miniſterio, abſtinere ſe à coniugibus ſuis, & non generare filios: quod quicunque fecerit, ab honore clericatus exterminetur.* Scio hoc decretum vobis Caluini Miniſtris non probari. Alterum eiuſdem concilij tuo cenſorio iudicio notabitur decretum, quo definitum eſt, contra Synagogæ veſtræ præſcripta, Pentecoſtes diem religioni eſſe conſecratum. *Prauam inſtitutionem emendari placuit, iuxta auctoritatem Scripturarum, vt cuncti diem Pentecoſtes celebremus, quod qui non fecerit, quaſi nouam hæreſim induxiſſe notetur.* Tu ex huius Concilij decretis quæ veſtra errorum portenta probare videntur ſacris Scripturis conſentanea eſſe dices: cætera verò tanquam ſuperſtitioſa hominum commenta reiicies. Hanc forte accepiſti à Beza tuo de rebus omnibus iudicandi παῤῥησίαν. Euolue mecum Concilij verba, & ſi iudicio vales, facilè Imagi-

Miniſter ſynodum prouincialem Concilio generali anteponit.

Concil. Elibert. c. 33. Clericorum cœlibatus.

Concil. Elibert. c. 43. Dies Pentecoſtes celebrandus.

num vſum Elibertinos Patres non prohibuiſſe intelliges. Conſtat ex huius Concilij decretis, nondũ in Imperio Romano fuiſſe Chriſtianis, ſine vitæ periculo, ſolemnibus religionis noſtræ cæremoniis Deum colere permiſſum, cùm Cõcilium hoc haberetur. Quare quod vetuerunt Elibertini *ne pictura in templis haberentur*, ſequentia verba explicant: *Ne quod colitur vel adoratur, in parietibus pingatur.* Cuius decreti cauſſa fuit, ne Ethnici, in Chriſtianorũ Imagines in parietibus depictas, cùm non poſſent commodè occultari, illuderent.

Leonis Iſauri impietas.

De reliquo tu nunquam Eccleſiaſticas hiſtorias legiſti, Miniſter, qui *Leonem Iſaurum, & Conſtantinum Copronymum bonos Imperatores* appellas. Conſtat enim illũ impiũ fuiſſe: Ac cùm primùm Imaginibus bellum indixit (vt duobus Iudæis qui eum prædixerant regnaturum gratificaretur) inferni quaſi horrores mortalium oculis conſpecti ſunt. Æſtate enim inter Theram, & Theraſiam inſulas, repentè ex mari vapor quidam tanquam ex fornace ardente emerſit. De tuo autem Copronymo, quàm *bonus* fuerit teſtatur Suidas: Acne mihi mendacium exprobrare poſsis eius verba ſubiungam.

G. Cedrenus in compendio hiſtor.

Suidas in hiſt. verbo Conſtantinus.

Copronymi imputitas, & nomine, & rebus teſtata, quem tamẽ Miniſter commẽdat.

Conſtantinus Imperator Romanorum, Leonis Iconomachi Iſauri filius (Copronymus nomine à ſtercore ſumpto dictus) *fuit. E Leone nata eſt verſuta pardalis, de ſerpentino ſemine aſpis atrox, & ſerpens volaticus, è Dane Antichriſtus. Hic patris imperij & impietatis ſucceſſor, & libidinibus, & dæmonum inuocationibus, & aliis improbis ſtudiis deditus, atquè vacans, eximium inſtrumentum & ſuprà modum opportunum patris ſui, & præceptoris extitit diaboli, &c.* Et paulò pòſt, *Venerem colebat, & humanas hoſtias immolabat vltra vrbem: vbi S. Mauræ æde deſtructa, & in carnificinam mutata, Mauram locum illum dixit, in quo ſacra ille peragebat, & pueros mactabat. Teſtimonio eſt Flauij puer, quem occultè ab eo immolatum Deus patefecit.*

Hi ſunt tui *boni Imperatores*, Miniſter, veſtræ in imaginibus impugnandis perfidiæ propugnatores, qui non tantùm Chriſtianum de Imaginum cultu dogma, ſed & alia multa fidei noſtræ decreta planè euertere ſunt conati: nam vt refert Georgius Cedrenus, hic Copronymus fuit ἀσελγέστατος, καὶ τοῦ ἀντιχρίστου πρόδρομος, καὶ αὐτοῦ βαπτιζόμενος ἀφώδευσεν ἐν τῇ ἁγίᾳ κολυμβήθρᾳ &c. Pater autem eius Leo Iſaurus ἀλάστωρ πολλῶν κακῶν αἴτιος δυσσεβὴς, καὶ θεόμαχος ab eodem appellatur. Sed fortaſsis Suidæ antiqui Auctoris ſententia tibi eſt ſuſpecta, quare vt omnem tibi eripiam dubitandi de hiſtoriæ veritate anſam, Laudabo ex illuſtribus heroibus, quorum Idola Beza tuus typis excudi curauit non infimum, vt ex ipſius ſcriptis diſcas, quibus fuerunt tui *boni Imperatores*, moribus præditi. Is erit Sebaſtianus Munſterus, qui ſic primùm de Leone ſcribit, *Leo patria Iſaurus obſcuri nominis, Theodoſium imperio priuans, adeptus eſt ipſe imperium, ſub quo multis cladibus Italia, & cætera imperij loca ſunt grauiter afflicta, &c.* Præclaras & Caluiniano patrono dignas ſubiicit idem

Vide Platinam in vita Gregor. 3. Pont. Max. Georg. Cedrenus in compedio hiſtoriarum.

Munſterus Coſmographia lib. 4.

Munſterus

Munſterus Copronymi tui laudes. *Conſtantinus*, inquiens, *eius nominis quintus, filius Leonis Imperatoris, paternos imitatus eſt mores, imò ſuperauit, maleficus, & magicis deditus vanitatibus, nullo ſcelere abſtinens, non Chriſtianus, non Græcus, non Hebræus erat, ſed omnis impietatis mancipium.* Argue illuſtrem tuum Munſterum, ac Bezam mone, vt ex publicis Sectæ veſtræ Faſtis deleatur Heros hic veſter, qui ſuo teſtimonio tam apertam contra *bonorum tuorum Imperatorum* probitatem, ſententiam edidit. Copronymus maleficus.

MINISTER. pag. 56.

Acceſſit iuſto Dei iudicio, maior quædam vis per Irenen Conſtantini matrem: quæ vt ab homicida diabolo ad filij perniciem armata eſt, ſic ab eodem mendaci, impuróque ſpiritu ad idolomaniæ furores vehementius cumulandos inflammata fuit.

CATHOLICVS.

Proba quod tu temerè ſine Auctore effutis Miniſter, vt tibi fidem habeamus. Quamuis ſis nouus Pythagoras, paucíſsimos inuenies, qui tibi aſſentiantur. Nulla verò fuit concilij Nicæni Patribus vis allata, vt conſtat ex ipſius concilij Decretis, atque ex Epiſtolis Adriani Summi Pontificis, ad Conſtantinum, & Irenen: & Tharaſij Conſtantinopolitani Epiſcopi ad Ioannem Presbyterum præſidem & Anachoretam: ſi erro, proferantur Veterum teſtimonia, quibus errorem hunc mihi eripias, & magnas, tibi pro tanto beneficio gratias rependere contendam. Irenen quid poſtea ad impietatem impulerit, ad præſentem diſputationem nihil omninò ſpectat, cùm fides noſtra à mortalis vllius innocentia non pendeat.

CAPVT XVIII.

MINISTER. pag. 56.

QVænam autem & quanta virorum illorum in eo de imaginibus conſtituendo Decreto ſapientia fuerit & iudicium, ex ipſorum ſententiis apparet, quorum extare commentarium Dominus voluit, vt quidnam ſit, Tradi in ſenſum reprobum, intelligeretur: quæ ſanè referre pudet pigétque. Miniſter in Patres iniurioſus.

CATHOLICVS.

Traditos eſſe in reprobum ſenſum illos trecentos, & quinquaginta Patres pro tua ſingulari in illos reuerentia fingis. Siccine Dei Verbum excidiſſe putas, *Vbi duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ego in medio eorum ſum?* Siccine Spiritusſanctus, *quo inſpirati locuti ſunt ſancti Dei homines*, factus eſt Spiritus mendax in ore omnium illorum Patrum, qui illi Concilio interfuerunt? Sed quare nullus Michæas fuit qui hoc reuelaret vel Irenæ ipſi, vel Conſtantino ipſius filio, vel alicui, vt ſibi à Spiritu mendaci cauerent, ſicut olim Regi Achab, impuro Idololatræ reuelauerat? Nónne vides Eccleſiæ ſacroſanctæ columnæ, & firmamento veritatis minus Deum conſulere (ſi tuis dictis credimus) quàm olim regno Iſraëli Schiſmatico, & Idolo Matt. 18. 20. 2. Pet. 1. 21. 3. Reg. 22. 22. & ſequentibus.

Miniſtri ſolœciſmus.

& Idololatriæ ſordibus contaminato proſpexerit? Et plus impio Regi Achabo tribuiſſe, quàm Principibus Chriſtianis Irenæ, & Conſtantino ab eo gratiæ fuerit conceſſum, Cæterum an *quæ*, pro *quem*, *quod*, vel *quas* (vt relatiuum rectè cum antecedente conueniat) non dixeris, viderint Grammatici Nemauſenſes.

MINISTER. pag. 56.

Quid enim illud eſt, Creauit Deus hominem ad imaginem ſuam: Ergo habendæ ſunt Sanctorum imagines? Mirabilis eſt Deus in ſanctis ſuis in terra: Sancti igitur ſunt adorandi. Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio: Sunt igitur Sanctorum ſtatuæ in altaribus collocandæ. Vt audiuimus ita & vidimus: Deus ergo non ſolo verbi auditu cognoſcitur, ſed etiam imaginum aſpectu? hæc ſunt myſteria, Ieſuitæ veſtri illius Verbi non ſcripti, quibus vel Bacchanalia aut Feſcennina laſciuia haud impuriores nugas iactari poſſent.

Miniſtri in Patres Nicænæ Synodi petulantia.

CATHOLICVS.

εὐφήμει quæſo, bone Miniſter: non enim illius concilij Patres vllo Bacchantium æſtu perciti, aut Feſcéninorum procaci licentia effrenati ita fuerunt, vt eorum dicta vel Bacchanalibus, vel Feſcenninis verſibus comparare debeas. Quàm vera porrò ſint quæ illis attribuis ἐνθυμήματα liquebit, ſi Dictatoris tui Verba ſingula diligenter examinauerimus ex quibus tuum hoc ἐκμαγεῖον deprompſiſti: Sic igitur Caluinus, *Dixit Ioannes legatus Orientalium, Creauit Deus hominem ad imaginem ſuam, atque inde collegit habendas igitur eſſe imagines. Idem commendari nobis putauit Imagines hac ſententia: Oſtende mihi faciem tuam, quia ſpecioſa eſt. Alius vt probaret collocandas eſſe in altaribus hoc teſtimonium citauit, Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio. Alius vt earum aſpectum nobis vtilem monſtraret adduxit verſum ex Pſalmo, Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui domine. Alius ſimilitudinem hanc arripuit, Sicut Patriarchæ vſi ſunt Gentium ſacrificiis, ita Chriſtianis habendas eſſe Sanctorum imagines pro idôlis Gentium. Eodem torſerunt illud, Domine dilexi decorem domus tuæ. Sed in primis ingenioſa iſta interpretatio, vt audiuimus, ita & vidimus, Deum igitur non ſolo verbi auditu cognoſci, ſed etiam imaginum aſpectu. Simile Theodori Epiſcopi acumen. Mirabilis, inquit, Deus in ſanctis ſuis. Atqui alibi habetur, Sanctis qui ſunt in terra. Ergo ad imagines hoc referri debet.* Hæc Caluinus: quem ſi mendaciis impudentibus Mundo imponere voluiſſe docuero, & te quoque ipſius Diſcipulum vnà mentitum eſſe, fateri cogêris. Primùm ergo mentitur Caluinus: Non enim Ioannes orientalium legatus ſententiam illam Scripturæ *Creauit Deus hominem ad Imaginem ſuam*, pro Imaginibus adduxit, ſed Adrianus Rom. Pontifex, in Epiſtola Synodica: Qui nequè eo, quo vult Caluinus, modo argumentatus eſt, cùm ratiocinationis ipſius hæc ſit vis: Patres ante legem ſcriptam, ſine expreſſo Dei mandato multa fecerunt, quæ nequaquam illi diſplicuerunt,

Miniſter Caluini cõpilator. *Caluin. lib. 1. Inſt. c. 11. §. 14.*

Primum Caluini mẽdacium. *Geneſ. 2. 19.*

runt,vt cùm Adam beſtiis nomina impoſuit: Abel ſacrificauit &c. Ergo quæcunque ad honorem Dei ſpectant, ei quamuis non præcipiantur,diſplicere non poterunt:Quare & eorum, qui Chriſti Domini,& Sanctorum Imagines apud ſe retinent, ſtudium non diſplicet.Perpende igitur Adriani(quam hactenus non legiſti) orationem vt hanc eius eſſe,quam diximus,ſententiam, facilius perſpicias. *Factor noſter & artifex Dominus Deus,iuxta propriam[a] Imaginem & ſimilitudinem hominem de luto terræ finxit[b],illuminauitq́, in libera poteſtate ſui ipſum conſtituens. Præterea primus ille homo liberi arbitrij exiſtens,cuncta animantia terræ,& volatilia Cæli, annuente Deo nominibus proprijs vocauit[c]. Abel autem ex primitiis ouilis ſui,propria voluntate dona Domino Deo obtulit[d]. De quo legimus, Reſpexit Dominus ad Abel,& ad munera illius.Deinde Noe poſt Cataclyſmum, hoc eſt diluuium Altare propria voluntate Domino conſtruxit[e], & ex omnibus animalibus & volatilibus pura dona in altare hoc attulit.Similiter etiã Abraham,quemadmodum teſtatur Scriptura,propria[f] volũtate Aram extruxit in honorem,& gloriam Dei quemadmodum apparuerat. Iacob etiam cùm fugiſſet à facie fratris ſui,vidit per viſum Angelos Dei[g], per ſcalam aſcendentes,& deſcendentes,& Dominum innixum ſcalæ, ad ſe loquentem.Poſtquàm autem ſurrexiſſet[h], ex ſua voluntate Lapidem in quo caput declinârat,ſuſtulit, & vbi excepiſſet eum, infudiſſetq́, oleum ſuper eum,vocauit locum Bethel,dicens:Non eſt hic aliud, quàm domus Dei Ob quam ſanè cauſam non legimus illi iratum Deum:Non enim illi exprobrauit,quòd ſua voluntate lapidem erexiſſet. Etenim ô ſereniſſimi filij Principes,& rectè ſentientes Imperatores quæcunque in admonitionem hominum ad gloriam Dei ſpectantia fiunt, Deo diſplicere nequeunt.* Habes Adriani verba quæ tibi erunt diu multúmque, vt te à mendacio liberes,euoluenda. Alterum Caluini mendacium, (quod tu ſilentio præteriiſti) ita eſt apertũ, vt nulla ratione quotquot eſtis in Gallia Miniſtri,illud poſsitis excuſare Nuſquam enim legitur Ioannem Orientalem Legatum hac ſententia, *Oſtende mihi faciem tuam quia ſpecioſa eſt*,Imagines commendaſſe,niſi Epiphanium pro Ioanne dicere voluerit. Tertio loco mentitur de alio quem,vt *collocandas eſſe in altaribus imagines probaret hoc teſtimonium citaſſe* fingit,*Nemo accendit lucernam, & ponit eam ſub modio.* Cùm nullus Patrum hoc teſtimonio pro Imaginibus ſit vſus.In Epiſtola quidem Impp.ad Synodum habetur:Ea namque Impp.Epiſcopos monent,vt pro officij munere quod in Eccleſia Dei ſuſtinent,& doctrina quam ſunt conſecuti non otioſè deſidcant, ſed omnia ſua ad Eccleſiam tranquillandam ſtudia conferant.*Hæc eſt*,inquiunt, *à multis ſeculis Synodica lex per vniuerſam Eccleſiam, quæ à ſæculis per ſæcula durabit Euangelicè inſtituta,cuius hortatu & veluti iuſſu vos ſanctos viros Sacerdotes congregauimus,qui eſſe diſpenſatores teſtamenti illius per incruenta ſacrificia vocamini, quo rectè ſentientium Synodorum determinationi-*

Adrian. 1. Rom.Pontif. ad Conſt. & Iren. Impp.

a Geneſ 1.17.
b 2. 7.

Patres multa fecerunt nõ iuſsi quæ Deo nõ diſplicuerunt:

c Geneſ.2.19. 20.
d Geneſ.4.4.
e Geneſ.8.20.
f Geneſ.12.7.
g Gen.28.12.
h Geneſ.28. 18.19.

Imagines in admonitionem hominum fieri poſſunt ad gloriã Dei etiã ſine ipſius iuſſu.

2. Caluini mendaciũ.

3. Mendaciũ.

Epiſt.Impp. ad Epiſcopos Conc.Nicen.

bus iudicium veſtrum confirmetur, omniſq́; ſplendor Spirituſſancti re-
Luca 11.33. *luceat. Nullus ſiquidem lucernam accendens ponit eam ſub modio, iuxta vocem Domini, ſed ſupra candelabrum, vt lumen det omnibus, qui in*
4. Caluini mẽdacium. *ædibus ſunt*, Quod ſcribit, *alium, vt Imaginum aſpectum nobis vtilem*
Pſal. 4.7. Signatum eſt ſuper nos lumen &c. *monſtraret, adduxiſſe verſum ex Pſalmo, Signatum eſt ſuper nos lumen vultus tui*, vellem hunc *alium* nominaſſet. In Epiſtola quidem Adriani ad Conſtantinum & Irenen Impp. ſcriptum inuenio hoc modo,
Adrianus in epiſt. ad Imp. *Rurſus idem* (Pſalmorum Cantor) *aduentum & Incarnationem Filij Dei Seruatoris noſtri prædicans, magnificè faciem illius iuxta diſpenſa-*
a Pſal. 26. 8. *tionem illius incarnationis adorandã cenſet, dicens* [a] *Exquiſiuit te fa-*
b Pſal. 44. 13. *cies mea, faciẽ tuam Domine requiram. Iterum* [b] *faciẽ tuã ſupplicabũt*
c Pſal. 4. 7. *diuites populi:* rurſus [c] *Signatũ eſt ſuper nos lumen vultus tui Domine.* Si quid habes Miniſter, in hac Adriani oratione, quod Dei Verbo repugnet, nos quæſo, mone, vt de tuo ſingulari in Veterum ſcriptis euoluendis artificio, quid ſentiendum ſit iudicare poſsimus. Certè verba illa, *Signatum eſt ſuper nos, &c.* ad ſanctiſsimum illum
5. Caluin. mẽdacium. ſignandi nos Cruce morẽ refert Hierony. in Pſal. 4. in c. 9. Ezech. & in epiſt. ad Fabiolam. Mentitur etiam Caluinus ſcribens, *alium ſimilitudinem hanc arripuiſſe, ſicut Patriarchæ vſi ſunt Gentium ſacrificiis, ita Chriſtianis habendas eſſe Sanctorum Imagines pro idolis Gentium.* Difficilè eſt hunc *alium*, cuius nomen non prodidit, reperire. Adſcribam tamen Epiphanij viri doctiſsimi (qui in Concilio Ni-
Conc. Nicen. 2. act. 6. tomo 4. cæno Hæreticorum captiones diſſoluit) orationem, vt quàm ſit in arte mentiendi eruditus Myſtagogus tuus, perſpicias. *Sed hi*, de Iconomachis loquitur, *reſpicientes tantummodo in ſubiectum ipſum, hoc nomine damnant Eccleſiam, quòd ſymbola Gentilium figmentorum admittat, non ob id damnata eſt materia, quòd rerum differentes &*
Quomodo fieri non poſsit quin aliqua cum Gentibus ſimilia habeamus. *contrarios vſus exhibeat: Nam ſi turpis eſt, profectò illius vſus reiiciendus eſt. Porrò ſi ſic tandem oportet omnia intelligere & accipere, nihil obſtabit, quin omnia ea, quæ Deo conſecrata ſunt, damnentur, ſacras dico veſtes, vaſa ſacra, & ſimilia: Nam & Gentiles ex auro, & argento Idola fecerunt, & libamina vini ex eodem libauerunt, Item è farina panes militares militiæ cæli, qui apud Hebræos idololatræ fuerunt obtulêre. Reſtat igitur vt clarum fiat, illos iniuſtè Eccleſiam Catholicam accuſare: nam Gentiles hiſtoricis libris Deos ſuos, & Dæmones grandibus encomiis proſequuntur, nos autem quemadmodum illi, non facimus, ſed omnium Deum, Sanctoſq́; illius, veris demonſtrationibus, non ex alienis acceptis, per encomia prædicamus: nos enim homines exiſtentes ſenſu præditi, ad noſtram ignorantiam & recordationem omnis diuinæ & piæ Traditionis, rebus ſenſibilibus vtimur.* Nihil
Aug. contra Fauſtũ Manich lib. 20. cap. 23. eſt quod Caluinus hîc poſsit meritò reprehendere, cùm nihil ſit quod non optimè cum his Auguſtini verbis conueniat. *Qui* (Fauſtus) *etiam dicit nihil nos mutaſſe de moribus Gentium, neſciens quid*
Heb. 10. 38. *loquatur. Cùm enim iuſtus ex fide viuat, finiſq́; præcepti ſit Chari-*

tas,

tas, [b] *de corde puro, & conſcientia bona, & fide non ficta, maneántque* b 1.Timo 1 5.
ad confirmandam vitam fidelium tria hæc fides, ſpes, charitas, [c] *vnde*
fieri poteſt, vt pares cum aliquo mores habeat, qui hæc tria cum illo pa- c 1.Cor.13.13.
ria non habet. Qui enim aliud credit, aliud ſperat, aliud amat, neceſſe
eſt vt aliter viuat. Et ſi vſus quarundam rerum ſimilis nobis videtur Quæ nobis
eſſe cum Gentibus, ſicut cibi & potus, tectorum, veſtimentorum, lauacro- ſint cum
rum, & qui ex noſtris coniugalem vitam gerunt, vxorum ducendarum, Gentibus
& habendarum, filiorum gignendorum, nutriendorum, hæreditandorum. communia.
Longè tamen aliter his rebus vtitur qui ad alium finem, vſum earum
refert, & aliter qui ex his Deo gratias agit, de quo praua, & falſa non In quibus à
credit. Sicut enim in ipſo errore veſtro cum eo pane veſcamini quo cæ- Gentibus
teri homines, & fructibus viuatis, & fontibus: lana, & lino ſimiliter tex- differamus.
to amiciamini, nec in his tamen parem ducitis vitam, non aliud edendo,
aut bibendo, aut induendo. ſed aliud ſentiendo & credendo, & ad alium
finem iſta omnia referendo, ſcilicet veſtri erroris, atquè vanitatis, ita
nos & in his, & in aliis quæ ſimiliter ſumimus non ſimiliter cum Genti-
bus viuimus, eaſdem res non ad eundem finem referendo, ſed ad finem
legitimi, diuiniq́; præcepti charitatem de corde puro, & conſcientia bo- 1.Timot.1.5.
na, & fide non ficta. Tu cum Fauſto Miniſter fingis *nos nihil de mori-*
bus Gentium mutaſſe, cùm Chriſti Domini, & Sanctorum Imagines
Gentium Idolis impiè æquas. Pergit rurſus Caluinus ſuo more, quæ
in Adriani Epiſtola ſcripta ſunt aliis tribuere, *Eodem torſerunt illud,* 6. Caluini
Domine dilexi decorem domus tuæ. Genius ille (quem ſupra notauimus mēdacium.
Caluino familiarem) vt tortuoſum hunc ſcribendi, & fingendi mo-
rem ſequeretur eum impulit. An verò Dauidis ſententia abuſus ſit
Adrianus, tua multiplex euoluendi ars nos docebit. *Salomon,* inquit, *Adrian. PP.*
in eo templo, quod Domino ædificauit, Cherubim in gloriam Dei fecit, & *in epiſt. ad*
diuerſis coloribus illud adornauit, Quarè ergo nō & nos quoque ſentien- *Conſtant. &*
tes rectè, confeſſionem fidei noſtræ, & ſpecioſitatem domus Dei ex diuer- *Irenen. Impp.*
ſis coloribus, & picturis exornabimus? Cùm & Iſaias Propheta dicat, *3.Reg.6.23.*
In diebus illis erit Altare domini, in medio terræ Ægypti, & columna *Iſa.19.19.20.*
continens fines eius; & erit in ſignum & teſtimonium Domino in terra
Ægypti. Clamabunt enim ad Dominum à facie tribulantis, & mittet
eis Saluatorem, & propugnatorem qui liberet eos. Quinetiam Pſalmo-
rum cantor Dauid, Hymnum canens dicit, Confeſſio & pulchritudo *Pſal.95.6.*
coram eo: Iterum Domine dilexi decorem domus tuæ, & locum taberna- *Pſal.25.8.*
culi gloriæ tuæ. Quid ex hac Adriani oratione expiſcari poteris Cal-
uini Miniſter, à Chriſtiana veritate alienum? Aſcribam ex Euthymio
germanam orationis illius explanationem quam Nicenos Patres
torſiſſe, fingit Caluinus, *Domine dilexi decorem domus tuæ dilexi, atque* *Euthym. in*
ideo videre illum rurſus deſidero. Decorem autem domus, ordinem illum *Pſal.25.*
admirabilem Moſaici appellat tabernaculi: nondum enim Templum
conſtructum erat. Et locum tabernaculi gloriæ tuæ, Quinimo & ipſum
locum amaui in quo tabernaculum gloriæ fixum eſt. Diſce obſecro quid

ſit Scripturarum veteris Teſtamenti ſententias de Tabernaculo fœderis ſcriptas ad Chriſtianorũ Tẽpla accõmodare,& Nicenos Patres in illas *torſiſſe* ſcripturas inuenies. Irridet poſtea eoſdem Caluinus. *Sed in primis*, ait, *ingenioſa iſta interpretatio vt audiuimus ita & vidimus, Deum igitur non ſolo verbi auditu cognoſci, ſed etiam imaginum aſpectu.* Tu optimè es Caluinum imitatus (ſi is quempiam imitari dicitur, qui alterius, nomine ſuppreſſo, decurtatas ſententias ſibi arrogat.) At veſtrum erat Scripturæ teſtimoniis Epiphanium (cuius ſententiam adſcribam) confutare. *Videmus*, inquit, *omnes, & intelligimus, quòd & ante ſacras ſex Synodos, & poſt has etiam Sanctorum picturæ in Eccleſia traditæ fuerint, non aliter ac ſacra Euangelij lectio. Nam quæ leguntur vbi ad aures venerint, ad animum deinde legamus, & transmittimus: Et quæ oculis videmus in picturis, ea quoque mente complectimur, atque ita per duo iſta inuicem conſequentia, lectionem (inquam) & picturam, vnam cognitionem acquirimus, quæ ad recordationem rerum geſtarum peruenitur, vnde è duobus illis ſummis ſenſibus in Canticis Canticorum inuenire licet efficacem coniunctionem. Sic enim ibi dicitur, Oſtende mihi faciem tuam: &, audire fac mihi vocem tuam, vox enim tua ſuauis, & facies tua ſpecioſa. Quibus & nos conuenienter & illud ex Pſalmo accantamus, Quemadmodum audiuimus, ita & vidimus.* Certè non video quid in hac Epiphanij oratione Theologus poſsit reprehendere, cùm illam Dauidis ſententiam ad probandum magnam inter audiendi, & videndi ſenſus eſſe coniunctionem, vſurpauerit. Expecto vberiorem veſtræ reprehenſionis explicationem, vt certi aliquid vobis reſpondere valeam. Quod denique Caluinus Theodoro affingit, prius excutiam quàm ad ineptias redeam tuas. *Simile*, ait, *Theodori Epiſcopi acumen, Mirabilis, inquit, Deus in Sãctis ſuis. Atqui alibi habetur, Sãctis qui ſunt in terra, ergo ad Imagines hoc referri debet.* Mentitur impudẽtiſsimè Caluinus, Theodorus enim Ieroſolymorum Patriarcha cùm multa de Diuorum miraculis diſſeruiſſet, adiecit, de illis rectè ſcriptum eſſe, *Mirabilis Deus in Sanctis ſuis.* De Imaginũ verò vſu his ſentẽtiis Scripturarum confirmando ne vna quidem vocula illi excidit, vt ex hac ipſius oratione perſpicuum eſt. *Apoſtolicas Eccleſiæ Traditiones, quibus veneratio, culturaq; Sanctorum docetur, recipimus, & veneramur: eos autem vt miniſtros, amicos, & filios Dei exiſtentes honoramus, honor enim qui à conſeruis idem ſentientibus inuicem exhibetur, indicium eſt beneuolentiæ erga Dominum. Sunt enim promptuaria Dei & pura Chriſti habitacula, Spirituſq; ſancti immaculata ſpeculæ. Quin etiam anima eorum in manu Dei exiſtunt, vt ſcriptum eſt.*[k] *Deus enim vita exiſtens cùm Sancti in Dei manu ſint, in vita, & lumine neceſſum eſt vt exiſtant, & ob id pretioſa in cõſpectu Domini mors Sanctorum eius*[l]. *Hi viuentes in libertate Deo adſtiterunt. Seruator noſter Chriſtus fontes ſalutatores Sanctorum reliquias nobis reliquit, multis modis beneficia in debiles funden*

7. Caluini mẽdacium.

Epiphan. in 2. concil. Niceno act. 6. tomo 1

Sanctorum imagines fuerunt ante ſex primas Synodos.

Cant. 2. 14.

Pſal. 47. 9.

8. Caluini mẽdacium.

Pſal. 67. 36.

Theodorus in 2. Synodo Nicena act. 3. Damaſc. lib. 4. de Orthod. fide.

Honor in ſeruum, ſignum eſt beneuolentiæ erga dominum.

k *Sapien. 3. 1.*

l *Pſal. 115. 15.*

les fundentes vnguentum redolentis ſuauitatis ſcaturientes, & vt inquit magnus Doctor, cui ab immortalitate nomen eſt, Martyrum oſſa morbos fugant, infirmis medicantur, cæcis viſum impartiunt, lepras emundant, tentationes, & mœrores ſoluunt, atque id per Chriſtum qui in ipſis habitat. Benè etiam Pſalmographus cecinit, Mirabilis Deus in Sanctis ſuis. Et iterum, Sanctis in terra illius mirificas fecit omnes voluntates eius in ipſis. Aggreditur poſtea Theodorus ad diſputationem de Imaginibus, at his duobus (vt dixi) teſtimoniis, Imaginum cultum probare non eſt conatus. Si mentior, redargue, ſi potes.

Athanaſium intelligit. Reliquiarũ virtutes admirabiles. *Pſal. 67. 36. Pſal. 15. 3.*

CAPVT XIX.

MINISTER. pag. 56.

Ecquis verò Colophon pulcherrimo ſermoni appoſitus eſt? Theodoſius Mirenſis Epiſcopus, iurauit Archidiaconum ſuum ſomniaſſe, Imagines eſſe adorandas.

Min. Theodoſium pro Theodoro dicit.

CATHOLICVS.

Temerè (vt coniicere licet) Dictatoris tui Caluini erratum ſequeris Miniſter. Inſcitè namque cum ipſo Theodoſium pro Theodoro ſubſtituiſti. *Theodoſius*, inquit ille, *Mirenſis Epiſcopus adorandas eſſe imagines Archidiaconi ſui ſomniis, tam ſeriò confirmat, ac ſi oraculum cæleſte in promptu haberet.* Alterum etiam tibi cum eodem commune mendum eſt, ex *Diacono* enim *Archidiaconum* facis. Te verò cum Protero tuo, & hîc falſum eſſe ipſe Theodorus dubitare ſinit neminem, cuius hæc eſt oratio in Niceno Concilio.

Caluin. lib. 1. Inſt. c. 11. §. 15.

Cùm aliquando ab aulicis quibuſdam iniuria eſſem affectus, venit ad me Diaconus meus vir pius, & timens Deum, retulitq́; in ſomnis ſibi viſum Metropolitanum noſtrum, pollicentem negotiis meis expectatum finem, & ſucceſſum: Ibi mihi inquirenti, qua effigie viſus ſibi eſſet Patriarcha, reſpondit, facie rubicunda, & capite cano: Inquam ego non eſſe eam Patriarchæ ſimilitudinem, ſed D. Nicolai Imaginem, quemadmodum fertur: Reſpondit tum is mihi me rectè dixiſſe, Sic enim circumfertur illius Imago paſſim expreſſa, quemadmodum mihi in ſomniis adſtitit. Mox itaque confiſus ſermonibus, in ſacram & regiam vrbem profectus, res quæ ad Epiſcopatum meum pertinebant, ex animi ſententia compoſui. De cultu Imaginum in hac Theodori oratione, ne verbum vnum audis, & tamen non te puduit de Theodoſio ſcribere: *Iurauit Archidiaconum ſuum ſomniaſſe Imagines eſſe adorandas.* Omnis partis illius oratio eò ſpectat, vt doceat D. Nicolaum Imagine cognitum fuiſſe: Antè ſiquidem narratum erat ex quadam Epiſtola beati Nili ad Heliodorum Silentiarium, qua ratione Galatæ Senis filium à latronibus Plato martyr eripuiſſet, ex Imagine ab eo cognitus, in quem tantum beneficium contulerat. Hac ergo hiſtoria lecta, *Sancta ſynodus dixit, demonſtratũ eſt quomodo per præcognitam imaginem Martyris ipſum adeò Martyrem præſentem co-*

Theodorus in 2. Synodo Nicena act. 4.

D. Nicolai Imago paſſim expreſſa.

Colophon mẽdaciorũ Miniſtri.

Plato Martyr ex Imagine cognoſcitur.

gnouit cùm liberaretur, Theodorus Myrorum Epiſcopus dixit, ego quoquè non multùm diſsimilia paſſus ſum. Nam cum aliquando ab Aulicis &c. Multa ſunt alia Caluini mendacia, quæ neſcio quo conſilio tacitus præteriiſti Miniſter, quæ in tua Reſponſione (ſi tamen reſpondere audes,) vt à nobis refellantur, expecto. Vnum tamẽ in præſenti diſcutere ſtarui, non mendacium modò, ſed etiam grauem calumniam in Ioannem Orientalium legatum. *Ioannes* (ait) *Legatus Orientalium calore vltrà prouectus, præſtare admonet lupanaria omnia in vrbem admitti, quàm imaginum cultum abnegare.* Certè ſi hoc non eſt pura calumnia, Quid ſit calumniari non video: Vt autẽ intelligas Synagogam veſtram in abrogando Imaginum cultu diabolum imitari, deſcribam ex Concilio Niceno rem, ducentis ante Concilium annis geſtam, quam in Prato ſpiritali Sophronius Ieroſolymitanus Epiſcopus narrat. *Stephanus Monachus acceptum librum legit eiuſdem patris noſtri Sophronij è Limonario. Dixit Abbas Theodorus Aeliotes, quòd erat quidam incluſus in monte Oliuarum, pugil egregius, oppugnabat eũ autem dæmon ſcortationis. Quodam itaq; die cùm vehementer inſultaret illi dæmon, ſenex lamentari cœpit, dixitq; dæmoni, Quouſque non relinques me, abſiſte poſthac à me, iam enim mecum conſenuiſti. Dæmon oculari adſpectu videndum illi ſe tradens, dixit, iura mihi quòd ea quæ tibi dicam, nemini ſignificabis, & non amplius tecum pugnabo. Et iurauit illi ſenex, per eum qui in altiſsimis habitat ſe nemini dicturum. Tum illi dæmon dixit: Imaginem iſtam, ſi nolis me tecum luctari, caue amplius adores. Habuit autem Imago figuram Dominæ noſtræ Deiparæ Virginis Mariæ geſtantem Ieſum Chriſtum. Dicit illi incluſus, Apage, res erit mihi curæ. In ſequenti autem die rem Abbati Theodoro Aeliotæ, qui tunc habitabat in vico Pharan, ſignificauit, omniáque Patri retulit. Senex autem Pater incluſo dixit: Verè Pater deluſus es: Dæmoni iuraſti, tantùm hoc vnum benè feciſti, quòd confeſſus es. Cæterùm in quodlibet huius vrbis Lupanar ingredi te præſtat, quàm vt Deum, ac Dominum noſtrum Chriſtum, vnà cum Matre ſua deſinas adorare, confirmatóque eo, ac animato pluribus verbis ad proprium locum conceſsit. Dæmon autem illi iterum apparuit, dixitq;, Quid agis maledicte? nunquid iuraſti mihi nemini te dicturum? Quo pacto autem hæc effutiiſti? Dico tibi maledice, In die iudicij tanquam periurus condemnaberis. Incluſus reſpondit, Quod iuraui, iuratus ſum, quodquè peieraui noui: verùm Dominũ meũ, & Creatorem non abiuraui, te verò non audio.* Habes hiſtoriam ante concilium Nicenum ſcriptò à Sophronio mandatam, vt intelligas quàm ſit Caluinus inſignis mendaciorum architectus. Quid dixerit Ioannes Orientalium legatus, accipe: *Ioannes religioſiſsimus Monachus, Presbyter, & Vicarius ſummorum ſacerdotum Orientis dixit: Sed & aliud indicant, etiam verba Patris noſtri Sophronij, quòd ſcilicet præſtat iurantẽ peierare, quàm planè iuramentum in deſtructionẽ venerandarum*

Caluin. lib. 1. Inſt. c. 11. § 16

Caluini impoſtura

Caluiniſtæ Diabolum imitantur in euertendis SS. imaginibus.

Concil. 2. Niceno, Act. 4. Ex Prato ſpirituali. cap. 45.

Dæmon diſſuadet Imaginis B. Mariæ cultum.

Confeſsio peccati.

Minus malum eſt Lupanar ingredi, quàm Deum & diuam virginem nõ adorare.

Concil. 2. Nicen. act. 4.

Iuramẽtum iniuſtũ non ſeruandum.

darum ima ginum ſeruare. Quid in hac Ioãnis ſententia Caluino tantopere diſplicuit, vt de grauiſsimo viro impudentiſsimè mentiretur?

Ambroſ. lib. 1. offi. c. 50. & lib. 3. c. 12. Iſidor. lib. 2. ſent. vel de ſum. bono. c. 31. Gratian. 12. q. 4.

CAPVT XX.

MINISTER. pag. 56.

His maximis illuſtriſsimisq́; rationibus frequens Synodus, referentè Epiſcopo Romano cenſuit, decreuit, Imagines Sanctorum in templis Chriſtianorum eſſe collocandas, atque adorandas.

CATHOLICVS.

Mendacia mendaciis cumulas, Miniſter. Quibus verò rationibus permoti fuerint Nicæni Patres, vt τοὺς εἰκονομάχους impietatis condemnarent, iis, qui Concilij illius decreta legerunt, obſcurum eſſe non poteſt. Extat prætereà *Adriani Papæ ad Carolum Regem de Imaginibus ſcriptum, quo refutantur illi, qui ſynodum Nicænam ſecundam oppugnarunt,* Vt ſuperuacaneam in Concilio amplius defendendo, operam meam eſſe exiſtimem. Quòd ſi legiſſes Concilium Nicenum ſecundum in Conciliorum tomis, quos Coloniæ Geruuinus Calenius typis mandauit, non tam facilè nobis Adorationis nomen exprobraſſes. Deſcribam tibi Monitiunculæ (Auctoris voce vtor) eruditi alicuius viri partem, vt ſcias quàm temerè reprehendas, quæ non intelligis. *Si te malè habuerit, quòd ſubinde in hac Synodi huius editione offendes, Adorandi verbum Imaginibus datum, ſcito proprietatẽ Græci verbi* προσκυνεῖν *non potuiſſe aliter verti: Quanquam ex Sanctorum Patrum in actione Synodi huius tertia & quarta, expoſitione ſubinde admonebitur, Adorare, non propriè* λατρεύειν *ſignificare, ſed pro ſimplici honoris exhibitione ſumi, quomodo viros ſenio & auctoritate graues, nutu capitis & reuerentia excipimus. Item Reges & Principes, flexo genu nonnunquam ſalutamus, quod & Græci & Latini, Adorare ſubinde dicunt. Et ſacra Scriptura ab hac vſurpatione vocabuli non abhorret.*

In tomo 3. Conciliorum.

Adorare cùm de imaginibus dicitur, quid ſignificet.

MINISTER. pag. 56.

Reuocata ſunt Verbi Dei aduerſus imagines decreta, Elibertiniq́; Concilij, quo imaginum antiquata fuerant decreta, penitus abrogata: & Anathemate ſunt multati, qui vel id minimè probaſſent, vel Imperatoribus εἰκονομάχοις *operas ſuas contuliſſent.*

CATHOLICVS.

Nulla in Concilio Nicæno fuerunt Verbi Dei reuocata decreta: Auges itaque mendaciorum tuorum nouo mendacio numerum. Quòd ſi in *Elibertino Concilio antiquata fuerant imaginum decreta,* ergo ante Concilium Elibertinum in Chriſti Eccleſia de Imaginibus decreta extiterunt: Vnde falſum eſſe (ſi tibi vis conſtare) fateri cogêris, quod paulò antè, ineptè ſanè à te vſurpatum eſt, *poſt annos ſexcentos à redemptione humana per Chriſtum obita, vetus Eccleſia Verbo Dei contenta, illos idiotarum libros ignorabat.*

Miniſter ſibi contradicit. pag. 5.

MINI

MINISTER. pag. 56.

Ecquid aliud eſt rabioſè furere, ſi hoc non eſt?

CATHOLICVS.

Tu rabidè nimis in ſanctiſsimos Dei Antiſtites, Caluiniani furoris virus euomis: *Rabioſé-ne* tibi videntur furere, qui Hæreticorum errores fidei repugnare docuerunt? Memineris autem ex Platone, (*Plato in Phædro. pag. 255. A*) μανίας δέ γε εἴδη δύο, τὴν μὲν ὑπὸ νοσημάτων ἀνθρωπίνων: τὴν δὲ ὑπὸ θείας ἐξαλλαγῆς τῶν εἰωθότων νομίμων γιγνομένην. Priorem quidem tibi relinquimus: poſterioris verò Patres fuiſſe participes confitemur.

MINISTER. pag. 56.

Ite igitur, Ieſuitæ, & noua quadam miracula ſeneſcenti mundo exhibete, augete nouis erroribus deliria, obſoletos & vietos errores reuocate: & probata imperitæ iuuentuti, Nullo Dei mãdato imaginum vſum Chriſtianis eſſe interdictum. (Miniſter ſignum quærit.)

CATHOLICVS.

Γενεὰ πονηρὰ, καὶ μοιχαλὶς, σημεῖον ἐπιζητεῖ, ait Chriſtus Dominus. (*Matth. 13. 39.*) Si tu verò miraculis, & recentibus, & antiquis crederes, noſtram fidem miraculis (vt Auguſtinus annuit) (*Auguſt. cont. epiſt. funda. cap. 4.*) confirmatam amplectereris. Quod autem maius miraculum quæris, quàm id quod ſuperius de herba ad fimbriam vſque veſtis Imaginis excreſcẽte notauimus? (*Euſeb. lib. 7. cap. 14.*) Et illud aliud ex Athanaſio de ea Crucifixi Imagine, quam Iudæi diris cruciatibus affecerunt? (*Athanaſ. lib. de paß. imaginis Chriſti.*) Si plura adhuc quæras miracula, lege Caniſium noſtrum lib. 5. de B. Virgine c. 22. vbi & noua, & vetera ex probatis Auctoribus recẽſentur. Cęterũ vos ipſi eſtis qui Manichæorum, Arianorum, Pelagianorum, Donatiſtarum. & cæterorum id genus monſtrorum *vietos, & obſoletos errores in orbem reuocaſtis*, vt & à nobis, & ab aliis frequenter demonſtratum eſt. Poſtremò iniqua eſt tua hæc poſtulatio, *Et probate, &c.* Cùm enim in Theſibus noſtris propoſuerimus duntaxat, *Pietatis hoſtes, nullo Dei mandato Imaginum vſum Chriſtianis eſſe interdictum, docere poſſe.* Tuum erat Miniſter, argumentis ex ſcripto Dei Verbo, & Veteris Eccleſiæ conſenſu petitis, hoc ipſum improbare: nunc verò vt nos illud probemus, pro tuo arbitratu exigis. (Miniſter quod ſibi probandum eſt, vt alij probent, iniquè poſtulat.) Et quoniam ita vis, præter omnes in Scholis traditas hactenus diſputandi leges, ſuo loco ex Scripturæ teſtimoniis Imaginum vſum Chriſtianis non eſſe interdictum conuincemus.

MINISTER. pag. 56. & 57.

Aduerſus tam portentoſas inſanias Moſémne armabimus? An Prophetas excitabimus, Ieſaiæ comprimis fulmina torquebimus: aut veteris, & Apoſtolicæ Eccleſiæ autoritatem afferemus?

CATHOLICVS.

Moſis ſanctiſsimi Legiſlatoris ſcripta, & opera, arma noſtra ſunt, quibus ſacras Imagines in templis collocandas aſſerimus. Iſaiæ verò & Prophetarum fulmina nos non terrent, quæ Catholicam fulciunt contra

contra veſtra terriculamenta, doctrinam. Nam ſi Iſaiæ credis, nõ negabis ſignum Chriſti, id eſt, Crucem eleuandam, & paſsim in templis adorandam, cùm ille de Chriſto teſte Apoſtolo hæc prædixerit: *In die illa erit radix Ieſſe, qui ſtat in ſignum populorum, ipſum Gentes deprecabuntur*: &, *Erit ſepulchrum eius glorioſum*. Et paulò pòſt: *Eleuabit ſignum in nationes, & congregabit profugos ex Iſrael, & diſperſos Iuda colliget*. Et alibi: *Hæc dicit Dominus, Ecce leuabo ad Gentes manum meam, & ad populum exaltabo ſignum meum*. Quòd ſi Chriſti Crucem, eximiam Chriſti Imaginem, Propheta in Eccleſia Gentibus cõgreganda, eleuandam eſſe affirmauit, quomodo ille reliquas Imagines, quæ vel Chriſtum, vel Diuos cælites referũt poteſt (vt ais) ſuis fulminibus deiicere? Certè eximius vates Dauid, Imagines ex Eccleſia deturbandas, & cõfringendas ab Eccleſiæ perſecutoribus nõ obſcurè prædixit, dicens ועתה פתוחיה יחד בכשיל vegnathah pethuchcha iachad bechaſchil: nam quamuis vocem פתוחים Pethuchim lxx. θύρας, id eſt, *ianuas*, reddiderint, tamen ſculpturas etiam, & picturas ſignificare vocem Hebræam perſpicuũ eſt, vt & Beza ipſe notauit, qui planè vos eſſe inter Eccleſiæ perſecutores (de quibus hic Pſalmus apertè agit) hac ſua interpretatione demonſtrat.

Rom. 15. 12.
Iſa. 11. 10. 12.
Signum crucis à Propheta prædictum.
Iſa. 49. 22.
Pſal. 73. 6.

MINISTER. pag. 57.

Quin potius aduerſus ſtupidam vecordémque hanc inſaniam, aut inſanam vecordiam, amentémque ſtuporem, Natura concionetur.

CATHOLICVS.

Ἐπιτραγῳδεῖς Miniſter, cum Rhetorica tua verborum permutatione, quæ affectatam quandam declamatorum dictionem potius, quàm veram, ſolidámque oratorum eloquentiam præ ſe fert. Sed, Naturáne contra imagines concionatur, quæ docet & profitetur, ſine Imaginibus nihil poſſe intelligi? Nam quomodo verum erit quod magnus Naturæ Genius Ariſtoteles ſcripſit: οὐδέποτε νοεῖ ἄνευ φαντάσματος ἡ ψυχή. &, τὰ μὲν οὖν εἴδη τὸ νοητικὸν ἐν τοῖς φαντάσμασι νοεῖ. &, ὅταν ὁ νοῦς θεωρῇ ἀνάγκη ἅμα φαντάσματι θεωρεῖν. Et alio in loco: νοεῖν οὐκ ἔστιν ἄνευ φαντάσματος, & ſexcenta huiuſmodi, ſi Natura contra Imagines concionetur? Certè Natura ipſa Imaginum contra vos defenſionem ſuſcipit, cùm ſine illis nihil percipi & cognoſci poſſe magni ſui Interpretis ore proclamat. Imò & tuus ille Platonicus χκοτιαςῆς, initio lib. 7. de Repub. pag. 515. a. Huius, inquit, præſtãtiſsimæ doctrinæ ſummam pulcherrima Imagine primùm illuſtrat ſpeluncæ cuiuſdam, vt naturalis hominum ignoratio, quæ non res ipſas, ſed rerum εἴδωλα contempletur, oculis noſtris ſubiiciatur.

Natura imaginibus indiget.
Ariſt. lib. 3. de anima. 9. tex. Comment. 38. & 39. & lib. de memoria & reminiſcen tia, cap. 1.

MINISTER. pag. 57.

Verbum enim Dei iubet hæc nos diſcere à mundi fundamentis, & ita diſputauit Apoſtolus aduerſus Athenienſes. Act. 17.

CATHOLICVS.

Caluin.lib. 1. Inſt.c.11.§.4.

Ex Caluini Scriptis tuæ inſcitiæ intelligentiam petere cogimur. *Pungat nos* (inquit ille) *imò transfodiat obiurgatio Prophetæ, nimium eſſe vecordes, qui ex eodem ligno ſe calefaciunt, furnum accendunt coquẽdo pani, aſſant carnem, vel elixant. Deúmque fabricant corã quo ſupplices ad precandũ ſe proſternunt. Itaque alibi nõ tantũ ex legẽ reos peragit, ſed exprobrat quod ex fundamentis terræ non didicerint: quando ſcilicet nihil minus conſentaneum, quàm velle Deum qui immenſus eſt, ac incomprehenſibilis, redigere ad quinque pedum menſurã.* Ex Caluini verbis (cuius doctrinam tu tibi arrogas) habes quę nugarum tuarum fundamentum conuellunt. Nomina Catholicum, qui Dei infinitum numen *ad quinque pedum menſuram redegerit.* Quæ verò diſputauit Apoſtolus Act. 17. ſilentio (ne fraus tua detegeretur) præteriiſti: Quamobrem illa ſic perficio,

Act.17.29.

non debemus æſtimare auro, aut argento, aut lapidi, ſculpturæ artis, & cogitationis hominis, Diuinum eſſe ſimile. Hæc eſt, vt tu Miniſter exiſtimas, Apoſtoli diſputatio, quam nobis aduerſari fingis. Certè nemo noſtrum eſt, tam rudis, vt vlla Imagine Diuinitatem exprimi poſſe credat: At tibi, Caluini, verborum Apoſtoli explicationem obiiciam.

Caluin. in c. 17.act.§. 29.

Vbi, inquit, *cum Eraſmo nos vertimus Numen, Lucas τὸ θεῖον in neutro genere poſuit, pro diuinitate ſcilicet, cùm Paulus Deum ſimilem eſſe negat auro, vel argento, vel lapidi, & deinde ſubiicit ſculpturæ artis vel inuentionis humanæ, excludit materiam & formam, & ſimul damnat quæuis hominum figmenta, quæ veram Dei naturam deformant.* Parum es in Præceptoris tui Doctrina verſatus, qui Apoſtoli diſputationem Chriſtianæ veritati opponis; ſed te fefellit Caluinus qui eadem Pauli verba exponens, conuitiis Catholicos obruere conatus eſt, quos argumentis debellare non potuit: Ac furtum te feciſſe, cùm diſputationem hanc nobis obiiceres, Caluinus tuus locupletiſsimus teſtis erit dicens,

Idem Caluin. lib.1.Inſt.1. cap.11. §.4.

Ratiocinatur Paulus, Genus quum ſimus Dei, non exiſtimandum auro, & argento, aut lapidi arte ſculpto aut inuento hominis diuinum eſſe ſimile. Vnde conſtat quicquid ſtatuarum erigitur, vel Imaginum pingitur ad Deum figurandum ſimpliciter, ei diſplicere, ceu quædam maieſtatis ſuæ dedecora. Quid opus fuit Caluini verba mutare vt tuam compilationem diſsimulares? Stipes planè es & bardus, ſi Præceptoris ſomnia nobis incognita eſſe exiſtimas. Nemo eſt noſtrûm, qui Diuinitatem vlla figura exprimere, vt iam dixi, conatur, quare: *dedecora Caluini* tibi reſerua, quibus *Copronymi tui boni Imperatoris* fœditatem obtegere poſsis.

CAPVT XXI.

MINISTER. pag. 57.

Clamat Varro, Qui primi Deorum ſimulacra induxerunt, eos & metum demſiſſe, & errorem addidiſſe.

CATHOLICVS.

Tu omnem Caluini Doctrinam magno artificio compilare ſtudes: Nam quæ ille ſeiunxit tu conglutinas, Miniſter. Et quæ ille coniunxit, tu (ne furtum tuum à quoquam deprehendatur) ſeparas. Sic igitur Caluinus: *In primis memorabile quod ex Varrone alibi citat Auguſtinus ſuáque ſubſcriptione confirmat. Qui primi Deorum ſimulachra induxerunt, eos & metum dempſiſſe, & errorem addidiſſe.* Clama quantum voles, contra *Deorum ſimulachra*, quæ nos omnes Chriſtiani (vt toties diximus) deteſtamur. Armabis fortaſſe Moſem contra Chriſti Eccleſiam Varronis clamore. Sed heus tu? Quænam eſt iſta tam repentina μεταμορφώσεως, vt pro Moſe, Varronem: & Horatiũ pro Iſaia nobis obtrudas? Hoccine eſt ſolo Dei Verbo ſcripto pugnare?

Caluin. lib. 1. Inſt. c. 11. § 6. Auguſt. de Ciuit. lib. 4. ca. 9. & 31.

Miniſter pro Dei verbo profanorum ſententias profert.

MINISTER. pag. 57.

Et ludit Poeta:

Olim truncus eram ficulnus, & inutile lignum,
Quum faber incertus ſcamnum, faceretne Priapum,
Maluit eſſe Deum.

CATHOLICVS.

Si olim tota theatra reclamabant, cùm verſus vna ſyllaba longior aut breuior pronuntiabatur, vt ſcribit M. Tullius, quomodo tu ἄμουσε, ſibilis omnium non exploderetis, qui primùm Poëtæ verſum ita produxiſti? Rectius itaque Caluinus, & verecundius. *Illuſtriſſima eſt*, inquit, *Profani illius Poetæ ſubſannatio.*

In paradox.

Olim truncus eram ficulnus, inutile lignum
Quum faber, incertus ſcamnum faceretne &c.
Maluit eſſe Deum.

Caluin. lib. 1. Inſt. c. 11. § 4. Horat. 1. ſermon. Satyr. 8.

Te plurimum in modeſtiæ ſtudio profeciſſe ſentio, cùm ſimulachrũ turpitudinis, quod Caluinus, homo virginalis verecundiæ, ſilentio inuoluit, tu κυνικώτερος in modeſta tua Reſponſione nominare non erubueris. Poëtæ ludus οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς, quibus nihil eſt cum hoc impuritatis monſtro commercij. Neque enim profanorum hominum dicta aduerſus veritatem Chriſtianam proferre debes, ſed ſi tibi cõtra Gentiles res eſſet τοῖς ἑλλήνων ἐπὶ τοὺς ἕλληνας χρῆσθαι, vt ait magnus Dionyſius, facilè poſſes.

Miniſter. ἀσχημονεῖ.

Dionyſ. epiſt. 7.

MINISTER. pag. 57.

Plato autem è benè morata Ciuitate eos exterminat, qui his commentis Dei immutabilis naturam peruerterent.

CATHOLICVS.

Ergo tibi Platonis Reſpub. (in qua vxores, liberóſque communes eſſe debere ſentiebat) benè morata eſt Miniſter. Certè Io. Serranus tuus, vel quiſquis ille ſit χολικὸς Platonicus, reclamabit, qui hanc ἀκοινώνητον κοινωνίαν, *Protentoſam inſaniam, & Chimeram generi humano exitioſam*, deteſtatur lib. 5. de Repub. pag. 457. C. Et in Timæo 12. E. *Propter hos grauiſſimos nauos phantaſticam Rempub.* appellat. Apage

Reſp. Platonis bene morata non eſt propter vxorum communitatem.

igitur tam monſtroſas Chimæras à generis humani ſocietate. Quid *Apoc. 2. 6.* enim hoc eſt aliud, niſi hæreſim Nicolai reſtaurare velle, quam Apoſtolorum tempore Eccleſia damnauit: cuique Natura ipſa κατὰ διάμετρον aduerſatur? Cæterùm apud Platonem nunquàm legi eos ab eius ciuitate exterminari, qui Deorum Imagines pingunt: Imò verò eas in templis collocandas decernit lib. 11. de legibus pag. 230. e. Item lib. *Plato lib. 3. de Republic. pag. 390. b.* 12. pag. 956. a. Repudiat quidem lib. de Rep. 3. Poëtarum de Diis obſcœna commenta, quæ quorſum iam attuleris, non video. Noſne Iouis cum Iunone, aut Martis cum Venere turpitudines prædicamus, vel tale quid in Sanctorum repręſentamus Imaginibus, vt Iuuentutis mores corrumpantur? Certè concilium Trident. tam prudenter omnia quæ in Imaginibus pias animas poſſunt offendere, ſuo decreto exterminauit, vt Chriſtiana Reſpubl benè morata verè cenſeri debeat, illis ſacroſanctis documentis ritè obediens. Quæ quoniam fortè legere in libro Cõciliorum tibi religio eſt, ea hoc in loco referam. *Conc. Tridẽt. Seſſ. 25.* *In has autem ſanctas & ſalutares obſeruationes, ſi qui abuſus irrepſerint, eos prorſus aboleri ſancta Synodus vehementer cupit, ita vt nulla falſi dogmatis Imagines, & rudibus periculoſi erroris occaſionem præbentes, ſtatuantur. Quòd ſi aliquando hiſtorias, & narrationes ſacræ Scripturæ, cùm id indoctæ plebi expediet, exprimi & figurari contigerit, doceatur populus, non propterà diuinitatem figurari, quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus: aut figuris exprimi poſsit. Omnis porrò ſuperſtitio in Sanctorum inuocatione, Reliquiarum veneratione, & Imaginũ ſacro vſu tollatur: omnis turpis quæſtus elimineturt omnis denique laſciuia vitetur: ita vt procaci venuſtate Imagines non pingantur, nec ornentur.* Vidéſne nos non debere diſcere ἀπὸ τῶν ἐθνῶν quæ nos in Imaginibus vitare neceſſarium ſit, cùm domi noſtræ ſatis, ſuperque, vnde diſcamus, ſuppetant?

De imaginibus decretum.

MINISTER. pag. 57.

Numa etiam ille veſter (è cuius panibus azymis quos in ſacrificio altaris offerebat, Miſſæ veſtræ panes repetitis, vt Eccleſiæ Romanæ antiquitatem à maioribus ſuis demonſtretis) noluit imagines in Deorũ templis collocari: fieri non poſſe ratus, vt inconſpicabilis Dei natura, conſpicabili imagine repræſentaretur: & infiniti, certis locorum cancellis finiretur, atque contineretur.

Miniſtri impudens vanitas.

CATHOLICVS.

Verè illud à Chryſippo dictum eſt, teſte Plutarcho, *Cæca ira eſt, nec ſinit cernere quæ apertiſsima ſunt, & percepta ſæpe obſcurat.* Num bona fide quæſo dicis, nos ex impio, profanóque Numa, azymorum panum vſum in Sacrificio accepiſſe? Túne ignoras azymis panibus in Agni Paſchalis eſu Iudæos vſos, quorum religio, & Leges non tantùm Numæ regnum, ſed & Troiæ tempora præceſſerunt? Ab his Numa Pompilius in ſacrificio Altaris (ſi verum eſt quod dicis) azymorum panum vſum eſt mutuatus. Audi Tertullianum in lib. de Præſcrip.

Azymi panes ante Numam.

Præſcript. hæc quæ dico aſſerentem : *Cæterum ſi Numæ Pompilij ſuperſtitiones reuoluamus, ſi Sacerdotalia officia inſignia, & priuilegia, ſi ſacrificantia miniſteria, & inſtrumenta, & vaſa ipſorum ſacrificiorum, ac piaculorum, ac votorum curioſitates conſideremus, non-ne manifeſtè Diabolus moroſitatem illam Iudææ imitatus eſt?* Noſter igitur Numa non eſt, cuius Sacra tres & triginta Rom. Pontifices, cum ſui capitis abſciſsione, vrbe Roma exterminarunt. Neque à Numa Eccleſiæ noſtræ ritus accepimus, ſed ad Chriſtum Dominum Dei filium, Chriſtianam, quam tuemur veritatem, referimus. Cùm enim lege Moſaica præceptum fuiſſet, vt in Paſchali cœna azymi panes comederentur, Chriſtus Dominus in ſacroſancti Euchariſtiæ Sacramenti inſtitutione, hoc panis genere vti voluit: Quam eius obſeruationem Eccleſia (præſertim Latina) omni ſtudio & diligentia retinet. Non exiſtimamus tamen eam eſſe azymi panis neceſsitatem, vt ſi panis huiuſmodi non fuerit, Euchariſtiç ſacramentum non poſſit exiſtere. Licet porrò nemini priuata ſua auctoritate, Eccleſiæ cui aſcriptus eſt, ritum mutare : parendum eſt enim Maiorum noſtrorum ſalutaribus inſtitutis. A te verò diſcerem libenter, vtrum à Numa Pompilio Gebennenſes veſtri, Caluini *Cœnæ panes repetant (vt Synagogæ ſuæ antiquitatem demonſtrent)* cùm eam non ἐν ἄρτῳ ζυμίτῃ ἀλλ' ἐν ἀζύμῳ conferant, vt ſcribit inter alios Matthæus Launoyus. Prætereà, eſto quòd Numa in *Deorum templis* imagines collocari prohibuerit. Quid inde? An propterea Chriſti, & Sanctorum eius Imagines in Chriſtianorum templis collocari non debent? Nullæ certè ſunt apud nos Deorum Imagines, cùm vnum tantùm eſſe profiteamur, cuius immenſa natura, nulla poteſt Imagine exprimi.

Tertull. de præſcript. aduerſus Hæret.

Exod. 12. Azymo pane Eccleſia, præſertim latina vtitur.

Caluiniſtæ Azymis vtuntur.

Matth. Launoy lib. 1. refutat. Caluinianarũ poſition. c. 7.

MINISTER. pag. 57.

Et lex priſca erat Aegyptiorum, quæ ſtatuas Deorum profligabat, quod μεταγγίζειν τῶν ξοάνων ait Laertius.

CATHOLICVS.

Millies tibi eandem cogimur repetere ſententiam, Chriſtianos, omnes Deorum ſtatuas deteſtari: Et quamuis *Lex Priſca Aegyptiorum Deorum ſtatuas profligârit*, tamen ſi Caluino fidem habes, *nullum propè animal fuit, quod Aegyptiis non eſſet Dei figura.* Quod certè prius non tantùm à Prophetis, ſed etiam à prophanis Auctoribus Aegypto, vitio datum eſt, Ita vt in eam ſic inueharur Satyricus,

Quis neſcit Voluſi Bithynice qualia demens
Aegyptus portenta colat? Crocodilon adorat
Pars hæc, illa pauet ſaturam ſerpentibus Ibim.
Effigies ſacri nitet aurea Cercopitheci.
Illic cæruleos hic, piſcem fluminis: illic
Oppida tota canem venerantur: nemo Dianam,
Porrum, & cepe nefas violare, & frangere morſu.

Caluin. lib. 1. Inſt. c. 11. §. 1. Ægyptus diis abundans.

Iuuenal. Satyr. 15 ſtatim initio. Pierius lib. 19. hieroglyph. ſcribit Ægyptios coluiſſe Deum ſub Crocodili imagine quòd ſolus ſit elinguis, &c.

O ſanctas gentes, quibus hæc naſcantur in hortis
Numina &c.

Cic. Tuſc. l. 5. & l. 1. & 3. de nat. Deor.

Ita etiam Cicero Tuſculana quinta, & primo de natura Deorum libro ſcribit, Aegyptios Canem, Felem, Ibim, Aſpidem, & Crocodilum violare, ſummæ religioni ducere. Tertiò item libro de natura Deorum, Omne ferè genus beſtiarum Aegyptios conſecrauiſſe aſſerit. Quomodo iſta conciliabis cum priſca illa, quam dicis, Aegyptiorum de ſtatuis Deorum profligandis lege? Quàm verè autem tu ex Diogene Laërtio, *Aegyptios ſtatuas Deorum lege lata profligaſſe* dixeris, oſtendam ex ipſius Auctoris verbis, quæ quidem tibi, ſi non impoſtoris, ſaltem negligentiſsimi Diogenis lectoris nomē imponent: Τὴν δὲ τῶν Αἰγυπτίων φιλοσοφίαν εἶναι τοιαύτην περί τε θεῶν, καὶ ὑπὲρ δικαιοσύνης. φάσκειν μὲν ἀρχὴν εἶναι τὴν ὕλην, εἶτα τὰ τέσσαρα στοιχεῖα ἐξ αὐτῆς διακριθῆναι, καὶ ζῷά τινα ἀποτελεσθῆναι, θεοὺς δὲ εἶναι ἥλιον, καὶ σελήνην τὸν μὲν Ὄσιριν, τὴν δὲ Ἶσιν καλουμένην, αἰνίττεσθαί τε αὐτοὺς διά τε κανθάρου, καὶ δράκοντος, καὶ ἱέρακος, καὶ ἄλλων: ὥς φησι Μανέθως ἐν τῇ τῶν φυσικῶν ἐπιτομῇ, καὶ Ἑκαταῖος ἐν τῇ πρώτῃ περὶ τῆς Αἰγυπτίων φιλοσοφίας, κατασκευάζειν δὲ ἀγάλματα, καὶ τεμένη, τὸ μὴ εἰδέναι τὴν τοῦ θεοῦ μορφήν. Non intelligis Laërtiū dicere Aegyptios fabricare, conſtruere, ſeu ædificare ſtatuas, & delubra, quòd neſciant Dei figuram, & ſpeciem? Sed fefellit te memoria: paulò antè idem dixerat: τοὺς δὲ μάγους περί τε θεραπείας θεῶν διατρίβειν καὶ θυσίας, καὶ εὐχάς, ὡς αὐτοὺς μόνους ἀκουομένους, ἀποφαίνεσθαί τι, περί τε οὐσίας θεῶν καὶ γενέσεως, ὡς καὶ πῦρ εἶναι καὶ γῆν, καὶ ὕδωρ τῶν δὲ ξοάνων καταγινώσκειν, καὶ μάλιστα τῶν λεγόντων ἄρρενας εἶναι θεοὺς καὶ θηλείας. Perſæ igitur Magi fuerunt, non Aegyptij, qui Statuas condemnarunt: & quidem non omnes, ſed populorum maximè, qui Deos fœminas, & mares eſſe dicebant. Hic etiam in verbo te turpiter hallucinatum vides: Non enim dixit Laërtius μεταγινώσκειν, ſed καταγινώσκειν. Cùm igitur deinceps ex aliquo Auctore nobis quippiam obiicies, id diligentius (ſi honori tuo cupis eſſe conſultum) perlegito, & attentius, ſi ſapias, conſiderato.

Diog. Laert. in medio proœm. lib. 1. de vit. Philoſ.

Miniſter pro Perſis Ægyptios dixit, ſicut μεταγινώσκειν pro καταγινώσκειν.

MINISTER. pag. 57.

Veſtróſne tacebimus? Gerſon ille nominatiſsimus Pariſinæ Academiæ Cancellarius, quem fortaſſe Hereticum non appellabitis, in ipſo Concilio Conſtantienſi, vbi aderat, Concione de ſignis ruinæ Eccleſiæ, ac defectuoſo Eccleſiaſticorum regimine, in eodem Cōcilio habita, & in declaratione defectuū virorū Eccleſiaſticorum, ita diſertè loquitur defectu 77. Iudicate, inquit, ſi tanta Imaginum, & Picturarum in Eccleſiis varietas expediat, & an plures ſimplices nonnunquam ad Idololatriam peruertant.

Miniſter errat in numero defectuum, ſunt enim tantùm 75.

CATHOLICVS.

Admirabilis tua dicēdi copia mihi riſum mouet *In ipſo* (ais) *Concilio Conſtantienſi vbi aderat, in eodem cōcilio ita loquitur, inquit.* Non improbat Gerſon Imaginum vſum, ſed tantùm Eccleſiæ magiſtratus monet::

Miniſtri βαττολογία.

monet:vt diligenter perpendant,*an tanta Imaginum, & picturarum in Eccleſiis varietas expediat.* Conclude ex his verbis Gerſonem veſtræ de tollendis ex templis Chriſtianorum Imaginibus ſuperſtitionis eſſe patrocinatum. Quod ſi Simplices,ex Imaginum cõſpectu nonnunquam à vera religione ad Idololatriam deflectant non in Imagines eſt coniicienda culpa, ſed in hominum ſocordiam, quibus ex officio docere populum incumbit. Quid? Non legiſti Ouidianum illud,

Si populus ex vera pietate in ſuperſtitionem labatur, Doctoris eſt culpa.

Nil prodeſt quod non lædere poſſit idem.
Igne quid vtilius? ſi quis tamen vrere tecta
Comparat, audaces inſtruit igne manus.
Eripit interdum, modo dat medicina ſalutem:
Quæque iuuet, monſtrat quæque ſit herba nocens,
Et latro, & cautus præcingitur enſe viator:
Ille ſed inſidias, hic ſibi portat opem.
Diſcitur innocuas vt agat facundia cauſas
Protegit hæc ſontes, immeritóſque premit.

Ouid.lib.2.de triſt.in medio.

Ex librorum ſacrorum lectione plurimos in hæreſes eſſe delapſos res eſt nota, atque apud omnes peruulgata, & tamen inſanus eſſet qui propterea Scripturam ſacram è medio remouendam iudicaret. Imò vos Caluiniani quibuſuis etiam,de infima plebe hominibus[a] Scripturas legendas propoſitis, quaſi ſine illarum lectione nullus Chriſtianus eſſe poſſit.

Tertull. de præſcript. aduerſus Hæret. a Beza in conf. fidei cap. 4. art. 27.

MINISTER. pag. 57.

Perſonam, tempus, & Idololatriæ nomen expendite.

CATHOLICVS.

Idololatriæ voce vſus eſt Gerſon,ergo Imaginum cultores,idololatras appellauit,hoc eſt (vt ſuſpicor) argumentum quod inſtituere cupis. Cæterum ipſe & cum Chriſti Eccleſia ſenſit, & ſi errorum veſtrorum patronus exiſteret, de fidei noſtræ firmitate nihil planè detractum iudicarem. Deum agnoſcimus Chriſtianæ religionis auctorem: Itaque inſanus eſſet, qui in hominis vnius ſententia, contra Chriſtianorum omnium conſenſionem conquieſceret. Si porrò Gerſonem totius controuerſiæ iudicem feceris, cauſa ſine dubio cades. Nam is,Imagines Chriſtianis eſſe vetitas conſtanter negat, *Non ſimpliciter*, inquit, *prohibentur omnino fieri Imagines. Vnde Beda, Imagines fieri nulla littera diuina vetuit: harum etenim aſpectus multum compunctionis ſolet præſtare contuentibus, & eis qui litteras ignorant, quaſi viuam de Chriſti paſſione exhibent recordationem: Salomon enim inſtinctu diuino eas fecit in Templo Dei.*

Gerſon in expoſit. primi præcepti.

MINISTER. pag. 57.

Quid igitur? Erimus ſcilicet pietatis hoſtes, qui monſtroſæ impietatis abſurdiſſimos errores ex Verbo Dei demonſtrauerimus, & ex Eccleſia Catholica ſuſtulerimus.

CATHO

poſtmodum ne tú potius εἰδωλοποιὸς dicaris, cùm ſis nouorum dogmatum (quæ Idola Doctores ſacri vocant, vt iam iam docebimus) aſſertor, & propugnator; Simúlque proſpice ne meritò voceris ab Apoſtolo πλεονέκτης ὅς ἐστιν εἰδωλολάτρης, cùm &c.

MINISTER. pag. 57.

Quicquid tamen ex Verbo non ſcripto magnificè proferatis, manebit ſempiternum decretum Verbi ſcripti, Cauete vobis ab Idolis à quibus, piæ animæ, quantùm ſaluti ſuæ conſultum cupiunt, omni ſtudio & cura cauebunt.

CATHOLICVS.

Eandem frequenter occinis cantilenam Miniſter; Tu magnus Iuriſconſultus, ſcilicet, aliis caues, cùm tibiipſi proſpicere non poſsis. Omnes Hæretici (quamuis Idola contemnere verbo profiteantur) ſunt Idolorũ cultores ſuperſtirioſiſsimi. Hinc B. Hieronymus, *Omnes Hæretici & doctrina contraria veritati, quæ aſſumit verba Prophetarũ: & teſtimoniis diuinæ ſcripturæ abutitur ad ſenſum ſuũ, & dat bibere his quos decipit, & cũ quibus fornicata eſt, tollat vaſa templi Dei, & inebrietur in eis, & non Deum (cuius vaſa ſunt) ſed Deos laudet aureos, & argenteos, & æneos, & ferreos, ligneosq́, & lapideos. Aurei mihi videntur hi qui ſeculari ratione compoſiti ſunt. Argentei, qui habent eloquij venuſtatem, & Rhetorica arte conſtructi ſunt. Qui autem inſerunt fabulas Poëtarum, & vetuſtis vtuntur traditionibus, habentes inter ſe multam vel elegãtiæ, vel ſtultitiæ differentiam, iſti vocantur ænei, & ferrei; Qui autem penitus inepta proponunt, lignei appellantur, & lapides, quos omnes in duas partes Deuteronomium, diuidit ſcribẽs, Maledictus qui facit ſculptile, & conflatile opus manuum artificis, & ponit illud in abſcondito. Abſcondunt enim omnes Hæretici, & operiunt mendaciorum ſuorũ dogmata, vt ſagittent in obſcuro rectos corde.* Quis ſis tu Miniſter, an ξυλινὸς εἰδωλοποιὸς, ἢ λιθινὸς, ἢ σιδηροῦς, ἢ χαλκοῦς, qui ſcripta tua legerint, iudicent. Audi rurſus eundẽ Hieronymum Idola hæreſes nominantem. *Hæretici non habent diuitias de paterna hæreditate venientes, ſed quotidie quod colant reperiunt, & Idola ſibi artificis manu, & curioſa mente confingunt.* Item alibi, *Singuli hæreticorum habent Deos ſuos, & quodcunque ſimulauerint, quaſi ſculptile colunt, atque conflatile.* Item alio loco, *Sicut Idola fiunt manu artificis, ita Hæreticorum peruerſa doctrina, quodcunque ſimulauerit vertit in Idolum, & facit pro Chriſto adorari Antichriſtũ.* & D. Hieronymo antiquior Tertullianus, Hæreticos in Idololatris numerat, *Sicut nationes*, ſcribens, *manibus, ita ipſi Hæretici verbis Idola fabricantur, id eſt alium Deum, & alium Chriſtum.* Certè vos Caluiniani πολυθείαν inducitis, cùm Caluini & Bezæ αὐτουσίαν recipientes, Dei Filium à ſe, & non à Patre naturam diuinam habere fingitis: Spiritum Sanctum item à Patre & Filio eandem accipere naturam impiè negatis. Idem prætereà eandem ſententiam confirmat

Hieron. in c. 5. Daniel.
Omnes Hæretici ſunt Idololatræ.
Abutuntur ſcriptura Hæreticorũ.
Dij aurei, Argentei, Ænei, & ferrei. Lignei & lapidei.
Deut. 27. 15.
Hæretici Idola ſua abſcondunt.
Pſal. 10. 2.
An Miniſter ſit ligneus aut lapideus &c.
Hieron. in c. 1. Michæ.
Hæreſes ſunt Idola.
Idem in cap. 11. Oſee.
Idem in cap. 13. Zachariæ.
Tertul. aduerſus Praxean.
Hæretici αὐτοκατάκριτοι Caluiniſtæ plures Deos cõminiſcuntur.

Idem de præſcript. aduerſus Hæret. his verbis, *Neque à Diabolo immiſſa eſſe ſpiritalia nequitiæ, ex quibus etiam Hæreſes veniunt, dubitare quis debet: neque ab Idololatria diſtare hæreſes, cùm & Auctoris & operis eiuſdẽ ſint, cuius & Idololatria Deum aut fingunt alium aduerſus Creatorem, aut ſi vnicum Creatorem confitentur, aliter eum differunt, quàm in vero eſt. Ita omne mendacium de Deo, variatio quodammodo ſexus eſt Idololatria*: His tanquã colophonem hanc Auguſtini ſententiam adiungo: *Multi hæretici cũ paganis alios, & alios Deos ipſi finxerunt, alios & alios Deos ſibi ipſi fecerunt, & eos etiamſi non in templis, tamen quod eſt peius, in ſuo corde poſuerunt, & falſorum, ridendorúmque ſimulachrorum, templa ipſi facti ſunt. Magnum opus eſt intus hæc Idola frangere, & locum Deo viuenti, non recenti mundare.* A veſtræ igitur Sectæ portentis, quæ mera ſunt Idola, *piæ animæ, quantum ſaluti ſuæ conſultum cupiunt, omni cura & ſtudio cauebunt.*

Hæreſes omnes ſunt à Diabolo.

Auguſt. in Pſal. 80.

Hæretici Idola ſua in corde poſuerunt.

CAPVT XXII.

MINISTER. pag. 58.

AN *pictura planè ſit repudianda, déque legitimo illius vſu.*

CATHOLICVS.

Qui anteà Imaginem, & Idolum rem eandem eſſe plane affeueraſti, nunc tandem nouam inſtituis de *pictura an ſit planè repudianda*, diſputationem. Noua eſt hæc differendi ratio de re iam conſtituta, & firmiſsimis, vt exiſtimas, Verbi Dei teſtimoniis confirmata, controuerſiam conſtituere.

MINISTER. pag. 58.

Reſtat illa aduerſus Bezam grauiſsima ἀντιταγωγὴ veſtra: quòd ex illius, imaginum alioqui veſtrarum infenſiſsimi hoſtis, ore, earum patrocinium defenſionémque inſtituatis.

CATHOLICVS.

Nos Bezæ *Patrocinio & defenſione* non egemus, Miniſter, de cuius ſtudio in conſceleratorum hominum Imaginibus typis mandandis, quæ in Theſi ſcripta fuerunt eò maximè ſpectabant, vt hominum de grege veſtro errorem corrigerent: Chriſti enim Domini, & Diuorum Imagines exterminare vultis, Lutheri verò, Zuinglij, Caluini, Knoxij ac aliorum Idola in ſummo apud omnes honore eſſe procuratis. Si hoc eſt *ex Bezæ ore imaginum patrociniũ defenſionémque inſtituere*, non pugnabo quin & ipſe Beza ſit nobiſcum Imaginum patronus. Sin autem nullum honorẽ Bezanis Imaginibus Synagogam veſtram deferre affirmaueris, cur, quæſo, tanta cura in buxum inciſæ ſunt? cur in conclauibus veſtris tam diligenter aſſeruãtur? Cur Chriſti ſacræ Imagini in ædibus veſtris nihil loci relinquitis? Reſponſionem ad hæc ſingula ἀκριβῶς expecto.

MINISTER. pag. 58.

Magna profectò induſtria eſt, ex ipſius aduerſarij verbis aduerſarium conuincere.

CATHOLICVS.

Nullius ſanè eſt induſtriæ ſuo aduerſarium gladio conficere,quando ita is eſt incautus,vt gladium ad ſe ſe interficiendum hoſti porrigat.Hoc Bezam feciſſe nullus ambigit,cùm veſtræ Sectæ Anteſignanorum Iconas (ſeu , vt tu vis, Idola) elegantibus formis expreſſa euulgauit. Quod ſanè dum fecit, non intellexit ſe planè conuellere hanc iuris regulam: ***Non licet actori , quod reo non permittitur:*** cùm ille,qui nos de Idolis reos agit,ſibi Idola exprimere, & ea orbi venditare procuret.

D.de regul. iuris. l.non licet.

MINISTER. pag.58.

Quomodo verò id colligitis? Illuſtrium virorum Iconas,id eſt, imagines Beza ſcripſit,& promulgauit.

CATHOLICVS.

Nóſne ita colligimus? Miramur tuam proiectam & effrenatam mentiendi cupiditatem , vt non puduerit te in re aperta tam impudenter mentiri. De *ſcriptione Imaginum*, ne verbum vnum in Theſibus noſtris legiſti. Ac paucos inuenies , qui ſiue Bezam ſiue alium quemuis *Imagines ſcripſiſſe* aſſerant. Nimiùm fidis Dictionariis:mendum,quod in Plinij libro irrepſerat te forſan fefellit. Noli quæſo nobis Logices inſcitiam affingere, cuius ſi libuerit periculum facere,diſces præceptionum nos tenere vſum aliquem , at tam ridiculas argumentationes (in quibus nullum eſt argumentationis, vel ſimulachrum,tantùm abeſt vt argumentationes ſint dicendæ) vt Gebennenſis inſcitia ſibi retineat, lubenter patiemur.

MINISTER. pag.58.

Hoccine eſt imagines probare?

CATHOLICVS.

Hoccine eſt Imagines improbare?Si non probauit Beza Imagines,cur eas *ſcripſit & promulgauit?*

MINISTER. pag.58.

Nos,non tam pro Beza quàm pro veritate reſpondebimus. Eſtis vobis Ieſuitæ ſemper ſimiles , id eſt, verſipelles & ſtellsones.

CATHOLICVS.

Tu quidem Miniſter,cùm capiti mederi deberes reduuiam curas: Bezæ enim patrocinium ſuſcipiens , omnes alios tuæ Sectæ ζηλωτὰς accuſas impietatis,quippe qui ea impiè demoliti ſunt, quæ Beza cõſtruxit.Simúlquè *te præuaricatorem* conſtituis,*cùm prodita cauſa tua propria,aduerſam partē adiuues.* Nã dic quæſõ,vel aduerſatúr Verbo Dei ſcripto Imaginum vſus,vel nõ:ſi hoc dicas,nonne animaduertis ea omnia quæ hactenus à te fuerũt diſputata corruere,cùm quæcunque pro defenſione Imaginum attulerimus , tu ea omnia , tanquam Scripto Verbo repugnantia,cluſeris ? Si verò illud dixeris , cur Bezam defendis,qui contra ſcriptum Dei Verbum,vt ais,Imagines has

D.de præuaricatione,lege præuaricator.

typis mandare vobis ſuis Symmyſtis obtrudere, elogiis ornare, mutas & ſurdas Imagines affari non erubuit.

MINISTER. pag. 58.

Is quippe impoſtor habetur, qui rem dicit alio quàm decet modo, ac proinde veri ſpecie fallit. Ariſtoteles, fallaciæ illius explicandæ rationem propter non cauſam vt cauſam appellauit, id eſt τὸ μὴ αἴτιον ὡς αἴτιον, illiúſque refellendæ hanc viam demonſtrauit, vt verſipellem Sophiſtam ad ipſius rei cauſam adigamus. Ita igitur vobiſcum agemus.

CATHOLICVS.

Non potuiſti Theſibus reſpondere (vt ſic tecum loquar) quin ex Logica futuræ tuæ Reſponſionis præclara iaceres fundamenta. Expectabam equidem ex Prophetarum, & Apoſtolorum monumentis luculenta teſtimonia, quæ Chriſtianam veritatem (quam in Theſibus noſtris ſumus complexi) tuo iudicio euerterent. At pro Apoſtolorum, & Prophetarum oraculis præceptum Ariſtotelis, Logices Auditoribus Academiæ noſtræ probè cognitum & perſpectum, nobis obtrudere non erubuiſti.

Ariſt. lib. 1 de repr. Soph. ſt. cap. 4.

MINISTER. pag. 58.

Quòd virorum illuſtrium imagines luculenter expreſſit Beza, idcircóne imaginibus veſtris fauet?

CATHOLICVS.

Fauet proculdubio: Quoniam ſi ei licuit profanorum quorũdam hominum Idola luculenter exprimere, eaque paſſim promulgare, cur Chriſti Seruatoris noſtri, Diuorúmque Imagines nobis Chriſtianis habere non licebit? Cur autem homines obſcuro loco natos, ſolíſque nobilitatos ſceleribus, *illuſtres* appellas? Non pertimeſcis principes viros offendere, cùm plebeios homines titulo eis ſolis debito inſignias? Videſis nobis Io. Serranum veſtrum voluiſſe imitari, Miniſter, qui natione Gallus, animo autem ἔξω ὤν, in Epiſtola, quam Platoni præpoſuit, Elizabetham non ſolùm Angliæ, ſed etiam *Franciæ Reginam*, imò verò *omnium Chriſtianorum Principum primam* auſus eſt appellare.

MINISTER. pag. 58.

Num eas in templis, aut ſcholis exhibuit, num in larariis ſepoſuit, vt adorandas cuiquam exhiberet?

CATHOLICVS.

Neſcio ſanè in Templíſ-ne, an in Scholis Idola Bezæ fuerint collocata: Hoc vnum certò ſcio ea Bezam in Sacrarium, vel ipſo teſte repoſuiſſe. Sic enim Franciſcum primum Chriſtianiſsimum alloquitur: *Neque te Rex potentiſsime, pudeat in huius Sacrarij veſtibulo conſiſtere.* Ac ſibi quandam religionem fuiſſe ſcribit, *Eraſmum in ſui Sacrarij limine collocare.* Quid autem obſecro aliud eſt Sacrariũ, niſi ædes Sacra? Quòd ſi mihi non credis audi M. Tulliũ: *Ante ipſum Sacrarium Bonæ Deæ:* Et, *Aquila illa argentea, cui Catilina Sacrarium*

Beza ſuorũ Idolorum librum, *Sacrarium* appellat.

Sacrarium ædes ſacra.

Cicero pro Milone, & 1. in Catil.

rium ſcelerum domi fecerat. Qui ergo in Sacrarium collocauit, nónne eas in Templo quodammodo exhibuit, vt quaſi Deos gentium augere volens, ſuorum ἀποθεώσεις celebraret?

MINISTER. pag. 58.

Atqui veſtrarum Imaginum hic primarius vſus eſt, (ſi corruptela vſus eſt,) vt proprio loco conſtitutæ adorentur. Ad has genibus flexis proceditis, ad has precationes funditis, eaſdémque omni reuerentiæ genere colitis. Hoc ſi audetis negare, res ipſa vos impudentiæ, & amentiæ coarguet. Sic ex veſtro illo non Scripto Verbo mandatum habetis. Miniſtri ψευδολογία.

CATHOLICVS.

Verum non eſt quod dicis Miniſter: Nam ad recordationem, memoriamque primò fuiſſe inſtitutas 2. Conci. Niceni. canon declarat. Tu autem frequenter nobis *Adorationis* verbum obiicis: At qua ratione Sanctorum Imagines Chriſtiani adorent, abundè ſuprà explicatum eſt. Quod attinet ad preces, quid Catholici hac de re ſentiát, ex Concilij Tridentini Catechiſmo accipe, *Duplici potiſsimum ratione, quod ad hoc primum præceptum attinet, Dei maieſtatem vehementer lædi perſpicuum eſt. Altera ſi Idola, & Imagines, tãquàm Deus, colantur, aut credatur ineſſe aliqua in his diuinitas, vel virtus, propter quam ſint colendæ: Vel quòd ab eis ſit aliquid petendum, vel quòd fiducia in Imaginibus ſit figenda, veluti olim fiebat à Gentibus, quæ in Idolis ſpem ſuam collocabant, quod paſsim ſacræ literæ reprehendunt: Altera, ſi quis conetur diuinitatis formam aliquo artificio effingere, quaſi corporeis oculis conſpici, vel coloribus, aut figuris exprimi poſsit.*

De Conſecr. diſt 2. c. venerabiles Imagines.

Catech. Concil. Trident. in explicat. primi Precepti.

Ab Imaginibus nihil petendum, neque ſpes eſt in eis figenda.

Dic amabo te cùm quis ad Regis genua ſupplex prouoluitur, vel aliquid ei porrigens hoc ipſum deoſculatur, an colat eum omni reuerentiæ genere, vel ei diuinos honores tribuat? Quid ſenties de Galliæ Proceribus, qui ſtatuã Regis demortui per quadraginta dies eodem quo Regem, dum viueret, honore ſolent proſequi? Quid prætereà de tuis Anglis dices, qui eam reuerentiam Reginæ ſuæ exhibent, vt ante eius cathedram inanem & vacuam, tecto capite ſtare nefas eſſe ducant, num propterea καθεδρολάτρας nominabis? Perge, audiamus reliqua.

CAPVT XXIII.

MINISTER. pag. 58.

Picturam certè nemo noſtrum condemnauit vnquam. Eſt enim ſingulare Dei donum, quemadmodum cætera omnes artes, etiam mechanicæ: & rectè dictum eſt, οὐκ ἀπόβλητα θεῶν ἐστὶ δῶρα. *De Betſalele filio Vrï, qui tabernaculum in deſerto conſtruxit, ait Scriptura, Ex nomine vocatum fuiſſe à Deo, id eſt, è cæteris ſelectum, ſingularíq; huius artis induſtria ornatum: & repletum ſpiritu Dei, ſapientia, & intelligentia, ſcientia, & in omni arte, id eſt, gemmaria, & fabrili, vt vario emblematis genere exquiſitum Tabernaculi opus efformaret.*

CATHOLICVS.

Min. picturã malè cõmendat cũ Imagines damnarit.

Te nunc picturam probare Miniſter vehementer miror, qui anteà pictas Imagines plane condemnaſti, cùm tuo iudicio omnis Imago ſit Idolũ: Erit ergo pictura εἰδωλοποιΐα: Pictoréſque omnes (quod paulò antè nobis atrociſsimum maledictum obieciſti) εἰδωλοποιοὶ dicendi erunt. Cæterùm, quomodo audes commendare picturã, qui Platonis benè moratam Rempub. ſuprà laudaſti? Neſcis in ea poëſi locum eſſe nõ poſſe? Cúmque ζωγραφία ἡ ποίησις σιωπῶσα ſit ab Antiquis dicta, & illud Poëtæ verum ſit:

Horat. de art. Poet.

— Pictoribus atque Poetis
Quidlibet audendi ſemper fuit æqua poteſtas.

Si poëtica eſt ex bene morata Repub. exterminanda, ſequitur etiam Picturæ in ea locum eſſe non poſſe. Neque miror te poeticam non amare, nondum enim, vt video, cum Xenocrate Muſis litaſti, qui verſum Homericum inſtar Zopyri, tam deformatum hîc attuleris. Nã ſi θεῶν religio tibi fuit dicere, quare non dixiſti

Miniſter ἄμουσος verſum Homeri deprauat. *Iliad. γ*

οὔτι ἀπόβλητ' ἐστὶ θεῶ ἐρικυδέα δῶρα. De reliquo, non tantùm pingendi, ſed & ſculpendi à Deo Beſeleel conſecutus eſt intelligentiam, vt perſpicuum eſt iis, qui ca. 31. & 35. Exod. legerunt.

Beſeleel pictor & ſculptor à Deo.

MINISTER. pag. 59.

Picturam autem in eo genere cenſeri, quod ad ornamentum voluptatémque honeſtam pertinet, quis neget?

CATHOLICVS.

Reſponde quæſo, an non poſsit cum hac tua *voluptate honeſta* pietas etiam coniungi? Si poſſe reſponderis: Rogo, cur vos Caluiniani eas euertitis Imagines, quæ cùm ad honeſtam voluptatem, tum ad pietatem Chriſtianos mouere poſſunt, cuiuſmodi eſt Chriſti Domini reſurgentis, aut in cælum aſcendentis Pictura? Inania verò Ethnicorum ſimulachra tanti facitis, vt libros veſtros eis curetis exornandos?

MINISTER. pag. 59.

Eſt enim iucunda Naturæ imitatio, quæ hominis animum potentius aliquando afficit, quàm ipſa natura.

CATHOLICVS.

Si à te quærerem, quid *Naturæ* nomine hoc loco intelligas, mihi crede, quantum ex Scripto tuo coniicere licet, hæreres. Cupimus aliquid de tuis Phyſicis deguſtare, vt ſciamus quantos in iis progreſſus feceris.

MINISTER. pag. 59.

Miniſter hallucinatur: nõ enim vuæ, ſed linteum Zeuxidem fefellit.

Ecquis enim Apellis Venerem, quàm pulcherrimam mulierem, Parrhasij aut Zeuxidis vuas tanto artificio pictas vt non modò aues, ſed peritiſsimos etiam fallerent artifices, non maiori cum voluptate ſpectet quàm in ipſa vinea? vt eiuſdem generis infinita, quæ non eſt inſtituti noſtri commemorare, prætermittamus.

CATHOLICVS.

Vbi legiſti, *Parrhaſij aut Zeuxidis vuas tanto fuiſſe artificio pictas, vt peritiſsimos fallerent artifices?* Vellem mihi huius hiſtoriæ certum aliquem laudaſſes auctorem. Quid Plinius hac de re ſcripto reliquerit, vt Lector, quàm ſis in profanorum ſcriptis euoluendis diligens intelligat, aſcribam. *Deſcendiſſe hic,* Parrhaſius,*in certamen cum Zeuxide traditur, & cùm ille detuliſſet vuas pictas tanto ſucceſſu, vt in ſcenam aues aduolarent, ipſe detuliſſe linteum pictum traditur, ita veritate repræſentata,vt Zeuxis alituum iudicio tumens,flagitaret tandem remoto linteo,oſtendi picturam, atquè intellecto errore concederet palmam ingenuo pudore,quoniam ipſe volucres fefelliſſet,Parrhaſius autem ſe artificem. Fertur & poſteà Zeuxis pinxiſſe puerũ,vuas ferentem,ad quas cùm aduolaſſet auis,eadem ingenuitate proceſsit iratus operi,& dixit vuas melius pingi,quàm puerum:nam ſi & hoc conſummaſſem,auis timere debuerat.* Exerce & oculorum & ingenij aciem, vt ex hac Plinij oratione nobis artifices tuos elicias, quos *Parrhaſij, aut Zeuxidis vuæ fefellerunt:* aut certè alium nomina ex veteribus,ne te falſum eſſe meritò dicamus, quem hac in re auctorem ſequeris. Plin.nat.hiſt. lib.35.c.10.

MINISTER. pag.59.

Non idcirco negamus fas eſſe imagines,ſiue pictura,ſiue ſculptura, ſiue alio quouis modo repræſentatas in templis, aliiſve locis haberi, vt picturam, ſculpturam, ſtatuariam, aliáſve artes voluptatis cauſa inſtitutas condemnemus, ſed ideo vetitas eſſe Imagines, ne adorentur: quemadmodum diſertè cauet lex Dei, Non incuruabis te eis, neque coles ea.

CATHOLICVS.

Cur ergo vbi nullum eſt Idololatriæ periculum, ex Chriſtianorũ templis Imagines deturbatis? *Reſponde ſimpliciter*,an Imago Chriſti Domini, innata vi aliqua, homines ad Idololatriam alliciat, quàm Caluini Idolum non habeat? ſi ex vtriuſque aſpectu idem ſubeſt Idololatriæ periculum, tuus Beza pietatis hoſtis erit, qui nulla neceſsitate impulſus, perditorum hominum Imagines, vt ab omnibus conſpicerentur,*promulgauit.* Tu verò ſemper,quæ de Idolis ſcripta ſunt,ad Imagines importunè transfers. Quod enim anteà ſcripſiſti, * *Lex Dei non modò vetat &c.* A Thoma porrò Vvalden viro doctiſsimo, (qui contra Vvitcleuiſtas, quorum errorem vos renouaſtis,accuratè ſcripſit) quæ ad hunc locum ſpectant proferrem, ni iam planè ſatis ſuperquè argumento veſtro me iudicarem ſatisfeciſſe. Miniſter eandem cãtilenam ſæpe canit. * Pag. 54. Thom. Vvaldenſ. doctrin. antiquit. fidei tomo 3.c. 152.

MINISTER. pag.59.

Deus quoque ſuo Templo ornamenta quædam conceſsit picturæ,ſculpturæ,Phrygionicæ.Eò enim referri debet ingens ille & ſplendidus columnarum,portarum,vaſorum,& in eis cælaturarum apparatus,Boues,leones palmæ,

nes,palmæ, malogranata, reticula vitium pampinis intertexta,in columnis Templi inſculpebantur. Tabernaculi autem peripetaſma byſsino, hyacintho, linteo, cæteriſq́; exquiſitis operibus conformatum, omnia Phrygiæ tapetia materia & arte ſuperauit.

CATHOLICVS.

Quorſum hæc omnia,niſi vt tuã impudentiã prodas?Cum enim Deus *Templo ſuo ornamenta quædam conceſſerit, picturæ, ſculpturæ Phrygionicæ*, cur tu Chriſtianorum templis, quæ non minus ſunt Dei,quàm fuit illud Iudæorum,ſimilia ornamenta negas? Audi præclaram Iſidori Peluſiotæ ſententiam: ναοῦ λόγος οὐδεὶς, ὅτῳ μὴ ἔνεστιν ἄγαλμα, hoc eſt,*Templi nulla ratio quod non ornatur Imagine.*

Templorũ ornamenta *Theodorus in 2. Synodo Nicena. Act. 1.*

CAPVT XXIIII.

MINISTER. pag. 59.

DE *Cherubinis idem ſtatuendum eſt,quos Tabernaculi ornamentis, Lex intermiſcebat:quanquam & puerilis, legaliſq́; pedagogiæ ea pars erat,vt quemadmodum Angelorum commerciis Patres aſſueuerant ſub hominis forma, quæ Meſsiæ, veri hominis aduentum ſuo tempore affuturi ſignificaret,ita Cherubini in Tabernaculo conſpicerentur:cum alis quidem, vt præſens illorum ſub Dei imperio miniſterium ſignificaretur piis efficax:operto autem capite,vt omnis ſuperſtitionis anſa præderetur.*

CATHOLICVS.

Non tantùm igitur(vt tu ipſe fateris)ad Tabernaculi ornamentũ, ſed,etiã ad aliquid deſignandũ,fuêre Cherubini Dei iuſſu fabricati, Quid ergo incõmodi,ſi in Chriſtianorũ tẽplis Cherubinorũ ſaltem habeantur Imagines,quę in oculos noſtros incurrentes,voluptatem nobis afferant,ac quæ ad pietatem promouendam valent, repræſentent?Si verò myſticos ſenſus diſcere cupis, lege Eccleſiæ Doctores, qui hanc Scripturæ explicandæ rationem, doctiſsimis ſuis commentariis illuſtrarunt. Vt igitur Auguſtini ſententiam patienter legas,te etiam atque etiam oro. Ex ea enim qua ratione ſequaris hanc interpretandi viam ſi ſummum Eccleſiæ doctorem imitari velis, diſcere poteris. *Propitiatorium ad quid dicat ſuperimponendum ſuper arcam quæri ſolet:ſed cum aureum fieri iubeat, eiúſque longitudinem, & latitudinem tantùm exprimat,quanta & ipſius arca dicta eſt:proculdubio velut tabulam, auream tanta forma fieri præcepit qua tegeretur arca,ita vt in ipſo propitiatorio eſſent duo Cherubin, hinc,atque inde alterutrum attendentes, ita vt vultus eorum in propitiatorium eſſent, & pennis ſuis obumbrarent propitiatorium, quod magnum eſt Sacramentum. Aurum quippe ſignificat Sapientiam, Arca ſignificat ſecretum Dei,in Arca iuſſa ſunt poni lex & manna, & virga Aaron. In lege præcepta ſunt. Virga poteſtatem ſignificat, manna gratiam, quia niſi cum gratia*

Cherubini in tabernaculo aliquid ſignificabãt.

Auguſt. in q. 105. ſuper Exod. c. 25.

Veteris tabernaculi myſteria declarantur.

gratia non eſt poteſtas præcepta faciendi. Veruntamen quia lex à quouis proficiente non ex omni parte completur, propitiatorium eſt deſuper, Ad hoc enim opus eſt vt propitius ſit Deus, & ideo deſuper ponitur, quia ſuperexaltat miſericordia iudiciũ. Duo verò Cherubin pennis ſuis obumbrant propitiatorium, id eſt, honorant velando, quoniam myſteria iſta ibi ſunt, & inuicem ſe attendunt, quia conſonant, duo quippe ibi teſtamenta figurantur. Et vultus eorum ſunt in propitiatorium, quia miſericordiam Domini in qua vna ſpes, valde commendant. Denique hinc ſe promiſit locuturum Deus ad Moſem de medio Cherubin, deſurſum propitiatorij. Porro ſi creatura rationalis in multitudine ſcientiæ (quoniam hanc interpretationem habent Cherubin) duobus ipſis animalibus ſignificatur: ideo duo ſunt, vt ſocietatem Charitatis, commendent: ideo pennis ſuis propitiatorium obumbrant, quia Deo non ſibi tribuunt pennas ſuas, id eſt Deum honorant virtutibus, quibus præſtant, & vultus eorum non ſunt niſi in propitiatorium, quia cuicũque, proſpectui ad multitudinem ſcientiæ ſpes non erit, niſi in Dei miſericordia. Hæc Auguſtinus: Ex quo quidem patet Cherubinorum Imagines, & res alias Tabernaculi, non voluptatem duntaxat, vel ornamentum, ſed myſticam quoque ſignificationem continere. Quare & Diuorum Imagines aliquid myſterij repręſentantes, iure optimo in Templis reponi poterunt. Quod porrò ſcribis *Cherubinos pueriliſ legaliſq; pædagogiæ partem* fuiſſe, hoc ante te Caluinus docuerat. Quòd ſi ad veterum Pędagogiam Cherubini ſpectarunt, cur ſacras Imagines ad rudiorum inſtructionem in Eccleſia non relinquitis? Atque hæc fortaſsis cauſa eſt, cur Caluinus primo legis præcepto vetari dicat ne Angelorum Imagines depingantur lib. 2. Inſtit. c. 8. §. 17. Quod verò ſcribis *Cherubinos operto fuiſſe capite vt omnis ſuperſtitionis anſa præcideretur*, in Scripturis non inuenio: ſic enim de Cherubinis legimus, *Duos quoque Cherubim* (inquit Deus Moſi) *aureos, & productiles facies, ex vtraque parte oraculi. Cherub vnus ſit in latere vno, & alter in altero: vtrunque latus propitiatorij tegant expandentes alas, & operientes oraculum, reſpiciantq; ſe mutuò verſis vultibus in propitiatorium quo operienda eſt arca.* Et, Beſeleel, *fecit duos Cherubim ex auro ductili, quos poſuit ex vtraque parte propitiatorij, Cherub vnum in ſummitate vnius partis, & Cherub alterum, in ſummitate partis alterius, duos Cherubim in ſingulis ſummitatibus propitiatorij, extendentes alas, & tegentes propitiatorium, ſeq; mutuò, & illud reſpicientes.* Nihil hîc audis de tuo *capite operto*, imò verò verſis vultibus ſe mutuò, & propitiatorium reſpiciebant. Diſce nunc primùm, qua ratione Dictator tuus ſe tueri poſsit contra Catholicos contendentes ex Cherubinorum Imaginibus non eſſe vetitum Chriſti Domini, & Sanctorum Imagines pingere. Lege quæſo libros Regum, & Paralip. & inuenies Salomonis iuſſu fuiſſe Cherubinos & fictos, & pictos, Non tamen *operto capite.* Quod autem Caluinus de Seraphinis dixit, tu, vt nos

Propitiatoriũ, vt Deus ſit propitius.

Duo teſtamenta per duos Cherubinos deſignantur.

Charitas mutua per Cherubinos ſignificata.

Caluin. lib. 1. Inſt. c 11 §. 3.

Vt Cherubini ad Veterũ inſtructionẽ erant, ſic & Imagines ad noſtram.

Miniſter vt ſuperſtitionẽ adſtruat ſcripturam peruertit.

Exod. 25. 18. 19. &c.

Exod. 37. 7. 8. 9.

Beſeleel duos Cherubinos fecit.

3. Reg. 6. & 7.
2. Paralip. 3.

Salomon Cherubinos fieri curauit.

C inſu. lib. 1. Inſt. c. 11. § 3. Miniſter in Caluini lectione decertus eſt. Hieron. in c. 6. Iſa. An Seraphin velatam faciẽ habeãt. Cur Seraphim caput Dei & pedes operiant.

falleres Cherubinis tribuere auſus es. *Propheta* (inquit Caluinus) *Seraphim ſibi in viſione oſtenſos velata facie nobis pingunt, quo ſignificant tantùm eſſe diuinæ gloriæ fulgorem, vt Angeli quoque ipſi à recto intuitu arceantur.* Idem tibi eſt eſſe *operto capite*, quod Caluino tuo, *velata eſſe facie.* Quod de Seraphinis ſcripſit Iſaias doctiſsimis ſuis commentariis illuſtrauit D. Hieron: *Vbi*, inquit, *nos diximus, quod vnus de Seraphin velaret faciem & pedes eius, per quod intelligitur Dei, in Hebræo ſcriptum habetur* רגליו *&* פניו *quod poteſt interpretari & eius & ſuam, vt Seraphim iuxta Hebræi ſermonis ambiguitatẽ & faciem pedéſque Dei, & ſuam faciem, ac pedes operire dicantur*, & infra, *In Cherubim oſtenditur Dominus: in Seraphim ex parte oſtenditur, & ex parte celatur, faciem enim & pedes eius operiunt, quia & præterita ante mundum, & futura poſt mundum ſcire non poſſumus, ſed media tantùm quæ in ſex diebus facta ſunt contemplamur. Nec mirum hoc de Seraphim credere, cùm & Apoſtoli Saluatorem credentibus aperiant, infidelibus, abſcondant, & velum ante arcam fuerit teſtamenti,*

Cur alas habuerint.

Alas quoque habere dicuntur propter velocitatem, & in cuncta diſcurſum, ſiue quia ſemper in altioribus commorantur. Hæc D. Hieronymus. & de *Cherubinorum operto*, vt tu exiſtimas, *capite* hactenus.

CAPVT XXV.

MINISTER. pag. 59.

VErùm de Cherubinis adorandis, Iudæos ne per ſomnium quidem cogitaſſe vnquam, ex Prophetis apparet: à quibus tam fœdum in tam ſancto loco ſuperſtitionis genus, nunquam fuiſſet haudubiè prætermiſſum, quin grauiſsimis reprehenſionibus traduceretur, ſi in eo Iudæi peccauiſſent.

CATHOLICVS.

Ioſue 7.6. Ioſue proſtratũ cum aliis ante arcam.

Si adorat Cherubinos, qui ante eos proſtratus iacet, Iudæi *de Cherubinis adorandis cogitarunt*: Audi quid ſcriptum ſit: *Ioſue ſcidit veſtimenta ſua, & pronus cecidit in terram coram Arca Domini vſque ad veſperam, tam ipſe quàm omnes ſenes Iſrael.* Proba Ioſue antè ab Arca Cherubinos remouiſſe, quàm ſe abiiceret & proſterneret, & tuum ſomnium alia ratione excutiemus. Fuit certè Ioſue Propheta, cuius ſubmiſsionem Deus reipſa ſibi gratá fuiſſe teſtatus eſt: tantùm abeſt vt in ſuperſtitionis crimen incurrerit. quòd ante Arcam abiectùs iacuiſſet.

MINISTER. pag. 59.

Ex vulgari quoque opinione, non Cherubinos, ſed nubes (quæ ſummo Templi faſtigio præſtabant) Iudæos adoraſſe ex Satyrico apparet.

Qui puras nubes (inquit) & cæli numen adorant.

CATHOLICVS.

Te miror equidem Miniſter, qui Caluini Magiſtri tui exemplo à

profano

profano Poëta contra veritatem argumenta petere audeas: eique potius de Iudæorum adorandi ratione, quàm Prophetarum oraculis aſſentiaris. Tuque Caluinum impudentia longè ſuperas, quòd is peruersè, & impiè Iuuenalem ſcripſiſſe fateatur. Tu verò ex vulgari hominum opinione, eius impietatem coneris excuſare. Nubes porrò in ſummo Templi faſtigio ſemper ſtetiſſe, ex occulta fortè Iudæorũ diſciplina Cabaliſtica didiciſti: Non enim in Scripturis hoc haberi reperies. Nam nubem ſolùm in Templi conſecratione, Templum ita compleuiſſe, vt non poſſent Sacerdotes ſtare, & miniſtrare propter caliginem legimus. Deinceps verò neque nubem, neque nebulam vel in ipſo Templo, vel in eius faſtigio viſam fuiſſe Scriptura nuſquam commemorat. At fortaſsis Templi nòmine, Tabernaculum in deſerto exædificatum intelligis, quod in Scripturis Templum appellatur: Verùm tuam prudentiam deſideramus: Nam vſus inter Chriſtianos obtinuit, vt Iudæorum Templum nominari cùm audiunt, nõ Tabernaculum, ſed quod Ieroſolymis conſtructum fuit Templum intelligant: Cæterum Iudæi ante nubem adorárunt Deum, quomodo nos ante Imaginem Chriſti Domini proſtrati, Chriſtum adoramus. *Ingreſſo autem Moſe* (ait Scriptura) *Tabernaculum fœderis, deſcendebat columna nubis, & ſtabat ad oſtium, loquebaturq́ cum Moſe, cernentibus vniuerſis, quòd columna nubis ſtaret ad oſtium Tabernaculi, ſtabántque ipſi, & adorabant per fores Tabernaculorum ſuorum.* Quid verò mirum ſi Iuuenalis falſorum Deorum cultor, qui, qua in re cõſiſteret vera adoratio ignorabat, exiſtimárit Iudæos cultũ diuinum nubibus tribuere, cùm tu Caluini Miniſter, Chriſtianos eodem Imagines honore, quo ipſum Deum proſequi fingas, cùm tamen probè ſcias noſtrûm eſſe neminem, qui Imaginem Deum eſſe putet. Quòd porro picturæ laudem ſubiicis, reſponſione non indiget, cùm inepta ſit ſuperiorum repetitio, quibus copiosè ſupra reſpondimus: De Poëſi verò (quam ζωγραφίαν λαλοῦσαν Simonides, auctore Plutarcho vocabat.) & Muſica quam adiungis tanquam ἀπροσδιόνυσον prætерimus.

Calvin lib. 1. Inſt. c. 11 §. 3
Miniſter Caluino impudentior.

3. Reg. 10. 11.
2. Paralip. 13. 14.

Exod. 33. 9. 10.
Iudæi ante nubem Deũ adorabant, ſicut nos Chriſtum ante ipſius imaginem.

MINISTER. pag. 60.

Mouemur neſcio quo pacto vultuum ipſorum commonſtratione, in quibus & morum & ingeniorum, eorum quorum virtutem, eruditionémve admiramur, adſunt veſtigia.

CATHOLICVS.

Si hæc vera ſunt, cur Imaginẽ Chriſti Domini in minore habetis pretio quàm Idolum Apoſtatæ alicuius, aut impuri helluonis, qui Chriſtianam turbauit Rempub. Si ipſius admiraris virtutem, & eruditionem, cur non *vultus ipſius commonſtratione moueris?* Quòd ſi veſtigia Lutheri, Zuinglij, Farelli, Caluini, &c. quæ in ipſorum Idolis adeſſe putas, te mouent, cur Seruatoris Imaginem (quæ præclara rerum ab eo geſtarum inſignia omnium oculis ſubiicit) ne aſpicere

quidem dignaris? Probo autem quod ex Plinio affers: *Non ſolùm ex auro argentóve, aut certè ex ære in bibliothecis dicantur illi, quorum immortales animæ in iiſdem locis ibi loquuntur, quinimo etiam ea quæ non ſunt, finguntur pariúntque deſideria non traditi vultus, ſicut in Homero euenit. Quo maius (vt equidem arbitror) nullum eſt felicitatis ſpecimen quàm ſemper omnes ſcire cupere, qualis fuerit aliquis.* Miror tamen, cur non ſimul ex eodem loco Plinij ſententiam de Varrone notaueris, quem ſuprà [a] contra Imagines clamantem induxiſti, vt ſcires eum non omnes Imagines condemnaſſe. Sic igitur Plinius, *Imaginum amorem flagraſſe quondam teſtes ſunt & Atticus ille Ciceronis, edito de his volumine, & M. Varro benigniſsimo inuento inſertis voluminum ſuorum fœcunditati; non nominibus tantùm ſeptingentorum illuſtrium, ſed & aliquo modo Imaginibus, non paſſus intercidere figuras, aut vetuſtatem aut contra homines valere, inuentione muneris etiam Diis inuidioſus, quando immortalitatem non ſolùm dedit, verumetiam in omnes terras miſit, vt præſentes eſſe vbique & claudi poſſent.*

In Bibliothecis doctorũ hominum Imagines.

a Pag. 57. Plinius lib. 35 naturalis hiſt. cap. 2. Varro illuſtrium Imagines habuit.

CAPVT XXVI.

MINISTER. pag. 60.

Vltus autem illuſtrium virorum, pictura animos elegantiſsima poëſi expreſsit Beza: cuius ſi ſingularem induſtriam eruditionémque longè feliciſsimam (quas vniuerſus terrarum orbis in hoc etiam genere admiratur) in optimorum virorũ vultibus animiſq́ repræſentãdis, vos, Ieſuitæ, ſoli culpatis: cauete ne quis è Bezæ diſcipulis exoriatur, qui præceptoris penicillo, & coloribus vos ita depingat, ſicuti ſciagraphiam ex monochromato veſtrã reliquit Ioannes in ſpiritu Prophetiæ, vos Locuſtarum nomine deſignans: vt poſtquam nati educatiq́; eſſetis, aliq́; vobis ſuccreuiſſent, poſterorũ aliquis natiuis vos coloribus repræſentaret &c.

CATHOLICVS.

Apud Tertullianum legimus magnam eſſe Hæreticorum, cum Poetis & Pictoribus cognationem; οἷς (vt ait Diphilus) ἐξουσία ἐστὶ λέγειν ἅπαντα, καὶ ποιεῖν μόνοις. Hæreticorum verò ſummam fuiſſe ſemper loquendi, faciendiq; omnia licentiam, Chriſtianorum eſt nemo qui dubitet: *Libera enim*, vt Tertullianus ait, *ſunt Hæreticis omnia & ſoluta:* Quare non eſt, cur Bezanos diſcipulos reformidemus. Poëſim verò Bezæ, neque nos culpauimus, neque ſi feciſſemus, id nos ſolos feciſſe potuiſſes dicere, cùm multi alij ante nos eum culpauerint, & nuper Genebrardus in omni diſciplinarum genere verſatiſsimus illum *profanum, veternoſum, iámque confectum Poëtam vocat.* Sed quàm rectè Poëſeos, & Picturæ ſtudia cum Theologia coniunxerit, teſtantur egregia ipſius illa poemata, quæ Geneuæ anno 1576. excudi iuſsit (vt de Iuuenilibus à ſe damnatis nihil dicam) in quibus veteris Teſtamenti hiſtorias, ita obſcœnè deſcripſit, vt alter Catullus, aut Propertius, non Poeta Chriſtianus eſſe videatur, quale illud eſt, quod ad præparandos ſcilicet ad pœnitentiam animos. Pſal. 50. præpoſuit.

Tertul. lib. ad uerſus Iudæos

Athen. lib. 6. Tertul. lib. de præſcript. aduerſus Hæret. Geneb. in præfat. in Pſal.

Bezæ in ſuis Syluis, Sylua 4. pag. 77. & 78.

Tandem ad Berſabes conuertit lumina vultus, &c. — Beza hiſtoriam ſacram impudicè deſcribit.
Miratus, patulæ radiantem frontis honorem,
Purpureáſque genas, pulchri & diſcrimina naſi:
Os roſeum, & flauos per eburnea colla capillos,
Marmoreúmque ſinum, porrectáque brachia longè
Et teretes digitos, &c.

Et paucis interiectis:

Callidus aſpectans formoſam hinc inde puellam,
Obſeruat tacitus furtim: tandémque repertis
Seſe oculis infert, claróque in lumine condit.
Illa illum ſenſit venientem, & læta recepto
Hoſpite, nil præter Veneris iam cogitat artes.
Omnibus arridet, pulchræ ſibi conſcia formæ:
Nunc ſinit extrema criſpantes fronte capillos
Ludere, nunc varia diſcriminat arte vagantes:
Iam celare ſinum ſimulat, mammáſque coercet.

Cætera refugit oratio, eò quòd, vt verbis Platonis vtar, οὐ μοὶ φαίνεται ἐπιτήδειον, διότι ποιεῖ τὸν πρεσβύτην, ὡς τὸν Δία ἰδόντα τὴν Ἥραν, διὰ τὴν ἐπιθυμίαν τῶν ἀφροδισίων ἐκπλαγέντα, ὥστε μηδ' εἰς δωμάτιον ἐθέλειν ἐλθεῖν, ἀλλ' βουλόμενον χαμαὶ ξυγγίνεσθαι, ἢ δηλοῖ ἄρεώς τε καὶ ἀφροδίτης ὑπ' ἡφαίστου δεσμοί, ἢ ἕτερα τοιαῦτα. Quòd ſi ita eſt, vt eſt, certè Beza non minus, quàm reliqui omnes obſcœni Poetæ, è bene morata Platonis Repub. expellendus eſt. Scribat tuus Beza Acanthidi & Pſittaco Epitaphia, vt habeat in quo animum à curis, quibus perpetuò excruciatur, auocet. Mirabuntur ſanè, qui illum non norunt, quid Gebenneſium Theologum mouerit, vt Auium, & Canum laudes ſua Poëſi caneret. De Acanthide quidem inter alia hæc cecinit pag. 100. & 101. — Beza è Platonis Rep. expellēdus.

Finieris igitur mea dulcis auicula, poſtquam — Beza in Epitaphiis.
Mortis neceſſitas iubet:
Finieris (inquam) pariter vitámque modóſque:
At canere tibi non deſinam, &c.

Pſittaci quoque memoriam, ne otio torperet, celebrare voluit his verſibus pag. 108.

Pſittacus, Eois quo nullus miſſus ab Indis, — Idem in epitaphiis.
Humanos finxit doctius ore ſonos, &c.

Et de Catello ſic. pag. 174.

Catelle ſimule, mi catelle patule, — Idem in epigram.
Quo nec deliciæ ſunt magis deliciæ, &c.

Si ætatem in auium, & canum laudibus carmine illuſtrandis inſumpſiſſet Beza, aliquam habuiſſet leuitatis ſuæ excuſationem.

Quæ verò in nos Miniſter, ex Apocalypſi euomis, nos non mo-
uent, cùm ſciamus vos in Pontificem Chriſti Domini noſtri Vica-
rium, & in Romanam Eccleſiam ex eodem ſacræ Scripturæ libro
multò diriora maledicta coniicere. Quòd ſi à Chriſto verè dictũ eſt,
Matth 10 25. εἰ τὸν οἰκοδεσπότην βεελζεβοὺλ ἐκάλεσαν, πόσῳ μᾶλλον τοὺς οἰκιακοὺς αὐτοῦ;
Quid mirum ſi vos, qui Eccleſiæ Catholicæ ſummum Patrem con-
tumeliis atrocisſimis, & horrendis afficere audetis, nos eius quidem
Luc. 17.10. licet δούλους ἀχρείους conuitiis laceſſere, & proſcindere non veremini?
Sed quomodo tu dicis Miniſter, Bezę diſcipulum locuſtas illas, *poſt-*
Apoc.22 18. *quàm eis alæ ſuccreuiſſent, natiuis coloribus repræſentaturum?* Ergo
Bezanus ille *aliquid ſacræ illius libri Prophetiæ apponet*, cõtrà quàm
à D. Ioanne eſt conteſtatum. Caueat ergo quicũque tandem ille ſit,
id facere *ne apponat Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro illo.*
Apoc.9.4. Non es verò neſcius *præceptum eſſe locuſtis ne læderent, niſi tantùm*
homines, qui non habent ſignum Dei in frontibus ſuis. Sed quoniam
tu mirum in modum in hoc D. Ioannis vaticinio exultas, quamuis
id poſſem facilè à noſtro nomine depellere, atque in vos (ſicut à
quibuſdam Catholicis iam factitatum audio) retorquere, non tamen
Io. Lumnius id faciam, ſed duas tantùm Iſaiæ Prophetias proferam, quas Ioannes
lib. de extre. Fredericus Lumnius in lib. de extremo Dei iudicio, & Indorum
Dei iudicio, vocatione, eſt de Societate noſtra interpretatus: Non quòd eas ad
c.6. lib.2. nos ſpectare auſim affirmare (hoc enim temeritati tuæ relinquen-
dum eſt, qui quaſi D. Ioanni fuiſſes à Conſiliis, per locuſtas eum nos
voluiſſe ſignificare (ſi Deo placet) *ſine conuitio affirmas*): Sed vt
intelligas plurimos eſſe noſtri nominis commendandi ſtudioſos
(quod Dei benignitati acceptum referimus.) Cùm igitur ille hanc
Iſaiæ vaticinationem ad Indorum populum referendam docuiſſet:
Iſa. 18.2. *Ite Angeli veloces ad gentem conuulſam, & dilaceratam, ad populum*
terribilem, poſt quem non eſt alius &c. Adiecit, *Porrò qui per velo-*
ces Angelos ad populum terribilem miſſos intelligendi ſint, Nulla a-
pud illos difficultas eſt; qui nouerunt quàm ſanctam, quàm candidam,
quam irreprehenſibilem agant vitam Societ. Ieſu Patres, qui Romani
Pontificis auctoritate ſuſcepta, velut Angeli, & deuotione alacres, &
ſpiritu per vaſtisſimi maris pericula, in illum incognitum orbem tranſ-
uolauerunt. Quare Iſaias in Synagogæ perſona præ rei nouitate admi-
Iſa.60.8. *rabundus intuens eos quærit alibi: Qui ſunt iſti qui vt nubes volant,*
& quaſi columbæ ad feneſtras ſuas? Nubibus eos comparauit, partim
propter celerem eorum obedientiam, partim verò propter affluentem
Verbi Dei prædicationẽ, & gratiã qua Spiritusſancto corda ipſorũ intus
illuſtrante documenta cœleſtia verſus fundunt, quàm dicunt: vel partim
Hilarius in *(vt verbis Hilarij vtar) Quia vltra terrenam originem, mortalémque*
Pſal.67. *degentes ſe in ſenſum cæleſtem & vitam, vt ita dicam, aëream tranſ-*
tulerunt &c. Ex verbis diuini Vatis Iſaiæ habes noſtrorum mores,
noſtrorum ingenia, noſtrorum denique profesſionem ab eo quidem
pictore

pictore συγχρονικῶς depicta, qui quamuis noſtrum Inſtitutum optimè noſſet, tamen nunquam in noſtram Societ. fuit aſcriptus.

CAPVT XXVII.

MINISTER. pag. 60. & 61.

AT ne in (Beza) defendendo noſtris verbis vtamur, ex doctiſſ. illius ſcriptis, vnus è multis locus hic pius ſatis erit: erudita quidem vetuſtatis ſanctiſſ. teſtimonio comprobatus, vt non tantùm Bezam & Eccleſias noſtras, ſed Hieronymum, Epiphanium, omnémque adeò veterem & Catholicam Eccleſiam, damnari apud omnes conijciet. Sed age, (inquit in illa verba Ioannis epiſt. Cath. prioris cap. 5. Filioli, cauete vobis ab idolis) quando ipſis ſemel decretum eſt reiicere quicquid à nobis dicitur, audiant ſaltem Hieronymum, cui ſe tantùm tribuere gloriantur. Is enim Epiphanij illius acerrimi hæreticorum hoſtis Epiſtolam ad Ioannem Epiſcopum Hieroſolymitanum ſcriptam tanti fecit, vt è Græco etiam in Latinum conuerterit: in qua hæc ſcripta ſunt totidem verbis: Quum veniſſem ad villam quæ Anablatha dicitur, vidiſſémque ibi præteriens, Lucernam ardentem, & interrogaſſem quis locus eſſet, didiciſſémque eſſe Eccleſiam, & intraſſem vt orarem: inueni ibi velum Lucerna ardens in templo. *pendens in foribus eius Eccleſiæ, tinctum, atque depictum, habens imaginem quaſi Chriſti, & Sancti cuiuſdam. non enim ſatis memini, cuius imago fuerit. Quum ergo hoc vidiſſem in Eccleſia Chriſti, contra autoritatem Scripturarum, hominis pendere imaginem, ſcidi illud, & magis dedi conſilium cuſtodibus eiuſdem loci, vt pauperem mortuum eo obuoluerent, & efferrent.* Et paulò pòſt addit, *Precor vt iubeas presbyteros eiuſdem loci deinceps præcipere, in Eccleſia Chriſti iſtiuſmodi vela, quæ contra Religionem noſtram veniunt, non appendi. Hæc ſcripſit Epiphanius, ita comprobauit Hieronymus. Citatur autoritas Scripturarum, profertur conſuetudo Eccleſiæ: Quo igitur iure Hæretici illi appellantur, qui cum Ioanne monent cauendum ab Idolis? Beza igitur vobis erit, Ieſuita, hæreticorum Anteſignanus, veſtrarum imaginum patronus, pietatis hoſtis.*

CATHOLICVS.

Si Epiphanij & Hieronymi iudicio, Beza tuus ſtaret, Caluiniana caſtra deſereret. Et quia tu ais, *non tantùm Bezam, & Eccleſias veſtras, ſed Hieronymum, Epiphanium, omnémque adeò veterem & Catholicam Eccleſiam à nobis damnari*, Ex Epiphanio deſcribam, quæ veſtræ Superſtitioni omninò repugnat. De Ioſephi enim ſanctiſſimi viri in exædificandis templis ſtudio & diligentia inter alia, & hæc ſcripſit. *Incipit in Tiberiade ædificare, Templum autē maximum prius* Epiphan. contra hæreſes lib. 1. tomo 2. con. a Ebionæos. *in vrbe fuit, & puto Adrianum hoc fuiſſe vocatum. Cùm verò hoc Adrianum imperfectum manſiſſet, ciues ad publicum balneum id inſtaurare conabantur. quo comperto, Ioſephus ex hoc occaſionem habebat, & vbi inueniſſet, id per lapides quatuor cubitorum, ac quatuor pedum ad aliquam*

Eccleſiam ædificat Ioſephus.

ad aliquam altitudinem euectum, hinc incipit facere Eccleſiæ ſtructurã. Erat autem opus calce & alia materia; caminos itaque extra vrbem multos facere iuſsit, fortè ſeptem numero: fornaces autem vernacula lingua vocant. At verò callidi, & omnia facere audentes Iudæi, à præſtigiis, apud ipſos fieri ſolitis, non abſtinuerunt. Incantationibus enim quibuſdam, ac curioſa ſedulitate, ignem ligare, ac diſperdere, generoſi illi aggreſsi ſunt, ſed non perfectè potuerunt. Ceſſabat itaque ignis, & non operabatur, ſed extra propriam, vt ita dicam, naturam conſtitutus erat. Vbi autem hi qui combuſtilem materiam igni addere iuſsi erant, ligna videlicet, ſiue ſarmenta nihil effeciſſent, Ioſepho rem ipſam ſignificauerunt. Commotus igitur vir ipſe, & zelo erga Dominũ correptus, extra ciuitatem currit, & vbi aquam in vaſe afferri iuſsiſſet, accepto vaſe aquæ coram omnibus (multitudo enim ingens Iudæorum confluxerat ad ſpectaculum, euentum videre cupidi, & quid Ioſephus facturus eſſet) magna voce Crucis ſignaculum proprio ſuo digito vaſi impoſuit, & inuocato nomine Ieſu, ſic dixit: In nomine Ieſu Nazaræi, quem crucifixerunt Patres mei, & omnium horum circunſtantium, fiat virtus in hac aqua, ad reprobationem omnis incantationis, ac magiæ quam hi fecerunt, & ad efficaciam potentiæ ignis ad perficiendam domum Domini, & ſic accepit aquam in manum, & de aqua ſingulas fornaces reſperſit, & diſſoluta ſunt incantamenta, & ignis coram omnibus emerſit. Turba verò præſentes clamore edito, Vnus Deus qui auxiliatur Chriſtianis, ſeceſſerunt. Idem Epiphanius Aërij hæreſes à vobis renouatas, tanquam à Chriſtiana religione abhorrentes, execratur. Pro iis qui è viuis exceſſerunt, Deo ſacrificium, & preces offerendum, præſcriptis ab Eccleſia diebus ieiunandum, Traditionibúſque non minorem, quàm Scripturæ fidem habendam eſſe docuit. Atquè, vt paucis multa complectar, quicquid Chriſti Eccleſia hodierno die profitetur, approbauit. Cæterùm quæ ſuprà ex D. Hieronymo, præſertim de Inuocatione Sanctorum & Reliquiarum cultu, attulimus, quàm bellè cum ipſa veteri Eccleſia conueniatis, dubitare ſinũt neminem. Ante Bezam verò, eundem Epiphanij locũ Chriſtianis obiecit tuus Caluinus, quare mirum eſt, te conſectari riuulum, cùm lacũ ex quo haurire potuiſſes, habeas. *Pater erat*, ait ille, *qui dixit horrendam eſſe abominationem, videre depictam, vel Chriſti, vel Sancti vllius imaginem in Chriſtianorum templis.* Et in margine *Epipha. Epiſtol. ab Hier. verſ.* Eſto etiam quòd Hieronymus Epiſtolam hãc *è Græco in Latinum conuerterit*, non tamen propterea concludet Beza, eum omnia quæ in Epiſtola ſcripta ſunt, probaſſe. Vertit enim opera aliqua Origenis, cuius tamen placita plurima improbauit. Huius rei, locupletiſsimus teſtis eſt ipſemet, his verbis ad Paulinum ſcribens, *Prima (ſcilicet quæſtioni, quare nimirum ſit à Deo induratum cor Pharaonis) in libris περὶ ἀρχῶν, quos nuper Pammachio noſtro iubente, interpretatus ſum, Origenes fortiſsimè reſpondet, quo detentus opere implere*

Ignis à Iudæis excantatus.

Signum Crucis, & aqua benedicta Ignis incantamenta diſſoluit.

Beza lib. de veris Eccleſ. Notis, ſcribit *Crucis ſignum initio fuiſſe apertã Chriſtianiſmi profeſsionem.*

Epiphan. contra hæreſ. lib. 3. tomo 1. contra Aërium.

Miniſter Bezæ tribuit quod Caluino debetur.

Caluin. in præfat. Inſtit.

Hieronym. epiſt. 153.

implere non potui quod promiſeram tibi, & Danielem noſtrum rurſum comperendinaui. Et quidem quamuis mei amantiſsimi, & egregij viri Pammachij, tamen vnius voluntatem in tempus aliud diſtuliſſem, niſi omnis penè fraternitas de Vrbe eadem poſtulaſſet, aſſerens multos periclitari, & peruerſis dogmatibus acquieſcere. Vnde neceſsitate compulſus ſum transferre libros in quibus mali plus quàm boni eſt, & hanc ſeruare menſuram, vt nec adderem quid, nec demerem, Græcámque fidem Latina integritate ſeruarem. Hæc vna ſententia, Bezanam captionem ſic frangit, vt valde fallar, ſi ex D. Hieronymi verſione, vllum contra nos inſtituere poſsit argumentum. Quòd ſi grauiſſimi Theologi B. Ioannis Damaſceni auctoritas apud te ſatis ponderis habeat, Hieronymum dices patronum Imaginum extitiſſe. Perpende igitur quæ ex Diuo Damaſceno libro 3. Apologet. pro veneratione ſanctarum Imaginum deſcripſi. *Hieronymi Hieroſolymorum Presbyteri. Cùm nuſquam vobis permittat Scriptura adorare Crucem, qua tandem gratia vos eam colitis? Reſpondete nobis Iudæis, & Græcis, denique & vniuerſis Gentibus quæ cauſam rogant. Reſponſio. Ob hoc, ò parum cordati, ſed & corde impudentes, fortaſſe omni Genti Deum colenti, permiſit ipſe Deus, adorare quidpiam humani operis, vt ne vlla ex parte Chriſtianis intenderetis crimen, de Crucis, ac Imaginum adoratione. Quemadmodum igitur Iudæus Arcam teſtamenti adorabat, duos item Cherubim & eos ex auro conflatiles, duas inſuper Tabulas quas è petra exculpſit Moſes, nullatenus tamen permiſſus hæc adorare, aut complecti charius: ita & nos Chriſtiani Crucem ipſam obuiis manibus complectimur, ac ſalute impertimur, non quidem tanquam ſit Deus, ſed per hoc declarantes genuinum animæ noſtræ affectum erga eum qui eſt Cruci affixus.* Argue B. Damaſcenum mendacij, vt nihil eſſe à D. Hieronymo ſcriptum quod Imaginum cultũ confirmet, nobis probes. Idem Damaſcenus, Imaginum hoſtes, qui Epiphanij teſtimonio, ad ſuam impietatem comprobandam abuti conabantur, præclarè ſanè confutauit his verbis: *Quod ſi obiicias eximium illum & admirabilem Epiphanium palam interdixiſſe earum cultu. Primùm quidem reſponderim, doctrinam illam, à marginaria annotatione fortè relatam in contextum, atque ita eſſe commentitiam, non item profectam ex eius lucubratione, alterius magis eſſe qui eodem dictus ſit nomine, id quod multi facere conſueuerunt. Tum ſecundo loco ſi opponis, Scimus beatum Athanaſium vetuiſſe Sanctorum reliquias imponi capſulis ſiue loculis, veriùs præcepiſſe, vt eædem terra conderentur, ob id quòd modis omnibus cuperet abrogare abſurdam Aegyptiorum conſuetudinem, qui ſuorum cadauera non terra tegebant, ſed in lecticis, & pheretris deponebant: Forſan & Epiphanius eximius, tale aliquid ad rectitudinem reuocare volens, lege cauit ne depingerentur Imagines. Et vt demus ipſius fuiſſe ſententiam. Nam quòd huius propoſitum non fuerit eas ſummouere, Eccleſia iſtius beati Epiphanij, teſtimonio eſt, ad no-*

Hier. latina facit quæ tamen non probat.

Damaſc. lib. de Imaginibus tertio.

Quo modo crux ſit adoranda ex Hieronymo.

Damaſc. lib. 1. Apolog. pro venerat. Sanctar. Imag.

Epiphanij factum interpretatur.

ſtra vſque tempora, exornata omni ex parte Imaginibus. Tertiò reſpon-
Ariſtotel. 1. Ethic. c. 7. *derim: Non infrequens, aut rarum quid inuentu eſt lex Eccleſiæ tradita: neque enim vna hirundo facit ver (vti Gregorio Theologo, & ipſi veritati videtur) neque vna ſententia poteſt totius Eccleſiæ Traditionem funditus demoliri, & à termino terræ, ad extremum vſque limitem conuellere. Tu igitur admitte tantum agmen conſuetudinum, partim ſcripto proditarũ, partim à ſpiritualibus viris per manus Traditarum.* Certè ſi Epiphanius εἰκονοκλάστης fuit, B. Gregorium (quem contra nos produxiſti) inſcitiæ condemnabis: Nam Serenum Maſſilienſem Epiſcopum propter confractas Imagines grauiter obiurgans, inter alia
Gregor. lib. 9. epiſt. 9. cum his verbis alloquitur. *Dic frater à quo factum Sacerdote aliquando auditum eſt quod feciſti?* Potuiſſet Serenus Epiphanij, ſanctiſsimi Epiſcopi, exemplo factum ſuum tueri, ſi Epiſtola illa fuiſſet ab ipſo Epiphanio ſcripta, & à D. Hieronymo in linguam Latinam verſa. Et ne tecum de Epiſtola illa digladier, faciamus eam ab Epiphanio eſſe ſcriptam, Imaginum tamen ſacrarum fuiſſe Epiphanium hoſtem, nõ concludes, vt optimè probat Marianus Victorius in illius Epipha-
Victorius in ſcholiis in D. Hieronym. nij Epiſtolæ ſcholiis. *Mirum eſt*, inquit, *quàm ex hoc loco Iconomachi hodie exultent, cùm tamen ipſa verba planè demonſtrent, non Chriſti aut Sancti alicuius. Sed puri tantùm hominis eam fuiſſe Imaginem. Imò ſi quis diligenter locum expendet, conſtabit ex eodem contrarium maximè, cùm enim ſuperius dicat, Inueni ibi velum pendens in foribus einſdem Eccleſiæ tinctum, atque depictum, & habens Imaginem quaſi Chriſti, vel Sancti cuiuſdam: non enim ſatis memini cuius Imago fuerit, dicere videtur talem fuiſſe illam Imaginem, qualis ſoleat eſſe vel Chriſti, vel alicuius Sancti quæ in Eccleſiis depingi ſolita ſit.* Hanc Victorij coniecturam fortè probat aliquorum impietas, qui Chriſtum Dominum Iouis ſpecie pingere conſueuerant: qua de re accipe breuem à Nicephoro conſcriptam hiſtoriam, quæ vobis Imaginum hoſtibus, terrorem incutere poterit: Si tamen numinis diuini vim, &
Nicephor. Eccleſia. hiſt. lib. 15. cap. 23. poteſtatem pertimeſcitis. *Gennadio Epiſcopatum gerente pictor quidam Seruatorem habitu & forma Iouis pingere auſus, facinoris eius mercedem tulit. Nam manus eius exaruit, quam, cùm ille crimen id publicè cõfiteretur, Gennadius reſtituit.* Pete nouum ex Bezanis Scholiis, & Scholis argumentum, cùm vos Epiphanius, iis (quibus impietatem veſtram inniti exiſtimatis) luculenter iugularit.

MINISTER. pag. 61.

At vos qua fronte non modò manifeſtam impietatem in Idololatria ſtabilienda audetis defendere, ridiculiſq́; verborum tricis Veritatem conſpurcare, Sed mendacia etiam rabioſis conuitiis cumulare: Pietatis
Miniſter diſcatis, pro doceatis, vſurpat. *hoſtes, ſicarios, perditos, eos appellando, quorum pietas, æquitas, humanitas inter omnes optimos celebratur: vt iuuentutem fidei veſtræ commiſſam* diſcatis *nugari, mentiri, conuitiari?*

CATHO

CATHOLICVS.

Voluiſti modeſta & eleganti ſcilicet peroratione præclarum hoc tuum Scriptum concludere, vt *colophon frontiſpicio* reſponderet. Nos contra Caluinianam impietatem, Chriſtiana tuemur dogmata, & fidei Catholicæ veritatem, ab hominum calumniis, pro viribus vindicamus: mentirique omnes, qui Idololatriæ nos teneri crimine aſſerunt, facilè conuincimus. Nullum autem eſt in Theſibus noſtris conuitium: Rabioſè itaque nimis, tuum conuitiorum cumulum nobis exprobras. Quod attinet ad pietatis hoſtes, abunde à nobis in confutatione tuæ contumelioſiſsimæ Præfationis reſponſum eſt. Quod ſcribis nos *Diſcere iuuentutem nugari, &c* non potuiſti Latinè nos tuis calumniis premere. Docemus Iuuentutem, ad Chriſtianæ Religionis præſcriptum, vitam ſuam inſtituere: nugas, mendacia, & conuitia, vobis æquo animo relinquimus.

Verbum gallicum *apprendre* Miniſtrum feſellit.

MINISTER. pag. 61.

Omnino dubium nobis non eſt quin eorum complures, pij & honeſti viri, ſalutis ſuæ amantes, qui Romanæ etiam Eccleſiæ autoritatem inoleta conſuetudine adhuc reuerentur, ſint eo nomine vos grauiſsimè reprehenſuri: quòd exoletum iam Veritatis fulgore Idolorum furorem renouetis, conuitia argumentorum loco impudenter ingeratis: atque adeò non modò re ipſa, ſed infeliciſsimo quoque exemplo, iuuentutem ſuperſtitionis & calumniæ inſania (quantum in vobis eſt) imbuatis.

CATHOLICVS.

Perſpicuè falſa, prædicanti Caluiniano (qui certiſsima fidei Chriſtianæ dogmata in controuerſiam vocat) dubia non erunt. Quòd ſi pij, & honeſti viri ſunt, qui Romanam Eccleſiam reuerentur, impia ergo eſt Caluiniana factio quæ hoſtilli odio, Romanam fidem ab Apoſtolo tantopere laudatam, agitare, & inſectari nunquàm intermittit. Doctrinæ veſtræ fulgor euanuit, recondita & penitus abſtruſa, quæ indoctæ plebi myſteria, antea venditabatis, nunc ab omnibus contemnuntur, vt hoc vnum vobis reliquum ſit Superſtitionis veſtræ præſidium, mendaciis, & calumniis, Veritatis cultores exagitare, nihilque, quod mentiendi redoleat artificium, prætermittere.

Rom. 1. 8.

* * *

DE

SACROSANCTO EVCHARISTIAE SACRAMENTO.

Aſſertio quinta, ex iis quæ Turnoni diſputatæ ſunt anno 1582.

In ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento verum Chriſti corpus, quod in cœlis ſedet ad dexteram Patris, contineri credimus & profitemur: ac Caluini hæreſim deteſtamur, qui in eas Omnipotentis Dei vim & poteſtatem anguſtias redigit, vt eam pluribus in locis vnum poſſe corpus conſeruare neget. Ac quamuis multis verborum inuolucris, idem modo aiens, modo negans, incautos, & parum in Theologicis ſtudiis verſatos fallere conetur, elabi tamen non poterit, quin pro Chriſti corpore, quod Catholici ſub panis forma verè comedunt, ſe panis portionem Sectatoribus ſuis obtrudere confiteatur.

CAPVT XXVIII.

Mirari equidem te ſatis non poſſum Miniſter, qui aliàs, quaſi eſſes Papinianus alter, aut alter Scæuola, illud Iuriſconſultorum ſermone maximè tritum vſurpaſti, *Erubeſcimus ſine lege loqui*: Quique Iuriſcóſultorum loquẽdi formulis ita delectaris, vt quaſi iuſto Sacraméto nobiſcũ contendere, aut nos ex iure manu conſertum vocare videaris. Miror inquã, te non vidiſſe, quàm diligenter id te obſeruare decuiſſet, quod maximus ille iuris Romani inſtaurator, & penè conditor ſibi maximæ curæ eſſe dixit, * *Litium prolixitatem amputare*. Neque etiam cóſideraſſe, ſtudium tuum tale eſſe debere, quale eorum, qui olim iura ſuſtinebant, idem alio in loco fuiſſe aſſerit: *Ne, videlicet, facilè ad litigandum procederes*. Nam cùm in Aſſertionibus noſtris (quibus quaſi terminis omnis noſtra controuerſia concluſa erat) poſt Theſim de Imaginibus, de veritate Euchariſtiæ alteram ſubiecîſſemus, tu non ſolùm nobis, de ea litem mouere voluiſti, ſed velut ambulę illi forenſes ſolent facere (in quorum fortè ludo te aliquando exercuiſti)

* *Inſtitut. in præf. de nouo codice facien.*

Inſtit. lib. 4. de pœn. tem. indic. §. nunc admonendi.

exercuiſti) vt poſſes litem contra nos diutius comperendinare, de Tranſubſtantiatione (de qua nullam in iiſdem noſtris Theſibus mẽtionem feceramus) nobiſcum certamen atrociter inſtituiſti: Neque enim nos *improbè, ſycophanticè, & imperitè,* (vt tu pro tua ſingulari modeſtia loqueris) in diſputationem propoſuimus Catholicorum ſententiam, vt qui linguæ Latinæ prima rudimenta tenet, facilè iudicabit. Neque item *euertimus* (vt tu nugaris) *Eccleſiæ Romanæ de tranſſubſtantiatione doctrinam,* quamuis, non neceſſariò, qui de Corporis Chriſti præſentia in Euchariſtia, diſſerit, de Tranſſubſtantiatione diſputare cogatur. Non enim te latet quàm contra veſtros furores Lutherani, Sacramentariorũ capitales hoſtes, ſtrenuè Præſentiam corporis Chriſti tueantur, cùm tamen Tranſſubſtantiationem negent. Cùm verò ais, nos *Differendi cãcellos tibi pro arbitratu noſtro circumſcripſiſſe,* Ignorationis tuæ ridiculã affers excuſationem, quòd nullis certis Scriptio tua (diſſerere enim omninò neſcis) cancellis contineatur, & immenſus, in quo liberè vagari potuiſti, fuerit diſputandi campus propoſitus. Quàm anguſti autem fuerint cancelli (quibus tuam nos Scriptionem concluſiſſe fingis) tu ipſe tibi teſtis es, dicens, *Immenſum pelagus, at eius oram legemus tantùm.* Habes cancellorum, quibus te circumſcripſimus immenſitatem, & tamen, quaſi ſcribendi non habuiſſes argumentum commento illo *de non ſeruanda Hæreticis fide* Scriptum tuum augere voluiſti. Vbi porro Chriſtianam Eccleſiam, de fide hæreticis data, non ſeruanda, Decretum edidiſſe probaueris, nobis non deerit quod reſpondeamus. Tu deinde ex Theologię Scholaſticę Doctorum Scriptis indocto homini multa te deſcripſiſſe perſuadebis, cùm Scholaſticam Theologiam ne primoribus quidem labris deguſtaueris: Quod verum eſſe confirmat diſt. illa 73. quam in tertia parte D. Thom. extare fingis.* Diſputant quidem Scholaſtici multa ſubtiliter variis de rebus, quæ in fidei Decreteris non numerantur: quod & veteres Eccleſiæ Patres multis ab hinc ſeculis fecerunt, cuius rei locupletiſsimus teſtis eſt D. Auguſt. ſic ſcribens: *Longè aliter ſe habent Quæſtiones iſtæ, quas eſſe præter fidem arbitratur,* Pelagius, *quàm ſunt illæ in quibus ſalua fide, qua Chriſtiani ſumus, aut ignoratur quid verum ſit, & ſententia definitiua ſuſpenditur, aut aliter quàm eſt, humana & infirma ſuſpicione conÿcitur. Veluti cùm quæritur, qualis, vel vbi ſit Paradiſus, vbi conſtituit Deus hominem quem formauit ex puluere[a]: cùm tamen eſſe illum Paradiſum fides Chriſtiana non dubitet. Vel cùm quæritur vbi ſit nunc Helias[b], vel Enoch,[c] an ibi, an alicubi, quos tamẽ non dubitamus in quibus nati ſunt, corporibus viuere Vel cùm quæritur, vtrum in corpore an extra corpus in tertium cœlum ſit raptus Apoſtolus,[d] quanquam ſit iſta impudens inquiſitio, id ſcire volentium, quod ſe ille, cui hoc præſtitum eſt, ſalua vtique fide neſcire teſtatur. Vel quot ſint cœli, in quorum tertium ſe raptum eſſe commemorat. Vel vtrum elementa mundi huius conſpicabilis, qua-*

Miniſter extra propoſitũ de tranſſubſtantiatione agit. *Pag. 63.*

Pag. 3.

Pag. 63.

Miniſter ſibi cõtradicit.

Miniſter in ſcholaſticis nihil verſatus, cum eos malè citet.

* *Pag 82.*

Auguſtin. de peccato Originali contra Pelagium, & Celeſtium lib. 2. cap 23.

De quibus rebus ſcholaſtici inter ſe diſputent.

a *Geneſ. 2. 15.*

b *4 Reg. 2. 11.*

c *Eccle. 44.*

d *2 Cor. 12. 4.*

tuor, an plura ſint. Quid faciat Solem Lunámque deficere, his defectibus quos prædicere Aſtrologi, certa temporum dinumeratione conſuerunt. Cur antiqui homines tam diu vixerint, quam ſancta Scriptura teſtatur,

Geneſ. 5.

& vtrum proportione longioris ætatis filios ſera pubertate gignere cœperint. Vbi potuerit Matuſalem viuere, qui in arca non fuit, qui ſicut in pleriſque codicibus, & Græcis, & Latinis numerantur anni, reperitur ſuperuixiſſe diluuio, vel vtrum paucioribus, qui rariſsimi inueniuntur, potius credendum ſit, in quibus ita eſt numerus conſcriptus annorum, vt ante diluuium defunctus fuiſſe monſtretur. Quis enim non ſentiat in his, atque huiuſmodi variis, & innumerabilibus Quæſtionibus, ſiue ad obſcuriſsima opera Dei, ſiue ad Scripturarum abditiſsimas latebras pertinentibus, quas certo aliquo genere complecti, ac definire difficile eſt, & multa ignorari, ſalua Chriſtiana fide, & alicubi errari ſine aliquo Hæretici dogmatis crimine. Habes præclaram D. Auguſtini ſententiam, quæ ſubtiles Scholaſticorum diſceptationes, à Caluinianis calumniis apud Chriſtianum Lectorem facilè vindicabit. Ex putido tuo ſcripto excerpam, quæ eruditus in Caluiniana ſuperſtitione, contra Veritatem, momentum aliquod habere iudicabit. Cætera vbi ad certum ordinem ea reuocaueris: & Auctorum, quorum verba affers, ſi non capita, ſaltem libros notaueris, de illis mentem noſtram aperiemus.

In quibuſdã quæſtionibus Theologicis errari poteſt ſine hæreſeos crimine.

CAPVT XXIX.

MINISTER. pag. 65.

EST nudum & ſimplex ἀξίωμα, Panis eſt corpus Chriſti: non Sacramentaliter, ſed ſenſualiter & corporaliter, id eſt non ſignificandi myſterio, ſed rei veritate. Si ita eſt (vt ex Romanæ Eccleſiæ doctrina reuera eſt) num veſtra illius Aſſertionis verba Romanæ illius Eccleſiæ, cui vt optimè de vobis meritæ nomina dediſtis, hac de re ſententiam verè & fideliter repræſentent, videamus: In ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento, verũ Chriſti corpus, quod in cælis ſedet ad dexteram Patris, contineri credimus, & profitemur.

CATHOLICVS.

Miniſter deprauatè citat Magiſtri ſententiam.

Tu noua tibi fingis ἀξιώματα Miniſter. Nemo enim eſt Catholicorum, qui dicat, *Panem eſſe Chriſti corpus.* Et parum fideliter ex Magiſtro ſequentia deſcripſiſti *Subſtantia panis modò eſt corpus Chriſti, manens enim panis non eſt corpus Chriſti, ſed ſubſtantia mutata, id eſt, id quod facta eſt corpus Chriſti. V*oluiſti nos fallere, cùm neque Diſtinctionem, neque Librum Magiſtri notaris. At tu ipſe falſus es, vt ex perfecta ipſius oratione, quam ſubieci, omnibus perſpicuum fiet. Sic igitur ille lib. 4. Sentent. diſt. 11. C. *Alij concedunt illud quod erat panis vel vinum, poſt conſecrationem eſſe corpus, & ſanguinem: non tamen ſequitur, Panis eſt caro Chriſti, vel vinum eſt ſanguis: quia ſubſtantia panis vel vini, poſtquàm facta eſt caro Chriſti*

vel

vel ſanguis, non eſt ſubſtantia panis vel vini, ſed caro & ſanguis: ideo diſtinguendum videtur, cùm dicitur ſubſtantia panis, vel id quod erat panis, modò eſt corpus Chriſti. Manens enim panis non eſt corpus Chriſti, ſed mutata in id quod facta eſt, eſt corpus Chriſti. Nec dicimus ſubſtantiam panis, vel vini materiam eſſe corporis, vel ſanguinis Domini, quia non de ea, vt de materia formatur corpus, ſed ipſa formatur in illud, & efficitur illud. Hactenus Magiſter. Quàm tu *germanè, & candidè, veſtro more* (vt tuas voces vſurpem) nobiſcum egeris, iudicabit Chriſtianus Lector. Si D. Bonauenturę (cuius teſtimonio contra nos abuteris) fidem habueris, Magiſter nō probat hanc propoſitionem, *Illud quod erat panis vel vinum, poſt conſecrationem eſt Chriſti corpus*. Atque vt Scholaſticas has cōcertationes ſilentio prætereamus, negamus te poſſe, ſiue ex capite, *Ego Berengarius* (quod tu imperitè *Diſtinctionem* appellas, ſic ſcribens*, *Decret. 3. part. de conſecrat. diſt. Ego Berengarius.*) ſiue ex iis quæ Magiſter ſcripſit, poſſe cōcludere, Panem, eſſe corpus Chriſti. Fundamentum præclarè tuæ diſputationis, cùm vnico verbo ſit planè euerſum: quæ tu mira contexuiſti loquacitate, inania omninò ſunt, vt tu nunc re ipſa diſces. Contendis nos ab Eccleſiæ Romanæ doctrina deſciuiſſe: at erras turpiter, & inſcitè, ac inquinatè: ſic nugatus es, de re grauiſsima ſcribens, vt commiſerationis potius, quàm vllius confutationis inſcitiam tuam indigere iudicem.

Magiſter Trāſubſtantiationem probat.

Pag. 65.

Bona. lib. 4. ſent. diſt. 11. dubio. 2. hāc propoſitionem explicat.

* *Pag. 64.*

MINISTER. pag. 66.

Sunt igitur ſimul, verum Chriſti corpus & Sacramentum: hoc continet, illud continetur: neque vnum idémque ſunt, ſed duo ſunt ſimul: ac proinde ἀσύστατο ſunt duæ iſtæ enuntiationes ex maximè diſparato contrariorum genere, vt quidem ex luce naturæ non poſſint vnà eſſe: Verum Chriſti corpus eſt in Sacramento, & Sacramentum eſt Chriſti corpus: ſicuti Romanam Eccleſiam decreuiſſe, omnéſque claſsicos Interpretes docuiſſe, hactenus demonſtrauimus.

CATHOLICVS.

Numeris Platonis hæc oratio tua videtur eſſe obſcurior Miniſter, aut tibi contradicas neceſſe eſt. Expendimus hæc quæ ὡς τὰ ἀδύνατα collegiſti. Fatemur ergo verum Chriſti corpus, quatenus continetur in Euchariſtiæ Sacramento, & Euchariſtię Sacramentum quatenus continet Chriſti corpus ſimul eſſe: at non proptereà concludes, verum Chriſti corpus eſt in Sacramento, & Sacramentum eſt Chriſti corpus, non poſſe vnà eſſe. Lege Ciceronem, & inuenies duos homines poſſe & ſimul, & vnà eſſe: cur non & Propoſitiones etiam repugnantes, vnà eſſe poterunt? Nunquid non ſunt vnà in mente tua, & ſimul in tuo libro? Diſce antè ex Grammatica *Simul*, & *vnà* eſſe aduerbia congregandi, quàm in ſpinoſis Dialecticorum ſubtilitatibus te exerceas. Atque ſi potes, nobis explica tuum *maximè diſparatum contrariorum genus*. Quod verò ais, *te hactenus demonſtraſſe*

monſtraſſe omnes claſsicos Interpretes docuiſſe has duas enuntiationes verum Chriſti corpus eſt in Sacramento, &, Sacramentum eſt Chriſti corpus, non poſſe vnà eſſe, intolerabile eſt glorioſi Miniſtri commentum, cum nullus hactenus fuerit Theologię Doctor, qui ita ſenſerit, Pag.65. & tu ſolum Magiſtrum nominaſti, dicens: *Huiuſmodi quandam conuerſionem exiſtere in ſacroſancto Euchariſtia Sacramento, disertè agnoſcit magnus ille Scholaſticorum Dictator, cuius autoritatem, atque ſententiam omnes Scholaſticorum Senatus ſequutus eſt.* Perpende interim tecum, an ad Bezanæ Grammaticæ præſcriptum ſcripſeris, *Omnes Senatus ſequutus eſt.* Sed hoc cum multis aliis Typographi negligentiæ tribuimus. Ad rem ergo, experiar an coniicere poſsim, quid Auctor tui argumenti voluerit. Eſſe inter ſe diuerſa, Enuntiata illa tua, *Verum Chriſti corpus eſt in Sacramento, & Sacramentum eſt Chriſti corpus,* non inficiamur, at non propterea nos ab Eccleſiæ Romanæ doctrina deſciuiſſe probabis, quòd verum Chriſti corpus in ſacroſancto Euchariſtię Sacramento contineri ſentiamus. Magiſter Sententiarum (quem tu Scholaſticorum Dictatorem appellas) ſi quem tibi Aſſertionum noſtrarum lectio ſcrupulum iniecerat, facilè exemiſſet. Verùm quia parum es in euoluendis, ſiue ipſius, ſiue alterius viri docti Scriptis verſatus, eiuſdē verba aſcribam, quæ Logicæ tuæ inanes captiones diſrumpent. Nam de ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento inter alia ſic diſſerit, *Sunt hic tria diſtinguenda, vnum quod tantùm eſt Sacramentum: alterum, quod eſt Sacramentum, & res; & tertium, quod eſt res, & non Sacramentum. Sacramentū & non res, eſt ſpecies viſibilis panis, & vini: Sacramentum & res, caro Chriſti propria & ſanguis: res & non Sacramentum, myſtica eius caro.* Nulla eſt ergo inter duas illas Propoſitiones repugnantia: Corpus enim Chriſti eſt in Sacramento, id eſt, in eo quod eſt Sacramentum tantùm, puta in ſpeciebus panis & vini: & corpus Chriſti eſt Sacramentum, cùm id ſit, quod & Sacramentum & res eſt. Diſputa nunc de *continere, & contineri, vnà, & ſimul* vt tuam infantiam, infantes meritò irrideant.

Petrus Lombard. lib. 4. ſent. diſt. 8. D.

CAPVT XXX.

MINISTER. pag. 66. 67. & 68.

NON quærimus, rectiúſne quàm cæteri loquamini: hoc affirmamus, Veſtrum illud contineri doctrinā Tranſſubſtantiationis non modò relinquere, ſed euertere. Si enim panis non eſt verè, corporaliter, realiter, ſenſualiter corpus Chriſti, quorſum Tranſſubſtantiationis doctrina tam certis decretis conſtituta, atque ſtabilita? &c. Vóſne elegantius quàm Scholaſticorum vulgus loqui voluiſſe! Miraremur profectò in re tam ſeria inſolentem, importunámque nouitatem, ſi hoc exciperetis: idemque vobis obiiceremus quod magnus ille Iulius Scaliger medico cuidam Ciceronis munditias & elegantiam effuſiùs vbique affectanti obiecit, De vrinis quoque agit Ciceroni

niane:& à vobis quoque grauius peccaretur, quippe qui rem vobis ſacram auguſtámque, in qua fides veſtra proram & puppim collocatis, ineleganti planè elegantia, inuenuſtáque venuſtate, auderetis deturpare.

CATHOLICVS.

Erras, Miniſter, *Noſtrum* enim (vt tu loqueris) *Contineri*, Tranſſubſtantiationis doctrinam, tantùm abeſt vt relinquat, aut euertat, vt eam maximè confirmet: Quæ (*ſi panis eſſet verè &c. corpus Chriſti*) nunquam conſtituta atque ſtabilita fuiſſet. Nulla prætereà in Aſſertionibus noſtris vſi ſumus nouitate, cùm verum Chriſti Domini corpus, in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacrmento contineri ſcripſimus: Sed vetus Chriſtianæ Religionis dogma, trita, & veteri oratione explanauimus. Accipe itaque antiquiſsimi Auctoris Cypriani grauiſsimam ſententiam, vt ſcias quos habeamus, & rerum, & verborum Doctores. *Panis iſte, quem Dominus Diſcipulis porrigebat, non effigie, ſed natura mutatus, omnipotentia Verbi factus eſt caro: & ſicut in perſona Chriſti humanitas videbatur, & latebat diuinitas, ita Sacramento viſibili ineffabiliter diuina ſe infudit eſſentia.* Explica nobis quid ſit, *diuinam eſſentiam ſe viſibili Sacramento infudiſſe?* Imitati etiam ſumus Auguſtinum cuius hæc eſt oratio: *De Sacramento ſanè quod accepit, cùm ei benè commendatum fuerit, ſignacula rerum diuinarum eſſe viſibilia, ſed res ipſas inuiſibiles in eis honorari.* Lege & Magiſtrũ ſententiarũ, nobiſq; loquẽdi nouitatẽ, ſi audes, exprobra *Ait enim Aug.* (inquit Magiſter) *bonus accipit Sacramentũ, & rẽ Sacramenti: malus verò Sacramentũ & non rẽ. Sacramentũ hic dicit corpus Chriſti proprium de Virgine natum: Rem verò, ſpirituale Chriſti carnem. Bonus ergo vtramque Chriſti carnem accipit. Malus verò tantùm Sacramentum, id eſt, corpus Chriſti ſub Sacramento, & non rem ſpiritualem.* En ait virum improbum accipere Chriſti corpus ſub Sacramento: Quare ſenſit Chriſti corpus contineri in Sacramento. Et D. Thomas (quem, tu tertiam Summæ Theologiæ partem in diſtinctiones diſtribuiſſe ſomnias) ſpecies panis & vini appellat Euchariſtiã ſic ſcribens: *Euchariſtia continet aliquid ſacrum abſolutè, ſcilicet ipſum Chriſtum.* Si Euchariſtia continet Chriſtum, ergo Chriſtus in Euchariſtia continetur, ne exiſtimes nobis eſſe Relatorum naturam incognitam: Et paucis interiectis: *In Sacramento Euchariſtiæ, id quod eſt res & Sacramentum, eſt in ipſa materia.* Atque vt ſcias nos in Romana fide conſtantes perſiſtere, Romanæque Eccleſiæ filios eſſe, accipe quam nos vſurpauimus loquendi ab Eccleſia Romana formam in Concilio Tridentino approbatam: *Principio docet ſancta Synodus, & apertè, ac ſimpliciter profitetur, in almo ſancto Euchariſtiæ Sacramento, poſt panis, & vini conſecrationẽ, Dominũ noſtrũ Ieſum Chriſtũ, verum Deũ, atque hominem verè, realiter, ac ſubſtãtialiter ſub ſpecie illarum rerum ſenſibilium Contineri: nec enim hæc inter ſe pugnant, vt ipſe Saluator noſter ſemper ad dexteram Patris in cœlis aſsideat,*

Rectè dicitur corpus Chriſti contineri in Sacramento.

Cyprian. de Cœna Domini.

Auguſt. li. de Catechizãdis rudibus c. 26.

Petrus Lombardus lib. 4. ſent. diſt. 9. C.

Communio boni, & improbi diuerſa.

Thom. 3. parte q. 73. art. 1. ad 3.

Miniſter D. Thom. non legit.

Concil. Trident. ſeſſ. 13. cap. 1.

iuxta modum exiſtendi naturalem, & multis nihilominus aliis in locis Sacramentaliter præſens ſua ſubſtantia nobis adſit, ea exiſtendi ratione, quam etſi verbis exprimere vix poſſumus, poſsibilem tamen eſſe Deo, cogitationeque per fidem illuſtrata aſſequi poſſumus, & conſtantiſsimè credere debemus. Et idem Concilium Caluinianam Synagogam cùm perfidiæ ream facit, ac proptereà Anathemati ſubiicit, corpus Chriſti in Euchariſtiæ Sacramento contineri decreuit. *Si quis negauerit, in ſanctiſsimo Euchariſtiæ Sacramento contineri verè, realiter, & ſubſtantialiter corpus, & ſanguinem, vnà cum anima, & Diuinitate Domini noſtri Ieſu Chriſti, ac proinde totum Chriſtum, ſed dixerit tantummodo eſſe in eo, vt in ſigno, vel figura, aut virtute, anathema ſit.* Lege Catechiſmum ex Decreto Concilij Tridentini ad Parochos, Pij quinti Pont. Max. iuſſu editum, & nos neglectæ Romanæ fidei accuſa. Quòd ille tui Scaligeri Medicus de Vrinis Ciceronianè egerit, nihil ad nos, qui res ſacras, verbis in Chriſti Eccleſia vſitatis explicamus, & non, vt pro tua modeſtia Caluiniana nobis exprobras, *ineleganti elegantia deturpamus.* Nemo tibi vllam ſermonis ſiue eleganriam, ſiue venuſtatē exprobrabit, cùm Grammatices, in tuo Scripto, vſum etiam requiramus.

Idem Concil. Trident. Seſſ. 13. can. 1.

CAPVT XXXI.

MINISTER. pag. 68.

Qvod ſi Concilij Lateranenſis, Innocentio Pontifice Romæ anno cIↄ ccxv. *habiti verba proferatis, Corpus & ſanguinem Chriſti in Sacramento Altaris ſub ſpeciebus panis & vini veraciter contineri, tranſſubſtantiatis pane in corpus, & vino in Sanguinem, poteſtate diuina: multa habemus quæ excipiamus, aduerſus improuidam Innocentij ambitionem, vel ambitioſam imprudentiam: qui dum nouo Decreto, cuius ipſe autor circumferretur, nomen gloriamque affectat, non vidit ſe huiuſmodi abſurdis implicari, quæ explicari nullo modo poſsint; non minus ac, Eſt & non eſt, ex primæua Veritatis regula: Duæ contradictoriæ vnà ſtare non poſſunt.*

CATHOLICVS.

Mirum eſt te Epiſcoporum, qui Concilio Lateranenſi interfuerunt, numerum ſilentio præteriiſſe, cùm in iis, qui aliis interfuêre Conciliis numerandis, dum accuratè nimis Arithmeticespræceptis innireris (vt libro primo in numero patrum Niceni concilij vidimus) & cùm narras qua ratione Berengarij hæreſis à Concilio, vt tu ais, CXIIII. vt autem res ipſa eſt, CXIII. Epiſcoporum fuerit condemnata, grauiter ſis hallucinatus: & quia annum, quo fuit hoc Concilium habitum diligenter notaſti, eorum qui eidem Concilio interfuerunt, numerum adſcribam, vt temerariam tuam (qua Concilij huius auctoritatem aſpernaris) audaciam omnes perſpiciant. Affuerunt ergo in Concilio Patriarchæ duo, Ieroſolymitanus, & Conſtantino-

Pag. 136.

Miniſter in numero fallitur.

ſtantinopolitanus. Metropolitani 70. Epiſcopi 412. Abbates, & Priores conuentuales 800. Græci & Romani Imperij legati: Regum verò Ieruſalem, Franciæ, Hiſpaniæ, Angliæ, & Cypri oratores. Perpende tecum an ex quo nata eſt veſtra factio, tanta fuerit grauiſsimorum virorum de Caluinianis decretis conſenſio, quanta fuit in Concilio Lateranenſi, eorum qui *Tranſſubſtantiationis* doctrinam verè Chriſtianam eſſe indicârunt. Quòd Innocentio ſanctiſsimo Pontifici *Improuidam ambitionem, vel ambitioſam imprudentiam* tribuis, ipſius ſanctimoniam illuſtras. Probra enim omnia, quæ tu ſine auctore illi affingis, te Caluini eſſe diſcipulum, id eſt, inſignem calumniatorem teſtantur. Concilij huius Lateranēſis de Tranſſubſtantiatione Decretum nullis implicatur abſurdis, niſi abſurdum eſſe dixeris Chriſtianæ fidei dogma. Interea expende diligenter illam elegantis tuæ infantiæ partem. *Quæ explicari nullo modo poſſunt, non minus &c.* Et ſi quid tua dormitans inſcitia prætermiſit, nobis reſtitue, vt animi tui ſenſa tandem intelligamus.

Quinam interfuerint Concilio Lateran.

MINISTER. pag. 68.

Summa temeritatis infamiam, Innocentius ille ſibi ita conflarat, vt prouerbio etiam locus *dediſſet. Innocentius mane dabat indulgentias, & ſerò reuocabat: nouo hoc commento vernaculam temeritatem nocentiſsima audacia impudentia cumulauit, vt Nocentius meritò appellaretur.*

Miniſter locum debuit dicere.

CATHOLICVS.

Liberè & petulanter nimis, multa quæ non probas, de grauiſsimo, & doctiſsimo Pontifice effutis. De temeritate Innocentij, quod ſcribis, apud hiſtoricum fide dignum vix ac ne vix quidem inuenies. Blondus Innocentium hunc de cuius laude, tu calumniis tuis pro libidine detrahis [a] *Præclarum, præſtantiſsimúmque Pontificem* appellat. Platina verò eundem eximia laude ornat, Scribit enim [b] *fuiſſe virum etiam ante Pontificatum doctrina & moribus inſignem, & in quouis genere vitæ probatiſsimum, dignumq́; qui inter ſanctos pontifices cenſeatur.* & Ioannes [c] Nauclerus Germanus hiſtoriæ Scriptor diligentiſsimus, debitum eius virtuti teſtimonium tribuit, iiſdem planè quibus Platina, verbis. *Innocentius tertius omnium conſenſu pontifex ſufficitur, vir certè doctrina & moribus inſignis.* [d] Sabellicus præterea grauis hiſtoricus *Prouidentia*, inquit, *euenit (vt credere æquum eſt) non caſu, quòd Innocentio 3. ſedente, multum ſit Innocentia virtus illuſtrata: multùm & religio, Innocentia mater.* Vis adhuc plura de tui *Nocentij* laudibus audire? *Innocentius poſt multos pro Chriſto, & pietate exantlatos labores, cùm ad ſedandos Italiæ motus proficiſceretur, Peruſij fato deceſsit, vir nimirum cunctis inſignis virtutibus, labore ſtrenuus, curis peruigil, conſultationibus cautus, iuriſprudentia inſtructus, rerum adminiſtratione amplus, opibus florens, honore præcipuus, dignitate maximus, ſacrarum cognitione literarum eminens, pietatis operibus præful-*

Innocentius 3 à Miniſtri calŏnia vindicatur.

a Blondus decad 2. lib 6.

b Platina in vita Innocentij tertij.

c Ioan. Nauclerus, in vol. 2. Chronographia generat. 40.

d Sabellicus Aenead. 9. lib. 9.

In vita Innocentij ex fide dignis ſcriptoribus collecta.

gens,ac nihilo minus ſuo ipſius iudicio paruus & humilis. Sed ad inſtitutum redeamus.

CAPVT XXXII.

QVod tranſſubſtantiationé, *nouũ commentũ*, appellas, ex Caluini
Caluin.lib.4. Inſtit.cap.17. §.15. Inſtitutionibus hauſiſti, qui *Bernardi ætate träſſubſtantiationem nondum agnitam fuiſſe* impudenter ſcripſit. Certò enim conſtat, ab Inſtitutione ſacroſanctæ Euchariſtiæ Catholicum de Tranſſubſtantiatione dogma ſemper viguiſſe.
Nec res,nec vocabulum tranſſubſtantiationis noua ſunt. Quod ſi de Vocabulo nobis litem mouiſſes, paucis tibi reſpondiſſem, non eſſe in Chriſti Eccleſia nouum, vt antiqua fides nouis vocibus explicetur. Et quia inſtituta breuitas me digredi ad differendum de vocibus (quas Eccleſia vt hæreticorum furores reprimeret inuenit) nulla ratione patitur, tibi obiiciam breuem Dictatoris tui orationem, quæ garrulam tuam loquacitatem (ſi tibi vox Tranſſubſtantiationis diſplicet, in Chriſti Eccle-
Idem Caluin. lib.1.Inſtit. c. 13.§.5. ſia, trecentis amplius annis vſitata) facilè reprimet. *Expertus pridem ſum*, inquit Caluinus, *& quidem ſæpius, quicunque de verbis pertinacius litigant, fouere occultum virus: vt magis expediat eos vltro prouocare, quàm in eorum gratiam obſcurius loqui.* D. Bernardum commu-
Bernardus Serm.in cœna Domini. nem nobiſcum habuiſſe de Tranſſubſtantiatione fidem, negare non poterit, qui ſequentem ipſius orationem leget. *Aliud latet, aliud patet: Quemadmodum illic ſpecies videntur, quorum res vel ſubſtantia ibi eſſe non creduntur, ſic res veraciter & ſubſtantialiter creditur, cuius ſpecies non cernitur. Videtur enim ſpecies panis & vini, & ſubſtantia panis & vini non creditur. Creditur autem ſubſtantia corporis & ſanguinis Chriſti, & tamen ſpecies non cernitur.* Nega iam Caluinum eſſe ψευδολόγον, ſi te non pudet. Atque vt tui *noui commenti* vanitas ma-
De tranſſubſtantiatione dogma probatur. gis illuſtretur, certiſsimis antiquiſsimorũ Patrum ſentẽtiis probabo de Trãſſubſtantiatione dogma. Irenæus itaque ſanctiſsimus Chriſti Martyr, ſe Tranſſubſtantiationem his verbis agnouiſſe profitetur:
Lib.5. aduerſus hæreſes. cap 2. *Quando & mixtus calix, & fractus panis percipit Verbum Dei, fit Euchariſtia ſanguinis & corporis Chriſti.* Explica nobis, Caluini Miniſter, quid ſit panem fieri Euchariſtiam corporis Chriſti, cùm Dei Verbum percipit. Eandem fidem literarum monumentis conſignauit
Cyprian. de Cœna Domini. Cyprianus & ipſe Chriſti Martyr, *Panis iſte quem Dominus Diſcipulis porrigebat, non effigie, ſed natura mutatus, omnipotentia Verbi factus eſt caro.* Panis non effigie, ſed naturá mutatur, non ergo in ſanctiſsimo Euchariſtiæ Sacramento eſt ſubſtantia panis. D. item Ambroſius Tranſſubſtantiationis doctrinam variis in locis confirmat.
Ambroſ.lib. 4.de fide ad Gratianum Auguſtũ.c. 5. *Nos autem*, inquit, *quotieſcunque Sacramenta ſumimus, quæ per ſacra orationis myſterium in carnem Trãsfigurantur & ſanguinem, mortem Domini annuntiamus.* Et alio loco grauiſsima oratione, idem per-
1.Cor 11. 26. Idem lib.de iis qui myſteriis initiãtur.c. 9. ſuadere nititur ſcribens: *Fortè dicas, aliud video, quomodo tu mihi aſſeris, quòd Chriſti corpus accipiam? Et hoc nobis adhuc ſupereſt vt probemus. Quantis igitur vtimur exemplis? Probemus non hoc eſſe quod*

natura

natura formauit, ſed quod benedictio conſecrauit, maioremque vim eſſe benedictionis, quàm naturæ, quia benedictione etiam natura ipſa mutatur. Virgam[a] *tenebat Moſes, proiecit eam, & facta eſt ſerpens: rurſus apprehendit caudam ſerpentis, & in virgæ naturam reuertitur. Vides igitur propheticâ gratia, bis mutatam eſſe naturam, & ſerpentis & virgæ?*[b] *Currebant Aegypti flumina puro aquarum meatu, ſubitò de fontium venis ſanguis cœpit erumpere, non erat potus in fluuiis. Rurſus ad Prophetæ preces cruor ceſſauit fluminum, aquarum natura remeauit.*[c] *Circumcluſus vndique erat populus Hebræorum, hinc Aegyptiis vallatus, inde mari clauſus: Virgam leuauit Moſes, ſeparauit ſe aqua, & in murorum ſpeciem congelauit, atque inter vndas via pedeſtris apparuit.*[d] *Iordanis retrorſum conuerſus contra naturam in ſui fontis reuertitur exordium. Nónne claret naturam vel maritimorum fluctuum, vel fluuialis curſus eſſe mutatam?*[e] *Sitiebat populus Patrum, tetigit Moſes petram, & aqua de petra fluxit. Nunquid non præter naturam operata eſt gratia, & aquam moueret petra, quam non habebat natura?*[f] *Marath fluuius amariſſimus erat, vt ſitiens populus bibere non poſſet. Miſit Moſes lignum in aquam, & amaritudinem ſuam aquarum natura depoſuit, quam infuſa ſubitò gratia temperauit:*[g] *Sub Heliſæo Propheta, vni ex filiis Prophetarum excuſſum eſt ferrum de ſecuri, & ſtatim merſum eſt. Rogauit Heliſæum qui amiſerat ferrum: miſit etiam Heliſæus lignum in aquam, & ferrum natauit: vtique & hoc præter naturam factum eſſe cognoſcimus. Grauior eſt enim ferri ſpecies, quàm aquarum liquor. Aduertimus igitur maioris eſſe virtutis gratiam quam naturam, & adhuc tamen propheticæ benedictionis numeramus gratiam. Quòd ſi tantùm valuit humana benedictio, vt naturam conuerteret, quid dicimus de ipſa conſecratione diuina, vbi verba ipſa Domini Saluatoris operantur? Nam Sacramentum iſtud quod accipis, Chriſti ſermone conficitur. Quod ſi tantùm valuit ſermo Heliæ, vt ignem de cælo deponeret,*[h] *non valebit Chriſti ſermo, vt ſpecies mutet elementorum. De totius mundi operibus legiſti: Quia ipſe dixit & facta ſunt: ipſe mandauit & creata ſunt. Sermo ergo Chriſti, qui potuit ex nihilo facere quod non erat, non poteſt ea quæ ſunt, in id mutare quod non erant? Non enim minus eſt nouas rebus dare, quàm mutare naturas.* Certè ſi in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento remaneret ſubſtantia panis, neque in eo contineretur Chriſti corpus, non careret reprehenſione Ambroſius quòd rem facilem, & minimè mirandam tot miraculis confirmare ſit conatus. Ac ne temerè hæc tanto viro excidiſſe dicas, adiiciam & aliàs eiuſdem, ſententias, vt Caluinum tuum apertè deceptum eſſe, omnes intelligant, téque cum tuo *nouo commento* grauiter hallucinatum. Ait ergo Ambroſ. *Tu fortè dicis: Meus eſt panis vſitatus, ſed panis iſte, panis eſt, antè verba Sacramentorum: vbi acceſſerit conſecratio, de pane fit caro Chriſti. Hoc igitur aſtruamus, quomodo poteſt qui panis eſt,*

Humana benedictione mutatur rerum natura.

a Exod. 4. 3.

b Exod. 7. 17.

c Exod. 14. 16.

d Ioſue. 3. 16 Pſal. 113. 3.

e Exod. 17. 6. Pſal. 77. 15.

f Exod. 15. 25.

g 4. Reg. 6. 5. 6.

h 4. Reg. 1. 10 & 12.

Conſecratio diuina quantũ poſsit.

i Id. Ambroſ. lib. 4. de Sacram. c. 4. & de conſecr. diſt. 2. c. Panis eſt.

corpus eſſe Chriſti? Conſecratione. Conſecratio igitur quibus verbis eſt, & cuius ſermonibus? Domini Ieſu: Nam reliqua omnia quæ dicuntur, Laus Deo defertur, oratione petitur pro populo, pro Regibus, pro cæteris: Vbi venitur vt conficiatur venerabile Sacramentum, iam non ſuis Sermonibus Sacerdos, ſed vtitur ſermonibus Chriſti: Ergo ſermo Chriſti hoc conficit Sacramentum. Quis ſermo Chriſti? nempe is à quo facta ſunt omnia. Iuſsit Dominus, & factum eſt cœlum. Iuſsit Dominus, & facta eſt terra. Iuſsit Dominus, & facta ſunt maria. Iuſsit Dominus, & omnis creatura generata eſt. Vides ergo quàm operatorius ſit ſermo Chriſti. Si ergo tanta vis eſt in ſermone Domini Ieſu, vt inciperent eſſe quæ non erant: quantò magis operatorius eſt, vt ſint quæ erant, & in aliud commutentur? Cœlum non erat, mare non erat, terra non erat, ſed audi dicentem: Ipſe dixit, & facta ſunt: ipſe mandauit, & creata ſunt. Ergo tibi vt reſpondeam, non erat corpus Chriſti ante Conſecrationem, ſed poſt Conſecrationem dico tibi, quòd iam corpus eſt Chriſti: ipſe dixit, & factum eſt: ipſe mandauit, & creatum eſt. Neſcio ſanè quid de vobis Caluinianis ſentiam, qui in luce clariſsima nihil omnino videtis, cùm Chriſtianum dogma, Veterum ſcriptis illuſtratum, pro veſtra libidine *nouum cõmentum* appellatis. Adiungo & tertiã eiuſdem Auctoris ſententiã. *Vide ſingula, Qui pridiè quàm pateretur, in ſanctis manibus ſuis accepit panem. Antequam conſecretur, panis eſt: vbi autem verba Chriſti acceſſerint, corpus eſt Chriſti. Denique audi dicentem, Accipite & edite ex eo omnes, Hoc eſt corpus meum. Et ante verba Chriſti, Calix eſt vini & aquæ plenus, vbi verba Chriſti operata fuerint, ibi ſanguis efficitur, qui plebem redemit. Ergo videte quantis generibus, potens eſt ſermo Chriſti vniuerſa conuertere.* Atque vt ſcias ſummam fuiſſe in hoc fidei dogmate Græcorum, cum Latinis Patribus conſenſionem, aliquot Græcorum Doctorum (qui in Chriſti Eccleſia floruerunt) ſententias afferam, ac primùm Gregorij Nyſſeni: *Hic panis, vt ait Apoſtolus, per verbum Dei, & orationem ſanctificatur,*[a] *non quia comeditur, eo progrediens, vt Verbi corpus euadat, ſed ſtatim per verbum in corpus mutatur, vt dictum eſt à Verbo, quoniam hoc eſt corpus meum.*[b] Si panis per verbum mutatur in corpus, non ergo amplius eſt panis. Explica nobis hanc panis in Chriſti corpus mutationem. Pete à Gebennenſibus Philoſophis ſubſidium, vt ad certam mutationem Ariſtoteleam Gregorij orationẽ reuoces. Quid præterea Euſebio Emiſſeno reſpõdebis, qui Tranſſubſtantiationẽ vetus eſſe Chriſtianæ fidei dogma teſtatus eſt. *Quia corpus* inquit *aſſumptum ablaturus erat ex oculis noſtris, & ſideribus illaturus, neceſſarium erat, vt nobis in hac die Sacramentum corporis, & ſanguinis ſui conſecraret: vt coleretur iugiter per myſterium, quod ſemel offerebatur in pretium, vt quia quotidiana, & indefeſſa currebat pro hominum ſalute redemptio, perpetua eſſet etiam redemptionis oblatio, & perennis illa victima viueret in memoria, & ſemper præſens eſſet in gratia. Verè vnica & perfecta hoſtia, fide æſtimanda non ſpecie: nec exteriori cenſenda*

Sermo Chriſti ſacramentum conficit.

Geneſ.1.

Pſal.148: 5.

Idẽ Ambroſ. lib.4. de Sacram. cap.5.

1. Cor.11. 23. 24.

Matt.26. 26.

Greg. Nyſſen. in oratione catechetica de trãſmutatione Dominici corporis & ſãguinis teſte Euthymio in Panoplia titulo 21.

a 1. Tim. 4. 5.

b Matth. 26. 26.

Euſeb. Emiſ. homilia 5. de Paſchate & de conſecrat. diſt. 2. c. quia corpus.

Oblatio cur perennis eſſe debuit.

ſenda viſu, ſed interiori affectu. Vnde meritò cæleſtis cõfirmat auctoritas:[a] *Quia caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus. Recedat ergo omne infidelitatis ambiguum, quandoquidem qui auctor eſt muneris, ipſe etiã teſtis eſt veritatis. Nam inuiſibilis Sacerdos, viſibiles creaturas in ſubſtantiam corporis, & ſanguinis ſui, verbo ſuo ſecreta poteſtate conuertit, ita dicens: Accipite, & edite.*[b] *Hoc eſt enim corpus meum, & ſanctificatione repetita: Accipite, & bibite, Hic eſt ſanguis meus. Ergo ſicut ad nutum præcipientis Domini repentè ex nihilo ſubſtiterunt excelſa cælorum, profunda fluctuum, vaſta terrarum, pari potentia in ſpiritualibus Sacramentis verbo præbetur virtus, & rei ſeruit effectus. Quanta itaque, & quàm celebranda beneficia vis diuinæ benedictionis operetur, attende: & vt tibi nouum, & impoſsibile non debeat videri, quòd in Chriſti ſubſtantiam, terrena & mortalia commutantur, teipſum, qui iam in Chriſto es regeneratus, interroga.* Euolue, tuo, id eſt, Caluiniano more, ſingula orationis huius verba, vt ex tuis inuolucris, nouam euadendi ex Euſebij laqueis viam Symmyſtis tuis proferas. Venio ad Cyrillum Ieroſolymitanum, qui pluribus in locis Tranſubſtantiationis veritatẽ confirmat, ſcribens: [c] *Panis, & vinum Euchariſtiæ, ante ſacram inuocationem adorandæ Trinitatis, panis & vinum erat merum, peracta verò inuocatione, panis quidem fit corpus Chriſti, vinum autem ſanguis Chriſti.* [d] Et alio loco, *Panis Euchariſtiæ poſt ſancti Spiritus inuocationem, non amplius eſt panis communis, ſed eſt corpus Chriſti.* Et alibi: [e] *Aquam aliquando mutauit in vinum, quod eſt ſanguini propinquum, in Cana Galilææ, ſola voluntate, & non erit dignus cui credamus, quòd vinum in ſanguinem Tranſmutaſſet?* Si peracta inuocatione, Panis fit Corpus Chriſti, & Vinum ſanguis Chriſti, poſt inuocationem ergo non erunt amplius Panis & Vinum: & ſi Dominus Vinum in ſanguinem tranſmutauit: vera eſt noſtra de Tranſſubſtantiatione doctrina: Aut certè, vt eam falſam eſſe probes, nouum aliquod aliud commentum afferas opus eſt. Cum Cyrilli Ieroſolymitani ſententiis, luculentam hanc Cyrilli Alexandrini (quæ veſtras ineptias diſpellet) orationem coniungam[f]. *Ne horreremus carnem, & ſanguinẽ appoſita ſacris altaribus, condeſcendens Deus noſtris fragilitatibus influit oblatis vim vitæ, conuertens ea in proprietatem propriæ carnis.* Eſt, auctore Cyrillo, oblatorum in proprietatem carnis Chriſti Domini conuerſio: ſi Tranſſubſtantiationẽ non intelligit, neceſſe eſt, modò temerariæ impudentiæ notam velis effugere, nobis aliam excogites ab eo cognitam Conuerſionem. Chryſoſtomus etiam variis in locis cõtra vos teſtimonium dicit[g], *Non ſunt humanæ virtutis hæc opera, quæ tunc in illa Cœna confecit. ipſe nunc quoque operatur, ipſe perficit: miniſtrorum nos ordinem tenemus, qui verò hæc ſanctificat, & tranſmutat, ipſe eſt.* Et alio loco, [h] *Num vides panem? num vinum? num ſicut reliqui cibi in ſeceſſum vadunt? abſit. Ne ſic cogites. Quemadmodum enim ſi cera igni adhibita, illi aſsimilatur, nihil ſubſtantiæ remanet: ſic & hic puta myſteria conſumi corporis ſubſtantiã.*

Habes

a Ioan. 6. 55.

Viſibiles creaturæ in ſubſtantiam corporis Chriſti conuertuntur.

b Matt. 26. 26.

Vi diuinæ benedictionis terrena conuertũtur in Chriſti ſubſtãtiam.

Trãſſubſtantiatio probatur.

c Cyr. Ieroſol. Catecheſi myſtagogica prima.

d Catecheſi myſtagogica 3.

Ioan. 2. 9.

e Catecheſi myſtagogica 4.

f Cyril. Alex. in epiſtola ad Caloſyrium.

Cur ſub ſpecie panis detur caro Chriſti.

g Chryſoſt. homil. 83. in Matth.

h Idẽ Chryſo. in ſermon. de Euchariſtia in Encæniis.

Habes auream orationem, quæ ſplendore ſuo tenebricoſis veſtris luminibus officiet. Panis & vinum, ex ſententia D.Chryſoſtomi, Dei omnipotentis vi Tranſmutantur,& conſumuntur corporis ſubſtantia. Quid amplius à nobis expectas,vt te cum Magiſtro tuo Caluino,mentiri conuincamus,Tranſſubſtantiationẽ veteribus fuiſſe cognitam inſcitè negantẽ?Longũ eſſet omnia, quæ hac de re diſſerit B. Ioannes Damaſcenus, deſcribere. Excerpam ergo pauca, quibus ſi fidem adhibueris, commentum tuum in Chriſtianum dogma commutabis.

Ioan. Dama. lib. 4. de fide orthodoxa cap. 14.

Luc. 1. 34. 35.

Quemadmodum omnia (inquit ille) *quæcunque fecit Deus, Spirituſſancto operante fecit: Sic & nunc Spirituſſancti operatione hæc ſuper naturam operatur,quæ non poteſt capere niſi ſola fides. Quomodo fiet mihi iſtud, dicit ſancta Virgo, quoniam virum non cognoſco? Reſpondet Gabriel Archangelus: Spirituſſanctus ſuperueniet in te,& virtus Altiſsimi obumbrabit tibi, & nunc interrogas, quomodo panis fit corpus Chriſti,& vinum & aqua ſanguis Chriſti? Reſpondeo tibi & ego,Spirituſſanctus obumbrat, & hæc operatur ſuper ſermonem & intelligentiam. Panis autem & Vinum Tranſſumuntur.* Et paucis interiectis: *Neque & hoc etiam dictu promptum, quo modò naturaliter per comeſtionem panis,& vinum: & aqua per potionem, in corpus & ſanguinem comedentis & bibentis Tranſmutatur, & non fit aliud corpus, prater id quod prius erat ipſius Sic & Propoſitionis Panis,Vinùmque & aqua,per inuocationem & aduentum Spirituſſancti ſupernaturaliter Tranſmutatur in Corpus & Sanguinem Chriſti.* Si verè ſcripſit Damaſcenus panem & vinum Tranſſumi,& Tranſmutari,Tranſubſtantiationem iure negare non poteris. Atque tandem hunc locum ſic concludat Theophylactus, *Dicens, Hoc eſt corpus meum, oſtendit quòd ipſum corpus Domini, eſt Panis qui ſanctificatur in Altario,& non reſpondens figura: Non enim dixit, Hoc eſt figura: ſed, hoc eſt Corpus meũ.Ineffabili enim operatione Transformatur, etiamſi nobis videatur Panis:quoniam infirmi ſumus, & abhorremus crudas carnes comedere,maximè hominis carnem: & ideo Panis quidem apparet,ſed reuera caro eſt.* Et alio loco, *Hoc eſt corpus meum, hoc inquam, quod ſumitis. Non enim figura tantùm, & exemplar quoddam Dominici corporis panis eſt, ſed in illud ipſum Conuertitur Corpus Chriſti, Dominus enim dicit, Panis quem ego dabo caro mea eſt, non dixit figura carnis meæ, ſed caro mea eſt. Et iterum: Niſi ederitis carnem filij hominis.Et quomodo,inquis, caro non videtur? O homo propter noſtram infirmitatem iſtud fit. Quia enim panis quidem, & vinũ ex his ſunt quibus aſſueuimus, ea non abhorremus: ſanguinem verò propoſitum & carnem videntes,nõ ferremus, ſed abhorreremus:idcirco miſericors Deus noſtra infirmitati condeſcendens, ſpeciem quidem panis & vini ſeruat,in virtutem autem carnis & ſanguinis Tranſelementat.* Et alibi: *Attende autem quòd panis qui à nobis in myſterijs manducatur,non eſt tantùm figuratio quædam carnis Domini,ſed ipſa Caro Domini.*

Vt cibus in corpus ſic panis in Carnem Chriſti tranſmutatur.

Theophyla. in 26. c. Mat.

Carnes crudas comedere abhorremus.

Idẽ Theophyl. in c. 14. Marc.

Ioan. 6. 51.

Ibidem 53.

Theophyl. in c. 6. Ioan.

Domini. Non enim dixit: Panis quem ego dabo figura eſt carnis, ſed caro mea eſt. Transformatur enim arcanis verbis Panis ille per myſticam benedictionem, & acceſsionem ſancti Spiritus in Carnem Domini, Et paucis interiectis: *Quomodo, inquis, non apparet nobis caro, ſed panis? vt non abhorreamus ab eius eſu. Nam ſiquidem caro apparuiſſet, inſuauiter affecti eſſemus erga cõmunionem. Nunc autem condeſcendente Domino noſtræ infirmitati, talis apparet nobis myſticus cibus, qualibus alioquin aſſueti ſumus.* Atque hæc de Patrũ, qui Tranſubſtantiationem probarunt, ſententiis dicta ſint. Quid etiam reſpondebis, ſi Lutheranos & Caluinianos tuos Tranſſubſtantiationẽ probare docuero? Magnus itaque ille tuus Beza, cùm Lutheranos ſuo more petulanter exagitaret, inter alia & hanc orationem ſcripto conſignauit. *Hoc quidem ſæpè diximus, quod nunc quoque repetam, re-ipſa non poſſe retineri* τὸ ῥητὸν *in his Chriſti verbis, Hoc eſt corpus meum, quin Tranſſubſtantiatio Papiſtica ſtatuatur.* At Lutherani τὸ ῥητὸν certiſsimis argumentis retinendum probarunt: Tranſſubſtantiatio ergo eſt Chriſtianæ fidei dogma. Si negaueris τὸ ῥητὸν eſſe retinendum, cùm omnia ad ſcriptum Verbum reuoces, erit tibi ſudandum, vt Scripti Verbi teſtimonio τὸ ῥητὸν te meritò reiicere doceas. Ad tuas ineptias redeo. *Beza in tract. de cœna Domini contra VVeſtphalũ.*

CAPVT XXXIII.

MINISTER. pag. 68.

Totam autem illam ſiue Lateritiam ſiue Latrocinantem Lateranenſis Concilij molem antiquioribus Romanæ Eccleſiæ Decretis deturbari profligarię debere, vel vnus teſtis fuerit Pythagoras ille veſter, Thomas qui eo nomine perpetuum cum Innocentio bellum geſsit, vt Romanæ Eccleſiæ de Tranſſubſtantiatione ſententiam ſartam tectámque tueretur.

CATHOLICVS.

Quid iuuat petulanter in ſacroſanctum Lateranenſe Concilium inuehi? *Nihil eſt facilius quàm maledicere*, vt tu verè in *frontiſpicio* tui libri ſcripſiſti. *Pag. 3.* Ais verò, Miniſter, D. Thomam perpetuum cum Innocentio bellum geſsiſſe: Quod tibi probandũ erat, aut ſi aliquando Innocentij, & D. Thomæ libros legiſti, facilè fuit Lectorem, Locorum notatione, magno euoluendi varia horum opera, leuare. Vterque ſanè Tranſſubſtantiationem probat: Ac de Innocentio nec tu ipſe inficiaris cùm eum Decreti illius ſcribas fuiſſe auctorem, quod tibi, pro tua Caluiniana modeſtia, *nouum commentum* appellare viſum eſt. Ac ne vllus ſit dubitandi locus, eandem de Tranſſubſtantiatione Veritatem confirmat Innocentius, aiens, *Cùm enim Sacerdos illa Chriſti verba pronunciat, Hoc eſt corpus meũ,* *Innocent. PP. 3. myſteriorum Miſſæ. lib. 4. cap. 7.*

Hic eſt ſanguis meus, panis & vinum in Carnem & Sanguinem conuer-
a Ioan. 1. 14. *tuntur, illa verbi virtute, qua Verbum*[a] *caro factum eſt & habitauit in*
b Pſal. 148. 5. *nobis.*[b] *Qua dixit & facta ſunt, ipſe mandauit & creata ſunt: Quæ fœ-*
* Gen. 19. 26. *minam mutauit* * *in ſtatuã* †, *& virgam conuertit in colubrum: Quæ*
† Exod. 4. 3. c Exod. 7. 20. *fontes*[c] *mutauit in ſanguinem: & aquam*[d] *conuertit in vinum. Nam*
d Ioan. 2. 9. *ſi verbum*[e] *Heliæ potuit ignem de cælo deponere, Verbum Chriſti non*
e 4. Reg. 1. 10. 12. *potuit panem in carnem mutare? Quis hoc audeat opinari de illo, cui*
f Luc. 1. 37. *nullum verbum*[f] *eſt impoſſibile, per*[g] *quem omnia facta ſunt, & ſine quo*
g Ioan. 1. 3. *factum eſt nihil? Certè maius eſt creare quod non eſt, quàm mutare quod*
eſt: ac longè maius, quod non eſt, de nihilo procreare, quàm quod eſt in
aliud tranſmutare. Illud autem nemo eſt qui dubitet, & de hoc aliquis
dubitabit? Abſit omnino. Incomparabiliter maius eſt, quòd Deus ita fa-
ctus eſt homo, quòd non deſiit eſſe Deus, quàm quòd panis ita fit Caro
quòd deſinit eſſe panis. Illud per Incarnationem ſemel eſt factum, iſtud
per Conſecrationem iugiter fit. Sed dixerit aliquis. Certus ſum omnino
quòd valet, ſed non ſum certus aliquo modo quòd velit. Aduertat ergo,
h Matt. 26. 26. *quòd Chriſtus cùm accepiſſet panem, benedixit, & dixit,*[h] *Hoc eſt cor-*
Marc. 14. 22. *pus meum. Veritas enim hoc dixit, & ideo verum eſt omnino, quod dixit.*
Luc. 22. 19. *Quod ergo panis fuerat cum accepit, corpus ſuum erat cùm dedit. Panis*
1. Cor. 11. 24. *itaque mutatus erat in corpus ipſius, & ſimiliter vinum in ſanguinem.*
Non enim vt hæreticus ſapit, ſed deſipit, ita debet intelligi quod Domi-
nus ait, Hoc eſt corpus meum, id eſt hoc ſignat corpus meum, ſicut quod
i 1. Cor. 10. 4. *dicit Apoſtolus,*[i] *Petra autem erat Chriſtus, id eſt petra ſignificabat*
Chriſtum. Et paucis interiectis, *Sicut autem Ioannes Baptiſta quod di-*
k Ioan. 1. 29. *xerat,*[k] *Ecce agnus Dei, per adiunctum determinauit, Ecce qui tol-*
lit peccata mundi: Sic & Chriſtus quod dixerat, Hoc eſt corpus meum,
l 1. Cor. 11. 24. *per adiunctum determinauit*[l] *quod pro vobis tradetur. Sicut ergo Cor-*
pus Chriſti veraciter tradebatur, ita verè demonſtrabatur, non in figu-
ra, quæ iam ceſſauerat, ſed in veritate, quæ iam aduenerat. Et ne om-
m 3. Reg. 17. 16. nia deſcribam, caput illud his verbis concludit.[m] *Sicut vidua Sare-*
ptana quotidie comedebat, & nunquam diminuebat farinam de hydria,
oleum de lecytho, ſic vniuerſalis Eccleſia quotidie ſumit, & nũquã con-
ſumit carnem, & ſanguinem Ieſu Chriſti, ſub diuerſa ſpecie Sacramen-
ti. Sicut ergo corpus Chriſti quotidie manducatur, & non deficit nec
decreſcit, ita panis quotidie tranſit in corpus Chriſti, ſed ipſum corpus
nec in aliquo proficit, nec accreſcit. Non enim de pane, vel de vino mate-
rialiter formatur caro, vel ſanguis. Sed materia panis, & vini mutatur
in ſubſtantiam carnis, & ſanguinis, nec adiicitur aliquid corpori, ſed
tranſſubſtãtiatur in corpus. D. Thomas (quem tu [illegible] Pythagoram
Thomas 3. parte quæſt. 75. art. 4. appellas) ab Innocentio (quod ad Trãſſubſtantiationem attinet) non
diſſenſit, vt ſequens ipſius oratio non obſcurè teſtatur. *Deus eſt actus*
infinitus, vnde eius actio ſe extendit ad totam naturam entis. Non igitur
ſolum poteſt perficere conuerſionem formalem, vt ſcilicet diuerſæ formæ
ſibi in eodem ſubiecto ſuccedant: ſed conuerſionem totius entis, vt ſcilicet
tota ſub-

tota ſubſtantia huius conuertatur in totam ſubſtantiam illius. Et hoc agitur diuina virtute in hoc Sacramento: Nam tota ſubſtantia panis conuertitur in totam ſubſtantiam Corporis Chriſti, & tota ſubſtantia vini,in totam ſubſtantiam Sanguinis Chriſti. Vnde haec conuerſio non eſt formalis,ſed ſubſtantialis:nec continetur inter ſpecies motus naturalis,ſed proprio nomine poteſt dici trãſſubſtantiatio. De tuo bello,quod ſcribis D. Thomam cum Innocentio geſsiſſe,ſummum eſt ſilentium. Profer ſaltem libros in quibus belli huius mentio facta eſt,vt duos hos grauiſsimos Auctores inter ſe,ſine veſtra opera,conciliemus. Qualis ſit in Tranſſubſt. conuerſio.

MINISTER. pag.68.& 69.

Vt vberiorem huius controuerſiæ ſiue ἀντιλογίας *conſiderationem opportuniori loco relinquamus,hoc à vobis quærimus, Ieſuitæ: Eccleſiæne Romanæ dogma de Tranſſubſtantiatione retinetis,necne? Si repudiatis, quid moratur Eccleſia Romana,quin vos* ἀποσυναγώγους *è communione ſua exterminet: & vos tantùm minuat, quantùm auxit? Sin retinetis, hoc dicimus,hoc affirmamus; Vos non modò abſurda, ſed penitus impoſſibilia conferruminare, id eſt aſſerimus quod ſupra eſt à nobis demonſtratum. Diſparatas planè eſſe &* ἀντιφατικῶς ἐναντίας *propoſitiones has, Panem Euchariſtiæ tranſſubſtantiari in corpus Chriſti, & vinum in Sanguinem, & (vt vos dicitis) corpus Chriſti ſub forma panis contineri,&c.*

CATHOLICVS.

Si tibi ſuppetunt argumenta,quibus te, de Tranſubſtantiatione dogma,improbare poſſe exiſtimas: Cur nunc temporis cùm tibi nemo certos diſputandi fines præſcripſit,ea in medium,vt à nobis diſſoluerentur,non attuliſti? Quid opus fuit in Scholaſticorum opinionibus commemorandis immorari, & quæ, tuo iudicio, maximè pro nobis facere videntur ſilentio præterire? Nihil in Theſibus noſtris de Tranſſubſtantiatione,fidei Catholicæ repugnans,legiſti. Nos nulla ἄτοπα, nedũ ἀδύνατα *conferruminauimus.* Diſce à Dialecticis an eædem Propoſitiones inter ſe *Diſparata*, & ἀντιφατικῶς ἐναντίαι ſint. Nunquam probabis enunciata illa *Panem Euchariſtiæ trãſſubſtantiari in corpus Chriſti*, & *corpus Chriſti ſub forma panis contineri*, inter ſe diſsidere. Quæ enim ſuprà à te de *Continere* & *Contineri*, allata ſunt, inſcitiam tuam planè produnt, vt ex iis, quæ paulò antè à me diſputata ſunt, eruditus Lector iudicare facilè poterit. Atque vt de tua amentia (quæ te impulit vt Scholaſticis Doctoribus *Tragelaphos Centauros, Pegaſos, Chimæras, Gorgonas, monſtroſarúmque aliarum naturarum importuna & ridicula commenta* impudenter tribueres nihil dicam, ad alia pergamus obſecro. Pag.71.

CAPVT XXXIIII.

MINISTER. pag. 73.

Licet aduerſus Caluini quam vocatis hæreſin, oratio illa veſtra (pro Chriſti corpore portionem panis comedere, & omnipotentiam Dei in anguſtias quaſdam redigere) propriè debacchetur, neminis tamen obſcurum eſt, Caluini nomine, Eccleſias noſtras inuidioſè notare: quæ non Caluini quidem doctrinam, ſed veritatem ex puro Verbo Dei fideliter à Caluino expreſſam conſtanter amplectantur, &c.

CATHOLICVS.

Si *veſtra Eccleſia veritatem ex puro Verbo Dei fideliter à Caluino expreſſam conſtanter amplectuntur*, non ſolo igitur Dei Verbo contenti eſtis, cùm Caluini operam, vt ex Dei Verbo Veritas exprimeretur, neceſſariam fuiſſe, profiteamini. Et, ſi Caluinus, quam Eccleſiæ veſtræ amplectuntur, Veritatem expreſsit, ante Caluinum nemo fuit in Chriſtiano orbe cui hæc veſtra Veritas cognita fuerit, atquè perſpecta. Huius veſtræ Veritatis nouitas, nobis Chriſtianis, qui Antiquitatem ſuſpicimus, & ſummam veteris Eccleſiæ in fidei rebus cõſenſionẽ veſtræ diſſenſioni ſemper opponimus, meritò eſt ſuſpecta. In eo deinde quod ais *noſtrum fuiſſe locos notare in quibus Caluinus modo aiens, modo negans, portionem panis pro vero Chriſti corpore ſectatoribus ſuis obtrudat*, grauiter hallucinaris: Atque vt tuo te gladio cõfodiã, magnus ille tuus Theologus Beza in Theſibus Geneuæ diſputatis 5. Aprilis anno 1582. ne vnum locum notauit, quamuis inter deteſtanda, quæ ipſe appellat, dogmata, quod ſequitur octauo loco numeret: *Chriſtum conciliare bonis noſtris operibus dignitatem meriti, quod eſt nouum Ieſuitarum commentum.* Quod Bezanæ Doctrinæ repugnat, commentum eſt ſcilicet. Conuerte orationis tuæ aculeos in Præceptorem tuum, qui fortaſsis te monitore locos ex quibus ſua excerpſit commenta, vt reſpondere poſsimus, in lucem proferet. Tu igitur audacter (neſcio tamen quo ore) vt quibus in locis Caluinus ſecum pugnet doceamus, à nobis exigis, cùm tamen Claudius Sancteſius Epiſcopus Ebroicenſis hoc pridem diligẽter præſtiterit. Verùm, vt tibi, modeſtiſsimo Caluini diſcipulo, morem hac in re geram: Quod à nobis fieri cupis, paucis perficiam. Atque vt tecum tabellis obſignatis agam, Hæc perpende diligenter, quæ ex Caluini libris deſcripſi[g]. *Mihi verò adeo moleſtum non eſt, in Cõcilio Romano, cui præfuit Nicolaus ſecundus: & Vercellenſi, quod auſpiciis Gregorij ſeptimi coactum eſt, damnatam fuiſſe quam ſequor doctrinam, vt mihi eo nomine plurimùm gratuler, quòd manifeſtis Dei hoſtibus & Antichriſtis ſemper exoſam fuiſſe video. Certè eorum approbatio ſuſpectam quodamodo ipſam mihi redderet.* Quod ait (vt obiter hoc dicã) *Vercellenſe Cõcliũ Gregorij ſeptimi auſpiciis fuiſſe coactũ*, parum ſe in hiſtoriis fuiſſe verſatũ prodit[h], cũ Leo nonus Conciliũ Vercellenſe coegerit.

Miniſter Bezam negligentiæ condemnat.

Cl. de Sainctes in exam. doct. Caluin. & Bezana de Cœna.

g In vltim. admonitione ad Ioachimum VVeſtphalũ. vide tractatus omnes Theologicos Caluini Geneuæ apud Petrum Santandreanum anno 1576. pag. 1098.

h Guitmūdus lib. 2. de Sacram.

gerit. Fatetur ergo doctrinam ſuam in Conciliis Romano, & Vercellenſi damnatam, quare Berengarij hæreſim tuetur. Qualis autem ea fuerit, te non latet, qui ſic Berengarij Palinodiam deſcripſiſti, vt qui Scriptum tuum legerit, te nunquam Ius Canonicum vidiſſe facile cognoſcat. Nullam enim in Iure Canonico Diſtinctionem inuenio, cuius inſcriptio ſit, *Ego Berengarius*, vt tu ſomnias. *Anathematizo* (inquit Berengarius) *omnem hæreſim, præcipuè eam de qua hactenus infamatus ſum, quæ aſtruere conatur panem, & vinum quæ in altari ponuntur poſt conſecrationem ſolummodo Sacramentum, & non verum corpus & ſanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti eſſe, & non poſſe ſenſualiter, niſi in ſolo Sacramento manibus Sacerdotum tractari vel frangi, aut fidelium dentibus atteri.* Profitetur ergo Caluinus in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento, tantùm eſſe panem & vinum, & non Chriſti corpus: Rectè ergo ſcripſimus, *Caluinum elabi non poſſe quin pro Chriſti corpore, ſe panis portionem ſectatoribus ſuis obtrudere confiteatur.* Et quamuis hic vnus locus adeò ſit perſpicuus, vt de Caluini ſententia nemo dubitare poſsit, ex aliis eiuſdem libris afferre non grauabor, quæ tuam incredibilem vanitatem magis prodent. *Tametſi carnem ſuam à nobis ſuſtulit, & corpore in cœlum aſcendit, ad dexteram tamen Patris ſedet: hoc eſt in potentia & maieſtate & gloria Patris regnat. Hæc regnum nec vllis locorum ſpatiis limitatum, nec vllis dimenſionibus circumſcriptum, quin Chriſtus virtutem ſuam, vbicunque placuerit, in cœlo & in terra exerat: qui ſe præſentem potentia & virtute exhibeat, qui in ſuis ſemper adſit, vitam ipſis ſuam inſpirans, in iis viuat, eos ſuſtineat, confirmet, vegetet, conſeruet incolumes, non ſecus, ac ſi corpore adeſſet: quin denique ſuo ipſius corpore eos paſcat, cuius cõmunionem ſpiritus ſui virtute in eos transfundit, ſecundum hanc rationem, corpus & ſanguis Chriſti in Sacramento nobis exhibetur.* Fatetur Caluinus virtute tantùm, & potentia corpus, & ſanguinem Chriſti nobis in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento exhiberi. Et alio loco, *Longè autem falluntur qui nullam carnis Chriſti præſentiam in Cœna concipiunt niſi in pane ſiſtatur. Ita enim arcanæ Spiritus operationi, quæ nobis Chriſtum ipſum vnit, nihil reliquum faciunt. Chriſtus præſens illis non videtur niſi ad nos deſcendat. Quaſi verò ſi ad ſe nos euehat, non æquè potiamur eius præſentia. Ergo tantum de modo quæſtio eſt: quia Chriſtum ipſi in pane locant, nobis autem non ducimus fas eſſe eum è cœlo detrahere. Vtrum rectius ſit iudicent lectores. Tantum faceſſat calumnia illa, auferri Chriſtum à ſua Cœna niſi ſub panis integumento lateat. Nam quum myſterium hoc cœleſte ſit, neceſſe non eſt, Chriſtum elicere in terras, vt nobis ſit coniunctus.* Negat Chriſtum eſſe in terris, quare non eſt in Sacramento. Et, ſi Chriſtus Dominus ad ſe vos euehit, ergo vos tunc in cælis eſtis. Quod ſi ita ſit, nos Catholici hallucinamur, qui vos in terra degere exiſtimamus. Eripite nobis hunc errorem, aut vos à Caluino decipi, credite:

Pag. 64.
De conſecrat. diſt. 2. c. ego Bereng.
Caluinus Berengarij hæreſim ſecutus ſolum ſignum in cœna agnoſcit.

Caluin lib. 4. Inſti. cap. 17. §. 18.

Corpus Chriſti virtute ſolùm & potentia in cœna exhiberi Caluinus aſſerit.

Idẽ Caluin. lib. 4. Inſtit. cap. 17. §. 31.
Caluiniſtæ Cœnantes euehuntur in cælum.

Id. Caluin. in conſenſione mutua in re Sacramentaria Miniſtrorũ Tigurinæ Eccleſiæ & Ioannis Caluini.

Chriſtus nõ eſt in Sacramento ex Caluini ſententia.

Idé Cal.qui probè nunc ad Lutheranorũ,nũc adZuinglianorũ prout ſuis rebus expedire iudicabat,arbitriũ&nutũ fingere orationẽ cõſue uerat, Tigurinis ſe planè Zuinglianũ eſſe, perſuadere conatus eſt,his verbis: *Materia aquæ,panis,aut vini,Chriſtum non nobis offert,nec ſpiritualiũ eius donorũ compotes nos facit,ſed promiſsio magis ſpectãda eſt: cuius partes ſunt,nos rectà fide via ad Chriſtum ducere, quæ fides nos Chriſti participes facit.* Negat Caluinus Sacraméta nobis offerre Chriſtũ,ſolã autem fidem eſſe exiſtimat,quæ nos Chriſti participes facit. Et in eadem Conſenſione, *Chriſtus*.(inquit) *quatenus homo eſt, non alibi quàm in cælo,nec aliter, quàm mente & fidei intelligentia; quærendus eſt. Quare peruerſa, & impia ſuperſtitio eſt, ipſum ſub elementis huius mundi includere.* Si Chriſtus non alibi,quàm in cælo quærendus eſt, Caluiniani Miniſtri tantùm panis portionem, & non Chriſti Domini corpus ſuis obtrudunt Sectatoribus. Denique ſic Conſenſionem illam concludit: *Ac ne qua ambiguitas reſtet; quum in cælo quærendum Chriſtum dicimus,hæc locutio,locorum nobis diſtantiam ſonat & exprimit. Tametſi enim philoſophicè loquendo, ſuprà cælos locus non eſt:quia tamen Corpus Chriſti,vt fert humani corporis natura & modus,finitum eſt,& cælo,vt loco continetur: neceſſe eſt à nobis tanto locorum interuallo diſtare, quanto cælum abeſt à terra. Quòd ſi imaginatione noſtra Chriſtum pani, & vino affigere fas non eſt, multò minus licet eum in pane adorare. Quanquam enim panis, in ſymbolum,& pignus eius, quam habemus cum Chriſto cõmunionis, nobis porrigitur:quia tamen ſignum eſt,non res ipſa,neque rem in ſe [illegible]cluſam habet,aut affixam, Idolum ex eo faciunt, qui mentem ſuam in eum conuertunt, Chriſtum adoraturi.* Vult itaque Magiſter tuus, vt quæratur Chriſtus Dominus in cælo, ac à Synagogæ veſtræ pane, tanto abſit interuallo, quanto cælum à terra diſiungitur. Et tu tamen criminis loco nobis obiicis, quòd *Caluinum*, ſcripſimus *pro Chriſti Domini corpore, Sectatoribus ſuis portionem panis obtrudere.* Si inſtituta breuitas pateretur,aliis eiuſdem ſententiis,Chriſtũ Dominũ à ſanctiſsimo Euchariſtiæ Sacramento omnino eũ ſeiunxiſſe, facilè probarem. Verùm tuus Beza hac in re non minus quàm ille varius fuit & inconſtans, quod nequè tu,ſi ſequentia conſideres,inficiaberis. *Hactenus*, ait Beza, *præſentiam corporis,& ſanguinis ponimus,non quòd nunc ſit in terra Chriſti caro,ſed quòd manens in cælis, nobis tamen per fidem in cælum vſque euectis, verè per Spirituſſancti omnipotentiam communicetur in vitam æternam. Quatenus dicamus Chriſti ſanguinem,& corpus abeſſe,iam anteà ſum teſtatus. Hactenus videlicet,vt ſciamus nunc illa in cælis,& non alibi,nos autem in terris, & non alibi, & tamen virtute ſpiritus fieri, vt corpore & ſanguine Chriſti paſcamur, quia fidei eſt præſentiſsimum, quod tantùm locorũ interuallo eſt diſiunctiſsimum.* Fide tantùm,ex eius ſententia,corpore,& ſanguine Chriſti paſcimur, non ergo in Euchariſtia eſt Chriſti corpus,quare erit Euchariſtiæ panis,corpore Chriſti nudus: Et qui

Perpẽde hęc Miniſter.

Portio panis tantum in Cœna Caluiniana.

Beza lib.1.de re Sacramentaria.

Fide tantum non re ipſa Corpus Chriſti eſt in Sacramẽto, ſi Bezæ creditur.

Euchariſtiam dat, aut accipit, panem tantùm, & non Chriſti corpus dare, aut accipere ex veſtræ doctrinæ Principiis conuincitur. Ac ne de Bezana minus quàm Caluiniana ſententia lector certus ſit; adiiciam & aliam Bezæ orationem, qua perſpicuis verbis teſtatur Corpus & ſanguinem Domini, fide tantùm in Euchariſtia accipi. *Minimè*, inquit, *ambigimus quin ſicut ordinationis verba teſtantur, verũ corpus, & verus ſanguis Domini, id eſt, ipſe Ieſus Chriſtus cum omnibus ſuis opibus, verè & ſine vlla fraude offeratur, non ore, ſed fide, per Spiritus ſancti efficaciam percipiendus ad vitam æternam, idq́; non minus verè quàm corporeis noſtris ſenſibus offeruntur panis & vinum, quæ propterea etiam vocantur corpus & ſanguis Ieſu Chriſti, quoniam videlicet certa ſunt notæ, & teſſeræ viſibiles & corporeæ, earum rerum quas nobis Dominus ſpiritualiter offert, id eſt, veri corporis & ſanguinis Ieſu Chriſti.* Et infrà, *Inſtrumentum quo Chriſtus recipitur fides eſt*. Hæc Bezana doctrina, Caluinum pro Chriſti corpore panis portionem Sectatoribus ſuis obtrudere, maximè confirmat. Si enim Chriſtus Dominus, *non ore, ſed fide offertur percipiendus*, & ſi *Inſtrumentum, quo Chriſtus recipitur eſt fides*, Ergo Miniſtri manibus non datur Chriſtus, ſed tantùm panis. Si enim Caluini Miniſter, manibus ſuis dat Chriſtum, erit in terris Chriſtus, aut certè immenſa brachiorum Miniſtri longitudo in cælos penetrabit, vt Chriſtum Dominum Caluiniana vi à dextris Patris æterni deturbatum, iis obtrudat Miniſter, quibus ad Caluini præſcriptum Cœnam dare conſueuit. Et cùm fide, tanquam inſtruméto recipiatur Chriſtus, lubenter à te diſcerem, quo inſtrumento detur Chriſtus. Manibus enim hominis non video, qua ratione à vobis dari poſsit, cùm à mortalium nemine, veſtro iudicio, tractari poſsit. Scio incredibile Bezæ hac in re eſſe acumen, qui ſecum ipſe ad hũc modum diſſerit. *Quæſtio, ergo integrum quoque Sacramentum præbent indigni Miniſtri. Reſponſio. Concedo. Quæſtio, Ergo accipiunt quoque integrum Sacramentum quamuis indignè accedentes, quum id accipiunt quod præbetur. Reſponſio. Sæpe ſum miratus ſpiritus erroris efficaciam in hac planè ſophiſtica concluſione. Error autem vnus alterum peperit. Hoc enim conſtituto, vtrunque, id eſt, tum elementa, tum rem ſignificatam, id eſt, Chriſtum cum ipſius donis corporis, & quibuſuis præberi, concluſerunt nonnulli à quibuſuis qui elementa acciperet, rem quoque accipi. At iſtud eorum fundamentum falſiſsimum eſt. Nec enim res Sacramenti (id eſt Chriſtus ipſe) manibus & ori, ſed menti & fidei offertur, ſpiritualiter nimirum apprehendendus, ſicuti corporea ſigna ſenſibus externis teſtificantur.*

Reſpondeat Beza te monitore, cùm nondum è viuis exceſſerit; Si Chriſtus non manibus & ori, ſed menti, & fidei offertur, ergo Apoſtoli neque manibus tractarũt, neque ore comederũt corpus Chriſti Domini, ſed mente, & fide tantùm. Et tamen præcepit illis Chriſtus Dominus vt acciperent & comederent corpus ſuum, *Accipite, & comedite, Hoc eſt corpus meum.* Ac ne in re perſpicua operam conſumam

Idem Beza in confeſsione Chriſtiana fidei. cap. 4. art. 50.

Fides inſtrumentum eſt quo Chriſtus in cœna ſumitur, iuxta Bezam.

Beza in lib. quæſtionũ & reſponſionum Chriſtianarũ de Sacramentis quæſt. 199.

Matt. 26. 26.

ſumant, quid hac de re ſenſerit Beza, teſtis eſt illa, quam Piſsiaci ad Chriſtianiſsimum Regem Carolum habuit, oratio. *Quant à la diſtance des lieux, Ieſus Chriſt eſt esloigné du pain & du vin, autant que le plus haut ciel eſt esloigné de la terre, attendu que nous & les Sacremens ſommes en terre, & ſa chair eſt au ciel.* Habes ergo quibus in locis Præceptores tui, Chriſtum Dominum ab Euchariſtiæ Sacramento tanto ablegant interuallo, quanto cælum à terra ſeiungi videmus. Adducam & Caluini locos, in quibus Chriſtum Dominum cum panis & vini ſymbolis coniungit, quò intelligas verum eſſe, quod in Theſibus noſtris de Caluino diximus, eum nempe modo affirmare, modo negare. Atque vt ab Inſtitutionibus ordiar.

Beza in libro quod inſcribitur, Ample diſcours des Actes de Poiſſy. 1561. opera Caluinianorũ excuſo anno 1562.

Caluin. lib. 4. Inſtit. cap. 17. § 10.

Summa ſit, (inquit ille) non aliter animas noſtras carne, & ſanguine Chriſti paſci, quàm panis & vinum corporalem vitam tuentur, & ſuſtinent. Neque enim aliter quadraret analogia ſigni, niſi alimentum ſuum animæ in Chriſto reperirent, quod fieri non poteſt, niſi nobiſcum Chriſtus verè in vnum coaleſcat, noſque reficiat carnis ſuæ eſu, & ſanguinis potu. Etſi autem incredibile videtur in tanta locorum diſtantia penetrare ad nos Chriſti carnem, vt nobis ſit in cibum, meminerimus quantum ſupra ſenſus omnes noſtros emineat arcana Spiritus Sancti virtus, & quàm ſtultum ſit eius immenſitatem modo noſtro velle metiri. Quod ergo mens noſtra non comprehendit, concipiat fides, ſpiritum verè vnire, quæ locis diſiuncta ſunt. Iam ſacram illam carnis & ſanguinis ſui communicationem, qua vitam ſuam in nos transfundit Chriſtus, non ſecus ac ſi in oſſa & medullas penetraret, in Cœna etiã teſtatur & obſignat: & quidem non obiecto inani aut vacuo ſigno, ſed efficaciam Spiritus ſui illic proferens, qua impleat quod promittit. Et ſanè rem illic ſignatam offert, & exhibet omnibus qui ad ſpirituale illud epulum accumbunt, quanquam à fidelibus ſolis cum fructu percipitur, qui tantam benignitatem vera fide animique gratitudine ſuſcipiunt. Et paulò pòſt. *Niſi quis fallacem vocare Deum volet, inane ab ipſo Symbolum proponi, nunquam dicere audeat. Itaque ſi per fractionem panis Dominus corporis ſui participationem verè repræſentat, minimè dubium eſſe debet quin verè præſtet atque exhibeat, &c.* Nõ pauca ſunt in hac Caluini oratione, quæ politulum tuum, & cenſorium requirunt iudicium. *Si Chriſtus nos reficit carnis ſuæ eſu & ſanguinis potu, & ſi ad nos penetrat caro Chriſti:* Ergo, caro Chriſti Domini cælũ ipſum deſerit (cùm ex veſtra ſententia duobus in locis eſſe non poſsit,) vt ad nos penetret. Et, *ſi Spiritus verè vnit quæ locis diſiuncta ſunt,* ergo eadem ſunt inter ſe & coniuncta, & diſiuncta. Explica nobis, quæ ſit hæc rerum locis diſiunctarum copulatio, quam Spiritui tribuit Caluinus. Negat quoque humanam mentem commentitiam ſuam coniunctionem comprehendere: *Quod mens noſtra non comprehendit, concipiat fides.* Intende mentis tuæ aciem, & fortaſsis, quod Caluinus, homo ad intelligẽdum hebes, ad comminiſcendum verò promptus

Caluinus ſibi contradicens ait iam in Cœna verũ Chriſti corpus exhiberi.

Caluincum ſymbolis corpus Domini coniungit.

Abſurda quædam ex Caluini doctrina.

ptus

ptus aſſequi non potuit, tu qui rerum & Theologicarum & philoſophicarum ſcientiam tibi arrogas,animo ſic facilè complecteris, vt illud nobis nullo negotio poſsis exponere. Vult præterea Caluinus cum ſymbolis rei veritatem coniungi. *Atque omnino* dicens, *iſthac piis tenenda eſt regula,vt quoties ſymbola vident à Domino inſtituta, illis rei ſignatæ veritatem adeſſe certò cogitent,ac ſibi perſuadeant &c.* Rei ſignatæ veritas quod ad Euchariſtiam attinet,vt vos docetis,eſt ipſe Chriſtus Dominus:Quare Chriſtus adeſt illîc,id eſt, in ſymbolis panis & vini.Quære à Grammaticis quis ſit vſus vocis *Illîc*,& me rectè ex Caluini verbis dices concludere, Domini Corpus, & Sanguinem,cum panis & vini ſymbolis copulari, ita vt vbi ſunt panis & vinum Caluinianæ cœnæ,ibi ſint corpus, & ſanguis Domini. At panis,& vinum ſunt in terris, quare corpus & ſanguis Domini in terris erunt. Et quia longum eſſet de ſingulis diſputare,venio ad alteram Caluini ſententiam,qua Chriſti Domini corpus,& ſanguinem in terris eſſe cum pane & vino fatetur,ſic ſcribens. *Obſecro, an ex Phyſicis didicimus,Chriſtum perinde animas noſtras è cælo paſcere carne ſua, atque corpora pane, & vino aluntur? Vnde hæc carni virtus, vt animas viuificet? Naturaliter nõ fieri omnes dicent.Humanæ rationi nihilò magis placebit,penetrare ad nos Chriſti carnem, vt nobis ſit alimentum.* Deinde ſubiungit, *Dicimus Chriſtum tam externo ſymbolo, quàm ſpiritu ſuo ad nos deſcendere, vt verè ſubſtantia carnis ſuæ, & ſanguinis ſui animas noſtras viuificet &c.*. Cùm Caluinus ſcribat, *Chriſtum perinde animas noſtras è cælo paſcere carne ſua, atque corpora pane,& vino aluntur: & penetrare ad nos Chriſti carnem, vt nobis ſit alimentum*,neceſſe eſt eandem Chriſti carnem in terris eſſe fateatur. At aliàs idem ſcripſit vos in cælum euehi,nunc vult Chriſti carnem ad vos in terra exiſtentes penetrare: Tu ipſe facilè perſpicis,quam ſecum ipſe bellè conſentiat. Si præterea *Chriſtus ad nos deſcendit,vt verè ſubſtantia carnis ſuæ, & ſanguinis ſui animas veſtras viuificet.*quid opus fuit Caluino vos in cælum euehere, vt ibi vos Chriſtus carne ſua,& ſanguine ſuo paſceret? Mira ſunt hæc opinionum portenta, quæ mundo perſuadere nititur.Tandem miraculum eſſe ait, *quod res toto cæli,& terræ ſpatio diſsitæ, ac remotæ in tanta locorum diſtantia non ſolùm coniungantur, ſed vniantur.* Si eiuſmodi res loco cóiungi,& vniri exiſtimat,nemo eſt qui rem eſſe admirandam non fateatur. Qui verò res loco diſiũctas cogitatione, & inani Caluiniana fide copulari, ſine miraculo nõ poſſe arbitratur, indignus planè eſt,qui res Theologicas tractet,cùm in primis Philoſophiæ rudimentis turpiter hallucinetur. Nullus enim eſt (modò intelligentiæ vſum habeat) qui cælum & terram, cogitatione non facilè copulet.Quòd ſi corpus Chriſti Domini cum hominibus loco coniungit,erit ergo Chriſti Domini corpus in terris.Si cum alio mihi negotium eſſet,moleſta hac ſententiarum Caluini deſcriptione

Caluin. l.b. 4. Inſtit. c. 17. §. 24.

Caluinus modo,ait, modo negat.

Caluin. ἀφιλοσοφος.

ſuperſederem. At tempori parendum eſt, volo vt æquus tuus Iudex, rei veritatem ex ſententiarum Caluini,& numero,& perſpicuitate,vbi intellexerit,te aut planum eſſe, qui perſpicuam veritatem negare ſis auſus: aut certè in eius ſcriptis penitus hoſpitem iudicet,qui rem minimè dubiam (vt Magiſtri tui apud homines indoctos exiſtimatio farta tecta conſeruaretur) in controuerſiam vocaueris.

Matth.26.26. Marc.14.22. Luc.22.19. 1. Cor.11.24. Caluin.in ca. 11.epiſt.1. ad Cor.§.24.

Metonymiã in Chriſti verbis quærit.

Caluinus ergo, vt in verbis Chriſti Domini, *Hoc eſt corpus meum*, Metonymiam eſſe probet,in omnem ſe partem verſat, dicẽs: *Quærenda Metonymiæ ratio.Hic reſpondeo, non ideo tantùm ſigno imponi nomen rei ſignatæ, quoniam ſit figura,ſed magis quia ſymbolum ſit quo res exhibetur.Similitudines enim quas mutuantur quidam a rebus profanis,aut terrenis: quoniam à Sacramentis Domini habent aliquid diuerſum, non admitto. Vocatur Hercules ſtatua Herculis,ſed quid illic eſt præter nudam inanémque figuram? Columba autem Spiritus vocatur,quia certa ſit teſſera inuiſibilis Spiritus præſentiæ. Ergo panis eſt Chriſti corpus:quia certò teſtetur exhiberi nobis corpus illud quod figurat, vel quia Dominus viſibile illud ſymbolum nobis porrigendo,vna dat etiam nobis ſuum corpus: neque enim fallax eſt Chriſtus,qui vacuis figuris nos ludat &c.*

Ex Caluino Corpus Chriſti verè eſt in ſymbolo.

Panis igitur, auctore Caluino, eſt ſymbolum quo res exhibetur: Nomine verò *Res*, corpus Chriſti intelligit. quare cùm panis ſymbolo, Chriſti corpus coniungitur. Atquè exemplum,quo vtitur, copulationem corporis Chriſti Domini, cum pane maximè confirmat. *Columba* (inquit) *Spiritus vocatur, quia certa ſit teſſera inuiſibilis Spiritus præſentiæ. Ergo panis eſt Chriſti corpus &c.*

Spiritus S. erat in columba.

Matth.3. Marc.1. Luc.3. Ioan.1.

Certè ſi corpus Chriſti Domini ſic eſt cum Caluiniano pane copulatum,vt fuit Spiritus ſanctus cum Columba coniunctus, Corpus Domini in terris erit: & *veritas*, ait, *eſt cum ſuo ſigno coniuncta.* Ergo corpus Chriſti, quod eſt veritas, eſt cum ſuo ſigno,pane videlicet,coniunctùm. Inani deinde verborum varietate ludere conatur Lectorem,dum coniunctionem corporis Chriſti Domini,cum ſymbolo ad *ſpiritalem vim transfert*: & cùm ſcribit,*Chriſtum è cælo præſentem in nos carnis ſuæ virtutem tranſmittere.*

Caluini aperta contradictio.

Nam ſic,Corpus tantùm Domini copularetur cum pane, quia virtus corporis Domini,pane tanquam inſtrumento è Cælo ad nos tranſmitteretur, quod ſuperiori eius doctrinæ apertè aduerſatur. Nolo amplius in re perſpicua immorari; Qui enim verba Caluini, à me iam fideliter ex ipſius libris tranſcripta legerit, nihil a veritate alienũ,illã Theſis noſtrę partẽ (quam tu nunc improbas) complecti iudicabit.

5 Caluin.in c. 11.epiſt.1. ad Cor.§ 24.

Realiter Caluini iudicio in Cœna nobis datur Chriſti Corpus.

Caluinus enim *idem modò aiens,modò negans,pro Chriſti Domini corpore panis portionem ſectatoribus ſuis obtrudit.* Ac ne me iniuria illum accuſare putes, ſubiiciam quod me ab omni calumniæ nota vindicabit.[5] *Concludo*,ait,*realiter(vt vulgò loquuntur)hoc eſt verè nobis in Cœna dari Chriſti corpus,vt ſit animis noſtris in cibum ſalutarẽ, loquor vulgari more,ſed intelligo ſubſtantia corporis paſci animas noſtras,vt*

ſtræ, vt verè vnum efficiamur cum eo: vel quod idem valet, vim ex Chriſti carne viuificam in nos per Spiritum diffundi, quamuis longè à nobis diſtet, nec miſceatur nobiſcum. Scribit ſe loqui vulgari more, cùm tamen ſe à vulgo intelligi minimè patiatur, imò neque ſeipſe intelligit inanes verborum præſtigias fundens, vt ipſemet teſtatur, ſic ſcribens. *Erit mihi longior cum hyperbolicis Doctoribus diſputatio qui dum pro ſua craſſitie abſurdum edendi & bibendi modum fabricãt, Chriſtum quoque carne ſua exutũ in phantaſma transfigurant. Si tamen vllis verbis complecti tantùm myſteriũ liceat, quod ne animo quidem ſatis me comprehendere video, & libenter ideo fateor, ne quis eius ſublimitatem infantiæ meæ modulo metiatur, &c.* Si Caluinus, ſua commenta intelligere non potuit, quid mirum ſi tu, in illis explicandis hæreas? Atque vt tandem de Caluino loqui deſinam: Contende nobiſcum Miniſter, coram æquo iudice, non deerunt nobis rationes, quę Caluinum ſecum pugnaſſe apertè conuincent. Sed quomodo tu nos ad æquum iudicem iam prouocas, qui antea ſolum Deum veritatis eſſe iudicem profeſſus es, ſcribens: *Vnicum iudicem veritatis agnoſcimus, Deum ex illo ſuo Verbo ſcripto, quod voluntatis ſuæ expreſſam declarationem eſſe voluit.* Tu nobis deinde obtrudis *Summam* neſcioquam *Doctrinæ de Sacramentis.* Quotidie Caluini & Bezæ ingentia Commentorum volumina tractamus, & nunc in hominis bardi nobis incogniti, Summa excutienda, tempus teremus? Vehementer nobis probatur Illuſtriſsimi Cardinalis Turnonij, Mecenatis noſtri, de veſtris *Summis & Cõfeſsionibus* iudicium quod Sanctesij verbis adſcribam, vt Academia Turnonia, à Parente ſuo diſcat, quàm ſitis in *Summis, & Confeſsionibus* conſcribendis vafri, & in portentoſis opinionum commentis pro Chriſtiana Religione ſubſtituendis, exercitati. *Nono Octobris* (inquit Sanctesius) *congregati ſunt Patres* (qui colloquio Piſsiaci interfuerunt) *& quicquid egiſſent, expoſuerunt deputati, cenſurámque, ac ſubiunctam Catholicam confeſsionem tradiderunt in manus præſidentis Cardinalis à Turnone: qui ſemel, atque iterum lectis, & conſideratis quæ ſcripta eſſent in Papyri folio, reſpondit Senex, & veteranus Catholicus, facilè ſe eiuſmodi præſtigiis potuiſſe decipi, cùm exiſtimaſſet Miniſtros ex vultu tanquam bonos viros cum bonis benè voluiſſe agere. Tot dolis tamen, & contra veritatem inſidiis detectis, ſe ex animo deteſtari profeſſus eſt collocutorum formulam, & Catholicam confeſsionem amplecti, ac precari Deum vt ſepulchro proximus in ea emori poſſet.* Aſcribat Auctor Summæ nomen ſuum, ac noſtrum de ea iudicium propediem habebis.

Idem Caluin. lib. 4. Inſtit. c. 17 §. 7.

Caluin. ſua commenta non intelligit.

Pag. 42.

Sanctesius in reſponſione ad Apologiam Theod. Bezæ.

Iudicium Cardinalis Turnonij de confeſsionibus Caluiniſtarum.

CAPVT XXXV.

MINISTER. pag. 78. & 79.

Licet humana Chriſti natura ad ſummum illum Glorificationis gradum euecta ſit, non tamen idcirco immutata eſt ipſius eſſentia. Hec

autẽ conditio qua omnia humana corpora loco cõtinentur, vt ſuis nimirũ dimenſionibus finita ſint, atque circumſcripta, nõ eſt infirmitatis, ſed naturæ. Atqui, vt Verbum Dei docet, Chriſtum eſſe verum hominem, & verum Deum: ſic eundem exhibere debent Sacramenta. Negatur igitur Veritas carnis Chriſti, ſi in pane contineatur, quum diſertè teſtetur Scriptura, Chriſtum aſcendiſſe in Cælum, &c, Neceſſe eſſe vt Cælum capiat ſiue contineat illum vſque ad tempora reſtitutionis omnium. Sunt enim ipſa illa verba ὃν δεῖ οὐρανὸν μὲν δέξασθαι ἄχρι χρόνων ἀποκαταστάσεως. *Act. 3. 21. quod* δέξασθαι *veſtro illo pane Contineri opponimus. Itaque ſicut corpus Chriſti, dum verſaretur in terris, aberat a cælo, ſecundum humanæ naturæ proprietatem: ita nunc poſt Aſcenſionem abeſſe a terris & Cælo contineri ſiue comprehendi, ex illo Verbo credimus: cum ſumma quidem illa & infinita Maieſtate quæ ei data eſt in cælo & in terra, ita tamen vt carnis veritas inconfuſa ei conſtet.*

CATHOLICVS.

Miniſter argumenta perturbatè cumulat.

Perturbato ordine omnia ſcribis, vt hoc vnum tibi propoſitum fuiſſe videatur (libri tui modo iuſta ſit magnitudo) de argumẽtorum vi & pondere, ac ſcribendi ordine nihil omnino laborare. Verùm Caluinianæ hoc condonandum eſt induſtriæ. Si *Sacramenta exhibere debent Chriſtum, vt Verbum Dei docet Chriſtum eſſe verum hominem & verum Deum,* neceſſario Sacramenta verè, & reipſa Chriſtum exhibebũt: Quare nõ modò Euchariſtia, ſed & Baptiſmus Chriſtum, exhibebit. Vt ergo panis dicitur, veſtro iudicio, corpus Chriſti, quia corpus Chriſti exhibet: Sic & Baptiſmus dicetur Chriſtus, imò corpus Chriſti. Hæc eſt præclara veſtra Theologia, quam à te explicari, cùm ſis apprimè in Euoluendi Diſciplina eruditus, vehementer cupimus. Cæterum non legiſti in Theſibus noſtris Chriſtum in pane contineri, ſed *in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento verum Chriſti corpus contineri:* At propterea non negatur veritas carnis Chriſti. Aſcendit enim Chriſtus Dominus in cælum, & ſimul continetur in Euchariſtiæ Sacramento. Neque verò locus ille Actuum 3. 21. contra fidem catholicam de præſentia Chriſti Domini in Euchariſtia facit. Cùm enim vox δέξασθαι ſit ambigua, & rarò ſignificet *continere*, Sæpius autem recipere, vt Matth. 10. 40. ὁ δεχόμενος ὑμᾶς, ἐμὲ δέχεται· καὶ ὁ ἐμὲ δεχόμενος, δέχεται τὸν ἀποστείλαντά με, &c. *Qui vos recipit, me recipit, &c.* infirmum planè eſt tuum, quod ex vi verbi petis, argumentũ. Non videris Caluinum legiſſe, qui Lucam ambiguè loquutum ſcribit. *Quoniam*, inquit, *ad craſſum terrenúmque Dei & Chriſti aſpectum ſemper propendent hominum ſenſus, poterat in mentem Iudæis venire, Chriſtum quidem prædicari à mortuis excitatum, ſed vbinam eſſet non oſtendi. Præuenit ergo Petrus quum in cælo eſſe dicit. Vnde ſequitur tollendas in altum eſſe mentes, vt Chriſtum fidei oculis requirant, quamuis immenſa locorum diſtantia ſit remotus, quamuis cæleſti gloria extra mũdum habitet. Cæterum locutio eſt ambigua: quia tam intelligere poſſumus*

Ex Miniſtri abſurda doctrina, Baptiſmus Chriſtus dici poteſt.

Caluin. in Actor. Apoſt. 3. 21.

Ex ambiguo nihil certũ colligitur.

ſumus Chriſtum in cælo capi, vel contineri, quam cælum capere. Ad hæc, ſi Chriſtus *extra mundum habitat*, ergo Cælo neque capitur, neque continetur, aut certè Cælum, Mundi pars non eſt. Caue ne pro vno Mundo, innumerabiles nobis cum Democrito ſubſtituas. Qui verò Chriſtum Dominum cælo contineri, & capi exiſtimas, Quid reſpondebis Apoſtolo aſſerenti Chriſtum *aſcendiſſe ſupra omnes cælos.* Si eſt ſuprà omnes Cælos, quomodo Cælo capitur & continetur? Si fidem D. Paulo non habes, Pythagoræ tuo ſaltem non repugnabis. Accipe ergo, quam tradidit verborum Apoſtoli Caluinus ſententiam, *Super omnes cælos. Perinde eſt, ac ſi diceret, extra hunc mundum creatum.* Tu vis Chriſtum in Cælo concludere, quem Apoſtolus, Caluini iudicio, *extra mundum hunc creatum* aſcendiſſe ſcribit. Poſtea ſe ipſe Caluinus explicat: *Quum dicitur Chriſtus in cælo eſſe, non ſic accipere debemus, quaſi reſideat inter ſphæras, vt ſtellas numeret, ſed illic Cælum ſignificat locum ſphæris omnibus ſuperiorem, qui poſt reſurrectionem filio Dei eſt deſtinatus, non quod propriè locus ſit extra mundum, ſed quia de Regno Dei loqui, niſi more noſtro non poſſumus.* Ecce, Caluinus negat Chriſtum capi, ſiue contineri Cælo. Reſponde quæſo ſimpliciter, an Cælum illud in quo Chriſtum Dominum concluditis, ſit res aliqua à Deo procreata? & verſus quam Mundi plagã Chriſtus exiſtat, & an vinculis ità coerceatur, vt ſe loco mouere non poſſit? Quæro deinde, vbinam Chriſtus eſſet, cùm Paulo viſus eſt nouiſsimè: nam Apoſtolum verè ipſum Dominum vidiſſe, ſi negaueris omnem, Scripturæ auctoritatem adimes, vt rectè obſeruauit D. Thomas, ſcribens: *Chriſtus ſemel aſcendens in cælum, adeptus eſt ſibi, & nobis in perpetuum, ius & dignitatem manſionis cæleſtis. Cui tamen dignitati non derogat, ſi ex aliqua diſpenſatione Chriſtus quandoque corporaliter ad terram deſcendat, vel vt oſtendat ſe omnibus, ſicut in iudicio, vel vt oſtendat ſe alicui ſpecialiter ſicut Paulo, vt habetur Act. 9. & ne quis credat hoc factum fuiſſe, non Chriſto ibi corporaliter præſente, ſed aliqualiter apparente, contrarium apparet per hoc quod ipſe Apoſtolus dicit prima ad Corinth. 15. ad confirmandam reſurrectionis fidem, Nouiſsimè omnium tanquàm abortiuo viſus eſt & mihi. Quæ quidem viſio veritatem reſurrectionis non probaret, niſi verum Chriſti corpus viſum fuiſſet ab eo.* Quod ſi in Cælo corpus Domini ab Apoſtolo viſum eſſe dixeris, qua ratione conſtabit illa Ananiæ oratio, *Saule frater, Dominus miſit me Ieſus qui apparuit tibi in via, qua veniebas*, cum eiuſmodi reſponſione: Ipſe etiam Apoſtolus Agrippæ Regi, qua ratione ad Chriſtianam ſe adiunxerit religionem, ſic narrat: vt nemo dubitare poſsit, quin Chriſtum Dominum verè viderit. Nunquid perſpicua ſunt illa verba Pauli. *Non ſum Apoſtolus? Nonne Chriſtum Ieſum Dominum noſtrum vidi: Hoc nominatim adiecit*, inquit Caluinus, *ne qua in parte reliquis Apoſtolis haberetur inferior: nam hoc vnum identidem*

Epheſ. 4. 10.
Chriſtus ſuprà omnes Cœlos.
Caluin. in cõment. in c. 4. epiſt. ad Eph. §. 10.

Cal. negat Chriſtum cœlo contineri.

1. Cor. 15. 8.
Act. 9. 3.
Thomas 3. p. q. 57. art. 6. ad 3.

Paulus verè Chriſtũ vidit in via.

Actor 9. 17

Actor 22.

1. Cor. 9. 1.
Caluin in c. 9 epiſt. 1. ad Cor. § 1.

latrabant maleuoli & æmuli, per hominum manus ipſum accepiſſe quicquid habebat Euangelij, quum nunquam Chriſtum vidiſſet. Et certè non verſatus erat cum Chriſto in mundo: Sed Chriſtus illi poſt reſurrectionem apparuerat: non minus autem eſt Chriſtum vidiſſe in gloria immortali, quàm in humilitate carnis mortalis. Caluinus non audet negare Apoſtolum vidiſſe Dominum, quamuis, vt homo fuit vafer, leui brachio hac de re diſſerat; Imo cum maximam nonnunquam habet, qua ratione D. Paulus oculis ſuis Dominum conſpexerit, explicandi occaſionem, ad alia orationem diuertit: Ac ne pluribus de re minimè dubia agam: Nos Chriſtum Dominum pluribus eſſe in locis certò nobis perſuademus: hácque breui oratione omnes Caluinianas ineptias planè diſpellimus. Lege[a] Hegeſippũ, Origenẽ,[b] Athanaſium[c] & Ambroſium[c], ac D. Petrum, Romæ Dominum vidiſſe, ſi grauiſsimis Auctoribus fidem vllam exiſtimas habendam, non inficiaberis.

Petrus Chriſtum Romæ vidit.

a Hegeſippus lib. 3. de excidio Ieroſolymis.
b Tomo 21. in Ioan.
c In apologia de fuga.
d Contra Auxentiũ de Baſilicis tradendis.

MINISTER. pag. 79.

Nec vero Chriſtus ita diſcerpitur, nec minus præſens eſt in Cœna. Affirmamus enim nuſquam eſſe Chriſti corpus, quin ibi ſit Diuina natura ὑποστατικῶς: cum carne coniuncta, & ideo Totum Chriſtum vbique eſſe fatemur, ſed non Totum Chriſti, id eſt, non ſecundum carnis proprietatem, ſed ſecundum perſonæ vnitatem.

CATHOLICVS.

Inſtitue ex tuis pronunciatis rationem aliquam, & tibi reſpondebimus. Nemo eſt Chriſtianorum, qui Chriſti carnem vbique eſſe contendat. Brentius quidem veſter germanus hanc hæreſim tuetur. Verùm tuam ratiocinationem audire cupimus, qua Chriſti carnem non eſſe vbique propterea concludis, quòd diuina natura ſit cum ea ὑποστατικῶς coniuncta, hanc enim, cur *Totum Chriſti* non ſit vbique, cauſam reddis.

MINISTER. pag. 79.

Vt verum eſt quod in Eccleſiis noſtris quotidie ſonat, Chriſtum adeſſe in Cœna, & à fidelibus verè & efficaciter recipi, ita falſum eſt, corpus Chriſti eliciis illis veſtris verbis in pane contineri, & in terra eſſe: quum in cœlum aſcenderit, & cœlo contineatur, donec veniat iudicaturus viuos, & mortuos.

CATHOLICVS.

Vóſne in terris degentes Chriſtum verè recipitis, quem cœlo concluſum eſſe affirmatis? Dic porro cùm vos Caluiniani Cœnam recipitis, aut perſonam tãtum Chriſti Domini, aut naturam diuinam, aut humanam eiuſdem naturàm vos recipere profitemini: Si perſonam tantùm, imò ſi perſonam cum natura diuina (quam vbique eſſe vt ſuſpicor, non negabitis) vos recipere dixeritis, Ergo tantùm comeditis & perſonam & naturam diuinam. Atque hic comedendi modus erit à te explicãdus. Quòd ſi ad Caluinianam fidem confugeris: ſuperuacaneus erit veſtræ Cœnæ vſus. Si verò Naturam humanam

vos verè recipere reſponderis, ſemper in tua Caluiniana fide hærebis. Aut certè in Cælum (vt verè Chriſtum comedatis) conſcendere vos oportebit. Quia verò frequenter nobis obiicis quod in Aſſertionibus noſtris non legiſti, Chriſti corpus in pane contineri: Quid hac de re ſentiamus, paucis aperiam. Fatemur ergo, corpus Domini in Scripturis, panem vocari, at non propterea concedimus in Euchariſtia remanere Panis naturam, & ſubſtantiam. *Panis* [a] (inquit Apoſtolus) *quem frangimus, nónne participatio corporis Domini eſt?* [b] *Quotieſcunque manducabitis panem hunc.* Cuius quidem appellationis ratio duplex aſsignari poteſt, tum quòd panis, propter accidentia quæ remanent, eſſe videatur: tum quòd panis anteà fuerit. Vt enim Eua [c] dicitur os, & caro Adami, quia ex Adami coſta eam Deus fecit: & Adam, quem Deus ex terra finxit, [d] puluis appellatur. Et ſerpens in quem conuerſa fuit Virga Moſis [e], Virgę nomen retinet, ita & corpus Domini, in quod panis ſubſtantia eſt conuerſa: panis nuncupatur. Tua illa ἀπλῶς, ϗ κατά τι diſtinctio, quæ ἀπὸ τῆς παρωνυμίας panis petis argumenta, vt diſſoluamus, non paruam nobis anſam præbet. In Scripturis enim corpus Chriſti Domini nunquam ſimpliciter, ſed cum aliqua adiectione, *Panis* appellatur vt [f] τὸν ἄρτον ὃν κλῶμεν *Panis quem frangimus.* [g] *Quotieſcumque manducabitis* τὸν ἄρτον τοῦτον *panem hunc.* Et ipſe Dominus antè, ſe panem appellauit, quàm ſacroſanctum Euchariſtiæ Sacramentum inſtitueret. [h] *Ego ſum panis viuus qui de cælo deſcendi. Si quis manducauerit ex hoc pane.* Si omnes Caluini diſcuterē captiones, omne tibi reſpondēdi argumentum præriperem: Quare vt tibi gratificer, de induſtria plurima prætereo, quibus opinionum veſtrarum commenta inniti non ſum neſcius.

a 1. Cor. 10. 16.
b 1. Cor. 11. 26.
c Gen. 2. 23.
d Geneſ. 3. 19.
e Exod. 7. 12.
Corpus Chriſti nunquá ſimpliciter panis appellatur.
f 1. Cor. 10. 16
g 1. Cor. 11. 26
h Ioan. 6. 51.

CAPVT XXXVI.

MINISTER. pag. 80.

HIc ad Omnipotentiæ aſylum confugitis, non ſine grauiſsima noſtri accuſatione, quaſi infinitam, liberrimamque Dei omnipotentiam certis quibuſdam cancellis ita circumſcribamus, & quaſi circumuallemus, vt pluribus in locis vnum corpus Deus conſeruare non poſsit.

CATHOLICVS.

Chriſtiani ſumus, quare mirum non eſt ſi diuini numinis Omnipotentem vim, & poteſtatem agnoſcamus: Calunianámque Sectam propterea accuſemus, quòd Dei præpotentis maieſtatem in ordiné redigere, certoſque ei agendi fines conſtituere non obſcure conetur. Quòd verò Deum, pluribus in locis vnum poſſe conſeruare corpus negetis, tu ipſe (vt paulò poſt videbimus) teſtis es locupletiſsimus: Perſpice oro, quid aſſerat Caluinus, & diuinam eum minuiſſe maieſtatem nega, ſi audes. *Placuit Chriſtum fratribus per omnia ſimilem fieri excepto peccato. Qualis eſt noſtra caro? nónne quæ certa ſua dimenſione conſtat, quæ loco continetur, quæ tangitur, quæ videtur?* Tum

Cal. minuit Omnipotentiá Chriſti.
Caluin. lib. 4. Inſtit. cap. 17. § 24.

Catho

Catholicorum perſonam induens, ſubiicit. *Et cur* (*inquiunt*) *non faciat Deus vt caro eadem plura, diuerſaq́; loca occupêt, vt nullo loco contineatur, vt modo & ſpecie careat. Inſane, quid a Dei potentia poſtulas, vt carnem faciat ſimul eſſe & non eſſe carnem? Perinde ac ſi inſtes vt lucem faciat ſimul eſſe lucẽ, & tenebras. At lucem, vult eſſe lucem: tenebras, tenebras: carnẽ, carnẽ. Conuertet quidẽ quũ volet tenebras in lucem, & lucem in tenebras: ſed quum exigis vt lux, & tenebræ non differant, quid aliud quàm ordinem ſapientiæ Dei peruertis? Carnem igitur carnem eſſe oportet: Spiritum Spiritum: vnumquodque qua a Deo lege & conditione creatum eſt.* Igitur, auctore Caluino, Si corpus Christi Domini pluribus eſſet in locis, ſimul eſſet corpus, & non corpus, & ordo diuinæ ſapientiæ peruerteretur: Verùm nemo eſt qui vel cogitatione complecti queat, qua ratione corpus ſimul ſit corpus, & non corpus, ſeu (vt Caluini vocem vſurpem) *caro ſimul ſit, & non ſit caro, lux ſimul ſit lux & tenebræ.* Hæc ex iis eſſe, quæ fieri non poſſunt, Catholici non grauatè concedent. At caro quamuis varia occupet loca, non propterea caro eſſe deſinit. Vt autem Beza, magiſtri ſui opinionem confirmaret à Petro Pſeudomartyre inanes captiones aliquot mutuatus eſt. Is enim clarius impietatem ſic prodidit ſuam. *Querimur, inquit, quod ſemper Dei potentiam obiiciatis, cum hoc ex illarum ſit rerum genere, ad quas Dei potentia ſe non extendat: nempe vt multis in locis eodem tempore corpus humanum ſua natura ſua diffundatur.* Nempe nunc veſtræ Caluinianæ nationis homines certos Dei maieſtati cancellos circundediſſe. Tibi certè erit ad nouum impietatis aſylum confugiendum, vt Theſes noſtras veritati repugnare probes.

Beza contra Heshuſium. Petrus Martyr in defenſione doctrinæ de Sacroſancto Euchariſtiæ Sacramento aduerſus Gardinerũ. part. 1. ad 11. obiectũ. vide quæ idẽ ſcribit ad obiect. 12.

MINISTER. pag. 80.

Hæc eſt veſtra crambe: ecquid etiam aliud quàm eaſdem veritatis reſponſiones ei opponemus? Agemus tamẽ breuiter, idque ex veſtri Thomæ principio. In agentibus per voluntatem, potentia ſequitur voluntatem velut imperantem. Rectè igitur Tertullianus, Temerè & importunè de Omnipotentia Dei quæſtionem moueri, priuſquam de eius voluntate conſtet.

CATHOLICVS.

Hæc quidem crambe tibi mors eſt Miniſter, ex qua te tuæ illæ omnes *veritatis reſponſiones* eripere nunquam poterunt. Quod autem ex D. Thomæ ſententia refers: *In agentibus per voluntatem, potentiam ſequi voluntatem velut imperantem:* Si non diſtinctionem, aut quæſtionem, ſaltem librum Auctoris ſi aſpexiſſes, certi aliquid de doctiſsimi viri ſententia reſpondiſſem. Quod apud ipſum reperi huic tuo principio affine, ſubiiciam. *In his* (inquit Thomas) *quæ aguntur per voluntatem, vt dicitur 9. Metaph. potentia & ſcientia determinantur ad opus per voluntatem, & ideo ſcientia, & potentia in Deo quaſi non determinata vniuerſaliter pronuntiantur, vt cum dicitur omniſciens, vel omnipotens: Sed voluntas quæ determinat, non poteſt eſſe*

Thom. de potentia Dei q. 1. art. 7. Cur Deus non dicatur omniuolens vt omnipotens.

omnium. Sed eorum tantùm ad quæ potentiam, & ſcientiam determinat: & ideo non poteſt dici omniuolens. Principio tuo ſolum concludes, Voluntatem imperare aliis facultatibus, vt nihil liberè ab vlla facultate producatur, niſi ad voluntatis imperium. At non propterea tua *agentia per voluntatem*, nihil amplius præſtare poſſe probabis. Potuiſti pluribus cauillationibus librum tuum refercire quàm feceris, & tamen manus tua dum ſcriberet, & intelligentia tua, dum animo quid ſcribendum eſſet cogitares, ac cæteræ animi corporiſque tui facultates (in quibus aliqua agendi libertas extitit) ſecutæ ſunt voluntatem tuam veluti imperantem: non propterea tamen, tam anguſtis intelligendi ſcribendique poteſtatem tuam cancellis vis concludi, vt nihil amplius in poſterum ſcribere valeas. Quod, ſi licet coniicere, ex ſumma Philoſophiæ ignoratione principium illud tuum hoc loco nobis obiecisti. Quia *in agentibus per voluntatem potentia ſequitur voluntatem velut imperantem*, neceſſariò ſequi exiſtimaſti: *agentia per voluntatem* (vt ſic tecum loquar) ea tantùm perficere poſſe quę ipſis Voluntas præſcripſit. Cùm tamen neque Voluntatis, neque cæterarum facultatum vis & poteſtas antegreſsis actionibus ſit omninò exhauſta. Breuem reſponſionem habes ad Principium tuum, quam nunquam firmo aliquo argumento improbabis. Quòd verò Tertulliani librum non notaueris, non leuem nobis de tua inſcitia ſuſpicionem facit. Pauca tamen quæ Dei omnipotentis vim & maieſtatem, antiquiſsimum hunc Auctorē ſemper ſuſpexiſſe confirmāt in medium afferam. *Deus* (inquit Tertul.)[a] *non alia lege credēdus eſt,* [a Lib. de Reſurrectione.] *quàm vt omnia poſſe credatur.* & alio loco.[b] *Sed nihil Deo difficile.* [b Lib. aduerſus Praxeam.] *Quis hoc neſciat? Et impoſsibilia apud ſeculum, poſsibilia apud Deum quis ignoret? Et*[c] *ſtulta mundi elegit Deus vt confundat ſapientia.* [c 1. Cor. 1. 27.] *Legimus omnia. Ergo inquiunt difficile non fuit Deo, ipſum ſe & Patrem, & Filium facere, aduerſus traditū formam rebus humanis. Nam & ſterilem parere contra naturam difficile Deo non fuit, ſicut nec Virginem. Planè nihil Deo difficile. Sed ſi tam abruptè in præſumptionibus noſtris hac ſententia vtamur, quiduis de Deo confingere poterimus, quaſi fecerit, quia facere potuerit. Non autem quia omnia poteſt facere, ideóque credendum eſt illum feciſſe, etiam quod non fecerit. Sed an fecerit requirendum. Potuit, (ita ſaluus ſim) Deus pennis hominem ad volandum inſtruxiſſe, quod & miluis præſtitit: non tamen quia potuit, ſtatim & fecit. Potuit & Praxeam & omnes pariter Hæreticos ſtatim extinxiſſe, non tamē quia potuit, extinxit: Oportebat enim & miluos eſſe, & Hæreticos.* Vbi librum Tertulliani notaueris, ac ipſa Auctoris verba deſcripſeris tibi lubenter reſpondebo.

Deus non omnia facit quæ poteſt.

Deus potuit omnes Hæreticos extinxiſſe, non tamen extinxit.

MINISTER. pag. 80.

Probate Deum velle corpus Chriſti eſſe in pluribus locis, & Deum poſſe confitebimur: quum quicquid velit haud dubiè poſsit. At quum Deus voluerit nos per Chriſtum hominem ſeruari, verúmque corpus illi in eum finem

dederit, nihil certè aliud euinci poteſt, quàm corpus illud proprietatibus vero corpori eſſentialibus conſtare: inter quas hauddubiè numerantur ea dimenſiones, quibus verum corpus neceſſariò circumſcribitur. Voluit igitur nos Deus per verum hominem ſeruari: Non eſt ſibi ipſi contrarius, qui Natura opifex, Natura quidem legibus minimè obligatur, quadam tamen in rebus ipſis, tam οὐσιώδη creauit, & ita in illis inſita, vt ſi mutentur, rerum ipſarum interitus neceſſariò conſequatur, quum in iis ſit, τό τι τῶν ἦν, & natura ipſarum rerum: ac proinde ſaluis rebus Deus illa mutare, nec velit, nec poſsit: quoniam ipſe ſibi hanc legem volens, & vltrò quaſi indixit. Huiuſmodi eſt Neceſsitas principiorum, numerorum, ponderum, menſurarum, ipſarumq́, adeò dimenſionum illarum quibus corpora definiuntur.

CATHOLICVS.

Factionem veſtram de immenſa Dei maieſtate detrahere, nunc planè confiteris. Faciamus non poſſe nos, probare corpus Chriſti eſſe in pluribus locis, an propterea ſempiterni Numinis immenſam poteſtatem negabis? Suprà probauimus Chriſti Domini corpus eſſe in ſanctiſsimo Euchariſtiæ Sacramento, quare & in pluribus illud eſſe locis, neceſſariò concludimus: Atque (vt ego te viciſsim interrogem) Vbinam ſcriptum eſt, Chriſtum Patrem rogaſſe, vt Angelos ſibi mitteret ſubſidio, aut Patrem æternum amplius duodecim Angelorum legiones miſiſſe? Potuit certè Chriſtus Patrem rogare, vt in ſubſidium Angeli mitterentur, & Pater voluntati Chriſti facere ſatis nullo negotio potuit. Perſpicua ſunt Domini verba, *An putas, quia non poſſum rogare Patrem meum, & exhibebit mihi modò pluſquam duodecim legiones Angelorum?* Nemo Catholicorum eſt, qui Chriſti Domini corpori adimat *proprietates eſſentiales, inter quas haud dubiè non numerantur ea dimenſiones, quibus verum Corpus neceſſariò circumſcribitur*: Tuum eſt, Scripturæ teſtimoniis, has tuas Proprietates cum Chriſti Domini corpore ſic conglutinare, vt nec interminata ſempiterni Numinis poteſtate ab eo diuelli poſsint. Inſaniret penitus, qui corporis naturam ex dimenſionibus eſſe cōflatam exiſtimaret. Diſce quæſo à Logicis, in quo rerum ordine Dimenſiones collocentur: in qua item Categoria, Corpora ſedem obtineant, ne rerum omnium, cum tua noua Philoſophia, ſummam in Chriſtianorum Scholas inuehas confuſionem. Profer legem hanc qua Deus omnipotentem ſuam vim, & poteſtatem ſic coercuit, vt quantitatem à corpore amplius ſeiungere nō poſsit. Et, ſi *Deus* (vt tu ais) *ipſe ſibi hanc legem volens, & vltrò quaſi indixit*, Scripturæ teſtimonio (modò velis vt tibi credamus) Deum hanc Legem compoſuiſſe probabis. Profitemur ergo omnes Chriſti dimenſiones, cum ipſius corpore perpetuò eſſe copulatas. Quid nunc ais Miniſter? Quæ tu longa oratione inaniter effutire voluiſti, paucis verbis diſcuſsimus.

Deus multa potuit facere quæ non fecit.

Matth. 26. 53.

Corpus ſine quantitate eſſe poteſt.

MINISTER. pag. 80.

Rectè aiebat Auguſtinus verè auguſtus Theologus, Tolle ſpatia locorum corpori

corporibus,& nuſquam erunt, & ſi nuſquam, nec erunt:non tamen idcirco Omnipotentiam Dei in anguſtias redigebat.

CATHOLICVS.

Auguſtinum,nunc Auguſtum appellas,cùm ipſius contra nos ſententia abuteris,quem tuus Caluinus, propterea impium fuiſſe ſentit,quod eorum qui ex hac vita exceſſerunt memoriam, impiorum hominum precibus iure fieri docuerit. Putas fortaſsis grauiſsimum Eccleſiæ Doctorem adeò fuiſſe in rebus philoſophicis rudem,vt ſupremum Cælum in corpore aliquo incluſum exiſtimaret. Si ipſius opera legiſſes,locum ex quo tui Præceptores verba illa,quæ tu nobis obiicis, excerpſerunt,notaſſes. Aſcribam integram ſententiam, *Quomodo enim vbique* (Deus) *ſi in ſeipſo? Vbique ſcilicet quia nuſquam eſt abſens. In ſeipſo autem, quia non continetur ab eis quibus eſt præſens,tanquam ſine eis eſſe non poſsit. Nam ſpatia locorum tolle corporibus,nuſquam erunt: & quia nuſquam erunt, nec erunt. Tolle ipſa corpora qualitatibus corporum, non erit vbi ſint: & ideo neceſſe eſt vt non ſint.* Agit hoc loco D. Auguſtinus de corporibus, quę locis circumſcribuntur, eiuſmodi enim corpora, naturaliter ſine locis conſiſtere nequeunt. De diuina autem poteſtate iam non loquitur, quam ipſe frequenter immenſam, & interminatam eſſe profitetur. Excute Caluini Miniſter,quæ ſequuntur,vt diſcas Deum poſſe corpora ſine loco conſeruare. *Super motum, curſúmque rerum naturalem,poteſtas Creatoris habet apud ſe poſſe de omnibus facere aliud, quàm eorum quaſi ſeminales rationes habent;non tamen id quod in eis poſuit, vt de his fieri vel abſque ipſo poſsit.* Euolue diligenter quod ait, *De omnibus Deum poſſe facere aliud &c.* Certè & Corpus, & Quantitatem his verbis eſt complexus, pugnabit ergo ſecum, ſi corpus ſine loco conſeruare Deum poſſe Epiſtola ad Dardanum negauit. Eſt & alia præclara eiuſdem ſententia,quam tuæ Caluinianæ Philoſophię opponā. *Sicut non fuit* (inquit) *impoſsibile Deo,quas voluit inſtituere: ſic ei non eſt impoſsibile in quicquid voluerit, quas inſtituit mutare naturas.* Huic adiungo præclaram, & luculentam Hugonis Victorini orationē,ne Scholaſticos Doctores ſolos,tibi aduerſari exiſtimes. *Dices mihi,quomodo corpus vnum eodem tempore in diuerſis locis eſſe poteſt? hic eſt,ibi eſt, totum vtrobiquè eſt, & in multis locis ſimiliter. Noli mirari,qui fecit locum,fecit corpus,& fecit locum in corpore,& corpus in loco. Sed qui fecit vt corpus vnum in vno loco eſſet,fecit ſicut voluit: & ſi voluiſſet aliter,facere potuiſſet. Nam & quando vult, aliter nunc facit: & eſt ſemper ſicut ipſe vult.* Si vis omnia corpora in locis includere, innumerabiles Sphæras,procreare te oportebit,aut certè nouam quandam philoſophiam excogitare,quæ nobis ſupremum Cælum corpore aliquo cingi, & concludi perſuadeat.

Caluin.lib 3. Inſt.c.5 §.10. Aug.li.9.Confeſſ.c.12.

Aug.epiſt.57. ad Dardanū.

Idē Auguſt. de Geneſi ad literam lib.9. c.17.

Deus de omnibus poteſt aliud facere.

Idē Auguſt. lib.22.de Ciuit.Dei ca.8

Deus naturas mutare poteſt.

Hugo de S. Victore part. 8.lib.2. de Sacram.cap.12.

MINISTER. pag.80.& 81.

Quid plura? Idem qui principium huic reſponſioni dedit, eid m finem imponat Thom.u, cuius hæc ſunt diſerta verba. Sed ea quæ ſunt ſecundum ſeipſa impoſsibilia Deus facere non poteſt: vt, non poteſt facere quod a firmatio & negatio ſint ſimul vera, nec aliquid eorum in quibus hoc impoſsibile includitur. Nec hoc dicitur non poſſe fa ere propter defectũ potentiæ, ſed propter defectum poſsibilis, quòd à ratione poſsibilis deficit: propter quod dicitur à quibuſdam, quòd Deus poteſt facere, ſed non poteſt fieri. lib.1.ſentent.diſt. 24.

CATHOLICVS.

Miniſter imperitè citat D Thomã.

Te nè D.Thomam legiſſe exiſtimabimus, qui Summam Theologiæ in *diſtinctiones*, & Scriptum in Sententiarum libros, in diſt. partitis? In diſtinct.24.lib.1. Senteut. hæc tua diſerta verba nõ extant.[a] Diſputat namquè in diſt. illa viceſima quarta, *De nominibus ſignificantibus vnitatem & pluralitatem in diuinis, & de nominibus ſignificantibus ea, quæ ſunt pluralitati annexa.* & ne operas tuas accuſes. lib.1. Sentent. diſerta illa tua verba inuenire non potui. Quæ autem alio loco à D. Thoma ſcripta reperi, ſubiiciam: Nam is ex cuius libro hanc ſententiam tranſcripſiſti non tantùm Scribæ ſibi, verùm & Interpretis partes ſumpſit. *Aliquid dicitur impoſsibile fieri tribus modis*, inquit D.Thom. *Vno modo propter defectum actiuæ potentiæ, ſiue in tranſmutando materiam, ſiue in quocunque alio. Alio modo propter aliquod reſiſtens vel impediens. Tertio modo propter hoc, quòd, id quod dicitur impoſsibile fieri, non poteſt eſſe terminus actionis. Ea ergo quæ ſunt impoſsibilia in natura primo, vel ſecundo modo, Deus facere poteſt. Quia eius potentia cùm ſit infinita, in nullo defectum patitur, nec eſt aliqua materia quam tranſmutare non poſsit ad libitum. Eius enim potentia reſiſti non poteſt. Sed id quod tertio modo dicitur impoſsibile, Deus facere non poteſt, cùm Deus ſit actus maximè & principale ens. Vnde eius actio non niſi ad ens terminari poteſt, & ad non ens conſequenter. Et ideo non poteſt facere quòd affirmatio, & negatio ſint ſimul vera: nec aliquod eorum in quibus hoc impoſsibile includitur. Nec hoc dicitur non poſſe facere, propter defectum ſuæ potentiæ: ſed propter defectum poſsibilis, quod à ratione poſsibilis deficit, propter quod dicitur à quibuſdam, quòd Deus poteſt facere, ſed non poteſt fieri.* Habes diſerta nunc D. Thomæ verba, quæ quidem vera eſſe credimus: In quibus nihil omnino reperies contra omnipotentis Dei immenſam vim, & poteſtatem: Nam, vt in Theologiæ ſumma ab eodem ſcriptum eſt, *Ea, quæ contradictionem implicant, ſub diuina Omnipotentia non continentur, quia non poſſunt habere poſsibilium rationem. Vnde conuenientius dicitur, quòd ea non poſſunt fieri, quàm quòd Deus ea non poſsit facere.* Diſce quæſo, modeſtiſsimè Caluini Miniſter, à Scholaſticis Doctoribus rectè non modo de rebus diuinis ſentire, ſed etiam loqui.

[a] *Pag. 82.*

Thom. de potentia Dei q.1. art 3.

Aliquid eſſe impoſsibile tribus modis dicitur

Quæ impoſsibilia Deus poſsit facere.

Idem Thom. 1.part.q.25. art.4.

MINISTER. pag.81.

In ſumma, reſpondemus tum valere argumentum ab Omnipotentia Dei quum conſtat Deum velle: ſicuti rectè colligunt fideles in Pſalmo 115. Certè Deus noſter eſt in cælo: omnia quæ voluit fecit.

CATHOLICVS.

Obſcuritatis nunc latebras quæris, *tum valere* dicens *argumentū ab Omnipotentia Dei, quum conſtat Deum velle.* Explica nobis, quod argumentum intelligas: *Fideles tui in pſal. 115.* ſuo iudicio, collegerunt Deum eſſe peccati auctorem. Lege Caluinum in verſum tertiū illius pſalmi, quem vos cum Iudæis 115. facitis, Eccleſia verò Catholica 113. ei locum tribuit. Deus potuit tuam effrænem ſcribendi licentiam coercere, non tamen coercuit. Multa itaquè Deus facere poteſt, quæ nequè fecit, nequè vnquam facturus eſt. Vt veteris Eccleſiæ de Chriſti Domini corpore in pluribus locis ſententiam intelligas, D. Chryſoſtomum afferam, qui orationis ſuæ vbertate, & copia, aridam tuam loquacitatem reprimet[b]. *O Miraculum,* inquit, *ô Dei benignitatem, qui cum Patre ſurſum ſedet, in illo ipſo temporis articulo omnium manibus pertractatur, ac ſe tradit volentibus ipſum accipere, & complecti: fit autem nullis præſtigiis, ſed apertis, & intuentibus omnium circumſtantium oculis.* Nihil clarius contra tuas nugas dici potuit: euolue illa Chryſoſtomi verba, *Qui cum Patre ſurſum ſedet, in illo ipſo temporis articulo omnium manibus pertractatur.* Accipe etiā quæ aliis in locis idē Auctor ſcripſit. [b] *Recolite quia illius corpus eſt & ſanguis, qui ſuprà cælos reſidet, qui ab Angelis ſuppliciter adoratur: Illius inquam, qui proximè aſſiſtit immortali Dei potentiæ: huius delibamus ſanguinem, & proprium corpus nobis ſumendum tradidit.* Ac in oratione quam nunc ſubiiciam clarè, & dilucide loquitur, [c] *Elias Meloten diſcipulo, filius autem Dei aſcendens, ſuam nobis carnem reliquit: ſed Elias quidem exutus, Chriſtus autem aſcendens, & eam nobis reliquit, & ipſam habens aſcendit.* Si Chriſtus Dominus ſuam carnem nobis reliquit, & ipſam carnem habens aſcendit, erit caro Domini, & in Cælis, & in terris. Et iterum, *Elias veſtem ouillam dimiſit diſcipulo, filius verò hominis aſcendens, ſuam ipſius carnem nobis reliquit.* Vbi has tanti Doctoris ſententias euolueris, non deerunt firmiſsima Veritatis præſidia, quæ veſtris captionibus opponamus.

b Chryſoſt. li. 3. de Sacerdotio.

Corpus Chriſti eſt in pluribus locis.

b Idē Chryſo. Homil. 3. ad Epheſios.

c Idē homil. 2. ad populum Antiochenū

4. Reg. 2. 13

d Idē homil. de Diuitiis & paupertate.

CAPVT XXXVII.

MINISTER. pag. 81.

OMneſne peraquè Catholicos, id eſt eos qui ſunt in Eccleſiæ Catholicæ ſinu, cenſetis verè comedere corpus Chriſti: quemadmodum ait Auguſtinus, an non de ſocietate comediſſe panem Domini, alteros verò panem Dominum? Hic enim eſus fidelibus propriè quadrat. Quod à vobis diſtingui primum omnium oportuit: ſicuti diſertè Romanum illud Concilium Berenga

rianum cauerat, fidelium dentibus atteri &c. Ecquid verò illud eſt, Comedere? Eſtne dentibus atterere, vt totidem verbis Nicolaum Papam cum CXIIII. Epiſcopis Lateranenſi Concilio decreuiſſe oſtendimus.

CATHOLICVS.

Cogor & hîc Miniſter, inconditæ tuæ Orationis, ex Caluino ſenſum petere. Ipſius ergo verba, quæ tu nondum euoluere didiciſti ſubiciam: vt Chriſtianus Lector & argumenti vim perſpicuè intelligat, & tuam ex aliorum Scriptis delibandi imperitiam obſeruet.

Caluin. lib. 4. Inſtit. ca. 17. § 34.

Audimus (inquit Caluinus, de quadam D. Auguſtini ſententia diſſerens) *rurſum opponi viſibile ſignum ſpirituali manducationi. Quo refellitur error ille, corpus Chriſti inuiſibile ſacramentaliter reuera comedi, quamuis nō ſpiritualiter. Audimus etiam profanis, & impuris nihil concedi præter viſibilem ſigni ſumptionem. Hinc celebre eius dictum, reliquos Diſcipulos panem Dominum manducaſſe, Iudam verò panem Domini, quo incredulos clarè excludit à participatione corporis, & ſanguinis.* Probare ergo contendit, improbos non comedere corpus Domini: Sed abutitur Auguſtini ſententia, vt inter omnes conſtat, qui D. Auguſtinum diligenter legerunt.

Auguſt. in Euang. Ioan. Tract. 59.

Apoſtoli panem dominum acceperunt: Iudas autem panē Domini.

1. Cor. 11. 29.

Scit, Dominus, quos ad ſocietatem beatitudinis huius elegerit: non eſt ex eis iſte, qui panem illius ſic edebat, vt ſuper eum leuaret calcaneum. Illi manducabant panem Dominum, ille panem Domini, contra Dominum: illi vitam, ille pœnam. Qui enim manducat indignè, ait Apoſtolus, iudicium ſibi mãducat. Tuo igitur iudicio, ſcripſit Auguſtinus, *Vnum de ſocietate, &c.* cùm tamen ab aliorum ſocietate apertè Iudam excludat his verbis, *Scit quos ad ſocietatem beatitudinis huius elegit, non eſt ex eis iſte, &c.* Tuum autem erat Miniſter, quod Catholici iam Caluino reſponderunt, refutare, non veterem nobis occinere cantilenam.

Iudas cũ cæteris corpus Domini comedit ex ſententia Aug.

Certum enim eſt D. Auguſtinum ſentire Iudam corpus Domini cum cæteris Apoſtolis comediſſe. Inter cæteros verò Apoſtolos, & Iudam (ex eiuſdem Auguſtini ſententia) hoc interfuit, quòd illi ſubmiſſè de ſe ſentientes, corpus Domini comederint: hic verò, quamuis Domini corpus comederit, non tamen Chriſtum tanquam Dominum debita coluit obſeruantia.

Diſcrimen inter Iudam & cæteros Apoſt.

Iudas ergo comedit panem Domini (nam reuera Chriſtus fuit ipſius Dominus:) Cæteri verò Apoſtoli, panem Dominum comederunt, cùm Chriſtum tanquam Dominum ſuum ſint reueriti. Ac non dubium eſt quin his verbis aſſerat, Iudam ore corpus Domini comediſſe, quare & cæteri Apoſtòli, ex eiuſdem ſententia, idem Domini corpus ore comederunt. At vos Caluiniani negatis, ſiue ore, ſiue manibus vos Domini corpus tangere: Quare cùm Iuda (ſi Præceptoris veſtri illa verborum Auguſtini explicatio probanda eſt) panem Domini, & non, cum cæteris Apoſtolis, panem Dominum in veſtris Cœnis comeditis. Deinde variis in locis, non tantùm bonos, ſed etiam improbos Domini corpus comedere, ſcribit ipſe Aguſtinus,

Auguſt. in Io. Tract. 27.

Carnem & ſanguinem Chriſti, non edamus tantùm in Sacramento,

quod

quod & multi mali, ſed vſque ad ſpiritus participationem manducemus, & bibamus, vt in corpore Domini tanquam membra manducemus, vt eius ſpiritu vegetemur. Et alio loco apertius, *Illud etiam quod ait* (Dominus) *Qui manducat carnem meam, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in illo: quomodo intellecturi ſumus? Nunquid etiam illos hic poterimus accipere: de quibus dicit Apoſtolus, quòd iudicium ſibi manducent & bibant, cùm ipſam carnem manducent, & ipſum ſanguinem bibant? Nunquid & Iudas Magiſtri venditor, & traditor impius, quamuis primùm ipſum manibus eius confectum Sacramentum carnis, & ſanguinis eius cum cæteris Diſcipulis (ſicut apertius Lucas Euangeliſta declarat) manducaret, & biberet, manſit in Chriſto, aut Chriſtus in eo? Multi denique qui vel corde ficto carnem illam manducant, & ſanguinem bibunt, vel cùm manducauerint & biberint apoſtatæ fiunt, nunquid manent in Chriſto, aut Chriſtus in eis? Sed profectò eſt quidam modus manducandi illam carnem, & bibendi illum ſanguinem, quo modo qui manducauerit & biberit, in Chriſto manet, & Chriſtus in eo. Non ergo quocunque modo quiſque manducauerit carnem Chriſti, & biberit ſanguinem Chriſti, manet in Chriſto, & in illo Chriſtus: ſed certo quodam modo, quem modum vtique ipſe videbat quando iſta dicebat.* Planè inſaniret, qui improbos corpus Domini comedere, & ſanguinem bibere Auguſtinum negaſſe aſſeueraret. Probat enim D. Lucæ teſtimonio, Iudam, quamuis impium, Chriſti Domini corpus comediſſe, & ſanguinem bibiſſe: Ac ne vllus vobis ſit ſubterfugij locus, vide quod ex eodem Eccleſiæ Doctore ſubiicio, *Tolerat ipſe Dominus Iudam diabolum, furem, & venditorem ſuum, ſinit accipere inter innocentes Diſcipulos, quod fideles norunt pretium noſtrum.* Si Iudas non accepit corpus Domini, ſed panem: ergo ſenſit Auguſtinus panem eſſe *pretium noſtrum.* Ex his paucis intolerandam eſſe Caluini inſaniam, Chriſtianus Lector facilè iudicabit, qui Auguſtinum totum ſuum eſſe arroganter nimis ſcripſit. Diſtingues, fortè, totum Auguſtinum, & totum Auguſtini, vt intelligamus qua fronte Caluinus audeat totum ſibi Auguſtinum vendicare. Erit ergo D. Auguſtinus immanium portentorum auctor & parens: abſit. Catholicus fuit, non in Caluini ſchola, ſed in Chriſti Eccleſia edoctus. Atque vt planius intelligas ipſum à Caluiniana impietate abhorruiſſe, tibi euoluendas proponam, & alias eiuſdẽ ſententias, quibus non dogma veſtrum, ſed noſtram doctrinam complexus eſt. *Traditorem ſuum* (Inquit) *qui iam pretium eius acceperat, vſque ad vltimum pacis oſculum, inter innocentes ſecum eſſe perpeſſus eſt, & tamen primum Sacramentum corporis, & ſanguinis ſui nondum illo excluſo communiter omnibus dedit.* Dedit ergo (ex ipſius ſententia) Chriſtus, idem corpus ſuum Iudæ, quod cæteris Apoſtolis. Et ne dicas dediſſe quidem corpus ſuum Iudæ, verùm Iudam illud non accepiſſe, ſubiiciam & hanc eiuſdem Auctoris orationem, quæ omnem tibi dubitationem tollet.[a] *Ex vna quippe re ſancta* (id eſt Euchariſtia) *Iudas ſibi ſumebat*

Idẽ Auguſt. de verbis Domini in Mat. ſerm. 11.
Ioan. 6. 56.
1. Cor. 11. 29.
Luc. 22. 28.
Diuerſo modo boni, & mali corpus Chriſti ſumunt.
Auguſt. epiſt. 162.
Auguſt. epiſt. 153.
a Idẽ Auguſt. Cont. lit. Petil. lib. 2. c. 40.

mebat iudicium, *Petrus ſalutem* Et alibi, [a] *Sicut enim Iudas, cui buccellum tradidit Dominus, non malum accipiendo, ſed malè accipiendo locum in ſe diabolo prabuit: ſic indignè quiſque ſumens dominicum Sacramentum, non efficit, vt quia ipſe malus eſt, malum ſit, aut quia non ad ſalutem accipit, nihil acceperit. Corpus enim Domini, & ſanguis Domini nihilominus erat etiam illis, quibus dicebat Apoſtolus. Qui manducat indignè, iudicium ſibi manducat, & bibit.* Luculenta hæc oratio, quæ veſtram inſcitiam retundit, cùm ſit perſpicua, vt ab omnibus intelligi poſsit, Interpretem non deſiderat: Si omnes D. Auguſtini ſententias, quæ contra vos faciunt deſcriberem, tempus aliis occupationibus deſtinatum, in re parum neceſſaria inſumerem. Paucis ergo contentus ero, quæ ipſum non eſſe veſtrum, apertè docebunt. *Nec intereſt* (inquit D. Auguſt.) *cùm de Sacramenti integritate, & ſanctitate tractatur, quid credat, & quali fide imbutus ſit ille qui accipit Sacramentum: intereſt quidem plurimum ad ſalutis viam, ſed ad Sacramenti Quaſtionem, nihil intereſt. Fieri enim poteſt, vt homo integrum habeat Sacramentum, & peruerſam fidem: ſicut fieri poteſt, vt integra teneat verba ſymboli, & tamen non rectè credat, ſiue de ipſa Trinitate, ſiue de Reſurrectione, vel aliquid aliud.* Nihil ad Sacramenti integritatem, auctore D. Auguſtino, illius qui Sacramentũ accipit, ſanctimonia facit: quare & homines impij integrum Eucharistiæ Sacramentum accipere poſſunt. Quid Caluinus huic doctrinæ opponat, non erit ab inſtituto noſtro alienum ipſius verbis explicare. *Hæc eſt* (inquit ille) *Sacramenti integritas, quam violare totus mundus non poteſt, carnem, & ſanguinem Chriſti non minus verè dari indignis, quàm electis Dei fidelibus: ſimul tamen verum eſt, non ſecus atque pluuia ſuper duram rupem decidens effluit, quia nullus in lapidem ingreſſus patet: ita impios ſua duritie repellere Dei gratiam: quominus ad ipſos penetret. Adde quòd Chriſtum abſque fide recipi, nihilo magis conſentaneum eſt, quàm ſemen in igne germinare.* Vtri fides ſit habenda, Diuóne Auguſtino, qui fidem & ſanctimoniam eius qui recipit Sacramentum, ad Sacramenti integritatem requiri negat, an verò Caluino, qui cum ſua *rupe* quæ pluuiam arcet, contrariam tuetur ſententiam, à Chriſtiano homine in controuerſiam vocari non poteſt. Quòd attinet ad eius exemplum ab Igne petitum: nos illud in ipſum retorquemus. Vt enim ardor igneus impedire non poteſt coniectionem ſeminis in ignem (verum enim eſt ſemen quod in ignem coniicitur) ita & improbitas eius qui accipit Euchariſtiæ Sacramentum, efficere non poteſt, vt Chriſti Domini corpus, quod accipit, non ſit verũ corpus. Atque vt ſemẽ quod ignis excipit, nihil omninò gignit nec procreat, ita & corpus Chriſti Domini, propter eius qui recipit improbitatem, ſalutares effectus, (quos ſolet in viris piis) non producit. Ac ne longior ſim in huius Patris ſententiis deſcribendis, te vehementer rogo, vt diligẽter perpendas,

[a] Idem de baptiſmo contra Donatiſtas lib. 5. c. 8.

1. Cor. 11. 29.

Auguſtin. de Bapt. contra Donat. lib. 3. cap. 14.

Caluin. lib. 4. Inſtit. cap. 17. § 33.

Corpus Chriſti etiam ab improbis ſumitur.

pendas, an Caluinus non tantùm cum D. Auguſtino, verum & an ſecum ipſe pugnet. Fatetur enim improbos corpus, & ſanguinem Domini recipere, cum ait, *Si neque in cælo, neque in terris quicquam præſtantius ſit corpore & ſanguine Domini: culpa non minima eſt, id temerè & inconſideratè recipere.* Imò & Lutherus ipſe veſtram his verbis impietatem redarguit. *Confiteor quòd hoc corpus, & ſanguis non tantùm à dignis, ſed etiam ab indignis, verè & adminiſtretur, & ſumatur corporaliter.* Ioachimus VVeſtphalus non contentus nuda Lutheri confeſsione, contra Caluini impietatem argumentis decertat. *Indignis offerri corpus* (inquit) *& eos non accipere, nouum eſt commentum Caluini. At Auguſtinus & reliqui veteris Eccleſiæ Epiſcopi, ſic neque ſenſerunt, neque ſcripſerunt. Quando loquuntur de corporali, ſeu ſacramentali manducatione, ſcribunt dignis ſimul, & indignis verum Corpus dari, & ſumi ab ipſis. Quando mentio eſt de ſpirituali manducatione, tum dignos affirmant ad ſalutem edere, indignos verò manducare negant. Sit ergo Caluini ſapientia, & abſurda & fatua illatio, à bonis & malis recipi corpus Domini: Auguſtino non fuit, vt ſatis, ſupérque iam oſtendimus. Chriſtus enim non mutat verbum ſuum cùm indignus accedens edit, & bibit. Et quod dicit eſſe corpus ſuum, propter hominis indignitatem, haudquaquam rurſus eſſe negat. Exitialis eſt doctrina Chriſti incredulis, non minus tamen veram doctrinam corporis, auribus ſuis increduli accipiunt. Itaque licet mali ad iudicium ſumant corpus Domini, verè tamen id corporaliter accipiunt. Impij Iudæi non minus viderunt Chriſtum quàm Apoſtoli, neque minus contrectauerunt Gentes verum corpus eius cùm eum crucifigerent, quam Simeon geſtans Ieſum in vlnis ſuis. Similitudine de Verbo Dei vtitur Auguſtinus libro contra Donatiſtas, docens bonos & malos idem Verbum Dei audire, & ſimul Sacramenta Dei percipere, eundémque cibum ſanctum, alios dignè, alios indignè manducare. Stat igitur firma Regula, vera eſſe, offerri, & dari, & externè recipi quantum ad rei ſubſtantiam attinet, quæ eſſe, dare, offerre ſe verbo ſuo Chriſtus pronuntiat, etiam ſi increduli non recipiant dignè, & vtiliter culpa incredulitatis ſuæ, quoad ſalutarem vſum.* Hactenus ille. Si veterum Patrum Eccleſiæ Scripta diligenter euoluiſſes, fortaſsis confeſsio Berengarij tibi non diſplicuiſſet. Contende nobiſcum Argumentis, & Scholaſticorum opiniones (quas tu non ſatis intelligis) viris doctis excutiendas relinque. Reprehende, ſi audes, Chryſoſtomum, qui Chriſtianos, carni Chriſti Domini dentes infigere ſcripſit: ac ne ſubterfugium in tua euoluendi arte quæras, eius verba recitabo. *Cùm ſuum in nos amorem, indicare vellet* (Chriſtus) *per corpus ſuum ſe nobis commiſcuit, & in vnum nobiſcum redegit, vt corpus cùm capite vniretur. Hoc enim amantium maximè eſt, Hoc Iob ſignificabat de ſeruis, à quibus maximè amabatur, qui ſuum amorem præ ſe ferentes dicebant, Quis daret nobis vt eius carnibus impleremur? Quod Chriſtus fecit, vt*

Caluin. de Cæna Domini.

Lutherus in Apologia contra Miſſam priuatam.

Ioachimus VVeſtphalus in Apolog. aduerſus Caluinum de loco Auguſt. ex ſerm. 20. de verbis Apoſtoli.

Similitudinibus probatur bonos & improbos Corpus Chriſti ſumere.

Chryſoſt. hom. 45. in Ioan.

Amor Chriſti in homines declaratur.

Iob. 31. 31.

maiore nos caritate aſtringeret, atque vt ſuum, in nos oſtenderet deſiderium, non ſe tantum videri permittens deſiderantibus, ſed & tangi, & manducari, & dentes carni ſuæ infigi, & deſiderio ſui omnes impleri. Et alio loco, quæ de fractione Chriſti in Euchariſtia idem ſcribit ſubiiciam, vt orationis tuæ inania fulmina in ſanctiſsimum Eccleſiæ Doctorem liberius poſsis iacere. *Quod eſt in calice,* inquit, *id eſt, quod à latere fluxit, & illius ſumus participes. Calicem autem benedictionis appellauit, quoniam cùm præ manibus eum habemus, cum admiratione, & honore quodam inenarrabilis doni laudamus, benedicentes, quòd ſanguinem effudit, ne in errore permaneremus, neque tantùm effudit, ſed nos omnes eius participes effecit. Quid hoc admirabilius, dic quæſo? quid amabilius? Et in veteri quidem Teſtamento, cùm imperfectiores eſſent, quem Idolis offerebant ſanguinem, eum ipſe accipere voluit, vt ab Idolis eos auerteret, quod etiam inenarrabilis amoris ſignum erat. Hic autem multò admirabilius, & magnificentius Sacrificium præparauit, cùm Sacrificium ipſum commutaret, & pro brutorum cæde ſeipſum offerendum præciperet. Et panem quem frangimus, nonne communicatio corporis Chriſti eſt? Quare non dixit participatio? quia amplius quiddam ſignificare voluit, & multam inter hæc conuenientiam oſtendere. Non enim participatione tantùm, & acceptione, ſed vnitate communicamus. Quemadmodum enim corpus illud vnitum eſt Chriſto, ita & nos per hunc panem vnione coniungimur. Sed quare addit, Quem frangimus? Hoc in Euchariſtia videre licet, in cruce autem minimè, ſed omninò contra. Os enim eius,* inquit, *non conteretur. Sed quod in cruce paſſus non eſt, id in oblatione patitur, & propter te frangi ſuſtinet, vt omnes ſatiet.* Et infrà. *Quando id propoſitum vides, dic tecum, propter hoc corpus non amplius terra, & cinis ego ſum: nec amplius captiuus, ſed liber. Propter hoc, cælum & ea quæ in eo bona ſunt, me accepturum ſpero, propterea, immortalem vitam, Angelorum ſedem, Chriſti conſuetudinem. Hoc Corpus affixum, verberatum, morte victum non eſt. Hoc corpus Sol crucifixum vidēs, radios auertit. Propter hoc & velum Templi ſciſſum eſt, & petra, & terra vniuerſa tremuit. Hoc idem Corpus cruentatum, lancea vulneratum, fontes ſanguinis & aquæ vniuerſo Orbi ſalutares ſcaturiuit.* Confer has Chryſoſtomi ſententias cum Berengarij Confeſsione, & Eccleſiæ Chriſti, quòd fidei Chriſtianæ dogmata, vſitatis loquendi formulis explicarit, vitio verte, vt omnes quo animo Veritati bellum indixeris, cognoſcant.

Idem Chryſo. homil. 24. in 1 Epiſt. ad Corint.

Admirabile amoris ſignum.

1. Cor. 10. 16.

Communicatio plus quàm participatio.

Exod. 12. 46.

Ioan. 19. 36.

Cur in oblatione frangatur qui in paſsione fractus non eſt.

Matt. 27. 45.

MINISTER. pag. 82.

Expurgando Augiæ ſtabulo quondam opus fuit Hercule. Veſtri quoque illius non ſcripti Verbi ſtabulis expurgandis Herculem vobis propediem opponemus; vt Palladium veſtrum omnibus hoc tempore innoteſcat, quo antiquatos illos, obſoletóſque errores ita depinguis, vt tanquam auguſta quædam myſteria fatuo Mundo illa obtrudatis. Apage igitur Canabalicos illos ſiue Cyclopicos eſus veſtros, & infandum Idoli genus tandem agnoſcatur.

Miniſtri arbua.

CATHO

CATHOLICVS.

Non potuiſti ſine Poëtarum fabulis præclarum tuum Scriptum perficere. Herculem tuum furibundum Verbi Dei retibus vbi ad nos venerit, conſtringemus: Αυγείυ βυςασίας, & haras tibi Miniſter purgandas relinquimus. Palladium autem in Bezano Sacrario quære. Cæterum antiquatos, obſoletóſque errores (à vobis renouatos) ita depingimus, vt multi per Dei gratiam, deſertis Caluini caſtris, ad Chriſti Eccleſiam redeant. Quòd autem Canibalum, & Cyclopum τῶν ἀνθρωποφάγων eſus nobis obiicis, te non magis in noſtris ſacris verſatum eſſe profiteris, quàm olim Gentiles, & profanos homines, apud quos cùm rumor quidam de Euchariſtiæ immolatione, & eſu percrebuiſſet, infanticidium primis Chriſtianis, teſte Origene: & Thyeſtæa conuiuia, vt ſcribunt Martyres Lugdunenſes, obiicere conſueuerant.

Orige. l. 6. in Celſum Euſeb. lib. 5. hiſt. Eccleſ. c. 1 vide ſainctesium repet. c 8. de Euchar.

CAPVT XXXVIII.

MINISTER. pag. 82.

Rectè Auguſtinus aureo Verbo aurum ſuperſtruens, Manducare definit credere: Sicuti & Decretum etiam refert. De Conſecr. diſt. 47. q. Vt quid. & ſpiritualem eſſe eſum illum tam frequenter inculcat, vt ſuperuacaneum eſſet locos paſsim obuios notare.

CATHOLICVS.

De hoc Auguſtini loco, quem nobis iterum obiicis, infrà agemus. In tertia porrò Decretorum parte, quæ de Cõſecratione inſcribitur, ſunt tantum quinque Diſtinctiones: quæ non in Quæſtiones, ſed in Capita diſtribuuntur. Quod verò citas, habetur de Conſecr. diſt. 2. cap. Vt quid.

Miniſter imperitè citat.

MINISTER. pag. 82.

Veſter etiam Thomas ex Verbi ſcripti luce, iubet vt quum aliter alibi ipſe loquitur, à ſeipſo ad illam lucem prouocemus: Hac eſt differentia (inquit) inter alimentum corporale, & ſpirituale: quòd alimentum corporale conuertatur in ſubſtantiam eius qui nutritur: & ideò non poteſt homini valere ad vita conſeruationem alimentum corporale, niſi realiter ſumatur, ſed alimentum ſpirituale, conuertit hominem in ſeipſum: ſecundum illud quod Auguſtinus dicit in libro Confeſsionum, quòd quaſi audiuit vocem Chriſti ſibi dicentis, Ne tu me mutabis in te, ſicut cibum carnis tuæ, ſed tu mutaberis in me. Poteſt autem aliquis in Chriſtum mutari, & ei incorporari voto mentis, etiam ſine huius Sacramenti perceptione. 3. part. diſt. 73. art. 3.

CATHOLICVS.

B. Thomas (quem noſtrum eſſe gloriamur) tertiam Summæ Theologiæ partem non in diſt. vt tu falsò exiſtimas, verùm in Quæſtiones partitus eſt, atque Articulo 3. Quæſtionis 73. diſputans an Euchariſtiæ Sacramentum ad ſalutem animæ obtinendam ſit neceſſarium:

Miniſtri in citãdo ignorantia.

In Eucharistia Sacramentum & res.

concludit, rem Sacramenti omninò neceſſariam eſſe. *In hoc Sacramento*, inquit, *duo eſt cōſiderare, ſcilicet ipſum Sacramentum, & rem Sacramenti. Dictum eſt autem quòd res huius Sacramenti eſt vnitas corporis myſtici, ſine qua non poteſt eſſe ſalus. Nulli enim patet aditus ſalutis extra Eccleſiam, ſicut nec in diluuio abſque arca Noe quæ ſignificat Eccleſiam, vt habetur 1. Pet. 3. 20. Dictum eſt autem ſuprà quod res alicuius Sacramenti haberi poteſt ante perceptionem Sacramenti, ex ipſo voto Sacramenti percipiendi. Vnde ante perceptionem huius Sacramenti poteſt homo habere ſalutem ex voto percipiendi hoc Sacramentum, ſicut & ante Baptiſmum ex voto Baptiſmi.* Tum ſibi obiicit. *Hoc Sacramentum eſt quoddam ſpirituale alimentum, ſed alimentum corporale eſt de neceſsitate corporalis ſalutis: Ergo etiam hoc Sacramentum eſt de neceſsitate ſpiritualis ſalutis.* Quod argumentum iis diſſoluit verbis, quibus tu augere Scriptum tuum iudicaſti. Probat enim ſpiritualem ſacroſanctæ Euchariſtiæ vſum: At eum non proptereà contemnit, nec reiicit, quem Theologi Sacramentalem vulgò appellant. Baptiſmi ſuſcipiendi propoſitum, & conſilium, & malæ actæ vitæ pœnitentia (vt idem docet) homini ſatis eſt ad gratiam, & iuſtitiam, ſi repentinus aliquis caſus impediat, quo minus ſalutari aqua ablui poſsit: At non inde Baptiſmi Sacramentum, tanquam ſuperuacaneum, ipſum probabis reieciſſe.

Geneſ. 6. 14. Matt. 24. 37. Luc 17. 26.

Sacramentū alimentum ſpirituale ad ſalutem neceſſarium.

Thom. 3. part. q. 68. art. 2.

MINISTER. pag. 84.

Horum verborum hæc noſtra eſt, & vera interpretatio: Hoc eſt corpus meum, Hoc, id eſt hic panis: & Hoc, vel hoc poculum, i. hoc vinum: Eſt, Sacramentaliter videlicet (nam de Sacramentis agitur) Corpus meum, illud nimirum verum, & viuificum corpus quod pro vobis traditur, & frangitur: & Sanguis meus, qui pro vobis effunditur in remiſſionem peccatorum.

CATHOLICVS.

Laborandum tibi erit Miniſter, vt probes hanc tuam interpretationem eſſe veram, quam à Caluino mutuaris. Extat in Germania libellus, qui ducentas verborum illorum, *Hoc eſt corpus meum*, complectitur deprauationes.* Cur tu hanc vnam cæteris præfers? Proba Scripturæ teſtimonio, Cœnæ veſtræ panem, eſſe Domini corpus, & vinum, eiuſdem eſſe Sanguinem. *Pronuntiat Chriſtus* (inquit Cal.) *panem eſſe corpus ſuum. De Sacramento habetur Sermo.* Si panis eſt Chriſti Domini corpus, & corpus Domini fuit cruci affixum à Iudæis, concludes Iudæos in crucem ſuſtuliſſe Caluinianæ Cœnæ panem: Vnus enim eſt Chriſtianorum omnium Euchariſtię panis. *Vnus panis* (inquit Apoſtolus) *vnum corpus multi ſumus, omnes qui de vno Pane participamus.* Reſpōde, An Nemauſenſis Cœnę Panis, ſit idem cum Gebennenſium Pane? Si eundem eſſe dixeris, quia eundē Chriſtum vterque panis deſignat: Et Manna hac ratione dices eundem fuiſſe Panem cum veſtro Caluiniano Pane. Deinde ſi tua illa interpretatio

* *Sainctleſius Epiſc. Ebr. lib. 1. de Euchar. c. 10. 84.* varias hæreticorum interpretationes huius loci proponit.

Caluin. in Harm. ad c. 26. Matth. §. 26.

1. Cor. 11. 17.

Caluini abſurda

pretatio vera eſſet,qua ratione Chriſtus Dominus dixit, *Hoc eſt corpus meum*,quiuis aquam Baptiſmi,Spiritumſanctum eſſe diceret. Et Baptiſmi Sacramentum,longè Euchariſtia præſtare, cùm aqua Spiritumſanctum ſignificet,& Euchariſtia(vt vos vultis) tantum deſignet Corpus Domini.Ac,ne in re à grauiſsimis Theologis accuratè explicata,diutius immorer.Potuítne Chriſtus Dominus,ſi Panem,corpus ſuum appellaſſet,apertis hoc verbis(vt tu nunc facis)explicare? *Hoc*, inquis,*id eſt hic panis:& Hoc vel hoc poculum,eſt Sacramentaliter,&c.* Quomodo quod ſcribit Matthæus *Hic eſt ſanguis meus* interpretaberis? Mutabiſne *Hic*, in *Hoc*,vt Caluinianum errorem tuearis? Sed acuta eſt in primis,commenti tui probatio , quàm mox ſubiicis. Matt.26. 28.

MINISTER. pag. 84.

Verum ecquonam modo Eſt,Sacramentaliter?Illum modum explicet ipſum illud Verbum, ex quo τὸ ῥητὸν Sacramentorum habemus, vt ex regula à nobis hactenus allata , Scriptura è Scripturis intelligantur. Panis quem frangimus , nónne eſt communio corporis Chriſti de pane:& Poculum benedictionis cui benedicimus,nónne communio ſanguinis Chriſti eſt? Hoc facite in mei recordationem , de vino:& Hoc facite quotieſcunque biberitis , ad mei recordationem. Itaque de toto Sacramento.

CATHOLICVS.

Tuas explicationes non ſatis intelligo Miniſter. Facile eſt cuiuis Scripturę ſentẽtias deſcribere.Cęterũ Verborum Apoſtoli ex Theophylacti cõmentariis ſententiam tranſcribã.*Calix benedictionis, id eſt Euchariſtia.Manibus enim eum tenentes , benedicimus ei , & gratias agimus ei , qui ſanguinem ſuum pro nobis effudit : ineffabiliáque bona in nos contulit.Non dixit autem μετοχὴ,id eſt,participatio ſed κοινωνία, id eſt,communio,vt aliquid excellentius indicet , ſummã puta vnionem. Quod autem dicit huiuſmodi eſt.Hoc quod in calice eſt,illud eſt quod ex latere effluxit Chriſti , ſanguis nimirum pretioſus. Ex eo accipientes communicamus,hoc eſt,vnimur Chriſto. Pudeat itaque vos Corinthij, ad Idolorum calicem accurrere,ab calicę hoc qui nos ab Idolis liberauit. Panem* [a] *quem frangimus,nonne communio corporis Chriſti eſt ? Quod in cruce non eſt paſſus Chriſtus (* [b] *os enim eius nullum eſt contritum) hoc iam ſuſtinet , cùm per nos frangitur. Quem enim frangimus, inquit , communio corporis Chriſti eſt, pro eo dixit quod eſt , aquè ac illud corpus Chriſto vnitum eſt , ſic & nos ipſi Chriſto per panem hunc vnimur.* Hactenus Theophylactus. Reuoca tuas teſſeras , & Symbola illa Caluiniana ad ratiocinationes Dialecticas , & tibi reſpondebimus.

Theophyl.in c 10.epiſt.1. ad Corinth.

Quare Sacramentum dicatur communio,& non participatio.

a1.Cor.10.16.
b Exod.12. 46.
Ioan.19. 36.

MINISTER. pag 85.& 86.

Profitemur nos hactenus credere totum Chriſtum in Sacroſancto Euchariſtiæ Sacramento verè adeſſe: & à fidelibus totum , non portionem panis (vt calumniamini)ſed totum & integrum Chriſtum , verè percipi ad ſalutem: ac proindè nos veram Chriſti in Cœna præſentiam

verámque eiuſdem in eadem perceptionem amplecti: craſſam verò Capernaiticam & Cycoplicam, qualem vos inducitis, toto pectore deteſtari. Quod erat demonſtrandum.

CATHOLICVS.

Vocis ambiguitate vis nos credo fallere, cùm ſcribis, *vos hactenus credere totum Chriſtum in ſacroſancto Euchariſtia Sacramento verè adeſſe.* Nos quidem credimus totum Chriſtum ratione diuinæ naturæ, & ὑπόςασεως eſſe vbique, vt præclarè docet D. Auguſt. ſic ſcribens: *Quis eſt, qui ſedet ad dexteram Patris? homo Chriſtus: nam inquantum Deus, ſemper cum Patre, & ex Patre, & quando ad nos proceſſit, à Patre non receſſit. Hoc eſt enim eſſe Deum, vbique eſſe totum. Totus ergo Filius ad Patrem, totus in cælo, totus in terra, totus in utero Virginis, totus in cruce, totus in inferno, totus in Paradiſo, quò Latronem introduxit Non per diuerſa tempora, vel loca dicimus vbique eſſe totum, vt modò ibi totus ſit, & alio tempore alibi totus, ſed vt ſemper vbique ſit totus.* Quod optimè explicauit D. Thomas his verbis: *Maſculinum genus refertur ad hypoſtaſim, vel perſonam, Neutrum autem genus pertinet ad naturam.* Et paucis interiectis, *In triduo mortis Chriſti dicendum eſt, quòd totus Chriſtus fuit in ſepulchro, quia tota perſona fuit ibi per corpus ſibi unitum, & ſimiliter totus fuit in inferno, quia tota perſona Chriſti fuit ibi ratione animæ ſibi vnita, totus etiam Chriſtus, tunc erat vbique ratione diuinæ naturæ.* Ac ne te multis detineam, id eſſe in ſacratiſſimo Euchariſtiæ Sacramento, ex vi Sacramenti, certò nobis perſuademus, quod verborum forma exprimitur. Quæ verò in eodem Sacramento propterea continentur, quòd cum illis rebus coniuncta ſunt, quæ forma exprimuntur, ex concomitantia (vt loquuntur Theologi) in Sacramento dicitur eſſe. Et cùm forma, qua Domini præcepto Sacerdotes pané conſecrant, puta HOC EST CORPVS MEVM, corpus Domini ſignificet, ipſum Domini corpus ex vi Sacramenti in Euchariſtia erit. At quia corpori ſanguis, anima, & diuinitas cõiungũtur: hæc quoque in Sacramento erunt omnia, vt ea quæ corpori coniuncta ſunt. Tu autẽ vis totum Chriſtum. i. Chriſti perſonã, eſſe in Caluini Cœna, animam verò, ſanguinem, & corpus in cælis longiſsimè à vobis abeſſe. Cæterùm Catholicam ſententiam videris approbare, cùm ais: *In Euchariſtia Sacramento non portionem panis, ſed totum, & integrum Chriſtum, verè percipi ad ſalutem.* Qui totum, & integrum Chriſtum dicit, perſonam, & naturam tum diuinam, tum humanam complectitur, vt conſtat ex Concilio Tridentino, vbi ſic hac de re decernitur:[a] *Si quis negauerit in venerabili Sacramento Euchariſtiæ, ſub vna quaque ſpecie, & ſub ſingulis cuiuſque ſpeciei partibus, ſeparatione facta, totum Chriſtum cõtineri, Anathema ſit.* Et alio loco,[b] *Veriſsimum eſt tantundem ſub alterutra ſpecie, atque ſub vtraque contineri: Totus enim, & integer Chriſtus,*

Auguſtin. de Symbolo ad Catechumenos lib. 3. c. 7.

Totus Chriſtus quomodo ſit vbique.

Thom. 3. part. q 52. art 3.

Omnia ſunt in Sacramẽto cum corpore.

Totus Chriſtus, i. natura diuina & humana eſt in Sacramento.

a Concil. Tridẽnt. ſeſſio. 13. can 3.

b Idẽ Concil. ſeſſ. 13. cap. 3.

ſub

ſub panis ſpecie, & ſub quauis ipſius ſpeciei parte. Totus item ſub vini ſpecie, & ſub eius partibus exiſtit. Et Caluinus tuus, nomine totius, & integri Chriſti, vtramque naturam cum perſona deſignari exiſtimat. *Si oculis* (inquit) *animiſq; in cælum euehimur, vt Chriſtum illic in regni ſui gloria quæramus: quemadmodum ſymbola nos ad eum integrum inuitant, ita ſub panis ſymbolo paſcemur eius corpore ſub vini ſymbolo diſtinctè eius ſanguine potabimur, vt demum toto ipſo perfruamur.* Cùm ait, *Symbola nos ad integrum Chriſtum inuitare,* certè non ſolam perſonam diuinam Chriſti intelligit. Toto etiam Chriſto perfrui, quid ſit, à te lubenter diſcerem. Excogita aliquid noui, ne à Præceptoris tui commentis, deſciuiſſe conuincaris. Hoc igitur fundamento iacto, quantùm ex verbis tuis conijcere licet, Tranſſubſtantiationem probas, aut certè aliter ſcribis, atquè ſentis. Si enim *in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento verè adeſt totus Chriſtus, & à fidelibus non portio panis, ſed totus & integer Chriſtus verè percipitur,* in Sacramento non erit ſubſtantia panis, cùm fideles percipiunt Euchariſtiam, & quicquid in ea continetur.

Caluin lib. 4. Inſtit. c. 17. § 18.

Miniſter tranſſubſtantiationem probat.

MINISTER. pag. 86.

De Communionis illius myſterio qua cum Chriſto capite Fideles, vt illius membra coaleſcunt, & vnum cum illo fiunt, hæc ſunt. Epheſ. 5. 32. Myſterium hoc magnum eſt: Loquor autem de Chriſto & de Eccleſia: & verſ. 30. ita explicatur: Membra ſumus corporis eius, ex carne eius, & oſſa ex oſſibus eius. Ioan. 17. 21. Vt vnum ſint, ſicut & nos vnum ſumus, ego in eis, & tu in me. Et, vt omnes vnum ſunt, ſicuti Pater in me, & ego in te, vt & ipſi in nobis ſunt. Ioan. 6. 51. Ego ſum panis viuificus, qui è cælo deſcendi: Si quis ederit ex hoc pane, viuet in æternum: & panis quem ego dabo, caro mea eſt, quam ego dabo pro mundi vita.

Inutilia locorum Scripturæ.

CATHOLICVS.

Tu otio abundas Miniſter, qui nulla impulſus neceſſitate, Scripturæ teſtimonia, quæ non intelligis, temerè deſcribis. Non ſatis eſt Scripturæ verba proferre, hoc enim & [a] Dæmon fecit, [b] vt ſuprà obſeruauimus. Verùm ſi Scripturę pro Caluinianis erroribus faciunt, ex iis conclude, aut nos errare, aut vos veritatem defendere. Quòd autem ais, Apoſtolum verſu 30. explicaſſe quæ verſu 32. ſcripſit, non video qua ratione probare poſsis. Ioan. 17. 21. hæc habentur, ἵνα πάντες ἓν ὦσι, καθὼς σὺ πάτερ ἐν ἐμοὶ, κἀγὼ ἐν σοὶ, ἵνα καὶ αὐτοὶ ἐν ἡμῖν ἓν ὦσιν· ἵνα ὁ κόσμος πιστεύσῃ ὅτι σύ με ἀπέστειλας. Hoc eſt, *vt omnes vnum ſint, ſicut tu Pater in me, & ego in te, vt & ipſi in nobis vnum ſint, vt mundus credat, quia tu me miſiſti.* Certè Chriſtiani hominis, cùm Scripturæ verba quacumque ratione mutas, officio non fungeris. Et verſu 30. cap. 5. ad Epheſ. ſcripſit Paulus: μέλη ἐσμὲν τοῦ σώματος αὐτοῦ, ἐκ τῆς σαρκὸς αὐτοῦ, καὶ ἐκ τῶν ὀστέων αὐτοῦ. Quod verbum verbo ita redditum eſt: *Membra ſumus corporis eius, de carne eius, & de oſſibus eius.* Ex quo apparet te Scripturæ addidiſſe *& oſſa.* Non veteris illud

[a] *Matth. 4. 6.*
[b] *Lib. 1. c. 16. Pag. 51.*

Miniſter verba Scripturæ mutat.

Apoc. 22. 18.

Apoc.22.18.

illud Apocalypſeos: *Si quis appoſuerit ad hac, apponet Deus ſuper illum plagas ſcriptas in libro iſto.* Cæterum Chriſtus ſe, Ioan.6.51. non τὸν ἄρτον ζωοποιὸν. id eſt, viuificum, vt tu vis, ſed τὸν ἄρτον ζῶντα, id eſt, *panem viuum* appellat.

MINISTER. pag. 86.

Confuſa locorũ ſcripturæ conglobatio.

Vſum Cœna Domini demonſtrant hi loci perilluſtres. Luc. 22.19. Hoc facite in mei recordationem. Et 1.Corint.10.16. Poculum benedictionis cui benedicimus, nónne eſt communio ſanguinis Chriſti? Panis quem frangimus, nónne communio eſt corporis Chriſti? Ioan.6.55. Caro mea verè eſt cibus, & ſanguis meus verè eſt potus, & eiuſdem cap.verſ.63. Spiritus eſt qui viuificat, caro non prodeſt quicquam: verba quæ ego loquor vobis, ſpiritus ſunt, & vita ſunt. Matth.28:20. Ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi. Et, Omnis poteſtas mihi data eſt in cælo & in terra. Et Epheſ.4.10. Qui deſcendit ipſe eſt qui etiam aſcendit longè ſuprà omnes cælos, vt impleret omnia. Act.1.9. Et quum hæc dixiſſet, aſpicientibus ipſis eleuatus eſt. Mat.26.11. Semper pauperes habebitis vobiſcum: me verò non ſemper habebitis. Act.3.21. Quem oportet quidem cælo capi, vſque ad tempora reſurrectionis omnium, &c. Hi loci, & veram fidelium cum Chriſto communionem in Cœna, & veram Chriſti in Cœna præſentiam demonſtrant: Capernaiticam & Cyclopicam manducationem, & Idolum craſſa & imaginaria Præſentia, quod carnis Chriſti veritatem deſtruit, omnino excludunt. Ex huius veritatis ἀναλογίᾳ ſemper docuit vetus & Catholica Eccleſia.

Præpoſitio ex cũ dandi caſu.

CATHOLICVS.

Quorſum tot Scripturarum ἐπιπλοκὴ & coaceruatio, Miniſter? Si nos Dei verbo repugnare exiſtimas, à te doceri cupimus. Hæc autem omnia teſtimonia non modò vera eſſe confitemur, ſed etiam hoc ipſum Catholicæ religionis dogma confirmare, certò nobis perſuademus. Ad Apoſtoli ſententiam Epheſ.4.10. adiecisti vocem *longè*, quaſi tibi eſſet magis exploratum, quàm Apoſtolo fuerit, vbi nunc ſit corpus Domini. Vide porrò quî cœlo capiatur is, qui longè ſuprà cælos aſcendit, ne tibi ipſe contradicere deprehendaris. Cõſule quæ antè hac de re diximus c.35.pag.301. Cæterũ ferè omnes iſti loci Scripturæ (à te ſine vllo ordine congeſti) qui aliquid difficultatis præſeferũt, vel iã explicati ſunt antè, vel paulò pòſt exponẽtur, præter illũ Io.6. *Spiritus eſt qui viuificat, caro non prodeſt quicquam.* quẽ ſic declarat Aug. *Proinde ſic dictũ eſt, Caro non prodeſt quicquã, quomodo dictum eſt* (1.Cor.8.) *Scientia inflat. Iam ergo* (inquit) *debemus odiſſe ſcientiam? Abſit. Et quid eſt ſcientia inflat? Sola ſine Caritate, ideò adiunxit, Caritas verò ædificat. Adde ergo ſcientiæ Caritatem, & vtilis erit ſcientia. Sic etiam nunc; Caro non prodeſt quicquam, ſed ſola caro. Accedat ſpiritus ad carnem, quomodo Caritas ad ſcientiam, & prodeſt plurimùm. Nam ſi caro nihil prodeſſet, Verbum caro non fieret, vt habitaret in nobis.* Perfice verò tandem illã tuam

Miniſter addit ſcripturæ.

Aug. in Ioã. tract. 27.

Vt ſcientia cum charitate, ſic caro cum ſpiritu prodeſt.

Ioan.1.14.

orationem

orationem μείωσιν, καὶ αὔξησιν, *Ex huius veritatis ἀναλογίᾳ. ſemper docuit vetus & Catholica Eccleſia*, & tibi reſpondebimus.

MINISTER. pag. 87.

Symbola omnia hunc diſertè articulum notant, Aſcendit in cælos: & vetus Euchariſtiæ forma hæc verba habet, quæ vos etiamnum retinetis, dum rem negatis: Surſum corda, habemus ad Dominum: dum vos deorſum, in panem videlicet, in quo contineri corpus affirmatis, idem corpus Chriſti detruditis.

CATHOLICVS.

Articulus ille fidei noſtræ, *Aſcendit in cælos*, non repugnat dogmati de præſentia corporis Domini in Euchariſtiæ Sacramento, vt iam antè probatum eſt. Qua de re vide præterea Athanaſ. libro. *Quicunque dixerit verbum contra Filium hominis*. Cyrillum lib. 4. in Ioan. cap. 24. Ambroſ. in pſal. 38. Auguſt. ſermo 2. de verbis Apoſtoli. Chryſoſt. lib. 3. de Sacerdot. & reliquos apud Claud. Sanctesiũ lib. 4. de Euchariſtia. cap. 9. Quòd ſi vetus Euchariſtiæ forma habet hæc verba, *Surſum corda, habemus ad Dominum:* certè vos ab ea receſſiſſe vltrò fatemini, cùm in Cœnæ veſtræ celebratione, nihil horum recitetis. In panem verò corpus Chriſti non detrudimus, in Euchariſtiæ ſacramento illud dicentes contineri, vt ex antè dictis liquidò conſtat. Patet porrò. ſenſus verborum, *Surſum corda, &c.* Vnde Caluinus Argumentum, quod tu ſuffuratus es, deſumpſit: Monemur enim à rebus terrenis ad res cæleſtes contemplandas, cogitationes noſtras auertere. Sic D. Auguſtinus, illam Apoſtoli orationem, *Quæ ſurſum ſunt ſapite*, explicans: *Ea*, inquit, *quæ ſurſum ſunt ſapere iubemur, ſpiritualia ſcilicet, quæ non locis, & partibus huius mundi ſurſum eſſe intelligenda ſunt, Sed merito excellentiæ ſuæ, ne in eius mundi parte figamus animum noſtrum, quo vniuerſo nos debemus exuere. Surſum enim, aut deorſum in huius mundi partibus eſt.* Et D. Cyprianus ſanctiſsimus Chriſti martyr, quod tuus Caluinus ex verbis illis, *Surſum corda*, pro ſuo errore ſubſidium petit, hac luculenta oratione diſſoluit. *Quando ſtamus ad orationem, fratres dilectiſsimi, vigilare, & incumbere ad preces toto corde debemus. Cogitatio omnis ſecularis, & carnalis abſcedat, nec quicquam tunc animus, quàm id ſolum cogitet, quod precatur. Ideo & Sacerdos ante orationem præfatione præmiſſa, parat fratrum mentes dicendo, Surſum corda, vt dum reſpondet plebs, Habemus ad Dominum, admoneatur nihil aliud ſe, quàm Dominum cogitare debere. Claudatur contra aduerſarium pectus, & ſoli Deo pateat, nec ad ſe hoſtem Dei, tempore orationis adire patiatur: obrepit enim frequenter & penetrat, & ſubtiliter fallens preces noſtras à Deo auocat, vt aliud habeamus in corde, aliud in voce, cum intentione ſyncera Dominum debeat non vocis ſonus, ſed animus & ſenſus orare. Quæ autem ſegnitia eſt alienari, & capi ineptis cogitationibus, & profanis, cùm Dominum deprecaris, quaſi ſit aliud quod magis debeas cogi-*

Aſcenſio Chriſti non obeſt veritati Euchariſtiæ. *Pag. 300.*

Caluin. lib. 4. Inſtit. cap. 17. § 30.

Coloſ. 3. 2. *Aug. lib. 83. qq. quæſt. 29.* Surſum corda non aduerſatur preſentię corporis Chriſti.

Cyprian. ſermon. de orat. Dominic.

Præfationis in Miſſa antiquitas.

Attentio in Miſſæ ſacrificio neceſſaria.

tare,quàm quod cum Deo loquaris. Vis veteris Eccleſiæ iudicio ſtare? Caluinum deſere, qui veterum ſcripta legiſſe non videtur, cùm ex verbis illis *Surſum corda*, ab Euchariſtiæ Sacramento Chriſtum Dominum abeſſe, contendit. Accipe quid hac de re ſentiat & Chryſoſtomus. *An non videtis volentes dignitatem à terreno Rege accipere, quomodo aſſident, quomodo alios ad patrocinandum incitant, vt potiantur eo, quod quærunt. Hæc ego dixerim ad eos qui Sanctorum communionem, & congregationem relinquunt, & ſub horam terribilis myſticæ menſæ in vaniloquentia conuenticulis occupati ſunt. Quid facis homo? Non promiſiſti Sacerdoti, qui dixit, Surſum mentem, & corda: & dixiſti, habemus ad Dominum? Non revereris & erubeſcis? Et illa ipſa hora mēdax inueniris. Papæ, mēſa myſteriis inſtructa eſt, & Agnus Dei pro te immolatur, Sacerdos pro te angitur, ignis ſpiritualis ex ſacra menſa refluit, omnes in corpore virtutes pro te cum ſacerdote intercedunt: ignis ſpiritualis è cælo deſcendit, ſanguis in cratere in tuam purificationem ex immaculato latere hauſtus eſt, & non erubeſcis, revereris, & confunderis, neque Deum tibi propitium facis? Non conſcientia tua iudicat te, ô homo?* In panem denique corpus Chriſti non detrudimus Miniſter, illud in Euchariſtiæ Sacramento dicentes contineri: nulla ſiquidem panis ſubſtantia in eo poſt conſecrationem remanet. Neque ſic in Euchariſtia Chriſtus à nobis includitur, quin ſimul ipſum ad Patris ſui dexteram ſedere in cæleſti gloria profiteamur.

Chryſoſt. de Euchariſtia in encæniis.

Non attentus mentitur.

CAPVT XXXIX.

MINISTER. pag.87.

AVguſtinus. *Hoc eſt quod dicimus, quod modis omnibus approbare contendimus, Sacrificium Eccleſiæ duobus confici, duobus conſtare, Viſibili elementorum ſpecie, & inuiſibili Domini noſtri Ieſu Chriſti carne & ſanguine, Sacramento, & re Sacramenti, id eſt, corpore Chriſti. &c.*

Miniſter quod ſibi plane aduerſatur citat.

CATHOLICVS.

Quam D. Auguſtino tribuis orationem, quo conſilio inchoatam reliqueris, iudicabit Lector, qui integram, vt apud Gratianum extat, legerit. Ex cuius Decretis vt te, & Symmyſtas tuos labore leuem, eam deſcribere non grauabor. *Hoc eſt quod dicimus, quod modis omnibus approbare contendimus, Sacrificium Eccleſiæ duobus modis confici, duobus conſtare, viſibili elementorum ſpecie, & inuiſibili Domini noſtri Ieſu Chriſti carne, & ſanguine: & Sacramento, & re Sacramenti, id eſt corpore Chriſti, ſicut Chriſti perſona conſtat, & conficitur ex Deo & homine: cùm ipſe Chriſtus verus ſit Deus, & verus ſit homo: quia omnis res illarum rerum naturam & veritatem in ſe continet, ex quibus conficitur. Conficitur autem Sacrificium Eccleſiæ duobus, Sacramento, & re Sacramenti, id eſt corpore Chriſti. Eſt igitur Sacramentum, & res Sacramenti corpus Chriſti: Item Caro eius eſt, quam forma panis opertam in*

De Cōſecrat. D.2.ca. Hoc eſt.

Vt Chriſtus ex Deo & homine, ſic Euchariſtia ex ſpecie panis, & corpore Chriſti. conſtat.

tam in Sacramento accipimus, & ſanguis eius quem ſub vini ſpecie, & ſapore potamus. Caro videlicet carnis, & ſanguis, eſt Sacramentum ſanguinis. Carne & ſanguine, vtroque inuiſibili, ſpirituali, intelligibili ſignatur viſibile Domini noſtri Ieſu Chriſti corpus & palpabile, plenum gratia omnium virtutum, & diuina maieſtate. Adduxiſti D. Auguſtinum, Miniſter, vt contra te teſtimonium diceret. Si, vt auctor huius ſententiæ ſcripſit, *Sacrificium Eccleſiæ conſtat viſibili elementorum ſpecie, & inuiſibili Domini noſtri carne, & ſanguine, ſicut Chriſti perſona conſtat ex Deo, & homine*, aut Chriſtus non eſt verè Deus, & homo, aut certè in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento eſt verè Chriſti Domini corpus. Henricus Artopæus tibi fuit Auguſtinus. Si dixeris Gratianum hanc ſententiam Auguſtino tribuere, parum te in Auguſtini ſcriptis verſatum eſſe tu ipſe teſtaberis, qui in re graui ad fontes non recurris, verùm è riuulis, quæ nobis temerè obiicis malè hauris. Gratianus quidem in lib. Sent. Proſperi ſententiam, quam vſurpaſti, extare putat. At Gratiano non credo: Librũ enim illum Proſperi, vt, an rectè Gratianus Auguſtino hanc ſententiam tribuiſſet, intelligerem, percurri, & nihil eiuſmodi à Proſpero ſcriptum potui reperire. At ne te multis detineam, lege Lanfrancum Canthuarienſem Epiſcopum, qui Berengarium Verbi Dei telis confodit, & tuum fortaſsis errorem agnoſces. Si ſcire cupis, quo argumento, Berengarius, Chriſtianum de præſentia corporis Domini in Euchariſtiæ Sacramento dogma, peruertere ſit conatus, Lanfrancus te docebit, qui Berengarij verba ſcripto prodidit, *Bereng. Sacrificium Eccleſiæ duobus conſtat, duobus conſit, viſibili & inuiſibili, Sacramento, & re Sacramenti. Quæ tamen res, id eſt Chriſti corpus, ſi eſſet præ oculis, viſibilis eſſet. Sed eleuata in cælum, ſedénſque ad dexteram Patris, vſque in tempora reſtitutionis omnium, quod ſcribit Apoſtolus Petrus, cælo deuocari non poterit, ſicut Chriſti perſona conſtat Deo & homine.* Tibi valde arridet Berẽgarij acumen, quod Lanfrancus hac grauiſsima retudit oratione. *Caiphas cùm eſſet pontifex anni illius, verum de Saluatore neſciens prophetauit, dicens, expedire magis pro mundo mori vnum hominem, quàm totius mundi perire omnem hominẽ. Verum quidem dixit; veruntamen quò eius verbum vergeret, ignorauit. Sic & tu volens loqui contra cauſam noſtram, manifeſtè quam defendendam ſuſcepimus aſſeris partem noſtram. Hoc eſt namque quod dicimus; hoc modis omnibus contra te, ac ſequaces tuos approbare contendimus, Sacrificium ſcilicet Eccleſiæ duobus confici, duobus conſtare, viſibili elementorum ſpecie, & inuiſibili Domini noſtri Ieſu Chriſti carne, & ſanguine, Sacramento, & re Sacramenti. Quæ res, vt verbis tuis vtar, eſt corpus Chriſti, ſicut Chriſti perſona te quoque auctore conſtat, & conficitur Deo & homine, cùm ipſe Chriſtus ſit verus Deus, & verus homo, quia omnis res illarum rerum naturam & veritatem in ſe continet, ex quibus conficitur. Conficitur autem, te etiam teſte, Sacrificium*

Lanfranc. lib. de Euchariſtiæ Sacramẽto aduerſus Berengariũ.
Act. 3. 21.
Ioan. 11. 50.

Eccleſiæ Sacramento,& re Sacramenti. Eſt igitur Sacramentũ res Sacramenti,id eſt corpus Chriſti.Chriſtus tamen reſurgens ex mortuis,

Rom.6.9.

iam non moritur:mors illi vltra non dominabitur, ſicut dicit Apoſtolus cùm verè in terris carnes eius ſint comeſtæ, & verè ſanguis eius ſit bibitus, ipſe tamen vſque in tempora reſtitutionis omnium in cæleſtibus ad dexteram Patris integer perſeuerat, & viuus. Si quæris modum quo id fieri poſſit,breuiter ad præſens reſpondeo, Myſterium eſt fidei, credi ſalubriter poteſt,veſtigari vtiliter non poteſt. Hæc Lanfrancus,aut (vt tu vis) Auguſtinus,cuius orationem fruſtra ad Caluinianam,ſeu Berengarianam Cœnam confirmandam transferre conaris.

MINISTER. pag. 87.

Sacrificium autem vocat Cœnam Domini, non meritorium illud veſtrum ex opere operato (quod ne per inſomnium quidem cognouit erudita Vetuſtas) ſed planè ἐυχαριςικὸν *&* μνημονευτικὸν, *verum & vnicum Sacrificium,cuius ſempiterna vis eſt,ac proinde nunquam iterandum: Sicut exponit Ambroſius,& Decretum notat. In Chriſto ſimul oblata eſt hoſtia ad ſalutem ſempiternam potens. Quid ergo nos? nonne per ſingulos dies offerimus? Sed ad recordationem mortis eius,vna eſt hoſtia,non multæ,&c.*

CATHOLICVS.

Quid de Sacroſancto Miſſæ Sacrificio ſenſerit erudita Vetuſtas, tu,qui Veterum Scripta nunquam euoluiſti, planè ignoras. Ac ne à propoſito longiùs digrediar, D. Auguſtino perſpectam fuiſſe Antiquitatis venerandæ ſententiam,non inficiaberis. Illum ergo de hoc

August.lib. 20 de Ciuit. Dei cap.25. 1 Ioan 1 6. Sacrificium pro peccatis.

myſterio ſacratiſsimo loquentem audiamus. *Filios autem Leui & Iuda & Ieruſalem,ipſam Dei Eccleſiam debemus accipere, non ex Hebræis tantum,ſed ex aliis gentibus congregatam,nec talem, qualis nunc eſt, vbi ſi dixerimus quia peccatum non habemus, noſipſos ſeducimus, & veritas non eſt in nobis.Sed qualis tunc erit velut area per ventilationem,ita per iudicium purgata nouiſsimum, eis quoque igne mundatis, quibus talis mundatio neceſſaria eſt,ita vt nullus omnino ſit, qui offerat Sacrificium pro peccatis ſuis.Omnes qui ſic offerunt,profectò in peccatis ſunt,pro quibus dimittendis offerunt,vt cùm obtulerint, acceptumque Deo fuerit,tunc dimittantur.* Vetuſtas ſenſit Sacrificium in Chriſti Eccleſia fieri, vt nobis peccata condonentur. Impugna Opus operatũ

August.lib. 4. contra Creſcon.grammat.cap.16. Aug.agnouit opus operatum.

argumentis,& tibi reſpondebimus. Quod tamen agnouit idẽ Aug. dum ſcriberet. *Non eorũ meritis à quibus miniſtratur,nec eorũ quibus miniſtratur,conſtare Baptiſmũ,ſed propria ſanctitate,atque veritate propter eũ,à quo inſtitutus eſt.* Illa verò pauca,quæ ex Ambr.nobis opponis,contra vos faciunt,qui in Chriſti Eccleſia Sacrificiũ corporis,& ſanguinis Domini fieri negatis. Etenim ſi Caluinianum panem, appellatis hoſtiam,multæ erunt hoſtiæ: & vos Miniſtri non datis quotidie populo Caluinianas Cœnas,quare (vt loquitur Ambroſius) non per ſingulos dies offerris. Tu D. Ambroſium vt contra te teſtimonium diceret,per imprudentiam laudaſti. Perficiam ergo ipſius orationem

tionem cuius initium inſulsè nobis obiecisti. *In Christo* (ait ille) *ſemel oblata eſt hoſtia potens ad ſalutem ſempiternam. Quid ergo nos? Nonne per ſingulos dies offerimus? Offerimus quidem, ſed recordationem facientes mortis eius, & vna eſt hac hoſtia non multa. Quomodo vna eſt & non multa? quia ſemel oblata eſt in ſancta ſanctorum. Hoc autem Sacrificium exemplar illius eſt: idipſum ſemper offerimus, nec nunc quidem alium agnum, cras alium, hodie ſemper idipſum: Proinde vnum eſt hoc ſacrificium. Alioquin hac ratione, quoniam multis in locis offertur, multi Christi ſunt? nequaquam: Sed vnus vbique eſt Christus, & hic plenus exiſtens, & illic plenus, vnum corpus. Sicut enim qui vbique offert, vnum corpus eſt, & non multa corpora, ita etiam & vnum Sacrificium. Pontifex enim noſter ille eſt, qui hoſtiam mundantem nos obtulit. Ipſam offerimus & nunc, qua tunc oblata quidem conſumi non poteſt. Hoc autem quod nos facimus, in commemorationem fit, eius quod factum eſt. Hoc enim facite, inquit, in mei commemorationem. Non aliud Sacrificium, ſicut Pontifex, ſed ipſum ſemper offerimus.* Vnus igitur eſt auctore D. Ambroſio, Chriſtianorum ſacrificium, quia vnus Chriſtus à Chriſtianis Sacerdotibus offertur. Inſtitue de ſacratiſsimo Miſſæ Sacrificio diſputationem & multis Ambroſij teſtimoniis tuas inepias facilè retundam.

Ambroſ. in c. 10. epiſt. ad. Hebr. Eadem eſt Chriſti in cruce, & in Miſſa oblatio.

Luc. 22. 19.

MINISTER. pag. 87.

Idem Auguſtinus. Aliud eſt Sacramentum, aliud virtus Sacramenti.

CATHOLICVS.

Ne fraus tua, aut ſi mauis, nſcitia deprehenderetur, D. Auguſtini libros non notaſti; neque ex ipſius ſententiis argumentum vllum inſtituiſti. Nos quidem fatemur plurimùm inter Sacramentum, & Sacramenti virtutem, intereſſe. Conclude ex Logicæ tuæ præſcriptis, corpus Chriſti Domini non eſſe in auguſto Euchariſtię Sacramento. Quòd ſi D. Auguſtinũ nondum legiſti, diſce nunc primùm & vbi verba illa (quæ nobis temerè obiicis) ſcripſerit, & qua ratione, breuis illius, quam attuliſti, ſententiæ veritatem confirmet. *Aliud* (inquit ille) *eſt Sacramentum, aliud eſt virtus Sacramenti. Quàm multi de Altari accipiũt, & moriuntur, & accipiendo moriuntur. Vnde dicit Apoſtolus, iudicium ſibi manducat & bibit. Nonne buccella dominica fuit venenum Iudæ? Et tamen accepit, & cùm accepit, in eum inimicus intrauit, non quia malum accepit, ſed quia bonum malus accepit. Videte ergo fratres: Panem cæleſtem ſpiritaliter manducate, innocentiam ad Altare apportate.* Quare ſcito immenſas eſſe ſacroſanctæ Euchariſtiæ vtilitates, quas tamen, non omnes percipiunt: Rectè enim, & ſapienter Chriſti Eccleſia tres Euchariſtiæ ſumendæ rationes diſtinxit: Alij enim Sacramentum tantùm accipiunt, vt peccatores, qui ſacra myſteria impuro ore, & corde accipere non verentur: & de his ſcripſit Auguſtinus, *Quàm multi de altari accipiunt, & moriuntur, & accipiendo, moriuntur.* Alij ſpiritu tantummodo Euchari-

Auguſt. in Euang. Ioan. tract. 26.

1. Cor. 11. 29. Io. 13. 26. 27.

Tres Euchariſtiæ ſumendę rationes.

ſtiam ſumere dicuntur, qui deſiderio, & voto propoſitum illum cœleſtem panem comedunt, quamuis ore illum non ſuſcipiant, & hi ſi fidem habuerint cum charitate copulatam, magnos percipiunt fructus. Alij denique & Sacramento, & ſpiritu ſacram Euchariſtiam accipiunt, qui maxima & cæleſtia bona (vt docent Theologi) conſequuntur.

D. Thomas in 3. p. quæſt. 80. art. 1.

MINISTER. pag. 87.

Et idem. Vt quid paras dentem, & ventrem? Crede & manducaſti. credere enim in eum, hoc eſt, Panem & vinum manducare. Qui credit in eum, manducat eum.

CATHOLICVS.

Nullo certo argumento probabis Miniſter, D. Auguſtinum his verbis ſacramentalem (vt loquuntur Theologi) Euchariſtiæ perceptionem condemnaſſe. Atque vt orationis ipſius ſententia intelligatur, non ſufficit Gratianum legiſſe, verùm ad fontem recurrendum eſt: ex quo Auctoris verba deſcripſi. *Dixerunt ergo ad eum* (Iudæi ad Chriſtum) *Quid faciemus, vt operemur opera Dei* [a]*? Dixerat enim illis,* [b] *Operamini eſcam quæ non perit, ſed quæ permanet in vitã æternam. Quid faciemus? inquiunt, quid obſeruando hoc præceptum implere poterimus? Reſpondit Ieſus, & dixit eis,* [c] *Hoc eſt opus Dei, vt credatis in eum quem miſit ille. Hoc eſt ergo manducare cibum, qui non perit, ſed qui permanet in vitam æternam. Vt quid paras dentes, & ventrem? Crede, & manducaſti.* Et infrà: *Attendebant ergo promiſſa per Moſem, attendebant promiſſa per Chriſtum: ille plenum ventrem promittebat in terra, ſed cibo qui periit: iſte promittebat cibum, non qui perit, ſed qui permanet in vitam æternam. Attendebant eum plus promittentem, & quaſi nondum videbant maiora facientem: Attendebant itaquè qualia feciſſet Moſes, & adhuc aliqua maiora volebant fieri ab eo, qui tam magna promittebat.* D. Auguſtinus explicat verba illa Domini, *Hoc eſt opus Dei, vt credatis in eum.* Ac ſermonem ad Iudæum conuertens, ait: *Vt quid paras dentes & ventrem? crede & manducaſti.* Quibus verbis monet ſatius eſſe animi cibum, puta fidem, quàm corporis eſcam à Deo quærere. Iudæi nomine cibi, victum intelligebant: ac ad ea quæ victui neceſſaria erant, ſummo conatu aſpirabant, quorum immoderatum ſtudium, his verbis, *Vt quid paras dentes & ventrem* caſtigat, eos monens, vt fidem in Chriſtũ amplectantur, quæ eſt animæ cibus admodum ſalutaris: Ac dentis & ventris cogitatione neglecta, quæ ad veram animi ſalutem momentum haberent omni cura, & ſtudio colere non intermitterent. De Euchariſtiæ Sacramento, ne vnum quidem verbum, cùm Iudæum ſic alloqueretur, fecerat. Confer quæ ſcripſit D. Ioannes cum explicatione D. Auguſtini, & hanc, quam attulimus, verborum ipſius interpretationem, ſi potes, improba. Cæterùm vereor, ne te in nimis magnas anguſtias redigam: Quare nolo tecum ſummo iure.

Auguſt. in Euang. Ioan. tract. 25.
a Ioan. 6. 28.
b 27. c 29.

Chriſti & Moſis differentia.

Ioan. 6. 29.

Fides cibus animæ.

iure agere:ſed dabo Auguſtinum de Euchariſtiæ Sacramento, his verbis egiſſe, an concludes ipſum propterea negaſſe Euchariſtiam à Chriſtianis ore ſumi? Scriptum eſt, *Miſericordiam volo, & non ſacrificium*. Putásne Deum noluiſſe, vt Iudæi ſacrificia facerent? Da, quæſo, operam Theologiæ, quæ tibi Scripturarum obſcuros ſenſus enodabit. Audi eundem Doctorem, qua ratione Deus ſacrificia recuſet differentem. *Intueamur quemadmodum vbi Deum dixit nolle Sacrificium, ibi Deum oſtendit velle ſacrificium. Non vult ergo ſacrificiū trucidati pecoris, ſed vult ſacrificium contriti cordis. Illo igitur quod eum nolle dixit, hoc ſignificatur quod eum velle ſubiecit. Sic itaque illa Deum nolle dixit, quo modo ab ſtultis ea velle creditur, velut ſua gratia voluptatis.* Auguſtinus igitur (ſi de Euchariſtiæ Sacramento, vt tibi gratificemur eum eſſe locutum conceſſerimus) tantùm docet, rectius ſumi Euchariſtiam voto & deſiderio à viris probis, quàm ab improbis impuro ore, & corde. Quòd autem ipſe Chriſtianos, etiam ore, Euchariſtiam ſumere ſenſerit, luculento eiuſdem teſtimonio conuincitur. *Hoc* (inquit) *placuit Spiritui ſancto, vt in honorem tanti Sacramenti in os Chriſtiani prius Dominicum corpus intraret, quàm cæteri cibi.* Vbi reſponderis, aliis eiuſdem teſtimoniis: Chriſti Domini corpus, Chriſtianos ore percipere, probabo.

Oſee.6.6. Quæ ſacrificia Deus recuſet. *Auguſt.lib.10.de ciuit. Dei cap.5.* *Auguſt.epiſt.118.cap.6.* Ieiuni communicant.

MINISTER. pag.87.& 88.

Et idem. Pauperes ſemper habebitis vobiſcum, me autem * *ſemper habebitis. Accipiant & hoc boni: ſed nō ſint ſoliciti. Loquebatur enim de præſentia corporis ſui, nam ſecundum Maieſtatem ſuam, ſecundum prouidentiam, ſecundum ineffabilem, & inuiſibilem gratiam, impletur quod ab eo dictum eſt, Ecce, ego vobiſcum ſum vſque ad conſummationem ſeculi. Secundum carnem verò, quam Verbum aſſumpſit, ſecundum id quod de Virgine natus eſt, ſecundum id quod à Iudæis comprehenſus eſt, quod ligno confixus, quod de cruce depoſitus, quod linteis inuolutus, quod in ſepulchro conditus, quod in reſurrectione manifeſtatus, non ſemper habebitis me vobiſcū. Quare? quoniam conuerſatus eſt ſecundum corporis præſentiam quadraginta diebus cum diſcipulis ſuis, & deducentibus eis videndo non ſequendo aſcendit: Non eſt hic, ibi enim ſedet ad dexteram Patris, & tamen hic eſt: quia non receſsit præſentia Maieſtatis. Secundum præſentiam Maieſtatis, ſemper habemus Chriſtum: ſecundum præſentiam carnis rectè dictum eſt, Me autem non ſemper habebitis. Habuit enim Eccleſia ſecundum præſentiam carnis pau is diebus: modò fide tenet, oculis non videt.*

* *Non.*

CATHOLICVS.

Quorſum duas verborum Domini, *Me autem non ſemper habebitis*, interpretationes ſit copulaſti, Miniſter, vt qui in Theologia non ſit verſatus, Auguſtinum, orationem Domini non explicaſſe, ſed potius obſcuraſſe exiſtimet? Silentio namque præteriiſti vocem *Aliter*, quæ poſteriorem expoſitionem à priore disiungit. *Aliter*, (inquit) *ſecundum præſentiam Maieſtatis, ſemper habemus Chri-*

Ioan.12.8. *Auguſt.in Euang.Ioan. tract.50.*

ſtum &c. & ſuas interpretationes his verbis concluſit, *Ergo ſi ita dictum eſt, Me autem non ſemper habebitis, quæſtio, ſicut arbitror, iam nulla eſt, quæ duobus modis ſoluta eſt.* Scribit ergo Chriſtum Dominum non ſic eſſe in terris quemadmodum olim fuit, ita vt ab omnibus in humana forma videri poſsit. Nam & illam Domini orationem, *Hæc locutus ſum vobis apud vos manens, de præſentia corporali, qua cum illis viſibilis loquebatur*, intelligi aſſerit. Idémque in verbis illis, quæ nobis obiecisti, non obſcurè inſinuat. *Modò*, inquit, *fide tenet, oculis non videt.* Ac ne vllus tibi de ipſius ſententia ſcrupulus remaneat, afferam & aliam eiuſdem orationem, ex qua hâc germanam eſſe, quam attuli verborum ipſius ſententiam, quiuis facilè colliget. *Neque ad iudicium viuorum, & mortuorum Pater ipſe venturus eſt, nec tamen recedit à filio Pater. Quomodo ergo non ipſe venturus eſt? Quia non ipſe videbitur in iudicio. Videbunt in quem pupugerunt: forma illa erit iudex quæ ſtetit ſub iudice: illa iudicabit quæ iudicata eſt: iudicata eſt enim iniquè, iudicabit iuſtè. Veniet ergo forma ſerui, & apparebit: Etenim forma Dei quomodo apparebit iuſtis, & iniuſtis? Nam ſi iudicium non fieret niſi inter ſolos iuſtos, appareret tanquam iuſtis forma Dei. Quia verò iudicium futurum eſt iuſtorum, & iniquorum, nec licet vt iniqui videant Deum (Beati enim mundo corde, quia ipſi Deum videbunt) talis apparebit iudex, qualis videri poſsit, & ab eis quos coronaturus eſt, & ab eis quos damnaturus eſt. Forma ergo ſerui videbitur, occulta erit forma Dei, occultus erit in ſeruo filius Dei, & apparebit filius hominis, quia poteſtatem dedit ei & iudicium facere, quia filius hominis eſt. Et quia ipſe ſolus apparebit in forma ſerui. Pater autem non apparebit, quia non eſt indutus forma ſerui: ideo ſuperius ait, Pater non iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit Filio.* Non iam igitur videmus (ex Auguſtini ſententia) Chriſtum Dominum oculis, quia humana ipſius forma, color, lineamenta, & alia, quæ aſpectum hominis mouere poſſunt, in oculos noſtros non cadunt.

Chriſtus inuiſibilis adeſt.

Ioan. 15. 25.

Auguſt. in Euang. Ioan. tract. 19.

Zach. 12. 10.

Ioan 19. 37.

Cur pater dicatur neminem iudicare.

Matth. 5. 8.

Chriſtus in iudicio formâ ſerui videbitur

Ioan. 5. 27.

Ioan. 5. 22.

MINISTER. pag. 88.

Idem, Sicut eundem Filium, & redemptorem noſtrum, ſecundum diuinitatem, inuiſibilem, incorporeum, & incircumſcriptum, ſicut Patrem & Spiritumſanctum non credere, impium eſt: ita eundem Filium Dei in hominem aſſumptum, viſibilem, corporeum, & localem poſt reſurrectionem, non credere, & profiteri, profanum eſt.

CATHOLICVS.

Vnde hanc ſententiam (quam Auguſtino tribuis) deſcripſeris Miniſter, non ſatis coniectura aſſequor: Quapropter rem nobis gratam facies, ſi Auctoris locum indicaueris, vt plenius tibi poſsimus ad eam reſpondere. Quanquam nihil in ea eſt, quod Doctrinæ Catholicæ veritati vllo modo repugnet.

MINISTER

MINISTER. pag. 88.

*Auguſtinus. Donec ſeculum finiatur, ſurſum eſt Dominus: Sed tamen hic nobiſcum eſt veritas Domini. Corpus * enim in quo reſurrexit, in vno loco eſſe oportet: veritas autem eius vbique diffuſa eſt.*

Miniſter Auguſtini ſententiã mutat & mutilat.

* Domini.

CATHOLICVS.

Vbiquitarios, germanos Caluiniſtarum fratres, qui Chriſti Domini corpus per res omnes penetrare contendunt, hac D. Auguſtini oratione conuince. Nos enim Catholici, Dominum in Cælum aſcendiſſe credimus, diuinique huius myſterij memoriam quotannis iucunda recordatione celebramus: & cum Auguſtino dicimus, *Chriſtus, qui humanam non ad horam aſſumpſit effigiem, in qua hominibus appareret, ac deinde illa ſpecies præteriret, ſed in vnitatem perſonæ ſuæ, manente inuiſibili Dei forma, accepit viſibilem hominis formam, non ſolùm natus eſt in ea de homine matre, verumetiam creuit in ea, & manducauit, & bibit, & dormiuit in ea, & aſcendit in calũ, & ſedet ad dexteram Patris in ea, & ad iudicandos viuos & mortuos venturus eſt in ea, & in regno ſuo, ei qui illi ſubiecit omnia, erit ſubiectus in ea.* Non eſt porrò cur mutilas Aug. ſententias contra nos vſurpes: Non enim videris intelligere quorsũ ſpectet hæc ipſius oratio. *Dominũ loquentẽ audiebãt, & Diſcipuli & Iudæi: veritatẽ loquentẽ audiebãt, & veraces, & mendaces: charitatem loquentẽ audiebãt, & amici & inimici: bonũ loquentem audiebant, & boni & mali. Illi audiebãt, ſed ille diſcernebat, & quibus ſermo prodeſſet, & profuturus eſſet, videbat, & præuidebat. In illis enim qui tunc erant, videbat: in nobis qui futuri eramus, præuidebat. Nos itaque ſic audiamus Euangelium, quaſi præſentem Dominum, nec dicamus: O illi felices, qui eum videre potuerunt: quia multi in eis qui viderunt, & occiderunt: multi autem in nobis, qui non viderunt, & crediderunt. Quod enim pretioſum ſonabat de ore Domini, & propter nos ſcriptum eſt, & nobis ſeruatum eſt, & propter nos recitatur, & propter poſteros recitabitur; & donec ſeculum finiatur. Surſum eſt Dominus, ſed etiam hic eſt veritas Domini. Corpus enim Domini, in quo reſurrexit, vno loco eſſe poteſt: veritas eius vbique diffuſa eſt.* De Euchariſtiæ ſacramento, ne verbum quidem facit hoc loco, vt vides. In vno ergo eſt Domini corpus loco, ita vt corporis humani lineamẽta conſpici poſsint: quo modo ſummo illo die de vniuerſo hominum genere cùm iudicium feret, Chriſtus Dominus, in humana, à nobis forma videbitur.

Auguſt. contra Maxim. Arian. Epiſcop. lib. 2. c. 19.

Corpus Chriſti non eſt vbique.

Auguſt. in Euang. Ioan. tract. 30.

Chriſti auditores diuerſi.

Verbũ Dei propter nos

Chriſti viſibili forma in vno tantùm loco eſt.

MINISTER. pag. 88.

Item Vna perſona Deus & homo. vbique per id quod Deus eſt: in cælo per id quod homo eſt.

CATHOLICVS.

Conclude propterea Miniſter, Chriſtum Dominum non eſſe in Euchariſtiæ Sacramento, quòd ſit in cælo, vt Dei Omnipotentis interminatæ poteſtati te bellum indixiſſe omnes intelligant. Probat

Aug. epiſt. 57. *Auguſt. lib. de fide & ſymbolo. cap 6.* quidem Auguſtinus ad Dardanum ſcribens, Chriſti corpus nō complere omnia loca, Sed *vbique eſſe Chriſtum Dominum per id, quod Deus eſt: in cælo autē, per id quod homo.* Qua verò ratione in cælo ſit, ſi ſcire cupis, lege quæ ſupra ex * Caluino excerpſimus: Aut, ſi tibi probatur D. Auguſtini ſententia, noli curioſè indagare? *Vbi*, inquit, *& quo modo ſit in cælo corpus Dominicum: curioſiſſimum, & ſuperuacaneum eſt quærere: tantummodo in cælo eſſe credendum eſt. Non enim eſt fragilitatis noſtræ cælorum ſecreta diſcutere. Sed eſt noſtræ fidei de Dominici corporis dignitate ſublimia, & honeſta ſapere.*

** Pag 301.*

MINISTER. pag. 89.

Cyrillus autē, Credere oportet fideles; quamuis corpore ſuo abſit Chriſtus, virtute tamen ſua res omnes, nóſque maximè gubernare: & adeſſe ſemper ipſum iis omnibus qui eum diligunt. Propterea dicebat, Amen dico vobis, vbicunque duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ſum in medio ipſorum. Sicuti enim quando in terra verſatur, vt homo, tunc etiam implebat cælos, & Angelorum conſortia minimè relinquebat: eodem nunc modo, quum ſit in cælis cum carne, terram replet; & cum iis eſt qui eum diligunt. Obſeruandum eſt autem, quòd licet ſecundum carnem tantum abiturus erat (adeſt enim ſemper virtute Deitatis vt diximus) modico tamen tempore, ſe cum Diſcipulis futurum dicebat, apertè ſeipſum nominans, ne quis in duos filios Chriſtum diuidere auderet: ſed vt vnum eſſe quiſque credat: non quòd vna ſit natura, Sed quia in vtraque natura eſt vnus Chriſtus.

CATHOLICVS.

Te Gebennenſis ſchola Miniſter, nōn argumentari, vt video, ſed nudas ſententias ex aliorum libris, tanquam ſcopas diſſolutas, proponere docuit. Petrus ille veſter pſeudomartyr, eam ipſam Cyrilli ſententiam, quam tu immutatam profers, Eccleſiæ Catholicæ de auguſtiſsimo Euchariſtiæ Sacramento dogmati repugnare falsò exiſtimauit. Tu verò ne in veterum Patrum deprauandorum artificio, inferior illo videreris, nōn tantùm verba (quibus ille abuſus eſt) immutare, ſed etiam quæ omiſit, non te puduit corrumpere. Quod vt facilius omnes intelligant, ipſiſsima Cyrilli verba, quæ à falſo veſtro teſte prætermiſſa ſunt, ſubiiciam. *Sed vt vnum omnino eſſe credat Dei Patris, & Virginis filium: non quia vna natura ſit, ſed quia poſt Incarnationem pia hæc diuiſio non eſt. Vnus enim in vtraque natura Chriſtus eſt.* Lege quæ ſuprà cap. 32. huius libri pag. 287. ex eodem Auctore pro Tranſſubſtantiatione adduximus, & tecum ipſe prætereà diligenter cogita, an corporis Domini in Euchariſtię Sacramento præſentiam neget, qui aſſerit Chriſtum *corporaliter* per Euchariſtiam habitare in nobis cùm ait, *An fortaſsis putat ignotam nobis myſticæ benedictionis virtutem eſſe? Quæ cùm in nobis fiat, nonne corporaliter quoque facit communicatione carnis Chriſti Chriſtū in nobis habitare?* Et poſt pauca. *Saluator etiam, Qui manducat carnem*

Petrus Pſeudomartyr in tractatione de Euchariſtia.

Cyril. Alexād. in Ioan. lib. 9. cap. 21.

Idē lib. 10. in Ioan. cap. 13.

Ioan. 6. 56.

cat carnem meam, ait, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo: Vnde conſiderandum eſt non habitudine ſolùm quæ per charitatem intelligitur, Chriſtum in nobis eſſe, verumetiam & participatione naturali: Nam quemadmodum ſi quis igne liquefactam ceram, alij cera ſimiliter liquefacta ita miſcuerit, vt vnum quid ex vtriſque factum videatur. Sic communicatione corporis & ſanguinis Chriſti ipſe in nobis eſt, &c. Chriſtum abeſſe corpore ſuo, ſcribit Cyrillus, quia humanam ipſius ſpeciem ac figuram non videmus, vt ſeipſe explicat cap. 21. lib. 9. in Ioan. vnde Martyr veſter deſcripſit verba illa, quæ tu nobis obiicis. *Paruo*, inquit, *tempore vnà cum diſcipulis fore ſe Chriſtus ait: non quia penitus ab eis receſſurus erat, nobiſcum enim ſemper eſt vſque in conſummationem ſeculi, ſed quia non erat ſicut prius cum eis conuicturus.*

Cyrill. cap. 21. lib. 9. in Ioan. Quomodo Chriſtus dicatur abeſſe à nobis.

MINISTER. pag. 89.

Plures locos exſcribere eſſet ἀπροσδιόνυσον & importunum: cum & in harum Quæſtionum examine, inſtituta ſcriptoris fines penè iam exceſsiſſe videamur. Finis itaque huic ſermoni tandem aliquando imponendus eſt, quandoquidem ex hac leui indicatione noſtra æquis ſobriiſque lectoribus iam non obſcurum eſſe poteſt, qua fide nobiſcum agatis, & qua fronte ſacræ Theologiæ nomen & profeſsionem vſurpetis, id eſt quam reuera ſitis vel ψευδοθεολόγοι, vel planè ἀθεολόγοι.

CATHOLICVS.

Parum ſanè opportunè Miniſter, & paucos illos, quibus ſcriptum tuum auxiſti, locos te deſcripſiſſe Lector, me tacete, iudicabit. Oportet Locorum vſum tenere, ac Aduerſarium, Sententiarum vi & pondere vrgere ac premere. At tu, ſine omni delectu, quas apud obſcurum aliquem Locorum communium Compilatorē reperiſti, Patrum ſententias, in librum tuum coniecisti: ac quaſi de nobis triumphaſſes Theologiæ nobis ſcientiam adimere conaris. Nos ſanè qui in Theologorum ſcholis viris doctiſsimis operam dedimus, veriſsima fronte Theologiam, ex Chriſtianæ Eccleſiæ præſcripto, docemus: & ſi nobiſcum congredi aliquando fueris auſus, neque ψευδοθεολόγους, neque ἀθεολόγους nos eſſe, reipſa, intelliges. In Eccleſiæ Chriſti Doctorum ſententiis exſcribendis, non eſt quòd multùm operæ ponam, cùm hoc labore me leuarit Ioannes Garetius: qui ſummo iudicio, ad certas reuocauit claſſes, Eccleſiæ Patrum, pro Corporis, & Sanguinis Domini in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento præſentia, grauiſsimas ſententias: quas ſi legere volueris, à maledictis & conuitiis (quibus veritatis Chriſtianæ propugnatores oneras) tibi in poſterum fortaſsis temperabis.

* * *

MINISTRI IN REBVS PHILOSOPHICIS ET LITTERIS HVMANIORIBVS IGNORATIO breuiter proditur.

CAPVT XXXIX.

QVVM toto tuo Libello Miniſter, tũ hac poſtrema illius parte id probaſti verum eſſe, quod elegantiſsimè hiſtoriæ pater Herodotus prodidit, ἅμα δὲ χιτῶνι ἐκδυομένῳ ἐκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. Poſtquam enim primam fidem

Herod. in Clio.

à te Chriſto datam, auſus es violare, & tunicã illã myſticam, qua indutus eras, exuere: certè omnia pudoris, & modeſtiæ repagula ita perfregiſti, vt quaſi mulieri veſte depoſita, nihil tibi penſi verecundiæ, & honeſtatis ratio eſſe videatur. Mirabar equidem te in aliis tui Scripti partibus, modeſtiæ exceſsiſſe terminos, ſed cùm veniret in mentem nos, vt ait ille,

Home. Ili. χ.

— οὐχ ἱερήϊον, οὐδὲ βοείην
Ἄρνυσθ', ἅτε ποσὶν ἀέθλια γίγνεται ἀνδρῶν
Ἀλλὰ περὶ ψυχῶν πολεμίζειν ἡμετεράων.

Indulgendum tibi aliquantulum eſſe, credebam, ſi rei magnitudine commotus, te tranſuerſum rapi permitteres: Nunc verò in hac (vt tu ipſe loqueris) Velitatione, quæ de iis ſolùm rebus eſt, quæ vel ad Humaniores literas, vel ad Philoſophiam pertinent, ita in nos inueheris, vt (quaſi pro aris, & focis contenderes) conuitiorum, & calumniarum multitudine quodammodo nos obruere velle videaris. Sed vis quod res eſt, dicam Miniſter, ἀμαθία τὸ θράσος, ὁ λογισμὸς δ' ὄκνον φέρει, vt verbis Thucydidis vtar. Si enim tibi perſpecta eſſet intima illa noſtra philoſophandi ratio, qua non Platonis neſcio quæ melimela, ſed Ariſtotelis grauiſsima ſpatia à Themiſtio, Philopono, Ammonio, Alexandro, Boëtio, D. Thoma, & aliis Græcis, Arabibus, & Latinis doctiſsimis interpretibus explanata conſectamur: Tu ſanè haud tanta audacia noſtra Philoſophica damnares, & tardius lentiúſque aduerſus nos inſurgeres. Sed qua fronte, obſecro, audes dicere noſtrorũ Coryphęorũ Scripta in muſæis adhuc latere? In quo ſi quidem Diſciplinarum genere (quæ non ſunt à noſtra viuendi ratione alienæ) non extant noſtrorum hominum commentaria? Atque, vt Theologica taceam, quis eſt alicuius eruditionis in Europa, qui ignoret Franciſcum Toletum, Benedictum Peterium, meos quondam in Theologia Doctores, Ariſtotelis Dialecticam, & Phyſicam: Petrum Fonſecam, ea quæ Phyſica ſequuntur: & Chriſtophorum Clauium Euclidis elementa, & Sphæram Ioannis de Sacroboſco, Arithmeticam, & γνωμονικὴν ſuis ita explanaſſe lucubrationibus, vt Philoſophiæ Profeſſores ab euoluendis aliorum expoſitionibus magna ex parte

Thucyd.

Ariſtot. Philoſophiam docent Turnonij Profeſſores.

Toletus & alij eiuſdem Societ. multa iam ediderunt.

parte liberati ſint. Cæterùm dum nos λογεμπόρους eſſe iactitas, facis tu quidem tuo more, id eſt, διαβόλως, & malitioſè: Nullum enim quæſtum ex docendi labore facimus: ψυχέμποροι autem (vt verum fatear) ſumus: cùm omnium hominum, animas Chriſto quibuſcumque modis poſſumus, etiam δόλῳ πανοῦργοι (vt Apoſtolus Corinthios) lucrari, quocunque vitæ noſtræ periculo, deſideremus. Atque vtinam teipſum, vel ſanguine meo, poſſem mercari: profectò lubens totum illum, vel tui vnius cauſa, & vt te Eccleſiæ Catholicæ reconciliarem, effunderem. Denique (vt [a] ſuperius obſeruauimus) planè te ἄμουσον oſtendiſti, vnde cur illud addas neſcio?

1. Corinth. 12. 16.

a Pag. 251.

[b] *Non nobis licet eſſe tam disertis*
Qui Muſas colimus ſeueriores.

b Martialis lib. 9 epig. 8. ſuauius dixit, *Nobis nõ licet. &c.*

Niſi fortè tui Bezæ Muſas intelligas: Sed quàm ſeueræ illæ ſint [c] paulò antè à nobis demonſtratum eſt. Poſſem equidem ſingulis huius libri tui verſiculis reſpondere, at quoniam (vt Poëta canit)

c Pag. 268. & 269.

Γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστος
Φειδωλῆς, πλείστη δὲ χάρις κατὰ μέτρον ἰούσης.

Heſiod. in ἔργοις.

Librum hunc meum (qui poſſet hac ratione in immenſum creſcere) deſidero hac mediocritate ſua terminare. Tuarum igitur ſolummodo *ſumma ſequar faſtigia rerum*, vt cum Poëta loquar. Quomodo autem tu, qui in libri tui inſcriptione Theologicas, Philoſophicaſq; Theſes noſtras te examinaturum propoſueras, vbi ad rem ventum eſt, *tui neque inſtituti eſſe, neque loci, & temporis eas ſigillatim diſcutere profitearis?* Non vereris ne æqui Iudices (quos, *ſecundum allegata & probata*, ſententiã laturos minabaris) te damnent ex l. ſi cui. D. de accuſ. & inſcript. & l. qui crim. C. de his qui accuſ. non poſſ. quòd ſubſcriptionem non dederis, & crimen vſque ad Iudicis ſententiam nõ perſequaris. Vis tibi præclaram accuſationis tuæ inſcriptionem repetam, vt quàm rectè à te fuerit facta ſubſcriptio omnes intelligant? *Academiæ Nemauſenſis breuis & modeſta reſponſio ad Profeſſorũ Turnoniorum Societatis, vt aiunt, Ieſu, Aſſertiones, quas Theologicas & Philoſophicas appellant.* Audiſne te ſic incipere,

Virgil. 1. Aeneid.

Pag. 91.

Miniſter nõ ſtat promiſſis.

Pag. 90.

Vt Scriptor Cyclicus olim
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum?

Horat. in arte poet.

Et modò tuo egregio principio reſpondere, quod ſubiungitur:

Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus.

Non ergo eſt propoſiti tui ſigillatim Theſes Philoſophicas examinare: magnus ſcilicet, Theologus Philoſophiam tangere dedignaris. Sed vbi eſt ἐγκυκλοπαιδεία, quam ſi quis priuatus abſoluere & explere nequit, Academiam tamen vnam, cuius nomine librum tuum euulgaſti, eam alienam ab inſtituto ſuo iudicare quis feret? Præclarè certè mereris de noua tua Academia, quam vel in Grammaticorum piſtrinum redigis, vel in Rhetorum officinas amandas, Philoſophiamque Academiarum moderatricem ab ea exulare compellis.

Dic, quæſo, ſi non eſt inſtituti tui Philoſophica tractare, cur tractas Theologica? Nonne te ἀλιτεῖς ποιεῖν, καὶ χωρεῖν in ſacraria illa penetralle neceſſe eſt confiteaaris? Da laudem Deo, & memor illius veteris

Ἔρδοι τις ἣν ἕκαστος εἰδείη τέχνην,

Ariſtophanes in Veſpis. Theologica myſteria, quæ planè tui non ſunt inſtituti, ſectari deſine. Ne tamen videaris Philoſophiæ omninò rudis, Dialecticam ſolùm noſtram attingis: quam Ariſtotelem, & Platonẽ τρόπον παιδείας vocaſſe aſſeris. Sed vide ne erres: Non equidem omnes locos teneo, quibus hi duo Philoſophi de Dialectica ſunt loquuti: Ariſtoteles tamen 2. lib. τῶν μετὰ τὰ φυσικά, textu 15. eam nõ τρόπον παιδείας, ſed τρόπον ἐπιστήμης nominat. Agnoſce ipſius verba, διὸ δεῖ πεπαιδεῦσθαι, πῶς ἕκαστα ἀποδεκτέον, ὡς ἄτοπον ἅμα ζητεῖν ἐπιστήμην, καὶ τρόπον ἐπιστήμης, ἔστι δ' οὐδέτερον λαβεῖν ῥᾴδιον. *Ariſtot. lib. 2. prima phyloſoph. ca. 3. Pag. 91.* Ais deinde, *vel logicã Peripatus, & Academiam imperitè docuerunt, vel eam vos Ieſuitæ ignoratis.* Platonem ſanè dicimus (dum magis in euertendis aliorum opinionibus verſatur, quàm in ſtabiliendis ſuis) Dialecticam neque ordine, neque perfectè tradidiſſe: Ariſtotelem verò virum præſtantiſsimo ingenio hãc à Platone quidem Magiſtro ſuo adumbratam, in elegantiorem formam redegiſſe, omnibuſque ſuis numeris abſoluiſſe. Quapropter omnium Academiarum totius orbis ſtatuto receptum eſt, vt cùm eum in vniuerſa Philoſophia Doctorem, & Magiſtrum ſequamur, tum in Dialectica reliquis omnibus anteponamus. Cuius rei cauſam ſi ſcire cupis, lege quę Petrus à Fonſeca Societatis noſtræ, in proœmio ſuorum in Ariſtot. τὰ μετὰ τὰ φυσ. commentar. cap. 3. profert. Vbi cauſam videbis, cur Academiæ Chriſtianæ Ariſtotelis potius philoſophiam, quàm Platonis profiteantur, quamuis veteres Eccleſiæ Patres, plus huic, quàm illi tribuerint. Quomodo igitur audes dicere, nos Dialecticam ignorare, cùm Profeſſores noſtri vnũ Ariſtotelem tractent, nulla alia ferè Commentaria voluant, niſi eorum qui in verba Ariſtotelis iurarunt? Nihil denique doceant, quod non ad illius libros, tanquam ad Lydium lapidem examinent, exiſtiméntque non magis ſibi licere à recepta in Scholis Ariſtotelis opinione recedere, quàm Medicis, vel ab Hippocratis, vel Galeni præſcriptis deuiare. Niſi fortè vos, qui quaſi Paracelſi eſſetis, nouá Medicinam introduxiſtis, velitis quoque nouam Ariſtotelis & Platonis Philoſophiam ex antris veſtris educere. Tu poſteà, tanquam *Canis è Nilo*, aliqua ex Logica percurris: quæ quidem mihi non eſſet difficile redarguere, & te ad Dialecticorum ſubſellia reuocare. Sed tuũ erat, bone Dialectice, noſtras Aſſertiones Dialecticas firmis aliquot argumentis, & certis ex Ariſtotele locis diſcutere, exagitare, conuellere, non autem duobus, vel tribus Ariſtotelis & Platonis græcis vocabulis, fucum facere, vt tuæ reconditæ, ſcilicet, eruditionis ſpecimen dares. Nanque, vt tuum egregium Dialecticæ *operæpretium*, ἐπιτηδείως conſiderem: Quomodo ἐμπειρίαν προσάγειν cruciationum

Plato Dialecticam imperfectè, Ariſtoteles perfectè tradidit.

Cur Ariſtot. doctrinam profiteantur omnes Academiæ.

Miniſter fucum facit.

rectè componendarum rationem vetis? Nam *interrogationum copiam* debueras dicere: Vis enim ſcire, quid ſit πρότασις apud Ariſtotelem? Audi αὐτότατα ipſius verba: ἔστι δὲ πρότασις διαλεκτικὴ ἐρώτησις ἔνδοξος ἢ πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς σόφοις, καὶ τούτοις ἢ πᾶσι, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις μὴ παράδοξος. Præterea ἐμπειρία ratio, verti non poteſt, cùm Logicæ opus non ſit ratio & intelligentia (de vtente, vt ſic loquar, ago) ſed externum aliquod exercitium. Quod certè Ariſtoteles videtur declaraſſe, dum ſcribit: ἔστι δὲ πρὸς τρία χρήσιμος ἡ πραγματεία, πρὸς γυμνασίαν, πρὸς τὰς ἐντεύξεις, πρὸς τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας &c. Vide quàm latus mihi pateret campus, ſi vellem tua ἀκριβέστερον expendere, & ad viuum reſecare: Vt omittam, quàm egregiè tecum ipſe conſentias, vt cùm dicis, *Theſes noſtras in pauciſsimis verbis loquaci prolixitate eſſe cumulatas, vt patientiſsimas aures offendant.* Nouam hanc à te excogitatam artem nos, quæſo, edoce, qua ex pauciſsimis verbis, longas poſsimus cōponere orationes. Certè ſi pauciſsima ſunt verba, ſeſquipedalia, vel monſtroſiſsima eſſe debebunt, vt prolixam loquacitatem efficiant.

Lib. 1 Top. cap. 8

Libr. 1. Top. cap. 2.

Pag. 91. Miniſter ſecum pugnat.

Peccatum tu quidem à nobis, & quidem grauiter aſſeris, ſed πῶς, καὶ πότε non declaras. Vide, quæſo. D. de accuſatio. l. libellorum. qualem eſſe oporteat Inſcriptionum formulam: & quomodo locū & tempus debeat comprehendere. Concipe igitur accuſationis noſtrę formulam, ſicut Iuriſcōſultus faciendum præcipit, tuęque poſtea criminationi nos ſatisfacere conabimur. Diſputationem inſtitue, & ad ſingula non grauatè reſpondebimus: ſimúlque probato argumentis, ex Philoſophia petitis, nos Platonis, & Ariſtotelis doctrinā infeliciter tractaſſe: alioqui impudentem calumniatorem te omnes eſſe iudicabunt. Sic tu quidem Theſes noſtras Dialecticas lancinaſti: Phyſicis autem, & aliarum ſcientiarum Aſſertionibus, tanquā ſacro abſtinuiſti. Quod ſanè, prudenter fortaſſè, non tamē fortiter abs te factum eſt: Cùm enim, vt ſcribit Laërtius, Animali Stoici Philoſophiam ſimilē eſſe dicerent, ὀστοῖς μὲν καὶ νεύροις τὸ λογικὸν προσομοιοῦντες, τοῖς δὲ σαρκωδεστέροις τὸ ἠθικόν, τῇ δὲ ψυχῇ φυσικόν: Pulchri iſtius Animalis oſſa tantùm rodere, non carnes deguſtare, vel animum contemplari, voluiſti, Æſopicæ vulpeculæ ſimilis, quæ vuas pulcherrimas in vinea contēplata, eas mandendi deſiderio flagrans, cum ſepem ſuperare non poſſet, μὴ κάμνε, inquit, ῥάγες ὀμφακίζουσι μάλα: Sic tu, qui, vt puto, non ignoras Stoicos Philoſophiam τῷ ἀγρῷ παμφόρῳ προσομοιοῦνται, καὶ τὸ μὲν περιβεβλημένον φράγμα τὸ λογικόν, τὸ δὲ καρπὸν τὸ ἠθικόν, τὴν δὲ γῆν ἢ τὰ δένδρα τὸ φυσικόν: cùm ſepem illam noſtram Logices à te aliquantulum tentatam, aſcenſu difficilem eſſe deprælendiſſes, & te non poſſe facilè vel fructus, vel arbores noſtras depopulari eas ἀφιλοσοφώτερον à nobis tractatas valdè ἀφιλοσόφως, τὸ φιλαλήθες eſſe dixiſti.

Inſcriptionum qualis formula.

Laert. li. 6. in vita Zenonis.

Aeſopi fab.

Laer. vbi ſup.

Quæ deinde de Scholis noſtris adiicis, mera ſunt conuitia, quibus non

Pag. 91. & 92.

Valer.lib.3.c.7.Plinius de viris Illuſtr. & Aſcon.Pædian.

bus non aliter reſpondebo,quàm M. Æmilius Scaurus à Vario Sucronenſi accuſatus,reſpondit: Nempe,Miniſter Anonymus Ieſuitas accuſat,quòd Iuuentutem fidei ſuæ commiſſam, malè doceant: Ieſuitæ huic ſe culpæ negant affines eſſe,cùm præſertim Dei benignitate,ex eorum Collegiis exeant permulti, qui egregium eruditionis,& probitatis ſpecimen,vbique terrarum dent ſuæ. Quid potius credendum eſt?

Pag.92.

Ad Præfationem venio,quam tu,more tuo,exagitas, id eſt,nulla certa ratione,verùm inani profluentia loquendi,vt in humaniore literatura te Magiſtrū eſſe inerudito Lectori perſuadere poſsis. Tibi ergo nihil arridet,quod ex Ciceronis, Cæſaris, aut Terentij arculis non ſit depromptum, cùm tamen plurima in ſingulis libelli tui pagellis reperiantur,quæ apud nullum Claſsicum, aut probatum Latinæ linguæ Auctorem inuenies, ex quibus aliqua per tranſennam obſeruauimus,ne tibi calumniam immeritò impoſuiſſe videremur.

MINISTER. pag. 93.

Placent vobis ἀρχαισμὸν vt illuſtrem Heroinam Claudiam Tureniam, vocetis Ornatiſsimam: illuſtrem verò Heroëm, Comitem Roſsilonaum, Clariſsimum appelletis. Vſus tamen eſt benè loquendi arbiter. Ciuem certè vel mediocri fortuna, Ornatiſsimum, Clariſsimúmque vocaremus, vt vernaculo ſermone; Honorable, ou Honeſte perſonne, Primaria nobilitatis familia, quales Tureniam, & Turnoniam vniuerſa nouit Gallia, Illuſtris appellationem merentur. Quidnam autem Clariſsimus: & Clariſsimatus Romanis olim eſſet, non ignoramus. Sed contra loquendi conſuetudinem nunc vos ita loqui affirmamus. Vos igitur de more veſtro, homines ſcilicet πολυμαθεῖς, iuuentutem Ciuilis decori, honeſta & neceſſaria cognitione imbuetis. id eſt, docebitis opportunè quod neſcitis?

CATHOLICVS.

In orat. pro ſextio.

Quid ais Miniſter? Ciceronem imitari tibi eſt ἀρχαισμὸς? Ille pro Sextio,Brutos,Camillos,Halas,Decios, Maximos, Scipiones, &c. Primariæ nobilitatis ciues,Clariſsimos appellat: ſicut & Regē Deiotarum clariſsimorum Imperatorum teſtimoniis ornatum dicit, in orat.de Aruſp.Reſpon. vt plurimos locos omittam, vbi Illuſtres quoſque vocat Clariſsimos & Ornatiſsimos. Sed eſto Clariſsimus, & Ornatiſsimus,vel mediocris fortunæ Ciuis nominetur. Nō propterea tamen Illuſtri viro fiet iniuria, ſi quando iiſdem vocetur nominibus. Quæro enim ex te,an Maieſtatem Regiam minuat is,qui Regem *Sire*, appellat,cùm Pariſienſis, imò & Turnonæi ciuis, vel tenuis fortunæ, ſic paſsim vocitetur. An qui Chriſtianiſsimi Regis Fratrem *Monſieur* vocat, regio ſanguini iniuriam faciat, cùm plebeios homines,ſic vulgò vocitari ignoret nemo? *Madame* etiam infimam appellamus fœminam,quamuis eandem prorſus vocē,dum Reginam alloquimur,vſurpemus. Deinde ſi qua in re, à nobis peccatum

Ignorantia Miniſtri ex iis, quæ ſequuntur,patet.

catum eſt, cùm Dominum Turnonium Clariſsimum Comitem vocaremus, certè Ioannes Serranus errauit, vtpote, qui 3. de Repub. lib. pag. 390. Vlyſſem, aliosque præſtantiſsimos ἥρωας, *Clariſsimos viros* nuncupat, quos Plato, optimus dicendi magiſter, ἐλλογίμους ἄνδρας, hoc eſt, viros eximios, dicit. Vſum benè loquendi arbitrum, in tralatione ſua, non ἀρχαϊσμὸν ſequi, meo iudicio, debuit: Adde quòd multò melius per *Illuſtres*, aut per *Egregios*, quàm per *Clariſsimos*, dictionem Græcam ἐλλογίμους, expreſsiſſet. Errauit multò grauius & ἀρχιυβρίστης veſter Caluinus, *Clariſsimi*, titulum Chriſtianiſsimo Regi Franciſco primo, ſic attribuens: *Quũ huic operi manum primùm admouerem, nihil minus cogitabam, Rex clariſsime &c.* Quod ita Gallicè ipſemet reddidit: *Au commencement que ie m'appliquay à eſcrire ce preſent liure, ie ne penſoye rien moins, Sire &c.* Dum nos igitur cæco furore exagitas, in Serrani, & Caluini nomen, exiſtimationémque imprudens offendiſti. At *contra loquendi conſuetudinem nos loqui affirmas.* Si eloquentiſsimorum noſtræ memoriæ virorum Scripta legiſſes, longè aliter ſentires. Paulus Manutius de Lingua latina, omnium Doctorum calculo, quàm optimè meritus, communem loquendi conſuetudinem non ignorauit, & tamen Illuſtriſsimum Maſsæ, & Carrariæ Principem, *Clariſsimum* appellat. *Vides* (inquit) *à quibus viris originem ducas, Alberice Clariſsime.* Idem Guilielmum Bellaium Langæum apud ſubalpinas Gentes Proregem, *ornatiſsimum* ſic vocat: *Magni refert Bellai ornatiſsime.* Expectas fortaſsis hominis Galli contra te teſtimonium. Antonius Muretus præſtantiſsimus Orator, in ampliſsimo orbis terrarum conſeſſu, Iuſtum Turnonium Iuſti Ludouici fratrem, Chriſtianiſsimi Galliarum Regis Caroli IX. ad Pium V. Legatum, *Clariſsimum* dicere non dubitauit, cuius hæc ſunt verba, *Legauit Carolus Rex, clariſsimum & nobiliſsimum virum Iuſtum Turnonium Comitem Ruſsilonis &c.* Huic adiungo Dionyſium Lambinum Græcarum literarum Lutetiæ Regium Profeſſorem Doctiſsimum, qui ἐν πτυχῷ Epiſtolæ, quam Commentariis in Horatium præpoſuit, Cardinalem Turnonium Mecenatem ſuum, *ſapientiſsimum & intiſsimum* appellat. Sicut & in Epiſtola, Ethicorum Ariſtotelis interpretationi præfixa. *Duæ res* (ait) *eſſe dicuntur Clariſsime, atque ornatiſsime Cardinalis &c.* His igitur eloquentiſsimis viris vitio verte, ſi audes, quòd *contra loquendi conſuetudinem* ἀπολυτικῶς *loquuti ſint*, ne in ſolos Academiæ noſtræ Profeſſores contumelioſè te odio peragreſti commorum inuehi Lector intelligat. Qui omnes quid olim *Clariſsimus* & *Clariſsimatus* Romanis eſſet ante te didicerunt ex D. lib. 50. tit. 16. de verbo. ſignific. l. 100. Speciosas perſonas. ἐπίσημα πρόσωπα. & lib. Cod. 12. tit. 1. de dignitatib. l. 11. ſi Senator. l. vn. Cod. de annon. & ca. Item vt ab Illuſtribus in l. 1. Cod. vbi Senat. De Clariſsimatus vocabulo. Alciat. cap. 4. l. 3. de Diſpunct.

Ioan. Serranus errauit, Miniſtri iudicio.

Calu. epiſt. ad Regē Galliæ. ἀνδραπόδιστος, ſi Miniſtro credi-tur.

P. Manut. in epiſt. ad Principem Maſſæ.

A. Muretus in oration. ad ſummũ Pont. pro Gall. Oratore.

Dyoniſ. Lambinus in epiſtolis in Horat. & Ariſtot. Ethic.

Pag 94. Miniſtri in ſummum Pontificem odium.

Dolet tibi prætereà vehementer, quòd in Epiſtola Academiæ, ſummus Pontifex ante Chriſtianiſsimum Regem nominetur. Qua in re aduerſus Eccleſiam Romanam (quam Galliarum Monarchę ſemper ſuſpexerunt) tuum odium capitale apud omnes teſtatum relinquere voluiſti. Lege grauiſsimã illam (de qua iam dixi) Mureti orationem, ac quæ ſemper fuerit Chriſtianiſsimorum Regum erga ſummos Pontifices obſeruantia, facilè cognoſces. Attende, quæſo, dum recito extremam elegantiſsimæ orationis partem, ſi fortè viri in omni iudicio politiſsimi, ad manus tuas Scripta nondum peruenerunt.

Muretus in oration. ad Pium V. Regũ Francorum in ſummũ Pontificem obſeruantia.

Per eum (Comitem Turnonium) *Carolus Rex, Beatiſsime pater, Tibi, & toti Eccleſiæ de tuo Pontificatu gratulatur: Te verum Ieſu Chriſti Vicarium, Verum Petri ſucceſsorem non dubitanter agnoſcit: Tibi & huic ſanctæ Sedi verè, atque ex animo, quam debet obedientiam, præſtat ac defert: Et vt certò ſperat ſe in omnibus, quæ à te præſtari poterunt, à te adiutum, atque ornatum iri: ita ſe omnes vires ſuas ad Eccleſiæ, & Sedis Apoſtolicæ defenſionem ſemper promptiſsimo animo collaturum, neque hac in re cuiquam mortalium conceſſurum pollicetur.* Rex Chriſtianiſsimus per Clariſsimum Ruſsilionis Comitem, Pontif. Max. quam debet obedientiam, præſtat, ac defert: Et tu Caluini patrone temerè, atque iniurioſè à nobis poſt ſummum Pontificem, Regem nominatum eſſe contendis?

Caluiniſta ægrè fert, Pontificem Prælatum. fuiſſe Regi.

Certè noſtræ memoriæ hiſtorias legiſſe non videris. Nam, ne vetera conſecter, qui fuerint magni illius Galliarum Regis Franciſci primi cum Leone X. & Clemente VII. Rom. Pont. congreſſus, nemo in rebus Patrum noſtrorum memoria geſtis verſatus ignorat: Quanta verò vtrumque Pont. idem Rex coluit obſeruantia, nõ modo Doctorum virorum monumẽta, ſed multi etiam qui affuerunt, ſi veritatis cognoſcendæ, ſtudio teneris, te docere poterunt.

Serranus poſtremis verbis epiſtola ad Reginã Angliæ in Platonem.

Quid de Serrano tuo dices, qui Angliæ Reginam, omnium principum Chriſtianorum primam auſus eſt affirmare? Ecquis hoc Francus feret? Epiſtolæ * Scriptorem obiurgas, quòd verba illa, *Franciſcum dico Turnonium*, ſcripſerit, cùm Profeſſorum omnium nomine, Epiſtolam fuiſſe editam conſtet: Ego, ſi iuſta eſt hæc tua reprehenſio, frequenter in hac mea Scriptione erraui, cùm ſæpius numerum mutârim: ac nonnunquam, quaſi mihi ſoli tecum eſſet negotium, tibi reſponderim, plerunque: quaſi multi te refutaſſent, inanem loquacitatem compreſſerim tuam. Diſce quæſo antè Latinè loqui, quàm alios docere ſuſcipias:

** Pag. 94.*

Pag. 96. & 97. Miniſtri ſolœciſmus è compluribus aliis. *Vide pag. 5. 15. 92. 97. & 283. &c.*

Hunc è quamplurimis aliis, quos paſsim notauimus, purum putum in tua modeſta reſponſione Solœciſmum, neque Priſcianus, neque alius vel minutus Grammaticus tolerabit. Agnoſce, ſi placet, tuam elegantem, & Caluini Miniſtro dignam orationẽ: *Quis veritatẽ altercando amitti & vetus docuerit prouerbium, & funeſtiſsima poſt annos complures in hoc Regno experientia demonſtrauerit, quantò rectius & vtilius futurum eſſet, de Veritate ex veritate diſputare, eo videlicet quem veritatem maximè decet modo.*

modo. Conſtrue, deſtrue, omnia tenta, *quem veritatem maximè decet modo*, orationem eſſe ineptam & Grammaticorum præceptis planè repugnantem, negare non poteris. Vt nihil de tuo *poſt complures annos* dicam.

MINISTER. pag. 96.

Ad Academias omnes in Regni huius latifundio variè diſtributas, Parſinam comprimis noſtrûm omnium veluti matrem pertinet videre, Nequid detrimenti Eccleſia & Patria à vobis patiatur.

CATHOLICVS.

De Caluiniana doctrina grauiſsimum extat Pariſienſis Academię Decretum, quam ſi omnium veſtrûm Matrem agnoſcitis, cur ſanctiſſimis ipſius monitis obtemperare recuſatis? Cur in optimam parentem veſtram perpetuò inſultatis? Lege peſtiferum, quod ſcripſit Caluinus, præceptor tuus, Antidotum, in quo Pariſienſes Theologos probris, quibus poteſt, omnibus, maledictiſque vexat. Ac ſi germanus haberi velis Caluinianus, in Pariſiẽſi *Latifundio* nullum in quo, vel pedem ponas, locum inuenies. Atque ſi Vniuerſitatis tãtę, de rebus cùm Theologicis, tum Philoſophicis (in quibus à nobis diſſentis) ſententiæ ſtandum exiſtimas, diem certum, tempúſque conſtitue, & nos, vt in ampliſsimo Doctiſsimorum, quibus floret nobiliſſima illa Academia, virorum conſeſſu, Caluini commenta Chriſtianæ religioni aduerſari, doctrinam verò, quam noſtris ſumus complexi Aſſerionibus, certiſsimis ipſius veritatis principiis inniti, multis, & grauibus argumentis probemus, Luteciam aduolaturos pollicemur.

Caluinus rebellis filius in Academiæ matrem inuehitur.

MINISTER. pag. 97.

Etiam veni Domine IESV.

CATHOLICVS.

Iudica me Deus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta: ab homine iniquo, & doloſo erue me. Pſal. 42.1.

MINISTRI ANONYMI INIQVA EXPOSTVLATIO, EIVSQVE nouę contra veritatem rationes, futiles eſſe paucis verbis demonſtrantur.

CAPVT XL.

EA eſt amentis humanæ imbecillitas, vt cùm ſemel à recta religionis via declinare cœperit, nullum faciat errandi finé: nihilque ſit tam abſurdũ, quod pro veritate non colat, & amplectatur: vt mirari nemo debeat, ſi, qui noſtra, Patrúmque noſtrorum memoria, in rebus, ſuo iudicio exiguis, turpiter hallucinati ſunt, prima fidei noſtræ principia debellare tandem non erubuerint. Nullus ſiquidem tam paruus eſt error, cui ſi non quamprimùm occurratur, temporis progreſſu non creſcat in immenſum, peſtiferóſque, magno mortalium damno, fructus producat. Quòd ergo tu Caluini Miniſter, omni abiecto pudore, pernicioſos errores mordicus teneas, noménque noſtrum contumeliis lacerare non ceſſes, nobis (qui Sectæ veſtræ mores planè cognoſcimus) nouum non videtur. Euolueram illud tuum aliquot paginarum volumen, ac tibi, ne de tuis nugis inſolenter, vt facis, gloriari poſſes, copiosè reſpondere cœperam, cùm ecce nobis affertur illius libri Summa, & ἀνακεφαλαίωσις, vbi ſi quid noui fuerit, paucis iam (propitio Ieſu Chriſto) à me diſſoluetur. Non eſt igitur quòd aſſeras te nouam accepiſſe à nobis *Scytalem*: Apertam enim, & claram fidei Chriſtianæ doctrinam, nullis verborum inuolucris propoſuimus: Niſi dicas te tuæ ignorátiæ conſcium, triſtitia non mediocriter affectum fuiſſe, cùm primùm ad te allatæ ſunt Theſes noſtræ: quod ego facilè mihi perſuadeo, téque ſic à nobis accepiſſe ἀχρυμένην σκυτάλην non inficior. Aſt quid te mouit Miniſter, vt quaſi de nobis triumphans, prouerbium *Cramben bis coctam*, à nobis ſemel vſurpatum toties repeteres? Nonne in te ſimili, imò eadem penitus, illud idem tu ipſe vſurpaſti? *pag. 80. Reſponſionis, verſu 11.* Quem ad locum nos, dedita opera, alluſiſſe tibi debebas perſuadere. Accedit quòd tui vnius cauſa repetitionem earundẽ Theologicarum propoſitionũ, quaſi δὶς κράμβην vocauerimus, quas certò ſcimus tibi, tuique ſimilibus verè eſſe θάνατον, & τὴν πρὸς ὄζον ὑμετέρων ὡς ἀληθῶς σταυρόν: Sed Catholici eas ſanè δὶς καὶ τρὶς τὰ καλὰ ſemper iudicant cùm veſtris nugis nos inuictam veritaté veluti murũ æneum τῷ χθέτι καὶ τετραχθῆ vident opponere. Quòd autem nihil noui in Theſibus noſtris fuiſſe ſcribis: qui veterem fidem colimus, Religionis nouitatem repudiamus. Idem prorſus hoc, quod ſuperiore anno inculcauimus, vt abiecta omni larua te in apertum campum pertraheremus, vbi quid poſſes, ab omnibus facile cognoſceretur. At falſi ſumus: Quinque enim diebus (quibus in Theologia,

Pag. 2. Miniſter dolet cũ Theſes accipit.

Cur Turnonij viſi ſunt adagio, *Crambe cocta.*

Cur eaſdem aſſertiones iterum propoſuerint.

Theologia,& Philoſophia diſputatum eſt) ſedes tibi parata, vacua, & inanis remanſit. Initio illius primi libri tui, certiſsimam nobis tui ad Academiam noſtram aduētus, expectationē commoueras, poſteà te fidem fallere non puduit. Venit quidem ad nos Valentia,& Diſputationibus noſtris interfuit Camillus neſcio quis Patauinus, in grege veſtro non vltimus, nullis tamen precibus adduci potuit, vt vel vnum verbum pro cauſa veſtra miſerè deſerta, ſiue publicè, ſiue priuatim faceret. Expectabat fortè Ioannis Serrani aduentum: qui ſibi diffidens, verboſas ad Clariſsimum Dominum Turnonium eiuſdem prorſus, cum tua Expoſtulatione, argumenti, dedit litteras: quæ Nemauſi 8. Cal. Oct. ſcriptæ, Cal. Turnonum perlatæ ſunt. Atque ne in Michaëlitiis Diſputationibus veſtra intoleranda vanitas, ab Academiæ Doctoribus irridenda, frequentiſsimo hominum doctiſsimorum conſeſſui proponeretur, haud dubiè de induſtria factum eſt, vt tardius in manus noſtras iocularis ille veſtrarum Eccleſiarum libellus perueniret. Quod autem ſcripſit Serranus, à vobis libellum veſtrum quatridui ſpatio fuiſſe compoſitum, non miramur, cùm nihil doctrinæ penitus, ſed inanem tantùm alterius repetitionem contineat. Certè ſi Turnoni Typographum, vel ſicut vos, Ærarium habuiſſemus, iampridem tuis nugis fuiſſet reſponſum. Quod prætereà ſubiungis nos Auditoribus noſtris, ne *Reſponſionem* veſtram legerent interdixiſſe, mera eſt calumnia, cùm nos vnicum (idque opera Ioannis Primaſij Turnonij I. C. prudentiſsimi) exemplar hactenus habere potuerimus. Imò Gilbertus Caronæus Anonenſis, Medicus nobiliſsimus (qui vnà cum duobus fratribus ſuis Ludouico grauiſsimo Theologo, & Claudio Medico ſingulari, non modò hominum corporibus, ſed animis etiā medetur, dum Catholicam religionem aduerſus Caluinianos Miniſtros tuetur) Academiæ noſtræ Rectori dixit ſe à Serrano tantùm, non aliundè, nec prece, nec pretio librum illum tuum habere vnquam potuiſſe. Cæterum nemo noſtrûm eſt, Miniſter, qui contra Caluini errores *inoletū* (vt tu nugaris) *tueatur mendaciū*; *ſed* τῇ ἀληθείᾳ, ἐξ ἀληθείας μεταχειριζόμεθα. Neq; vllum extat *proſtituti pudoris noſtri monumentum*, vt tu pro tua Caluiniana modeſtia loqueris. Nō legiſti in Academiæ noſtrę Epiſtola *Solam propoſitionum noſtrarum elegantiam vobis minus probari*. Da operā Grammatico, qui te Latinæ linguæ nitorem doceat, vt quæ à viris eloquentibus ſcripta ſunt, poſsis intelligere. Quæris deinde, *num noſtri Gymnaſij anguſtias omnium Academiarum Latifundiis anteponamus?* Vis tibi paucis reſpondeam? Chriſtianas omnes Academias magni facimus, earùmque nulli noſtram præferimus: Caluinianas verò Scholas, parui ſanè pendere ſolemus. *A nobis ad omnium Academiarum iudicia, vos prouocare ſcribis.* Quam tuam prouocationem lubenter admittimus, ac Pariſienſis Academiæ (in qua multi noſtrûm, qui nunc Turnoni docent, magno Audito-

Fraus Miniſtrorum.

La bourſe commune des Caluiniſtes faict tout.

Pag. 4.

Miniſtri calumnia.

Pag. 5.

ſtum &c. & ſuas interpretationes his verbis concluſit, *Ergo ſi ita dictum eſt, Me autem non ſemper habebitis, quæſtio, ſicut arbitror, iam nulla eſt, quæ duobus modis ſoluta eſt.* Scribit ergo Chriſtum Dominum non ſic eſſe in terris quemadmodum olim fuit, ita vt ab omnibus in humana forma videri poſsit. Nam & illam Domini orationem, *Hæc locutus ſum vobis apud vos manens, de præſentia corporali, qua cum illis viſibilis loquebatur,* intelligi aſſerit. Idémque in verbis illis, quæ nobis obieciſti, non obſcurè inſinuat. *Modò,* inquit, *fide tenet, oculis non videt.* Ac ne vllus tibi de ipſius ſententia ſcrupulus remaneat, afferam & aliam eiuſdem orationem, ex qua hâc germanam eſſe, quam attuli verborum ipſius ſententiam, quiuis facilè colliget. *Neque ad iudicium viuorum, & mortuorum Pater ipſe venturus eſt, nec tamen recedit à filio Pater. Quomodo ergo non ipſe venturus eſt? Quia non ipſe videbitur in iudicio. Videbunt in quem pupugerunt: forma illa erit iudex quæ ſtetit ſub iudice: illa iudicabit quæ iudicata eſt: iudicata eſt enim iniquè, iudicabit iuſtè. Veniet ergo forma ſerui, & apparebit: Etenim forma Dei quomodo apparebit iuſtis, & iniuſtis? Nam ſi iudicium non fieret niſi inter ſolos iuſtos, appareret tanquam iuſtis forma Dei. Quia verò iudicium futurum eſt iuſtorum, & iniquorum, nec licet vt iniqui videant Deum (Beati enim mundo corde, quia ipſi Deum videbunt) talis apparebit index, qualis videri poſsit, & ab eis quos coronaturus eſt, & ab eis quos damnaturus eſt. Forma ergo ſerui videbitur, occulta erit forma Dei, occultus erit in ſeruo filius Dei, & apparebit filius hominis, quia poteſtatem dedit ei & iudicium facere, quia filius hominis eſt. Et quia ipſe ſolus apparebit in forma ſerui. Pater autem non apparebit, quia non eſt indutus forma ſerui: ideo ſuperius ait, Pater non iudicat quenquam, ſed omne iudicium dedit Filio.* Non iam igitur videmus (ex Auguſtini ſententia) Chriſtum Dominum oculis, quia humana ipſius forma, color, lineamenta, & alia, quæ aſpectum hominis mouere poſſunt, in oculos noſtros non cadunt.

[Margin notes: Chriſtus inuiſibilis adeſt. — Ioan. 15. 25. — Auguſt. in Euang. Ioan. tract. 19. — Zach. 12. 10. — Ioan 19. 37. — Cur pater dicatur neminem iudicare. — Matth. 5. 8. — Chriſtus in iudicio formâ ſerui videbitur — Ioan. 5. 27. — Ioan. 5. 22.]

MINISTER. pag. 88.

Idem, Sicut eundem Filium, & redemptorem noſtrum, ſecundum diuinitatem, inuiſibilem, incorporeum, & incircumſcriptum, ſicut Patrem & Spiritumſanctum non credere, impium eſt: ita eundem Filium Dei in hominem aſſumptum, viſibilem, corporeum, & localem poſt reſurrectionem, non credere, & profiteri, profanum eſt.

CATHOLICVS.

Vnde hanc ſententiam (quam Auguſtino tribuis) deſcripſeris Miniſter, non ſatis coniectura aſſequor: Quapropter rem nobis gratam facies, ſi Auctoris locum indicaueris, vt plenius tibi poſsimus ad eam reſpondere. Quanquam nihil in ea eſt, quod Doctrinæ Catholicæ veritati vllo modo repugnet.

MINISTER

MINISTER. pag. 88.

*Auguſtinus. Donec ſeculum finiatur, ſurſum eſt Dominus: Sed tamen hic nobiſcum eſt veritas Domini. Corpus * enim in quo reſurrexit, in vno loco eſſe oportet: veritas autem eius vbique diffuſa eſt.*

Miniſter Auguſtini ſententiā mutat & mutilat.
* Domini.

CATHOLICVS.

Vbiquitarios, germanos Caluiniſtarum fratres, qui Chriſti Domini corpus per res omnes penetrare contendunt, hac D. Auguſtini oratione conuince. Nos enim Catholici, Dominum in Cælum aſcendiſſe credimus, diuiniq́ue huius myſterij memoriam quotannis iucunda recordatione celebramus: & cum Auguſtino dicimus, *Chriſtus, qui humanam non ad horam aſſumpſit effigiem, in qua hominibus appareret, ac deinde illa ſpecies preteriret, ſed in vnitatem perſonæ ſuæ, manente inuiſibili Dei forma, accepit viſibilem hominis formam, non ſolùm natus eſt in ea de homine matre, verumetiam creuit in ea; & manducauit, & bibit, & dormiuit in ea, & aſcendit in calū, & ſedet ad dexteram Patris in ea, & ad iudicandos viuos & mortuos venturus eſt in ea, & in regno ſuo, ei qui illi ſubiecit omnia, erit ſubiectus in ea.* Non eſt porrò cur mutilas Aug. ſententias contra nos vſurpes: Non enim videris intelligere quorsū ſpectet hæc ipſius oratio. *Dominū loquentē audiebāt, & Diſcipuli & Iudæi: veritatē loquentē audiebāt, & veraces, & mendaces: charitatem loquentē audiebāt, & amici & inimici: bonū loquentem audiebant, & boni & mali. Illi audiebāt, ſed ille diſcernebat, & quibus ſermo prodeſſet, & profuturus eſſet, videbat, & prauidebat. In illis enim qui tunc erant, videbat: in nobis qui futuri eramus, prauidebat. Nos itaque ſic audiamus Euangelium, quaſi præſentem Dominum, nec dicamus: O illi felices, qui eum videre potuerunt: quia multi in eis qui viderunt, & occiderunt: multi autem in nobis, qui non viderunt, & crediderunt. Quod enim pretioſum ſonabat de ore Domini, & propter nos ſcriptum eſt, & nobis ſeruatum eſt, & propter nos recitatur, & propter poſteros recitabitur, & donec ſeculum finiatur. Surſum eſt Dominus, ſed etiam hic eſt veritas Domini. Corpus enim Domini, in quo reſurrexit, vno loco eſſe poteſt: veritas eius vbique diffuſa eſt.* De Euchariſtiæ ſacramento, ne verbum quidem facit hoc loco, vt vides. In vno ergo eſt Domini corpus loco, ita vt corporis humani lineamēta conſpici poſsint: quo modo ſummo illo die de vniuerſo hominum genere cùm iudicium feret, Chriſtus Dominus, in humana, à nobis forma videbitur.

Auguſt. contra Maxim. Arian. Epiſcop. lib. 2. c. 19.
Corpus Chriſti non eſt vbique.
Auguſt. in Euang. Ioan. tract. 30.
Chriſti auditores diuerſi.
Verbū Dei propter nos
Chriſti viſibili forma in vno tantùm loco eſt.

MINISTER. pag. 88.

Item Vna perſona Deus & homo. vbique per id quod Deus eſt: in calo per id quod homo eſt.

CATHOLICVS.

Conclude propterea Miniſter, Chriſtum Dominum non eſſe in Euchariſtiæ Sacramento, quòd ſit in cælo, vt Dei Omnipotentis interminatæ poteſtati te bellum indixiſſe omnes intelligant. Probat

Aug epiſt. 57. Auguſt. lib. de fide & ſymbolo. cap 6. * *Pag 301.*

quidem Auguſtinus ad Dardanum ſcribens, Chriſti corpus nō complere omnia loca, Sed *vbique eſſe Chriſtum Dominum per id, quod Deus eſt: in cælo autē, per id quod homo.* Qua verò ratione in cælo ſit, ſi ſcire cupis, lege quæ ſupra ex * Caluino excerpſimus: Aut, ſi tibi probatur D. Auguſtini ſententia, noli curiosè indagare? *Vbi*, inquit, *& quo modo ſit in cælo corpus Dominicum: curioſiſſimum, & ſuperuacaneum eſt quærere: tantummodo in cælo eſſe credendum eſt. Non enim eſt fragilitatis noſtræ cælorum ſecreta diſcutere. Sed eſt noſtræ fidei de Dominici corporis dignitate ſublimia, & honeſta ſapere.*

MINISTER. pag. 88.

Cyrillus autē, Credere oportet fideles; quamuis corpore ſuo abſit Chriſtus, virtute tamen ſua res omnes, nóſque maximè gubernare: & adeſſe ſemper ipſum iis omnibus qui eum diligunt. Propterea dicebat, Amen dico vobis, vbicunque duo vel tres congregati ſunt in nomine meo, ibi ſum in medio ipſorum. Sicuti enim quando in terra verſatur, vt homo, tunc etiam implebat cælos, & Angelorum conſortia minimè relinquebat: eodem nunc modo, quum ſit in cælis cum carne, terram replet: & cum iis eſt qui eum diligunt. Obſeruandum eſt autem, quòd licet ſecundum carnem tantum abiturus erat (adeſt enim ſemper virtute Deitatis vt diximus) modico tamen tempore, ſe cum Diſcipulis futurum dicebat, apertè ſeipſum nominans, ne quis in duos filios Chriſtum diuidere auderet: ſed vt vnum eſſe quiſque credat: non quòd vna ſit natura, Sed quia in vtraque natura eſt vnus Chriſtus.

CATHOLICVS.

Petrus Pſeudomartyr in tractatione de Euchariſtia.

Te Gebennenſis ſchola Miniſter, non argumentari, vt video, ſed nudas ſententias ex aliorum libris, tanquam ſcopas diſſolutas, proponere docuit. Petrus ille veſter pſeudomartyr, eam ipſam Cyrilli ſententiam, quam tu immutatam profers, Eccleſiæ Catholicæ de auguſtiſsimo Euchariſtiæ Sacramento dogmati repugnare falsò exiſtimauit. Tu verò ne in veterum Patrum deprauandorum artificio, inferior illo videreris, non tantùm verba (quibus ille abuſus eſt) immutare, ſed etiam quæ omiſit, non te puduit corrumpere. Quod vt facilius omnes intelligant, ipſiſsima Cyrilli verba, quæ à falſo veſtro teſte prætermiſſa ſunt, ſubiiciam.

Cyril. Alexād in Ioan. lib. 9. cap. 21.

Sed vt vnum omnino eſſe credat Dei Patris, & Virginis filium: non quia vna natura ſit, ſed quia poſt Incarnationem pia hæc diuiſio non eſt. Vnus enim in vtraque natura Chriſtus eſt. Lege quæ ſuprà cap. 32. huius libri pag. 287. ex eodem Auctore pro Tranſſubſtantiatione adduximus, & tecum ipſe prætereà diligenter cogita, an corporis Domini in Euchariſtiæ Sacramento præſentiam neget, qui aſſerit Chriſtum *corporaliter* per Euchariſtiam habitare in nobis cùm ait,

Idē lib. 10. in Ioan. cap. 13.

An fortaſsis putat ignotam nobis myſticæ benedictionis virtutem eſſe? Quæ cùm in nobis fiat, nonne corporaliter quoque facit communicatione carnis Chriſti Chriſtū in nobis habitare? Et poſt pauca. *Saluator etiam, Qui manducat carnem*

Ioan. 6. 56.

cat carnem meam, ait, & bibit ſanguinem meum, in me manet, & ego in eo: Vnde conſiderandum eſt non habitudine ſolùm quæ per charitatem intelligitur, Chriſtum in nobis eſſe, verumetiam & participatione naturali: Nam quemadmodum ſi quis igne liquefactam ceram, alij cera ſimiliter liquefacta ita miſcuerit, vt vnum quid ex vtriſque factum videatur. Sic communicatione corporis & ſanguinis Chriſti ipſe in nobis eſt, &c. Chriſtum abeſſe corpore ſuo, ſcribit Cyrillus, quia humanam ipſius ſpeciem ac figuram non videmus, vt ſeipſe explicat cap. 21. lib. 9. in Ioan. vnde Martyr veſter deſcripſit verba illa, quæ tu nobis obiicis. *Paruo*, inquit, *tempore vnà cum diſcipulis fore ſe Chriſtus ait: non quia penitus ab eis receſſurus erat, nobiſcum enim ſemper eſt vſque in conſummationem ſeculi, ſed quia non erat ſicut prius cum eis conuicturus.* *Cyrill. cap. 21. lib. 9. in Ioan.* Quomodo Chriſtus dicatur abeſſe à nobis.

MINISTER. pag. 89.

Plures locos exſcribere eſſet ἀπροσδιόνυσον & importunum: cum & in harum Quæſtionum examine, inſtituta ſcriptoris fines penè iam exceſsiſſe videamur. Finis itaque huic ſermoni tandem aliquando imponendus eſt, quandoquidem ex hac leui indicatione noſtra æquis ſobriiſque lectoribus iam non obſcurum eſſe poteſt, qua fide nobiſcum agatis, & qua fronte ſacræ Theologiæ nomen & profeſsionem vſurpetis, id eſt quam reuera ſitis vel ψευδοθεολόγοι, vel planè ἀθεόλογοι.

CATHOLICVS.

Parum ſanè opportunè Miniſter, & paucos illos, quibus ſcriptum tuum auxiſti, locos te deſcripſiſſe Lector, me tacéte, iudicabit. Oportet Locorum vſum tenere, ac Aduerſarium, Sententiarum vi & pondere vrgere ac premere. At tu, ſine omni delectu, quas apud obſcurum aliquem Locorum communium Compilatoré reperiſti, Patrum ſententias, in librum tuum coniecisti: ac quaſi de nobis triumphaſſes Theologiæ nobis ſcientiam adimere conaris. Nos ſanè qui in Theologorum ſcholis viris doctiſsimis operam dedimus, veriſsima fronte Theologiam, ex Chriſtianæ Eccleſiæ præſcripto, docemus: & ſi nobiſcum congredi aliquando fueris auſus, neque ψευδοθεολόγους, neque ἀθεολόγους nos eſſe, reipſa, intelliges. In Eccleſiæ Chriſti Doctorum ſententiis exſcribendis, non eſt quòd multùm operæ ponam, cùm hoc labore me leuarit Ioannes Garetius: qui ſummo iudicio, ad certas reuocauit claſſes, Eccleſiæ Patrum, pro Corporis, & Sanguinis Domini in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento præſentia, grauiſsimas ſententias: quas ſi legere volueris, à maledictis & conuitiis (quibus veritatis Chriſtianæ propugnatores oneras) tibi in poſterum fortaſsis temperabis.

***

MINISTRI IN REBVS PHILOSOPHICIS ET LITTERIS HVMANIORIBVS IGNORATIO breuiter proditur.

CAPVT XXXIX.

QVVM toto tuo Libello Miniſter, tũ hac poſtrema illius parte id probaſti verum eſſe, quod elegantiſsimè hiſtoriæ pater Herodotus prodidit, ἅμα δὲ κιθῶνι ἐκδυομένῳ ἐκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ γυνή. Poſtquam enim primam fidem

Herod. in Clio. à te Chriſto datam, auſus es violare, & tunicã illã myſticam, qua indutus eras, exuere: certè omnia pudoris, & modeſtiæ repagula ita perfregiſti, vt quaſi mulieri veſte depoſita, nihil tibi penſi verecundiæ, & honeſtatis ratio eſſe videatur. Mirabar equidem te in aliis tui Scripti partibus, modeſtiæ exceſsiſſe terminos, ſed cùm veniret in mentem nos, vt ait ille,

— οὐχ ἱερήιον, οὐδὲ βοείην

Home. Ili. χ. Ἄρνυσθ', ἅ τε ποσσὶν ἀέθλια γίγνεται ἀνδρῶν

Ἀλλὰ περὶ ψυχῶν πολεμίζειν ἡμετεράων.

Indulgendum tibi aliquantulum eſſe, credebam, ſi rei magnitudine commotus, te tranſuerſum rapi permitteres: Nunc verò in hac (vt tu ipſe loqueris) Velitatione, quæ de iis ſolùm rebus eſt, quæ vel ad Humaniores literas, vel ad Philoſophiam pertinent, ita in nos inueheris, vt (quaſi pro aris, & focis contenderes) conuitiorum, & calumniarum multitudine quodammodo nos obruere velle videaris. Sed vis quod res eſt, dicam Miniſter, ἀμαθία τὸ θράσος, ὁ λογισμὸς δ' ὄκνον φέρει, vt verbis Thucydidis vtar. Si enim tibi perſpecta eſſet

Thucyd.

Ariſtot. Philoſophiam docent Turnonij Profeſſores.

intima illa noſtra philoſophandi ratio, qua non Platonis neſcio quæ melimela, ſed Ariſtotelis grauiſsima ſpatia à Themiſtio, Philopono, Ammonio, Alexandro, Boëtio, D. Thoma, & aliis Græcis, Arabibus, & Latinis doctiſsimis interpretibus explanata conſectamur: Tu ſanè haud tanta audacia noſtra Philoſophica damnares, & tardius lentiúſque aduerſus nos inſurgeres. Sed qua fronte, obſecro, audes dicere noſtrorũ Coryphæorũ Scripta in muſæis adhuc latere? In quo ſi quidem Diſciplinarum genere (quæ non ſunt à noſtra viuendi ratione alienæ) non extant noſtrorum hominum commentaria? Atque, vt Theologica taceam, quis eſt alicuius eruditionis in Europa, qui ignoret Franciſcum Toletum, Benedictum Pererium, meos quondam in Theologia Doctores, Ariſtotelis Dialecticam, & Phyſicam: Petrum Fonſecam, ea quæ Phyſica ſequuntur: & Chriſtophorum Clauium Euclidis elementa, & Sphæram Ioannis de Sacrobosco, Arithmeticam, & γνωμονικὴν ſuis ita explanaſſe lucubrationibus, vt Philoſophiæ Profeſſores ab euoluendis aliorum expoſitionibus magna ex

Toletus & alij eiuſdem Societ. multa iam ediderunt.

parte

parte liberati ſint. Cæterùm dum nos λογεμπόρους eſſe iactitas, facis tu quidem tuo more, id eſt, διαβολῶς, & malitioſè: Nullum enim quæſtum ex docendi labore facimus: ψυχέμποροι autem (vt verum fatear) ſumus: cùm omnium hominum, animas Chriſto quibuſcumque modis poſſumus, etiam δόλῳ πανοῦργοι (vt Apoſtolus Corinthios) lucrari, quocunque vitæ noſtræ periculo, deſideremus. Atque vtinam teipſum, vel ſanguine meo, poſſem mercari: profectò lubens totum illum, vel tui vnius cauſa, & vt te Eccleſiæ Catholicæ reconciliarem, effunderem. Denique (vt [a] ſuperius obſeruauimus) planè te ἄμουσον oſtendiſti, vnde cur illud addas neſcio:

1. Corinth. 12. 16.

a Pag. 251.

[b] *Non nobis licet eſſe tam diſertis*
Qui Muſas colimus ſeueriores.

b Martialis lib. 9 epig. 8. ſuauius dixit, Nobis nō licet. &c.

Niſi fortè tui Bezæ Muſas intelligas: Sed quàm ſeueræ illæ ſint [c] paulò antè à nobis demonſtratum eſt. Poſſem equidem ſingulis huius libri tui verſiculis reſpondere, at quoniam (vt Poëta canit)

c Pag. 268. & 269.

Γλώσσης τοι θησαυρὸς ἐν ἀνθρώποισιν ἄριστος
φειδωλῆς, πλείστη δὲ χάρις κατὰ μέτρον ἰούσης.

Heſiod. in ἔργοις.

Librum hunc meum (qui poſſet hac ratione in immenſum creſcere) deſidero hac mediocritate ſua terminare. Tuarum igitur ſolummodo *ſumma ſequar faſtigia rerum*, vt cum Poëta loquar. Quomodo autem tu, qui in libri tui inſcriptione Theologicas, Philoſophicáſq; Theſes noſtras te examinaturum propoſueras, vbi ad rem ventum eſt, *tui neque inſtituti eſſe, neque loci, & temporis eas ſigillatim diſcutere profitearis?* Non vereris ne æqui Iudices (quos, *ſecundum allegata & probata*, ſententiā laturos minabaris) te damnent ex l. ſi cui. D. de accuſ. & inſcript. & l. qui crim. C. de his qui accuſ. non poſſ. quòd ſubſcriptionem non dederis, & crimen vſque ad Iudicis ſententiam nō perſequaris. Vis tibi præclaram accuſationis tuæ inſcriptionem repetam, vt quàm rectè à te fuerit facta ſubſcriptio omnes intelligant? *Academia Nemauſenſis breuis & modeſta reſponſio ad Profeſſorū Turnoniorum Societatis, vt aiunt, Ieſu, Aſſertiones, quas Theologicas & Philoſophicas appellant.* Audiſne te ſic incipere,

Virgil. 1. Aeneid.

Pag. 91.

Miniſter nō ſtat promiſsis.

Pag. 90.

Vt Scriptor Cyclicus olim
Fortunam Priami cantabo, & nobile bellum?

Horat. in arte poet.

Et modò tuo egregio principio reſpondere, quod ſubiungitur:

Parturiunt montes, naſcetur ridiculus mus.

Non ergo eſt propoſiti tui ſigillatim Theſes Philoſophicas examinare: magnus ſcilicet, Theologus Philoſophiam tangere dedignaris. Sed vbi eſt ἐγκυκλοπαιδεία, quam ſi quis priuatus abſoluere & explere nequit, Academiam tamen vnam, cuius nomine librum tuum euulgaſti, eam alienam ab inſtituto ſuo iudicare quis feret? Præclarè certè mereris de noua tua Academia, quam vel in Grammaticorum piſtrinum redigis, vel in Rhetorum officinas amandas, Philoſophiamque Academiarum moderatricem ab ea exulare compellis.

rectè componendarum rationem vertis? Nam *interrogationum copiam* debueras dicere: Vis enim ſcire, quid ſit πρότασις apud Ariſtotelem? Audi αὐτότατα ipſius verba: ἔστι δὲ πρότασις διαλεκτικὴ ἐρώτησις ἔνδοξος ἢ πᾶσιν, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς σοφοῖς, καὶ τούτοις ἢ πᾶσι, ἢ τοῖς πλείστοις, ἢ τοῖς μάλιστα γνωρίμοις μὴ παράδοξος. Præterea ἐμπειρία ratio, verti non poteſt, cùm Logicæ opus non ſit ratio & intelligentia (de vtente, vt ſic loquar, ago) ſed externum aliquod exercitium. Quod certè Ariſtoteles videtur declaraſſe, dum ſcribit: ἔστι δὲ πρὸς τρία χρήσιμος ἡ πραγματεία, πρὸς γυμνασίαν, πρὸς τὰς ἐντεύξεις, πρὸς τὰς κατὰ φιλοσοφίαν ἐπιστήμας &c. Vide quàm latus mihi pateret campus, ſi vellem tua ἀκριβέστερον expendere, & ad viuum reſecare: Vt omittam, quàm egregiè tecum ipſe conſentias, vt cùm dicis, *Theſes noſtras in pauciſsimis verbis loquaci prolixitate eſſe cumulatas, vt patientiſsimas aures offendant.* Nouam hanc à te excogitatam artem nos, quæſo, edoce, qua ex pauciſsimis verbis, longas poſsimus cõponere orationes. Certè ſi pauciſſima ſunt verba, ſeſquipedalia, vel mõnſtroſiſsima eſſe debebunt, vt prolixam loquacitatem efficiant.

Lib. 1 Top. cap. 8

Libr. 1. Top. cap. 2.

Pag. 91. Miniſter ſecum pugnat.

Peccatum tu quidem à nobis, & quidem grauiter aſſeris, ſed πῶς καὶ πότε non declaras. Vide, quæſo, D. de accuſatio. l. libellorum. qualem eſſe oporteat Inſcriptionum formulam: & quomodo locũ & tempus debeat comprehendere. Concipe igitur accuſationis noſtræ formulam, ſicut Iuriſcõſultus faciendum præcipit, tuęque poſtea criminationi nos ſatisfacere conabimur. Diſputationem inſtitue, & ad ſingula non grauatè reſpondebimus: ſimúlque probato argumentis, ex Philoſophia petitis, nos Platonis, & Ariſtotelis doctrinã infeliciter tractaſſe: alioqui impudentem calumniatorem te omnes eſſe iudicabunt. Sic tu quidem Theſes noſtras Dialecticas lancinaſti: Phyſicis autem, & aliarum ſcientiarum Aſſertionibus, tanquã ſacro abſtinuiſti. Quod ſanè, prudenter fortaſſè, non tamẽ fortiter abs te factum eſt: Cùm enim, vt ſcribit Laërtius, Animali Stoici Philoſophiam ſimilẽ eſſe dicerent, ὀστέοις μὲν καὶ νεύροις τὸ λογικὸν προσομοιοῦντες, τοῖς δὲ σαρκωδεστέροις τὸ ἠθικόν, τῇ δὲ ψυχῇ τὸ φυσικόν: Pulchri iſtius Animalis oſſa tantùm rodere, non carnes deguſtare, vel animum contemplari, voluiſti, Æſopicæ vulpeculæ ſimilis, quæ vuas pulcherrimas in vinea contẽplata, eas mandendi deſiderio flagrans, cum ſepem ſuperare non poſſet, μὴ κάμνε, inquit, ῥᾶγες ὀμφακίζουσιν μάλα: Sic tu, qui, vt puto, non ignoras Stoicos Philoſophiam τῷ ἀγρῷ παμφόρῳ προσομοιοῦσθαι, καὶ τὸ μὲν περιβεβλημένον φραγμὸν τὸ λογικὸν, τὸ δὲ καρπὸν τὸ ἠθικὸν, τὴν δὲ γῆν ἢ τὰ δένδρα τὸ φυσικόν: cùm ſepem illam noſtram Logices à te aliquantulùm tentatam, aſcenſu difficilem eſſe deprælendiſſes, & te non poſſe facilè vel fructus, vel arbores noſtras depopulari cas ἀφιλοσοφώτερον à nobis tractatas valdè ἀφιλοσόφως, τυφλόσοφος eſſe dixiſti.

Laert. li. 6. in vita Zenonis.

Aeſopi fab.

Laer. vbi ſup.

Quæ deinde de Scholis noſtris adiicis, mera ſunt conuitia, quibus non

Pag. 91. & 92.

bus non aliter reſpondebo,quàm M. Æmilius Scaurus à Vario Sucronenſi accuſatus,reſpondit: Nempe,Miniſter Anonymus Ieſuitas accuſat,quòd Iuuentutem fidei ſuæ commiſſam, malè doceant: Ieſuitæ huic ſe culpæ negant affines eſſe,cùm præſertim Dei benignitate,ex eorum Collegiis exeant permulti, qui egregium eruditionis,& probitatis ſpecimen,vbique terrarum dent ſuæ. Quid potius credendum eſt?

Valer.lib.3.c.7.Plinius de viris Illuſtr. & Aſcon.Padian.

Pag.92.

Ad Præfationem venio,quam tu,more tuo,exagitas, id eſt,nulla certa ratione,verùm inani profluentia loquendi,vt in humaniore literatura te Magiſtrũ eſſe inerudito Lectori perſuadere poſsis. Tibi ergo nihil arridet,quod ex Ciceronis, Cæſaris, aut Terentij arculis non ſit depromptum, cùm tamen plurima in ſingulis libelli tui pagellis reperiantur,quæ apud nullum Claſsicum, aut probatum Latinæ linguæ Auctorem inuenies, ex quibus aliqua per tranſennam obſeruauimus,ne tibi calumniam immeritò impoſuiſſe videremur.

MINISTER. pag. 93.

Placent vobis ἀρχαϊσμὸν: vt illuſtrem Heroinam Claudiam Tureniam,vocetis Ornatiſsimam:illuſtrem verò Herôem, Comitem Roſsiloneum,Clariſsimum appelletis. Vſus tamen eſt benè loquendi arbiter. Ciuem certè vel mediocri fortuna,Ornatiſsimum,Clariſsimúmque vocaremus, vt vernaculo ſermone; Honorable, ou Honeste perſonne, Primariæ nobilitatis familia, quales Tureniam, & Turnoniam vniuerſa nouit Gallia, Illuſtris appellationem merentur. Quidnam autem Clariſsimus: & Clariſsimatus Romanis olim eſſet, non ignoramus. Sed contra loquendi conſuetudinem nunc vos ita loqui affirmamus. Vos igitur de more veſtro, homines ſcilicet ὠφελιμώτατοι, iuuentutem Ciuilis decori, honeſta & neceſſaria cognitione imbuetis. id eſt, docebitis opportunè quod neſcitis?

CATHOLICVS.

Quid ais Miniſter? Ciceronem imitari tibi eſt ἀρχαϊσμὸς? Ille pro Sextio,Brutos,Camillos, Halas,Decios, Maximos, Scipiones, &c. Primariæ nobilitatis ciues,Clariſsimos appellat:ſicut & Regē Deiotarum clariſsimorum Imperatorum teſtimoniis ornatum dicit, in orat.de Aruſp.Reſpon. vt plurimos locos omittam, vbi Illuſtres quoſque vocat Clariſsimos & Ornatiſsimos. Sed eſto Clariſsimus, & Ornatiſsimus,vel mediocris fortunæ Ciuis nominetur. Nō propterea tamen Illuſtri viro fiet iniuria, ſi quando iiſdem vocetur nominibus. Quæro enim ex te,an Maieſtatem Regiam minuat is,qui Regem *Sire*, appellat,cùm Pariſienſis, imò & Turnonæi ciuis, vel tenuis fortunæ, ſic paſsim vocitetur. An qui Chriſtianiſsimi Regis Fratrem *Monſieur* vocat, regio ſanguini iniuriam faciat, cùm plebeios homines,ſic vulgò vocitari ignoret nemo? *Madame* etiam infimam appellamus fœminam,quamuis eandem prorſus vocē,dum Reginam alloquimur,vſurpemus. Deinde ſi qua in re, à nobis peccatum

In orat. pro ſextio.

Ignorantia Miniſtri ex iis, quæ ſequuntur,patet.

catum eſt, cùm Dominum Turnonium Clariſsimum Comitem vocaremus, certè Ioannes Serranus errauit, vtpote, qui 3. de Repub. lib. pag. 390. Vlyſſem, alioſque præſtantiſsimos ἥρωας, *Clariſsimos viros* nuncupat, quos Plato, optimus dicendi magiſter, ἐλλογίμους ἄνδρας, hoc eſt, viros eximios, dicit. Vſum benè loquendi arbitrum, in tralatione ſua, non ἀρχαϊσμὸν ſequi, meo iudicio, debuit: Adde quòd multò melius per *Illuſtres*, aut per *Egregios*, quàm per *Clariſsimos*, dictionem Græcam ἐλλογίμους, expreſsiſſet: Errauit multò grauius & ἀρχαίας νόρμης veſter Caluinus, *Clariſsimi*, titulum Chriſtianiſsimo Regi Franciſco primo, ſic attribuens: *Quū huic operi manum primùm admouerem, nihil minus cogitabam, Rex clariſsime &c.* Quod ita Gallicè ipſemet reddidit: *Au comencement que ie m'appliquay à eſcrire ce preſent liure, ie ne penſoye rien moins, Sire &c.* Dum nos igitur cæco furore exagitas, in Serrani, & Caluini nomen, exiſtimationémque imprudens offendiſti. At *contra loquendi conſuetudinem nos loqui affirmas*. Si eloquentiſsimorum noſtræ memoriæ virorum Scripta legiſſes, longè aliter ſentires. Paulus Manutius de Lingua latina, omnium Doctorum calculo, quàm optimè meritus, communem loquendi conſuetudinem non ignorauit, & tamen Illuſtriſsimum Maſsæ, & Carrariæ Principem, *Clariſsimum* appellat. *Vides (inquit) à quibus viris originem ducas, Alberice Clariſsime*. Idem Guilielmum Bellaium Langæum apud ſubalpinas Gentes Proregem, *ornatiſsimum* ſic vocat: *Magni refert Bellai ornatiſsime.* Expectas fortaſsis hominis Galli contra te teſtimonium. Antonius Muretus præſtantiſsimus Orator, in ampliſsimo orbis terrarum conſeſſu, Iuſtum Turnonium Iuſti Ludouici fratrem, Chriſtianiſsimi Galliarum Regis Caroli IX. ad Pium V. Legatum, *Clariſsimum* dicere non dubitauit, cuius hæc ſunt verba, *Legauit Carolus Rex, clariſsimum & nobiliſsimum virum Iuſtum Turnonium Comitem Ruſsilionis &c.* Huic adiungo Dionyſium Lambinum Græcarum literarum Lutetiæ Regium Profeſſorem Doctiſsimum, qui ἐν πινάκι Epiſtolæ, quam Commentariis in Horatium præpoſuit, Cardinalem Turnonium Mecenatem ſuum, *ſapientiſsimum & clariſsimum* appellat. Sicut & in Epiſtola, Ethicorum Ariſtotelis interpretationi præfixa. *Duæ res (ait) eſſe dicuntur Clariſsime, atque ornatiſsime Cardinalis &c.* His igitur eloquentiſsimis viris vitio verte, ſi audes, quòd *contra loquendi conſuetudinem* ἀπολιτευσάμενοι *loquuti ſint*, ne in ſolos Academiæ noſtræ Profeſſores contumelioſè te odio peragreſti commotum inuehi Lector intelligat. Qui omnes quid olim *Clariſsimus* & *Clariſsimatus* Romanis eſſet ante te didicerunt ex D. lib. 50. tit. 16. de verbo. ſignific. l. 100. Specioſas perſonas. πολίτευμα ἀριστικά. & lib. Cod. 12. tit. 1. de dignitatib. l. 11. ſi Senator. l. vn. Cod. de annon. & ca. Item vt ab Illuſtribus in l. 1. Cod. vbi Senat. De Clariſsimatus vocabulo. Alciat. cap. 4. l. 3. de Diſpunct.

Ioan. Serranus errauit, Miniſtri iudicio.

Calu. epiſt. ad Regē Galliæ. antidanita-tu, ſi Miniſtro creditur.

P. Manut. in epiſt. ad Principem Maſſæ.

A. Muretus in oration. ad ſummū Pont. pro Gallo. Oratore.

Dyoniſ. Lambinus in epiſtolis in Horat. & Ariſtot. Ethic.

V v

Pag 94.
Miniſtri in ſummum Pontificem odium.

Dolet tibi prætereà vehementer, quòd in Epiſtola Academiæ, ſummus Pontifex ante Chriſtianiſsimum Regem nominetur. Qua in re aduerſus Eccleſiam Romanam (quam Galliarum Monarchę ſemper ſuſpexerunt) tuum odium capitale apud omnes teſtatum relinquere voluiſti. Lege grauiſsimã illam (de qua iam dixi) Mureti orationem, ac quæ ſemper fuerit Chriſtianiſsimorum Regum erga ſummos Pontifices obſeruantia, facilè cognoſces. Attende, quæſo, dum recito extremam elegantiſsimæ orationis partem, ſi fortè viri in omni iudicio politiſsimi, ad manus tuas Scripta nondum peruenerunt.

Muretus in oration. ad Pium V.
Regũ Francorum in ſummũ Pontificem obſeruantia.

Per eum (Comitem Turnonium) *Carolus Rex, Beatiſsime pater, Tibi, & toti Eccleſiæ de tuo Pontificatu gratulatur: Te verum Ieſu Chriſti Vicarium, Verum Petri ſucceſſorem non dubitanter agnoſcit: Tibi & huic ſanctæ Sedi verè, atque ex animo, quam debet obedientiam, præſtat ac defert: Et vt certò ſperat ſe in omnibus, quæ à te præſtari poterunt, à te adiutum, atque ornatum iri: ita ſe omnes vires ſuas ad Eccleſiæ, & Sedis Apoſtolicæ defenſionem ſemper promptiſsimo animo collaturum, neque hac in re cuiquam mortalium conceſſurum pollicetur.* Rex Chriſtianiſsimus per Clariſsimum Ruſsilionis Comitem, Pontif. Max. quam debet obedientiam, præſtat, ac defert: Et tu Caluini patrone temerè, atque iniurioſè à nobis poſt ſummum Pontificem, Regem nominatum eſſe contendis? Certè noſtræ memoriæ hiſtorias legiſſe non videris. Nam, ne vetera conſecter, qui fuerint magni illius Galliarum Regis Franciſci primi cum Leone X. & Clemente VII. Rom. Pont. congreſſus, nemo in rebus Patrum noſtrorum memoria geſtis verſatus ignorat: Quanta verò vtrumque Pont. idem Rex coluit obſeruantia, nõ modo Doctorum virorum monumẽta, ſed multi etiam qui affuerunt, ſi veritatis cognoſcendæ, ſtudio teneris, te docere poterunt. Quid de Serrano tuo dices, qui Angliæ Reginam, omnium principum Chriſtianorum primam auſus eſt affirmare? Ecquis hoc Francus feret? Epiſtolæ * Scriptorem obiurgas, quòd verba illa, *Franciſcum dico Turnonium*, ſcripſerit, cùm Profeſſorum omnium nomine, Epiſtolam fuiſſe editam conſtet: Ego, ſi iuſta eſt hæc tua reprehenſio; frequenter in hac mea Scriptione erraui, cùm ſæpius numerum mutârim: ac nonnunquam, quaſi mihi ſoli tecum eſſet negotium, tibi reſponderim, plerunque: quaſi multi te refutaſſent, inanem loquacitatem compreſſerim tuam. Diſce quæſo antè Latinè loqui, quàm alios docere ſuſcipias: Hunc è quamplurimis aliis, quos paſsim notauimus, purum putum in tua modeſta reſponſione Solœciſmum, neque Priſcianus, neque alius vel minutus Grammaticus tolerabit. Agnoſce, ſi placet, tuam elegantem, & Caluini Miniſtro dignam orationẽ: *Quũ veritatẽ altercando amitti & verus docuerit prouerbium, & funeſtiſsima poſt annos complures in hoc Regno experientia demonſtrauerit, quantò rectius & vtilius futurum eſſet, de Veritate ex veritate diſputare, eo videlicet quem veritatem maximè decet modo.*

Caluiniſta ægrè fert, Pontificem Prælatum fuiſſe Regi.

Serranus poſtremis verbis epiſtolæ ad Reginã Angliæ in Platonem.

**Pag. 94.*

Pag. 96. & 97.
Miniſtri ſolœciſmus è compluribus aliis.
Vide pag. 5. 15. 92. 97. & 283. &c.

modo. Conſtrue, deſtrue, omnia tenta, *quem veritatem maximè decet modo*, orationem eſſe ineptam & Grammaticorum præceptis planè repugnantem, negare non poteris. Vt nihil de tuo *poſt complures annos* dicam.

MINISTER. pag. 96.

Ad Academias omnes in Regni huius latifundio variè diſtributas, Pariſinam comprimis noſtrûm omnium veluti matrem pertinet videre, Nequid detrimenti Eccleſia & Patria à vobis patiatur.

CATHOLICVS.

De Caluiniana doctrina grauiſsimum extat Pariſienſis Academiç Decretum, quam ſi omnium veſtrûm Matrem agnoſcitis, cur ſanctiſſimis ipſius monitis obtemperare recuſatis? Cur in optimam parentem veſtram perpetuò inſultatis? Lege peſtiferum, quod ſcripſit Caluinus, præceptor tuus, Antidotum, in quo Pariſienſes Theologos probris, quibus poteſt, omnibus, maledictiſque vexat. Ac ſi germanus haberi velis Caluinianus, in Pariſiẽſi *Latifundio* nullum in quo, vel pedem ponas, locum inuenies. Atque ſi Vniuerſitatis tãtę, de rebus cùm Theologicis, tum Philoſophicis (in quibus à nobis diſſentis) ſententiæ ſtandum exiſtimas, diem certum, tempúſque conſtitue, & nos, vt in ampliſsimo Doctiſsimorum, quibus floret nobiliſſima illa Academia, virorum conſeſſu, Caluini commenta Chriſtianæ religioni aduerſari, doctrinam verò, quam noſtris ſumus complexi Aſſertionibus, certiſsimis ipſius veritatis principiis inniti, multis, & grauibus argumentis probemus, Lutetiam aduolaturos pollicemur.

Caluinus rebellis filius in Academiã matrem inuehitur.

MINISTER. pag. 97.

Etiam veni Domine IESV.

CATHOLICVS.

Iudica me Deus, & diſcerne cauſam meam de gente non ſancta: ab homine iniquo, & doloſo erue me. Pſal. 42. 1.

MINISTRI ANONYMI INIQVA EXPOSTVLATIO, EIVSQVE nouę contra veritatem rationes, futiles eſſe paucis verbis demonſtrantur.

CAPVT XL.

EA eſt mentis humanæ imbecillitas, vt cùm ſemel à recta religionis via declinare cœperit, nullum faciat errandi finé: nihilque ſit tam abſurdū, quod pro veritate non colat, & amplectatur: vt mirari nemo debeat, ſi, qui noſtra, Patrúmque noſtrorum memoria, in rebus, ſuo iudicio exiguis, turpiter hallucinati ſunt, prima fidei noſtræ principia debellare tandem non erubuerint. Nullus ſiquidem tàm paruus eſt error, cui ſi non quamprimùm occurratur, temporis progreſſu non creſcat in immenſum, peſtiferóſque, magno mortalium damno, fructus producat. Quòd ergo tu Caluini Miniſter, omni abiecto pudore, pernicioſos errores mordicus teneas, noménque noſtrum contumeliis lacerare non ceſſes, nobis (qui Sectæ veſtræ mores planè cognoſcimus) nouum non videtur. Euolueràm illud tuum aliquot paginarum volumen, ac tibi, ne de tuis nugis inſolenter, vt facis, gloriari poſſes, copioſè reſpondere cœperam, cùm ecce nobis affertur illius libri Summa, & ἀνακεφαλαίωσις, vbi ſi quid noui fuerit; paucis iam (propitio Ieſu Chriſto) à me diſſoluetur. Non eſt igitur quòd aſſeras te nouam accepiſſe à nobis *Scytalem*: Apertam enim, & claram fidei Chriſtianæ doctrinam, nullis verborum inuolucris propoſuimus: Niſi dicas te tuæ ignorátiæ conſcium, triſtitia non mediocriter affectum fuiſſe, cùm primùm ad te allatæ ſunt Theſes noſtræ: quod ego facilè mihi perſuadeo, téque ſic à nobis accepiſſe ἀχνυμένην σκυτάλην non inficior. Aſt quid te mouit Miniſter, vt quaſi de nobis triumphans, prouerbium *Cramben bis coctam*, à nobis ſemel vſurpatum toties repeteres? Nonne in te ſimili, imò eadem penitus, illud idem tu ipſe vſurpaſti? *pag. 80. Reſponſionis, verſu 11.* Quem ad locum nos, dedita opera, alluſiſſe, tibi debebas perſuadere. Accedit quòd tui vnius cauſa repetitionem earundē Theologicarum propoſitionū, quaſi δὶς κ. δυοῖν vocauerimus, quas certò ſcimus tibi, tuíque ſimilibus verè eſſe θάνατον, & τῶν κακοδόξων ὑμετέρων ὡς ἀληθῶς σταυρόν: Sed Catholici eas ſanè δὶς καὶ τρὶς τὰς καλὰς ſemper iudicant cùm veſtris nugis nos inuictam veritaté veluti murū æneum τῷ χθάλτι καὶ τετραχθῇ vident opponere. Quòd autem nihil noui in Theſibus noſtris fuiſſe ſcribis: qui veterem fidem colimus, Religionis nouitatem repudiamus. Idem prorſus hoc, quod ſuperiore anno inculcauimus, vt abiecta omni larua te in apertum campum pertraheremus, vbi quid poſſes, ab omnibus facilè cognoſceretur. At falſi ſumus: Quinque enim diebus (quibus in Theologia,

Pag. 1. Miniſter dolet cū Theſes accipit.

Cur Turnonij vſi ſunt adagio, Crambe bis cocta.

Cur eaſdem aſſertiones iterum propoſuerint

Theologia, & Philoſophia diſputatum eſt) ſedes tibi parata, vacua, & inanis remanſit. Initio illius primi libri tui, certiſsimam nobis tui ad Academiam noſtram aduẽtus, expectationẽ commoueras, poſteà te fidem fallere non puduit. Venit quidem ad nos Valentia, & Diſputationibus noſtris interfuit Camillus neſcio quis Patauinus, in grege veſtro non vltimus, nullis tamen precibus adduci potuit, vt vel vnum verbum pro cauſa veſtra miſerè deſerta, ſiue publicè, ſiue priuatim faceret. Expectabat fortè Ioannis Serrani aduentum: qui ſibi diffidens, verboſas ad Clariſsimum Dominum Turnonium eiuſdem prorſus, cum tua Expoſtulatione, argumenti, dedit litteras: quæ Nemauſi 8. Cal. Oct. ſcriptæ, Cal. Turnonum perlatæ ſunt. Atque ne in Michaëlitiis Diſputationibus veſtra intoleranda vanitas, ab Academiæ Doctoribus irridenda, frequentiſsimo hominum doctiſsimorum conſeſſui proponeretur, haud dubiè de induſtria factum eſt, vt tardius in manus noſtras iocularis ille veſtrarum Eccleſiarum libellus perueniret. Quod autem ſcripſit Serranus, à vobis libellum veſtrum quatriduì ſpatio fuiſſe compoſitum, non miramur, cùm nihil doctrinæ penitus, ſed inanem tantùm alterius repetitionem contineat. Certè ſi Turnoni Typographum, vel ſicut vos, Ærarium habuiſſemus, iampridem tuis nugis fuiſſet reſponſum. Quod præterea ſubiungis nos Auditoribus noſtris, ne *Reſponſionem* veſtram legerent interdixiſſe, mera eſt calumnia, cùm nos vnicum (idque opera Ioannis Primaſij Turnonij I. C. prudentiſsimi) exemplar hactenus habere potuerimus. Imò Gilbertus Caronæus Anonenſis, Medicus nobiliſsimus (qui vnà cum duobus fratribus ſuis Ludouico grauiſsimo Theologo, & Claudio Medico ſingulari, non modò hominum corporibus, ſed animis etiã medetur, dum Catholicam religionem aduerſus Caluinianos Miniſtros tuetur) Academiæ noſtræ Rectori dixit ſe à Serrano tantùm, non aliundè, nec prece, nec pretio librum illum tuum habere vnquam potuiſſe. Cæterum nemo noſtrûm eſt, Miniſter, qui contra Caluini errores *inoletũ* (vt tu nugaris) *tueatur mendaciũ, ſed δεῖ ἀληθείᾳ, ἐξ ἀληθείας μεταχειρίζεσθαι*. Neq; vllum extat *proſtituti puderis noſtri monumentum*, vt tu pro tua Caluiniana modeſtia loqueris. Nõ legiſti in Academiæ noſtrę Epiſtola *Solam propoſitionum noſtrarum elegantiam vobis minus probari*. Da operã Grammatico, qui te Latinæ linguæ nitorem doceat, vt quæ à viris eloquentibus ſcripta ſunt, poſsis intelligere. Quæris deinde, *num noſtri Gymnaſij anguſtias omnium Academiarum Latefundiis anteponamus?* Vis tibi paucis reſpondeam? Chriſtianas omnes Academias magni facimus, earùmque nulli noſtram præferimus: Caluinianas verò Scholas, parui ſanè pendere ſolemus. *A nobis ad omnium Academiarum iudicia, vos prouocare ſcribis.* Quam tuam prouocationem lubenter admittimus, ac Pariſienſis Academiæ (in qua multi noſtrûm, qui nunc Turnoni docent, magno Audito-

Fraus Miniſtrorum.

La bourſe commune des Calumniſtes faict tout.

Pag. 4.

Miniſtri calumnia.

Pag. 5.

rum concurſu,Philoſophiam, & litteras humaniores profeſsi ſunt) iudicio nos parituros æquo animo pollicemur. Cæterum Serranus in Epiſtola ad nobiliſsimum Dominum Turnonium, receptum in celeberrimis Academiis diſputandi morem non obſcurè contemnit,ſcribens eum nihil eſſe aliud, niſi (vt verbis eius vtar) *Debatre à la Pedanteſque*.Si tibi Turnonium, quod appellas, Imperium diſplicet, inſtituatur Valentiæ diſputatio.Nos nullum recuſabimus laborem, modò Chriſti Eccleſiæ proſimus. Ac de inani veſtra Expoſtulatione plura iam dicere ſuperuacaneum eſſe iudico: Noſtrū enim erat de vobis conqueri, qui temerè Aſſertiones noſtras cùm eminus exagitare tentaueritis,cominus nobiſcum quaſi ῥιψάσπιδες recuſaueritis confligere.Verùm libellis inſulsè, & petulanter ſcriptis, ignauiæ,& timiditatis veſtræ indignas viris doctis excuſationes vos afferre non puduit. Atque hanc eſſe cauſam facilè mihi perſuadeo,quæ te mouit Miniſter,vt aduerſus nos ex inſidiis,non palàm, & aperto marte (vt dicitur)agere volueris,nomen libellis non inſcribens, ſed Academiæ,quam vocas commenta tua, attribuens: Exemplo fortè Caluini,qui initio,*Alcuini* ſibi ſumpſit nomen, vt ſimplices minore negotio falleret, παιδοτρίβην ſuum Buccerum imitatus,qui *Aretius Felinus* vocari voluit. Ac ne rem incertam tibi affirmare videar,accipe primam Inſtitutionum illius ἐπιγραφὴν, *Inſtitutio Chriſtianæ religionis nunc verè demùm ſuo titulo reſpondens, Auctore Alcuino. Argentorati apud VVendelinum Richelium, menſe Auguſto, anno* 1539. Atque vt Lector Alcuinum ad Carolū Magnum ſcripſiſſe crederet, Epiſtolam ſuam ad hunc modum inſcripſit: *Potentiſsimo, illuſtriſsimoq; Monarchæ, Magno Francorum Regi, Principi ac Domino ſuo Alcuinus*:Si ἀναγραμματίζεσθαι voluit,verius certè dixiſſet,*Lucianus*.Sic & Bucerus:*Clariſsimo*, inquit,*ac Pientiſsimo Principi Franciſco Valeſio Chriſtianiſsimi Galliarum Regis primogenito,& Delphino, Aretius Felinus ſalutem precatur*..Ita de la Roche Chandiou, In *Sadeelem* Hebraicum nomen ſuum mutauit. Idem fecerunt & alij complures in quos rectè conuenit præclara illa D.Ambroſij oratio, qua Auxentij,ob nominis ſui mutationem,perfidiam notauit.*Auxentius ait,ne cognoſceretur quis eſſet,mutauit ſibi vocabulum,vt quia hic fuerat Auxentius Epiſcopus Arianus, ad decipiendam plebem, quam ille tenuerat, vocauit ſe Mercurium. Mutauit ergo vocabulum, ſed perfidiam non mutauit: exuit lupum, & induit lupum*.Si reliquas Compendij tui delyrationes excutere tentarem,ridiculus haberi poſſem:cùm ingens illud tuum ineptiarum volumen,accuratè iam refutarim:Vbi ergo quàm leuiter ſis in logicis exercitatus, quàmque ineptè tuam inſcitiam tuearis obiter docuero,huic meo labori finem faciam.

[Margin: Serranus diſput ſcholaſticas aſpernatur.]

[Margin: Miniſtri. *Hiſtam abiciunt. prouer. 81. chil. 1. cent. 9. prouerb. 97. chil. 2. cent. 2.* Hæretici nomina ſua ementiūtur, vt incautos faciliùs decipiant.]

[Margin: Caluinus *Lucianus* dicitur.]

[Margin: Sadeel Pſeudonymus. *Ambroſ. in orat. in Auxentiū de non tradendis Baſilicis.*]

MINISTER. pag. 10.

Viderint Ieſuitæ Turnonij quid rerum agant, quum aſſerunt, verum Chriſti corpus in Sacroſancto Euchariſtiæ Sacramento contineri. Affirmamus

mamus enim illud dogma eſſe prorſus inconueniens & incompatibile (vt puris putiſque ipſorum verbis vtamur) cum doctrina Tranſſubſtantiationis &c. Pura putáque Miniſtri calumnia.

CATHOLICVS.

Tu noſtris verbis non vteris, cùm inquinatè & barbarè quicquid in buccam venit effutis. Vbi enim in Theſibus noſtris legiſti *inconueniens*, & *incompatibile*? Nos præterea negamus has duas propoſitiones, *Chriſti Domini corpus in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento cõtinetur*: &, *Panis in verum Chriſti corpus tranſſubſtantiatur*, inter ſe pugnare, aut (vt tu Caluini Miniſter loqueris) *eſſe inter ſe diſparatas, atque contradictorias*. Neque apud vllum Catholicum Scriptorem inueniſti, quod tu malitiosè nobis affingis, *Panem in Chriſti ſanguinem tranſſubſtantiari*: Panem enim in Chriſti corpus, & vinum in eiuſdem ſanguinem, verborum virtute, tranſſubſtantiari profitemur. Pag. 10.

MINISTER. pag. 10.

Primus Syllogiſmus. Qui Tranſſubſtantiationis doctrinam euertit, is Romanæ Eccleſiæ autoritatem euertit: Atqui, Ieſuitæ Turnonij, noue illo ſuo dogmate quo ſtatuunt verum corpus Chriſti in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento contineri, penitus euertunt doctrinam Tranſſubſtantiationis. Ergo & Romanæ Eccleſiæ autoritatem peſſumdant.

CATHOLICVS.

Tranſſubſtantiationis doctrina à Chriſto Domino, cùm tradita ſit, nulla poteſt impietatis machina euerti. Perſpicua ſiquidem eſt illa Chriſti Domini oratio, *Hoc eſt corpus meum*, quàm omnes Hæretici omnium ſuarum opinionum monſtris, & portentis, nunquam obſcurare poterunt. Et quamuis Lutherus tuus tuus, Catholicam de Tranſſubſtantiatione doctrinam probare noluerit, ac lubenter præſentiam corporis Chriſti, in venerando Euchariſtiæ Sacramento negaſſet, tamen verborum Domini perſpicuitate conuictus, ſcripſit, *Hoc diffiteri non poſſum, nec volo, quod ſi Carolſtadius, aut alius quiſpiam ante quinquennium mihi perſuadere potuiſſet in Sacramẽto præter panem, & vinum eſſe nihil, ille magno beneficio me ſibi deuinctũ reddidiſſet. Grauibus enim curis anxius, in hac excutienda materia multùm deſudabam, omnibus neruis extenſis me extricare, & expedire conatus ſum, cùm probè perſpiciebam, hac re Papatui cùm primis me valdè incommodare poſſe. Verùm ego me captum video, nulla elabendi via relicta. Textus enim Euangelij nimis apertus eſt, & potens, qui facilè conuelli non poteſt, multò minus verbis, aut gloſsis è capite vertiginoſo confictis ſubuerti.* Doctrinam verò quam Eccleſia Romana de panis, & vini Tranſſubſtantiatione tradit, amplectimur: & tantùm abeſt vt euertamus, vt eam contra tuas calumnias tueri, ac defendere ad extremum vitæ ſpiritum nunquam deſiſtemus. Matt. 26. 26. Lutherus in epiſt. ad Argentinenſes. Cõſecrationis verba clara ſunt Lutheri iudicio.

MINI

MINISTER. pag. 10.

Secundus Syllogiſmus, quo probatur aſſumptio. 2. Genuina Tranſſubſtantiationis doctrina eſt, panem & vinum Euchariſtiæ Tranſſubſtantiari, id eſt, in verum Chriſti corpus, & ſanguinem realiter, ſenſualiter, & eſſentialiter conuerti, vt non amplius ibi ſit ſubſtantia panis, & vini, ſed noua ſubſtantia corporis Chriſti, quod in veritate manibus Sacerdotum tractetur, frangatur, fidelium dentibus atteratur, & in ventrem demittatur, &c. ac proinde panem Sacramenti, & verum Chriſti corpus idem planè eſſe vniuocè, & identicè. Atqui dicere verum Chriſti corpus in ſancto Euchariſtiæ Sacramento contineri, huiuſmodi doctrinæ ex diametro & contradictoriè repugnat. Illam igitur euertit: quum duæ contradictoriæ non poſsint eſſe ſimul veræ.

CATHOLICVS.

In tuo ſecundo (quem vocas) Syllogiſmo, non potuiſti Miniſter, ſine calumniis tuam *inſtantiam* probare. Tranſſubſtantiationis ergo nomine, Chriſti Eccleſia intelligit, *conuerſionem totius ſubſtantiæ panis, in ſubſtantiam corporis Chriſti Domini noſtri, & totius ſubſtantiæ vini, in ſubſtantiam ſanguinis eius.* Relege ſi vis Berengarij παλινῳδίαν, quam in ſua *Reſponſione* attuliſti, atque vtrum fideliter eam deſcripſeris, tecum ipſe cogita. Explica nobis interim quid ſit *eſſentialiter conuerti:* Quam item dicas *nouam ſubſtantiam corporis Chriſti.* Nõ eſt enim noua, ſed ea ipſa, quam ex B. Virgine iam olim accepit. Quomodo denique intelligas, *panem Sacramenti, & verum Chriſti corpus idem planè eſſe vniuocè, & identicè?* Cùm ex noſtra ſententia, ibi non amplius eſſe ſubſtãtiam panis verè dixeris. Qui porrò aſſerit, verum Chriſti corpus in ſanctiſsimo Euchariſtiæ Sacramento contineri, contra veram Eccleſiæ Catholicæ de Tranſſubſtantiatione doctrinam non facit.

Concil. Trident. ſeſſ. 13. c. 4.

Pag. 64.

MINISTER. pag. 10.

Tertius Syllogiſmus. Maior per ſe probata eſt: ſic probatur Minor. 3. Relatorũ ea natura eſt, vt id quod ſunt aliorũ eſſe, aut ad aliud quoquomodo dicãtur: atque adeo in mutua affectione tota inſint, diſtinctis nimirũ illis terminis A quo, & Ad quem circumſcripta: vt vnũ idémque eſſe non poſsint. &c. Atqui continere & contineri, ſunt relata. ergo vnum idémque eadem ratione eſſe nullo modo poſſunt.

CATHOLICVS.

Aſſumptio, quam probare debueras, erat: *Verum Chriſti corpus in ſancto Euchariſtiæ Sacramento contineri, repugnat doctrinæ Tranſſubſtantiationis:* Tu verò, tuo 3. ſyllogiſmo concludis: *Continere, & contineri, vnum idémque eadem ratione eſſe nullo modo poſſe.* Cogor te ſæpius monere, vt Dialecticæ ſtudeas. Quæcunque ſine ordine de continere, & contineri effundis, accuratè ſuprà diſcuſsimus. De reliquo, Panis non eſt Chriſti corpus, ſed in Chriſti corpus mutatur: Quare neque identicè, neque vniuocè (vt tu ſomnias) *de corpore*

Pag. 281.

Chriſti

Chriſti prædicatur. Lege, quæ hac de re diſputauimus, & tuis ineptiis modum aliquem fortaſſe conſtitues.

Venio ad nouam tuam Reſponſionem, qua *Exceptionem* (vt tu loqueris) noſtram euertere conaris. Quod igitur ibi ſcripſiſti, *totum* Pag. 12.
Chriſtum in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento vere adeſſe, & a fidelibus totum, non portionem panis, ſed totum & integrum vere percipi, orthodoxam de Tranſſubſtantiatione doctrinã cõfirmare, octaua noſtra Theſi anni 1583. aſſeueramus. Quam quidem ſubiiciam, vt Lector certiùs de tua Reſponſione iudicium ferre poſſit: *Si vt profitetur, qui Academiæ Nemauſenſis nomine, cum Theſibus noſtris bellum ſuſcepit, totus Chriſtus in ſacroſancto Euchariſtiæ Sacramento vere adeſt, & a fidelibus non portio panis, ſed totus, & integer Chriſtus verè percipitur, nullam plane reperire poſſumus cauſam, cur a Tranſſubſtantiationis voce aduerſarij noſtri abhorreant, qui rem ipſam Tranſſubſtantiationis vocabulo comprehenſam, publico Scripto ſe confiteri, apud omnes teſtatum eſſe voluerunt.* Huic exceptioni, Caluinico more, reſpondes: Primum nobis exprobras, *quod prætermiſſo Dei Verbo, & Catholicæ Eccleſiæ doctrina (ſicuti in orthodoxorum Patrum monumentis explicatur) longum valere iuſſa, toti in Scholaſticorum diſputationibus hæreamus.* Deinde eadem, quæ in tua magna Reſponſione frequenter repetiiſti, denuò inculcas. Nos Dei verbum non prætermiſimus, vt tu nugaris, ſed illud quotidie, ex Eccleſiæ Catholicæ ſententia Auditoribus noſtris, pro virili parte, explicamus. Cúmque illi, inanes prorſus eſſe Caluinianorum captiones, ſed a quouis ſine Præceptoris ope ea diſcuti non poſſe, exiſtimarent, ſuperiore anno Theologiam Scholaſticam ita docuimus, vt diſputationum ſubtilitatibus Caluinianæ fraudes fuerint ab omnibus deprehenſæ, qui non exiguos in vtroque ſtudij genere progreſſus fecerunt. Vos autem Nemauſenſes, quam Theologiam veſtris exponatis, hactenus intelligere non potui. Apud nos (vt tu aſſeris.) *Is qui cadit a ſyllaba cadit a toto*, quare ne quis tibi for- Pag. 16.
tè Caluinicũ panem eripiat, ais vos, *non portionem panis, ſed panem in ſua Cœna ſumere.* Quot fortaſsis in Cœnis veſtris ſunt conuiuæ, tot ſunt & panes. Beza inter alios Cœnæ veſtræ ritus, panis fractionem numerat, & qui veſtris Cœnis interfuerunt, portionem panis populo dari conſtanter affirmant. An portio panis, poſsit panis appellari, Nemauſenſibus philoſophis (ſi qui ſint) diſputandum relinquo. Item, ſi *totus, & integer Chriſtus* (vt tu fateris) *id eſt, verus Deus, & verus homo adeſt in Sacramento.* neceſſariò concedes, aut corpus Chriſti Domini eſſe in Sacramento, aut verum hominem corpore carere, quod eſt abſurdum. *Beza in lib. quæſt. & reſp. de Sacram. q. 173.* *Pag. 14.* Miniſter ſcholaſticorum ſententias deſcribit, quæ ad rem nihil faciunt.

Vt verò librũ tuum augeres, ex neſcio cuius Ῥαψῳδοῦ locis communibus, quæ ad ſuſceptam à te de Euchariſtiæ Sacramento diſputationem nihil omnino pertinent, deſcribere tibi viſum eſt. Vt quæ

ſingularis eruditionis ſpecimen nobis dares tuæ, quæ Petrus Lomb. & D.Thom. ſummo ordine ſcripſerunt, tu ſic perturbaſti, vt qui in ipſorum ſcriptis exercitatus non fuerit, non ſine labore, quæ tu miſerè confudiſti, diſcernat. Et ne calumniari me iurè poſsis, quod illorum verba ex tuo libro non deſcripſerim, Locos omnes indicabo ex quibus fortè, illa *conferruminata ſunt* (vt ſic tecũ loquar) quò Chriſtianus Lector nõ ex tuis ſenticetis, ſed ex grauiſsimorũ virorũ fontibus, quæ ad ſacram Theologiam explicandam conducunt, hauriat. Loci ergo ſunt, Lombard.3.ſentent.diſt.1.5.6.7. Thom.3.part.q. 2.artic.2.q.17.artic.1. & 2.q.57.artic.1.2.3. Habes Miniſter, breuem tuarum calumniarum confutationem: quam vt patienter legas, ac veritatis ſtatera examines, vehementer cupio: Deúmque præpotentem boni omnis auctorem, & parentem rogare non deſinam, vt te, qui nunc in Caluini caſtris contra Chriſti Eccleſiam militas, diuino ſuo ſplendore illuſtret, quò Romanam fidem oraculis cœleſtibus comprobatã, & ſumma Gentium omnium conſenſione confirmatam (quam per ſummum ſcelus, Lutherus & Caluinus Magiſtri tui abiecerunt) contra hominum improbitatem, nobiſcum tueri, ac defendere valeas. Si quid prætereà in poſtremum mihi obiicere volueris, quæſo, vt nomen aſcribas tuum, quò facilius quicum mihi ſit negotium intelligam: Deinde, vt diligentius & meliore fide Auctorum Locos notes, ſi tibi à me rurſum reſponderi velis.

MINISTER.

Etiam veni, Domine IESV.

CATHOLICVS.

Non nobis Domine, non nobis: ſed nomini tuo da gloriam. Pſal.113.

INDEX

INDEX TVM RERVM TVM VERBORVM QVÆ IN HIS LIBRIS CONTINENTVR.

A

ABrahamus antè fuit iuſtificatus quam circuncideretur. pagina 74

Adorare, cum de Imaginibus dicitur, quid ſignificet. 247

Ægyptij coluerunt Imagines. 253

Agnorum Dei origo antiquiſsima. 222

Altaris & Sacerdotij nomina, Caluiniana ſecta ferre non poteſt. 37

Ambroſij teſtimoniis Pelagium confutauit Auguſt. 145

Anabaptiſtæ Caluino ſunt Hæretici. 16 A Catholicis refutantur. 156

Antichriſti nota. ἀρνοῦμαι i nego 50. Futurus eſt homo. 90. & 91

Apoſtoli pauca ſcripſerunt. 129. Panem Dominū acceperunt. 310. Aliis ex rebus, quam ex Scripturis argumenta ſumpſerunt. 135

Apoſtolorū opera ante Euangelij Scriptionem, multi ſe ad Chriſti Eccleſiam adiunxerunt. 14

Apoſtolus ad Traditiones Lectorem remittit. 129

Appellatio ad Rom. Pontif. à Nicena Synodo ſancita. 107

Aqua benedicta incantamenta diſſoluit. 272

Aquas ſupra cælos eſſe credendum eſt. 60

Aſcenſio Chriſti in cæū non repugnat ueritati Eucharistiæ 300. & 321

Auguſtini ſententia explicatur, Euangelio non crederem. &c. 150

Auguſtinum in Catholica fide quæ retineant. 150. Donatiſtas Pont. Roma. ſucceſsione repreſsit. 28. Non ſolis Scripturis contra Donatiſtas pugnat. 144

Azymi panes ante Numam. 252

Azymis Caluiniſtæ utuntur. 253

B

BAptiſmo indigent cum coniuges, tum filij fidelium. 159

Baptiſmum hæreticorum firmum eſſe, Scriptura probari non poteſt. 165

Baptiſmus ad ſalutem neceſſarius etiam ſanctificatis. 158

Baptiſmus Infantum non habetur in ſacris litteris. 155

Baptiſmus Infantum, eſt Traditio Apoſtolica. 160. & 161

Baptizandas eſſe puellulas Miniſter Scripturæ teſtimonio non probabit. 160.

Benedictione humana mutantur rerum naturæ. 285

Beza Ioſephum contemnit. 13. Sententiam noui teſtamenti corrupit. 171. Suorum Idolorum librum, Sacrariū appellat. 260. Hiſtoriam ſacram impudicè deſcribit. 269. Negat corpus Chriſti eſſe reipſa in Eucharistiæ Sacramento. 294

Bezæ inconſtantia, & impietas. 161 Calumnia in Card Turn. In Præfat. Vbi nulla alia de eo.

Bezana modeſtia in Lutheranos. 19

C

EX Cærimoniis Eccleſiæ Auguſt. argumentatur. 147

Caluini Eccleſia, Miniſtri iudicio, non eſt Catholica. 18. Ipſius argumenta negatione nituntur. 4. Eius abſurda ſententia de Scripturarum ueri-

tatis ſenſu.149. Procacitas in ſanctos Patres.187. Genius maledicus. 211. Mendacia. 147. 240. 241. & ſeq. Impoſtura. 246. Contradictio. 297. & 298. Iudicio in Cœna realiter datur Corpus Christi. 298.
Caluinus præfert D. Auguſt. ceteris patribus 16. Mendacij à Lutheranis conuincitur. 18. Pelagianus. 21. Quatuor generalia Concilia probat. 25. Præſcribit Spiritui ſancto, & Apoſtolis. 25. Non pugnat quin Petrus Romæ mortuus fuerit. 29. Negat Petrū Romæ fuiſſe. 29. In ueteres iniurioſus. 28. Cum Eunomianis, & Macedonianis Spiritum ſanctum, Patris, & Filij miniſtrum facit. 65. Chriſto Domino inſcitiæ tenebras affingit. 122. Fingit Athanaſium præſediſſe Nicenæ Synodo. 141 Secum ipſe pugnat. 148. Quid ſentiat de Doctorum conſenſu. 153. Vſum rationis Infantibus abſurdè tribuit. 166. Verbo non ſcripto contra Vbiquitarios utitur. 167. Scripturæ ſententias corrūpit. 170. Malè interpretatur Scripturam de Baptiſmo. 171 & 172. Locum Apoſtoli peruertit. 173. Abutitur ſententia D. Ambroſij. 190. Temerè D. Auguſtinū, & Matrē eius perſtringit. 191. Scripturis contradicit. 206. Negat primo præcepto uetitas eſſe Angelorum imagines. 265. Berengarij hæreſim ſecutus eſt. 293. Negat Chriſtum eſſe in Sacramento. 294. ἀφιλόσοφος. 297. Metonymiam in uerbis Chriſti quærit. 298. Sua commenta non intelligit. 293. Negat Chriſtum Cælo contineri. 301. Minuit omnipotentiam Chriſti. 303. ἀπολυκώτεσι Miniſtro creditur. 337. Rebellis filius in Academiam Pariſinam inuehitur. 339. Fatetur improbos corpus Domini recipere. 31
Caluiniana fides. 18. Modeſtia. 173
Caluinianæ doctrinæ fundamenta infirma. 33
Eius capita in Scripturis non extant. 6
Caluiniani, Caluini iudicio, ſunt horribilia monſtra. 36
Docent Eccleſiam Chriſti omnibus eſſe ſceleribus contaminatam. 75. Conciones ſuas pro Baptiſmi forma ſubſtituunt. 75. Contradicunt auctoritati Concilij Conſtantinopol. 142. Eorum dementia Caluini placitis repugnat. 192
Dogma de ſanctificatione per Conciones. 56
Caluinianiſtæ fide tenent, quæ non ſunt in Scripturis. 115. Ad Eccleſiæ auctoritatem confugiunt. 141. Pro libidine Scripturas interpretantur. 169. Pelagianis deteriores. 172. Vel ſunt Idololatræ, uel Chriſtum non colunt. 204. Diabolū imitantur in euertendis Imaginibus. 246. Plures Deos comminiſcuntur. 257. Cœnantes euehuntur in cælum. 293
Canonici libri qui ſint. 175
Cardinalis Turnonij iudicium de Confeſſionibus Caluiniſtarū. 299. à Bezæ calumnia uindicatur. in Præfat.
Caro Chriſti cur ſub panis ſpecie detur 287
κατακνεμινοντες quid ſignificet. 28.
Catholicæ uocis uſus apud ueteres. 28
Catholici uocabulo quid ſignificetur. 17
Catholicì ſunt rei, uociſque Eccleſiæ poſſeſſores. 46
Soli ſunt legitimi Scripturarum poſſeſſores. 59
Cherubini in Tabernaculo aliquid ſignifi-

gnificabant. 264
Chriſti multa geſta cur à Ioanne *præ-termiſſa.* 117
*Chriſtus multa docuit Apoſtolos, quæ non ſunt ſcripta.*69. *Supra omnes Cælos.*301. *Quod in cruce paſſus nō eſt,id in oblatione patitur.* 314. *Totus quomodo ſit ubiq;.*318.*Totus eſt in* Euchariſtiæ *Sacramento. Viſibili forma in uno eſt loco.*329. 318. *Inuiſibilis adeſt.* 328.*Quomodo dicatur abeſſe à nobis.*331. *Non ſolis* Scripturis *doctrinam ſuam probauit.* 135
Chriſtiani in primordiis Eccleſiæ, Diſcipuli, & fratres nuncupabantur. 17. *Romani olim dicti.*23. *Omnes non tenentur omnia fidei dogmata explicatè cognoſcere.* 116
Chriſtianus quis ex D.Cypriano. 16
Chriſtianus nomen eſt, Catholicus cognomen. 17
Chryſoſt.Petrum Romæ fuiſſe ſcribit. 32.
Cibus per Verbum Dei ſanctificatur. 56
Circuncíſio cur iuſtitiæ ſignaculum dicatur. 74
Ciuile bellum propter aduentum D. Petri in Vrbem,compreſſum. 33
Claudio imperante Petrus Romam uenit. 31
Claues Petro traditas Miniſter putat eſſe ſcriptum Verbum. 82
Clauium regni Cælorum nomine Catholici,quid intelligant. 82
Clericorum cœlibatus. 237
Communicare cum Pont.Rom. & cum Eccleſia Catholica, idem Cypriano 22
Communio boni & improbi diuerſa. 281.& 311
Concilia generalia Caluinus probat. 25
Concilia renitente Rom. Pont. *coacta errarunt.* 26
Concilij Niceni *decretum ab Athanaſio* Verbum *Domini appellatur.* 26
Conciliorum Decreta *ſecundum* SS. *Patrum expoſitionem facta ſunt.* 144
Conſecratio diuina quantum poſsit. 285
Conſecrationis uerba clara ſunt, Lutheri iudicio. 345
Conſtantinus Magnus Apoſtolorum Imagines *ueneratur.* 199
Conſuetudines in Eccleſia receptæ,ſunt Apoſtolicæ. 144
Copronymus, quem Miniſter bonum Imperatorem *appellat, impietas.* 238
Copronymus Maleficus. 239
Corpus myſticum duo habere poteſt capita. 109
*Corpus Chriſti continetur in Sacramento.*281. *Nunquam ſimpliciter panis appellatur.* 303
*Corpus ſine quantitate eſſe poteſt.*306 *Eſt in pluribus locis.*3 9. *Etiam ab improbis ſumitur.* 312
Creaturæ uiſibiles in ſubſtantiam corporis & ſanguinis Chriſti conuertuntur. 287
Crucem ex Labaro *Iulianus Apoſtata abſtulit.* 199
Crucem Dæmon timet. 229
Crucis ſignum in fronte. 127. *Naſcente Chriſti Eccleſia in magno fuit honore.* 229. *Auro includitur.*232. *A Propheta prædictum.*249. *Ignis incantamenta diſſoluit.* 272
Crux humi non ſculpenda. 233
Cultus uoluntarij ex Scripturis probantur. 124. & 125
Cypriani error excuſatur. 187
*Cyprianus uocat Nouatianos ad Petri Cathedram.*28. *Quid intelligat no-*

nunc unius Epiſcopatus. 38. De Rom. Pont. Primatu multa honorificè prædicat. 39.

D

DEus hominum actionibus cooperatur. 146. Diſſidentes ad Sacerdotes remittit. 154. Potuit omnes Hæreticos extinxiſſe, non tamen extinxit. 305. Non omnia facit quæ poteſt. ibidem. Multa potuit facere, quæ non fecit. 306. De omnibus poteſt aliud facere. 307. Naturas mutare poteſt. 307. Quæ Sacrificia recuſet. 327

Diſcipuli Societ. Ieſu reſiſtunt Caluinianis. 3.

Dogmata fidei, quæ Scripta non ſunt. 143

Donatiſtæ negare non potuerunt Petrum Romæ fuiſſe. 32.

E

ECcleſia quid ſit. 15. Quæ Catholica dicatur auctore Caluino. 19. Cur dicatur Apoſtolica. 20. Caluiniana Tertulliano non eſt Apoſtolica. 20. De Eccleſia Romana Caluini iudicium. 21. Catholica, cur Romana appellctur. 22. Quomodo in Scripturis inquirenda. 52. De Eccleſia clarius quàm de Chriſto eſt Prophetatum. 53

Eccleſia Miniſtro eſt uiſibilis: Caluino uero, ſoli Deo cognita. 77. Non tantum bonos, ſed malos etiam continet. 78

Eccleſia Gebennenſis, iudicio Miniſtri non eſt Catholica. 78

Eccleſia in Papatu, Miniſtro, & Caluino teſtibus, conſeruata eſt. 103. Fundata ſuper Petrum. 104. Qua ratione nouu Decreta condat. 112. Non omnes, qui Apoſtolorum eſſe dicuntur, libros recipit. 131. Veritatem ſuppeditat. 132. Catholica ſacros libros approbat. 149

Eccleſiæ definitio à Miniſtro conficta. 15. Ea Euertitur. 79

Perpetuitas à Prophetis prædicta 50

Eccleſiæ matrices Apoſtolicæ in fidei doctrina ſunt ſequendæ. 60

Eccleſiæ fundamentum Petrus. 86

Eccleſiæ Notæ in Eccleſia Romana ſunt, etiam Caluiniſtarũ iudicio. 103

Eccleſiæ Romanæ fides. 131

Eccleſiam in Africa periiſſe, Donatiſtæ contendebant. 52

Eccleſiam monſtroſam depingit Miniſter. 78. Et bifrontem. 79

Eccleſiam Chriſti Miniſter facit ſeruam. 84

Elegantiæ floſculi, quibus orationem ſuam Miniſter ornat. 35

Epiſcopi ordinis Sacramẽto pares. 27

Epiſcopi nulli apud Caluinianos. 42

Cum Epiſcopis Catholicis, & Romana Eccleſia conuenire, idem. 23

Epiſtolam ad Hebræos à D. Paulo ſcriptam nunc ait, nunc negat Caluinus. 62

Euangelium Matthæi quando ſcriptum. 129

Euangelizare præterquam quod accepiſtis quid ſit? 66

Eucharistiæ ſumendæ tres rationes. 325

Euchariſtiam Chriſtiani ore accipiunt. 327

F

FAbula rem geſtam aliquando ſignificat. 179

Fidei dogmata multa, quæ Verbo ſcripto confirmari nequeunt. 67

Fides ueterum Patrũ à noſtra qua in re differat. 14. Implicita quid ſit. 148

Filij fidelium quo pacto ſancti. 158

H

HAeretici ſub Chriſtianæ Eccleſiæ poteſtatem ſubiiciuntur. 15. Non ſunt Eccleſiæ membra. 16. Scri-

pturis

pturis abutuntur. 59. Non ſunt admittendi ad Diſputationem de Scripturis ex Tertulliano. 59. 60. Qua ratione ad Eccleſiam aggregabantur. 143. Teſtimoniis Patrum ſunt uſi. 143. Nouum Teſtamentum corruperunt. 153. Sunt Idololatræ. 257. Idola ſua in corde poſuerunt. 258. Tranſſubſtantiationem probant. 289 Nomina ſua ementiuntur. 342
Hæreticorum in Scripturis explicandis licentia. 8. Spiritus contrarij. 140. Doctrina, iudicio Stancari, quanta ſit. 152. Fraus. 85. 171. 341. Eorum magna cum Poëtis, & Pictoribus cognatio. 268. Ducentæ deprauationes uerborũ Domini, Hoc eſt corpus meum. 316
Hæreticus Diabolus perſuaſit ut confectarentur uniuerſales Synodos conuitiis. 141
Hæreſes, & ſchiſmata unde oriantur. 39. Portæ ſunt inferorum. 105 Omnes ſunt à Diabolo. 258
Hierony. de Rom. Pont. cathedra iudicium. 28. & 43
Homo dominari poteſt peccatis. 170

I

IDola omnia euerſa per Chriſtum. 256
Idololatria cœpit Abrahami ætate. 206 Ex mortuis cœpit. 206
Imagines aliquid ueri repræſentantes, non ſunt Idola. 215 Non ſunt mutæ. 224 Eas Apoſtoli preceperunt fieri. 235
Imagines Sanctorum fuerunt ante ſex Synodos. 244. Chriſtianis nõ ſunt prohibitæ, iudicio Gerſonis. 255
Imagines non eſſe Idola ex Verbo ſcripto oſtenditur. 256
Imagines ſunt Templorum ornamenta. pag. 264
Imago, & Idolum differunt. 204
Imago Dei in homine, Caluini iudicio, per peccatum, qua ratione fuit corrupta. 215
Imago à Nicodemo facta. 234
Impoßibile aliquid dicitur eſſe tribus modis. 308
Infantes baptizatos in Chriſtianis numerandos, nulla Scriptura docet. 166
Innocentius Tertius à Miniſtri calumnia uindicatur. 283
Ioan. Knox Scoti flagitium, & crudelitas; omnia tentauit ut regni potiretur. 81. D. Ioan. tria Euangelia probat & ſuum adiicit. 129
Ioan. Serranus iniuriam facit Gallis. 260. Errauit, Miniſtri iudicio. 337
Irenæus Eccleſiam Romanam prædicat. 30
Iudæi cur ſint per orbem diſperſi. 113

L

LAτρεία, & δουλεία, qua ratione inter ſe differant. 209
Λατρεία ſeruitutem ſignificat. 210
Legis ſcriptio quamdiu dilata fuit. 14
Antè Legis ſcriptionem fuerunt ueri Dei cultores. 14
Legis ſcriptæ ante Moſen nulla eſt in Scripturis mentio. 66
Lex Dei cur immaculata, ſeu perfecta dicatur. 65
Lex data fuit Adamo. 66
Lex Imppp. de Eccleſia Romana. 80
Liber Iudith à Nicena Synodo probatus. 177
Liberum hominis arbitrium probatur. 169
Libri ueteris Teſtamenti ab Eſdra reſtituti. 83
Lib. Machab. ſcriptor defenditur. 180
Loquendi formula à Miniſtro excogitata.

tata. pag. 8
D. Lucas non eſt omnia litteris perſecutus, quæ D. Paulus perfecit. 34
Lutherani a Caluinianis quibus in rebus diſſident. 19
De Caluino & Beza triumpharunt. 19
Lutheri de Sacramentarius iudicium. 18. 19. Cum Dæmone familiaritas. 211. Ille claſsicum cõtra Catholicam Religionem non ob Chriſtum cecinit. 3. Purgatorium agnoſcit. 185

M

Machabæorum libri ſunt Canonici. 176
Machabæorum hiſtoria, cur Lege, & Prophetis inferior dicatur. 179
Maria eſt Regina. 213.
Mariæ Virginitas à Beza ſugillatur. 161. Miniſter in eam blaſphemus. 162.
Matrimonium plurìs fit à Catholicis, quàm ab Hæreticis. 162
Miniſter edicta Regia contemnit. 2
Omnia ſine ordine facit, 3
De hoſte & ſanguine cogitat. 4
Simplicium eſt patronus. 4
Ignorat uim uocabuli Gentis. 5
Euoluit quod non eſt inuolutum. 5
Theſes deſerit. 6. Neſcit ratiocinatione inſtituere. 7. Imperitè uocem Græcam uertit. 8. 27.
Nugatur. 8. Græculus uoces latinas græcis uerbis explicat. 9. & 47. Differendi partes Rhetoribus negat. 9. Nu[illegible] petulantiæ modum ſeruat. 10. Ignorat legitimum uocum Poſt, & antequàm uſum. 11. Ex nominibus nomen facit. 11. Subſidium petit ex Turnoniis Theſibus. 12. Pro Eccleſia, Caluini S[illegible]nag[illegible] ſubſtituit. 14. Calumniatur Profeſſores Turnonios. 15.
Principiorum Logices ignarus. 24. Auget ſacras literas. p[illegible]. 27. & 212. Commen[illegible]um ſuum aliis tribuit. 37. Quæ [illegible]bi aduerſantur callidè re[illegible]icet. 37 Quod [illegible]bi aduerſatur citat. 322. Nudas Auctorum ſententias deſeribit. 37. 38 41 345. Co[illegible] ſententiæ D. Hieronymi deprauatione. 42. Mal[illegible] ci at Doctores. 43 [illegible] 69. [illegible].128. 254. & 315. Sibi contra[illegible] 43. 115. 160. 147. & 3[illegible] Cogitur fateri Chriſtum Dominũ fruſtra eſſe mortuum. 48. A Ca[illegible] diſſentit. 48. 77. 1[illegible] & 178. Doctrinæ perpetuitatẽ 48 [illegible] 148
Miniſter Eccleſiæ maie[illegible]atem minuit. 54.
Librum ſuum ſententiis, quæ ad præſentem d[illegible]putationem no[illegible] pertinent, refercit. 58. 137. 345
Ne titulos quidem [illegible] rorum [illegible]cierum nouit. 59. 122
Miniſter ex Caluini ſentina, non etiam [illegible] ſententias haurit. 6[illegible].
Cogitationem tribuit ſe iptis. 64.
Violat præ[illegible]ium Dom[illegible]. 66.
Irenæum non uidetur legiſſe. 68.
Miniſter Chryſoſtomi ſententiam corrumpit. 70. Hallu[illegible]tur dum Homiliam Chr[illegible]ſ[illegible]mi Cypriano tribuit. 70.
Miniſter malè notat caput libri Paſtor. D. Gregorii. 71. Non legit D. Auguſt. 75. Solis iuſtis in Eccleſia locum relinquit. 77.
Miniſter per claues Petro traditas ſcriptum Verbum ridicule intelligit. 82. Hilarij orationem immutauit. 85. Dandi caſum cum Præpoſitione De, imperite iungit. 92 & [illegible] 112 320.
Eccleſiæ fidem detrahit. 93

Miniſter

Miniſter Tertulliani mutilam ſententiam affert. 94. 122 *Auri probandi parum uſitatam artem docet.* 101. *Verborum temporibus abutitur.* 102. *Aequat Synagogam Chriſti Eccleſiæ.* 113. *In Chronologia turpiter fallitur.* 121. 197. *Dilemmate capitur.* 130.

Miniſter negat parem eſſe Verbi ſcripti, & Eccleſiæ auctoritatem. 151

Miniſter in D. Hierony. contumelioſus. 163. *Corrumpit textum Scripturæ.* 163 212. 319. *Bezam laudans Caluinum uituperat.* 165. *Antedictorum obliuiſcitur.* 168 *Periurus.* 169. *Cogitur fateri.* 1. *lib. Machab. eſſe Canonicum.* 177. *Homines perditos imitatur.* 194. *Obſcurat quæ clara ſunt.* 195. *Synodos malè citat.* 196

Miniſter, imaginem Chriſti Domini, & Iouis ſtatuam eodem honore dignã aſſerit. 198. *Singularis cauillator.* 200. 201. 203. *Græculus, Veteres ignorãtiæ arguit.* 203. *Falſò ſuperſtitionis originem ad Cælum refert.* 205. *In Græcis parum uerſatus.* 209. *Ex ſuis dictis Idolum eſſe conuincitur.* 210. *In Patres iniurioſus.* 210. 239. *Deum facit ſeruum.* 212. *Malè per lupanar, Idololatriæ fœditatem intelligit.* 217. *Vocem Gallicam* Dame *imperitè uertit Latinè Deam.* 219. *Deum facit auctorem Idololatriæ.* 236. *Signum quærit.* 248. *Pro Dei Verbo, profanorũ ſententias profert.* 251. Αἰσχρολόγος. 251. *Homeri uerſum deprauat.* 262. *Caluino impudentior.* 267. *Bezæ tribuit, quod Caluino debetur.* 272. *In numero fallitur.* 236. 282. *Bezam negligentiæ condemnat.* 292. *Argumenta perturbatè cumulat.* 300. *Imperitè citat D. Thomam.* 308. *Tranſſubſtantiationem probat.* 319. *Addit Scripturæ.* 136. 320. *Auguſtini ſententiam mutat, & mutilat.* 329. *Non ſtat promiſſis.* 333. *Aegrè fert Sum. Pont. Prælatum fuiſſe Regi.* 338. *Dolet cùm Theſes accipit.* 340.

Miniſtri in Grammatica erratũ. 5. Vide, Solæciſmus. Πλεόνασμος. 196. ἄκυρον. 10. 213. Ταυτολογία. 11. Βαττολογία. 254. *Barbaries.* 15. 92.

Miniſtri Eccleſia eſt Ref. 16. *Commentum de uniuerſali particulari Eccleſia.* 24

Miniſtri oratio fallax. 28. *Inuenuſta oratio.* 116. *Oratio malè cohærens.* 217. *Inſulſa interrogatio.* 36. *Ridicula ratiocinatio.* 64. 121. 213. *De Sacramentis* παράδοξον. 73

Miniſtri, Gebennæ occuparunt D. Petri *Templum.* 81

Miniſtri glorioſa inuitatio. 101. *Concludendi ratio, homine Chriſtiano indigna.* 117

Miniſtri præter Scripturam ſoli Scripturæ credunt. 128

Miniſter cõuitia pro argumẽtis iactat. 194.

Miniſtri, in Scotia Regis Maieſtatem depreſſerunt. 197

Miniſtri fucata ſimplicitas. 198 *Horrendum dictum de Mariæ perpetua Virginitate.* 162. *Blaſphemia in B. Virginem.* 218. *Impoſtura.* 202. *Calumnia.* 6. 341. 343. *Maior quàm Caluini uanitas.* 229. *Impudentia.* 200. 252. *Ignorantia.* 336. *In Patres Nicenæ Synodi petulãtia.* 236. 240.

Yy

Miniſtro arridet Berengarij acumen. 323
Miracula cur uno in loco fiant, non item in alio. 219
Moſes primus litterarum inuentor, auctore Euſebio. 13
Multi ſine Codicibus ſalutem conſequuntur. 55.

N

NEmauſenſes plerique in Catholica religione conſtantes. 10
Nero Petrum, & Paulum interemit. 31
Noina ſua Heretici ementiuntur. 342
Nubere poſt decretam uirginitatem eſt peccatum. 134.

O

OBlatio cur perennis eſſe debuit. 286. Eadem eſt, Chriſti in Cruce, & in Miſſa. 325
Opera hominum omnia, auctore Caluino, ſunt peccata. 48
Opus operatum agnouit D. Aug. 324
Orbis, Vrbe quomodo maior apud D. Hieron. 42.

P

PAnis benedictus Catechumenorum. 158
Patres Niceni Concilij Maiorum ſuorum ueſtigia ſecuti ſunt. 141
Patribus, Chalcedonenſe Concilium multùm tribuit. 153
Patrum auctoritate fultus Arium Euſebius condemnauit. 141
Patrum doctrinam qui abiiciunt, fidem deſerunt. 152
Paulus uerè Chriſtum uidit in uia. 301
Peccata remittuntur in futuro ſeculo 185
Pelagiani æquiores fuerunt Patribus quàm Caluiniani. 152
Pentecoſtes dies celebrandus. 237
Petri Cathedra quid ſit. 83
Petri elogia. 87. 88
Petro occurrit Chriſtus Dominus ad Vrbis portam. 32. 302.
Petro Apoſtolo totius Eccleſiæ cura commiſſa eſt. 45
Petro qualis promiſſio facta fuerit. 106
Petrum Romæ fuiſſe, Verbo ſcripto probatur. 34. Quando Petrus Romam uenit. 33. Inuerſo capite Cruci affixus eſt Romæ. 21. Antiquitatis iudicio Romæ fuit. 29. Romæ docuit, & ibidem ſanguinem ſuum profudit. 30. Romam iniit ut Simonem Magum expugnaret. 31. Primus Apoſtolorum. 33. 39. 106. Romæ extinxit Simonem Magum. 33. Eccleſiæ Romanæ fundamenta iecit. 34. Cum Paulo, & Ioanne Romæ fuit. 61. Eccleſiæ fundamentum. 86. 87. Vniuerſo terrarum orbi præponitur. 88. Cur peccare permiſſus à Deo. 89
Petrus poſt lapſum firmior. 105. Apoſtolorum Doctor. Eccleſiæ uniuerſæ Rector. 89. Sanans claudum quid ſignificet. 106
Petrus pſeudomartyr negat Deũ poſſe cõſeruare corpus humanum in multis locis. 304
Pont. Rom. Eccleſiæ Catholicæ Epiſcopus à Schiſmaticis reſipiſcẽtibus agnoſcitur. 40
Pontificis unius contemptus, Hereſum eſt origo. 41
Preces pro mortuis in Synagoga uſitatæ. 181
Præfationis in Miſſa antiquitas. 321
Præſcriptionum Tertul. uſus. 61
Profeſſores Turnonij in componendis Theſibus imitantur Mathematicos. 5. Rerum, non uerborum patrocinium ſuſceperunt. 9
Purgatorium probatur ex Scripturis. 184. Patrum teſtimoniis. 189.

Razie

R

Raziæ mors quomodo laudetur. 182.
Regum Franc. in ſummos Pont. obſeruantia. 338
Reliquiarum honor antiquiſsimus. 110
Romæ, doctrinæ Apoſtolicæ puritas auctore Caluino, Patrum ætate retinebatur. 48. Iuſtiniani Imperat. ætate fuit ſummus Pontificatus apex. 80
Romam Polycarpus ad Anicetū Rom. Pont. uenit. 21
Romam, Babylonis nomine Petrus intelligit. 54
Romana, non eſt differentia ſpecifica Eccleſiæ Catholicæ, ut Miniſter putat. 17
Romana Eccleſia Hæreſes omnes oppreſsit. 20. Quomodo dicatur Catholica. 23
Romana, & Catholica fides eadem. 23. In alias non uſurpauit imperium. 24. Ab Apoſtolis Petro, & Paulo fundata. 30. Qua ratione Catholica, ſiue Apoſtolica appelletur. 46. Omnium Eccleſiarum caput. 46. Catholica eſt, iudicio Miniſtri. 256
Romanæ Eccleſiæ nomen Caluinianis eſt inuidioſum. 20. In cæteras principatus, ex Euangelio probatur. 35. Laus ex Tertul. 61 De uelandis Virginibus Decretū. 120. Extra Romanam Eccleſiam non eſt ſalus. 42. Ad eam Cypriani iudicio, perfidia acceſſum habere non poteſt. 21. Eam ut præcipuam cæteræ Eccleſiæ agnoſcunt. 132
Romani Pont. iniuſſu Concilia cogere non licet: eaque ipſe confirmat. 25. Sedes eſt Cypriano Petri Cathedra & Eccleſia principalis. 28. Locus, eſt locus Petri. 40. Communio, & Eccleſiæ Catholicæ ex Cypriano eadem. 40. Ipſe, Catholicæ Eccleſiæ Epiſcopus. 22. & 23. Antiquitatis iudicio, in Petri Cathedra ſedet. 28. Vniuerſalis dictus eſt, à Chalcedonenſi Synodo. 44. Conſtantinopo. Synodi acta reſcidit. 44. Omnium Eccleſiarum curam habet. 108. Omnium Epiſcoporum princeps. 40. Aetate D. Hieron. ſuper Martyrum tumulos ſacrum fecit. 110
Romanorum fidem laudat Apoſtolus. 21.

S

Sanctorum Interceſsio. 111
Sanctum in Scripturis quid dicatur. 159
Sacramenta non ſunt ſigilla, ut uult Caluinus. 73
Sacrificium, & Eleemoſynæ defunctis proſunt. 191
Sacrificium pro peccatis. 324
Sadeel pſeudonymus. 342
Sermo Chriſti Sacramentum conficit. 286
Serranus iniuriam facit Gallis. 338
Scholaſtici Doctores quāti ſiant ab Hæreticis. 153
Scriptura Prophetici ſermonis eſt nobis lucerna. 71
Scripturæ perfectæ ſunt. 68. Tertull. iudicio, Hæreticis materias ſubminiſtrant. 118. Non debent ab omnibus explicari. 137. Cur partim faciles, partim difficiles. 138
Scripturas an ſcrutari liceat. 140
Scripturis Hæretici abutuntur. 59. Sicut & Dæmon. 111
Scripturarum legitimi poſſeſſores ſunt ſoli Catholici. 59. Earum profunditas. 138

Sectæ diæ Caluinianos execrantur. 18

*Sententiis Veterum,Iulianum Pelagianum iugulauit Auguſt.*146.*&* 147

Serui hominum qua ratione eſſe debeamus. 211

Societas Ieſu à Caluiniſmo abhorret, & Iuuentutem erudit. 3

Societatis Ieſu Doctores multa iam ediderunt. 332

Solœciſmi Miniſtri. 5.15.92.97.283.338.*&c.*

Surſum corda, non aduerſatur præſentiæ Corporis Chriſti. 321.

T

TAbernaculi myſteria declarantur. 264

Teſtamenti Veteris libri ab Eſdra reſtituti. 83

Traditione Euangelium eſſe Matthæi ſcimus. 134

Traditio Apoſtolorum ad ſucceſſores peruenit. 133

Traditionē qui Patres probârint. 134

Traditiones cum Scriptura conſentiūt. 121 *Ad fidei dogmata pertinent.* 126. *Conſuetudinis patrocinio confirmatæ,probantur.* 127. *Veteris Eccleſiæ teſtimoniis confirmantur.* 131. *Legis ſcriptæ auctoritatem habent.* 134

Traditionum nomine quid Caluini iudicio Apoſtolus intelligat. 125.*&* 126.

Tranſſubſtantiatio probatur. 284. 287.330. *Non eſt res noua.* 284. *Eam confirmant Innocentius & D. Thom.* 290

Trinitatis perſonæ pingi poſſunt. 214

Turnoniæ Scholæ felices. 168

Turnonij Profeſſores, Ariſtot. Philoſophiam docent. 332.

V

VErba, ſine quibus non perficitur Baptiſmi Sacramentum. 55

Verbi ſcripti, & non ſcripti idem eſt Auctor Deus. 72.

Verbo ſcripto Caluiniſtæ ſua confirmare nequeunt. 55.

Verbum Dei,quid ſignificet. 13. *Non ſcriptum quid ſit.* 119. *Scriptū, Eccleſiæ Nota eſſe non poteſt.* 51. *Quo pacto Eccleſiam ſanctificet.* 56

Virginitas Matrimonio præſtat. 114

Vniuerſalis Epiſcopus quis ſit D.Gregorio. 44.

FINIS.

ERRATA SIC CORRIGITO,

Primus numerus paginam ſignificat, ſecundus lineam.

Pag.65.lin.31.Napheſc. 34.תמימת 104.28.in Antuerpiẽſi editione ſic legimus. אנת חו כאפא ועל חדה כאפא אבניה לערתי Ibidem.חרין pag.123.24. שחר pag.162.19. בתולת 204. תמונת pag. 266.8. רגלין

Quoniam hos libros Typographus Latinis characteribus nouis, Græcis autem longo vſu, & vetuſtate penè conſumptis edidit, factum eſt, vt hi breuiores illis non ſemper literas, vel accentus omnes expreſſerint: nullo tamen negotio quæcunque videntur deeſſe ſupplebit is, qui vel mediocriter in lingua Græca verſatus fuerit. Secunda editio erit, Deo benè iuuante, & amplior, & emendatior.

Fol. α. p.5. lin.29. inter eius. β. p.4. lin.28. ἀδύνατον. β. pag. 8. lin.12. διδάσκεις. γ. p.3. lin. 41. παρωνομασίαν. ὄντων. p.5. l.26. στηλιτευτικοῖς λόγοις. p.8.lin.9. τὴν ἀνοίγειν. & lin.38. ἀπολικώτερος.

Pagina 4. linea 42. ἀφ᾽ ἁπαλῶν. 13.9. ἀτοπώτατον. 14.40. ἄθρατον. 26.13. πρεσβεῖον. 27.27. συμπρεσβύτερον. 30.25. αὐθάδεις. 32.40. ἀρχαία. 41. ἐναντη. 33.1. ἀναλφαβήτοις. 35.27. ὑστέρων. 36.37. ὁμωνυμίαν. 41.35. πυθαγορίζειν. 43.20. βεβαίωσιν. 56.24. ἄλλο. 61.38. παραλείψειν. 65.28. ἀνεκφώνητον. 72.8. ἱεροφαντῶν. 80.36. ἀλαζονείαν. 89.29. πασῶν. 90.31. ἑρμῆς. 90.4. συναρμολογία. 97.22. ἐλοῖκον. 101.15. ἄχαφον. 40. ἀκολουθοῦσιν. 114.17. νυμφοστόλος. 22. ὑψηλότερον. 117.10. χωρῆσαι. 119.43. ἐρωτήματος. 122.25. ὁμηρικῶς. 138.14. ἡμᾶς διδακτοὺς. 145.39. ψευδολογίας. 152.1. ὑμῶν. ὁ θησαυρός. 156.12. παρέργως. 159.41. εἰκαστικὸν. 167.34. ἑβδομάδος. 185.38. ἀντίδικος. 194.23. ἀκίνητον. 196.14. ἐπιγραμματοποιοῦ. 200.28. μηδὲ. 203.22. δεισιδαιμονίας. 204.23. δίλημμα. 35. ζόανον. 208.42. πλέρουσιν. 219.10. Huius tuæ δεισιδαιμονίας. 233.42. σταυρὸν. 238.35. ἀλάστωρ. δυσσεβὴς. 240.16. εὐφήμει. 247.10. τοὺς. 249.30. ἄνευ. 251.11. μεταμόρφωσις. 20. ἄμυστι. 29. αἰσχρολόγος. 42. ἀκοινώνητον. 253.21. ἄζυμον. 254.12. τοιαύτην. 13. δικαιοσύνης. 13. ἀρχὴν. 14. διαχεισθῆναι. 16. φησι. 16. φυσικῶν. 18. μορφήν. 23. ἐπὶ. 23. ἡ ξοάνων. 24. λεγόντων. 256.18. μάντις ἀμύμων. 257.41. πολυθείαν. 260.29. ξένος. 262.4. εἰδωλοποιΐα, εἰδωλοποιῆσαι. 268.30. ἐστὶν. 31. ἅπαντα. 269.18. διότι ποιεῖ. 290.39. γελοίως. 319.35. ἵνα. 333.39. ἐγκυκλοπαιδεία. 341.33. μεταχειριζόμεθα.

Pagina 5. lin.28. immodeſtiæ. 8.17. incuriam. 18.33. quas in. 35. ſuperſtitioni. 22.12. Phyſica interrogatione. 23.21. ctorem. 25.12. neget. 27.40. diſertius. 34.27. multos antè.

Pag. 38. lin.37. intelligit. 40. 28. de Cornelio. 45.27.cum idem nobis. 49.6. incuria. 51. 15. *dele* ſed 2. 56.37. cum ſemper nō. 58. 41. Præſcriptis. 66. 23. *dele* hac. 68.26. iugulatum. 78. 20. continetur. 81. 24. probri. 82. 17. *in margine* Art. 27. 88. 26. hæc verba. 90.39.ranhidis.Tuo. 91.39.Dædale. 93.25.de induſtria. 104.36.merito. 130.39. cùm idem non ſit. 133.21. *in margine* de vitis hæret. 155.33. *dele* im. 166.33. Bapriſmi. 167. 28. in ſinu. 41.13.*in margine*.Hebr.5.6. 174.42. Cypriano aſcripſiſti. 178. 19. Librorum. 206.11. mortuorum. 222.22. D.Auguſtinum. 240.14. iactare. 246.39. ſcripto. 248.40. Apoſtolicæ. 265.25. non vetari. 269.*in margine*.Plato lib.3.de Rep. 288.2.myſteria ex ſententia. 308.9.dict. 12. in dict. 315.35. Nec. 325.16. Vnum. 325.24. inſcitia. 36.& 37. accipit. 333. 24.profiteris. 333.8.cauſſa. 334.25. videbis. 335.*in margine*. lib.7. 336.39. Turnonæus. 346. 19.in poſterum. 20. fide. 37.5. confictam. 44. 14.ignominioſum. 91.18.deſciſcent. 176.38.*in margin*. Quirinum. 178. 40.in volumine. 219. 29. hominis. 247.23.*in marg*. Adoratio cùm Imaginibus tribuitur. 253.1. Numæ. 264.20. præcideretur. 300.26. *Dele* cu. 305. 29. traditam. 310. 8. ſubijciam. 325. 36. Accipit. In Præfat.7.pag.3.lin.8.euomeres. 7.pag.8. lin.16.pro tua. lin.33. immutatis.

Cætera tu ipſe facilè corriges, vtpote quæ ex literarum prætermiſſione, adiectione, mutatione, vel tranſmutatione contigerunt: ſic & κακέφατα quædam, Inuerſo nonnihil dictionum ordine, emendabis: legéſque non autem, *vbi*, & non, *repereris*.

LVGDVNI,

Excudebat Iacobus Rouſsin.

M. D. LXXXIIII.

IHS

DOMINI LAVDABILE NOMEN